[Iamblichi Chalkideōs tēs koilēs syrias peri mystēriōn logos] = Iamblichi Chalcidensis ex Coele-Syria. De mysteriis liber. Præmittitur Epistola Porphyrii ad Anebonem Ægyptium, eodem argumento / Thomas Gale Anglus Græce nunc primum edidit, Latine vertit, et notas adjecit.

Contributors

Iamblichus, approximately 250-approximately 330.
Porphyry, approximately 234-approximately 305.
Gale, Thomas, 1635?-1702.
Eunapius, approximately 345-approximately 420.

Publication/Creation

Oxonii : E. Theatro Sheldoniano, 1678.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/ta4but2r

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

DE
1678

29,878/D

N.iv.b

08

86732

ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΩΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΛΗΣ ΣΥΡΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ.

IAMBLICHI CHALCIDENSIS
EX COELE-SYRIA,
DE MYSTERIIS LIBER.

Præmittitur Epiſtola Porphyrii ad Anebonem Ægyptium, *eodem argumento.*

THOMAS GALE Anglus *Græce nunc primum edidit,*
LATINE vertit, & Notas adjecit.

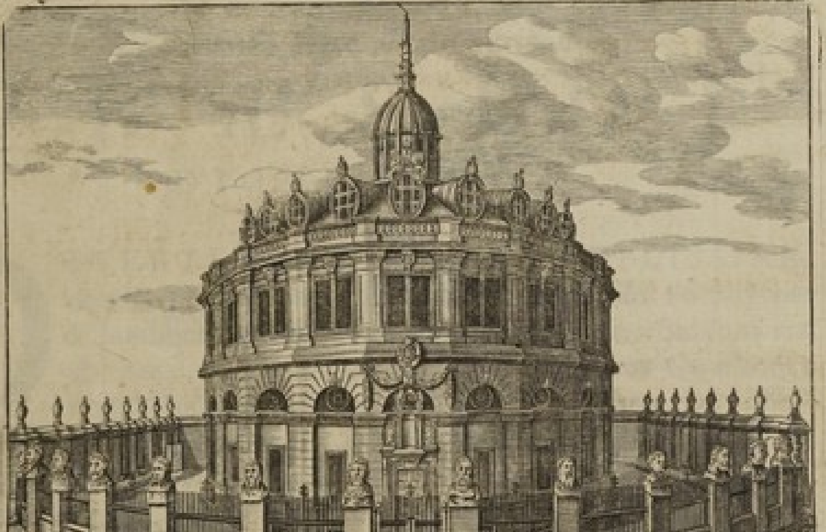

OXONII
E THEATRO SHELDONIANO
Anno Dom. CIↃ DC. LXXVIII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VIRO AMPLISSIMO

Dno. JOSEPHO VVILLIAMSON

EQUITI AURATO,

SERENISSIMO CAROLO II.

Mag. Britan. Fran. & Hybern.

REGI

A Conciliis ſanctioribus, & à Secretis Status;

Nec non

Societatis Regiæ

LONDINENSIS

De Scientiâ Naturali promovendâ

PRÆSIDI

DIGNISSIMO.

DIVERTERUNT ad me, VIR AMPLISSIME, non ita pridem magni nobileſque Philoſophi Porphyrius & Iamblichus, ſectâ Platonici, gente Syri. Biduum vix abierat, cum intelligerem agitari inter eos Quæſtiones nonnullas, quæ mihi quidem ſemper viſæ ſunt perdifficiles, magniſque tenebris obſitæ. Diſputabant enim de Angelis, de Animâ, Prophetiâ, Providentiâ, de Sacrificiorum & Precum uſu; item de Libero Arbitrio, & hominis Felicitate ultima.

Hic ego mecum; Lumen ab oriente! Nunc tandem iſtas tenebras iri depulſum confido. Proceſſerat jam longiuſcule diſputatio, & video parum inter ſe convenire. Quamobrem auctor eis fui, ut tam nobilem controverſiam deferre vellent ad judicem aliquem illuſtrem, quem doctiſſimorum hominum & ſeculi conſenſu, tantæ cognitioni maxime idoneum comperirent. Porphyrius continuo TE VIR CLARISSIME

 appel-

appellavit; nihil ſibi videri magis congruum, quam ut apud SOCIETATIS PHILOSOPHICÆ PRÆSIDEM diſceptarentur quæſtiones petitæ ex media Philoſophia: Nec minus libenter iſtam conditionem accepit Iamblichus; æquiorem judicem in RELIGIONIS cauſa (ita inaudierat) TE dari poſſe nullum. Non diſſimulabo me utriuſque ſententiam comprobaſſe; ſimulque tuarum admiſſionum prædicaſſe facilitatem. Veniunt igitur ad TE, V. O. Græci noſtri, læti & alacres; partim, opinor, quod regum palatiis aſſueti, Aulam quoque Britannicam, TE favente, ſe cognituros ſperent; partim quod TE nacti ſunt arbitrum, apud quem ſuis verbis (quod plurimum referre credunt) ſuam cauſam explicare poſſint. Venit tamen unà INTERPRES: Durum enim exiſtimabam homines peregre venientes dimittere ſine comite. Iſtum igitur apposui, & fidum, uti ſpero; nam comptum & elegantem ipſi, ut Philoſophi, non admodum requirebant. Addidi quoque NOTAS quaſdam, tanquam Xenion; reverebar ſane non Jovem illum hoſpitum neglectorum vindicem, ſed TE & genium tuum, qui omnibus ad humanitatis officia præſtanda longe lateque præluces. Vides interim V. M. quantum mihi de tua indulgentia permittam, qui TIBI etiam pro aliis obligari audeo. Feres autem hanc meam ambitionem illud duntaxat quærentem, ut Græci noſtri una cum aliarum gentium Philoſophis de tuo poſſint patrocinio gloriari. Reſtat, ut NOTIS & INTERPRETI noſtro tuam tutelam implorem. Queruntur certe viri longe doctiſſimi viperarum i. e. obtrectatorum plena eſſe omnia. Non eſt, puto, mihi poſtulandum, ut horum morſus effugiam. Potuit forte Cyprius ille Hexagon in dolio ſerpentium illæſus conſiſtere. Ego de Marſorum ſtirpe non ſum ortus. Tanto obnixius à TE, O Præſidium noſtrum, contendo, ut ſinas huic libro inſcribi nomen tuum, quod aliàs ſalutare ſum expertus. Si otium mihi contigerit, cujus nunc ſum egentiſſimus, adhibebo ſcriptis meis limam; & quidem eo libentius, quoniam limam adverſus viperarum dentes, ſapientiſſimo Æſopo monente, plurimum prodeſſe didici.

Vale.

Londini
KAL. Junii
An. CIↃ DC. LXXVIII.

Amplitudini & Honori Tuo
Deditiſſimus
T. G.

AD LECTOREM.

CUM in omni fere ſcientiarum genere multa ſoleant in utramque partem diſputari, tum maxime in rerum divinarum contemplatione, magna ſemper varietate, & animorum diſſentione à viris doctis eſt decertatum. *Theodorus Aſinæus*, inter *Platonicos* non obſcurus Philoſophus, animam humanam Deo ipſi ὁμοούσιον eſſe voluit; hanc ipſam animam *Dicæarchus Meſſenius*, *Ariſtotelis* ſectator, nihil eſſe putabat, & id nomen eſſe totum inane exiſtimabat. Veteres Phyſici Deum corpore induebant; *Pythagorei* vero eundem collocarunt ſupra corpus, ſupra mentem, ſupra eſſentiam, & ultra omne id, ad quod noſtra intelligentia, quantumlibet defæcata, pertingere poſſit.

Tanta ſententiarum diſcrepantia inter homines, veritatem quærentes, aliunde proficiſci non potuit, quàm à mentis humanæ imbecillitate, & nimiâ rerum divinarum excellentiâ. Quoniam vero, rerum ſupremarum immobilis & fixa natura non poteſt ad noſtram ἀσθένειαν deſcendere, niſi per ultroneam benignamque aliquam συγκατάβασιν; Poſſunt autem homines, &, quod nimium conſtat, ſolent indies à Deo cognoſcendo abalienari; dum mentis oculum, ſponte ſua non admodum valentem, magna induſtria obſtruunt: Fieri non poteſt, quin in omni ſeculo multa veterum Philoſophorum renaſcantur deliria, multa quoque nondum cognita monſtra erumpant. Eſt enim error & multiplex, & fæcundus.

Vidit ſane hæc noſtra ætas omnes pæne omnium antiquorum opiniones, ſive in naturali Philoſophia abſurdas, ſive in Theologia portentoſas, magna pompa, è tenebris, reſuſcitatas. Tota Phyſicorum doctrina jamdudum jacuit deſerta plane, & derelicta. Nullus *Strato*, nullus *Chryſippus*, nullus exortus eſt *Epicurus*, qui, per ſecula tot, vacuam poſſeſſionem iſtius præclaræ familiæ adire voluit. Ecce, nunc tandem, annis retro non adeo multis, exorti ſunt homines fidentes, gloriæ appetentes, *Thraſones* Philoſophici, qui veterem iſtam emortuamque fabulam reponere geſtiunt. Hi novos mundos condunt; Animas è corporibus, ut Magi è ſepulchris,

* * eli-

eliciunt ; hi Deo ſummo (ne ſe forte beatum exiſtimet) ſuum quoque corpus circumponunt.

Horum hominum ſcripta ſi lego, continuo agnoſco, juratos ſuperſtitionis hoſtes ; progrediente phaſmate, certiſſimos omnis Religionis inimicos deprehendo. Multa apud eos video acute dicta ; multa ſubtiliter excogitata, multa periculoſe, multa capitaliter. Ob hæc tamen nemo, niſi ὀψιμαθεῖς, *iſtos admirabitur. Ipſi enim ſuorum librorum pars quantula ſunt ! Græci olim Verrem repetundis poſtulabant ; ſi Græci iterum pallium vetuſtum ſuum repoſcerent, ita iſti reperirentur, poſt litem conteſtatam, & docti, & locupletes Philoſophi, quemadmodum Siculus ille prædo repertus fuit & vir bonus, & quæſtor modeſtus, & diligens Pater-familias.*

Quis tandem, cedò, iſtorum ſcriptorum fructus ? Haud ſcio, an aliàs unquam, poſt natos homines, uberior extiterit Atheiſmi proventus. Thoas impiiſſimam gentem ab orco rediiſſe dicas. Exiguum ſemper fuit intervallum inter Regum carceres & ſepulchra ; divina quoque Majeſtas corpus ſimul credi cœpit, & eviluit. Nimirum, ut honorare id, quod non putamus eſſe, eſt impoſſibile, *ita nec diuturnus eſſe poteſt ejus rei honos, quam non omnium eſſe optimam exiſtimabis.*

Quemadmodum autem Phyſici veteres, partim tacito humani generis conſenſu, partim ſectarum potentiorum diſputationibus, obruti evanuerunt ex hominum memoria ; ita facile quiſpiam augurari poſſit modernorum Philoſophorum (qui cum iſtis parum honeſte de Deo ſentiunt,) brevem & ipſis vix ſuperſtitem fore famam ; nam & lux veritatis incipit nubes oppoſitas evincere, ſuis viribus ; & docti homines contra graſſantem impietatem, ſua ſacra, multas apud gentes, feliciter commoverunt.

Ego autem, ut lanci præponderanti nonnihil momenti adjicerem, hunc Iamblichi libellum emiſi, in quo homo minime Chriſtianus, imo hoſtis fidei noſtræ (ne quis ſtudium partium invidioſe criminari poſſit) ita de Deo, Angelis, & Animâ ſcribit, ut nonnullis, qui ſe Chriſtianos dici volunt, de rebus divinis ſanius & caſtius ſentiendi meritò magiſter eſſe debeat.

Exemplar Græcum, quod nunc primùm edo, accepi ab eruditiſſimo viro, Iſaaco Voſſio. Illud ubi non ſatis emendate ſcriptum comperi, impetravi à doctiſſimo Carcavio, ut corrigi & emendari poſſet ex codicibus ſcriptis

ptis

ptis, qui ſervantur in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi. Ed. Bernardus Profeſſor Aſtronomiæ apud Oxonienſes ornatiſſimus, multiſque mihi officiis conjunctiſſimus, negotium MSS. conferendorum (nam in Galliis tum temporis agebat) & ſuſcepit libens, & quod ipſe domum rediens, abſolvere non potuit, curavit mihi conficiendum per Joannem Mabillonium, quo ego viro nihil humanius unquam videor intellexiſſe.

Præter emendationes Gallicanas adhibui quoque Baſilienſes. Has mihi officioſiſſime impertivit literarum politiorum magnum decus Sebaſtianus Feſchius, easque ſuo ex codice manu ſua pulcherrime deſcriptas opportune ſubminiſtravit. In Feſchii amicitiam me induxit Joannes Rodolphus Wetſtenius, apud ſuos Baſilienſes Oratoriæ Profeſſor celebris, adjutorque fuit in lectionibus Feſchianis colligendis; ex his igitur quicquid utilitatis L. C. perceperis, quibus debeas, mecum cognoſcis, &, ſi gratus eris, agnoſces.

Niſi tardius opinione proceſſiſſent iſta, quæ nunc dedi, ſimul exiiſsent reliqua hujuſce Iamblichi opera. Ea apud me partim recentata, partim ex vetuſtis membranis nunc demum deſcripta, eo ordine in publicum venient, quo ab auctore fuere digeſta. De epiſtola, quam præmiſi, Porphyrianâ, hoc tantum dicam; Euſebius, Theodoretus, S. Auguſtinus magna ex parte eam conſervarunt; reliquias, unde licuit, conquiſivi. Scio me non Porphyrium, ſed Abſyrtum aut Hippolytum aliquem tibi ponere. Sed, nec multa deeſſe videntur; & propter truncas nares non continuo omne pretium antiquis ſtatuis adimitur. De notis noſtris non valde magnifice ſentio. Tumultuarias & χυδαῖα eſse dices; quaſi nos manifeſta ſimus negaturi. Interpretatio autem adhuc minus probatur. Sane, Cicadæ in agro Locrenſi argutæ ſunt, eædem muteſcunt, ſi transferas, ultra fluviolum, in Latium: ita ex Græcis bonis fiunt plerunque Latina non bona. Mihi autem cum Græcis malis res erat; acceſſit ad difficultatem, materiæ ſublimitas, & quædam in vocabulis compoſitis contumacia, quæ in latina oratione niſi divulſa & hiantia comparere nequeunt. Summa eſt; expecto codices meliores, & δεύτερον πλοῦν, & pro laude veniam.

 Ο ΤΟΥ

Ο ΤΟΥ ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ

ΧΑΛΚΙΔΕΩΣ ΒΙΟΣ

κατὰ Εὐνάπιον τὸν Σαρδιανὸν ἐκ τῶν περὶ βίων.

IAMBLICHI

CHALCIDENSIS VITA

ex Eunapio Sardiano de vitis Philoſophorum.

Hadriano Junio Interprete.

HIS ſucceſſit Iamblichus, ut clariſſimi nominis philoſophus, ita & illuſtris genere, natus familiâ ampliſſimâ & locuplete. Patria illi Chalcis, Syriæ, quam Cœlen nominant, civitas. Hic cum Anatolio, qui à Porphyrio ſecundum locum obtinuit, conſuetudinem aluit, ſed multis eum modis ſuperavit, & ad ſummum Philoſophiæ gradum aſcendit. Ab eo conjunxit ſe Porphyrio, quo nullâ in re fuit inferior, præterquam in concinnâ orationis ſtructurâ, dicendique facultate: neque enim pari Venere & gratiâ ab eo dicta, inſtructa fuere: neque candorem habebant, & perſpicuitatem: neque puritate ſermonis exornare ſcripta laborabat, quanquam non omninò obſcuritate involuta ſit aut vitium habeat oratio: ſed (quod de Xenocrate dictitabat Plato) non ſacrificavit Mercurialibus gratiis. Itaque lectorem non detinet, non obrepit illecebris quibuſdam, & ad lectionem invitat, quin potius avertere & obtundere aures videtur.

Ob juſtitiæ cultum, facilem ad Deorum aures acceſſum habuit: itaque plurimos nactus eſt contubernales & diſcipulos: qui undecumque gentium ad eum affluebant ad hauriendum animi cultum, quos inter difficile fuerit judicium, quis

ΜΕΤΑ τούτους ὀνομαστότατος ἐπιγίνεται φιλόσοφος Ἰάμβλιχος, ὃς ἦν καὶ κατὰ γένος μὲν ἐπιφανὴς, καὶ τῶν ἄβρων, καὶ τῶν εὐδαιμόνων. Πατρὶς δὲ ἦν αὐτῷ Χαλκὶς κατὰ τὴν Κοίλην προσαγορευομένην Συρίαν ἐστὶν ἡ πόλις. Οὗτος Ἀνατολίῳ τῷ κατὰ Πορφύριον τὰ δεύτερα φερομένῳ συγγινόμενος, πολύ γε ἐπέδωκε, καὶ εἰς ἄκρον φιλοσοφίας ἤκμασεν. Εἶτα μετ' Ἀνατόλιον Πορφυρίῳ προσθεὶς ἑαυτὸν, οὐκ ἔστιν ὅ, τι μὴ Πορφυρίου διήνεγκε, πλὴν ὅσον κατὰ τὴν συνθήκην καὶ δύναμιν τοῦ λόγου, οὔτε γὰρ εἰς Ἀφροδίτην αὐτοῦ, καὶ χάριν τὰ λεγόμενα κέκαμπται· ὅτι ἔχει λευκότητά τινα, καὶ τῷ καθαρῷ καλλωπίζεται. οὐ μὴν οὐδὲ ἀσαφῆ παντελῶς τυγχάνει, οὐδὲ κατὰ τὴν λέξιν ἡμαρτημένα, ἀλλ' ὥσπερ ἔλεγε περὶ Ξενοκράτους ὁ Πλάτων, τοῖς Ἑρμαϊκοῖς οὐ τέθυκε χάρισιν. Οὐκοῦν κατέχει τὸν ἀκροατὴν, καὶ γοητεύει πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἀποστρέφειν καὶ ἀποκναίειν τὴν ἀκοὴν ἔοικε.

Δικαιοσύνην δὲ ἀσκήσας εὐηκοΐας ἔτυχε Θεῶν τοσαύτης, ὥστε πλῆθος μὲν ἦσαν οἱ ὁμιλοῦντες, πανταχόθεν δὲ ἐφοίτων οἱ παιδείας ἐπιθυμοῦντες· ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τὸ κάλλιστον δύσκριτον. Σώπατρός γὰρ

ἦν ὁ ἐκ Συρίας ἀνὴρ εἰπεῖν τε καὶ γράψαι δεινότατος, Αἰδέσιός τε καὶ Εὐστάθιος ἐκ Καππαδοκίας, ἐκ δὲ τῆς Ἑλλάδος Θεόδωρός τε καὶ Εὐφράσιος, οἱ κατ' ἀρετὴν ὑπερέχοντες. ἄλλοι τε πλῆθος οὐ πολὺ λειπόμενοι κατὰ τὴν ἐν λόγοις δύναμιν, ὥστε θαυμαστὸν ἦν, ὅτι πᾶσιν ἐπήρκει· καὶ γὰρ ἦν πρὸς ἅπαντας ἄφθονος. ὀλίγα μὲν οὖν χωρὶς τῶν ἑταίρων καὶ ὁμιλητῶν ἔπραττεν ἐφ' ἑαυτοῦ, τὸ θεῖον σεβαζόμενος· τὰ δὲ πλεῖστα τοῖς ἑταίροις συνῆν· τὴν μὲν δίαιταν ὢν εὔκολος καὶ ἀρχαῖος· τῇ δὲ παρὰ πότον ὁμιλίᾳ τοὺς παρόντας καθηδύνων καὶ διαπιμπλὰς ὥσπερ νέκταρος· οἱ δὲ ἀλήκτως ἔχοντες, καὶ ἀκορέστως τῆς ἀπολαύσεως, ἠνώχλουν αὐτῷ συνεχῶς, καὶ προστησάμενοί γε τοὺς ἀξίους λόγου πρὸς αὐτὸν ἔφασκον· τί δῆτα μόνος ὦ διδάσκαλε θειότατε καθ' ἑαυτόν τινα πράττεις, οὐ μεταδιδοὺς τῆς τελεωτέρας σοφίας ἡμῖν; καίτοι γε ἐκφέρεται πρὸς ἡμᾶς λόγος ὑπὸ τῶν σῶν ἀνδραπόδων, ὡς εὐχόμενος τοῖς θεοῖς, μετεωρίζῃ μὲν ἀπὸ τῆς γῆς πλέον ἢ δέκα πήχεις εἰκάζεσθαι· τὸ σῶμα δέ σοι καὶ ἡ ἐσθὴς εἰς χρυσοειδές τι κάλλος ἀμείβεται. παυσαμένῳ δὲ τῆς εὐχῆς, σῶμά τε γίνεσθαι καὶ τῷ πρὶν εὔχεσθαι ὅμοιον· καὶ κατελθὼν ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν πρὸς ἡμᾶς ποιῇ συνουσίαν. Οὔτι μάλα γελασείων ἐγέλασεν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις Ἰάμβλιχος· ἀλλ' εἶπεν πρὸς αὐτούς, ὡς ὁ μὲν ἀπατήσας ὑμᾶς οὐκ ἦν ἄχαρις. ταῦτα δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, τὸ λοιπὸν δὲ οὐδὲν χωρὶς ὑμῶν πεπράξεται. Τοιαῦτα ἐπεδείξατο· εἰς δὲ τὸν ταῦτα γράφοντα ἦλθε παρὰ τοῦ διδασκάλου Χρυσανθίου τοῦ ἐκ Σάρδεων· ἐκεῖνος δὲ ἦν Αἰδεσίου μαθητής, Αἰδέσιος δὲ ἀνὰ τοὺς πρώτους τοῦ Ἰαμβλίχου, καὶ τῶν ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰρηκότων. Ἔλεγεν οὖν ἐπιδείξεις αὐτῶν μεγάλας τῆς θειότητος γεγενῆσθαι τάσδε.

Ἥλιος μὲν ἐφαίνετο πρὸς τοῦδε ὁρίζοντος ὅρια, ἡνίκα συνανατέλλει τῷ καλουμένῳ κυνί, καὶ θυσίας καιρὸς ἦν. Ἡ δὲ εὐτρέπιστο ἐν τινὶ τῶν ἐκείνου προαστείων· ὡς δὲ τὰ πάντα εἶχε καλῶς, ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρε-

præcelluerit. In iis fuere Sopater Syrus, eloquentiæ in dicendo ac ſcribendo ſummæ, Ædeſius, Euſtathius Cappadox, è Græcia Theodorus & Euphraſius, virtute excellentes viri, aliique multi non multo in dicendi facultae inferiores, ut mirum videri poſſit, quomodo unus omnibus ſuffecerit, erga cunctos ex æquo comis & benignus: quid, quod vix quidquam in ſuam gratiam agebat extra diſcipulos & ſodales numinis religione tactus: plerumque verò cum ſuis converſabatur; convictum facilem ſequens & frugalem, priſci ſeculi menſam apponens: in ſympoſio præſentes exhilarabat, & ſeu nectare delibutos replebat: qui verò indefeſſo ejus audiendi ſtudio ardebant, neque ſatietatem ejuſce voluptatis capere poterant, aſſidui illi erant convivæ, & productis in medium, qui cæteros antecellebant, his eum compellabant verbis. Quid ita ſolus, divine præceptor, ſeorſum agitas? Neque de abſoluta tua ſapientia nobis quidquam impertis? Rumor tamen ad nos emanavit per tuos miniſtros, te inter fundendum preces videri ab humo pluſquam cubitos 10. ſublimem rapi atque attolli, corpus & veſtimentum in aureolum colorem migrare, mox finitis precibus, in priſtinam redire ſpeciem corpus, ac tum demùm ad terram deſcendere, & in congreſſum colloquiumque nobiſcum venire. Quibus dictis arriſit, quanquam ad riſum non perinde pronus Iamblichus, & in hæc verba reſpondit. Illepidus atque invenuſtus non fuit, qui iſtam in vos fallaciam intendit, at de cetero nihil abſque vobis actitabitur. Hoc ille de ſe documentum præbuit, quod à Chryſanthio Sardiano doctore ſuo Ædeſii diſcipulo, harum rerum ſcriptor accepit, qui quidem Ædeſius inter primos Iamblichi familiares fuit, eorumque unus, qui ſuperioribus verbis apud eum uſi fuerunt. Adjecit idem & iſta divinitatis viri non obſcura indicia.

Finitoris circuli extremos terminos Sol illuſtrabat, quo tempore cum Cane cœleſti ſigno oritur ſimul: jamque tempus erat faciendi ſacrificii, quod apparabatur in ſuburbiorum uno, mox peractis ritè ſacris

ad

ad urbem revertebantur lento gradu tardéque inambulantes, ortâ diſputatione de Deo, non abſonâ ſacrificio. Tum fortè Iamblichus animo inter diſceptandum occupato alienatoque, & voce veluti interciſâ, atque oculis aliquandiu in terram defixis & immotis ad comites reſpectans exclamat, Alia nobis ingredienda eſt via, quòd cadaver non procul hinc elatum eſt: ſimulque cum dicto iter aliò deflexit, quæ via purior videbatur, cumque eo nonnulli diverterunt, quibus pudendum videbatur magiſtrum deſerere: major pars, quique pertinacioris erant ingenii, quorum in numero etiam Ædeſius, inceptam inſtiterunt viam, vanitati & hominis ſuperſtitioni rem adſcribentes, ac more canum feram indagantium veſtigiis ſequebantur: non multò poſt acceſſere veſpillones, qui mortuum tumularant, ac ne ſic quidem incœpto abſtitere, percunctatique ſunt, eamne viam priùs ingreſſi fuiſſent: quibus illi reſponderunt, ita neceſſum fuiſſe, quòd alia non duceret via.

Adferebant divinius atque iſto incredibilius teſtimonium (quòd fortè impeditus fuiſſet ipſius viſus minus acer, quodque prærogativam ferret illius odoratus) voluiſſe periculum facere majori in re, quando Iamblichus ad illos dixit, id in ſuâ voluntate ſitum non eſſe, ſed ubi temporis ſe offerret oportunitas. Aliquanto poſt tempore placuit cunctis ſtato anni tempore accedere Gadara, qui locus eſt thermarum in Syria ſecundas à Bajis in Romano imperio obtinens, quibus nullæ balneæ calidæ comparari poſſunt. Iſthic cùm lavaret, pariterq; cæteri darent lavationi operam, nata de balneis diſceptatione, renidens Iamblichus, tametſi religione, inquit, impediar, quo minus iſta aperiam, veſtra tamen id cauſſa fiet: ſimulque juſſit diſcipulos ſciſcitari à popularibus indigenis, quibus jam olim nominibus donati fuiſſent duo è calidis fonticulis minores, ſed cæteris elegantiores venuſtioreſque. Illi poſtquam imperata feciſſent, atqui, nulla inquiunt tergiverſatio eſt, uni Amori nomen eſſe, alteri Anteroti Deo amantium

φον, βάδην καὶ σχολαίως περιϊόντες· καὶ γὰρ διάλεξις ἦν αὐτοῖς περὶ θεῶν τῇ θυσίᾳ πρέπουσα· ὡς νῦν ἐπιστάσας ὁ Ἰάμβλιχος μεταξὺ διαλεγόμενος, ὥσπερ ἀποκοπεὶς τὴν φωνὴν καὶ τὰ ὄμματα εἰς τὴν γῆν ἀτρεμίζοντα, χρόνον τινὰ ἐρείσας ἄνω τι ἔβλεψεν εἰς τοὺς ἑταίρους, καὶ πρὸς αὐτοὺς διεβόησεν· ἄλλην ὁδὸν πορευώμεθα. νεκρὸς γὰρ ἐντεῦθεν ἔναγχος παρακεκόμισται. Ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν ἄλλην ἐβάδιζε, καὶ ἥτις ἐφαίνετο καθαρωτέρα· καὶ σὺν αὐτῷ τινὲς ὑπέστρεφον, ὅσοις τὸ καταλείπειν τὸν διδάσκαλον αἰσχύνης ἄξιον ἔδοξεν· οἱ δὲ πλείους καὶ φιλονεικότεροι τῶν ἑταίρων, ἐν οἷς καὶ ὁ Αἰδέσιος ἦν, ἔμειναν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τερατείαν φέροντες, καὶ ἔλαχον ὥσπερ κύνες ἀνιχνεύοντες. καὶ μετὰ μικρὸν ἐπανῄεσαν οἱ θάψαντες ὡς πεπληρωκότα· οἱ δὲ οὐδὲ οὕτως ἀπέστησαν, ἀλλ' ἠρώτησαν εἰ ταύτην εἶεν παρεληλυθότες τὴν ὁδόν· οἱ δὲ ἀναγκαῖον ἦν· ἄλλην γὰρ οὐκ ἔφασαν ἔχειν.

Ἐπὶ δὲ τούτου θειωδέστερον συνεμαρτύρουν, ὡς ἐνοχλοῖεν αὐτῷ πολλάκις μικρὸν εἶναι φάσκοντες· καὶ ὀσφρήσεως ἴσως τὸ πλεονέκτημα. βουλεύεσθαι δὲ διάπειραν λαβεῖν ἑτέρου μείζονος· ὁ δὲ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἐμοί γε τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλ' ὅταν καιρὸς ᾖ. μετὰ δὲ χρόνον τινὰ δόξαν αὐτοῖς ἐπὶ τὰ Γάδαρα (θερμὰ δὲ ἐστι λουτρὰ τῆς Συρίας, τῶν γε μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐν Βαίαις δεύτερα· ἐκείνοις δὲ οὐκ ἔστιν ἕτερα παραβάλλεσθαι) πορεύονται κατὰ τὴν ὡραν εἰς τὰ Γάδαρα τοῦ ἔτους, ὁ μὲν ἐτύγχανε λουόμενος, οἱ δὲ καὶ συνελούοντο. καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐνέκειντο. μειδιάσας δὲ ὁ Ἰάμβλιχος, ἀλλ' οὐκ εὐσεβὲς, ἔφη, ταῦτα ἐνδείκνυσθαι, ὑμῶν δὲ ἕνεκα πεπράξεται, τῶν θερμῶν κρηνῶν δύο τὰς μικροτέρας, τῶν δὲ ἄλλων χαριεστέρας ἐκέλευσεν ἐκπυνθάνεσθαι τοὺς ὁμιλητὰς παρὰ τῶν ἐπιχωρίων πῶς ἐκ παλαιοῦ προσονομάζονται· οἱ δὲ τὸ προσταχθὲν ἐπιτελέσαντες, ἀλλ' οὐκ ἔστι πρόφασις εἰπεῖν· ἀλλ' αὕτη μὲν Ἔρως καλεῖται· τῇ παρακειμένῃ δὲ Ἀντέρως ὄνομα. ὁ δὲ εὐθὺς ἐπιψαύσας τοῦ

ὕδατος, ἐτύγχανε δὲ ἐπὶ κρηπῖδος τὴν ὑπέρκλυσιν καθήμενος, καὶ βραχέα τινὰ προσειπὼν ἐξεκάλεσεν ἀπὸ τῆς κρήνης κάτωθεν παιδίον. λευκὸν ἦν τὸ παιδίον, καὶ μετρίως εὐμέγεθες, καὶ χρυσοειδεῖς αὐτοῦ κόμαι, τὰ μετάφρενα καὶ τὰ στέρνα περιέστιλβον· καὶ ὅλον ἐῴκει λουομένῳ τε καὶ λελουμένῳ. καταπλαγέντων δὲ τῶν ἑταίρων ἐπὶ τὴν ἐχομένην ὑποκρήνην ἴωμεν, καὶ ἡγεῖτο αὐτὸς καὶ σύννους ἦν· εἶτα κἀκεῖ τὰ αὐτὰ δράσας ἐξεκάλεσεν ἕτερον ἔρωτα τῷ προτέρῳ παραπλήσιον ἅπαντα· πλὴν ὅσον αἱ κόμαι μελάντεραί τε καὶ ἡλιώσαι κατεκέχυντο· καὶ περιεπλέκετό γε ἀμφότερα αὐτῷ τὰ παιδία· καὶ καθάπερ γνησίου τινὸς πατρὸς ἐμφύντα, περιείχετο. ὁ δὲ ἐκεῖνά τε ταῖς οἰκείαις ἀπέδωκε λήξεσι, καὶ σεβαζομένων τῶν ἑταίρων ἐξῄει λουσάμενος· οὐδὲν μετὰ τοῦτο ἐζήτησεν ἡ τῶν ὁμιλητῶν πληθύς, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν φανέντων δειγμάτων, ὥσπερ ὑπ᾽ ἀρρήκτου ῥυτῆρος εἵλκοντο, καὶ πᾶσιν ἐπίστευον.

Ἐλέγετο δὲ καὶ παραδοξότερα καὶ τερατωδέστερα. ἐγὼ δὲ τούτων ἀνέγραφον οὐδὲν· σφαλερόν τι καὶ θεομισὲς πρᾶγμα ἡγούμενος εἰς συγγραφὴν ἑστῶσαν καὶ πεπηγυῖαν ἐπεισάγειν ἀκοὴν διεφθαρμένην καὶ ῥέουσαν· ἀλλὰ καὶ ταῦτα γράφω δεδοικὼς ἀκοὴν οὖσαν, πλὴν ὅτι γε ἕπομαι ἀνδράσιν οἳ τοῖς ἄλλοις ἀπιστοῦντες πρὸς τὴν τοῦ φαινομένου αἴσθησιν συνεκάμφθησαν· οὐδεὶς δὲ αὐτοῦ τῶν ἑταίρων ἀνέγραψεν, ὅσα γε ἡμᾶς εἰδέναι· τοῦτο δὲ εἶπον μετρίως Αἰδεσίου φάσκοντος, μήτε αὐτὸν γεγραφέναι, μήτε ἄλλον τινὰ τετολμηκέναι·

Κατὰ τοὺς Ἰαμβλίχου χρόνους ἦν καὶ ὁ διαλεκτικώτατος Ἀλύπιος, ὃς ἔτυχε μὲν σώματος μικροτάτου, καὶ τὸ σῶμα πυγμαῖον παρέβαινεν ἐλάχιστον· ἐκινδύνευε δὲ καὶ τὸ φαινόμενον σῶμα, ψυχὴ καὶ νοῦς εἶναι· οὕτω τὸ φθειρόμενον οὐκ ἀπέδωκεν εἰς μέγεθος δαπανηθὲν εἰς τὸ θειοειδέστερον· ὥσπερ οὖν ὁ μέγας Πλάτων φησὶ, τὰ θεῖα σώματα ἀνάπαλιν ἔχειν ἢ τὰ ἐγκείμενα ταῖς ψυ-

injuriæ vindici. Confeſtim ipſe contactâ manu aquâ (ſedebat enim fortè in crepidine fontis, ubi depletur ac ſuperfunditur alveus) paucis admurmuratis verbulis, de fontis imo puſionem excivit, candidum, commoda ſtatura, capillitio in fulvum aurum tincto, dorſi cute nitidâ, qui totus lavanti aut loto aſſimilis erat. Attonitis rei novitate comitibus, tranſeamus hinc ad proximum, inquit, fonticulum, ſimulque exurgens præcedebat, in cogitatione defixus, ac ſuſpenſo vultu, ibique eadem, quæ prius, peragens, alterum Amorem evocavit, prioris per omnia ſimilem, extra comas nigrantes huic magis, & rutilas, per collum ſparſas. Ambo puſiones circumfuſi arctis complexibus Iamblicho velut naturali patri inhærebant, quos ille in proprias ſuas ſedes eveſtigiò reſtituit, lotuſque exceſſit: obſtupefacto comitum & familiarium cœtu, qui ab eo tempore ſcrutari quicquam deſierunt, & argumentis ac ſignis, quæ viderant, tanquam validis habenis pertracti, in omnibus credulos ſe præbuerunt.

Ferebantur de illo in vulgus, & alia fidei abſona, monſtrique ſimilia, quorum ego nihil ſcriptis mandare volui, ratus id parum tutum eſſe, Deoque inviſum, ſi quis hiſtoriæ veraci & ſolida fide nixæ fabulas innaneis, commentitias, ac fluxas inſerat. Quid, quòd & hæc ipſa ſcribo non ſine religione quâdam, metuens ne rumores ſint & fictæ auditiones, niſi quod viros ſequor, qui fidem non adhibentes aliis, rei viſæ ſenſu permoti fuerunt: quicquid ſit, nemo omnium ejus æqualium, quod equidem ſciam, iſtud, quod dixi, prodidit, referente modeſtè Ædeſio, nec ipſum ſcripſiſſe, nec alium quempiam eò audaciæ proceſſiſſe.

Ætate Iamblichi vixit Alypius in dialecticis exercitatiſſimus, corpuſculo exiguo admodum, pauloque, quam cubitale aut Pygmæi, majore: quod intuenti videri poterat anima ſpiritusve eſſe, uſque adeò quod corruptioni obnoxium erat, nihil adoleſcebat, ſed in divinam quandam naturam conſumebatur. Ut igitur magnus ille Plato, divina corpora ait contrario

modo

modo ſe habere ab iis, quæ ſunt animis circumfuſa, ita dixerit non abſurdè aliquis etiam illum in animam immigraſſe, à qua detineatur poſſideaturque velut à Deo. Hic Alypius multos habuit ſectatores, ſed ejus inſtitutio intra colloquii & privatæ diſputationis terminos ſtabat, librumque nemo proferebat, quapropter ſumma alacritate animi ad Iamblichum defluxerunt illi, tanquam è perennis fontis exundante, nec intra alveum ſeſe continente ſcatebra exſatiaturi ſe & affatim hauſturi. Gliſcente autem utriuſque fama, evenit ut caſu obvii mutuò ſibi occurerent, veluti ſtellæ quæpiam; circumſeſſique adeò ſpiſſo Theatro & auditorum cœtu, ut ingentis Muſæi vicem repræſentaret, tenerentur. Itaque dum Iamblichus cunctatur, interrogari, quàm prior quæſtionem intentare magis expectans; Alypius præter omnem expectationem, poſtpoſitis Philoſophicis quæſtionibus, coronâ hominum ſeptum ſe videns, ad Iamblichum converſus, dic mihi Philoſophe, inquit, verumne ſit an non, Dives aut injuſtus, aut injuſti hæres? nihil enim hîc medium. Ille quæſtionis aculeum peroſus, Alienus, inquit, à noſtra ratione iſte diſputationis modus eſt, vir eximie, ſi quis in rebus externis præter alios excellat; ſed ſi virtutum, quibus Philoſophum propriè ornatum eſſe decet, copiis circumfluat atque abundet. Quæ verba locutus diſceſſit, ſimulque cum aſſurgente conſeſſus omnis diffluxit. Poſt diſceſſum ſeipſum colligens, ac quæſtionis acumen ſecum admiratus frequenter in ejus congreſſum colloquiumque privatim venit, ſupra modum admiratione ac laudibus virum proſecutus ob judicii ſubtilitatem & ingenii ſagacitatem, defunctique vitam hiſtoricè abſolvit: nam qui iſta ſcribit, eum librum nactus fuit, multa caligine de induſtria obtectum, & quaſi alta nube perfuſum, non tam propter dictorum obſcuritatem, quàm quòd prolixam Alypii contineat magiſterium exercentis diſputationem, cùm rerum diſceptatarum, quatenus ratione nitantur, nulla exſtet memoria.

Loquebatur idem liber profectiones Romam verſus incredibiles, quibus cauſa nulla ſuberat, nec animi par magnitudo reſpondebat: oſtendit tamen

χαῖς· οὕτως ἄν τις εἴποι κἀκεῖνον ἐμβεβηκέναι τῇ ψυχῇ καὶ συνέχεσθαι καὶ κρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ κρείττονος. ζηλωτὰς μὲν οὖν εἶχε πολλοὺς ὁ Ἀλύπιος· ἀλλ' ἡ παράδοσις ἦν μέχρι συνουσίας μόνης· βιβλίον δὲ προὔφερεν οὐδείς· ὥστε μάλα ἀσμένως πρὸς τὸν Ἰάμβλιχον ἀπέτρεχον, ὡς ἐκ πηγῆς ὑπερβλυζούσης, οὐ μενούσης καθ' ἑαυτὴν, ἐμφορησόμενοι καὶ πλησόμενοι· κατὰ δὲ τὸ κλέος ἀμφοῖν αὐξόμενον ἄνω καὶ συνέτυχόν ποτε ἀλλήλοις ἢ συνήντησαν ὥσπερ ἀστέρες· καὶ περιεκαθέσθη γε αὐτοὺς θέατρον οἷον εἰκάσαι μεγάλου μουσείου. Ἰαμβλίχου δὲ τοῦ ἐπερωτηθῆναι μᾶλλον ὑπομένοντος ἢ τοῦ ἐπερωτᾷν, ὁ Ἀλύπιος παρὰ τὴν ὑπόνοιαν ἀφεὶς ἅπασαν φιλόσοφον ἐρώτησιν, τοῦ δὲ θεάτρου γενόμενος, εἰπέ μοι φιλόσοφε πρὸς αὐτὸν ἔφη, ὁ πλούσιος, ἢ ἄδικος, ἢ ἀδίκου κληρονόμος, ναὶ ἢ οὔ; τούτων γὰρ μέσον οὐδέν. ὁ δὲ τὴν πληγὴν τοῦ λόγου μισήσας, ἀλλ' οὐχ οὗτός γε ἔφη θαυμασιώτατε πάντων ἀνδρῶν ὁ τρόπος τῆς ἡμετέρας διαλέξεως, εἴ τις τι περιττὸν ἔχει κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ' εἴ τι πλεονάζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν φιλοσόφῳ καὶ πρέπουσαν. Ταῦτα εἰπὼν ἀπεχώρησε, καὶ διαναστάντος οὐκ ἦν ὁ σύλλογος. ἀπελθὼν δὲ καὶ γενόμενος ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ὀξύτητα θαυμάσας, πολλάκις τε ἰδίᾳ συνέτυχεν αὐτῷ, καὶ οὕτως ὑπερηγάσθη τὸν ἄνδρα τῆς ἀκριβείας καὶ συνέσεως, ὥστε καὶ ἀπελθόντος βίον συνέγραψε. καὶ ἐνέτυχεν ὁ ταῦτα γράφων τοῖς γεγραμμένοις, τὰ γεγραμμένα δὲ ὑπὸ τῆς συνθήκης ἐμελαίνετο, καὶ νέφος αὐτοῖς ἐπέτρεχε βαθὺ, οὔτι δι' ἀσάφειαν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ διδάσκαλον εἶχε τὸν Ἀλυπίου λόγον μακρόν τινα, καὶ διαλέξεων οὐ προσῆν μνήμη λόγον ἐχουσῶν.

Ἀποδημίας τι εἰς τὴν Ῥώμην ἔφραζε τὸ βιβλίον, αἷς οὔτε αἰτία προσῆν, οὔτε τὸ τῆς ψυχῆς συνεφαίνετο μέγεθος· ἀλλ'

ὅτι εἴποντο πολλοὶ θαυμασταὶ τὸν ἄνδρα περιθηλοῦνται· ὅ, τι δὲ εἶπεν ἢ ἔπραξεν ἀξιόλογον, οὐκ ἐπιφαίνεται. ἀλλ' ἔοικεν ὁ θαυμάσιος Ἰάμβλιχος ταὐτὸν πεπονθέναι τοῖς γραφικοῖς, οἳ τοὺς ἐν ὥρᾳ γράφοντες, ὅταν χαρίσασθαί τι παρ' ἑαυτῶν εἰς τὴν γραφὴν βουληθῶσι, τὸ πᾶν εἶδος τῆς ὁμοιώσεως διαφθείρουσιν· ὥστε ἅμα τι τοῦ παραδείγματος ἡμαρτηκέναι καὶ τοῦ κάλλους· οὕτω κἀκεῖνος, ἐπαινέσαι προελόμενος διὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸ μὲν μέγεθος ἐμφαίνει τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις κολάσεων καὶ ἀτυχημάτων· αἰτίας δὲ ἐπὶ τούτοις ἢ προφάσεις, οὔτε πεφυκὼς ἐξηγεῖσθαι πολιτικῶς, οὔτε προελόμενος, τὸν πάντα χαρακτῆρα συνέχεε τοῦ βίου· μόλις τοῦτο καταλιπὼν τοῖς ὀξυδορκοῦσι ξυλλαβεῖν, ὅτι τὸν ἄνδρα ἐθαύμαζε, καὶ διαφερόντως αὐτοῦ τήν τε περὶ τὰ δεινὰ καρτερίαν, καὶ τὸ ἀνέκπληκτον, τήν τε ἐν τοῖς λόγοις ὀξύτητα καὶ τομὴν κατεσκευάζετο· ἐξ Ἀλεξανδρείας δὲ οὗτος ἦν· καὶ μὲν εἰς Ἀλύπιον ταῦτα, καὶ ἐτελεύτα γε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γηραιός, Ἰάμβλιχός τε ἐπ' αὐτῷ, πολλὰς ῥίζας τε καὶ πηγὰς φιλοσοφίας ἀφείς. ταύτης ὁ ταῦτα γράφων τῆς φορᾶς ἐτύχησεν· ἄλλοι μὲν γὰρ ἀλλαχοῦ τῶν εἰρημένων ὁμιλητῶν διεκρίθησαν εἰς ἅπασαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν. Αἰδέσιος δὲ κατέλαβε τὸ Μύσιον Πέργαμον.

Τέλος τοῦ βίου τοῦ Ἰαμβλίχου κατὰ Εὐνάπιον.

multos fuiſſe viri illius admiratores: ſed nullum illic teſtimonium facti dictive memorabilis adfertur. Videtur certè præclarus ille Iamblichus eodem laboraſſe malo, quo pictores, qui formoſulos in ætatis flore conſtitutos dum pingunt, voluntque picturæ lenocinium quoddam & gratiam de ſuo adjicere, totam depravant repræſentatam effigiem, ſic ut & ab exemplari propoſito pariter, & à verâ formâ aberrent. Simili modo & iſte, dum veritatis ſtudio laudare virum ſatagit, demonſtrat, quàm atrocia in judiciis ſuo ſeculo exercita ſupplicia, quàm gravibus ærumnis preſſi fuerint mortales, ſed cauſas & primas origines, unde illa nata ſint, cùm explicare politicè non valeret, neque magnum in eo laborem collocaret, totam vitæ formulam lineamentaque omnia confudit, vix oculatiſſimis quibuſque percipiendum relinquens, quòd Alypium ſuſpiceret, quòd ejus in periculis maliſque conſtantiam & animi firmitatem, præterea orationis acrimoniam & penetrationem probaret. Erat autem Alexandrinus gente Alypius, de quo hactenus, deceſſitque in patria ſenio confectus, & poſt eum Iamblichus, multis emiſſis ſparſiſq; philoſophiæ radicibus ac fontibus. In hunc eruditorum hominum proventum incidit, qui iſta ſcribit: nam è commemoratis diſcipulis alius aliò per univerſam Romani Imperii ditionem variè diſtracti ſunt: in quibus Ædeſius Pergamum Myſiæ ſedem ſibi delegit.

Iamblichi vitæ per Eunapium Sardianum ſcriptæ finis.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΒΙΟΣ ΕΚ ΣΟΥΙΔΑ.

EJUSDEM IAMBLICHI VITA EX SUIDA.

Ἰάμβλιχος Χαλκίδος τῆς Συρίας φιλόσοφος, μαθητὴς Πορφυρίου τοῦ φιλοσόφου τοῦ Πλωτίνου ἀκουστοῦ, γεγονὼς κατὰ τοὺς χρόνους Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως. ἔγραψε βιβλία φιλόσοφα διάφορα.

Iamblichus ex Chalcide urbe Syriæ oriundus philoſophus, diſcipulus Porphyrii philoſophi, qui Plotini fuit auditor, vixit circa tempora Conſtantini Imperatoris. Scripſit varios libros in philoſophia.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀνεβὼ τὸν Αἰγύπτιον.

PORPHYRII

Epiſtola ad Anebonem Ægyptium.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ

Ἀνεβῷ τῷ Προφήτῃ, χαίρειν.

PORPHYRIUS

Aneboni Prophetæ, S.

ORDIAR amicitiam meam erga te, ô Anebo, à conſideratione Deorum & Dæmonum bonorum, iiſque philoſophicis ſpeculationibus, quæ ad hos maximè pertinent. Et de his quidem rebus permulta dicuntur à Græcis quoque philoſophis; verùm ejuſmodi, quæ partem ſanè maximam, fidei faciendæ principia ex ſolâ conjecturâ ducunt.

Primùm igitur dari Deos conceditur. Quæro autem quæ ſint meliorum generum idiomata, per quæ invicem diſtinguuntur. An fortè petenda eſt cauſa diſtinctionis, quæ eſt inter illa, ab agendo, patiendo, & accidentibus; An à varietate corporum quibus aſſociantur? Dii ſiquidem ætheria corpora, Dæmones aëria, animæ verò, terreſtria ſibi habent ſubordinata.

Quomodo igitur Theurgici Deorum terreſtrium & ſubterraneorum invocationes inſtituant, cùm Dii omnes in cœlis duntaxat habitent? Porrò, quomodo jam ex iis alii aquatici, alii aërii dicentur? Quomodo locos alii alios obtinere credentur, corporumque portiones ſortiri & quidem circumſcriptive, cum Dii potentiam habeant infinitam, indiviſibilem, incomprehenſibilem? Quomodo unionem

ΑΡΞΟΜΑΙ τῆς πρὸς σὲ φιλίας ἀπὸ Θεῶν καὶ δαιμόνων ἀγαθῶν, τῶν τε τούτοις συγγενῶν φιλοσοφημάτων. περὶ ὧν εἴρηται μὲν πλεῖστα καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλήνων φιλοσόφοις, εἴρηται δὲ ἐκ στοχασμοῦ τὸ πλέον τὰς ἀρχὰς ἔχον τῆς πίστεως.

Πρῶτον οὖν δίδοται εἶναι Θεούς. τίνα δέ ἐστιν ἰδιώματα ἑκάστῳ τῶν κρειττόνων γενῶν, οἷς κεχώρισται ἀπ' ἀλλήλων, ἐπιζητῶ· μήπω τὰς ἐνεργείας, ἢ παθητικὰς κινήσεις, ἢ τὰ παρεπόμενα, ἢ τὴν πρὸς τὰ διαφέροντα σώματα κατάταξιν, οἷον Θεῶν μὲν πρὸς τὰ αἰθέρια, δαιμόνων δὲ πρὸς τὰ ἀέρια, ψυχῶν δὲ τῶν περὶ γῆν, αἰτίαν εἶναι λέγωμεν τῆς ἐν αὐτοῖς διακρίσεως.

Ἐρωτῶ δὲ διὰ τί ἐν οὐρανῷ κατοικούντων τῶν Θεῶν μόνον, χθονίων καὶ ὑποχθονίων εἰσὶ παρὰ τοῖς θεουργικοῖς κλήσεις; πῶς ἐνύδριοί τινες λέγονται, καὶ ἀέριοι, τόπους τε διειλήχασιν ἄλλοι ἄλλους, καὶ σωμάτων μοίρας διεκληρώσαντο κατὰ περιγραφήν· καί τοι δύναμιν ἄπειρον ἔχοντες καὶ ἀμέριστον καὶ ἀπερίληπτον; πῶς τε αὐτῶν ἔσται ἡ ἕνωσις πρὸς ἀλλή-

λοις μερῶν μεριστῇς περιγραφαῖς διειργομένων, καὶ καθ' ἑτερότητα τῶν τόπων, καὶ σωμάτων ὑποκειμένων διειλημμένων;

Πῶς ἐμπαθεῖς οἱ θεόσοφοι παριστῶσι; (οἷς διὰ τοῦτο φασὶ φαλλοὺς ἱστᾶναι, καὶ ποιεῖσθαι αἰσχρορρημοσύνας) εἰ δὲ ἀπαθεῖς, ματαιαὶ αἱ Θεῶν κλήσεις ἔσονται, περικλήσεις αὐτῶν ἐπαγγελλόμεναι καὶ μήνιος ἐξιλάσεις καὶ ἐκθύσεις, καὶ ἔτι μᾶλλον αἱ λεγόμεναι Θεῶν ἀνάγκαι· ἀκήλητον γὰρ καὶ ἀβίαστον καὶ ἀκαταπράϋντον τὸ ἀπαθές· πῶς οὖν πρὸς ἐμπαθεῖς αὐτοὺς πολλὰ δρᾶται ἐν ταῖς ἱερουργίαις; ἀλλὰ καὶ αἱ κλήσεις ὡς πρὸς ἐμπαθεῖς Θεοὺς γίγνονται· ὥστε οὐχ οἱ δαίμονες μόνον εἰσὶν ἐμπαθεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ Θεοὶ κατὰ τὸν Ὅμηρον, "στρεπτοὶ δέ τε καὶ Θεοὶ αὐτοί." εἰ δὲ Θεοὺς μὲν λέγωμεν (ὥς τινες) νόας εἶναι καθαρούς, νοῦ δὲ μετόχους, ψυχικοὺς ὄντας, τοὺς δαίμονας· ἔτι μᾶλλον ἀκηλήτους καὶ ἀμιγεῖς αἰσθητοῖς εἶναι τοὺς καθαροὺς νόας. αἱ δὲ λιτανίαι ἀλλότριαι εἰσι προσφέρεσθαι πρὸς τὴν τοῦ νοῦ καθαρότητα. ἀλλὰ καὶ τὰ προσαγόμενα ὡς πρὸς αἰσθητικοὺς καὶ ψυχικοὺς προσάγεται.

Μὴ τοίνυν σώματι καὶ ἀσωμάτῳ Θεοὶ δαιμόνων χωρίζονται; εἰ δὲ ἀσώματοι μόνως οἱ Θεοί, πῶς δὲ ἥλιός τε καὶ σελήνη, καὶ οἱ ἐν οὐρανῷ ἐμφανεῖς ἔσονται Θεοί;

Πῶς αὐτῶν οἱ μέν εἰσιν ἀγαθοποιοί, οἱ δὲ κακοποιοί;

Τί τὸ συνάπτον ἐστὶ πρὸς τοῖς ἀσωμάτοις Θεοῖς τοὺς ἔχοντας σῶμα ἐν τῷ οὐρανῷ;

Τί τὸ διακρῖνον ἐστὶ τοὺς δαίμονας ἀπό τε τῶν ἐμφανῶν καὶ τῶν ἀφανῶν Θεῶν, συνημμένων τῶν ἐμφανῶν Θεῶν τοῖς ἀφανέσι;

Δαίμων ἥρωος καὶ ψυχῆς τίνι κατ' οὐσίαν διαφέρει, ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ κατ' ἐνέργειαν;

inter ſe tuebuntur, ſi partium circumſcriptionibus privatim diſterminentur, locorumque & corporum ſubjectorum diverſitate ſeparentur?

Quomodo patibiles Deos Theologi faciunt? (quibus adeò veretrorum erectione & turpiloquio cultum dicunt aliqui ſe præſtare) & certè ſi ſint impatibiles, jam vanæ erunt Deorum invocationes, fruſtrà recipiunt ſe poſſe Deos conciliare, eorum iram placare, fruſtrà expiationes profitentur; & præcipuè inanes erunt iſtæ vulgò jactitatæ Deorum neceſſitates. Quod enim pati non poteſt, idem nec demulceri, nec cogi poteſt, nec neceſſitari. Enimverò quòd Dii non ſint paſſionis expertes, multa ſunt in ipſis ſacris, quæ id videntur arguere. Certè ipſæ invocationes fiunt erga Deos tanquam patibiles. Igitur non ſolùm Dæmones, ſed & Dii ipſi paſſionibus erunt obnoxii, juxta illud Homericum, *Flexibiles ſunt & Dii ipſi.* Si verò Deos dicamus (quod quibuſdam placet) eſſe mentes puras, Dæmonas autem ſuâ eſſentiâ animales, & mentis tantùm participes; jam magis erunt inflexibiles, rebuſque corporeis impermiſcibiles, puræ mentes, adeoq; & preces noſtræ nullo modo accommodari poſſunt ad tantam mentis puritatem; attamen hæc diſtinctio locum non habet; nam quæ offeruntur in ſacris, tanquam ſenſu & animâ utentibus offeruntur.

Numquid igitur, quod aliqui exiſtimant, per corpus & incorporeum Dii & Dæmones diſtinguentur? Atqui quomodo Sol & Luna & cæteri cœlites conſpicui Dii futuri ſunt, ſi Dii ſint incorporei?

Præterea quomodo Deorum conſpicuorum alii benefici, alii contra malefici dicuntur?

Quid ſit quod cum Diis incorporeis Deos in cœlo corporeos connectat?

Quid ſit quod diſtinguat Dæmonas tum à Diis conſpicuis, tum ab inconſpicuis, quandoquidem Dii conſpicui cum inconſpicuis connectuntur?

Quomodo differat Dæmon ab Heroe, & animâ? An per eſſentiam, an per potentiam, an per operationem?

Quo

Quo indicio poſſimus internoſcere, quæ ſit Dei apparitio, quæ Angeli, aut Archangeli, aut Dæmonis, aut è principibus alicujus aut animæ? nam, ut Dii & Dæmones, & planè omnia ſuperiora genera, hoc habent commune, ut jactabundi appareant, & idola quædam & phantaſmata de ſe fingant. Quare in nullâ re Dii antecellunt Dæmonibus.

Cum igitur ignorantia & error circa divina impietatatis omnis & impuritatis fons ſit, è contra Deorum cognitio & ſancta & utiliſſima reperiatur, quatenus ignorare Deos, tenebras; noſce autem, lucem nobis procreet, & hoc quidem ex inſcitiâ & audaciâ omnibus malis homines replet, illud autem omnibus bonis; cupio mihi à te veritatem de his tradi.

Et primò quidem poſtulo mihi diſtinctè explicari quid fiat in futuri præcognitione. Nam inter dormiendum per ſomnia ſæpe futurorum cognitioni incurrimus, atq; hoc quidem etſi evenit, ſine extaſi tumultuoſâ (nam corpus noſtrum quieſcit;) tamen ita nos quid rerum geratur non intelligimus, ac cum vigilemus.

Multi autem futura præcognoſcunt per enthuſiaſmum & raptum divinum, atque ita quidem, ut vigilent, & operentur eorum ſenſus, ipſi interim ſui non ſint compotes, aut ſaltem non ita clarè, ut priùs.

Video autem in iis qui fiunt extatici, quòd alii ita afficiantur ſi audierint cymbala fortè, aut tympana, aut certum quoddam melos, quod accidere videmus iis qui corybantiſmum patiuntur ſed & iis qui Sabazio obſidentur, quique Deorum matri operantur. Alii verò id patiuntur ſi aquam biberint, uti evenit Sacerdoti Apollonis Clarii in Colophone, alii ſi ad antri ora ſedeant, ut vates Delphicæ: Alii autem vaporibus ex aquâ aſcendentibus ſuffuſi, ſicuti Prophetiſſæ in Branchidis. Nonnulli characteribus utentes, ut ii, qui ſpirituum inſinuationibus replentur. Alii porrò cætera ſatis ſui compotes ſola phantaſiâ enthei fiunt, atque ex his alii tenebrarum ope ad hoc utuntur, alii potionibus quibuſdam, alii autem carminibus & compoſiti-

Τί τὸ γνώρισμα Θεοῦ παρουσίας, ἢ ἀγγέλου, ἢ ἀρχαγγέλου, ἢ δαίμονος, ἤ τινος ἄρχοντος, ἢ ψυχῆς; τὸ γὰρ περιαυτολογεῖν καὶ τὸ ποιὸν φάντασμα φαντάζειν κοινόν ἐστι καὶ τοῖς Θεοῖς καὶ δαίμοσι, καὶ τοῖς κρείττοσι γένεσιν ἅπασιν· ὥστ' ἐν οὐδενὶ κρεῖττον ἔσται τὸ τῶν Θεῶν γένος παρὰ τῶν δαιμόνων.

Τὴν περὶ τῶν θείων ἄγνοιαν καὶ ἀπάτην, ἀνοσιουργείαν καὶ ἀκαθαρσίαν εἶναι, ὅσον καὶ ὠφέλιμον τὴν περὶ Θεῶν ἐπιστήμην, τὸ τῆς ἀγνοίας τῆς περὶ τῶν τιμίων καὶ καλῶν σκότος, φῶς δὲ τὸ τῆς γνώσεως· καὶ τὸ μὲν ἐμπλῆσαι πάντων κακῶν τοὺς ἀνθρώπους δι' ἀμαθίαν καὶ τόλμαν, τὸ δὲ αἴτιον πάντων ἀγαθῶν εἶναι.

Τί τὸ γιγνόμενόν ἐστιν ἐν τῇ μαντικῇ; ὡς καθεύδοντες δι' ὀνείρων τοῖς μέλλουσι πολλάκις ἐπιβαλλόμεθα, οὐκ ἐν ἐκστάσει μὲν γινόμενοι πολυκινήτῳ, ἡσυχῆ γὰρ κεῖται τὸ σῶμα, αὐτοὶ μὲν τοίγε, ὡς ὕπαρ, οὐκέτι παρακολουθοῦντες.

Ὡς ἐπιβάλλουσι καὶ δι' ἐνθουσιασμοῦ καὶ θεοφορίας πολλοὶ τῷ μέλλοντι, ἐγρηγορότες μὲν ὡς ἐνεργεῖν κατ' αἴσθησιν, αὐτοὶ δὲ πάλιν οὐ παρακολουθοῦντες, ἢ οὔτοιγε ὡς πρότερον παρακολουθοῦντες ἑαυτοῖς.

Ὡς τῶν ἐξισταμένων ἔνιοί τινες αὐτῶν ἀκούοντες ἢ κυμβάλων ἢ τυμπάνων, ἤ τινος μέλους ἐνθουσιῶσιν, ὡς οἵ τε Κορυβαντιζόμενοι, καὶ οἱ τῷ Σαβαζίῳ κάτοχοι καὶ οἱ μητρίζοντες· οἱ δὲ ὕδωρ πίοντες, καθάπερ ὁ ἐν Κολοφῶνι ἱερεὺς τοῦ Κλαρίου· οἱ δὲ στομίοις παρακαθήμενοι, ὡς αἱ ἐν Δελφοῖς θεσπίζουσαι· οἱ δὲ ἐξ ὑδάτων ἀτμιζόμενοι, καθάπερ αἱ ἐν Βραγχίδαις προφήτιδες· οἱ δὲ ἐπὶ χαρακτήρων στάντες, ὡς οἱ πληρούμενοι ἀπὸ εἰσκρίσεων. Ἄλλοι παρακολουθοῦντες ἑαυτοῖς κατὰ τὰ ἄλλα, κατὰ τὸ φανταστικὸν θειάζουσιν, οἱ μὲν σκότος συνεργὸν λαβόντες, οἱ δὲ καταπόσεις τινῶν, οἱ δὲ ἐπῳδὰς καὶ συστάσεις· καὶ οἱ μὲν δι' ὕδα-

τος φαντάζονται, οἱ δὲ ἐν τοίχῳ, οἱ δὲ ἐν ὑπαίθρῳ ἀέρι, οἱ δ' ἐν ἡλίῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατ' οὐρανόν· οἱ δὲ ἤδη καὶ διὰ σπλάγχνων, καὶ δι' ὀρνίθων, καὶ δι' ἀστέρων τέχνην συνεστήσαντο τῆς θήρας τοῦ μέλλοντος.

Ζητῶ τίς ἐστι καὶ ὁποῖος ὁ τῆς μαντείας τρόπος; ὡς οἱ μάντεις μὲν πάντες διὰ Θεῶν ἢ δαιμόνων φασὶ τοῦ μέλλοντος τυγχάνειν τῆς προγνώσεως, οὐδ' οἷόν τε ἄλλους εἰδέναι αὐτὸ ἢ μόνον τῶν ἐσομένων κυρίους. διαμφισβητῶ οὖν εἰ ἄχρι τούτου κατάγεται εἰς ὑπηρεσίαν ἀνθρώπων τὸ θεῖον, ὡς μὴ ὀκνεῖν τινας καὶ ἀλφιτομάντεις εἶναι.

Περὶ δὲ τῶν αἰτίων τῆς μαντικῆς ἀπορητέον εἰ Θεός, ἢ ἄγγελος, ἢ δαίμων, ἢ ὁστισοῦν πάρεστι ταῖς ἐπιφανείαις, ἢ μαντείαις, ἢ ταῖς ὁποιαισοῦν ἱεραῖς ἐνεργείαις, ὡς δι' ὑμῶν ἑλκόμενος ἀνάγκαις ταῖς τῆς κλήσεως.

Ως ἡ ψυχὴ ταῦτα λέγει τε καὶ φαντάζεται, καί ἐστι ταύτης πάθη ἐκ μικρῶν αἰθυγμάτων ἐγειρόμενα, ὡς νομίζουσί τινες.

Ως μικτόν τι γίνεται ὑποστάσεως εἶδος ἐξ ἡμῶν τι τῆς ψυχῆς, καὶ ἔξωθεν θείας ἐπιπνοίας.

Ως ἡ ψυχὴ γεννᾷ δύναμιν φανταστικὴν τοῦ μέλλοντος διὰ τοιούτων κινημάτων, ἢ τὰ προσαγόμενα ἀπὸ τῆς ὕλης ὑφίστησι διὰ τῶν ἐνουσῶν δυνάμεων δαίμονας, καὶ μάλιστα ἡ ἀπὸ τῶν ζώων εἰλημμένη.

Ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους μηδὲν πραγματευόμενοι, ἐνίοτε τῷ μέλλοντι ἐπιβαλλόμεθα.

Ὅτι δὲ πάθος ψυχῆς αἴτιον τῆς μαντείας τεκμήριον, ὅ μὲν δὴ καταλαμβάνεσθαι τὰς αἰσθήσεις, καὶ οἱ προσπνεχθέντες ἀτμοί, αἵ τ' ἐπικλήσεις, καὶ τὸ εἶναι μὴ πάντας, ἀλλὰ τοὺς ἀπλουστέρους καὶ νέους ἐπιτηδειοτέρους πρὸς αὐτήν.

Ὅτι δὲ ἔκστασις τῆς διανοίας αἰτία ἐστὶ

onibus, ſunt etiam qui per aquam phantaſias ſuas excitent, alii per parietem, alii in aëre aperto, alii in ſole aut ſub aliquo alio corporum cœleſtium, imò adhuc, alii etiam per exta, per aves, per aſtra artem quandem excogitavere ad futura prævidenda.

Quæro porrò de modo vaticinii, quis & qualis ſit; ſanè vates omnes affirmant ſeſe futurorum præſcientiam aſſequi aut per Deos aut per Dæmonas ſolos, neque futurum poſſe præcognoſci, niſi ab iis qui id in ſuâ habent poteſtate. Ut dubitem meritò, an divinitas eo uſque ad hominum miniſterium poſſit deduci, ut per farinam quoque vaticinia habeantur.

Quæro etiam cauſas vaticinii, an Deus, aut Angelus, aut Dæmon, aut aliquis talis præſens ſit in epiphaniis, & vaticiniis, aut iſtiuſmodi ſacris operationibus, pertractus quidem à vobis ſacerdotibus, & neceſſitate invocationis ad ea præſtanda deductus.

An fortè anima noſtra vi ſuâ vaticinatur, & (apparitiones) imaginatur, ut iſta omnia aliud nihil ſint quàm ipſius quædam πάθη ex latentibus quibuſdam ſcintillis ſubinde ſuſcitata.

An fortè hæc omnia efficiat mixta quædam hypoſtaſεως ſpecies, partim animâ noſtrâ, partim divinâ inſpiratione, conſtans.

An & hoc dicendum quòd anima noſtra ex iſtiuſmodi motibus & ſcintillis vim generet futurorum præſciam, an eæ quæ ex materiâ deſumuntur, (materiam dico præcipuè quæ fuerit animalium) per quaſdam inibi latentes vires conſtituit Dæmonas.

His addendum quòd aliquando per quietem, nobis nihil agentibus, futuri objiciatur præcognitio.

Quòd autem ejus cauſa referri debeat in aliquam animi paſſionem illud indicio eſſe poterit, quòd ſc. ſenſus teneantur: quòd vapores, ſuffitus, & invocationes adhibeantur, quibus accedit quòd non omnes idonei ſunt ad vaticinium, ſed teneriores quique & juniores.

Paſſio autem illa quæ efficiat vaticinium

vel mentis extaſis eſſe poſſit, aut inſania ex morbis profecta, aut alienatio iſtiuſmodi, aut vigiliæ nimiæ, aut corporeæ ſuffuſiones, aut phantaſiæ è morbis excitatæ, aut ambigui (mentis) ſtatus, veluti cum medii protinus inter animi ſobrietatem & extaſin, aut denique iſtæ phantaſiæ quas magica poſſit conciliare.

Quid quòd ipſa natura, & ars & omnium partium hujus univerſi inter ſe conſenſus (tanquam eſſet unum aliquod animal) mutuas quaſdam præſignificationes communicare poſſint. Sanè ipſa corpora ita videntur eſſe facta, ut ab aliis ad alia præmonitiones trajiciantur, hoc ita eſſe reipſâ facilè probatur; nam ideo lapides & herbas Diis invocandis adferunt quidam, nonnulli vincula alligant ſacra, eaque ſolvunt; clauſa oſtia aperiunt, ut voluntates eorum quibuſcum rem habent, in melius mutent. Nec hìc in re contemnendi ſunt qui idola & poteſtates variis effectibus exequendis idoneas fabricantur. Quanquam enim nullum Deum vel Dæmona deducunt, obſervant tamen hi cœlorum motum; & dicunt quo cœleſtium corporum cum quibus currente veráne an fallacia erunt vaticinia, & quæ geruntur inaniáne, an ſignificantia ſint vel affectiva.

Sunt qui opinantur eſſe quoddam genus ſpirituum, cui exaudire ſit proprium, naturâ fallax, omniforme, multimodum, ſimulans Deos ac Dæmonas, & animas defunctorum; & omnia, quæ quidem videntur bona vel mala per hos geri; cæterùm circa ea quæ vere bona ſunt (quæ quidem ad animam pertinent) nihil opitulari; neque illa noſſe, ſed malè conciliare, & ludificari, atque impedire ſæpe eos qui ad virtutem contendunt, & plenos faſtûs, gaudere nidoribus & ſacrificiis.

Quòd multifariam Deceptor nobis inſidias ſtruat, cupiditatibus noſtris fretus.

Me quidem illud vehementer commovet ubi mecum ipſe reputo quî fieri poſſit, ut quorum veluti auguſtiorum ac diviniorum opem imploremus; ii tamen per-

τῆς μαντικῆς, καὶ ἡ ἐν τοῖς νοσήμασι συμπίπτουσα μανία, ἢ παρατροπὴ, ἢ νῆψις, ἢ ὑποχύσεις σώματος, ἢ αἱ ἀπὸ τῶν νοσημάτων κινούμεναι φαντασίαι, ἢ ἀμφιβόλαι καταστάσεις, οἷον μεταξὺ νήψεως καὶ ἐκστάσεως, ἢ αἱ ἀπὸ τῆς γοητείας τεχνικῶς κατασκευαζόμεναι φαντασίαι.

Ὅτι καὶ φύσις καὶ τέχνη καὶ ἡ συμπάθεια τῶν, ὡς ἐν ἑνὶ ζώῳ τῷ παντὶ, μερῶν, προδηλώσεις ἔχει τινῶν πρὸς ἄλληλα· ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα οὕτω κατεσκευάσθαι ὡς εἶναι προσημασίαν ἀπὸ τῶν ἑτέρων εἰς τὰ ἕτερα· τούτου δὲ δείγματα ἀπὸ τῶν ἔργων ἐναργῆ τὸ λίθους καὶ βοτάνας φέρειν τοὺς καλουμένους, δεσμεῖν τε ἱερούς τινας δεσμοὺς καὶ λύειν τούτους, τά τε κεκλεισμένα ἀνοίγειν, καὶ τὰς προαιρέσεις μεταβάλλειν τῶν ὑποδεχομένων, ὥστε ἐκ φαύλων σπουδαίας ἀπεργάζεσθαι· καὶ ἀναγκαστικοὺς εἶναι, ὃ δὴ οὐκ ἀποβλητέον τῶν δραστικῶν εἰδώλων, παρατηροῦσι γὰρ τὴν τῶν οὐρανίων φορὰν, καὶ λέγουσί τινος τῶν κατ' οὐρανὸν μετά τινος, ἢ τίνων πολοῦντος ἔσται ψευδῆ τὰ μαντεῖα, ἢ ἀληθῆ· ἢ τὰ δρώμενα ἀργὰ, ἢ ἀπαγγελτικὰ, ἢ ἀποτελεστικὰ, καίπερ μηδεὶς Θεὸς, ἢ δαίμων ὑπ' αὐτῶν καθέλκεται.

Οἱ δὲ, εἶναι μὲν ἔξωθεν τίθενται τὸ ὑπήκοον γένος ἀπατηλῆς φύσεως, παντόμορφόν τε καὶ πολύτροπον, ὑποκρινόμενον καὶ Θεοὺς καὶ δαίμονας, καὶ ψυχὰς τεθνηκότων· καὶ διὰ τούτων πάντα δύνασθαι τῶν δοκούντων ἀγαθῶν ἢ κακῶν εἶναι. ἐπεὶ εἰς τάγε ὄντως ἀγαθὰ, ἅπερ εἶναι κατὰ ψυχὴν, μηδὲν καθάπαξ συμβάλλεσθαι δύνασθαι, μηδὲ εἰδέναι ταῦτα, ἀλλὰ κακοσχολεῖσθαι καὶ τωθάζειν, καὶ ἐμποδίζειν πολλάκις τοῖς εἰς ἀρετὴν ἀφικνουμένοις· πλήρεις τε εἶναι τύφου, καὶ χαίρειν ἀτμοῖς καὶ θυσίαις.

Ὅτι πολλοῖς ὁ ἀγύρτης τῷ κεχηνότι τῆς προσδοκίας ἡμῶν ἐπιτίθεται

Πάνυ δέ με θράττει, πῶς ὡς κρείττους παρακαλούμενοι ἐπιτάττονται ὡς χείρους· καὶ δίκαιον εἶναι ἀξιοῦντες τὸν θεράποντα, τὰ ἄδικα αὐτοὶ κελευσθέντες, δρᾶν ὑπομέ-

νοισι· καὶ καθαρῷ μὲν μὴ ὄντι ἐξ ἀφροδισίων οὐκ ἂν καλοῦντι ὑπακούσειεν, αὐτοὶ δὲ ἄγειν εἰς παράνομα ἀφροδίσια τοὺς τυχόντας οὐκ ὀκνοῦσι, καὶ ἀπὸ ἐμψύχων μὲν ἀποχῆς κελεύουσι δεῖν εἶναι τοὺς ὑποφῆτας, ἵνα μὴ τοῖς ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀτμοῖς χραίνωνται· αὐτοὶ δὲ ἀτμοῖς θυσιῶν τοῖς ἀπὸ ζώων μάλιστα δελεάζονται. καὶ νεκροῦ μὲν ἄθικτον δεῖν εἶναι τὸν ἐπόπτην, διὰ νεκρῶν δὲ τὰ πολλὰ ζώων αἱ θεαγωγίαι ἐκτελοῦνται. πολλῷ δὲ τούτων ἀλογώτερον τὸ μὴ δαίμονι, εἰ τύχοι, ἢ ψυχῇ τεθνηκότος, αὐτῷ δὲ τῷ βασιλεῖ Ἡλίῳ, ἢ Σελήνῃ, ἤ τινι τῶν κατ' οὐρανὸν ἄνθρωπον τὸν τυχόντα ὑποχείριον, ἀπειλὰς προσφέροντα καὶ ἐκφοβεῖν ψευδόμενον, ἵν' ἐκεῖνοι ἀληθεύσωσι. τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι τὸν οὐρανὸν προσαράξει, καὶ τὰ κρυπτὰ τῆς Ἴσιδος ἐκφανεῖ, καὶ τὸ ἐν Ἀβύδῳ ἀπόρρητον δείξει, καὶ τὴν βᾶριν στήσει, καὶ τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος διασκεδάσει Τυφῶνι, τίνα οὐχ ὑπερβολὴν ἐμπληξίας μὲν τοῦ ἀπειλοῦντι, ἃ μήτε οἶδε, μήτε δύναται, καταλείπει; ταπεινότητος δὲ τοῖς δεδιακόσιν οὕτω κενὸν φόβον καὶ πλάσματα, ὡς κομιδῇ παῖδες ἀνόητοι; καίτοι καὶ Χαιρήμων ὁ ἱερογραμματεὺς ἀναγράφει ταῦτα, ὡς καὶ παρ' Αἰγυπτίοις θρυλλούμενα. καὶ ταῦτά φασιν εἶναι, καὶ τὰ τοιαῦτα, βιαστικώτατα. αὐταὶ δὲ αἱ εὐχαὶ, τίνα ἔχουσι λόγον, τὸν ἐξ ἰλύος ἀναφανέντα λέγουσαι, καὶ ἐπὶ τοῦ λωτοῦ καθήμενον, καὶ ἐπὶ πλοίου ναυτιλλόμενον, καὶ καθ' ὥραν τὰς μορφὰς ἀμείβοντα, καὶ κατὰ Ζώδιον μετασχηματιζόμενον; οὕτω γάρ φασιν αὐτοπτεῖσθαι, ἀγνοοῦντες ἴδιον πάθος τῆς αὐτῶν φαντασίας ἐκείνῳ περιβάλλουσιν. εἰ δὲ συμβολικῶς λέγεται ταῦτα τῶν ἐκείνου δυνάμεων ὄντα σύμβολα, τὴν ἑρμηνείαν τῶν συμβόλων εἰπάτωσαν. δῆλον γὰρ ὡς εἰ τοῦ Ἡλίου

inde ut humiliores ac deteriores obediant: quique clientes ipſi ſuos æquitatem colere velint, iiſdem injuſtis imperiis obſequi ſuſtinent: adeoque cum eorum vota preceſq; repudient, qui ad ſeſe minus abs re venereâ puri acceſſerint, obvios quoſque tamen ad inceſtos concubitus agere non morentur. Porrò vates illi quidem interpreteſque ſuos rebus animatis abſtinere jubent ne corporeis exhalationibus inficiantur: ſacrificiorum tamen quæ ex animalibus fieri ſolent vaporibus maximè capiuntur: ac mortuum quidem ab ſacrorum ſuorum inſpectoribus tangi nefas eſſe ſtatuunt, cæſis tamen victimis Deorum evocationes partem maximam peraguntur: quodque omnium abſurdiſſimum eſt, non jam vulgari cuipiam Dæmoni aut defuncti animæ, ſed ipſimet Soli ſyderum principi, Lunæ, reliquiſq; Diis cœleſtibus homo cuilibet vitio obnoxius minas intendit, atque ut eos ad vera dicenda compellat, falſum vanumque terrorem oſtendit. Nam qui denuntiat uti vel cœlum ipſum quatiat, vel Iſidis arcana patefaciat, vel quod Abydi occultum latet dictuque nefas eſt in lucem proferat, vel Ægyptiacæ navis curſum inhibeat, vel in Typhonis gratiam Oſiridis membra disjiciat: quidnam obſecro vel ſibi ſummum ad ſtuporem atq; vecordiam, iſta quæ neque novit, neque efficere poteſt comminando, vel numinibus quæ fictitius iſte & inanis terror leviculorum puſionum more percellet, ſummam ad humilitatem reliqui fecit? Hæc certè Chæremon ſacer ſcriba tanquam Ægyptiorum pridem omnium ore jactata, commemorat; & hæc quidem, uti ejuſdem quoque generis nonnulla alia ad vim Diis afferendam potentiſſima eſſe dictitant. Jam verò præces quid tandem rationis habent, quæ eundem ſolem aut ex limo emergere, aut loto inſidere, aut navigio provehi, aut ſingulis horis formam commutare, aut varios per ſingula Zodiaci ſigna vultus induere prædicant; quippe talem eum à nobis videri in ſacris pronunciant, neque intelligunt proprium ſeſe illi cogitationis ſuæ vitium & errorem affingere. Qui ſi ad ſymbolicam orationem confugerint, quaſi ejuſmodi notis variæ Solis facultates adumbratæ habeantur, notarum ergò ſuarum vim illi nobis & ſignificationem

cationem aperiant. Enimverò, ſi quemadmodum in defectionibus contingit, aliquam Sol ipſe mutationum iſtarum ſubiret, idem ab omnibus, qui oculos in eum intenderent, omnino videretur. Jam quorſum tot ſignificatione carentia nomina? quorſum ex iiſdem barbara pleraq; potius, quam quæ propria unicuique ſunt, uſurpant. Nam ſi Numen, dum vocem exaudit, ejus ad ſignificationem reſpicit, profectò cujus tandem cunque modi ſermo fuerit, ſi modo eadem ſententia manſerit, ſatis per ſeſe rem illa totam aperiet. Nec enim is, opinor, quem evocant, Ægyptius erat genere; nec ſi erat, linguâ tamen Ægyptiacâ, vel omninò humanâ voce utebatur. Verendum igitur ne præſtigiatorum artes iſtæ ſint, aut quædam earum quas ipſi patiamur, quæq; vulgò Deo tribuuntur, paſſionum involucra; aut ne fortè aliter planè, quàm re ipſâ ſe habeat, de divinitate ſentiamus.

Cupio inſuper mihi explicari quid de primâ omnium cauſâ ſtatuunt Ægyptii: utrum exiſtiment eſſe Mentem, aut aliquid ſupra Mentem. Deinde an ſolitarium quid ſit, an ſimul cum alio, aut pluribus; porrò corporeúmne, an incorporeum; utrum cum demiurgo idem ſit, an aliquid prius. Et num ab uno omnia, an è pluribus producant; materiam agnoſcant necne, an corpora prima qualitatibus prædita; tum genitámne ponant materiam, an ingenitam. Chæremon certè aliique multi nihil quicquam agnoſcunt ante mundum hunc aſpectabilem, nec alios Ægyptiorum in ipſis ſuorum ſcriptorum exordiis ponunt Deos, præter vulgo dictos Planetas, & Zodiaci ſigna, & ſtellas ſimul cum his in conſpectum venientes, & ſectiones Decanorum & Horoſcopos. Quique fortes, ac duces nuncupantur, quorum nomina & procurationes, ortuſque ſimul & occaſus, futurorumque ſignificationes in Almenichiacis continentur. Quippe videbat enim qui Solem univerſi architectum eſſe dicerent, ab illis non ea tantum quæ ad Oſiridem Iſidemque pertinent, ſed etiam quicquid ſacrarum fabularum erat, partim in ſtellas & earum conſpectus, occultationes occurſúſq; devolvi,

ἦν τὸ πάθος, καθάπερ ἐν ταῖς ἐκλείψεσι, πᾶσιν ἂν ὤφθη, τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι. τί δὲ καὶ τὰ ἄσημα βούλεται ὀνόματα, καὶ τῶν ἀσήμων τὰ βάρβαρα πρὸ τῶν ἑκάστῳ οἰκείων; εἰ γὰρ πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀφορᾷ ὁ ἀκούων, αὐτάρκης ἡ αὐτὴ μένουσα ἔννοια δηλῶσαι, κἂν ὁποιονοῦν ὑπάρχῃ τοὔνομα. οὐ γάρ που καὶ ὁ καλούμενος, Αἰγύπτιος, ἦν τῷ γένει· εἰ καὶ Αἰγύπτιος, ἀλλ' οὔτι γε Αἰγυπτίᾳ χρώμενος φωνῇ, οὐδ' ἀνθρωπείᾳ ὅλως χρώμενος. ἢ γὰρ γοητῶν ἦν πάντα τεχνάσματα ταῦτα, καὶ προκαλύμματα διὰ τῶν ἐπιφημιζομένων τῷ θείῳ τῶν περὶ ἡμᾶς γινομένων παθῶν, ἢ λελήθαμεν ἐναντίας ἐννοίας ἔχοντες περὶ τοῦ θείου, ἢ αὐτὸ τῷ ὄντι διάκειται.

Βούλομαι δέ μοι δηλωθῆναι τί τὸ πρῶτον αἴτιον ἡγοῦνται Αἰγύπτιοι, πότερον νοῦν, ἢ ὑπὲρ νοῦν· καὶ μόνον, ἢ μετ' ἄλλου, ἢ ἄλλων· καὶ πότερον ἀσώματον, ἢ σωματικόν· καὶ εἰ τῷ δημιουργῷ τὸ αὐτό, ἢ πρὸ τοῦ δημιουργοῦ· καὶ εἰ ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα, ἢ ἐκ πολλῶν· καὶ εἰ ὕλην ἴσασιν, ἢ σώματα ποιὰ πρῶτα· καὶ εἰ ἀγέννητον ὕλην, ἢ γεννητήν. Χαιρήμων μὲν γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι οὐδ' ἄλλο τι πρὸ τῶν ὁρωμένων κόσμων ἡγοῦνται, ἐν ἀρχῇ λόγων τιθέμενοι τοὺς Αἰγυπτίων, οὐδ' ἄλλους θεοὺς, πλὴν τῶν πλανητῶν λεγομένων, καὶ τῶν συμπληρούντων τὸν ζωδιακόν, καὶ ὅσοι τούτοις παρανατέλλουσι· τάς τε εἰς τοὺς δεκανοὺς τομάς, καὶ τοὺς ὡροσκόπους, καὶ τοὺς λεγομένους κραταιοὺς ἡγεμόνας, ὧν καὶ ὀνόματα ἐν τοῖς Αλμενιχιακοῖς φέρεται, καὶ θεραπεῖαι παθῶν, καὶ ἀνατολαί, καὶ δύσεις, καὶ μελλόντων σημειώσεις. ἑώρα γὰρ τοὺς τὸν Ἥλιον δημιουργὸν φαμένους, καὶ περὶ τὸν Ὄσιριν, καὶ τὴν Ἶσιν, καὶ πάντας τοὺς ἱερατικοὺς μύθους, καὶ εἰς τοὺς ἀστέρας καὶ τὰς τούτων φάσεις καὶ κρύψεις, καὶ ἐπιτολὰς ἑλιττομένους, ἢ εἰς τὰς τῆς

Σελήνης αὐξήσεις καὶ μειώσεις, ἢ εἰς τὴν τοῦ Ἡλίου πορείαν, ἢ τό γε νυκτερινὸν ἡμισφαίριον, ἢ τὸ ἡμερινόν, ἢ τόν γε ποταμόν· καὶ ὅλως πάντα εἰς τὰ φυσικά, καὶ οὐδὲν εἰς ἀσωμάτους καὶ ζώσας οὐσίας ἑρμηνεύοντας. ὧν οἱ πλείους, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων ἀνῆψαν κινήσεως, οὐκ οἶδ' ὅπως δεσμοῖς ἀλύτοις ἀνάγκης, ἣν εἱμαρμένην λέγουσι, πάντα καταδήσαντες, καὶ πάντα τούτοις ἀνάψαντες τοῖς Θεοῖς. οὓς ὡς λυτῆρας τῆς εἱμαρμένης μόνους, ἔν τε ἱεροῖς, καὶ ξοάνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπεύουσι.

Περὶ δὲ τοῦ ἰδίου δαίμονος ζητητέον, πῶς μὲν ὁ οἰκοδεσπότης αὐτὸν δίδωσι· κατά τινα, ἢ ποίαν ἀπόρροιαν, ἢ ζωήν, ἢ δύναμιν, εἰς ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ καθήκει· εἴτε ὑφέστηκεν, εἴτε μή· καὶ εἰ ἡ εὕρεσις τοῦ οἰκοδεσπότου ἀδύνατός ἐστιν, ἢ δυνατή· καὶ εἰ ἐστὶ ἦν ἄρα εὐδαίμων, ὅστις μαθὼν τὸ σχῆμα τῆς αὐτοῦ γενέσεως τὰ εἱμαρμένα ἐκλύσαιτο, γνοὺς τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ κανόνες τῆς γενεθλιολογίας εἰσὶν ἀναρίθμητοι καὶ ἀκατάληπτοι· ἀλλὰ καὶ ἀδύνατος εἰς γνῶσιν ἡ μαθηματικὴ ἐπιστήμη, πολλὴ γὰρ διαφωνία περὶ αὐτήν, καὶ Χαιρήμων ἄλλοι τε πολλοὶ πρὸς αὐτὴν καὶ ἀντειρήκασιν.

Ὡς ἡ τοῦ οἰκοδεσπότου τῆς γενέσεως λῆψις, ἢ τῶν οἰκοδεσποτούντων, εἰ πλείους εἶεν ἑνός, σχεδὸν καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖται εἶναι ἀκατάληπτος, ἀφ' οὗ δή φασιν ἐξήρτηται τὸ οἰκεῖον καταμαθεῖν δαίμονα.

Ἔτι δέ, εἴ τινος τῶν ἐν ἡμῖν μερῶν ἡγεῖται ἴδιος δαίμων; δοκεῖ γάρ τισιν ὅτι καὶ κατὰ μέρη τοῦ σώματος ἐφεστήκασι δαίμονες, ὑγείας, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τῆς ἕξεως τῆς ἐν αὐτοῖς ὄντες συνοχεῖς, καὶ ὅτι εἷς ἐπὶ πᾶσι κοινῶς ἐπιβέβηκε προεστάτης.

Ἔτι δὲ τὸν μὲν σώματος, τὸν δὲ ψυχῆς, τὸν δὲ νοῦ εἶναι δαίμονα. καὶ ὅτι μὲν τινὲς αὐτῶν ἀγαθοί, ἄλλοι δὲ φαῦλοι.

Διαμφισβητῶ δὲ μήποτε δαίμων ἴδιος

partim in Lunæ, modo creſcentis, modo ſeneſcentis varietatem, partim in Solis curſum, vel in nocturnum vel in diurnum hemiſphærium, vel in [Nilum] ipſum fluvium; cuncta denique in res naturales, nihil in corporeâ mole carentes, viventeſque naturas ipſorum interpretatione conferri. Atque Ægyptiorum pleriq; id quod in noſtrâ voluntate eſt, & poteſtate poſitum, ex Syderum motu ſuſpenſum eſſe voluerunt, cuncta neceſſitatis, quod fatum appellant, ſic tanquam inexplicabilibus quibuſdam vinculis neſcio quo pacto conſtringentes. Sed & ipſis quoque Diis fatum annectunt, quos interim uti fati ſolos vindices in templis, in ſtatuis, aliiſque ejuſmodi venerantur.

De proprio Dæmone quæro, quomodò ſc. domûs-Dominus illum largiatur, juxta quem & qualem influxum, aut vitam, aut potentiam ad nos ab eo deſcendet? Quæro item utrum ſubſiſtat nec ne, utrum domûs-Dominum invenire poſſibile ſit, an impoſſibile? Si enim poſſibile ſit, is ſanè felix erit, qui geniture ſuæ ſchema cognoſcens, proprium Dæmonem etiam inveniat, & per eum fati vim effugiat.

Sanè verò Genethliologiæ canones videntur innumerabiles eſſe, & incomprehenſibiles, quin ipſa Mathematica ſcientia planè cognitu eſt impoſſibilis, lites certè de eâ ſemper ſunt exortæ; ſed Chæremon ipſe aliique multi contra eam diſputarunt.

Jam autem inventio domûs-Domini (ſive dominorum, ſi forte plures ſunt in geneſi) ferè conceditur ab ipſis Mathematicis impoſſibilis eſſe, & tamen ab hoc pendet proprii Dæmonis omnis noſtra cognitio.

Quæro ulteriùs, an ſingulis in nobis partibus proprius Dæmon præficiatur? Videtur enim unus ſanitatem, alius pulcritudinem, alius quendam in his habitum conſervare, & tandem his omnibus alius quidem communiter præeſſe.

An fortè alius animæ, alius corporis, alius mentis Dæmon ſit, denique an ex iis beneficus alius ſit, alius maleficus.

Suſpicor autem Dæmonem proprium

eſſe

eſſe quandam animæ partem, videlicet, mentem; eumque eſſe εὐδαίμονα (i. e.) felicem, qui ſapientem habeat intellectum.

Sed & ſcimus aliquos cultum Dæmonis proprii & ritum ſic celebrare, veluti eſſent duo; aliquos, ac ſi tres crederentur. Quomodo autem, ac ſi unus in omnibus eſſet communi quodam modo ab omnibus invocatur.

Quæro denique an non fortè alia aliqua ad felicitatem, quæ nos hactenus lateat, detur via, præter divinum vaticinium ac Theurgiam? Dubito autem an in Divino vaticinio, & ſacris operationibus, ad hominum laudes reſpicere liceat? præterea an non totum negotium Theurgiæ mera ſit animæ religioſæ phantaſia, ex nihilo grandia ſibi imaginantis? Quinimo ad futura cognoſcenda (atque adeò felicitatem inveniendam) aliæ ſunt methodi præter divinum vaticinium, nec qui hoc habent, iidem & beati ſunt; nam poſſunt habere futurorum ſcientiam, & tamen eâ uti neſciant: cupio igitur à vobis doceri quæ ſit ad felicitatem via. Sanè apud nos Græcos infinita eſt hâc de re diſceptatio, quippe qui ex conjecturis merè humanis quid ſit ſummum bonum hariolemur. Quibus autem cum Diis familiaritas interceſſit, ſi negligentiùs in hâc re inveſtigandâ ſeſe geſſerint, fruſtrà profectò ſapientiam profitentur, cùm id tantùm agunt, ut divinam mentem inquietent; puta de ſervi fugitivi inventione, de agri redemptione, de nuptiis, aut mercaturâ. Si verò non neglexerint, & tamen cùm de aliis rebus certitudinem & veritatem teneant, de felicitate nihil certi & fide dignum reportârint (difficilia tantùm, ea denique hominibus inutilia meditantes) certè non ſunt Dii, aut boni Dæmones quibuſcum verſati ſunt; ſed ille qui vulgo Dæmon impoſtor dicitur, aut totum hoc hominum erit inventum, & naturæ mortalis commentum.

μέρος τι τῆς ψυχῆς εἴη· καὶ ὄντως ἄρα εὐδαίμων εἴη, ὅστις νοῦν ἔχει σοφόν.

Ὁρῶ δὴ ὅτι καὶ θεραπεία τοῦ ἰδίου δαίμονος διττὴ γίνεται· καὶ ἡ μὲν ὡς πρὸς δύο, ἡ δὲ ὡς πρὸς τρεῖς ποιεῖται. ἀλλὰ καὶ κοινῇ κλήσει καλεῖται ὑπὸ πάντων.

Ἐρωτῶ δὲ μήποτε ἄλλη τις λανθάνῃ οὖσα ἡ πρὸς εὐδαιμονίαν ὁδὸς, ἀφισταμένη τῶν Θεῶν. ἀπορῶ δὲ εἰ πρὸς δόξας ἀνθρωπίνας ἐν τῇ θείᾳ μαντικῇ, καὶ θεουργίᾳ βλέπειν δεῖ, καὶ εἰ μὴ ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ τυχόντος ἀναπλάττει μεγάλα. Ἀλλὰ δὲ καὶ μέθοδοί εἰσιν ἄλλαι περὶ τὴν τοῦ μέλλοντος προμήνυσιν διατελοῦσαι. καὶ ἴσως οἱ θείαν μαντικὴν ἔχοντες προορῶσι μὲν, οὐ μὴν εἰσὶ εὐδαίμονες, προορῶσι γὰρ τὰ μέλλοντα, χρῆσθαι δὲ αὐτοῖς καλῶς οὐκ ἐπίστανται. θέλω οὖν παρ' ὑμῶν τὴν εἰς εὐδαιμονίαν ὁδὸν ἐπιδεῖξαί μοι, καὶ ἐν τίνι κεῖται ἡ αὐτοῦ οὐσία· παρὰ μὲν γὰρ ἡμῖν λογομαχία τίς ἐστι πολλὴ, ἅτε ἐξ ἀνθρωπίνων λογισμῶν τοῦ εἰκαζομένου ἀγαθοῦ. οἷς δὲ μεμηχάνηται ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον συνουσία, εἰ μὲν παρεῖται τὸ μέρος τοῦτο εἰς ἐξέτασιν, μάτην αὐτοῖς ἡ σοφία ἐξήσκηται περὶ δραπέτου εὑρέσεως, ἢ χωρίου ὠνῆς, ἢ γάμου, εἰ τύχοι, ἢ ἐμπορίας, τὸν θεῖον νοῦν ἐνοχλήσασιν· εἰ δ' οὐ παρεῖται μὲν, οἱ δὲ συνόντες περὶ μὲν τῶν ἄλλων τ' ἀληθέστατα λέγουσι, περὶ δὲ εὐδαιμονίας οὐδὲν ἀσφαλὲς, οὐδ' ἐχέγγυον ἔχουσι, (χαλεπὰ μὲν διαμελετῶντες ἄχρηστα δὲ τοῖς ἀνθρώποις) οὐκ ἦσαν οὔτε Θεοὶ, οὔτ' ἀγαθοὶ δαίμονες, ἀλλ' ἢ ἐκεῖνος ὁ λεγόμενος πλάνος, ἢ πᾶν ἀνθρώπων εὕρημα, καὶ θνητῆς φύσεως ἀνάπλασμα.

De Epiſtolâ Porphyrii ad Anebonem Ægyptium, in quâ petit de diverſitate Dæmonum ſe doceri.

Auguſtinus de Civit. Dei, lib, X. c. XI.

MELIUS ſapuit iſte Porphyrius, cum ad Anebonem ſcripſit Ægyptium; ubi conſulenti ſimilis & quærenti, & prodit artes ſacrilegas, & evertit. Et ibi quidem omnes Dæmonas reprobat, quos dicit ob imprudentiam trahere humidum vaporem: & ideò non in æthere, ſed in aere eſſe ſub Luna, atque ipſo Lunæ globo. Veruntamen non audet omnes fallacias & ineptias, quibus meritò movetur, omnibus Dæmonibus dare. Quoſdam namque benignos Dæmonas more appellat aliorum, cùm omnes generaliter imprudentes eſſe fateatur. Miratur autem quód non ſolum Dii alliciantur victimis, ſed etiam compellantur atque cogantur facere quod homines volunt: & ſi corpore & incorporalitate Dii à Dæmonibus diſtinguuntur, quomodo Deos eſſe exiſtimandum ſit Solem & Lunam, & viſibilia cætera in cælo, quæ corpora eſſe non dubitat. Et ſi Dii ſint, quomodo alii benefici, alii malefici eſſe dicantur, & quomodo incorporalibus, cum ſint corporei, conjungantur. Quærit etiam veluti dubitans, utrum in divinantibus, & quædam mira facientibus animæ ſint potentiores: an aliqui ſpiritus extrinſecus veniant, per quos hæc valeant; & potius venire extrinſecus conjicit, eo quod lapidibus, & herbis adhibitis, & alligent quoſdam, & apperiant clauſa oſtia, vel aliquid ejuſmodi mirabiliter operentur. Unde dicit alios opinari eſſe quoddam genus, cui exaudire ſit proprium, natura fallax, omniforme, multimodum, ſimulans Deos & Dæmonas, & animas defunctorum, & hoc eſſe quod efficiat hæc omnia quæ videntur bona eſſe vel prava: cæterum circa ea quæ verè bona ſunt nihil opitulari, imò verò iſta nec noſſe, ſed & male conciliare, & inſimulare, atque impedire nonnunquam virtutis ſedulos ſectatores, & plenum eſſe temeritatis, faſtûs, gaudere nidoribus, adulationibus capi, & cætera quæ de hoc genere fallacium malignorumque ſpirituum, qui extrinſecus in animam veniunt, humanoſque ſenſus ſopitos vigilanteſve deludunt, non tanquam ſibi perſuaſa confirmat, ſed tam tenuiter ſuſpicatur, aut dubitat, ut hæc alios aſſerat opinari. Difficile quippe fuit tanto philoſopho cunctam diabolicam ſocietatem vel noſſe, vel fidenter arguere, quam qualibet anicula Chriſtiana nec noſſe cunctatur, & liberrime deteſtatur. Nil forte iſte, & ipſum ad quem ſcribit Anebonem, tanquam talium ſacrorum præclariſſimum antiſtitem; & alios talium operum, tanquam divinorum & ad Deos colendos pertinentium, admiratores verecundatur offendere. Sequitur tamen & ea velut inquirendo commemorat, quæ ſobrie conſiderata tribui non poſſunt niſi malignis & fallacibus poteſtatibus. Quærit enim cur tanquam melioribus invocatis, quaſi pejoribus imperetur, ut injuſta hominis præcepta exequantur: cur attrectatum re venerea non exaudiant imprecantem, cum tamen ipſi ad inceſtos quoſque concubitus quoſlibet ducere non morentur: cur animantibus ſuos antiſtites oportere abſtinere denuncient, ne vaporibus profecto corporeis polluantur, ipſi vero & aliis vaporibus illiciantur, & nidoribus hoſtiarum: cumque à cadaveris contactu prohibeatur inſpector, plerunque illa cadaveribus celebrentur: quid ſit, quòd non Dæmoni vel alicui animæ defuncti, ſed ipſi Soli & Lunæ aut cuicunque cæleſtium, homo cuilibet vitio obnoxius intendit minas, eoſque territat falſo, ut eis extorqueat veritatem. Nam & cælum ſe collidere comminatur, & cætera ſimilia homini impoſſibilia, ut illi Dii tanquam inſipientiſſimi pueri, falſis & ridiculis comminationibus territi, quod imperatur efficiant. Dicit enim ſcripſiſſe Chæremonem quendam, talium ſacrorum, vel potius ſacrilegiorum peritum, ea quæ apud Ægyptios ſunt celebrata rumoribus, vel de Iſide

vel

vel de Oſiride marito ejus, maximam vim habere cogendi Deos, ut faciant imperata, quando ille qui carminibus cogit, ea prodere vel evertere comminantur: ubi ſe etiam Oſiridis membra diſſipaturum terribiliter dicit, ſi facere juſſa neglexerint. Hæc atque hujuſmodi vana & inſania Diis hominem minari; nec quibuſlibet, ſed ipſis cæleſtibus & ſiderea luce fulgentibus; nec ſine effectu, ſed violenta poteſtate cogentem, atque his terroribus ad facienda quæ voluerit perducentem, merito Porphyrius admiratur: imo vero ſub ſpecie admirantis, & cauſas rerum talium requirentis, dat intelligi illos hæc agere ſpiritus, quorum genus ſuperius ſub aliorum opinatione deſcripſit; non, ut ipſe poſuit, natura, ſed vitio fallaces, qui ſimulant Deos & animas defunctorum; Dæmonas autem non, ut ait ipſe, ſe ſimulant, ſed plane ſunt. Et quod ei videtur herbis & lapidibus & animantibus & ſonis certis quibuſdam ac vocibus, ac figurationibus, atque figmentis, quibuſdam etiam obſervatis in cæli converſione motibus ſyderum, fabricari in terra ab hominibus, poteſtates idoneas variis effectibus exequendis, totum hoc ad eoſdem ipſos Dæmonas pertinet ludificatores animarum ſibimet ſubditarum, & voluptaria ſibi ludibria de hominum erroribus exhibentes. Aut ergo revera dubitans & inquirens iſta Porphyrius, ea tamen commemorat, quibus convincantur & redarguantur; nec ad eas poteſtates quæ nobis ad beatam vitam capeſſendam favent, ſed ad deceptores Dæmonas pertinere monſtrentur: aut ut meliora de philoſopho ſuſpicemur, eo modo voluit hominem Ægyptium talibus erroribus deditum, & aliqua magna ſe ſcire opinantem, non ſuperba quaſi autoritate doctoris offendere, nec apertè adverſantis altercatione turbare, ſed quaſi quærentis, & diſcere cupientis humilitate ad ea cogitanda convertere, & quam ſint contemnenda vel etiam devitanda, monſtrare. Denique propè ad epiſtolæ finem petit ſe ab eo doceri, quæ ſit ad beatitudinem via ex Ægyptia ſapientia. Cæterum illos quibus converſatio cum Diis ad hoc eſſet, ut ob inveniendum fugitivum, vel prædium comparandum, vel propter nuptias, vel mercaturam, vel quid hujuſmodi, mentem divinam inquietarent, fruſtra eos videri dici coluiſſe ſapientiam. Illa etiam ipſa numina cum quibus converſarentur, & ſi de cæteris rebus vera prædicerent, tamen quoniam de beatitudine nihil cautum nec ſatis idoneum monerent, nec Deos illos eſſe, nec benignos Dæmonas, ſed aut illum qui dicitur fallax, aut humanum omne commentum.

TESTIMONIA
DE HOC IAMBLICHI
OPERE.

Anonymi Teſtimonium præfixum Codd. M SS. Iamblichi.

ΙΣΤΕΟΝ ὅτι ὁ φιλόσοφος Πρόκλος ὑπομνηματίζων τὰς τοῦ μεγάλου Πλωτίνου ἐννεάδας, λέγει ὅτι ὁ ἀντιγράφων εἰς τὴν προκειμένην τοῦ Πορφυρίου ἐπιστολὴν, ὁ θεσπέσιός ἐστιν Ἰάμβλιχος. καὶ διὰ τὸ τῆς ὑποθέσεως οἰκεῖον καὶ ἀκόλουθον, ὑποκρίνεται πρόσωπον Αἰγυπτίου τινὸς Ἀβάμμωνος. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς λέξεως κομματικὸν, καὶ ἀφοριστικὸν, καὶ τὸ τῶν ἐννοιῶν πραγματικὸν, καὶ γλαφυρὸν, καὶ ἔνθεον, μαρτυρεῖ τὸν Πρόκλον καλῶς καὶ κρίναντα, καὶ ἱστορήσαντα.

SCIENDUM eſt, quod Philoſophus Proclus in commentariis iis, quos edidit in magni Plotini Enneadas, affirmat divinum eſſe Iamblichum, qui reſpondet ad præmiſſam Porphyrii Epiſtolam; induiſſe autem eum Abammonis cujuſdam Ægyptii perſonam ut poſſet aptius, convenientiuſque hypotheſi ſervire: & ſanè Proclum hâc in re rectiſſimum prodidiſſe judicium teſtatur cùm dicendi genus commaticum, & aphoriſmis plenum, tum etiam notiones operoſæ, profundæ, & planè divinæ.

Marſilius Ficinus de argumento hujus Libri & ſuâ Verſione.

PORPHIRIUS, qui inter Platonicos propter excellentiam Philoſophus appellatur, longam in Ægyptum miſit Epiſtolam ad Anebonem Sacerdotem, variarum & gravium quæſtionum plenam, ad omnes philoſophiæ partes ſpectantium, præſertim ad Deum atque Angelos, Dæmonaſque & animas, ad providentiam, ad fatum, vaticinia, magicen, miracula, ſacrificia, vota. Porphyrii quæſtionibus reſpondit Iamblichus ejus auditor. Introducit verò Porphyrio reſpondentem Abammonem Ægyptium Sacerdotem pro Anebone diſcipulo ſuo, ad quem Porphyrius miſit Epiſtolam. Hujus ergo quæſtionis totius, atque reſponſionis profectò divinæ tanquam in Plotino adhuc nimium occupatus, ſingula fermè non verba ſed ſenſa traduxi, ut non mirum putari debeat, ſicubi divulſa videatur oratio, præſertim inter ipſa diſputandi principia, ubi levior jactura verborum. Jam deinceps verborum etiam contextus perpetuus apparebit. Coactus vero ſum interdum in eum aliquod verbum vel continuationis, vel intelligentiæ gratiâ interſerere.

Nicolai

Nicolai Scutellii Tridentini de ſuâ hujus operis Verſione judicium, ex Epiſtolâ ad Madrutium Cardinalem dedicatoriâ.

DEI immortalis auguſtiore muſâ duce, en ad te, Pater optime, ventitat graviſſimus auctor Iamblichus, à columnis Mercurii Termaximi ferens Ægyptiorum priſca myſteria; nec veluti hactenus magna ex parte conſciſſus, ſed integrior multo. Ipſe autem pollito pallio, ſumpta toga, multa cum majeſtate incedit reverendo capite Sacerdos. Hunc ego habitum, utcunque latialem cum Minerva texendo, diu multumque annis melioribus elaborabam, non multum affectatis Rhetorum elegantiolis, cum magnopere ſtuderem interpretari fideliter, dilucide item, quantum per exemplaris Graci copiam licebat, & quoad ſinebat argumenti, tantique Philoſophi ſupercilium. Quid profecerim, viderint incorruptioris cenſuræ ingenia, non ignara, quam magno periculo in hac arena ludatur &c.

Dionyſii Petavii cenſura de Scutellio & Ficino, ex notis ad quartam *Juliani* orationem.

SCRIPSIT Iamblichus librum de Myſteriis Ægyptiorum; in quo ſub Ægyptii Sacerdotis perſona Porphyrii Epiſtolæ ad Anebonem reſpondet. Vertit hunc è Græco librum Nicolaus Scutellius Tridentinus: ſed adeo imperite & abſurde, nulla uti periodus veram auctoris ſententiam exprimat. At Marſilius Ficinus antea non tam latine opus ipſum, quàm ex opere illo quædam ſelecta interpretatus erat: & tamen ſic quaſi integer eſſet, Iamblichi de Myſteriis librum inſcripſit: quod conſilium nemo prudens laudare, nedum imitari debeat.

Teſtimonium *I. Ger. Voſſi* de hoc opuſculo, ex libro de ſectis Philoſophorum.

ÆGYPTIORUM Myſteria peti poſſunt ex Iamblicho. Fuit is diſcipulus Porphyrii; ac quid Aſſyrij & Ægyptij Sacerdotes de religione & rebus divinis ſtatuerint ſcripto conſignavit. & paulo poſt. *Mea autem hæc ſententia; non poſſe aliunde melius, quam ex hoc opere, quid & Platonici de divinis rebus ſenſerint, cognoſci. Ita enim Ægyptiorum & Chaldæorum opinionem exprimit, ut facile appareat idem ipſum ſenſiſſe.*

SECTIO PRIMA

CAPUT I.

APPARATUS ad reſponſionem. Suſceptæ perſonæ ratio; Pythagoræ aliorumque Græcorum profectiones in Ægyptum. Quæſtionum in Epiſtola Porphyriana conſpectus.

CAPUT II.

Reſponſiones petuntur ex Aſſyriorum & Ægyptiorum Theologiis; item ex Philoſophia Hermetis. Methodus proponitur doctrinæ.

CAPUT III.

Deorum innata eſt idea animabus noſtris; ut & ſpirituum omnium cognitio, non ratione & ſyllogiſmo, ſed ſimplici apprehenſione conſtans, æterna, & animæ coæva.

CAPUT IV.

Divinorum idiomata, & differentiæ; in Analogiæ convenientia, non genere.

CAPUT V.

Primum idiomata, bonitas; ea duplex: quænam animabus competit. Heroum & Dæmonum ſcheſes & officia. Secundum idioma, unitas: Tertium, exiſtendi modus melior, quam quæ eſt animæ & rerum inferiorum; permanentia in ſeipſis, immobilis motionum cauſa, providentia eminens & abſtracta Diis competit.

CAPUT VI.

Proprietates duorum mediorum in divinis, ſc. Dæmonum & Heroum, oriuntur ex proprietatibus duorum extremorum, ſc. Deorum & animarum.

CAPUT VII.

Comparantur Deorum & animarum inter ſe actiones; ex his colligi poſſe Dæmonum & Heroum actiones.

CAPUT VIII.

Carpit Porphyrium ſeperata per ſcheſes ad corpora diſtinguentem; ſc. Deos per habitudinem ad corpora ætheria, Dæmonas ad aeria, animas ad terrena. Quomodo incorporeæ ſubſtantiæ ſe habent ad corpora; ſequentia ſemper ad ſuperiora conformantur, non vice verſa. Omne divinum & incorporeum eſſe ubique oſtenditur per demiurgiam & Theurgiam.

CAPUT IX.

Providentia Deorum nullis locis circumſcribitur; omnia pervadit, & tanquam ſolis lux replet, prout ejus quæque ſunt capacia.

CAP.

CAPUT X.

Divina non diſtinguuntur per differentiam patibilis & impatibilis; neque enim anima ſeperata quicquam patitur, multo minus quæ ſunt ea præſtantiora.

CAPUT XI.

Dæmones mundi rectores non ſunt patibiles, licet in ſacris res corporeæ iis offerantur. Sacrarum ceremoniarum cauſæ & origines. De ſacris quibuſdam in ſpecie, Priapeis & Venereis.

CAPUT XII.

Dii nullis tanguntur paſſionibus, quamvis precibus flecti videantur. Ultroneus eſt Deorum ad bene faciendum motus: Animæ noſtræ paſſionibus liberantur in precibus. Quot & quanta nobis inde obveniunt bona.

CAPUT XIII.

De Deorum ira; qualis ſit; ejus placatio non arguit in Diis mutationem; ſupplicationes mala averruncant; Deorum benevolentiam conciliant.

CAPUT XIV.

De neceſſitate quæ competit Diis.

CAPUT XV.

Dii non diſtinguuntur à Dæmonibus ratione puræ intelligentiæ. Intelligentiæ puræ poſſunt audire preces, & quomodo. De precibus, earum uſu, neceſſitate, fructu, auctoritate. Materialia, quæ in ſupplicationibus offeruntur Diis, non probant ſupplicandum eſſe Diis tantum animalibus. In iſtis materialibus latent quædam diviniores rationes Diis convenientes.

CAPUT XVI.

Rejicitur alia differentia, poſita à Porphyrio, inter Deos & Dæmonas; ſc. quod Dii ſint incorporei, Dæmones vero corporei.

CAPUT XVII.

Quærenti Porphyrio qui poſſint Sol & Luna Dii eſſe, cum ſint corporei, reſpondet Iamblichus multis modis poſſe dici incorporeos. Cœli natura quam Diis cognata.

CAPUT XVIII.

Mathematicorum opinio rejicitur, quæ ſtatuit Deorum alios eſſe beneficos alios maleficos. Malum non à cœlis, ſed à materia. Saturni & Martis vires.

CAPUT XIX.

Quod Dii in cœlis conſpicui connectantur cum Diis incorporeis. Quod principium ſuum habent in mundo intelligibili; & ſuas ideas ſpeculentur, à quibus fuerint progenerati. Vinculo unitatis uterque mundus copulatur.

CAP. XX.

Quod ſint Dii inviſibiles, viſibiles, & Dæmones. Horum differentiæ à conjunctione, ſeperatione, intelligentia, officiis, providentia, eſſentia, puritate.

CAP. XXI.

Confutat quæ Porphyrius adduxerat; ſc. multa fieri erga Deos, tanquam patibiles & affectibus obnoxios. Pugnat hoc cum lege ſacrorum. Symbola divinitus inſtituta aliquid occultiſſimum ſignificant. Divina humanis ratiociniis non eſſe metienda. Veræ religionis præſtantia & fructus.

SECTIO SECUNDA.

CAP. I.

Dæmonum, Heroum, Animarum differentiæ ſumtæ à naturis, viribus, operationibus.

CAP. II.

Operationes Dæmonum, Heroum, Animarum particulariter conſiderantur. Deorum indulgentia animæ Angelis evadunt æquales.

CAP. III.

Divinorum apparitiones variæ pro varietate ordinum.

CAP. IV.

Aliæ differentiæ in apparitionibus divinorum, ex quibus, tanquam proprietatibus, de eorum naturis judicium ferri poteſt: ſunt autem celeritas & tarditas, auctoritas, emphaſis, magnitudo & latitudo imperii, claritudo, lumen, ignis.

CAP. V.

Differentiæ ex reſpectu ad animas & materiam.

CAP. VI.

Differentiæ ex varietate bonorum, quæ ex apparitionibus divinorum percipiuntur.

CAP. VII.

Differentiæ ex vario comitatu & ſatellitio, quo ſtipantur divina in apparitionibus.

CAP. VIII.

Differentiæ ex varietate luminis, ſubtilitate ignis, raritate aeris.

CAP. IX.

Differentiæ ex varietate diſpoſitionum & affectuum, quos in animis invocantium procreant, quoties apparent divina.

CAP. X.

Narrat Porphyrius exiſtimare nonnullos commune eſſe omnibus divinis, ut cum faſtu & pompa

pompa appareant; idolis quoque & imaginibus fingendis gaudere. Utrumque refellit Iamblichus, omnia ex vero fieri contendens in eorum apparitionibus.

CAP. XI.

Cognitio divinorum ſanctos nos facit, ignorantia impuros; conjungi tamen nos divinis, non ſpeculationibus philoſophicis, ſed religione, & cultu.

SECTIO TERTIA.

CAP. I.

De divinatione, quod non ſit opus humanum, naturæ aut artis effectus. Quod divino ad nos munere & indulgentia veniat.

CAP. II.

De variis divinationis ſpeciebus. De ea quæ per ſomnia. Divina ſomnia qualia ſunt; in iis maxime vis vaticinandi ineſt.

CAP. III.

Animæ noſtræ vita duplex, altera corpori annexa, altera divina & ſeparabilis. Per hanc veritatem videt unita divinis. Veritas alia circa ideas pure abſtractas, & incorporeas; alia circa rerum rationes ad geneſin ſpectantes. Quantum utilitatis hujuſmodi divinatio hominibus adferat.

CAP. IV.

De afflatione divina quæ inter vigilandum evenit. Quomodo Dii mentes obſideant; quod in omnibus afflationibus afflati prorſus à ſe abalienantur.

CAP. V.

Dii diverſi diverſas afflationes efficiunt; iſtius diverſitatis ſigna manifeſta.

CAP. VI.

Idem amplius illuſtratur per ſpiritus ingreſſum; qui afflatum, ut auriga equum regit & gubernat.

CAP. VII.

Quid ſit divina afflatio; non Dæmonum, ſed Dei latio; non extaſis, ſed anagogicus motus; non pendet à corpore aut anima noſtra, ſed à Deo ſolo.

CAP. VIII.

Ulterius idem confirmatur. Cauſæ divinationis ſunt lumen & ſpiritus à Diis venientes, & præſens eorundem imperium & dominatio.

CAP. IX.

Ait Porphyrius quoſdam ad auditas tibias, cymbala, tympana, aut certum quoddam melos extaſin pati. Corybantes, Sabazii, Metrizantes. Iamblichus ponit in muſica aliquid

naturale, & aliquid divinum; hinc ad afflationes valere Muſicam. Diis quibuſdam quædam propria & conſecrata Muſica. Animæ nota erat harmonia antequam ſe corpori inſinuaret, non eſt tamen harmonia.

CAP. X.

Afflationum differentiæ, nullo modo à cauſis naturalibus petendæ.

CAP. XI.

Alia divinationis ſpecies, per oracula; quam ſit ea varia. Oraculum, Colophone, Delphis, Branchidis. Varii apparatus, qui circa hæc arguunt divinationem à Diis deſcendere.

CAP. XII.

Quod divinationis vis, nulli loco, aut rei corporeæ adſtricta ſit; quod libera, illimitata, abſtracta, omnibuſque rebus quæ eam poſſunt capere, ubique & ſemper præſens ſit.

CAP. XIII.

Divinationis genus quoddam per characteres rejicit Iamblichus tanquam parum tutum. Spiritus adverſarii; ad veram divinationem conſequendam multis ritibus & ſancti-monia opus eſt.

CAP. XIV.

De divinatione per phantaſiam. Quot modis ea fiat; quod ad eam excitandam alii tenebris utantur, alii potionibus quibuſdam, alii carminibus, plurimi aquis, pariete alii, alii ſtant ſub Dio, in Sole & Luna. Has omnes ſpecies revocari poſſe ad unam divinationis ſpeciem φωταγωγίαν. *Ejus adhuc plures eſſe vias & rationes; ex omnibus conſtare divinationem hanc eſſe non à nobis, ſed aliunde.*

CAP. XV.

De divinatione artificioſa in genere. Natura Deorum miniſtra. Qualis erat Δημιουργίας *ratio, talis eſt vaticinii; illa per ideas, hæc per ſymbola. De iis Heracliti dictum.*

CAP. XVI.

De divinationis artificioſæ ſpeciebus, extiſpicio, augurio, aſtrologia. Dii utuntur miniſterio hominum, Dæmonum, naturæ totius.

CAP. XVII.

De modo divinationis. Non deſcendunt Dii in vaticinii ſigna, nec deducuntur varie juxta varios divinationis modos, per ligna, calculos, farinam &c. ut qui omnia in ſe comprehendant ipſi incomprehenſibiles.

CAP. XVIII.

De cauſis vaticinii. Opera divina perficiuntur, aut à Deo, aut ab Angelo, aut à Dæmone, & perfectiora ſemper à perfectiori. Adhæc non vi adducuntur, ſed ſponte veniunt. Sed nec locus aliquis paſſionibus aut in ſacerdote aut in Deo invocato.

CAP XIX.

Vatem non eſſe cauſam aut medium per quod vaticinium conciliatur. Totum eſt mere opus divinum.

CAP.

CAP. XX.

Anima humana (vi phantaſiæ, ſive beneficio quorundam igniculorum latentium) non poteſt eſſe cauſa divinationis.

CAP. XXI.

Mixta hypoſtaſeos ſpecies partim ex anima noſtra, partim ex divina inſpiratione conſtans non poteſt eſſe cauſa divinationis.

CAP. XXII.

Anima non poteſt (nec ex potentiis in certa materia latentibus, nec aliunde) Dæmonas producere, per quos futura ſciat. Dæmones ingeniti; incorruptibiles. Animæ actiones non poſſunt ſubſtantiæ fieri; materiæ vires, & potentiæ non poſſunt abſtractæ exiſtere.

CAP. XXIII.

De ſomniis & divinatione per ea: ejus cauſa extra nos.

CAP. XXIV.

Animi paſſio non poteſt eſſe cauſa divinationis.

CAP. XXV.

Divinationis cauſa non poteſt eſſe Phantaſiæ morbus aliquis; puta, melancholia, ebrietas, inſania.

CAP. XXVI.

Divinationis cauſa non poteſt carminibus magicis tribui.

CAP. XXVII.

Natura, Ars, Sympathia corporum (omnes ſimul ſumtæ) non poſſunt eſſe cauſa divinationis.

CAP. XXVIII.

Idola & figuræ nullam certàm divinationis cauſam præſtare poſſunt. Eæ non aſſurgunt ultra naturæ vires infimas, nedum ad divinas operandi rationes pertingunt.

CAP. XXIX.

De idolorum vanitate, & inconſtantia ex modo quo fiunt. Sapiens eis non utetur: qui pro Diis habeat, is veram de Diis nunquam poteſt aſſequi cognitionem.

CAP. XXX.

Idola fiunt ad cœlorum motus & conſpectus; nihil ergo in ſe certi habent. Dæmones non ſunt.

CAP. XXXI.

Dæmones mali (mentientes bonorum ſpeciem) cauſa eſſe non poſſunt veræ & divinæ vaticinationis. Mali Dæmones, & Antithei reperiuntur tantum in iis operationibus; quæ non fiunt juxta ritus, & leges in ſacris obſervandas. Veræ divinationis præſtantia, & dignitas.

SECTIO QUARTA.

CAP. I.

CUR Dii nobis præſtantiores noſtris imperiis obtemperent. Spirituum duplex genus; aliud criticum, aliud brutum & cæcum.

CAP. II.

Imperia ad hoc brutum genus dirigi. Aut ſi ad aliud, ſacerdotis duplicem eſſe rationem; alteram qua tanquam homo, alteram qua tanquam Deorum miniſter auctoritate munitur divina.

CAP. III.

In ſacris rite peractis non eſſe aliquid differentiæ, diſtantiæ, oppoſitionis, aut contrarietatis inter invocantem & invocatum; ſed unionem omnimodam.

CAP. IV.

Dii (prout Porphyrius objicit) cultores ſuos juſtos eſſe jubent, ipſi interim ad injuſta facienda ſæpe opitulantur. Juſtitiæ apud Deos alia forte ratio quam apud nos.

CAP. V.

Providentiæ divinæ defenſio. Animæ præexiſtentia. Omnes animæ vitas ſpectari in divino judicio, & Univerſi bonum.

CAP. VI.

Ulterior providentiæ defenſio. A Diis bonum. Malorum cauſæ aliunde; noſtra ignorantia.

CAP. VII.

Injuſta, & mala (uti etiam falſa, & mendacia) à Dæmonibus malis, & impoſtoribus proveniunt.

CAP. VIII.

Mala quædam in mundo reſpectu partium, quæ tamen reſpectu totius mala non ſunt.

CAP. IX.

Ex varietate actionis & paſſionis, ſympathiæ & antipathiæ multa in natura oriri de novo.

CAP. X.

Hinc ſequitur poſſe homines abuti naturæ viribus, & divinis muneribus ad malum; ut cauſa mali non ſit aliunde quam ex opinione humana.

CAP. XI.

Dii (inquit Porphyrius) non niſi caſtos & mundos exaudire ſe docent, ipſi interim ad inceſtos concubitus ſæpe homines agunt. Eadem hic, quæ pro providentia dicta ſunt, dici poſſe.

CAP. XII.

Toti mundo amoris inſitum eſſe principium. Id quod ad finem honeſtum à Diis conſtituebatur, hominum arte & fraude ad inhoneſtum poſſe pertrahi.

CAP. XIII.

Dæmonas impuros & animas poſſe ad iſta patranda adjuvare.

SECT.

SECTIO QUINTA.

CAP. I.

Acceditur ad doctrinam de ſacrificiorum vi, natura, & utilitate. Sacerdotes debent abſtinere ab animalibus (objicit Porphyrius) ne ſc. Dii eorum nidoribus inficiantur, cum interim iidem maxime iſtis capiantur.

CAP. II.

Oſtenditur Deos etiamſi corpora regant, & gubernent, nullo modo ab iis affici, aut ſeſe ad eos convertere.

CAP. III.

Ex hac ratione colligitur ſacrificia non ita valere, ut Deos impellant huc, illuc; aut ad ſe conforment: ſed contra, hæc ad Deos ſeſe accomodare.

CAP. IV.

Item quod ſacrificia ſuis nidoribus nullo modo ad Deos pertingere poſſunt. Dii materiam abſumunt. Cœleſtia corpora cum elementaribus impermiſcibilia; immutabilia. Multo magis Dii.

CAP. V.

De ſacrificiis: non honoris, non gratiarum habendarum cauſa fuiſſe inſtituta, nec eſſe tanquam primitias.

CAP. VI.

Mira illa efficacia ſacrificiorum in malis quibuſlibet tollendis, boniſque procurandis ex iſtiuſmodi cauſis non oſtenditur.

CAP. VII.

Sed nec ex univerſi omniumque ejus partium inter ſe conſenſione explicatur. Dii quippe ſupra naturam.

CAP. VIII.

Nec denique tribui debet aut numeris quibuſdam, aut ſpecificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus, aut partibus.

CAP. IX.

Cauſa antiquiſſima tantæ in ſacrificiis efficaciæ eſt Deorum erga ſua opera amor, efficientium erga effecta. In perfecto ſacrificio tota efficientium divinorum catena commovetur. Cur aliqui Geniis offerri ſacrificia autument, alii Deorum viribus ultimis, multi mundanis.

CAP. X.

Prædicta omnia poſſe tanquam cauſas ſecundarias efficaciæ in ſacrificiis admitti. Cauſas omnes uniri, & ſubordinari. Dæmones non aluntur victimarum nidoribus. Animæ perfectio, mens; naturæ, anima.

CAP. XI.

Materia ſacrificiorum non poſſunt ali Dæmones, quoniam ignis eam abſumit prorſus, quemadmodum & divinus ignis omnia in nobis terrena expurgat, ſuique reddit ſimilia.

CAP. XII.

Vehiculum Dæmonum nec ex materia, nec ex elementis conſtat. Ignis vis purgativa.

CAP. XIII.

Tranſitus ad ulteriorem ſacrificiorum explicationem.

CAP. XIV.

Deorum ordinibus reſpondere ſacrificia. Deorum alii materiales (i. e. materiam regunt) alii immateriales. Materialibus materia in ſacris adferri recte poteſt.

CAP. XV.

Duplicem eſſe noſtrum ſtatum; operamur alias ut liberi à corpore, alias ut corpore devincti. Pro duplici hoc ſtatu duplicem quoque eſſe ſacrificiorum ritum materialem, & purum. Civitates in Mæragenibus. Sacrificia conditioni ſacrificantium debent convenire.

CAP. XVI.

In iis ſacrificiis quæ facimus pro corporis bono & ſalute, oportet cultum eſſe corporeum.

CAP. XVII.

A Diis prorſus immaterialibus fruſtra bona corporis expectanda, niſi Deos materiales eorumque omnes potentias in ſe complectuntur; non attingunt humanæ vitæ negotia ſine medio. Cultus corporeus accomodatur Diis, qui proxime curant.

CAP. XVIII.

Humana vita triplex. Intellectualis, naturalis, media inter utramque; his ſuus ſacrorum ritus reſpondet.

CAP. XIX.

Divinæ eſſentiæ & potentiæ triplices: vel enim animæ, & naturæ imperant; vel ab anima, & natura prorſus abſtrahuntur; vel medio ſe modo habent: his proprius tribuendus eſt cultus pro ſua cujuſque dignitate.

CAP. XX.

Quatenus in hoc corpore verſamur (quod quidem mundi corporei pars eſt) oportet nos non affectare ritum in ſacris conditione noſtra ſublimiorem.

CAP. XXI.

Sacrificia oportet eſſe Diis paria. Dii quoties apparent magno ſpirituum numero ſtipantur; his omnibus cultus eſt habendus, ſi ſacrificium ſit plenum, & perfectum. Deorum numerum apparentium ſoli norunt Theurgi, ſoli quod ſit perfectum ſacrificium. Non ſine magno malo quenquam Deorum inhonoratum prætermitti.

CAP.

CAP. XXII.

Perfectiſſimus cultus eſt, qui in illo uno omnes ſimul colit eſſentias alias, & principatus; pauciſſimis hoc dari. Quemadmodum mundus ex multis ordinibus coaleſcit, ſic & ſacrificium oportet ex multis partibus conſtare.

CAP. XXIII.

Ex varietate, & plenitudine ſacrificiorum varia nobis obveniunt bona. Materia aliqua pura & divina, à demiurgo genita. Diis recipiendis idonea, ligna, lapides, olera, aromata. Oraculis credendum de materia.

CAP. XXIV.

Ea quæ ſunt ſub tutela alicujus Dei & ei ſacra, maxime grata ſunt in ſacrificiis. In Ægypto ſacra animalia, ſacer ubique homo.

CAP. XXV.

Sacra non ſunt hominum inventa. Deus & Angeli (gentium præſtites) adſunt ſuis ſacris. Magna cura, & ſanctimonia omnia peragenda; nihil omittendum, nihil alienum alicui Deo offerendum.

CAP. XXVI.

De precibus; earum cum ſacrificiis neceſſitudo, variæ ſpecies, & effecta mira.

SECTIO SEXTA.

CAP. I.

De abſtinentia à cadaveribus: quæ cadavera (ex ſacrorum legibus) impura, quæ non. Quædam numina aliter quam cæſis victimis colenda.

CAP. II.

Morticinia non niſi mortalibus impuritatem imprimere poſſunt. Dæmonibus incorporeis non item.

CAP. III.

De ſacris animalibus, quibus mactatis in divinationibus utuntur. De Accipitre.

CAP. IV.

Anima ejus qui hujuſmodi vaticinio utitur, nonnihil de ſuo ad opus perficiendum confert: vaticinium iſtud non niſi de rebus exiguis, à divino longe diſtans: ei non fidendum.

CAP. V.

De minis quas intentant in Deos Theurgi. Iſis, Baris, Oſiris, Typho. Spiritus quidam bruti.

CAP. VI.

Sacerdos minatur quatenus Deorum ſummorum auctoritate munitus incedit. Arcana ſymbola. Dæmones mundi partes cuſtodiunt.

CAP. VII.

Dæmones caute cuſtodiunt arcana myſteria in quibus univerſi ſalus latet. Oſiridis beneficus influxus. Iſis vita omnium. Chaldæorum in Diis orandis mos purior eſt, quam Ægyptiorum.

SECTIO SEPTIMA.

CAP. I.

Theologia Ægyptiorum ſymbolica.

CAP. II.

Lutum & Lotus quid ſignificent. Sol gubernat omnia.

CAP. III.

Solis varias vires ſignificari per ejus in Zodiaco motum. Ex variis ejus donis non argui in eo multitudinem, nec ex variis nominibus.

CAP. IV.

De divinis nominibus, an ſint ſignificantia. Barbara (ſc. Ægyptiaca, & Aſſyria) aliis præferri, & quare.

CAP. V.

Nomina divina non ſunt ex inſtituto humano, ideo permutari non poſſe in alia; non retinent ſuam vim tranſlata in aliam dialectum: divinitus orta. Preces & ſacra antiqua non innovandæ. Græci novatores omnia in ſacris corrumpunt. Barbari conſtantiores.

SECTIO OCTAVA.

CAP. I.

Quæ ſit prima cauſa ex Ægyptiorum doctrina. Cur in ſcriptis antiquorum Sacerdotum Ægyptiorum tanta ſit de rebus hujuſmodi diſſonantia. Hermetis librorum numerus juxta Seleucum; juxta Manethonem.

CAP. II.

Quod ſit Deus unus ante omnia entium principia, in ſeipſo permanens, ante omne intelligibile, rerum omnium origo, finis, medium. Ex hoc alius deus, qui ſui pater, & ſibi ſufficiens dicitur, ſeipſum elicuit. Hi duo ab Hermete ante Ætherios Deos, & Empyrios, & cœleſtes collocantur.

CAP. III.

De aliis Deorum ſeu principiorum ordinibus juxta Hermetem, Emeth, Eicton, Hamun, Ptha, Oſiris: Solis & Lunæ principatus, cœli in varias partes diviſio. Materiæ productio.

CAP.

CAP. IV.

Libri qui Mercurii nomen præferunt, ejus opiniones continent: verſi ex Ægyptiaca lingua. Chæremon mundana principia tantum deſcripſit: alii qui de Decanis, & Horoſcopis ſcripſere, particularia. Almenichia minimam partem continent Hermeticarum conſtitutionum. Supra naturam multa ponunt Ægyptii, ens unum indiviſum, aliud diviſum. Ad Deum & demiurgum per ſacra aſcendunt.

CAP. V.

Viam anagogicam primus docuit Mercurius, quam ex Hieroglyphicis Propheta Bitys interpretatus eſt. Dei nomen quod omnia pertranſit.

CAP. VI.

Quod liberum noſtrum arbitrium non ſit ſub fato. Ex ſcriptis Mercurii duas in homine eſſe animas, per ſuperiorem animam à fato liberamur.

CAP. VII.

Diis fatum non affigunt Ægyptii. Vires quæ à Diis deſluunt in geneſin, fatum complent.

CAP. VIII.

Dii cœlites fato nos innectunt & ſolvunt juxta diverſas potentias. Potentiæ in Diis conſpicuis quædam intellectuales. Dii mundani & ſupra mundani. Leges Theurgicæ æternæ. Animarum deſcenſus & aſcenſus nullam in Deo arguunt mutationem.

SECTIO NONA.

CAP. I.

De Dæmone (ſeu genio) proprio duplex doctrina, altera Theurgica, altera artificioſa, & Genethliologica.

CAP. II.

Dæmonem proprium poſſe vocari à Decanis, à Sole, & Luna, & Oecodeſpote.

CAP. III.

An fatum ſuum poſſit quis devitare ex ſchemate genituræ cognito, & proprio invento Dæmone. Canones in Genethliologia an comprehenſibiles.

CAP. IV.

Incertitudinem ſcientiæ Genethliacæ Chæremon aliique arguunt: unde hæc & aliæ omnes ſcientiæ incertiores evadunt. Argumenta ex prædictionibus Eclipſium, & obſervationibus non eſſe falſam oſtendunt.

CAP. V.

Fatentur Mathematici impoſſibilem pene eſſe Oecodeſpotæ inventionem. Poſſe eam cognoſci per Theurgiam.

CAP. VI.

De proprio Dæmone ſententia vera, unde veniat, quis ſit, quid agat, quamdiu nos regat.

CAP. VII.

Dæmon proprius unus idemque omnes partes noſtri corporis gubernat: non eſt alius animæ, alius corporis præſtes; alius beneficus, alius maleficus.

CAP. VIII.

Non eſt animæ noſtræ pars, puta mens.

CAP. IX.

Aliqui ſupplicationes tanquam ad duos Genios, alii tanquam ad plures inſtituunt. Communi quadam prece ab omnibus advocatur, quoniam Deus, qui omnibus ſuum proprium Genium largitur, unus eſt. Proprius Dæmon docet quomodo velit invocari, & coli.

CAP. X.

De invocationibus ſacris, earum dignitate, & præſtantia. Humanis non eſſe metienda ſupernaturalia.

SECTIO DECIMA.

CAP. I.

VIa ad felicitatem extra religionem nulla eſt. Soli Sacerdotes (Ægyptii) Diis cognoſcendis, & ſibi ipſis, & veritati incumbunt.

CAP. II.

Sacerdotes non reſpiciunt ad vanam gloriam in ſacris operationibus. Nullum phantaſiæ tribuunt locum. Calumniæ in veros Sacerdotes non debent dirivari, quod reperiantur aliqui impoſtores.

CAP. III.

Aliæ artes ad futura prævidenda excogitatæ, non ſunt conferendæ cum divina Mantice.

CAP. IV.

Divina mantice multa nobis bona parit. Dii ex uſu noſtro eam animabus noſtris vel inſerunt, vel non.

CAP. V.

Homo à Dei viſione lapſus in vitam mortalem, ita demum felix erit, ſi ad priorem ſtatum poſſit reſtitui. Fit hoc per Dei cognitionem; qualis illa ſit præ ea, quæ eſt hujus vitæ.

CAP. VI.

Theurgia animam parat & aſſueſcit ad divinam unionem. Gradus per quos ad demiurgum & æternum λόγον adducit.

CAP. VII.

Ægyptii ſtatuunt bonum aliud divinum, ſc. Deum ipſum; aliud humanum, cum Deo unionem. Bitys. Theurgi circa hæc unice occupantur. Nec credibile eſt errare eos, aut falli in inveſtigatione felicitatis.

CAP. VIII.

Votum pro veritate & perfecta de Diis cognitione impetranda, felicitatis, & amicitiæ duraturæ fontibus.

IAMBLICHUS

IAMBLICHUS CHALCIDENSIS
DE
Myſteriis Ægyptiorum
INTERPRETE
THOMA GALEO T.C.C.S.

Ἀβάμμωνος διδασκάλου πρὸς τὴν Πορφυρίου πρὸς Ἀνεβὼ ἐπιστολὴν ἀπόκρισις, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπορημάτων λύσεις.

Abammonis Magiſtri reſponſio ad Epiſtolam quam Anebonti miſit Porphyrius; ac dubitationum in eà ſolutiones.

CAP. I.

Apparatus ad reſponſum. Adſumptæ perſonæ ratio. Pythagoræ aliorumque Græcorum in Ægyptum profectiones. Quæſtionum in Epiſtolâ Porphyrianâ conſpectus.

DEUS eloquentiæ præſes Mercurius olim recte exiſtimatus eſt ſacerdotibus omnibus eſſe communis; quique ad veram de diis ſcientiam præit, unus idemque eſt in univerſis. Quare & noſtri majores ſuæ ſapientiæ inventa illi dedicabant, omnia propria commentaria Mercurii nomine inſcribentes. Itaque ſi hujus ipſius Dei etiam nos portionem nobis competentem, viribuſque noſtris parem ſortiamur; tu quidem recte facis, quod cognoſcendas quæſtiones quaſdam de Theologia ſacerdotibus propoſueris, ut qui ſint omnes invicem amici; & ego epiſtolam ad Anebontem diſcipulum meum miſſam mihi ipſi ſcriptam non male exiſtimans, reſpondebo tibi quam veriſſime ſuper quibus interrogas. Neque enim decet, cum Pythagoras, & Plato, & Democritus, & Eudoxus, aliique plures veterum Græcorum reportarint doctrinam dignam & congruam ab iis qui iſthoc ſeculo ſacrorum erant ſcribæ; ut tu,

ΘΕΟΣ ὁ τῶν λόγων ἡγεμών, ὁ Ἑρμῆς, πάλαι δέδοκται καλῶς ἅπασι τοῖς ἱερεῦσιν εἶναι κοινός· ὁ δὲ τῆς περὶ θεῶν ἀληθινῆς ἐπιστήμης προεστηκώς, εἷς ἐστιν ὁ αὐτὸς ἐν ὅλοις. ᾧ δὴ καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τὰ αὐτῶν τῆς σοφίας εὑρήματα ἀνετίθεσαν, Ἑρμοῦ πάντα τὰ οἰκεῖα συγγράμματα ἐπονομάζοντες. εἰ δὲ τοῦδε τοῦ θεοῦ καὶ ἡμεῖς τὸ ἐπιβάλλον καὶ δυνατὸν ἑαυτοῖς μέρος μεταχειριζόμεθα, σύ τε καλῶς ποιεῖς ἅπερ εἰς γνῶσιν τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς φιλοῦσι, περὶ θεολογίας προτείνων ἐρωτήματα· ἐγώ τε εἰκότως τὴν πρὸς Ἀνεβὼ τὸν ἐμὸν μαθητὴν πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν ἐμαυτῷ γεγράφθαι νομίσας, ἀποκρινοῦμαί σοι αὐτὰ τ' ἀληθῆ, ὑπὲρ ὧν πυνθάνῃ. οὐδὲ γὰρ εἴη πρέπον Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα καὶ Δημόκριτόν τε καὶ Εὔδοξον, καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων τετυχηκέναι διδαχῆς τῆς προσηκούσης ὑπὸ τῶν καθ' ἑαυτοὺς γιγνομένων ἱερογραμματέων· σὲ δ' ἐφ' ἡμῶν ὄντα, καὶ

τὴν

τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκείνοις ἔχοντα, διαμαρτεῖν τῆς ὑπὸ τῶν νῦν ζώντων, καὶ καλουμένων κοινῶν διδασκάλων ὑφηγήσεως. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως ἐπὶ τὸν λόγον τὸν παρόντα πρόσειμι· σὺ δ᾽, εἰ μὲν βούλει, τὸν αὐτὸν ἡγοῦ σοι πάλιν ἀντιγράφειν ὅσπερ ἐπέστειλας· εἰ δὲ καὶ φαίνοιτό σοι δεῖν, ἐμὲ θὲς εἶναί σοι τὸν ἐν γράμμασι διαλεγόμενον, ἤ τινα ἄλλον προφήτην Αἰγυπτίων· οὐδὲ γὰρ τοῦτο διενήνοχεν. ἢ, ὅτι βέλτιον οἶμαι, τὸν μὲν λέγοντα ἄφες, εἴτε χείρων εἴτε ἀμείνων εἴη, τὰ δὲ λεγόμενα σκόπει, εἴτε ἀληθῆ, εἴτε ψευδῆ λέγεται, προθύμως ἀνεγείρας τὴν διάνοιαν.

Ἐν ἀρχῇ δὴ διελώμεθα τὰ γένη, πόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα τῶν νυνὶ προκειμένων προβλημάτων· ἀπὸ τίνων τε εἴληπται θείων θεολογιῶν τὰ ἀπορήματα, διέλθωμεν· καὶ κατὰ ποίας τινὰς ἐπιστήμας ἐπιζητεῖται, τὴν πρόθεσιν αὐτῶν ποιησόμεθα.

Τὰ μὲν οὖν ἐπιποθεῖ διάκρισίν τινα τῶν κακῶς συγκεχυμένων· τὰ δ᾽ ἐστὶ περὶ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἕκαστά ἐστί τε, οὕτω δὲ καὶ νοεῖται· τὰ δ᾽ ἐπ᾽ ἄμφω τὴν γνώμην ἕλκει, κατ᾽ ἐναντίωσίν τινα προβαλλόμενα· ἔνια δὲ καὶ τὴν ὅλην ἀπαιτεῖ παρ᾽ ἡμῶν μυσταγωγίαν. τοιαῦτα δὲ ὄντα πολλαχόθεν εἴληπται, καὶ ἀπὸ διαφερουσῶν ἐπιστημῶν.

Τὰ μὲν γὰρ ἀφ᾽ ὧν οἱ Χαλδαίων σοφοὶ παραδεδώκασι, τὰς ἐπιστάσεις προσάγει· τὰ δ᾽ ἀφ᾽ ὧν Αἰγυπτίων οἱ προφῆται διδάσκουσι, ποιεῖται τὰς ἀντιλήψεις· ἔνια δὲ καὶ τῆς τῶν φιλοσόφων θεωρίας ἐχόμενα, τὰς ἐρωτήσεις ἑπομένως αὐτοῖς ποιεῖται. ἤδη δέ τινα καὶ ἀπ᾽ ἄλλων οὐκ ἀξίων λόγου δοξασμάτων ἐφέλκεταί τινα ἀπρεπῆ διαμφισβήτησιν· τὰ δ᾽ ἀπὸ τῶν κοινῶν ὑπολήψεων παρ᾽ ἀνθρώποις ὥρμηται. αὐτά τε οὖν καθ᾽ ἑαυτὰ ἕκαστα ποικίλως διάκειται, καὶ πρὸς ἄλληλα πολυειδῶς συνήρμοσται. ὅθεν δὴ διὰ πάντα ταῦτα, λόγου τινός ἐστιν ἐπιδεῆ τοῦ κατευθύνοντος αὐτὰ προσηκόντως.

qui noſtro hoc tempore, eodem quo illi veteres animo cum ſis, ab iis qui nunc vivunt, & publici celebrantur Doctores, inſtitutionem non impetrares. Ego igitur ſic ad præſentem ſermonem accedo; tu vero, ſi quidem velis, illum ipſum puta tibi reſcribere ad quem miſiſti: aut ſi tibi videatur ſic oportere, ipſum me crede his in literis tecum diſſerere, aut alium quemlibet prophetam Ægyptiorum; neq; enim hoc intereſt. Vel potius mitte, quis ſit qui loquatur, inferior ne, an præſtantior; quæ autem dicuntur,&c, verè an falſò affirmentur, prompto & experrecto ingenio conſidera.

Principio igitur partiamur genera propoſitorum jam problematum, ut videamus quot & qualia ſunt; deinde è quibus deſumptæ fuere Theologiis iſtæ dubitationes, percurramus, & juxta quas ſcientias inquirantur, ipſas proponendo ſtatuamus.

Quædam igitur deſiderant rerum male confuſarum diſtinctionem; quædam autem verſantur circa cauſam propter quam & ſunt ita, & intelliguntur; alia autem juxta contrarietatem quandam collocabimus, quæ in utramq; partem ſententiam trahunt; quædam deniq; univerſam à nobis arcanam diſciplinam poſtulant. Talia cum ſint, multis ex locis petuntur, diverſiſque ſcientiis.

Quædam ex iis, quæ Chaldæorum ſapientes tradiderunt, impetum faciunt; quædam ab iis quæ Ægyptiorum Prophetæ docent, formant argumentationes; quædam Philoſophorum ſpeculationi affinia, etiam interrogationes conſentaneas illis inſtituunt. Jam vero & alia ſunt, quæ ab aliis opinationibus, indignis quidem commemoratu, trahunt poſt ſe inhoneſtam addubitationem; alia quoque è communibus apud homines opinionibus ortum ſumunt. Singula igitur ex his per ſe variis modis ſe habent, interque ſe collata multiformiter connectuntur: quare has omnes ob cauſas, indigent oratione, quæ ea rite dirigat ordinetque.

CAP. II.

Reſponſiones petuntur ex Aſſyriorum & Ægyptiorum Theologiis; item ex Philoſophia Hermetis. Methodus proponitur doctrinæ.

NOS itaque tum Aſſyriorum proprias opiniones trademus tibi ex veritate; tum etiam ſententiam *noſtrorum* tibi ſapientum revelabimus, ita, ut quædam colligamus intelligentiâ ex innumeris antiquorum ſcriptis; alia autem ex iis in quibus poſtea totam de rebus divinis ſcientiam veteres in unum certum librum congeſſêre.

Si quod autem philoſophicum dubium proponas, illud etiam determinabimus tibi juxta antiquas Mercurii columnas, quas Plato, & Pythagoras ante eum lectitantes philoſophiam inde conſtituerunt: aliena quæſita & quæ contradictiones & contentionem præ ſe ferunt, leniter ſuaviterque ſolabimur, aut eorum abſurditatem demonſtrabimus; ubi vero proceſſerint contra communes opiniones, conabimur ſcienter plane, & perſpicue diſputare; quæcunque autem operum divinorum uſu & experientiâ indigent ad perfectam ſui perceptionem, pro viribus explicabimus; quæ præterea intellectualis contemplationis plena ſunt ad purgationem animarum expediemus. Signa autem iſtius contemplationis relatu digna poſſunt dici, ea à quibus tu poteris tuiq; ſimiles animo verſari circa rerum eſſentiam: quæcunq; autem rationibus perveſtigari poſſint, nihil eorum prætermittemus ſine plenâ demonſtratione. Illud certe curabimus, ut in omnibus proprietatem rite tibi præſtemus, de theologicis theologice, & theurgicis theurgice reſpondebimus, philoſophica autem philoſophice tecum examinabimus. Et ex his quæcunq; ad primas cauſas pertingunt, per prima principia nos unà tendentes in lucem producemus: quæ autem de moribus aut de finibus dicta ſunt, juxta moralem methodum, uti oportet, diſquiremus; & alia itidem omnia ſecundum proprium modum ordine exequemur. Nunc autem accedamus ad quæſtiones tuas.

ΗΜΕΙΣ οὖν τὰ μὲν Ἀσσυρίων πάτρια δόγματα παραδώσομέν σοι μετ' ἀληθείας τὴν γνώμην· τὰ δὲ ἡμέτερά σοι σαφῶς ἀποκαλύψομεν· τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπείρων γραμμάτων ἀναλογιζόμενοι τῇ γνώσει· τὰ δ' ἀφ' ὧν ὕστερον εἰς πεπερασμένον βιβλίον συνήγαγον οἱ παλαιοὶ τὴν ὅλην περὶ τῶν θείων εἴδησιν.

Φιλόσοφον δ' εἴ τι προβάλλεις ἐρώτημα, διακρινοῦμέν σοι καὶ τοῦτο κατὰ τὰς Ἑρμοῦ παλαιὰς στήλας, ἃς Πλάτων ἤδη πρόσθεν καὶ Πυθαγόρας διαγνόντες, φιλοσοφίαν συνεστήσαντο· τὰ δ' ἀλλόφυλα ζητήματα ἢ ἀντιλογικὰ καὶ δυσεριστίαν τινὰ ἐμφαίνοντα πρᾴως καὶ ἐμμελῶς παραμυθούμενοι, ἢ τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν ἀποδείξομεν· καὶ ὅσα προχωρεῖ κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας, γνωρίμως πάνυ καὶ σαφῶς πειρασόμεθα διαλέγεσθαι· καὶ τὰ μὲν, ἔργων θείων πείρας δεόμενα πρὸς ἀκριβῆ κατανόησιν, δυνατὸν μόνον διὰ λόγων, τὰ δὲ νοερᾶς θεωρίας πλήρη τι καθαίρεσθαι. Σημεῖα δὲ αὐτοῦ ἀξιόλογα δύναται φράζειν, ἀφ' ὧν δύναται καὶ σὺ καὶ οἱ σοὶ ὅμοιοι τῷ νῷ περιάγεσθαι περὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων· ὅσα δὲ τυγχάνει διὰ λόγων ὄντα γνωστὰ, τούτων οὐδὲν ἀπολείψομεν εἰς τὴν τελείαν ἀπόδειξιν. τὸ δ' οἰκεῖον, ἐπὶ πᾶσιν ἀποδώσομέν σοι προσηκόντως· καὶ τὰ μὲν θεολογικὰ θεολογικῶς, θεουργικὰ δὲ θεουργικῶς ἀποκρινούμεθα· φιλοσόφως δὲ τὰ φιλόσοφα μετὰ σοῦ συνεξετάσομεν· καὶ τούτων μὲν ὅσα εἰς τὰ πρῶτα αἴτια διήκει κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς συνακολουθοῦντες, εἰς φῶς προάξομεν· ὅσα δὲ περὶ ἠθῶν, ἢ περὶ τελῶν εἴρηται, κατὰ τὸν ἠθικὸν τύπον διαιτήσομεν δεόντως, καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως κατὰ τὸν οἰκεῖον τρόπον ἐν τάξει διαθησόμεθα. ἤδη δὲ ἁψώμεθα τῶν σῶν ἐρωτήσεων.

CAP. III.

Deorum innata eſt Idea animabus noſtris; ut & ſpirituum omnium cognitio, non ratione & ſyllogiſmo, ſed ſimplici apprehenſione, æternâ & animæ coævâ.

ΦΗΣ τοίνυν "πρῶτον διδόναι εἶναι θεούς." τὸ δ' ἔστιν οὐκ ὀρθὸν οὑτωσὶ λεγόμενον. συνυπάρχει γὰρ ἡμῶν αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ ἡ περὶ θεῶν ἔμφυτος γνῶσις, κρίσεώς τε πάσης ἐστὶ κρείττων καὶ προαιρέσεως, λόγου τε καὶ ἀποδείξεως προϋπάρχει· συνήνωταί τε ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὴν οἰκείαν αἰτίαν, καὶ τῇ πρὸς τ' ἀγαθὸν οὐσιώδει τῆς ψυχῆς ἐφέσει συνυφέστηκεν.

Εἰ δὲ δεῖ τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐδὲ γνῶσίς ἐστιν ἡ πρὸς τὸ θεῖον συναφή· διείργεται γὰρ αὕτη πως ἑτερότητι. πρὸ δὲ τῆς ὡς ἑτέρας ἕτερον γινωσκούσης αὐτοφυής ἐστι καὶ ἀδιάκριτος ἡ τῶν θεῶν ἐξηρτημένη μονοειδὴς συμπλοκή. οὐκ ἄρα συγχωρεῖν χρὴ ὡς δυναμένους αὐτὴν καὶ μὴ διδόναι, οὐδ' ὡς ἀμφίβολον τίθεσθαι, (ἕστηκε γὰρ ἀεὶ κατ' ἐνέργειαν ἑνοειδῶς,) οὐδ' ὡς κυρίους ὄντας τοῦ κρίνειν τε καὶ ἀποκρίνειν, οὕτως αὐτὴν δοκιμάζειν ἄξιον· περιεχόμεθα γὰρ ἐν αὐτῇ μᾶλλον ἡμεῖς καὶ πληρούμεθα ὑπ' αὐτῆς, καὶ αὐτὸ ὅπερ ἐσμὲν ἐν τῷ τοὺς θεοὺς εἰδέναι ἔχομεν.

Ὁ δὲ αὐτός ἐστι μοι λόγος πρὸς σὲ, καὶ περὶ τῶν συνεπομένων θεοῖς κρειττόνων γενῶν, δαιμόνων φημὶ καὶ ἡρώων καὶ ψυχῶν ἀχράντων. καὶ γὰρ περὶ τούτων ἕνα λόγον ὡρισμένον τῆς οὐσίας ἀεὶ δεῖ νοεῖν, τὸ δ' ἀόριστον καὶ ἄστατον τῆς ἀνθρωπίνης ἀναιρεῖν δόσεως· καὶ τὸ μὲν ἐξ ἀντιρρόπου τῶν διαλογισμῶν ἀντιστάσεως ἐπικλινὸν ἐπὶ θάτερα ἀφαιρεῖσθαι· ἀλλότριον γάρ ἐστι τῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς ζωῆς ἀρχῶν τὸ τοιοῦτον, ἐπὶ δὲ τὰ δεύτερα ἀποφέρεται μᾶλλον, καὶ ὅσα τῇ δυνάμει καὶ τῇ ἐνδιμπώσει τῆς γενέσεως προσήκει. μονοειδῶς δὲ αὐτῶν ἀντιλαμβάνεσθαι δεῖ.

PRIMUM igitur dicis *Te dare Deos eſſe.* Et hoc quidem ipſum ſic dictum non rectè ſe habet. Noſtræ enim ipſi eſſentiæ penitiſſimè ineſt de Diis innata cognitio, omni noſtrâ facultate criticâ & optione antiquior, quæq; rationem & demonſtrationem antevortat; utiq; quæ jam tum ab initio unita fuerit propriæ ſuæ cauſæ, ſimulq; cum eſſentiali illâ animæ noſtræ ad bonum tendentiâ, quaſi implicita coëxtiterit.

Quod ſi verum fari liceat, ne per ipſam hanc cognitionem, divinam contingimus naturam. Eſt enim in eâ cognitione quædam alteritas per quam (à re cognitâ) dirimitur: quare ante illam (quæ ut altera cognoſcit alterum) eſt quoddam quo Deos apprehendimus, ab ipſis dependens, ſponte natum, & inſeparabile. Non igitur oportet hoc ſic concedere, quaſi poſſit etiam non concedi, neq; tanquam in utramq; partem mutabile exiſtimare, (unum enim idemq; ſemper actualiter ſtat;) neque digni ſumus qui ſic examinemus hunc contactum divinum, quaſi noſtri eſſet arbitrii eum vel probare vel improbare: nos enim ab eo continemur, ab eo omni ſufficientiâ implemur, & hoc ipſum, quicquid ſit quod ſumus, Deos cognoſcendo poſſidemus.

Eadem mihi ad te oratio erit, de præſtantioribus illis naturis, quæ Deos proxime ſequuntur, Genios dico, & Heroas, & animas puras: nam & in his unam eſſe ſemperq; ratam eſſentiæ rationem oportet exiſtimare, & ab iis removere incertitudinem & inſtabilitatem ſortis humanæ: tum etiam pendulam in utramq; partem inclinationem quam in nobis experimur ab æquali rationum momento oriri, ab illis ſejungere debemus: totum enim hoc à rationis vitæq; fontibus perquam diſſitum eſt, potiusque delabitur ad ſecundas naturas, eaſq; res quæ veniunt ſub poteſtatem & varietatem generationis. Quare illos ſub uniformi conceptu oportet apprehendere.

Re-

Repræſentet igitur, quales ſunt immortales Deorum comites, innata de iis perceptio; ut quemadmodum ipſi immutabilem ſemper obtinent eſſentiam, ſic & anima humana eodem modo ipſos ſuâ cognitione attingat; nec poſtulet aſſequi ſe conjecturâ aut opinione, aut ſyllogiſmo, temporaneis ſubſidiis, eam eſſentiam quæ longe hæc omnia ſupergreditur: utatur potius puris & inculpatis notionibus, quas ab æterno hauſit ab ipſis Diis, & per quas illis ipſis connectitur. Tu vero videris opinari ejuſdem eſſe generis cognitionem illam quâ divinas naturas cognoſcimus cum illâ quâ alia quælibet, dariq; & colligi à contrariis contrarium membrum, quemadmodum ſolet fieri in dialecticis diſputationibus. Sed hoc nullo modo eſt ſimile. Divinorum quippe cognitio aliena prorſus eſt, & ſejungitur ab omni oppoſitione. At neq; per modum conceſſionis aut poſitionis hæc habetur cognitio; utpote quæ ab æterno uniformis erat in animâ noſtrâ eique coævâ.

De primo igitur principio in nobis, unde omnes auſpicari oportet, qui aliquid de præſtantioribus quam nos ſumus naturis ſcribere vel audire velint, hæc tibi dico.

Ἐοικέτω δὴ οὖν τοῖς ἀϊδίοις τῶν θεῶν συνοπαδοῖς καὶ ἡ σύμφυτος αὐτῶν κατανόησις· ὥσπερ οὖν αὐτοὶ τὸ εἶναι ἔχουσιν ἀεὶ ὡσαύτως, οὕτως καὶ ἀνθρωπίνη ψυχὴ κατὰ τὰ αὐτὰ τῇ γνώσει πρὸς αὐτοὺς συναπτέσθω, εἰκασίᾳ μὲν ἢ δόξῃ ἢ συλλογισμῷ τινι ἀρχομένοις ποτὲ ἀπὸ χρόνου, μηδαμῶς τὴν ὑπὲρ ταῦτα πάντα οὐσίαν μεταδιώκουσα, ταῖς δὲ καθαραῖς καὶ ἀμέμπτοις νοήσεσιν, αἷς εἴληφεν ἐξ ἀϊδίου παρὰ τῶν θεῶν, ταύταις αὐτοῖς συνηρτημένη. σὺ δ' ἔοικας ἡγεῖσθαι τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν θείων καὶ τῶν ἄλλων ὁποιωνοῦν γνῶσιν, δίδοσθαί τε ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων τὸ ἕτερον μόριον, ὥσπερ εἴωθε καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς διαλέκτοις προτεινομένων. τὸ δὲ οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς παραπλήσιον. ἐξήλλακται γὰρ αὐτῶν ἡ εἴδησις, ἀντιθέσεώς τε πάσης κεχώρισται. καὶ οὐκ ἐν τῷ συγχωρεῖσθαι νῦν, ἢ ἐν τῷ γίνεσθαι ὑφέστηκεν· ἀλλ' ἦν ἐξ ἀϊδίου μονοειδὴς ἐπὶ τῇ ψυχῇ συνυπάρχουσα.

Περὶ μὲν οὖν τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐν ἡμῖν, ἀφ' ἧς ὁρμᾶσθαι δεῖ τοὺς ὁποιουοῦν λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας περὶ τῶν κρειττόνων ἢ καθ' ἡμᾶς, τοιαῦτα πρὸς σὲ λέγω.

CAP. IV.

Divinorum idiomata, & differentiæ, in analogia convenientia, non genere.

QUOD autem quæris *de proprietatibus, quales ſunt in unaquâque præſtantiorum naturarum, quæ eas ab invicem diſtinguant*; ſiquidem tu per proprietates intelligis differentias ſpecificas ſub eodem genere contradiſtinctas, quemadmodum ſub animali eſt rationale & irrationale; nequaquam admittimus hujuſmodi propria in iis, quæ neque unam agnoſcunt communem eſſentiam, neque æqualem à ſe invicem diviſionem, neq; recipiunt compoſitionem ex indeterminatâ communiq; natu-

Ἃ δ' ἐπιζητεῖς "ἰδιώματα τίνα ἐστὶν "ἑκάστῳ τῶν κρειττόνων γενῶν, οἷς "κεχώρισται ἀπ' ἀλλήλων," εἰ μὲν ὡς εἰδοποιοὺς διαφορὰς ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἀντιδιαιρουμένας νοεῖς σὺ τὰ ἰδιώματα, ὥσπερ ὑπὸ τὸ ζῷον, τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, οὐδέποτε παραδεχόμεθα τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τῶν μήτε κοινωνίαν οὐσίας μίαν, μήτε ἐξισάζουσαν ἐχόντων ἀντιδιαίρεσιν, μήτε σύνθεσιν τὴν ἐξ ἀορίστου τοῦ κοινοῦ καὶ ὁρίζοντος τοῦ ἰδίου περιλαμβανόντων. εἰ δὲ ὡς ἐν πρώτοις καὶ δευ-

τέροις κατ' οὐσίαν τι ὅλῳ, καὶ παντὶ τῷ γένει ἐξαλλαττομένοις, ἁπλῆν τινα κατάστασιν περιγραφομένην ἐν ἑαυτῇ τὴν ἰδιότητα ὑπολαμβάνεις, ἔχει μὲν λόγον ἡ ἔννοια τῶν ἰδιωμάτων· χωριστὰ γὰρ εἶναι δή που ταῦτα καὶ ἁπλᾶ ἕκαστα, ἐξῃρημένα τῷ παντὶ τὰ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων ἰδιώματα. ἡ δ' ἐρώτησις ἀτελῶς προέρχεται. ἔδει μὲν γὰρ κατ' οὐσίαν ἐρωτᾷν, ἔπειτα κατὰ δύναμιν, εἶθ' οὕτω κατ' ἐνέργειαν πυνθάνεσθαι, τίνα αὐτῶν ὑπάρχει τὰ ἰδιώματα· ὡς δὲ νῦν ἠρώτησας, τισὶν ἰδιώμασι κεχώρισται, ἰδιώματα ἐνεργειῶν μόνον εἴρηκας· ἐπὶ τῶν τελευταίων ἄρα τὸ διάφορον ἐν αὐτοῖς ἐπιζητεῖς, τὰ δὲ πρώτιστα αὐτῶν καὶ τιμιώτατα ὡσπερεὶ στοιχεῖα τῆς παραλλαγῆς ἀφῆκας ἀδιερεύνητα. προσκεῖται δὲ δὴ αὐτόθι καὶ "τὸ τῶν δραστικῶν, ἢ παθητικῶν κινήσεων," ἥκιστα προσήκουσαν ἔχον διαίρεσιν εἰς διαφορὰν τῶν κρειττόνων γενῶν. οὐδενὶ γὰρ αὐτῶν ἡ τοῦ δρᾷν καὶ πάσχειν ἔνεστιν ἐναντίωσις· ἀπόλυτοι δέ τινες αὐτῶν καὶ ἄτρεπτοι, καὶ ἄνευ τῆς πρὸς τὸ ἀντικείμενον σχέσεως θεωροῦνται αἱ ἐνέργειαι· ὅθεν οὐδὲ τὰς τοιαύτας κινήσεις, τὰς ἐκ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος, ἐπ' αὐτῶν παραδεχόμεθα. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἀπὸ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου προσιέμεθα αὐτοκινησίαν· ἁπλῆν δέ τινα κίνησιν οὐσιώδη αὐτὴν ἑαυτῆς οὖσαν, καὶ οὐ πρὸς ἕτερον ἔχουσαν σχέσιν, ἐξῃρημένην τοῦ ποιεῖν εἰς ἑαυτὴν καὶ πάσχειν ὑφ' ἑαυτῆς ὑποτιθέμεθα αὐτὴν εἶναι. ἢ πῶς ἄρα ἐπὶ τῶν κρειττόνων τῆς ψυχῆς γενῶν ἀνάσχοιτ' ἄν τις, αὐτῶν κατὰ τὰς ποιητικὰς ἢ παθητικὰς κινήσεις, διακρίνειν τὰς ἰδιότητας;

Ἔτι τοίνυν ἀλλοτρίως αὐτῶν κἀκεῖνο, τὸ, "ἢ τῶν παρεπομένων" προστίθεται. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν συνθέτων, καὶ τῶν μεθ' ἑτέρων, ἢ ἐν ἄλλοις ὄντων, καὶ τῶν περιεχομένων ὑφ' ἑτέρου, τὰ μὲν ὡς προηγούμενα, τὰ δ' ὡς ἑπόμενα νοεῖται· καὶ τὰ μὲν ὡς ὄντα, τὰ δ' ὡς ἐπισυμβαίνοντα ταῖς οὐσίαις. Σύνταξις γάρ τις αὐτῶν συνίσταται, ἀνοικειότης τε μεταξὺ παρεμπί-

ra & proprietate determinante. Verum ſi, ut in prioribus ita & in ſecundis, totâ eſſentiâ, toto genere diſcrepantibus, ſimplicem illam naturæ conditionem ſeq; ipſâ circumſcriptam velis eſſe proprietatem, habet quidem rationem hæc de proprietatibus opinatio; hæc enim rerum ſempiternarum idiomata diſtincta ſint oportet, ſimplicia omnia, omnino ſeparata. Sed quæſtio tua imperfecte procedit. Oportuit enim primò quæſiviſſe de eſſentiâ, deinde de potentiâ, poſtea de operatione, quales eſſent in eis proprietates. Ut autem nunc quæris, quibus proprietatibus diſtinguuntur, dixiſti ſolum de proprietatibus operationum: atq; ita de poſtremis differentiam in eis percontaris, prima autem in eis & præcipua, ipſaque adeo elementa diſtinctionis imperveſtigata prætermiſiſti. Adjicitur eodem loco aliquid *de motibus iſtis agendi & patiendi*, qui quidem minime congruam diviſionem continent ad differentiam in præſtantioribus naturis ponendam. Nulli quippe earum agendi & patiendi contrarietas ineſt; ſed abſolutæ ſunt eorum actiones, & immutabiles, & ſine relatione ad oppoſitum conſiderantur; unde nullas in in iis hujuſmodi mutationes, quæ ex actione & paſſione fiunt, agnoſcimus. Neq; enim in animâ ex movente & moto ſui-motionem admittimus; ſed ſimplicem quandam motionem ſupponimus ei competere, eamque eſſentialem ipſi, nec ad aliud reſpectantem, immunem ab actione in ſeipſam & paſſionem à ſeipſâ. Nunquid igitur feret aliquis eum, qui illarum naturarum, quæ ſunt animâ meliores, differentias ſtatuat juxta activas aut paſſivas mutationes?

Sed etiam illud alienum ab his eſt, quod *de accidentibus* à te adjicitur. Nam in omnibus compoſitis, & in iis quæ ſunt cum aliis, vel in aliis exiſtunt, vel quæ continentur ſub aliis, quædam certe intelliguntur ut prima, quædam ut ſequentia: et illa quidem, tanquam ipſæ eſſentiæ, hæc tanquam ſupervenientia ipſis eſſentiis. Eſt enim quædam inter ea compoſitio; ſed & inſociabilitas intercedit, & diſtantia. Jam

ve-

vero Divinorum tota ratio in τῷ εἶναι ſpectatur, tota exiſtunt modo maximè principali, ſeparantur penes ſe ipſa, non ex reſpectu ad alia, nec ſubſtant in aliis. Itaque nihil omninò in iis accidentale reperire eſt, nec poſſit eorum proprietatis character inde deſumi.

Sed & in fine quæſtionis adfers petitam à naturâ diſtinctionem. Quæſtio enim petit, *quibus operationibus, & phyſicis motibus, & accidentibus eſſentiæ poſſint cognoſci.* Totum autem hoc contrario planè ſe habet modo. Si enim operationes & motus eſſentias conſtituerent, utiq; ipſæ diſtinctionis inter eas auctores eſſent. Si vero eſſentiæ è contra generent operationes, à quibus etiam ſeparatim præexiſtere poſſint, ſane hæ præbent tùm operationibus, tùm motibus, tùm accidentibus, quicquid ſit in quo ipſæ differunt. Quare & hoc, ad venandas proprietates à te quæſitas, contrario ac credebas modo accidit.

Summa eſt, utrùm Deorum unum eſſe genus concedens, & Geniorum unum, & Heroum ſimiliter, & animarum corporibus adhuc expertium; an tanquam multa hæc reputans ſingula, eorum ita quæras differentiam per idiomata. Nam ſi hæc omnia tanquam unum habeas, totus Theologiæ ſcientialis ordo confunditur. Si vero, ut veritas cogit, generibus diſcernuntur, neque communi eſſentiæ ratione conveniunt, ſed eorum priora diſterminantur ab inferioribus, ſane non eſt poſſibile communes eorum reperire terminos; vel ſi poſſibile ſit, hoc ipſum proprietates eorum neceſſe eſt ut tollat. Quare nec hâc viâ poſſit quis quod quæritur invenire. Si quis autem inter ſuperiora analogicam identitatem obſervet, ſc. inter varia Deorum genera, itemque inter varia Dæmonum & Heroum genera, & denique inter animas ſimiliter, poſſit inquam, hoc pacto, proprietates ſingulorum diſtinguere. Quid igitur rectè ſe habuit in hac quæſtione, & quænam erat ejus juſta determinatio, quatenus poſſibilis & quatenus impoſſibilis factu, hoc modo à nobis demonſtratum ſit.

πτει καὶ διάστασις. ἐπὶ δὲ τῶν κρειττόνων πάντα ἐν τῷ εἶναι κεῖται, καὶ τὰ ὅλα προηγουμένως ὑπάρχει, χωριστά τε ἐστὶ καθ' αὑτά, καὶ οὐκ ἀφ' ἑτέρων, ἢ ἐν ἄλλοις ἔχοντα τὴν ὑπόστασιν. ὥστε οὐδέν ἐστιν ἐπ' αὐτῶν παρεπόμενον· οὐκ ἂν οὖν οὐδ' ἀπὸ τούτων χαρακτηρίζεται αὐτῶν ἡ ἰδιότης.

Καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἐρωτήσεως συμφέρει τὴν κατὰ φύσιν διάκρισιν· τὸ μὲν γὰρ ἐρώτημα ἐπιζητεῖ, "πῶς ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ταῖς φυσικαῖς κινήσεσι, καὶ τοῖς παρεπομένοις αἱ οὐσίαι γνωρίζονται." τὸ δὲ πᾶν τοὐναντίον ὑπάρχει. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν αἱ ἐνέργειαι καὶ κινήσεις ὑποστατικαὶ τῶν οὐσιῶν, αὗται καὶ τῆς διαφορότητος ἂν αὐτῶν ἦσαν κύριαι. εἰ δ' αἱ οὐσίαι γεννῶσι τὰς ἐνεργείας, αὗται πρότερον οὖσαι χωρισταί, παρέχουσι καὶ ταῖς κινήσεσι καὶ ἐνεργείαις, καὶ τοῖς παρεπομένοις τὸ διίστασθαι. καὶ τοῦτο δὴ οὖν εἰς τὴν ἄγραν τῆς νυνὶ ζητουμένης ἰδιότητος ὑπεναντίως ἔχει.

Τὸ δ' ὅλον, πότερον ἓν γένος ἡγούμενος θεῶν, καὶ δαιμόνων ἕν, καὶ ἡρώων ὡσαύτως, καὶ ψυχῶν τῶν καθ' αὑτὰς ἀσωμάτων, ἀπαιτεῖς αὐτῶν τὴν κατὰ τὰ ἰδιώματα διάκρισιν, ἢ πολλὰ ἕκαστα τιθέμενος. εἰ μὲν γὰρ ἓν ἕκαστον ὑπολαμβάνεις, συγχεῖται πᾶσα ἡ τῆς ἐπιστημονικῆς θεολογίας ἡ διάταξις. εἰ δ' ὥσπερ ἐμπληθύνωσι τοῖς γένεσιν ἀφώρισται· καὶ οὐκ ἔστιν ἐπ' αὐτοῖς εἷς ὁποιοσδῆτις κοινὸς λόγος, ἀλλὰ τὰ πρότερον αὐτῶν ἀπὸ τῶν καταδεεστέρων ἐξῄρηται, οὐκ ἔστιν οἷόν τε κοινὰ αὐτῶν ἐξευρεῖν πέρατα· ἐάν τε καὶ ᾖ δυνατόν, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὰ ἰδιώματα αὐτῶν ἀναιρεῖ. ταύτῃ μὲν οὖν οὐκ ἄν τις εὕροι τὸ ἐπιζητούμενον· τὴν δὲ ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ταυτότητα, ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων λογιζόμενος, οἷον ἐπὶ τῶν πολλῶν ἐν τοῖς θεοῖς γενῶν, καὶ αὖθις ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς δαίμοσι καὶ ἥρωσι, καὶ τὸ τελευταῖον ἐπὶ τῶν ψυχῶν, δύναιτο ἄν τις αὐτῶν ἀφορίζεσθαι τὴν ἰδιότητα. τίς μὲν οὖν ὀρθότης ἐστὶ τῆς παρούσης ἐρωτήσεως, καὶ διορισμὸς αὐτῆς, πῶς ἀδύνατος, καὶ πῶς δυνατὴ γενέσθαι, διὰ τούτων ἡμῖν ἀποδεδείχθω.

CAP. V.

Primum idioma, bonitas. Ea duplex. Quænam animabus competit. Heroum & Dæmonum ſcheſes & officia. Secundum idioma, unitas. Tertium exiſtendi modus melior quam quæ eſt animæ & rerum inferiorum. Permanentia in ſeipſis, immobilis motionum cauſa, providentia eminens & abſtracta Diis competit.

ΙΩΜΕΝ δ' ἐφεξῆς ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν ὧν ἐπεζήτησας. ἔστι δὴ οὖν τἀγαθὸν, τό τε ἐπέκεινα τῆς οὐσίας, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν ὑπάρχον· ἐκείνην λέγω τὴν οὐσίαν τὴν πρεσβυτάτην καὶ τιμιωτάτην, καὶ καθ' αὑτὴν οὖσαν ἀσώματον· θεῶν ἰδίωμα ἐξαίρετον, καὶ κατὰ πάντα τὰ γένη τὰ περὶ αὐτοὺς ὄντα, τηροῦν μὲν οὖν αὐτῶν τὴν οἰκείαν διανομὴν καὶ τάξιν, καὶ οὐκ ἀποσπώμενον ταύτης, τὸ αὐτὸ δ' ὅμως ἐν ὅλοις ὡσαύτως ὑπάρχον.

Ψυχαῖς δὲ ταῖς ἀρχούσαις σωμάτων, καὶ προηγουμέναις αὐτῶν τῆς ἐπιμελείας, καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τεταγμέναις ἀϊδίοις καθ' ἑαυτὰς, οὐσία μὲν ἀγαθοῦ οὐκ ἔτι πάρεστιν, οὐδ' αἰτία τοῦ ἀγαθοῦ προτέρα οὖσα καὶ τῆς οὐσίας· ἐποχὴ δέ τις ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἕξις παραγίνεται, οἵα θεωροῦμεν, τὴν τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀρετῆς μετουσίαν πολὺ διάφορον οὖσαν, ἢ οἵαν νοοῦμεν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. αὕτη μὲν γὰρ ἀμφίβολός τις καὶ ὥσπερ ἐπίκτητος ἐν τοῖς συνθέτοις παραγίνεται· ἡ δὲ ἀμετάστατος ἐνίδρυται ταῖς ψυχαῖς καὶ ἀνέκλειπτος, οὔτε αὐτή ποτε ἐξισταμένη ἀφ' ἑαυτῆς, οὔθ' ὑπ' ἄλλων τινῶν ἀφαιρουμένη. ἀρχῆς δὴ οὖν καὶ τελευτῆς τοιαύτης οὔσης ἐν τοῖς θείοις γένεσι, δύο τῶν ἄκρων ὅρων τούτων μεταξὺ νόει μεσότητας, ὑψηλοτέραν μὲν τῆς τῶν ψυχῶν τάξεως, τὴν τῶν ἡρώων ἐπιτεταγμένην, δυνάμει καὶ ἀρετῇ, κάλλει τε καὶ μεγέθει, καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τὰς ψυχὰς ἀγαθοῖς οὖσι παντελῶς αὐτὴν ὑπερέχουσαν, προσεχῆ δ' ὅμως αὐταῖς συναπτομένην, διὰ τὴν τῆς ζωῆς ὁμοειδοῦς συγγένειαν. τὴν δὲ τῶν θεῶν

VENIAMUS deinceps, ad ſolutionem eorum, quæ quæſiviſti. Eſt bonum tranſcendens eſſentiam, & eſt bonum ſecundùm eſſentiam; (Eſſentiam dico antiquiſſimam illam & nobiliſſimam, & per ſe incorpoream.) Deorum illud idioma eximium, quod per omnia Deorum genera ſervat iis debitam diſtributionem & ordinem, & ab hâc Deorum eſſentiâ non divellitur, & idem ſimul in omnibus eodem modo exiſtit.

Animabus vero, ſive jam corpora gubernent, ſive eorum curam meditentur, ſive ante generationem ſuapte naturâ æternæ ſint, eſſentiale bonum non adeſt, neque cauſa boni quæ prior eſt eſſentia ſed quædam eis portio & acquiſitio à bono advenit: quemadmodum videmus pulchritudinis & virtutis poſſeſſionem longè aliam eſſe, ab eâ quam in hominibus obſervare poſſumus. Hæc enim quaſi ambiguum quid, & adventitium compoſitis adeſt; illa vero in animabus ſedet immobilis & indefectibilis, neque unquam aut ipſa à ſeipſâ recedit, neque aliud quid eſt quod eam poſſit avellere. Cum igitur principium & finis in generibus divinis ſic ſe habeant, inter hos duos extremos terminos cogita medium quoddam, nempe Heroum ordinem, animarum ordine excelſiorem, ſuperioremque poteſtate, virtute, pulchritudine & magnitudine, omnibuſque ad animas bonis pertinentibus longe ditiorem, proxime animabus conjunctam, propter vitæ quæ eſt in utriſque ſimilitudinem & affinitatem. Ex altera parte cogita Geniorum ordinem, pendentem quidem à Diis ipſis, longè ta-

tamen infra eos ſubſiſtentem, eos proxime ſequentem, non quidem autorem & principem, ſed miniſtrum bonæ voluntati divinæ facile obſequentem. Idem illud medium in opus producit eorum inconſpicuam bonitatem, quam etiam imitatur, operaque ſua præſtat quam poteſt ei conformia. Quod eſt bono divino inenarrabile enarrat, quodq; adhuc formis non veſtitur, facit in formis comparere; quicquid in eo rationem omnem ſuperat, in apertas rationes profert; excipit bonorum portionem ſibi connaturalem, communicatque illam ſine invidiâ & quaſi trajicit ad genera quæ ſe ſequuntur. Hæc igitur duo media genera deos & animas communi vinculo nectunt, indiſſolubilem inter eos complicationem efficiunt, unâque connexione prima ultimis colligant, univerſorumque communionem indiviſam procurant, temperiem optimam & miſcellam juſtam per omnia operantur, ſemitamque à melioribus ad deteriora ſternunt, iterumque aſcenſum à poſterioribus ad priora æquo quodam modo, ordinemque & menſuras ſtatuunt quibus tum deſcendet à melioribus communicatio, tum modum juxta quem naturaliter imperfectiora eam recipient; omnia prorſus omnibus conciliant & uniunt cauſas omnium à Diis deſuper accipientia.

Hanc igitur (inter hæc) diſtinctionem cave putes propriè oriri aut à potentiis, aut ab operationibus, aut ab eſſentia: neque ſeorſim ſume, & in uno eorum aliquo duntaxat genere conſidera, ſed in communi per omnia eam extende; ita demum perfectam tibi reſponſionem dabis de proprietatibus Deorum, Geniorum, Heroum & Animarum.

Rurſus, ut iterum alio modo exordiamur, Diis oportet aſcribere unitatem omnimodam, deinde permanentem in ſe ſtabilitatem; immobilitatem quoq; (quæ quidem indiviſibilium eſſentiarum cauſa eſt) ita tamen ut omnis motus cauſa credatur; ut excellant cætera omnia, nihilque ha-

ἐξηρτημένην, τὴν τῶν δαιμόνων, μακρῷ δή τινι καταδεεστέραν αὐτῆς, συνακολουθοῦσαν, ἅτε δὴ οὐ πρωτουργὸν οὖσαν, ὑπηρετικὴν δέ τινα τῆς ἀγαθῆς βουλήσεως τῶν θεῶν συνεπομένην· ἐκφαίνουσαν εἰς ἔργον τὸ ἀφανὲς αὐτῶν ἀγαθόν, ἀπεικαζομένην τε πρὸς αὐτό, καὶ τὰ δημιουργήματα ἐπιτελοῦσαν πρὸς τὸ αὐτὸ ἀφομοιούμενα· τότε γὰρ ἄρρητον αὐτοῦ ῥητόν, καὶ τὸ ἀνείδεον ἐν εἴδεσι διαλάμπουσαν, καὶ τὸ ὑπὲρ πάντα λόγον αὐτοῦ εἰς λόγους φανεροὺς προάγουσαν, καὶ δεχομένην μὲν ἤδη τοῦ καλοῦ τὴν μετουσίαν συμπεφυκυῖαν, παρέχουσαν δ' αὐτὴν ἀφθόνως τοῖς μεθ' ἑαυτὴν γένεσι καὶ διαπορθμεύουσαν. ταῦτα δὴ οὖν τὰ γένη μέσα συμπληροῦνται τὸν κοινὸν σύνδεσμον θεῶν τε καὶ ψυχῶν, καὶ ἀδιάλυτον αὐτῶν τὴν συμπλοκὴν ἀπεργάζεται, μίαν τε συνέχειαν ἄνωθεν μέχρι τοῦ τέλους συνδεῖ, καὶ ποιεῖ τῶν ὅλων τὴν κοινωνίαν εἶναι ἀδιαίρετον, κρᾶσίν τε ἀρίστην καὶ σύμμιξιν τοῖς ὅλοις ἔχειν σύμμετρον, πρόοδόν τε ἀπὸ τῶν βελτιόνων ἐπὶ τὰ ἐλάττονα καὶ ἀναγωγὴν ἀπὸ τῶν ὑποδεεστέρων ἐπὶ τὰ πρότερα, ἀναβιβάζει πως ἐξ ἴσου τάξιν τε καὶ μέτρα τῆς κατιούσης μεταδόσεως ἀπὸ τῶν ἀμεινόνων, καὶ τῆς ἐγγιγνομένης ὑποδοχῆς, ἐν τοῖς ἀτελεστέροις ἐντίθησι, καὶ ποιεῖ πάντα πᾶσι προσήγορα καὶ συναρμόζοντα, ἄνωθεν τὰς τούτων ὅλων αἰτίας ἀπὸ τῶν θεῶν παραδεχόμενα.

Ταύτην δὴ οὖν τὴν διαίρεσιν μὴ νομίσῃς ἰδίαν εἶναι δυνάμεων, ἢ ἐνεργειῶν, ἢ οὐσίας· μηδὲ χωρὶς διαλαβὼν, ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν ἐπισκόπει· κοινῇ δὲ κατὰ πάντων αὐτὴν διατείνας τούτων, τὸ πλέον ἀποδώσεις τῇ ἀποκρίσει, περὶ ὧν ἐπεζήτησας θείων τε καὶ δαιμονίων καὶ ἡρωικῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἰδιωμάτων.

Κατ' ἄλλην δὲ αὖθις ἀφορμὴν, τὸ μὲν ἡνωμένον πᾶν, ὅσον ἂν ᾖ, καὶ ὁποῖον, καὶ τὸ μονίμως ἱδρυμένον ἐν ἑαυτῷ, τό τε τῶν ἀμερίστων οὐσιῶν αἴτιον, τὸ ἀκίνητον, οὕτω νοούμενον ὡς αἴτιον εἶναι πάσης κινήσεως, τό τε ὑπερέχον τῶν ὅλων,

καὶ μηδ' ὁπωσοῦν ἔχον κοινὸν πρὸς αὐτά, καὶ δὴ καὶ τὸ ἄμικτον, καὶ χωριστὸν ὂν τῷ εἶναί τε καὶ δυνάμει, καὶ ἐνεργεῖν κοινῶς νοούμενον, πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα τοῖς θεοῖς ἀνατιθέναι ἄξιον. τὸ δ' εἰς πλῆθος ἤδη διακρινόμενον, καὶ δυνάμενον ἑαυτὸ διδόναι ἄλλοις, δεχόμενόν τε ἀφ' ἑτέρων τὸ πέρας ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἱκανὸν μὲν ἐν ταῖς διανομαῖς ὂν τῶν μεριστῶν, ὥστε καὶ ταῦτα ἀποπληροῦν· κινήσεως δὲ πρωτουργοῦ καὶ ζωοποιοῦ μέτοχον, κοινωνίαν τε ἔχον πρὸς ὅλα τὰ ὄντα καὶ τὰ γιγνόμενα, σύμμιξίν τε ἀπὸ πάντων παραλαμβάνον, καὶ σύγκρασιν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ πάντα παρεχόμενον, καὶ ταῦτα δι' ὅλων τῶν ἐν ἑαυτῷ δυνάμεών τε καὶ οὐσιῶν καὶ ἐνεργειῶν διατεῖνον τὰ ἰδιώματα· τοῦτο δὴ πᾶν ἔμφυτον ταῖς ψυχαῖς ἀποδῶμεν ἀληθῆ λέγοντες.

beant cum iis commune, ſed immiſti ſeparatique ſint, communiter loquendo, & in eſſentiâ & in potentiâ & operatione: hæc omnia & talia Diis æquum eſt aſcribere. Contra vero, in multa diviſibilitatem, poſſibilitatemque ſe aliis communicandi, terminoſque ſuos ab aliis mutuandi, deinde plurimum eſſe in diſtributionibus & gradibus naturarum diviſibilium, eaſque ſæpe perficere; porro aliunde motum primum & vivificum recipere, ſocietatem tueri cum omnibus tum ingenitis tum genitis, miſcellamque ab omnibus admittere, omnibusque viciſſim de ſe contemperationem largiri, deindeque hæc idiomata extendere per omnes in ſe poteſtates, & eſſentias & operationes, hoc tanquam animabus proprium & naturale attribuimus, nec ſine veritate.

CAP. VI.

Proprietates duorum mediorum in Divinis, ſc. Dæmonum & Heroum, oriuntur ex proprietatibus duorum extremorum, ſc. Deorum & Animarum.

ΤΙ οὖν δὴ περὶ τῶν μέσων ἐροῦμεν; ἡγοῦμαι μὲν αὐτὰ εἶναι καταδῆλα πᾶσιν ἀπὸ τῶν προειρημένων· καὶ συμπληροῖ γὰρ καὶ ταῦτα τῶν ἄκρων τὴν ἀλληλουχίαν ἀδιαίρετον. οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ καὶ ἐπεξελθεῖν τῷ λόγῳ. τίθεμαι δὴ οὖν τὸ μὲν δαιμόνιον φῦλον ἐν τῷ ἑνὶ πληθυνόμενον, καὶ συμμιγνύμενον ἀμιγῶς, καὶ τ' ἄλλα πάντα τὰ καταδεέστερα κατὰ τὴν τοῦ βελτίονος ἰδέαν περιειληφός. τὸ δ' αὖ τῶν ἡρώων, προεστησάμενον μὲν προχειρότερον τὴν διαίρεσιν λέγω, καὶ τὸ πλῆθος, τήν τε κίνησιν καὶ τὴν σύμμιξιν, καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις, ἄνωθεν δ' ἐφεστηκότα, καὶ οἷον ἀποκρυπτόμενα εἰς τὸ ἔσω τὰ βελτίονα παραδεχόμενον, ἕνωσιν φημὶ, καὶ καθαρότητα, καὶ τὴν μόνιμον κατάστασιν, ταυτότητά τε ἀμέριστον καὶ ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων, ἅτε γὰρ ἑκατέρου τούτων τῶν γενῶν προσεχοῦς ὄντος ἑκατέρῳ τῶν ἄκρων, τὸ

QUID igitur de mediis dicemus? Opinor illa ſatis omnibus eſſe perſpicua ex iis quæ attulimus; complent enim extremorum hinc inde indivulſam quam diximus connexionem. Nihilominus & hæc ſermone percurramus. Pono igitur Dæmonum gentem multiplicari, ſed unitè; & miſceri, ſed impermixtè; & inferiora cætera omnia continere in ſe ſub ideâ melioris. Contra Heroicum genus forâs & in publicum quidem profitetur diviſibilitatem, & multiplicitatem, motum quoque & miſtionem, & cætera quæ his ſunt affinia, interim tamen recipit deſuper dona illa eminentia introrſumque converſa recondit, unitatem dico, & puritatem, & ſtabilitatem naturæ, & identitatem indiviſam, & ſuper cætera excellentiam; quippe quod utrumque horum generum continuatum ſit utrique extremorum, illud

primo, hoc autem infimo. Conſentaneum eſt igitur, ut juxta has continuas cognationes, illud quod ab optimis orditur, deſcendat ad inferiora; hoc autem primò porrigens ad inferiora connexionem, etiam de ſuperioribus aliquo modo participet. Atque ex his mediis poſſit quis illorum, & extremorum completionem intelligere, eamque integrè connatam in eſſentiis, in potentiis & operationibus. Quandoquidem igitur duabus his rationibus perfectam quatuor iſtorum generum complexi ſumus diviſionem, de reliquis & brevitatis gratiâ, & quoniam quodam modo perſpicua eſt reliquorum conjectatio, ſola ſi oſtenderimus extraneorum idiomata, ſufficere exiſtimabimus, media vero veluti ex ipſis ſatis manifeſta prætermittemus. Sic igitur quam breviſſimè eorum definitionem concipiamus.

μετὰ τῶν πρωτίστων, τὸ δὲ τῶν ἐσχάτων. εἰκότως δὲ κατὰ τὰς συνεχεῖς συγγενείας, τὸ μὲν ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν ἀρίστων πρόεισιν ἐπὶ τὰ ἐλάττονα, τὸ δὲ προβαλλόμενον πρώτως τὴν πρὸς τὰ ἔσχατα συναφὴν, ἐπικοινωνεῖ πως καὶ τῶν ὑπερεχόντων. τὴν μέν τοι συμπλήρωσιν καὶ ἀπὸ τούτων ἄν τις κατανοήσειε τῶν πρώτων τε καὶ τελευταίων γενῶν, καὶ ταύτην ὁλόκληρον συμφυομένην, ὁμοίως μὲν ἐν τῇ ὑπάρξει, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ δυνάμει τε καὶ ἐνεργείᾳ. ὁπότε δὴ οὖν ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἐφόδων τελείαν ἀπεπληρώσαμεν τὴν τῶν τεττάρων γενῶν διαίρεσιν, ἐπὶ τῶν ἄλλων, συντομίας ἕνεκα, καὶ διότι φανερά πως ἐστὶ, τὸ λοιπὸν, ἡ τῶν μέσων περίληψις, ἐξαρκεῖν οἰόμεθα μόνα τὰ ἄκρα παραδεικνύναι ἰδιώματα· τὰ δὲ μέσα ὡς ἂν ὄντα ἀπ' αὐτῶν γνώριμα, παραλείψομεν, ὧδέ πως αὐτῶν ποιούμενοι διὰ βραχυτάτων ἀφορισμόν.

CAP. VII.

Comparantur Deorum & animarum inter ſe actiones. Ex his colligi poſſunt Dæmonum & Heroum actiones.

ILLUD ſuperum eſt & excellens, & prorſus perfectum; hoc ultimum, deficiens, & imperfectius. Illud omnia poteſt, ſimul in momento uniformiter; hoc neq; omnia, neq; ſimul, neq; ſubito, neq; indiviſibiliter. Illud omnia generat abſq; ullâ inflexione ad ea, & gubernat; hoc naturaliter inclinat, & convertitur ad ea quæ generat, & adminiſtrat. Dii tanquam cauſa principalis omnibus imperitant; animæ à Deorum voluntate tanquam à cauſâ pendent, æternéque ſubſiſtunt. Dii unâ eademque acerrimâ (vigoris) acie, fines (& principia) operationum omnium & eſſentiarum contuentur; animæ vero ab aliis ad alia tranſeunt, ab imperfecto progredientes ad perfectum. Adhuc, Diis adeſt ſumma vis & incomprehenſibilis, atque omni com-

ΤΟ μὲν ἐστὶν ἄκρον καὶ ὑπερέχον καὶ ἐντελές· τὸ δὲ τελευταῖον καὶ ἀπολειπόμενον καὶ ἀτελέστερον. καὶ τὸ μὲν, πάντα δύναται ἅμα ἐν τῷ νῦν μονοειδῶς· τὸ δὲ, οὔτε ὅλα, οὔτε ἀθρόως, οὔτε ἐξαίφνης, οὔτε ἀμερίστως. καὶ τὸ μὲν ἀκλινῶς ἀπογεννᾷ πάντα καὶ ἐπιτροπεύει· τὸ δ' ἔχει φύσιν ἐπινεύειν καὶ ἐπιστρέφεσθαι πρὸς τὰ γεννώμενά τε καὶ διοικούμενα. καὶ τὸ μὲν, ἀρχηγὸν καὶ αἴτιον προκατάρχει πάντων· τὸ δ' ἐξ αἰτίας ἠρτημένον, τῆς τῶν θεῶν βουλήσεως, ἐξ ἀϊδίου συνυφέστηκε. καὶ τὸ μὲν, κατὰ μίαν ὀξεῖαν ἀκμὴν τὰ τέλη τῶν ἐνεργειῶν ὅλων καὶ οὐσιῶν συνείληφε· τὸ δ' ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα μεταβαίνει, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς προχωρεῖ εἰς τὸ τέλειον. ἔτι, τῷ μὲν ὑπάρχει τὸ ἀκρότατον καὶ ἀπερίληπτον, κρεῖττόν τε παν-

τοῖς μέτροις, καὶ ἀνείδεον οὕτως ὡς ὑπ' οὐδενὸς εἴδους περιοριζόμενον· τὸ δὲ καὶ ῥοπῇ καὶ σχέσει καὶ νεύσει κρατεῖται, ὀρέξεσί τε τοῦ χείρονος, καὶ οἰκειώσει τῶν δευτέρων κατέχεται, λοιπὸν δὲ, καὶ παντοδαποῖς καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν μέτροις εἰδοποιεῖται. νοῦς τοίνυν ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς τῶν ὄντων, τέχνη δημιουργικὴ τοῦ παντὸς, τοῖς μὲν θεοῖς ὡσαύτως ἀεὶ πάρεστι, τελέως καὶ ἀνενδεῶς, κατὰ μίαν ἐνέργειαν ἑστῶσαν ἐν ἑαυτῇ καθαρῶς· ἡ δὲ ψυχὴ νοῦ τε μετέχει μεριστοῦ καὶ πολυειδοῦς, εἰς τὴν τοῦ ὅλου τε προστασίαν ἀναποβλέποντος· καὶ αὐτὴ τῶν ἀψύχων ἐπιμελεῖται, ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἴδεσιν ἐγγιγνομένη.

Ἀπὸ δὴ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν, τοῖς μὲν κρείττοσιν αὐτὴ ἡ τάξις, αὐτὸ τὸ κάλλος συνυπάρχει, ἢ, εἰ οὕτως τις βούλοιτο ὑποτίθεσθαι, ἡ αἰτία τούτων συνυφέστηκεν· τῇ δὲ ψυχῇ νοερᾶς τάξεως καὶ θείου κάλλους μεταλαγχάνειν ἀεὶ σύνεστι. καὶ τοῖς μὲν τὸ μέτρον τῶν ὅλων, ἢ τὸ τούτου αἴτιον, σύνδρομον πάρεστι διὰ παντός· ἡ δὲ τῷ θείῳ πέρατι ἀφορίζεται, καὶ τούτου μετέχει μεριστῶς. καὶ τοῖς μὲν, ἐξάρχειν ἐφ' ὅλα τὰ ὄντα τῇ τῆς αἰτίας δυνάμει καὶ τῇ ἐπικρατείᾳ εὐλόγως ἂν ἀποδοίη τις· ἡ δὲ ἔχει τινὰ πέρατα διειλημμένα μέχρις ὅσων ἐπάρχειν δύναται.

Τοιούτων δὴ ὄντων τῶν διαφόρων ἰδιωμάτων ἐν τοῖς ἄκροις, οὐ χαλεπῶς ἄν τις, ὃ δὴ νῦν ἐλέγομεν, καὶ τὰ μέσα αὐτῶν ἰδιώματα, τὰ τῶν δαιμόνων τε καὶ ἡρώων ἐννοήσειε, συνεγγὺς ὄντα ἑκατέρῳ τῶν ἄκρων, ἔχοντα ὁμοιότητα πρὸς ἑκάτερον, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀφιστάμενα πρὸς τὸ μέσον, συμμικτόν τε ἀπ' αὐτῶν τὴν ὁμονοητικὴν κοινωνίαν συμπλέκοντα, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐν μέτροις τοῖς προσήκουσι συμπλεκόμενα. τοιαῦτα δὴ οὖν νομίζω τῶν πρώτων θείων γενῶν τὰ ἰδιώματα.

menſuratione ſuperior, & eatenus ſine formâ, ut ſub nullâ formâ determinetur; anima verò inclinatione, & habitudine, & propenſione ſuperatur, appetitu in pejus, familiarique ad inferiora vergit amore, ita demum ut omnifariam ab iis colores & ſpecies accipiat. Intellectus rerum exiſtentium Dux & rex, univerſi ratio opifex, Diis quidem adeſt ſemper eodem modo, perfectè & ſine indigentiâ, ſecundùm unam operationem in ſeipſâ purè conſtantem : anima autem mentis particeps eſt partibilis multi formiſque, & ad gubernationem univerſi accommodatæ ; ipſa etiam inanimata curat, aliás aliis figuris affecta.

Ab iſtis cauſis ſuperioribus, adeſt Diis ordo ſummus & ipſa pulchritudo, aut, ſi quis ſic malit exiſtimare, horum cauſa utrorumque; animæ adeſt ſors de ordine intellectuali divinaque pulchritudine. Et Diis proprium ſemper eſt conjunctumque univerſi menſura, vel ejus cauſa; anima divino fine excidit, deque eo aliquatenus participat. Diis non immeritò tribuas in omnia imperium, propter cauſalitatis ſuæ vim & potentiam : anima habet quoſdam limites præſcriptos, ad quos, non ultra, ejus ditio extendi poſſit.

Hæc igitur cum ſint extremorum idiomata, poſſit quis facilè, quod jam monuimus media eorum, nempe Geniorum & Heroum idiomata animadvertere, utpote quæ ſint utrique extremo affinia, cum alterutro ſimilitudinem habentia, & ab utroque ad medium approximantia, trahuntque ſocietatem amicam ab iis, iterumque ad eam modis congruis retrahuntur. Talia igitur primorum generum divinorum eſſe idiomata par eſt exiſtimare.

CAP.

CAP. VIII.

Carpit Porphyrium ſeparata per ſcheſes ad corpora diſtinguentem; ſc. Deos per habitudinem ad corpora ætherea, Dæmonas ad aerea, animas ad terrena. Quomodo incorporeæ ſubſtantiæ ſe habent ad corpora. Sequentia ſemper ad ſuperiora conformantur, non vice verſâ. Omne Divinum & incorporeum eſſe ubique oſtenditur per Demiurgiam & Theurgiam.

SED neque admittimus eorum quam allegas diſtinctionem: ait enim illa, præſentis quæſiti diſcriminis cauſam latere *in habitudine & in ordine quodam ad corpora differentia; quòd Dii differant per habitudinem ad corpora ætherea, genii ad aerea, animæ ad terrena.* Sed hæc ordinatio indigna eſt divinis generibus; nec minùs abſurda, quàm ſi quis Socratem tribui ſubjiciat, cum magiſtratum gerit: nam divina genera libera ſunt ex naturâ ſuâ & immunia. Deinde nimis magna inſcitia eſt corporibus tribuere, ut poſſint prima principia in ſuâ ſpecie conſtituere: corpora enim illis ſerviunt, & in generatione peragendâ miniſtrant. Porrò non inſunt in corporibus ſuperiorum genera, ſed ipſa regunt ab extra: quare non permutantur unà cum corporibus. Præterea dant corporibus ex ſe ipſis quicquid boni poſſunt capere, ipſa viciſſim à corporibus nihil accipiunt: ſanè idiomata ab ipſis nulla mutuantur. Si enim Dii vel habitus eſſent corporum, vel formæ materiales, vel quovis alio modo corporei, poſſent utique & ipſi tranſmutari unà cum corporum differentiis. At enim cum ſint Dii ſeparati à corporibus, & præexiſtant puri in ſeipſis, quæ fingi poteſt probabilis differentia ad hos ab ipſis permanare? Adde his, quòd hujuſmodi diſputatio Diis faciat corpora præſtantiora, ſi quidem hæc cauſis melioribus ſtabilitatem ſuppeditent, & differentias eſſentiales iis impertiant. Si igitur quis ſortes, & conditiones, & provincias gubernatorum ordinet ſuper ea quæ

ΟΥ μὴν τοι τὴν ἀπὸ ταύτης διάκρισιν ὑποτεινομένην αὐτῶν προσιέμεθα· ἥτις "τὴν "πρὸς τὰ διαφέροντα σώματα κατά"ταξιν, τῶν θεῶν μὲν πρὸς τὰ αἰθέρια, "δαιμόνων δὲ πρὸς τὰ ἀέρια, ψυχῶν δὲ "τῶν περὶ γῆν, αἰτίαν εἶναι" φησὶ τῆς νυνὶ ζητουμένης διαστάσεως. ἥτε γὰρ κατάταξις, τῶν τοῦ Σωκράτους εἰς τὴν φυλὴν, ὅτε πρυτανεύῃ, ἀναξίως ὑπόκειται τῶν θείων γενῶν, ἅπερ ἀπόλυτα πάντα καὶ ἄφετα καθ' ἑαυτὰ ὑπάρχει· καὶ τὸ κυριώτερα ποιεῖν τὰ σώματα πρὸς τὸ εἰδοποιεῖν τὰ ἑαυτῶν πρῶτα αἴτια, δεινὴν ἀτοπίαν ἐμφαίνει· δουλεύει γὰρ ταῦτα ἐκείνοις καὶ ὑπηρετεῖ πρὸς τὴν γένεσιν. ἔτι, οὐδὲ ἔνεστιν ἐν τοῖς σώμασι τὰ γένη τῶν κρειττόνων, ἔξωθεν δὲ αὐτῶν ἡγεμονεύει· οὐκ ἄρα συναλλοιοῦνται τοῖς σώμασιν. ἔτι, δίδωσι μὲν ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὰ σώματα πᾶν ὅσον δύναται δέξασθαι ἐκεῖνα ἀγαθὸν, αὐτὰ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων οὐδὲν προσδέχεται· ὥστε οὐδ' ἀπ' αὐτῶν δέξαιτο ἄν τινα ἰδιώματα. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἕξεις τῶν σωμάτων, ἢ ὡς ἔνυλα εἴδη, ἢ ἄλλον τρόπον σωματοειδῆ ἦν, ἐδύνατο ἂν ἴσως καὶ αὐτὰ ταῖς τῶν σωμάτων διαφοραῖς συμμεταβάλλεσθαι. εἰ δὲ χωριστὰ ἀπὸ τῶν σωμάτων καὶ ἀμιγῆ καθ' ἑαυτὰ προϋπάρχει, τίς ἂν γένοιτο ἀπὸ τῶν σωμάτων ἐμποιοῦσα ὁ λόγος εἰς αὐτὰ διάκρισις; πρὸς δὲ τούτοις, τὰ σώματα κρείττω ποιεῖ τῶν θείων γενῶν οὗτος ὁ λόγος, εἴπερ αὐτὰ τὴν ἕδραν παρέχει τοῖς κρείττοσιν αἰτίοις, καὶ κατ' οὐσίαν ἰδιώματα ἐν αὐτοῖς τίθησιν. εἰ δ' ἄρα τις καὶ λήξεις, καὶ διανομὰς, καὶ συγκληρω-

συγκληρώσεις συντάττοι τῶν διοικούντων πρὸς τὰ διοικούμενα, οὕτως δῆλον ὅτι κύριος ἀποδώσει τοῖς βελτίοσιν· ὁποῖα γάρ ἐστι τοιαῦτα τὰ ἐφεστηκότα, διὰ τοῦτ᾽ αἱρεῖται τὴν τοιαύτην λῆξιν, καὶ εἰδοποιεῖ ταύτην καθ᾽ ἑαυτήν, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς ὑποδοχῆς φύσιν ἀφομοιοῦται.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἐν μέρει, λέγω δὲ τῆς κατὰ μέρος ψυχῆς, συγχωρεῖν δεῖ τὸ τοιοῦτον. οἷον γὰρ προὔβαλε βίον ἡ ψυχὴ πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπινον σῶμα εἰσεληλυθέναι, καὶ οἷον εἶδος προέχειρον ἐποιήσατο, τοιοῦτον γὰρ ὀργανικὸν σῶμα ἔχει πρὸς ἑαυτὴν συνηρτημένον, καὶ φύσιν παραπλησίαν συνακολουθοῦσαν, ἥτις ὑποδέχεται αὐτῆς τελεωτέραν ζωήν. ἐπὶ δὲ τῶν κρειττόνων, καὶ τῶν ὡς ὅλων περιεχόντων τὴν ἀρχήν, ἐν τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις τὰ σώματα, καὶ ἐν τοῖς δημιουργοῦσι τὰ δημιουργούμενα παράγεται, καὶ ἐν αὐτοῖς τε κύκλῳ περιέχουσι κατευθύνεται· αἵ τε οὖν τῶν οὐρανίων περιφοραί, εἰς τὰς οὐρανίας περιφορὰς τῆς αἰθερίας ψυχῆς ἐντεθεῖσαι τὸ πρῶτον, ἀεὶ ἐνυπάρχουσι· καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν κόσμων εἰς τὸν νοῦν ἑαυτῶν ἀνήκουσαι, περιέχονται ὑπ᾽ αὐτοῦ τελέως, καὶ ἐν αὐτῷ πρώτως ἀπογεννῶνται· καὶ ὁ νοῦς ὅ τε μεριστὸς ὡσαύτως, καὶ ὁ πᾶς, ἐν τοῖς κρείττοσι γένεσι συνείληπται. ἀεὶ οὖν ἐπιστρεφομένων τῶν δευτέρων ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ τῶν ἀνωτέρων ὡς παραδειγμάτων ἐξηγουμένων τῶν ὑποδεεστέρων, ἀπὸ τῶν κρειττόνων τοῖς χείροσιν ἥ τε οὐσία καὶ τὸ εἶδος, παραγίνεται, ἐν αὐτοῖς τε τοῖς βελτίοσι πρώτως παράγεται τὰ ὕστερα, ὥστε ἀπ᾽ αὐτῶν ἐφήκει καὶ ἡ τάξις καὶ τὸ μέτρον τοῖς χείροσι, καὶ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἕκαστα, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἀνάπαλιν, ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐπὶ τὰ προέχοντα αὐτῶν ἐπιρρεῖται τὰ ἰδιώματα.

Ἀποδέδεικται μὲν οὖν διὰ τούτων ψευδὴς οὖσα ἡ τοιαύτη σωματοειδὴς διαίρεσις. ἔδει δέ που μάλιστα μὲν μηδὲν ὑποθέσθαι τοιοῦτον· εἰ δ᾽ ἄρα σοι τοῦτο ἔδοξε, μὴ ἀξιοῦν τὸ ψεῦδος λόγου. ἐπεὶ οὐκ εὐπορία τοῦτ᾽ ἔστιν ἐλέγχων, ἀλλὰ μάτην τις ἑαυτὸν κόπτει, εἰ τὰ ψευδῆ ὑποθέμενος,

gubernantur, is manifeſtò autoritatem tribuet melioribus naturis: nam quòd tales ſunt ſuperiores naturâ, tales ſortiuntur provincias, quas ſibi porro fingunt ſimiles; ipſa interim ad naturam receptaculi ſui minimè conformantur.

Hoc igitur oportet admittere, de particularibus ſcilicet animabus. Qualem enim vitam anima acceperat prius quàm corpori humano addicebatur, qualemque ſpeciem in actu eduxerat, tale etiam organicum corpus habet ſibi adaptatum, talemque conſequentem ſibi naturam, quæ ab eâ perfectiorem vitam excipit. Quod autem attinet ad ea quæ meliora ſunt, & tanquam univerſalia, ea continent in ſe reliquorum originem: in præſtantioribus viliora, in incorporeis corpora, in opificibus opificia producuntur, & in illis circulariter continentibus diriguntur: unde & cœleſtes circuitus in animæ æthereæ circuitiones cœleſtes originaliter inſitæ, ſemper eis inſunt; & animæ mundorum pertingentes ad intellectum ſuum, perfectè ab eo continentur, inque eo primo progenerantur: porro intellectus tum particularis, tum etiam univerſalis, in naturis melioribus comprehenditur. Cum igitur ſemper convertantur ſecunda ad prima, & ſuperiora tanquam exemplaria ducant inferiora; à melioribus tum eſſentia tum forma ad deteriora derivatur, inque præſtantioribus primò producuntur poſteriora; adeo ab illis menſuram & ordinem adipiſcuntur deteriora, & quicquid tandem ſint, non vice verſâ ab indigentioribus ad eminentiora promanant idiomata.

Per hæc igitur eſſe falſam demonſtravimus illam à corporibus petitam diſtinctionem. Oportuit autem in primis nihil hujuſmodi propoſuiſſe, vel ſi id tibi videbatur, non tamen diſputatione dignum exiſtimâſſe, quod falſum eſt; hoc enim non eſt copiâ argumentorum abundare, ſed inaniter ſe quis fatigat, cùm quæ falſa ſunt proponat, deinde tanquam vera refu-

refutare ſatagat. Quî enim poteſt ſubſtantia per ſe incorporea corporibus qualibus diſtingui, quæ quidem nihil cum iſtis ſui participibus commune habet? Quî poteſt locis ad corpora pertinentibus diſcerni, quæ corporibus localiter non adeſt? & quæ non cohibetur particularibus circumſcriptionibus ſubjectorum, quomodo à partibus mundi partibiliter continetur? Quid autem illud tandem eſt quod poſſit prohibere, quo minus Dii ubique adſint? quid impedit eorum vim, quo minus ad cœli fornicem pertingat? Sane poteſtatis alicujus majoris oportet ſit opus, quod concludat & circumſcribat certis aliquibus partibus. Sed enim quod verè eſt perque ſe incorporeum, ibi eſt ubi vult. Divinitas autem, quæ omnia ſuperat, ſuperatur (ex tuâ ſententiâ) ab ipſâ mundi totius perfectione, & tanquam pars quædam ſub eâ comprehenditur, &, quod ſequitur, magnitudine corporeâ deterior ſtatuitur. Sed non video equidem, quemadmodum hæc inferiora fieri formarique poſſint, ſi nullum divinum opificium, nulla ſpecierum divinarum communicatio per univerſum mundum pervadat.

Adde, quòd hæc opinio quæ naturas divinas à terris ablegat, tollit prorſus omnem religionem, & theurgicam illam quam cum Diis homines habent ſocietatem. Nihil enim aliud dicit, quam quòd divinæ naturæ à terris remotæ habitant; quòd nunquam cum hominibus verſantur, quòd omninò deſertus ab iis ſit hicce noſter orbis; unde & Sacerdotes nos, ex hac ſententiâ, nihil à Diis didicimus, neque tu rectè, tanquam plus cæteris mortalibus ſciamus, nos conſulis, ſiquidem nihil aliis præſtemus.

Enimvero hæc nihil recti habent. Neque enim Dii compinguntur ullis mundi regionibus; neque inferiora hæc eorum præſentiâ deſtituuntur. Sed Dii in hoc maximè excellunt, quòd à nullo contineantur, ipſi autem omnia in ſe contineant: quæ autem ſunt terreſtria, à Deorum pleromaſi habent ſuam eſſentiam, Deoſque hic exiſtentes ante naturas ſuas proprias

ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ ταῦτα ὡς οὐκ ἀληθῆ. πόθεν γὰρ δὴ χωρίζεται ἡ ἀσώματος καθ' ἑαυτὴν οὐσία τοῖς ποίοις σώμασιν, ἡ μηδὲν ἔχουσα κοινὸν πρὸς τὰ μετέχοντα αὐτῆς σώματα; πῶς δὲ δὴ ἡ μὴ τοπικῶς παροῦσα τοῖς σώμασι τοῖς σωματικοῖς τόποις διακρίνεται, καὶ ἡ μὴ διειργομένη μερισταῖς περιγραφαῖς ὑποκειμένων κατέχεται μεριστῶς ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ κόσμου; τί δὲ δὴ καὶ τὸ διακωλῦον ἐστὶ τοὺς θεοὺς περιιέναι πανταχοῦ; καὶ τί ἀνεῖργον αὐτῶν τὴν δύναμιν, ὥστε ἰέναι μέχρι τῆς οὐρανίας ἁψῖδος; ἰσχυροτέρας γὰρ ἂν εἴη τῶν ἔργων αἰτίας τῆς κατακλειούσης αὐτοὺς, καὶ περιγραφούσης ἔν τισι μέρεσι. καὶ τὸ μὲν ὄντως ὂν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀσώματον, πανταχοῦ ἐστιν ὅπουπερ ἂν βούληται· τὸ δὲ θεῖον, καὶ πάντων ὑπερέχον, ὑπερέχεται ὑπὸ τῆς τοῦ κόσμου ὅλου πληρότητος, καὶ ὡς ἐν μέρει τινὶ ὑπ' αὐτοῦ περιείληπται, ἐλαττοῦται ἄρα καὶ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα μεγέθους· οὐχ ὁρῶ δ' ἔγωγε καὶ τίνα τρόπον δημιουργεῖται τὰ τῇδε καὶ εἰδοποιεῖται, εἴ γε μηδεμία θεία δημιουργία, καὶ τῶν θείων εἰδῶν μετουσία, διατείνει διὰ παντὸς τοῦ κόσμου.

Ὅλως δὲ τῆς ἱερᾶς ἁγιστείας καὶ τῆς θεουργικῆς κοινωνίας θεῶν πρὸς ἀνθρώπους ἀναίρεσίς ἐστιν αὕτη ἡ δόξα, τὴν τῶν κρειττόνων παρουσίαν ἔξω τῆς γῆς ἐξορίζουσα. οὐδὲν γὰρ ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι ἀπῴκισται τῆς περὶ γῆν τὰ θεῖα, καὶ ὅτι ἀνθρώποις οὐ συμμίγνυται, καὶ ὡς ἔρημος αὐτῶν ἐστιν ὁ τῇδε τόπος· οὐδὲ ἡμεῖς οὖν οἱ ἱερεῖς οὐδὲν παρὰ τῶν θεῶν μεμαθήκαμεν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὐδὲ σὺ ὀρθῶς ἡμᾶς ἐρωτᾷς, ὡς εἰδότας τι περιττότερον· ἐπείπερ μηδὲν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρομεν.

Ἀλλ' οὐδέν ἐστι τούτων ὑγιές. οὔτε γὰρ οἱ θεοὶ κρατοῦνται ἔν τισι τοῦ κόσμου μέρεσιν, οὔτε τὰ περὶ γῆν ἄμοιρα αὐτῶν καθέστηκεν. ἀλλ' οἱ μὲν κρείττονες ἐν αὐτῷ ὡς ὑπὸ μηδενὸς περιέχονται, καὶ περιέχουσι πάντα ἐν αὐτοῖς· τὰ δ' ἐπὶ γῆς ἐν τοῖς πληρώμασι τῶν θεῶν ἔχοντα τὸ εἶναι, ὁπόταν ἐπιτήδεια πρὸς τὴν θείαν μετουσίαν γένηται,

εὐθὺς

οὐδεὶς ἔχει περὶ τῆς οἰκείας ἑαυτῶν οὐσίας προϋπάρχοντας ἐν αὐτῇ τοὺς θεούς.

Ὅτι μὲν οὖν ἡ ὅλη διαίρεσις αὕτη ψευδής ἐστι, καὶ ἡ ἔφοδος ἐπὶ τὴν τῶν ἰδιωμάτων θήραν παράλογος, καὶ τὸ ἐξοικίζειν ἔν τινι τόπῳ τοὺς θεοὺς οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῆς ὅλης ἐν αὐτοῖς οὐσίας καὶ δυνάμεως, διὰ τούτων παρεστήσαμεν. ἦν μὲν οὖν ἄξιον παραλιπεῖν τὴν ἐξέτασιν τὴν ὑπὸ σοῦ πρὸς ταύτην τὴν διανομὴν τῶν κρειττόνων ἀντειρημένην, ὡς οὐδὲν πρὸς ἔπος τοῖς ἀληθέσι νοήμασιν ἀντιλέγουσαν. ἀλλ' ἐπεὶ δεῖ τοῦ λόγου στοχάζεσθαι μᾶλλον καὶ τῆς θείας ἐπιστήμης, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἄνδρα διαλέγεσθαι, καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο ἐναρμόσομεν τὴν ἐπηρτημένην ἀμφισβήτησιν πρὸς εὔλογόν τινα καὶ θεολογικὴν ἀντίληψιν.

ſtatim ſortiuntur, quam primùm ad eos participandos idonea ſint.

Quòd igitur tota hæc diviſio vana ſit; quòd methodus, quam ad indaganda idiomata inſtituiſti, ratione careat; quò l denique qui Deos certo alicui loco affigat, totam eorum eſſentiam & poteſtatem non commodè tuebitur, his quæ dicta ſunt probavimus. Rectè autem feciſſem, ſi totam oppoſitam diſquiſitionem de hac divinorum diſtributione, ut quæ veris notionibus ſatis inſcitè contradicat, prætervolaſſem. Verum quoniam oportet mentem dirigere ad rationem & theologicam ſcientiam, non autem adverſus hominem diſputare; dubitationem affixam revocabimus nos ad diſceptationem probabilem & theologicam.

CAP. IX.

Providentia Deorum nullis locis circumſcribitur; omnia pervadit, & tanquam ſolis lux, replet, prout ejus quæque ſunt capacia.

ΤΙΘΗΜΙ δὴ οὖν ἐρωτῶντά σε, οὗ κἀκεῖνο τὸ ἀπόρημα, "διὰ τί ἐν οὐρανῷ κατοικούντων τῶν θεῶν μόνον, χθονίων καὶ ὑποχθονίων εἰσὶ παρὰ τοῖς θεουργικοῖς κλήσεις." οὐδὲ γάρ ἐστιν ἀληθὲς τὸ ἐν ἀρχῇ, ὡς κατ' οὐρανὸν μόνον οἱ θεοὶ περιπολοῦσι· πάντα γὰρ αὐτῶν ἐστι πλήρη. ἀλλὰ "πῶς ἐνύδριοί τινες λέγονται καὶ ἀέριοι, τόπους τε διειλήχασιν ἄλλοι ἄλλους, καὶ σωμάτων μοίρας διεκληρώσαντο κατὰ περιγραφήν, καίτοι δύναμιν ἄπειρον ἔχοντες καὶ ἀμέριστον καὶ ἀπερίληπτον; πῶς τε αὐτῶν ἔσται ἡ ἕνωσις πρὸς ἀλλήλους, μερῶν μεριστὰς περιγραφὰς διαιρουμένων, καὶ καθ' ἑτερότητα τῶν τόπων, καὶ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων διειλημμένων;" πάντων δὴ οὖν τούτων καὶ ἄλλων παραπλησίων ἀπείρων ζητημάτων, μία ἀρίστη λύσις, κατιδεῖν τὸν τρόπον τῆς θείας λήξεως.

PONO igitur te quærentem (eſt enim tuum & hoc dubium,) *cum Dii habitent duntaxat in cœlo, quare terreſtrium & ſubterraneorum invocationes ſacrificuli uſurpant?* Non eſt illud quod primò dicis verum, quaſi in cœlo duntaxat Dii verſentur; omnia enim Deorum plena ſunt. *Verum quomodo ex iis quidam aquei, quidam aerei dicantur, locoſque alii alios ſortiti ſint, corporumque portiones cum circumſcriptione occupent, potentiámque interim infinitam, indiviſibilem & incomprehenſibilem poſſideant? item, quomodo unionem inter ſe tuebuntur, qui partium circumſcriptionibus privatim diſterminantur, locorúmque & corporum ſubjectorum diverſitate ſeparantur?* Harum igitur & ſimilium infinitarum quæſtionum una eaque optima ſolutio occurret, ſi conſideremus quomodo Dii ſe rebus adminiſtrandis applicent.

Divinitas

Divinitas igitur, ſive partes aliquas univerſi ſortiatur, puta cœlum vel terram, ſive urbes ſacras & regiones, & ſaltus aliquos aut ſtatuas ſacras; ſolet hæc omnia extrinſecùs irradiare, quommodo Sol ſuis radiis omnia extrinſecè colluſtrat. Quemadmodum igitur lux continet ea quæ illuminantur; ſic & Deorum poteſtas ea quæ de ſe participant. Et quemadmodum aëri adeſt lux, ita ut non permiſceatur cum eo; (id autem manifeſtum eſt, quoniam nihil lucis relinquitur in aëre, poſtquam quod illuminabat receſſerit, cum tamen calor in eo adhuc hæreat, poſtquam quod calfecerat abierit;) ſic divinus fulgor micat ſeparatim, inque ſeipſo ſtabilis & permanens pervadit omnia totus. Sed & lux quæ cernitur, unum quid eſt, continuum, ubique idem totum, ita ut non poſſit ſeparari pars aliqua deque eâ abſcindi, neque circulo concludi, neque abſiſtere ab eo quod lucem ſufficit: non aliter etiam totus mundus, partibilis cum ſit, circa unam eandemque Deorum lucem impartibilem dividitur. Ea verò lux tota ubique eſt, una tamen & eadem, indiviſibiliterque adeſt omnibus ſe capere valentibus, omnia complet poteſtate perfectâ, concluditque omnia in ſeipſâ ſecundùm infinitam quandam cauſalitatis excellentiam, uniturque ubique ſibi ipſa, & fines principiis connectit: quod quidem imitatur cœlum & mundus; ſuo enim circulari motu circumrotatur, ſibique ipſe unitur, & elementa circulariter volventia ducit, omniaque mutuò à ſeſe dependentia, & ad ſe invicem tendentia, & principiis fines, ut cœlo terram, conciliat, efficitq; omnem ad omnia connexionem unam & concentum.

Qui igitur bene conſideraverit conſpicuam hanc Deorum imaginem, ejuſque unitatem, nonne verecundabitur de Diis, qui eam fecêre, aliena ſentire, diviſioneſque & diſſidia, & corporeas circumſcriptiones introducere. Equidem neminem crediderim aliter poſſe ſentire. Si verò nulla ſit analogia, nulla habitudo pro-

Αὕτη τοίνυν, ἐάν τε μοίρας τινὰς τοῦ παντὸς, οἷον οὐρανὸν ἢ γῆν, ἐάν τε πόλεις ἱερὰς καὶ χώρας, ἐάν τε καὶ τεμένη τινὰ, ἢ ἱερὰ ἀγάλματα διαλαγχάνῃ, πάντα ἔξωθεν ἐπιλάμπει, καθάπερ ὁ ἥλιος ἔξωθεν φωτίζει πάντα ταῖς ἀκτῖσιν. ὥσπερ οὖν τὸ φῶς περιέχει τὰ φωτιζόμενα, οὕτω καὶ τῶν θεῶν ἡ δύναμις τὰ μεταλαμβάνοντα αὐτῆς ἔξωθεν περιείληφε. καὶ ὥσπερ ἀμιγῶς πάρεστι τῷ ἀέρι τὸ φῶς, δῆλον δ' ἐκ τοῦ μηδὲν ἐν αὐτῷ καταλείπεσθαι φῶς, ἐπειδὰν ἅπαξ τὸ ἐλλάμπον ἀναχωρήσῃ, καίτοι θερμότητος αὐτῷ παρούσης, ἐπειδὰν τὸ θερμαῖνον ἐκποδὼν ἀπέλθῃ· οὕτω καὶ τῶν θεῶν τὸ φῶς ἐλλάμπει χωριστῶς, ἐν ἑαυτῷ τε μονίμως ἱδρυμένον προχωρεῖ διὰ τῶν ὄντων ὅλων. καὶ μὴν τό γε φῶς τὸ ὁρώμενον, ἕν ἐστι, συνεχὲς, πανταχοῦ τὸ αὐτὸ ὅλον, ὥστε μὴ οἷόν τε εἶναι χωρίς ἀποτμηθῆναί τε αὐτοῦ μόριον, μηδὲ κύκλῳ περιληφθῆναι, μηδὲ ἀποστῆναί ποτε τοῦ παρέχοντος τὸ φῶς· κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ οὖν καὶ ὁ σύμπας κόσμος, μεριστὸς ὢν, περὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἀμέριστον τῶν θεῶν φῶς διαιρεῖται. τὸ δ' ἐστὶν ἓν καὶ αὐτὸ πανταχοῦ ὅλον, ἀμερίστως τε πάρεστι πᾶσι τοῖς δυναμένοις αὐτοῦ μετέχειν, παντελεῖ τε δυνάμει πεπλήρωκε πάντα, καὶ ἀπείρῳ δή τινι τῇ κατ' αἰτίαν ὑπεροχῇ συμπεραίνει τὰ ὅλα ἐν αὐτῷ, συνήνωταί τε πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸ, καὶ τὰ τέλη ταῖς ἀρχαῖς συνάπτει· ὅπερ δὴ καὶ ὁ σύμπας μιμούμενος οὐρανὸς καὶ κόσμος, τὴν ἐγκύκλιον περιφορὰν περιπολεῖ, συνήνωταί τε πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τὰ στοιχεῖα κατὰ κύκλον περιδινούμενα ποδηγεῖ, πάντα τε ἐν ἀλλήλοις ὄντα, καὶ πρὸς ἄλληλα φερόμενα, καὶ τὰς τελευτὰς ταῖς ἀρχαῖς. οἷον γῆν οὐρανῷ, συνδεῖν ποιεῖ, μίαν τὴν συνέχειαν καὶ ὁμολογίαν τῶν ὅλων πρὸς ὅλα ἀπεργάζεται).

Τὸ δὴ τῶν θεῶν ἐμφανὲς τὶς ἄγαλμα καθορῶν οὕτως συνηνωμένον, ἆρ' οὐκ ἂν αἰδεσθείη περὶ θεῶν τῶν αἰτίων αὐτοῦ, δόξαν ἔχων ἀλλοίαν, τομάς τε ἐν αὐτοῖς καὶ ἀποδιαλήψεις παρεισάγων, σωματοειδεῖς τε περιγραφάς; ἐγὼ μὲν οἴομαι πάνθ' ὁντινοῦν οὕτωσὶ διατεθῆναι· εἰ γὰρ οὐδεὶς ἐστι λόγος,

οὐδὲ σχέσις συμμετρίας, οὐδὲ οὐσίας τις κοινωνία, οὐδὲ κατὰ δύναμιν ἤ τινα ἐνέργειαν συμπλοκὴ πρὸς τὸ διακοσμοῦν τοῦ διακοσμουμένου, ὡς τὸ μηδὲν, ἵνα οὕτως εἴπω, κεῖσθαι ἐν αὐτοῖς οὔτε παρεκτάσεώς τινος κατὰ διάστασιν, οὔτε τοπικῆς περιοχῆς, οὔτε ἀποδιαλήψεως μεριστῆς, οὔτε ἄλλης τοιαύτης ἐν τῇ παρουσίᾳ τῶν θεῶν ἐμφυομένης παρισώσεως. πρὸς μὲν γὰρ τὰ ὁμοφυῆ κατ' οὐσίαν καὶ δύναμιν, ἢ καὶ ὁμοειδῆ πως ὄντα ἢ καὶ ὁμογενῆ, δύναταί τις περίληψις ἢ διακράτησις ἐπινοεῖσθαι· ὅσα δ' ἐστιν ἐξῃρημένα τοῖς ὅλοις παντελῶς, τίς ἂν ἐπὶ τούτων ἀντιπαρέκτασις, ἢ δι' ὅλων διέξοδος, ἢ μεριστὴ περιγραφὴ, ἢ κατὰ τόπον περιοχὴ, ἤ τι τῶν τοιούτων ἐπινοηθείη ποτ' ἂν ἐνδίκως; ἀλλ' οἶμαι τὰ μετέχοντά ἐστιν ἕκαστα τοιαῦτα, ὡς τὰ μὲν αἰθερίως, τὰ δὲ ἀερίως, τὰ δὲ ἐνυδρίως αὐτῶν μετέχειν· ὃ δὴ κατιδοῦσα καὶ ἡ τῶν θείων ἔργων τέχνη, χρῆται ταῖς οἰκειώσεσι καὶ κλήσεσι, κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν. καὶ περὶ μὲν τῆς εἰς τὸν κόσμον διανομῆς τῶν κρειττόνων γενῶν, τοσαῦτα εἰρήσθω.

portionis, nulla eſſentiæ communio, nulla penes potentiam vel actum connexio inter mundum factum, Deoſque mundi opifices; ſane, ut ſic dicam, nullum reperire erit in iis, neque extenſionis diſtantiæ, neque localis comprehenſionis, neque diſtributionis per partes, neque ullius alterius ſimilitudinis veſtigium, quod Diis mundo præſentibus adnaſcatur. Nam in iis quæ ſimilia ſunt eſſentiâ, aut poteſtate, aut ſpecie, aut genere, poteſt obſervari quidam quaſi complexus, & alterius in alterum poteſtas; ſed in iis quæ ſe totis diſtinguuntur perfectè, quæ juſtè & verè poſſit excogitari vel condiſtributio, vel penitiſſima inſinuatio, aut particularis circumſcriptio, aut localis determinatio, aut aliud quid tale? Illud puto, receptacula divinorum munerum ita ſe habent, ut quædam ætheriè, alia verò aëriè, aliqua denique aquaticè, pro ſuâ quæque proprietate recipiant Deorum dotes: quod quidem conſiderans ars ſacrorum operum, utitur invocationibus accommodatis hujuſmodi numinum diſtributioni. Et de diſtributione meliorum generum in mundum, tot dicta ſunto.

CAP. X.

Divina non diſtinguuntur per differentiam patibilis, & impatibilis; neque enim anima ſeparata quicquam patitur, multo minus quæ ſunt eâ præſtantiora.

ΜΕΤΑ ταῦτα δὲ αὖθις ὑποτείνας σαυτῷ διαίρεσιν ἑτέραν, τῇ "τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἀπαθοῦς διαφορᾷ" χωρίζεις τῶν κρειττόνων τὰς οὐσίας. ἐγὼ δὲ οὐδὲ ταύτην δέχομαι τὴν διαίρεσιν. οὐδ' ὁποιοῦν γὰρ τῶν κρειττόνων γενῶν ἐστιν ἐμπαθὲς, οὐδ' ἀπαθὲς οὕτως ὡς ἀντιδιαιρούμενον πρὸς τὸ παθητὸν, οὐδ' ὡς πεφυκὸς μὲν δέχεσθαι τὰ πάθη, διὰ ἀρετὴν δ' αὐτῶν, ἤ τινα ἄλλην κατάστασιν σπουδαίαν ἀπολελυμένον. ἀλλ' ὅτι παντελῶς ἐξῄρηται τῆς ἐναντιώσεως πάσχειν, ἢ μὴ πάσχειν· καὶ ὅτι οὐδὲ

POST hæc verò, rurſus aliam tibi ſubnectens diviſionem, diſtinguis divinorum eſſentias *patibilis & impatibilis* differentiâ. Ego vero ne hanc quidem probo diviſionem. Nullum quippe ex melioribus generibus eſt patibile, aut ſic impatibile, ut eo contradiſtinguatur à patibili; neque tale eſt, ut aptum natum ſit paſſiones admittere, ab iiſque liberetur tantùm, propter virtutem, aut aliam quamlibet probam morum conditionem. Sed quod prorſus contrarietate agendi & patiendi vacet, & quoniam ad patiendum ne quidem natum ſit

ſit omninò, & quòd eſſentiam habeat immutabilem & firmam, ideo in omnibus illis divinis generibus pono illud impatibile & immutabile.

Conſidera, ſi libeat, divinorum generum ultimum, nempe animam adhuc corporibus puram; numquid illa caret geneſi iſtâ quæ eſt in voluptate, aut iſtâ, quæ in eâ eſt, in naturam reſtitutione, ipſa cum ſupra naturam poſita ſit, vitamque vivat ingenitam? Quamobrem participet illa de dolore qui corrumpit ſolvitque corporis harmoniam, cum ſit extra omne corpus, extraque naturam circa corpus particulariter occupatam, ſeparataque prorſus ſit ab harmoniâ deſcendente in corpus ab animæ harmoniâ principali? Neque etiam paſſionibus ſenſum prævertentibus eget, quæ nondum corpore contineatur, nec quoquam in loco ita obſeſſa teneatur, ut organis corporeis ad corpora quæ extra ſunt comprehendenda opus habeat; ſed prorſus individua cùm ſit, inque unâ eâdem ſpecie permaneat, per ſe corpore ſeparata, nullamque cum genito & patienti corpore ſocietatem habens, certè nec diviſionis meritò, aut alterationis quicquam pati poteſt, neque omnino affine quicquam habet mutationi aut paſſioni.

Atqui, ne tum quidem, cum in corpus devenerit, ipſa quicquam patitur; ſed nec rationes (ſeminales,) quas corpori imprimit; (ſpecies enim ſunt ſimplices uniformeſque, nullam perturbationem vel exterminium à ſeipſis accipientes.) Eſt quidem illa cauſa cur compoſitum patiatur; ſed cauſa non debet eſſe ejuſdem ſortis cum cauſato. Quemadmodum igitur in naſcentibus & morientibus animalibus compoſitis anima eſt prima geneſis, cum interim ipſa ingenerabilis & incorruptibilis per ſe ſit; ſic cum patiantur ea quæ de animâ tantum participant, (nec ex ſolido vitam eſſentiamque poſſideant, utpote quæ materiæ inſtabilitati & alterationi obnoxia teneantur) anima ex ſe immutabilis perſtat, eſſentiam habens omni paſſione ſuperiorem, ita ut nec ex e-

πέφυκεν ὅλως πάσχειν, καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν ἔχει τὴν ἄτρεπτον στερεότητα, διὰ τοῦτο ἐν ὅλοις αὐτοῖς τίθημι τὸ ἀπαθὲς καὶ ἄτρεπτον.

Ἴδε γὰρ, εἰ βούλοιο, τὸ ἔσχατον τῶν θείων, τὴν καθαρὰν τῶν σωμάτων ψυχήν· τί δεῖται αὕτη τῆς ἐν τῇ ἡδονῇ γενέσεως, ἢ τῆς ἐν αὐτῇ εἰς φύσιν ἀποκαταστάσεως, ὑπερφυὴς οὖσα, καὶ τὴν ἀγέννητον ζωὴν διαζῶσα; τί δὲ τῆς εἰς φθορὰν ἀγούσης λύπης καὶ διαλυούσης τὴν τοῦ σώματος ἁρμονίαν μετέχει, σώματος οὖσα παντὸς ἐκτὸς, καὶ τῆς περὶ τὸ σῶμα μεριζομένης φύσεως, τῆς τε κατιούσης ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἁρμονίας εἰς τὸ σῶμα παντάπασιν οὖσα χωριστή; ἀλλ' οὐδὲ τῶν προηγουμένων τῆς αἰσθήσεως παθημάτων προσδεῖται, οὐδὲ γὰρ ὅλως ἐν σώματι κατέχεται, οὐδὲ περιειργομένη που δεῖται δι' ὀργάνων σωματικῶν, ἑτέρων τινῶν σωμάτων ἐκτὸς ὄντων ἀντιλαμβάνεσθαι· ὅλως δὲ ἀμέριστος οὖσα, καὶ ἐνὶ εἴδει μένουσα τῷ αὐτῷ, καθ' αὑτήν τι ἀσώματος ὑπάρχουσα, καὶ μηδὲν ἐπικοινωνοῦσα πρὸς τὸ γινόμενον καὶ πάσχον σῶμα, οὔτ' ἂν κατὰ διαίρεσιν, οὔτε κατ' ἀλλοίωσίν τι πάθοι, οὔθ' ὅλως ἔχει οὐδ' ὁτιοῦν τροπῆς ἢ πάθους ἐχόμενον.

Ἀλλ' οὐδ' ὅταν εἰς τὸ σῶμά ποτε παραγένηται, οὔτε αὐτὴ πάσχει, οὔτε οἱ λόγοι οὓς δίδωσι τῷ σώματι· εἴδη γάρ εἰσι καὶ οὗτοι ἁπλοῖ καὶ μονοειδεῖς, ταραχὴν οὐδεμίαν οὐδὲ ἔκστασιν ἐφ' ἑαυτῶν εἰσδεχόμενοι. αἰτία δὴ οὖν, τὸ λοιπὸν, γίνεται τῷ συνθέτῳ τοῦ πάσχειν· τὸ δ' αἴτιον οὐκ ἔστι δήπου τὸ αὐτὸ, ὅσπερ τὸ ἀποτελούμενον. ὥσπερ οὖν γιγνομένων τε καὶ φθειρομένων τῶν συνθέτων ζῴων γένεσις οὖσα πρώτη ἡ ψυχὴ, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος, οὕτω καὶ πασχόντων τῶν μετεχόντων τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ καθ' ὅλου ἐχόντων τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι, συμπλακέντων δὲ πρὸς τὸ ἀόριστον καὶ τὴν ἑτερότητα τῆς ὕλης, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν ἄτρεπτος, ὡς κρείττων οὖσα κατ' οὐσίαν τοῦ πάσχειν, ἀλλ' οὐχ ὡς

ἐν περιφερεῖ τινὶ τῇ ῥεπούσῃ πρὸς ἀμφότερα τὸ ἐμπαθὲς, ὐδ' ὡς ἐν μετουσίᾳ ἕξεως ἢ δυνάμεως προσλαβοῦσα ἐπίκλητον τὸ ἄτρεπτον.

Ὁπότε δὴ οὖν ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου γένους τῶν κρειττόνων, ὥσπερ τῆς ψυχῆς, ἀδύνατον ἐπεδείξαμεν τὴν μετουσίαν τοῦ πάσχειν, τί χρὴ δαίμοσι καὶ ἥρωσιν αὐτὴν προσάπτειν, οἵπερ ἀΐδιοί τε εἰσὶ καὶ συνοπαδοὶ τῶν θεῶν, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰ αὐτὰ διαφυλάττουσιν, ἐχόμενοί τε ἀεὶ διαπαντὸς τῆς θείας τάξεως, καὶ οὐδέποτε αὐτὴν διαλείπουσιν; ἴσμεν γὰρ δή που τοῦτο, ὡς τὸ πάθος ἄτακτόν τί ἐστι καὶ πλημμελὲς καὶ ἀστάθμητον, ἑαυτοῦ μὲν οὐδαμῶς ὄν, ἐκείνῳ δὲ προσκείμενον ὑφ' οὗ κατέχεται, καὶ ᾧ δουλεύει πρὸς τὴν γένεσιν· τοῦτο δὴ οὐκ ἄλλῳ τινὶ γένει προσήκει μᾶλλον, ἢ τὸ ἀεὶ ὄντι καὶ συνηρτημένῳ τοῖς θεοῖς, τάξιν τε τὴν αὐτὴν, καὶ περίοδον μετ' αὐτῶν περιιόντι. ἀπαθεῖς τοίνυν εἰσὶ καὶ οἱ δαίμονες, καὶ πάντα τὰ συνεπόμενα αὐτοῖς τῶν κρειττόνων γενῶν.

lectione (quæ quidem vergit ad utramque partem) impaſſibilitatem hanc, immò nec ex habitu aut potentiâ acquiſierit, tanquam quid aſcititium, hanc ſuam immutabilitatem.

Si igitur de ultimo genere divinorum, nempe animâ, impoſſibile eſſe demonſtravimus ut quicquam patiatur, quid opus erit idem Geniis & Heroibus accommodare, qui & ſempiterni ſunt, & Deorum comites, perpetuòque cuſtodiunt ordinem divinum, & obſervare perſeverant, nec unquam ab eo reſiliunt? Scimus autem paſſionem eſſe quid inconditum, peccans, à rectâ lance deflectens, ſui nunquam juris, ei ſemper obnoxium à quo tenetur, & cui ad geneſin ſervit: hoc autem cuilibet potius generi convenit quam illi quod ſemper eſt, à Diis ſemper pendet, eundem ordinem, eandemque periodum cum iis obſervat. Sunt igitur & genii, & omnia iis in generibus ſuperioribus conſimilia, paſſionum expertes.

CAP. XI.

Dæmones mundi rectores non ſunt patibiles, licet in ſacris res corporeæ iis offerantur. Sacrarum cæremoniarum cauſæ & origines. De ſacris quibuſdam in ſpecie, Priapéis & Venereis.

"ΠΩΣ οὖν πρὸς ἐμπαθεῖς αὐτοὺς πολλὰ δρᾶται ἐν ταῖς ἱερουργίαις;" φημὶ δὴ οὖν καὶ τοῦτο ἀπείρως λέγεσθαι τῆς ἱερατικῆς μυσταγωγίας. τῶν γὰρ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἑκάστοτε ἐπιτελουμένων, τὰ μὲν ἀπόρρητόν τινα καὶ κρείττονα λόγον τὴν αἰτίαν ἔχει· τὰ δ' ὡς σύμβολα καθιέρωται ἐξ ἀϊδίου τοῖς κρείττοσι· τὰ δ' εἰκόνα τινὰ ἄλλην ἀποσώζει, καθάπερ δὴ καὶ ἡ γενεσιουργὸς φύσις τῶν ἀφανῶν λόγων, ἐμφανεῖς τινας μορφώσεις ἀπετυπώσατο· τὰ δὲ τιμῆς ἕνεκα προσάγεται, ἢ ἀφομοιώσεως ὁποιασοῦν, ἢ καὶ οἰκειώσεως στοχάζεται· ἔνια δὲ τὸ ἡμῖν χρήσιμον πα-

QUOMODO *igitur, inquis, tanquam patibilibus multa in ſacris fiunt?* Sed & hoc aio dici ex imperitiâ circa ſacram myſtagogiam. Eorum enim quæ aſſiduè fiunt in ſacris, quædam arcanam omnique ſermone ſuperiorem cauſam habent; quædam autem ab æterno melioribus generibus conſecrata fuere tanquam ſymbola; alia imaginem repræſentant aliquam aliam (ſicut natura opifex rationum occultarum manifeſtas formas expreſſit;) alia honoris gratiâ afferuntur, aut fortè ſimilitudinis qualiſcunque cauſâ, & cognationis conficiuntur; quædam nobis quod ſit utile operantur, vel purgan-

purgando & ſolvendo humanas in nobis paſſiones, vel aliquid ex iis malis quæ nobis accidere ſolent, averruncando. Atenim non ideo conceſſerit quiſpiam, partem aliquam ſacrorum afferri Diis colendis, aut Geniis, tanquam patibilibus: eſſentia enim per ſe æterna & incorporea, non eſt apta nata ut aliquid accipiat mutationis à corporibus.

Neque, ut demus opus ei maximè eſſe his rebus, indigeret tamen hominum operâ ad hunc cultum; nam expletur tum à ſeipſâ, tum à natura mundi, tum á pulchritudine quæ in geneſi reperitur; & (ſi fari ita liceat) priuſquam poſſit indigere, recipit quod ſatis ſit, tum propter indeficientem mundi perfectionem, tum propter ſui ipſius plenitudinem, & quia omnia meliora genera plena ſunt domeſticorum bonorum. Hæc igitur in genere ſalvum præſtare poſſint divinorum cultum, quòd hujuſmodi ritus ſatis aptè accommodemus naturis noſtrâ præſtantioribus, & quod purâ religione ad Deos puros, & impatibili ad impatibiles appropinquamus.

Ad particulares verò inſtantias ut deſcendamus, dicimus *oſcillorum erectionem* ſignum quoddam eſſe virtutis generativæ, & hanc (per hoc ſignum) provocari ad genituram mundi; quoniam ſcilicet vere quàm plurima oſcilla conſecrentur, quando nimirum totus mundus à Diis accipit generationis totius fœcunditatem. Deinde *turpiloquentia* (ut mihi quidem videtur) ſignum eſt privationis bonorum in materiâ, & turpitudinis quæ nunc eſt in nudis rebus mox exornandis; hæc enim cultûs indiga cum ſint, tanto magis cum concupiſcunt, quanto magis ſuam ipſorum condemnant inhoneſtatem. Rurſus igitur formarum & bonorum fontes perſequuntur, poſtquam ex turpium commemoratione turpitudinem intelligunt; & ipſam quidem turpitudinem, cujus in ſe ſenſum per ſermones iſtos oſtendunt, à ſe avertunt, & in contrariam partem totum ſuum deſiderium convertunt.

παρασκευάζει, ἢ καθαίρει πως καὶ ἀπολύει τὰ ἡμέτερα τῶν ἀνθρώπων πάθη, ἢ ἄλλο τι τῶν συμβαινόντων ἡμῖν δεινῶν ἀποτρέπεται. οὐ μὴν ἔτι γε συγχωρήσειεν ἄν τις, ὡς ἄρα πρὸς ἐμπαθεῖς τοὺς θεραπευομένους θεοὺς ἢ δαίμονας, μέρος τι τῆς ἁγιστείας προσφέρεται· ὅτι γὰρ πέφυκεν ἐνδέχεσθαί τινα ἀπὸ τῶν σωμάτων μεταβολὴν, ἡ καθ' αὑτὴν ἀΐδιος καὶ ἀσώματος οὐσία.

Οὔτε, εἰ ὅτι μάλιστα χρείαν ἔχει τοιαύτην, προσδεήσεται ἄν ποτε τῶν ἀνθρώπων εἰς τοιαύτην θρησκείαν, αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου φύσεως, καὶ τῆς ἐν τῇ γενέσει πλειότητος ἀποπληρουμένη, καί, εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν, πρὶν τοῦ δεῖσθαι προσλαμβάνουσα τὸ αὔταρκες, διά τε τὴν ἀνενδεῆ τοῦ κόσμου ὁλότητα, καὶ τὴν ἑαυτῆς οἰκείαν ἀποπλήρωσιν, καὶ διότι μεστὰ πάντα τῶν οἰκείων ἀγαθῶν τὰ κρείττονα γένη ὑπάρχει. κοινὴ μὲν οὖν ταῦθ' ἡμῖν ἔστω παραμυθία περὶ τῆς ἀχράντων θρησκείας, ὡς ἄλλως οἰκείοις συναρμοζομένης τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν, καὶ διότι καθαρὰ πρὸς καθαροὺς, καὶ ἀπαθὴς πρὸς ἀπαθεῖς προσάγεται.

Τὰ δ' ἐν τοῖς καθέκαστα ἐπιόντες, τὴν μὲν "τῶν φαλλῶν στάσιν" τῆς γονίμου δυνάμεως σύνθημά τι φαμὲν, καὶ ταύτην προσκαλεῖσθαι νομίζομεν εἰς τὴν γενεσιουργίαν τοῦ κόσμου· διόπερ δὴ τὰ πολλὰ τῷ ἦρι καθιεροῦται, ὅτε δὴ καὶ ὁ πᾶς κόσμος δέχεται ἀπὸ τῶν θεῶν τῆς γενέσεως ὅλης τὴν ἀπογέννεσιν. "τὰς δ' αἰσχρολογίας" τῆς περὶ τὴν ὕλην στερήσεως τῶν καλῶν, καὶ τῆς προτέρου ἀσχημοσύνης τῶν μελλόντων διακοσμεῖσθαι ἡγοῦμαι τὸ ἔνδειγμα παραδέχεσθαι, ἅπερ ὄντα ἐνδεῆ τοῦ κοσμεῖσθαι, ἐφίεται τούτου μᾶλλον, ὅσῳ πλέον καταγινώσκει τῆς περὶ ἑαυτὰ ἀπρεπείας. πάλιν οὖν μεταδιώκει τῶν εἰδῶν καὶ καλῶν αἴτια, ἀπὸ τῆς τῶν αἰσχρῶν ῥήσεως τὸ αἰσχρὸν καταμανθάνοντα· καὶ τὸ μὲν ἔργον ἀποτρέπει, διὰ δὲ τῶν λόγων τὴν εἴδησιν αὐτοῦ ἐμφαίνει, καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον καθίστησι τὴν ἔφεσιν.

Ἔχει

Ἔχει δ' ἔτι ταῦτα καὶ ἄλλον λόγον τοιοῦτον. αἱ δυνάμεις τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων τῶν ἐν ἡμῖν, πάντῃ μὲν εἰργόμεναι, καθίστανται σφοδρότεραι· εἰς ἐνέργειαν δὲ, βραχεῖαν καὶ ἄχρι τοῦ συμμέτρου προαγόμεναι, χαίρουσι μετρίως, καὶ ἀποπληροῦνται, καὶ ἐντεῦθεν ἀποκαθαιρόμεναι, πειθοῖ καὶ οὐ πρὸς βίαν ἀποπαύονται. διὰ τοῦτο ἔν τε κωμῳδίᾳ καὶ τραγῳδίᾳ ἀλλότρια πάθη θεωροῦντες, ἵσταμεν τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ μετριώτερα ἀπεργαζόμεθα, καὶ ἀποκαθαίρομεν· ἔν τε τοῖς ἱεροῖς, θεάμασί τισι καὶ ἀκέσμασι τῶν αἰσχρῶν, ἀπολυόμεθα τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων ἀπ' αὐτῶν συμπιπτούσης βλάβης.

Θεραπείας οὖν ἕνεκα τῆς ἐν ἡμῖν ψυχῆς, καὶ μετριότητος τῶν διὰ τὴν γένεσιν προσφυομένων αὐτῇ κακῶν, λύσεώς τε ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ ἀπαλλαγῆς χάριν. τὰ τοιαῦτα προσάγεται· καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως αὐτὰ "ἄκεα" Ἡράκλειτος προσεῖπεν, ὡς ἐξακεσόμενα τὰ δεινὰ, καὶ τὰς ψυχὰς ἐξάντεις ἀπεργαζόμενα τῶν ἐν τῇ γενέσει συμφορῶν.

Sed harum rerum ratio alia hujuſmodi afferri poteſt. Humanarum affectionum vires in nobis ſi prorſus comprimantur, vehementiores evadunt; ſin exire in effectum patiaris, breves ſunt, & ad menſuram juſtam provectæ, modico gaudent & exaturantur; poſthac defæcatæ quieſcunt, non vi, ſed tanquam ſuaſu victæ. Quare ut in Comœdiis & Tragœdiis alienos affectus ſpectantes noſtros compeſcimus, & moderatiores efficimus, & expurgamus; ita & in ſacris, dum cernimus quædam & audimus turpia, liberamur omni labe, quæ in nos re ipſâ ab iis cadere poſſet.

Hæc igitur, ut vides, offeruntur Diis, ut ſanetur anima noſtra, ut tolerabiliora habeat mala, quæ ei per geneſin adnaſcuntur, ut ſolvatur libereturque à vinculis ſuis. Quocirca rectè *Heraclitus ſacrificia hæc vocavit medicamina*, ut quæ medentur malis noſtris, & animas à calamitatibus generationis immunes efficiunt.

CAP XII

Dii nullis tanguntur paſſionibus, quamvis precibus flecti videantur. Vltroneus eſt Deorum ad benefaciendum motus. Animæ noſtræ paſſionibus liberantur in precibus. Quot & quanta nobis inde obveniunt bona.

"ΑΛΛΑ αἱ κλήσεις, φησὶν, ὡς πρὸς "ἐμπαθεῖς τοὺς θεοὺς γίγνονται· ὥστε "οὐχ οἱ δαίμονες μόνον εἰσὶν ἐμπα"θεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ θεοί." Τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, καθάπερ ὑπείληφας. αὐτοφανὴς γάρ τις ἐστι καὶ αὐτοτελὴς, ἡ διὰ τῶν κλήσεων ἔλλαμψις, πόρρω τε τοῦ καθέλκεσθαι ἀφέστηκε, διὰ τῆς θείας τε ἐνεργείας καὶ τελειότητος πρόεισιν εἰς τὸ ἐμφανὲς, καὶ τοσούτῳ προέχει τῆς ἑκουσίου κινήσεως, ὅσον ἡ τἀγαθοῦ θεία βούλησις τῆς προαιρετικῆς ὑπερέχει ζωῆς. διὰ τῆς τοιαύτης οὖν βουλήσεως, ἀφθόνως οἱ θεοὶ τὸ φῶς ἐπιλάμπουσιν, εὐμενεῖς ὄντες καὶ ἵλεῳ, τοῖς

ENIMVERO *ad deos tanquam patibiles diriguntur* (inquit objectio) *preces, atque adeò non ſoli Dæmones, ſed & ipſi dii patibiles ſunt.* Sanè non ita ſe res habet, prout opinaris. Nam divina irradiatio, quæ inter precandum ſolet fieri, ut ſponte emicat, ita ſpontè operatur, longèque abeſt à tractione omni, ut quæ manifeſtat ſeipſam per divinam efficientiam & perfectionem, tantòque antevertit liberrimam in nobis motionem, quantò divina volitio boni noſtram electionem præcurrit. Per hanc volitionem lucem ſuam Dii, ſine omni parſimoniâ benevoli & miſericordes, ſacerdotibus infundunt

fundunt, eorumque animas ad ſe vocant, & unionem invicem procurant, & exiſtentes etiamnum in corpore aſſuefaciunt ut à corpore ſe ſeparari, & ad æternum intellectualeque principium, unde ortæ ſunt, ſe patiantur circumagi.

Manifeſtum autem eſt ex ipſis rebus, id quod nunc dicimus, ipſam eſſe animæ ſalutem. Nam beatas viſiones dum ſpeculatur anima, aliam vitam adipiſcitur, alias operationes operatur, ſed & ſibi nec ampliùs eſſe in hominum cenſu videtur; nec immeritò illud quidem; ſæpe etenim ſuam exuit vitam, & beatiſſimâ Deorum actione commutat. Enimverò ſi per preces ad Deos aſcenſus ſacerdotibus præſtet à paſſionibus quidem puritatem, à generatione immunitatem, & ad principium divinum unionem, quid tandem patibile quiſquam his affingere poſſit? Neque enim Deos puros & impatibiles, iſtiuſmodi impuræ preces ad nos patibiles & impuros attraherent; è contrà verò, nos per geneſin impuros & patibiles factos, ad puritatem & ad immutabilitatem formant.

Sed neque *invocationes* Diis per paſſionem connectunt ſacerdotes; quinimò per amicitiam illam quæ univerſa continet, indiſſolubilem connexionis communionem præſtant. Non quod inclinant ad homines deorum mentem, quemadmodum exiſtimare nomen ipſum doceat; ſed, ut ipſa veritas docere vult, hominum voluntatem idoneam efficiunt ad participandos deos, ipſam ad eos adducentes, & per ſuadelam dulciſſimam connectentes. Unde etiam & nomina Deorum ſacra, & cætera divina ſymbola, eò quòd anagogica ſunt, valent invocationes Diis annectere.

θεουργοῖς, τάς τε ψυχὰς αὐτῶν εἰς ἑαυτοὺς ἀνακαλούμενοι, καὶ τὴν ἕνωσιν αὐταῖς τὴν πρὸς ἑαυτοὺς χορηγοῦντες, ἐθίζοντές τε αὐτὰς καὶ ἔτι ἐν σώματι οὔσας ἀφίστασθαι τῶν σωμάτων, ἐπί τε τὴν ἀΐδιον καὶ νοητὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν περιάγεσθαι.

Δῆλον δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ὃ νυνί φαμεν εἶναι τῆς ψυχῆς σωτήριον· ἐν γὰρ τῷ θεωρεῖν τὰ μακάρια θεάματα, ἡ ψυχὴ ἄλλην ζωὴν ἀλλάττεται, καὶ ἑτέραν ἐνέργειαν ἐνεργεῖ, καὶ οὐδ' ἄνθρωπος εἶναι ἡγεῖται, τό γε ὀρθῶς ἡγουμένη· πολλάκις δὲ καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀφεῖσα ζωὴν, τὴν μακαριωτάτην τῶν θεῶν ἐνέργειαν ἠλλάξατο. εἰ δὴ κάθαρσιν παθῶν καὶ ἀπαλλαγὴν γενέσεως, ἕνωσίν τε πρὸς τὴν θείαν ἀρχὴν, ἡ διὰ τῶν κλήσεων ἄνοδος παρέχει τοῖς ἱερεῦσι, τί δήποτε παθῶν τις αὐτῇ προσάπτει; οὐ γὰρ τοὺς ἀπαθεῖς καὶ καθαροὺς εἰς τὸ παθητὸν καὶ ἀκάθαρτον ἡ τοιαύτη κλῆσις κατασπᾷ· τοὐναντίον δὲ, τοὺς ἐμπαθεῖς γενομένους ἡμᾶς διὰ τὴν γένεσιν, καθαροὺς καὶ ἀτρέπτους ἀπεργάζεται.

Ἀλλ' οὐδ' αἱ "προσκλήσεις" διὰ πάθους συνάπτουσι τοῖς θεοῖς τοὺς ἱερέας· διὰ δὲ τῆς φιλίας τῆς συνεχούσης τὰ πάντα, κοινωνίαν παρέχουσι τῆς ἀδιαλύτου συμπλοκῆς· οὐχ ὅπως τοὔνομα, ὥς γε οὕτω δόξαι, αὐτόθεν ἐμφαίνει, τὸν νοῦν τῶν θεῶν προσκλίνουσαι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ, κατ' αὐτὸ τὸ ἀληθὲς, ὡς βούλεται ἀναδιδάσκειν, τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων ἐπιτηδείαν ἀπεργαζόμεναι πρὸς τὸ μετέχειν τῶν θεῶν, καὶ ἀνάγουσαι αὐτὴν πρὸς τοὺς θεοὺς, καὶ διὰ πειθοῦς ἐμμελοῦς συναρμόζουσαι. ὅθεν δὴ καὶ ὀνόματα θεῶν ἱεροπρεπῆ, καὶ τ' ἄλλα θεῖα συνθήματα, ἀναγωγὰ ὄντα, πρὸς τοὺς θεοὺς συνάπτειν αὐτὰς δύναται.

CAP.

C A P. XIII.

De Deorum irâ, qualis ſit. Ejus placatio non arguit in Diis mutationem. Supplicationes mala averruncant, & Deorum benevolentiam conciliant.

ΚΑΙ δὴ καὶ "αἱ τῆς μήνιδος ἐξιλάσεις" ἔσονται σαφεῖς, ἐὰν τὴν μῆνιν τῶν θεῶν καταμάθωμεν. αὕτη τοίνυν οὐχ, ὡς δοκεῖ τισι, παλαιά τίς ἐστι καὶ ἔμμονος ὀργή, ἀλλὰ τῆς ἀγαθοεργοῦ κηδεμονίας περὶ θεῶν ἀποστροφή, ἣν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀποστρέψαντες, ὥσπερ ἐν μεσημβρίᾳ φωτὸς κατακαλυψάμενοι, σκότος ἑαυτοῖς ἐπηγάγομεν, καὶ ἀπεστερήσαμεν ἑαυτοὺς τῆς τῶν θεῶν ἀγαθῆς δόσεως. δύναται οὖν "ἡ ἐξίλασις" ἡμᾶς ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν κρείττονα μετουσίαν, καὶ τὴν ἀνεσταλμένην ἀφ' ἡμῶν θείαν κηδεμονίαν εἰς κοινωνίαν προσαγαγεῖν, καὶ συνδῆσαι συμμέτρως τά μετεχόμενά τε καὶ μεταλαμβάνοντα πρὸς ἄλληλα. τοσοῦτον οὖν ἀφέστηκεν τοῦ διὰ πάθους ἐπιτελεῖν τὸ ἑαυτῆς ἔργον, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀφίστησι τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ταραχώδους ἀπὸ τῶν θεῶν ἀποστροφῆς.

"Αἱ δ' ἐκθύσεις," ὅτι πάρεστι κακὸν ἐν τοῖς περὶ γῆν τόποις, ἰατρεύουσι καὶ προπαρασκευάζουσιν, ὥστε μηδεμίαν τροπὴν ἢ πάθος τι περὶ ἡμᾶς γίγνεσθαι. εἴτε οὖν διὰ θεῶν, εἴτε διὰ δαιμόνων ἡ τοιαύτη γίγνοιτο, βοηθοὺς ἐπικαλεῖ τε καὶ ἀλεξικάκους καὶ σωτῆρας τούτους, καὶ δι' αὐτῶν ἀποδιοπομπεῖται πᾶσαν ἐπιοῦσαν ἀπὸ τῶν παθημάτων βλάβην. αἱ δὴ τὰς πληγὰς ἀποτρέπονται τὰς γενεσιουργοὺς καὶ φυσικάς, οὐκ ἔστιν ὅπως ποτὲ διὰ παθῶν αὐτὰς ἀπείργειν. εἰ τε νενόμικέ τις τὴν ἀπόληψιν τῆς προνοίας ἐπάγειν τινὰ ἀντίμαχον βλάβην, ἡ διὰ "τῆς ἐκθύσεως" πειθὼ τῶν κρειττόνων εἰς κηδεμονίαν ἀνακαλουμένη πάλιν αὐτῶν τὴν εὐμένειαν, καὶ ἀποστρέπουσα τὴν στέρησιν, παντελῶς ἂν εἴη καθαρὰ καὶ ἄτρεπτος.

SED & ratio poſſit reddi *ſupplicationum, quibus divinam iram procuramus,* ſi rectè intelligamus, qualis ſit Deorum ira. Atque ea quidem non eſt, ut nonnullis videtur, inveterata quædam & permanens iracundia, ſed beneficæ deorum curæ averſio quædam; quam quidem curam ubi noſmetipſi averterimus à nobis, tanquam à luce meridiei nos abſcondentes, tenebras nobis accerſimus, & bonâ Deorum indulgentiâ nos ipſi privamus. Poteſt autem *placatio* nos iterùm reſtituere in participationem divinam, & providentiam divinam à nobis divulſam, iterùm ad ſe communicandum invitare, & debito modo participantes cum participatis mutuò connectere. Tantum igitur abeſt, ut patibilitatis interventu opus ſuum expleat illa placatio, ut nos etiam revocet ab omni averſione à diis, quæ paſſionibus & perturbationibus plena eſt.

Luſtrationes autem, quoties locis terræ vicinis aliquid mali incubat, medentur & tuentur, ut nulla mutatio aut paſſio poſſit in nos incurrere. Sive igitur per Deos, ſive per Dæmones hujuſmodi fiat luſtratio; eos ſane tanquam auxiliatores, & malorum averruncatores, & ſervatores invocat, & per eos procul ablegat omnem, quæ à paſſionibus poſſit ingruere, noxam. Interim qui plagas averruncant in geneſin & naturam propendentes, non id faciunt per paſſiones utique. Si quis autem exiſtimet ipſam divinæ providentiæ à nobis interceptionem, noxam ſponte ſuâ adferre, ſane *Luſtratio*, quæ flectit iterùm ad noſtri curam deos, quæ reconciliat eorum benevolentiam, & privationem illam tollit, omnino ipſa pura atque immutabilis cenſeri debet.

C A P.

CAP. XIV..

De neceſſitate quæ Diis tribuitur; quòd ſit cum amore conjuncta.

QUOD autem ſpectat *ad neceſſitates, quas aiunt, Deorum*, ſumma eſt; neceſſitates ſunt admodum propriæ Diis, & fiunt ita, uti dignum eſt Diis. Quare nec ab extra, nec tanquam per vim neceſſitantur; ſed ut bonum oportuit eſſe ex neceſſitate, ſic ſe habent ſemper, atque ita ut nec alio modo velint ſe habere. Hæc ergo neceſſitas componitur ex voluntate ad bonum ſpectante, & dilectionis ſocia eſt, & per ordinem Diis congruum, identitatem & immutabilitatem habet, &, quoniam ſecundùm idem, eodemque modo intra eoſdem fines continetur, in eodem ſtatu permanet, & nunquam evagatur. Per hæc igitur omnia, contrarium ac tu opinabaris accidit. Eſt enim *inflexibile, impatibile, & coactionis neſcium divinum numen*, ſi reverà tales ſint in Theurgiâ potentiæ, quales nos demonſtravimus.

ΕΤΙ τοίνυν "αἱ λεγόμεναι θεῶν ἀνάγκαι," τὸ ὅλον τοῦτο, θεῶν ἴδιαι ἀνάγκαι, καὶ ὡς ἐπὶ θεῶν γίγνονται. οὐκ ἄρα ὡς ἔξωθεν, οὐδ᾽ ὡς κατὰ βίαν, ἀλλ᾽ ὡς τἀγαθὸν ὠφέλει ἐξ ἀνάγκης, οὕτως ἔχουσι τῷ πάντῃ οὕτωσί, καὶ μηδαμῶς ἄλλως διακεῖσθαι. βουλήσει ἄρα ἀγαθοειδεῖ συγκέκραται αὕτη, καὶ ἔρωτός ἐστι φίλη ἡ τοιαύτη ἀνάγκη, τάξει τε οἰκείᾳ θεῶν ἔχει τὸ ταυτὸν καὶ ἄτρεπτον, καὶ, ὅτι κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἑνὶ ὅρῳ συνέχεται, ἐμμένει τούτῳ, καὶ οὐδέποτε ἐξίσταται. διὰ πάντα δὴ οὖν ταῦτα, τὸ ἐναντίον συμβαίνει οὗ συνελογίσω. ἀκήλητον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀβίαστον συμβαίνει εἶναι τὸ θεῖον, εἴπερ ὄντως ἀληθεῖς εἰσι αἱ τοιαίδε ἐν τῇ θευργίᾳ δυνάμεις, οἵας ἡμεῖς ἀπεδείξαμεν.

CAP. XV.

Dii non diſtinguuntur à Dæmonibus ratione puræ intelligentiæ. Intelligentiæ puræ poſſunt audire preces; & quomodo. De precibus, earum uſu, neceſſitate, fructu, auctoritate. Materialia quæ in ſupplicationibus offeruntur Diis, non probant ſupplicandum eſſe Diis tantum animalibus. In iſtis materialibus latent diviniores quædam rationes Diis convenientes.

POST hanc diſtinctionem, (patibilis & impatibilis) tranſis ad aliam inter deos & dæmonas; *ais enim Deos eſſe intelligentias puras*; (ſed eam opinionem per modum ſuppoſitionis in medium affers, & tanquam aliorum placitum, non tuum enarras;) *Dæmonas autem mentis eſſe participes, ſed & animales affirmas.* Et ſanè quod de his ita pleriſque philoſophorum

ΜΕΤΑ δὲ ταύτην, ἐπ᾽ ἄλλην μεταβαίνεις ἀντιδιαίρεσιν θεῶν πρὸς δαίμονας· λέγεις γὰρ "θεοὺς εἶναι νόας καθαρούς," ὡς ὁ ἐν ὑποθέσει προτείνων τὴν δόξαν, ἢ ὡς τισιν ἀρέσκουσαν αὐτὴν ἀφηγούμενος, "τοὺς δὲ μετόχους ψυχικοὺς ὄντας τοὺς δαίμονας ἀπολογιζόμενος." ὅτι μὲν οὖν φιλοσόφων τοῖς πολλοῖς ταῦτα

δοκεῖ, οὐδ' ἐμὲ λέληθε· πρὸς δέ σε οὐκ οἴομαι δεῖν ἀποκρύπτεσθαι τὸ φαινόμενον ἀληθές. ὑποσυγκέχυται γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα δοξάσματα, ἀπὸ δαιμόνων μὲν εἰς τὰς ψυχὰς, νοῦ γὰρ μέτοχοί εἰσιν αὗται· ἀπὸ δὲ τῶν θεῶν ἐπὶ τὸν κατ' ἐνέργειαν ἄϋλον νοῦν ἀποπίπτοντα, οὗ δὴ παντελῶς οἱ θεοὶ προέχουσι. τί οὖν δεῖ ταῦτα ἰδιώματα ἀπονέμειν, ἅπερ οὐδ' ὅλως εἰσὶν αὐτοῖς οἰκεῖα; τὸ μὲν δὴ τῆς διαιρέσεως, πάρεργον γάρ ἐστιν ἄλλως, μέχρι τοσούτου μνήμης ἀξιούσθω. ἃ δὲ καὶ πρὸς ταύτην ἀπορεῖς, ἐπείπερ ἅπτεται τῆς ἱερατικῆς θεραπείας, λόγου τυγχανέτω τοῦ προσήκοντος.

Ἔτι γὰρ "μᾶλλον ἀκλίτους καὶ ἀμιγεῖς αἰσθητοῖς εἰπὼν εἶναι τοὺς καθαροὺς νόας", ἀπορεῖς εἰ δεῖ πρὸς αὐτοὺς εὔχεσθαι. ἐγὼ δ' οὐδ' ἄλλοις τισὶν ἡγοῦμαι δεῖν εὔχεσθαι. τὸ γὰρ θεῖον ἐν ἡμῖν καὶ νοητὸν καὶ ἕν, ἢ εἰ νοητὸν αὐτὸ καλεῖν ἐθέλεις, ἐγείρεται τότε ἐναργῶς ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἐγειρόμενον δὲ ἐφίεται τοῦ ὁμοίου διαφερόντως, καὶ συνάπτεται πρὸς αὐτοτελειότητα. εἰ δέ σοι ἄπιστον εἶναι καταφαίνεται, πῶς φωνῆς ἀκούει τὸ ἀσώματον, καὶ ὡς αἰσθήσεως προσδεήσεται, καὶ δι' ὤτων τὰ λεγόμενα ὑφ' ἡμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἑκὼν ἐπιλανθάνῃ τῆς τῶν πρώτων αἰτίων περιουσίας, ἔν τε τῷ εἰδέναι, καὶ τῷ περιέχειν ἐν ἑαυτοῖς ὁμοῦ τὰ ὅλα. οὐ δὴ οὖν διὰ δυνάμεων, οὔτε δι' ὀργάνων εἰσδέχονται εἰς ἑαυτοὺς οἱ θεοὶ τὰς εὐχὰς, ἐν ἑαυτοῖς δὲ περιέχουσι τῶν ἀγαθῶν τὰς ἐνεργείας λόγων, καὶ μάλιστα ἐκείνων, οἵτινες διὰ τῆς ἱερᾶς ἁγιστείας ἐνιδρυμένοι τοῖς θεοῖς καὶ συνηνωμένοι τυγχάνουσιν· ἀτεχνῶς γὰρ τηνικαῦτα αὐτὸ τὸ θεῖον πρὸς ἑαυτὸ σύνεστι, καὶ οὐδ' ὡς ἕτερον κοινωνεῖ τῶν ἐν ταῖς εὐχαῖς νοήσεων.

Ἀλλ' "αἱ λιτανεῖαι, ὡς φὴς, ἀλλότριαί εἰσι προσφέρεσθαι πρὸς τὴν τοῦ νοῦ καθαρότητα." οὐδαμῶς· διὰ αὐτὸ γὰρ τοῦτο, διότι τῇ δυνάμει καὶ καθαρότητι καὶ τοῖς πᾶσι τῶν θεῶν ἀπολειπόμεθα, ἐγκαιρότατόν ἐστι πάντων ἱκετεύειν αὐτοὺς εἰς ὑπερβολήν. ἡ μὲν γὰρ συναίσθησις τῆς περὶ

videatur, non ſum neſcius: te verò, quid mihi verum videatur, non celabo. Omnia hujuſmodi dogmata magnopere ſe ipſa confundunt, nam à geniis ad animas quoque pertingunt, ut quæ intellectus quoque ſunt participes; à Diis verò abeunt ad intellectum actu purum à materiâ, ſuper quem tamen Dii omninò evehuntur. Quid igitur opus eſt hæc iis tribuere, quæ nullo modo iis ſunt propria? Sed de hâc diſtinctione (nam ſupervacaneum foret plura) hactenus meminiſſe ſufficiat: quæ verò, occaſione hujus diſtinctionis, in dubium vocas, quandoquidem ad ſacerdotalem cultum pertinent, ſermone juſto dignabimur.

Poſtquam ergo *inflexiles & ſenſibilibus rebus impermiſcibiles dixiſſi mentes puras*, *dubitas num oporteat ad eas preces nuncupare.* Ego verò cenſeo his, nullis aliis ſupplicandum eſſe. Nam quod in nobis eſt divinum, quod intellectuale eſt, quod unum, vel, ſi mavis vocare, intelligibile, expergiſcitur planè inter precandum, experrectum verò appetit vehementèr quod ſibi ſimile eſt, & copulatur ſuæ ipſius perfectioni. Verùm ſi tibi incredibile videatur, ut res incorporea vocem percipere poſſit; ſi contendas, ſenſu indigere & auribus, ut intelligantur quæ à nobis dicuntur in precibus, libens oblviſceris quæ ſit primarum cauſarum præſtantia, tum quòd cognoſcant, tum quòd omnia in ſe ſimul complectantur. Non igitur per potentias aliquas aut organa dii preces ad ſe recipiunt; immò vero in ſe continent orationum religioſorum hominum effecta, & eorum præcipuè, qui per puritatem & religionem Diis ipſis conſecrati ſunt & uniti; tunc enim planè divinum numen ſibi ipſi præſens eſt, nec ut alienum quid precum percipit ſenſa.

Atqui, inquis tu, *ut ſupplicationes ei offerantur, mentis puritate alienum eſt.* Nullo modo; ſed ob hanc ipſam cauſam, quoniam & potentia, & puritate, & cæteris rebus omnibus Dii nos exuperant, opportuniſſimè facimus, ſi iis ſupplicemus quam poſſumus maximè. Propria enim conſcientia quod nihili ſumus, ſi quis nos cum

cum diis conferat, naturaliter nos ad preces vertit: jam vero à ſupplicationibus brevi adducimur ad id cui ſupplicamus, & ſimilitudinem ipſius acquirimus ex jugi cum eo converſatione, & pro imperfectione noſtrâ divinam paulatim adſciſcimus perfectionem.

Porrò ſi quis conſideraverit, quòd preces ſacræ ab ipſis Diis hominibus miſſæ ſint, & quòd ipſorum teſſeræ quædam ſint, & quòd à ſolis Diis intelligantur, & quòd parem ipſis Diis quodammodo potentiam habeant, qui poteſt ultrà credere hujuſmodi ſupplicationes ſenſiles eſſe, non autem divinas meritò & intellectuales? aut quæ tandem poſſit in eas paſſio cadere, cujus puritatem facile æquare non poſſint mores hominum quantumlibet puri?

Sed quæ adhibentur (inquis) *in ſupplicationibus materialia ſunt, & tanquam ſenſu, & anima præditis offeruntur.* Sanè ſi ex potentiis corporeis & compoſitis ſolis, & ad organorum miniſterium duntaxat accommodatis conſtarent quæ offeruntur, rectè diceres; ſed cum de ſpeciebus incorporeis, & proportionibus quibuſdam, & menſuris ſimplicioribus aliquatenùs participent, penes hoc ſolùm convenientia eorum quæ offeruntur, cum Diis ſpectari debet, & ſiqua reperiatur ſive major, ſive minor affinitas & ſimilitudo, ſufficit illa ad quam quærimus connexionem: nihil enim quicquam eſt vel minimâ accedens ad deos congruitate, quin ei ſeſe Dii ſtatim præſentes accommodent. Fit igitur connexus iſte precum cum Diis quatenus fas eſt, nec tamen Deos tanquam *ſenſibiles aut animales* reſpiciunt, ſed prout revera Dii ſunt, nec alio modo quam per illa quæ in ſe latent divina ſemina. Itaque de hâc diſtinctione, quod ſatis eſt, reſpondimus.

ἑαυτῶν οὐδενείας, εἴ τις ἡμᾶς παραβάλλων τοῖς θεοῖς κρίνοι, ποιεῖ τρέπεσθαι πρὸς τὰς λιτὰς αὐτοφυῶς· ἀπὸ δὲ τῆς ἱκετείας κατὰ βραχὺ πρὸς τὸ ἱκετευόμενον ἀναγόμεθα, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ ὁμοιότητα ἀπὸ τοῦ συνεχῶς αὐτῷ προσομιλεῖν κτώμεθα, τελειότητά τε θείαν ἠρέμα προσλαμβανόμεθα ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς.

Εἰ δέ τις ἐννοήσειε καὶ τὰς ἱερατικὰς ἱκετείας, ὡς ἀπ' αὐτῶν τῶν θεῶν ἀνθρώποις κατεπέμφθησαν, καὶ ὅτι τῶν θεῶν αὐτῶν εἰσι συνθήματα, καὶ μόνοις τοῖς θεοῖς ὑπάρχουσι γνώριμοι, τρόπον τέ τινα καὶ αὗται τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν τοῖς θεοῖς, πῶς ἂν ἔτι αἰσθητὴν τὴν τοιαύτην, ἀλλ' οὐ θείαν καὶ νοερὰν ὑπολάβοι δικαίως εἶναι ἱκετείαν; ἢ τί ἂν εἰκότως πάθος εἰς αὐτὴν παρεμπίπτοι, εἰς ἣν οὐδ' ἀνθρώπινον ἦθος σπουδαῖον δύναται ῥᾳδίως ἀποκαθαίρεσθαι;

“Ἀλλὰ τὰ προσαγόμενα φῂς ὡς πρὸς “αἰσθητικοὺς καὶ ψυχικοὺς προσάγεται.” εἴγε σωματικαῖς δυνάμεσι καὶ συνθέτοις μόναις συμπεπλήρωτο, ἢ ὥσπερ εἰς ὑπηρεσίαν ὀργάνων ψιλὴν ὑποκειμέναις· ἐπεὶ δὲ καὶ ἀσωμάτων εἰδῶν μετέχουσι τὰ προσαγόμενα, καὶ λόγων τινῶν καὶ μέτρων ἁπλουστέρων, κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον τῶν προσαγομένων θεωρεῖται ἡ οἰκειότης, καὶ εἴ τις ἐγγύθεν ἢ πόῤῥωθεν συγγένεια ἢ ὁμοιότης πάρεστιν, ἐξαρκεῖ καὶ αὕτη πρὸς ἣν νυνὶ λέγομεν συναφήν· οὐδὲ γάρ ἐστί τι τῶν κατὰ βραχὺ προσῳκειωμένων τοῖς θεοῖς, ᾧ μὴ πάρεισιν εὐθὺς οἱ θεοὶ καὶ συνάπτονται. οὐκ ἄρα ὡς πρὸς “αἰσθητικοὺς “ἢ ψυχικούς”, κατ' αὐτὰ δὲ τὰ θεῖα εἴδη, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς θεοὺς γίγνεται αὐτῶν ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ἐπιπλοκή. ὥστε περὶ ταύτης τῆς διαιρέσεως ἀποχρώντως ἀντειρήκαμεν.

CAP. XVI.

Rejicitur alia differentia poſita à Porphyrio inter Deos & Dæmonas, ſc. quòd dii ſint incorporei, Dæmones verò corporei.

ΕΧΕΤΑΙ δὲ ταύτης ἐν τοῖς σοῖς γράμμασιν, ἡ σώματι καὶ ἀσωματίᾳ θεοὺς δαιμόνων χωρίζουσα, μακρῷ δή τινι κοινοτέρα οὖσα τῆς προτέρας, καὶ τοσούτου ἀπέχουσα τοῦ τὰ ἰδιώματα αὐτῶν τῆς οὐσίας φράζειν, ὥστε μηδ' εἰκάσαι ἔστι περὶ αὐτῶν, μηδὲ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ὁτιοῦν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, εἰ ζῶά ἐστιν ἢ μὴ ζῶα, καὶ πότερον ἐστέρηνται ζωῆς, ἢ οὐδ' ὅλως αὐτῆς δέονται, δυνατὸν ἀπὸ τούτων κατανοῆσαι. ἔτι τοίνυν οὐδὲ πῶς λέγεται ταῦτα ὀνόματα, εἴτε κοινῶς εἴτε κατὰ πλειόνων διαφερόντων, ῥᾴδιον συμβαλεῖν· εἰ μὲν κοινῶς, ἄτοπον, εἰ ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἐστὶ τὸ ἀσώματον, γραμμή τε καὶ χρόνος, καὶ θεοὶ, δαίμονές τε, καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ· εἰ δὲ κατὰ πλειόνων, τί μᾶλλον θεοὺς ἢ σημεῖα δηλοῖς ὅταν ἀσώματον εἴποις, ἢ σῶμα, τίς οὐκ ἂν ὑπολάβοι γῆν μᾶλλον εἰρῆσθαι ἢ δαίμονας; οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τοῦτο διώρισται, εἰ ἔχουσι σώματα, ἢ ἐποχοῦνται σώμασιν, ἢ χρῶνται αὐτοῖς, ἢ περιέχουσιν αὐτὰ, ἢ μόνον τοῦτό ἐστι σώματι. ἀλλ' ἴσως οὐ δεῖ σφόδρα τι βασανίζειν τὴν ἀντιδιαστολὴν ταύτην· οὐδὲ γὰρ ὡς σαυτοῦ γνώμην ταύτην προτείνεις, ἀλλ' ὡς ἑτέρων αὐτὴν δόξαν ἀποφαίνεις.

COHÆRET cum iſthâc alia in ſcriptis tuis differentia, quæ *Deos à Dæmonibus per corporeitatem, & incorporeitatem* diſtinguit, longè quidem communior priori illâ, quæque tantum abeſt ut eorum proprietates eſſentiales exprimat, ut ex eâ ne hariolari quidem ſit de iis, nec de accidentibus eorum quibuſcunque; ne hoc quidem, utrùm animalia ſint necne, & utrum vitâ priventur, an eâ omnino opus non habeant, poſſit quis ex his perſpicere. Amplius non eſt conjectura facilis quomodo hæc nomina dicantur, utrùm communiter, an genericè, an de pluribus differentibus. Si enim communiter, erit perabſurdum, ſi ſub eodem genere ſit incorporeo & linea, & tempus, & deus, & genii, & ignis, & aqua. Si de pluribus intelligi velis, quando incorporeum dixeris, quid eſt cur deos potiùs quam puncta ſignificare te exiſtimem? aut quando corpus dixeris, quis non terram exiſtimet ſignificari potius quàm genios? Sed ne hoc quidem determinatur, utrùm corpora habeant, an corporibus inequitent, an eis utantur, an illa contineant, ſive ſolùm idem ſint cum corpore. Sed fortè non oportet nimis ſeverè examinare hanc diſtinctionem, quam non ut tuam ſententiam proponebas, ſed tanquam aliorum dogma protuliſti.

CAP.

CAP. XVII.

Quærenti Porphyrio quî poſſint Sol & Luna Dii eſſe, cum ſint corporei, reſpondet Iamblichus multis modis poſſe dici incorporeos. Cœli natura quàm Diis cognata.

OMISSA ergo hac diſtinctione, veniamus ad ea ventilanda quæ tu in dubium vocas, occaſione ſumptâ ex hac præ manibus opinione. *Quomodo enim Sol & Luna* (prout tu diſputas) *& cæleſtis conſpicuus chorus Dii poſſunt haberi, ſi ſoli Dii ſint incorporei?* Dicimus igitur nos, quòd cœleſtes (Sol & Luna) non continentur intra illa ſua corpora, ſed divinis ſuis vitis & operationibus continent ipſa corpora; quòd ipſi ad corpora non propendent, ſed corpora ad divinam cauſam adſpirant; quòd intellectualem & incorpoream eorum perfectionem non interpellat corpus, nec interventu ſuo quicquam ei moleſtiæ affert; unde nec ulteriori curâ indigeti, ſed ſponte ſuâ, & ſuâ ipſius motione, quodammodo ſine omni peculiari gubernatione Deos ſuos conſequitur, & uniformitèr à ſeipſo evehitur per vim illam anagogicam ad unitatem quæ eſt in Diis omnibus.

Imo ſi id addere oporteat, cœleſte corpus valdè eſt cognatum Deorum immateriali ſubſtantiæ. Nam ut eſt illa una, ſic hoc eſt ſimplex; illa indiviſibilis, hoc quoq; indiviſibile; illa immutabilis, hoc invariabile. Quòd ſi quis Deorum actiones uniformes eſſe aſſeveret, ſane & hoc corpus unam habet circulationem: quinimo imitatur Deorum identitatem,& vitam divinam;illam, æterno ſuo motu, quo currit ſecundum eadem, ad eadem, eodem modo, juxta eandem rationem, & ordinem; hanc autem vitâ illâ ſuâ, quæ eſt omnibus corporibus cœleſtibus naturalis. Quare nec ex contrariis aut differentibus partibus eorum corpus componitur, ut quidem noſtrum corpus conſtat: neque eorum anima cum

ΜΕΤΑΛΑΒΩΜΕΝ οὖν ἀντὶ ταύτης, ἀφ' ἧς ἠπόρησας πρὸς τὴν παροῦσαν δόξαν. "πῶς γὰρ δὴ ἥλιός τε καὶ σελήνη, κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ οἱ ἐν οὐρανῷ ἐμφανεῖς ἔσονται θεοί, εἰ ἀσώματοι μόνως οἱ θεοί;" ὅτι δὴ οὐ περιέχονται ὑπὸ τῶν σωμάτων, φαμὲν ἡμεῖς, ἀλλὰ ταῖς θείαις ζωαῖς καὶ ἐνεργείαις περιέχουσι τὰ σώματα· καὶ ὅτι οὐ πρὸς τὸ σῶμα ἐπιστρέφονται, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἔχουσιν ἐπιστρεφόμενον εἰς τὴν θείαν αἰτίαν· καὶ ὅτι τὴν νοερὰν αὐτῶν καὶ ἀσώματον τελειότητα οὐκ ἐμποδίζει τὸ σῶμα, οὐδὲ μεταξὺ παρεμπίπτον πράγματα αὐτῇ παρέχει· ὅθεν δὴ οὐδὲ δεῖται πλείονος ἐπιμελείας, αὐτοφυῶς δέ, καὶ τρόπον τινὰ αὐτοκινήτως συνέπεται, οὐκ αὐτουργικῆς δεόμενον ἐπιστασίας, τῇ δὲ πρὸς τὸ ἓν τῶν θεῶν ἀναγωγῇ καὶ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ μονοειδῶς συνεπαιρόμενον.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ τοῦτο εἰπεῖν, τὸ οὐράνιον σῶμα πρὸς αὐτὴν τὴν ἀσώματον οὐσίαν τῶν θεῶν ἐστι συγγενέστατον. μιᾶς μὲν γὰρ ἐκείνης οὔσης, αὐτὸ ἁπλοῦν ἐστιν, ἀμερίστου δέ, ἀδιαίρετον, καὶ ἀτρέπτου ὡσαύτως ἀναλλοίωτον. εἰ δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν μονοειδεῖς ὑποτίθεται, καὶ τοῦτο ἔχει μίαν τὴν περιφοράν· μιμεῖται δὲ αὐτῶν καὶ τὴν ταυτότητα τῇ κατ' αὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ καθ' ἕνα λόγον καὶ μίαν τάξιν ἀϊδίῳ κινήσει· καὶ τὴν θείαν ζωήν, τῇ συμφύτῳ τοῖς αἰθερίοις σώμασι ζωῇ. διόπερ οὐδ' ὡς ἐξ ἐναντίων καὶ διαφερόντων, οὔτε τὸ σῶμα αὐτῶν συγκέκραται, ὥσπερ δὴ τὸ ἡμέτερον συνίσταται σῶμα· οὔτε ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα συνέπαγη εἰς ἓν

ἐκ δύο ζῴων, ἀλλ' ὅμοια πάντη καὶ συνηνωμένα, δι' ὅλων τε ὅλα καὶ μονοειδῆ καὶ ἀσύνθετα τὰ κατ' οὐρανὸν τῶν θεῶν ἐστι ζῷα· τῶν μὲν γὰρ κρειττόνων ἐν αὐτοῖς ἀεὶ ὑπερεχόντων ὡσαύτως, τῶν δὲ ἐλαττόνων ἐξηρτημένων τῆς προτέρων ἀρχῆς, καὶ οὐδέποτε αὐτὴν εἰς ἑαυτὰ κατα[illegible]έντων, τῶν δι' ὅλων εἰς μίαν σύνταξιν καὶ μίαν συντέλειαν συναγομένων, καὶ τρόπον τινὰ πάντων ἀσωμάτων ὄντων καὶ θεῶν δι' ὅλων, διότι τὸ θεῖον εἶδος ἐν αὐτοῖς ἐπικρατοῦν δι' ὅλων τὴν αὐτὴν πανταχοῦ ὅλην μίαν οὐσίαν ἐντίθησιν. οὕτω μὲν οὖν οἱ κατ' οὐρανὸν ἐμφανεῖς θεοί τε εἰσι πάντες καὶ τρόπον τινὰ ἀσώματοι.

corpore coaluit in unum ex duobus animal; ſed animalia Deorum cœleſtia ſimilia prorſus ſunt & unita, tota in totis uniformia & incompoſita, eo quòd quæ ſunt in iis ſuperiora ſemper eodem modo ſupereminent, quæ autem ſunt inferiora pendent à priorum principatu, ita tamen ut ad ſe nunquam illum trahant; adeoque hæc omnia ad unam ordinationem, unamque perfectionem colliguntur, & incorporea ſunt quodammodo, Diique in univerſum, quoniam divina natura quæ in illis dominatur, unam eandemque eſſentiam ubique per omnia impertit. Sic igitur cœlites conſpicui & Dii ſunt omnes, & aliquatenùs incorporei.

CAP. XVIII.

Mathematicorum opinio rejicitur, quæ ſtatuit Deorum alios eſſe beneficos, alios maleficos. Malum non à cœlis ſed à materiâ. Saturni & Martis vires.

Ἡ δ' ἑξῆς ἐπιζήτησις ἣ σὺ διαπορεῖ, πῶς αὐτῶν «οἱ μέν εἰσιν ἀγαθοποιοί, οἱ δὲ κακοποιοί.» εἴληπται μὲν οὖν ἀπὸ τῶν γενεθλιαλόγων αὕτη ἡ δόξα· πάντη δὲ διαμαρτάνει τοῦ ὄντος. ἀγαθοί τε γάρ εἰσιν ἅπαντες καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι ὡσαύτως, πρὸς ἕν τε ἀγαθὸν ἅπαντες ἑνοειδῶς περιάγονται, κατὰ τὸ μόνον τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν. οὐ μὴν ἀλλὰ τά γε ὑποκείμενα αὐτοῖς σώματα, καὶ αὐτὰ ἀμηχάνους ὅσας ἔχει δυνάμεις, τὰς μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς θείοις σώμασι μονίμους ἑστώσας, τὰς δὲ ἀπ' αὐτῶν προϊούσας εἰς τὴν φύσιν τοῦ κόσμου, καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον, δι' ὅλης τε τῆς γενέσεως ἐν τάξει κατιούσας, καὶ μέχρι τῶν κατὰ μέρος διατεινούσας ἀκωλύτως.

Περὶ μὲν οὖν τῶν μενουσῶν κατ' οὐρανὸν ἐν τοῖς σώμασι τοῖς θείοις δυνάμεων, οὐκ ἄν τις ἀμφισβητήσειεν ὡς εἰσὶν ὅμοιαι πᾶσαι· λοιπὸν οὖν περὶ τῶν τῇδε καταπεμπομένων καὶ συμμιγνυμένων πρὸς τὴν γένεσιν διέλθω-

PROXIMA tua ſciſcitatio quærit, *quo pacto ex Diis alii ſint benefici, alii malefici.* Sumitur autem à Genethlialogis hæc opinio; ſed à veritate errat longè. Sunt enim Dii omnes benefici, & bonorum etiam auctores, & ad bonum tantùm reſpicientes uniformitèr circumaguntur, ex intuitu boni ſolius & pulchri. Quinimò & ſubjecta ipſis corpora incredibiles quaſdam habent virtutes, & ex iis quaſdam ſemper in ipſis divinis corporibus permanentes, quaſdam profluentes in mundi naturam, ipſumque adeò mundum, & per univerſam geneſin ordine progredientes, & uſque ad res particulares ſine omni impedimento pertingentes.

Jam de virtutibus cœleſtibus, quæ in ipſis divinis corporibus manent, dubium eſſe poteſt nemini, quin ſint omnes ſimiles: reſtat igitur percurramus eas virtutes, quæ huc ad nos mittuntur, & geneſi immiſcentur

miſcentur. Eæ igitur ad ſalutem univerſi eodem modo deſcendunt, & totam geneſin eodem modo continent & adminiſtrant; impatibiles quoque ſunt & immutabiles, etiamſi immiſceantur rebus mutabilibus & patibilibus. Geneſis enim multiformis cum ſit, & ex variis conflata, pro naturali ſuâ contrarietate & diſtinctione, Deorum unitatem indiviſibilitatemque recipit, non ſine pugnâ quâdam & diviſibilitate; & quod eſt iis impatibile, patibili modo admittit: &, ut ſummatim dicam, potiùs juxta naturæ ſuæ modulum, quàm pro Deorum viribus, de Diis participat. Quemadmodum igitur, quod generatur participat de ente ſecundùm modum generationi convenientem, & corpus de rebus incorporeis modo corporali; ita quæ ſunt in geneſi naturalia & materialia, de immaterialibus & corporibus ætheriis ſupra naturam & geneſin poſitis aliquando hauriunt, ſed confuſè & irregulariter. Abſurdè ergo faciunt qui colorem, & figuram, & tactum ſeparatis ſpeciebus tribuunt, eò quòd quæ de iis participant talia habeant: item qui malitiam corporibus cœleſtibus aſcribunt, eò quòd quæ de eis participant aliquando mala ſint. Nam iſta illa participatio jam tum ab initio fieri non poſſet, ſi id quod de alio participat, ab eo non haberet aliquid differentiæ; jam verò ſi quicquid participatur, recipitur tanquam in aliâ re & differenti, ſanè iſta alia res, in his quæ ſunt circa terram locis, malum dicitur & inordinatum. Hæc igitur participatio cauſa eſt plurimæ in inferioribus diverſitatis, ut eſt miſcella illa materialium cum immaterialibus influentiis; item quòd inferiora hæc aliter accipiant illud quod etiam alio modo dabatur. Exempli gratiâ, Saturni virtus eſt conſtipativa, Martis verò motiva: veruntamen fit, ut ſuſceptaculum generationis patibile illam quidem Saturni vim per modum congelationis & frigoris intenſiſſimi accipiat, hanc autem per modum ardoris immodici. Nonne igitur, quæ oboritur corruptio, & aſymmetria, merito tribui debeat ſuſceptaculorum diverſitati alteranti, materiali, patibili? Quare imbecillitas rerum materialium,

μένη. αὗται τοίνυν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ παντὸς διήκουσιν ὡσαύτως, καὶ συνέχουσιν ὅλην τὴν γένεσιν κατὰ τὰ αὐτά· ἀπαθεῖς τέ εἰσι καὶ ἄτρεπτοι, καίτοι εἰς τὸ τρεπόμενον καὶ πάθος καθήκουσιν· ἡ μέν τοι γένεσις πολυειδὴς οὖσα καὶ ἐκ διαφερόντων συνισταμένη, τῇ οἰκείᾳ μὲν ἐναντιώσει καὶ διαιρέσει, μαχομένως καὶ μεριστῶς, τὸ ἓν αὐτῶν καὶ ἀδιάφορον δέχεται· παθητικῶς δὲ χωρεῖ τὸ ἀπαθές· καὶ ὅλως κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, οὐ κατὰ τὴν ἐκείνων δύναμιν πέφυκεν αὐτῶν μετέχειν. ὥσπερ οὖν τὸ γιγνόμενον τοῦ ὄντος γεννητῶς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀσωμάτου σωματοειδῶς μεταλαμβάνει· οὕτω καὶ τὰ ἐν τῇ γενέσει φυσικά τε ἔνυλα, τῶν ἀΰλων καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν καὶ γένεσιν αἰθερίων σωμάτων ἀτάκτως καὶ πλημμελῶς ἐστιν ὅτε μεταλαμβάνει. ἄτοποι οὖν, οἵ τι χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ ἁφὴν τοῖς νοητοῖς εἴδεσι περιτιθέντες, διότι τὰ μεταλαμβάνοντα αὐτῶν εἰσὶ τοιαῦτα· καὶ οἱ τοῖς οὐρανίοις σώμασι κακίαν ἀνατιθέντες, διότι τὰ μετέχοντα αὐτῶν φύεται ἐνίοτε κακά. τὴν ἀρχὴν γὰρ, οὐδ᾽ ἂν ἦν μετοχὴ τὸ τοιοῦτον, εἰ μή τι καὶ παραλλάττον εἶχε τὸ μεταλαμβάνον. εἰ δ᾽ ὡς ἐν ἑτέρῳ καὶ διαφέροντι δέχεται τὸ μετεχόμενον, τοῦτο δήπου τὸ ὡς ἄλλο, καὶ ἐν τοῖς περιγείοις ἐστὶ τὸ κακὸν καὶ ἄτακτον. ἔτι οὖν μετάληψις αἰτία γίνεται τῆς ἐν τοῖς δευτέροις πολλῆς ἑτερότητος, καὶ ἡ σύμμιξις τῶν ὑλικῶν πρὸς τὰς ἀΰλους ἀπορροίας· καὶ ἔτι τὸ ἑτέρως διδόμενον, ἑτέρως αὐτὰ τὰ τῇδε ὑποδέχεσθαι. οἷον, ἡ Κρόνου ἀπόρροιά ἐστι συνεκτική, ἡ δὲ τοῦ Ἄρεος κινητική· πλὴν ἔν γε τοῖς ἐνύλοις ἡ παθητικὴ γενεσιουργὸς ὑποδοχὴ, τὴν μὲν κατὰ πῆξιν καὶ ψυχρότητα ἐδέξατο, τὴν δὲ κατὰ φλόγωσιν ὑπερβάλλουσαν τὸ μέτριον. οὐκ οὖν τὸ φθοροποιὸν καὶ ἀσύμμετρον, διὰ τὴν τῶν ὑποδεχομένων ἑτεροποιὸν καὶ ὑλικὴν καὶ παθητικὴν παρατροπὴν ἀπαντήσει; ἔτι τοίνυν ἡ ἀσθένεια τῶν ἐνύλων καὶ περι-

γείων

γείων τόπων, τὴν ἀκραιφνῆ δύναμιν καὶ καθαρωτάτην ζωὴν τῶν αἰθερίων μὴ χωροῦσα, τὸ ἑαυτῆς πάθημα μεταφέρει ἐπὶ τὰ πρῶτα αἴτια· ὥσπερ εἴ τις καμνόντων τῷ σώματι, καὶ μὴ δυνάμενος φέρειν τὴν ἡλίου ζωοποιὸν θερμότητα, ἐτόλμα ψευδόμενος ἀπὸ τῶν οἰκείων παθῶν εἰπεῖν, ὡς οὐ λυσιτελής ἐστιν ὁ ἥλιος πρὸς ὑγίειαν ἢ ζωήν.

Γένοιτο δ' ἂν τι καὶ τὸ τοιοῦτον ἐν τῇ τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ καὶ κράσει, ὡς τὰ αὐτὰ τῷ μὲν ὅλῳ καὶ παντὶ σωτήρια εἶναι διὰ τὴν τελειότητα τῶν τε ἐνόντων, καὶ οἷς ἔνεστι, τοῖς δὲ μέρεσι βλαβερὰ διὰ τὴν μερικὴν ἀσυμμετρίαν. καὶ ἐν τῇ τοῦ παντὸς οὖν κινήσει πᾶσαι μὲν αἱ περιφοραὶ τὸν πάντα κόσμον ὡσαύτως διαφυλάττουσιν, ἓν δέ τι τῶν ἐν μέρει πολλάκις θλίβεται ὑπ' ἄλλων μερῶν, ὅπερ καὶ ἐν ὀρχήσει ὁρῶμεν γιγνόμενον.

Πάλιν δὲ οὖν τὸ φθειρόμενον καὶ μεταβαλλόμενον πάθημα σύμφυτον γίνεται τῶν κατὰ μέρος, καὶ οὐ δεῖ οὐδὲ τοῦτο τοῖς ὅλοις καὶ πρώτοις αἰτίοις ἀνατιθέναι, ἢ ὡς ἐν αὐτοῖς ὄν, ἢ ὡς ἀπ' αὐτῶν εἰς τὰ τῇδε κατιόν. διὰ δὴ τοσούτων ἀποδέδεικται, ὡς οὔτε αὐτοὶ οἱ ἐν οὐρανῷ θεοὶ, οὔτε αἱ δόσεις αὐτῶν εἰσι κακοποιοί.

locorum terreſtrium, cum nequeat capere ſimplicem illam vim, vitamque ætheriorum puriſſimam, ſuas ipſius labes cauſis primis imputat: quemadmodum ſi quis corpore infirmus, ſoliſque calorem vivificum tolerare nequiens, falſò auderet (à ſuis infirmitatibus arguens) incuſare ſolem, tanquam ad ſalutem & vitam planè inutilem.

Quinimò in univerſi harmoniâ & craſi evenire poteſt, ut eadem quæ ſint ſalutaria toti univerſo propter convenientiam & perfectionem receptorum & recipientium, partibus interim ſint damnoſa propter particulares ineptitudines. Omnes ſanè orbium circulationes (ut de univerſis loquar motibus) totum mundum ſimilitèr conſervant; cùm interim pars alia ab aliâ lædatur: quomodo ſæpe in ſaltationibus fieri videmus, ubi totius chori decor ſervatur, cùm digitus aut pes interim offendatur.

Rurſus naturale eſt rebus particularibus pati & permutari; non autem oportet hoc univerſis & primis cauſis impingere, ac ſi in ipſis locum haberet, vel ab ipſis ad hæc inferiora promanaret. Atque ita per hæc oſtenſum eſt, quod nec ipſi cœleſtes Dii, nec eorum munera mali quicquam in ſe contineant.

CAP. XIX.

Quòd Dii in cœlis conſpicui connectantur cum Diis incorporeis. Quòd principium ſuum habeant in mundo intelligibili; & ſuas ideas ſpeculentur, à quibus fuerint progenerati. Vinculo unitatis uterque mundus copulatur.

ΙΘΙ δὴ οὖν κἀκεῖνο ἀποκρινώμεθα, "τί δὲ συνάπτον ἐστὶ πρὸς τοῖς ἀσωμάτοις θεοῖς τοὺς ἔχοντας σῶμα ἐν τῷ οὐρανῷ." ἤδη μὲν οὖν ἀπὸ τῶν προειρημένων καὶ τοῦτο καταφαίνεται. εἰ γὰρ ὡς ἀσώματοι καὶ νοητοὶ καὶ ἡνωμένοι τῶν οὐρανίων σφαιρῶν ἐπιβεβήκασιν, ἀρχὰς ἔχουσιν ἐν τῷ νοητῷ, καὶ νοοῦντες τὰ θεῖα αὐτῶν εἴδη, κατευθύνουσι

AGE verò, & ad illa reſpondeamus, *quodnam ſit vinculum, quo Dii incorporei iis qui corpus habent annectuntur.* Sed & hoc etiam ex ante dictis apparet. Nam ſi tanquam incorporei, & intellectuales, & uniti ſphæris cœleſtibus inequitent, habent haud dubiè originem in mundo intellectuali, atque ita ſuas ipſorum

rum

rum ſpecies divinas contemplantes, totum cœlum adminiſtrant juxta infinitam quandam operationem: ſi verò cœlum curent ex intervallo, & ſolis ſuis voluntatibus peragant æternas circulationes, ſanè ipſi cum ſenſibili cœlorum naturâ nihil communicant, cum Diis autem intellectualibus quam maximè. Sed præſtat particulariter præſens reſponſum tractare, hoc modo. Dico igitur quòd conſpicua Deorum ſimulachra ab intelligibilibus paradigmatis divinis, aut ſaltem penes illa progenerantur; progenerata vero poſtquam ſint, manent quoq; in iis firmiter, eademq; contingunt per ipſam illam imaginem quæ ab iis perficiebatur: quòd hæ ipſæ imagines aliud ordiuntur opus, & per unitatis vinculum hæ cum illis continuæ ſunt; & quòd eæ divinæ ſpecies quæ adſunt conſpicuis Deorum corporibus, ſeparatim exiſtunt ante illa corpora; & quòd ipſarum paradigmata intelligibilia, quæ impermiſta ſunt & ſupercœleſtia, in ſeipſis unitè permanent, & tota ſimul juxta ſuam æternam eminentiam.

Eſt igitur unum commune & indiſſolubile vinculum inter ea penes intellectuales operationes, quo pacto eſt & penes communem in ſpeciebus participandis rationem, quoniam nihil eſt quod eas diſterminet, neque eſt intervalli quicquam inter eas: immo immaterialis incorporeaque ſubſtantia, (quippe quæ neque locis neque ſubjectis diſtrahatur, neque particularibus partium circumſcriptionibus limitetur) ipſa continuò concurrit, & in identitate coaleſcit; tum etiam proceſſus ille omnium ab uno, & in unum recurſus, & imperium unius ſuper omnia, communionem præſtat inter Deos qui ſunt in hoc mundo & eos qui ſunt in intelligibili.

Præterea, ſecundorum ad prima intellectualia converſio, primorumque in ſecundos deos ejuſdem eſſentiæ & poteſtatis communicatio, connectit eorum ſynodum in unum indiſſolubiliter. Quæ enim duæ res ex diverſis eſſentiis coaleſcunt, ut anima & corpus, aut ex diverſis ſpeciebus, ut cum materiales, & eæ quæ quovis alio modo diſcrepant, ſpecies componuntur, certè

τὸν σύμπαντα οὐρανὸν κατὰ μίαν ἄπειρον ἐνέργειαν· καὶ εἰ χωριστῶς τῷ οὐρανῷ παρόντες, ἄγουσι μόναις ταῖς ἑαυτῶν βουλήσεσι τὰς ἀϊδίους περιφοράς, ἀμιγεῖς ὑπάρχουσι καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸ αἰσθητόν, καὶ τοῖς νοητοῖς θεοῖς συνυπάρχουσι. πλὴν οὐδὲν δεῖ καὶ κατ᾽ ἰδίαν πραγματεύεσθαι τὴν παροῦσαν ἀπόκρισιν ὧδέ πως. λέγω δὴ οὖν, ὡς ἀπὸ τῶν νοητῶν θείων παραδειγμάτων, καὶ περὶ αὐτὰ ἀπογεννᾶται τὰ ἐμφανῆ τῶν θεῶν ἀγάλματα, γενόμενά τε παντελῶς ἐν αὐτοῖς ἵδρυται, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνήκουσαν ἔχει τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν ἀποτελεσθεῖσαν εἰκόνα· ἐπέχει τι τῆς αὐτῆς ἄλλην διακόσμησιν δεδημιούργηται, συνοχή τέ ἐστι τῶν τῇδε πρὸς ἐκεῖνα κατὰ μίαν ἕνωσιν, καὶ τὰ μὲν παρόντα θεῖα νοερὰ εἴδη τοῖς ὁρωμένοις σώμασι τῶν θεῶν, χωριστῶς αὐτῶν προϋπάρχει· τὰ δ᾽ ἄμικτα καὶ ὑπερουράνια αὐτῶν νοητὰ παραδείγματα, μένει καθ᾽ ἑαυτὰ ἐν ἑνὶ ὁμοῦ πάντα κατὰ τὴν διαιωνίαν αὐτῶν ὑπερβολήν.

Ἐστι μὲν οὖν καὶ κατὰ τὰς νοερὰς ἐνεργείας ὁ κοινὸς σύνδεσμος αὐτῶν ἀδιαίρετος, ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὰς τῶν εἰδῶν κοινὰς μετουσίας, ἐπεὶ οὐδὲν διείργει ταύτας, οὐδ᾽ ἔστι τι αὐτῶν μεταξύ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἄϋλος οὐσία καὶ ἀσώματος, οὔτε τόποις, οὔτε ὑποκειμένοις διϊσταμένη, οὔτε μερῶν μεριστοῖς διωρισμένη περιγραφαῖς, εὐθὺς συνέρχεται καὶ συμφύεται εἰς ταὐτότητα, ἥτε ἀφ᾽ ἑνὸς πρόοδος, καὶ εἰς ἓν τῶν ὅλων ἀναγωγή, καὶ τοῦ ἑνὸς πάντη ἐπικράτεια, συνάγει τὴν κοινωνίαν αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ θεῶν πρὸς τοὺς ἐν τῷ νοητῷ προϋπάρχοντας.

Ἔτι δὲ ἡ τῶν δευτέρων πρὸς τὰ πρῶτα νοερὰ ἐπιστροφή, καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων εἰς τοὺς δευτέρους θεοὺς δόσις τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ δυνάμεως, συνέχει τὴν εἰς ἓν αὐτῶν σύνοδον ἀδιάλυτον. ἐπὶ μὲν τῶν ἑτερουσίων, οἷον ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ τῶν ἀνομοειδῶν, ὥσπερ τῶν ἐνύλων εἰδῶν, καὶ τῶν ἄλλως ὁπωσοῦν κεχωρισμένων, ἡ συμφυὴς ἕνωσις ἐπίκτητός τε

παραγίνεται ἀπὸ τῶν ἄνωθεν, καὶ ἀποβλητὴ κατὰ χρόνων περιόδους ὡρισμένας· ὅσῳ δ' ἂν ἀνίωμεν ἐπὶ τὸ ὕψος, καὶ τὴν ταυτότητα τῶν πρώτων κατὰ τὸ εἶδός τε καὶ τὴν οὐσίαν, ἀπό γε τῶν μερῶν ἐπὶ τὰ ὅλα ἀναγάγωμεν ἑαυτούς, τούτῳ πλέον τὴν ἕνωσιν τὴν ἀΐδιον ὑπάρχουσαν ἀνευρίσκομεν, προηγουμένην τε αὐτὴν καὶ κυριωτέραν θεωροῦμεν, καὶ περὶ ἑαυτήν, καὶ ἐν αὐτῇ ἔχουσαν τὴν ἑτερότητα καὶ τὸ πλῆθος.

Ἐπεὶ δέ γε τῶν θεῶν ἐν τῇ ἑνώσει πάντων ἐστὶν ἡ τάξις, τά τε πρῶτα καὶ δεύτερα αὐτῶν γένη, καὶ τὰ περὶ αὐτοφυόμενα πολλά, ἐν ἑνὶ τὰ ὅλα συνυφέστηκε, τό τε πᾶν ἐν αὐτοῖς ἐστι τὸ ἕν, ἀρχαί τε καὶ μέσα καὶ τέλη κατ' αὐτὸ τὸ ἓν συνυπάρχει· ὥστ' ἐπί γε τούτων, οὐδὲ χρὴ ζητεῖν πόθεν τὸ ἓν ἅπασιν ἐφήκει· αὐτὸ γὰρ ὅτι ποτέ ἐστιν ἐν αὐτοῖς τὸ εἶναι, τοῦτ' αὐτῶν ὑπάρχει τὸ ἕν· καὶ τὰ μὲν δεύτερα μένει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν τῷ ἑνὶ τῶν πρώτων· τὰ δὲ πρῶτα τοῖς δευτέροις τὴν ἀφ' ἑαυτῶν ἕνωσιν δίδωσι, πάντα δὲ ἐν ἀλλήλοις κοινωνίαν ἔχει τῆς ἀδιαλύτου συμπλοκῆς.

Ἀπὸ δὴ ταύτης τῆς αἰτίας, καὶ τοῖς αἰσθητοῖς θεοῖς σώματα ἔχουσιν οἱ παντελῶς ἀσώματοι θεοὶ συνήνωνται· οἵ τε γὰρ ἐμφανεῖς θεοὶ σωμάτων εἰσὶν ἔξω, καὶ διὰ τοῦτο εἰσὶν ἐν τῷ νοητῷ, καὶ οἱ νοητοὶ διὰ τὴν ἄπειρον αὐτῶν ἕνωσιν περιέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τοὺς ἐμφανεῖς, ἀμφότεροί τε κατὰ κοινὴν ἕνωσιν καὶ μίαν ἐνέργειαν ἵστανται. ὡσαύτως καὶ τοῦτο τῆς τῶν θεῶν αἰτίας καὶ διακοσμήσεως ἐστὶν ἐξαίρετον, διότι ἄνωθεν μέχρι τοῦ τέλους τῆς θείας τάξεως, ἡ αὐτὴ διήκει πάντων ἕνωσις. εἰ δὴ τοῦτο ἄξιον ἀμφισβητεῖν, τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστόν, εἰ μὴ οὕτως εἶχε. καὶ περὶ μὲν τῆς συναφῆς τῶν αἰσθητῶν θεῶν ἱδρυμένων πρὸς τοὺς νοητοὺς θεούς, τοσαῦτα εἰρήσθω.

illa coalitio ut à ſuperioribus advenit, & acquiritur, ita certis temporum recurſibus amittitur. Quanto autem magis aſcendimus in altum, & in identitatem cauſarum primarum, tum ſpecie, tum eſſentiâ, & quanto magis attollimus nos à partibus ad tota, tanto magis unitatem illam deprehendimus, quæ æterna exiſtit, & præſtantiorem contemplamur & principaliorem, in ſe, & circa ſe tum, diverſitatem, tum multitudinem comprehendentem.

Quandoquidem vero Deorum in unitate omnium conſenſus ſit, & prima & ſecunda eorum genera, & quæcunque, plurima licet, circa ea naſcuntur, in unitate omnia ſimul exiſtant, & omne quod eſt in iis unum eſt, tum principium & media & fines in unum coeunt, ſimulque ſunt: ita ut de his ne oporteat quidem quærere unde unitas illa omnibus advenerit, ipſa enim eorum eſſentia, quæcunque tandem ſit, eſt hæc unitas; & ſecunda quidem genera in unitate primorum eodem modo ſemper manent, & prima ſecundis impertiunt à ſeipſis unitatem, omnia denique indiſſolubilis inter ſe nexus communionem ſuſtinent & tuentur.

Et hanc ipſam ob rationem Dii prorſus incorporei uniuntur Diis ſenſibilibus & corpora gerentibus. Nam & Dii conſpicui ſunt extra corpora, atque adeo ad mundum intelligibilem pertinent, & Dii intelligibiles propter unitatem ſuam infinitam Deos conſpicuos in ſe continent, utrique vero ſecundùm communem unitatem, & operationem unam ſtabiliuntur. Similiter & hæc inſignis eſt prærogativa tum cauſæ tum adminiſtrationis divinæ, quòd à ſummis ad imos in ordine divino una per omnes diffundatur unitas. Si autem hoc dignum viſum eſt, de quo dubitet quis, ſanè contraria pars omni admiratione digna eſſet, ſi aliter ſe res haberet. Atque hæc dicta ſunt de contactu, & affinitate Deorum ſenſibilium ad Deos intellectuales.

CAP.

CAP. XX.

Quod ſint Dii inviſibiles, viſibiles & Dæmones. Horum differentiæ à conjunctione, ſeparatione, intelligentiâ, officiis, providentiâ, eſſentiâ, puritate.

POST hæc eaſdem reſumis quæſtiones, ad quarum ſolutionem ſufficere poſſent, quæ nuper à nobis tibi quærenti reſponſa ſunt. Verum quoniam (ut eſt proverbium) quæ pulchra, ſæpe loqui & conſiderare oportet, idcircò nec nos hæc tranſiliemus, ac ſi jamjam abundè reſpondiſſemus, ſed iterùm atque iterùm ſermonibus diſputantes, fortè ex omnibus perfectum aliquod & grande ad ſcientiam emolumentum parabimus. Quæris autem *quid ſit quod diſcriminet Dæmonas à Diis tum conſpicuis tum inconſpicuis, cum conjuncti unitatis vinculo conſpicui inconſpicuis ſunt.* Ego vero orſus ab eo quod primum eſt, quæ ſit inter eos differentia oſtendam. Quoniam enim conſpicui Diis intellectualibus conjuncti ſunt, & eandem ideam cum illis habent, Dæmones vero longè quoad eſſentiam ab iſtis disjuncti ſunt, & vix ſimilitudine eos repræſentant, hanc ob rationem à Diis conſpicuis diſterminantur. Et à Diis inconſpicuis differunt eo quòd inconſpicui ſunt: Dæmones enim nec oculis nec ſenſu alio percipi poſſunt, Dii verò etiam rationem omnem, notitiam & intelligentiam materialem prævertunt: & quia his ſunt incogniti & inconſpicui, ſic appellantur, ſed longè alia de cauſa quàm Dæmones inconſpicui dicuntur. Quid igitur eminentius habent Dii inconſpicui, quòd tales ſint, quam conſpicui? nihil ſanè: quod enim divinum eſt ubicunq; tandem ſit, aut quamcunque provinciam ſortiatur, eandem habet potentiam & ditionem in univerſa ſibi ſubjecta. Enimverò ſi conſpicui aliquando fiant, qui aliàs ſunt inconſpicui, imperitant Dæmonibus inconſpicuis, atq; etiam ſi circa terram verſentur, Dæmonibus aëreis dominantur; neque enim

ΤΟ δὲ μετὰ τοῦτο τὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις ἐπαναλαμβάνεις αὖθις, περὶ ὧν ἤρκει μὲν τὰ προειρημένα ἀρτίως εἰς διάλυσιν, ὧν ἐπεζήτησας. Ἀλλὰ ἐπεὶ δεῖ τὰ καλά, ὥς φασι, πολλάκις λέγειν τι καὶ ἐπισκοπεῖν, οὐδὲ ἡμεῖς ὑπερβησόμεθα ταῦτα, ὡς ἤδη τετυχηκότες ἱκανῆς ἀποκρίσεως, προσβάλλοντες δὲ αὐτὰ πολλάκις διὰ τῶν λόγων, τάχα ἂν ἐξ ἁπάντων τέλειόν τι καὶ μέγα ἀγαθὸν εἰς ἐπιστήμην κτησαίμεθα. Ἀπορεῖς γὰρ δή, "τί τὸ διακρῖνόν ἐστι τοὺς δαίμονας ἀπό τε τῶν ἐμφανῶν καὶ τῶν ἀφανῶν θεῶν, συνηνωμένων δὲ τῶν ἐμφανῶν θεῶν τοῖς ἀφανέσιν." ἐγὼ δ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦδε πρώτου ἀρξάμενος, τὸ διάφορον αὐτῶν παραδείκνυμι. διότι γὰρ οἱ μὲν εἰσὶν συνηνωμένοι πρὸς τοὺς νοητοὺς θεούς, καὶ αὐτὴν τὴν ἰδέαν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες, οἱ δὲ πόρρωθεν αὐτῶν ἀφεστηκότες κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ μόλις δι᾽ ὁμοιότητος αὐτοῖς ἀπεικαζόμενοι, διὰ τοῦτο δὴ κεχωρισμένοι τῶν ἐμφανῶν θεῶν εἰσι δαίμονες· τῶν δ᾽ ἀφανῶν θεῶν διενήνοχασι κατ᾽ αὐτὴν τοῦ ἀφανοῦς διαφοράν· οἱ μὲν γὰρ δαίμονες ἀόρατοί τε εἰσιν, καὶ οὐδαμῶς αἰσθήσει περιληπτοί, οἱ δὲ καὶ λόγον γνώσεως καὶ νοήσεως ἔνυλον ὑπερέχουσι· καὶ διότι τούτοις εἰσὶν ἄγνωστοι καὶ ἀφανεῖς, οὕτως ἐπονομάζονται, πολὺ διαφερόντως ἢ ἐπὶ τῶν δαιμόνων λέγεται τὸ ἀφανές. τί οὖν ἐμφανῶν θεῶν ἀφανεῖς ὄντες ἔχουσι κρεῖττον καθόσον εἰσὶν ἀφανεῖς; οὐ μὲν οὖν· τὸ γὰρ θεῖον ὅπη ποτ᾽ ἂν ᾖ, καὶ ἅντινα ἂν ἔχῃ λῆξιν, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ ἐπικράτειαν τῶν ὑποτεταγμένων ὅλων. οὐκοῦν κἂν ἐμφανὲς ᾖ, τῶν ἀφανῶν ὑπάρχει δαιμόνων· οὐ γὰρ ὁ τόπος ὁ δεξάμενος, οὐδ᾽ ἡ

τοῦ κόσμου μερίς, ποιεῖ τινα μεταβολὴν εἰς τὴν τῶν θεῶν ἀρχήν· μένει δὲ ἡ αὐτὴ πανταχοῦ τῶν θεῶν ὅλη οὐσία ἀδιαίρετός τε καὶ ἀναλλοίωτος, ἣν σέβει πάντα ὁμοίως τὰ ὑποδεέστερα τῇ κατὰ φύσιν τάξει.

Ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ἀφορμῆς ἐπιόντες, καὶ ἄλλην εὑρίσκομεν αὐτῶν διαφοράν· οἱ μὲν γὰρ ἐμφανεῖς τε καὶ ἀφανεῖς θεοί, τὴν ὅλην ἐν ἑαυτοῖς συνειλήφασι κυβέρνησιν τῶν ὄντων, κατὰ πάντα τε τὸν οὐρανὸν καὶ κόσμον, καὶ κατὰ τὰς ἀφανεῖς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις ὅλας· οἱ δὲ τὴν δαιμονίαν ἐπιστασίαν διαλαχόντες, μοίρας τινὰς μεριστὰς τοῦ κόσμου διατεινάμενοι, ταύτας κατευθύνουσιν, ἔχουσί τε καὶ αὐτοὶ μεριστὸν τὸ τῆς οὐσίας εἶδος καὶ δυνάμεως· καὶ ἔτι συμφυεῖς πως εἰσὶ καὶ ἀχώριστοι τῶν ὑφ' ἑαυτῶν διοικουμένων· οἱ δὲ θεοὶ κἂν σωμάτων ἐπιβαίνωσι, παντελῶς εἰσιν ἀπ' αὐτῶν κεχωρισμένοι. οὐ τῶν σωμάτων οὖν ἐπιμέλεια φέρει τινὰ ἐλάττωσιν, οἷς ὑπηρετεῖ τὸ σῶμα, καὶ συνέχεται ὑπὸ τοῦ κρείττονος, καὶ ἐπέστραπται πρὸς αὐτό, καὶ οὐδὲν ἐμπόδιον αὐτῷ παρέχει· ἀλλὰ τὸ τῇ γενεσιουργῷ φύσει προσκεῖσθαι καὶ μερίζεσθαι περὶ αὐτήν, ἐξ ἀνάγκης καταδεεστέραν μοῖραν δίδωσι τοῖς δαίμοσιν. ὅλως δέ, τὸ μὲν θεῖόν ἐστιν ἡγεμονικὸν καὶ προϊστάμενον τῆς ἐν τοῖς οὖσι διατάξεως, διακονικὸν δὲ τὸ δαιμόνιον καὶ παραδεχόμενον ἅττα ἂν παραγγέλλωσιν οἱ θεοί, προθύμως αὐτουργίαν ἀγόμενοι περὶ ὧν οἱ θεοὶ νοοῦσί τε καὶ βούλονται καὶ ἐπιτάττουσι. τοιγαροῦν οἱ θεοὶ τῶν ῥεπουσῶν εἰς τὴν γένεσιν δυνάμεων εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι· δαίμονες δὲ τούτων οὐ πάντη καθαρεύουσι. τοσαῦτα δὴ οὖν περὶ τῆσδε τῆς διακρίσεως προστεθείκαμεν, καὶ οἰόμεθα ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν τε ἔμπροσθεν καὶ τῶν νῦν ἐφόδων, γνωριμωτέραν αὐτὴν καθεστηκέναι.

locus recipiens, aut mundi portio quælibet quicquam imperio divino mutationis invehit, ſed permanet eadem ubique eſſentia Deorum, tota indiviſibilis & immutabilis, quam venerantur inferiora omnia ordine quem natura poſuit.

Sed huic viæ inſiſtentes aliam quoque inter eos deprehendimus differentiam. Dii enim conſpicui & inconſpicui res omnes, tum cœlum, tum mundum, tum occultas in toto univerſo poteſtates ſuâ gubernatione complectuntur: Dæmones verò qui præfecturam ſortiti ſunt, mundi quaſdam portiones particulares quas obtinent gubernant, habentque ipſi partitum quoddam eſſentiæ & potentiæ genus. Et præterea ſunt quodammodò connati & inſeparabiles ab iis rebus quas adminiſtrant: Dii vero quanquam corpora conſcendunt, prorſus ſunt ab iis ſeparati. Quare corporum procuratio nihil fraudis affert iis quibus corpus inſervit; continetur enim in præſentiori & ad ipſum convertitur, nihilque moleſtiæ ei exhibet: enimvero Dæmones deteriori neceſſario utuntur ſorte, eo quod prorſus adhæreſcunt naturæ generatrici, & ſecundùm eam ubique diſtrahantur. Summa eſt, Dii principes ſunt & ordinant res omnes præſidendo, Dæmones miniſtri ſunt & promptiſſimè capeſſunt Deorum imperia, liberrimum præſtantes obſequium ad ea quæ Dii vel cogitent vel velint vel jubeant. Quare Dii ab iis, quæ ad geneſin tendunt qualitatibus liberi ſunt; Dæmones ab his puri adeo non ſunt. De hâc igitur inſtitutâ diſtinctione tot inſuper adjecimus, & ſperamus tum ex prioribus tum ex hâc acceſſione clariorem eam evaſiſſe.

CAP.

CAP. XXI.

Confutat quæ Porphyrius adduxerat, ſc. multa fieri erga Deos tanquam patibiles & affectibus obnoxios. Pugnat hoc cum lege ſacrorum. Symbola divinitùs inſtituta aliquid occultiſſimum ſignificant. Divina humanis ratiociniis non eſſe metienda. Veræ religionis præſtantia & fructus.

DISTINCTIONEM vero *patibilis & impatibilis*, quam hic etiam probas, poſſit quis non immerito rejicere, ut quæ meliorum generum neutri competat, propter cauſas eas quas prius diximus; nihilominus ideo evertendam cenſemus, quòd arguat deos eſſe ſenſibiles ex ſacrificiis. Quæ enim tandem eſt religio, qui cultus juxta leges ſacerdotales præſtitus, qui per paſſiones perficitur, aut paſſionibus explendis comparatur? Nonne omnis ſacrorum cultus ſecundùm Deorum leges & modo intellectuali ab initio ſanciebatur? Imitatur ſanè Deorum utrumque ordinem, tum intelligibilem tum in cœlo conſpicuum; continet etiam menſuras rerum æternas, & teſſeras quaſi admirabiles, utpote ab opifice & univerſi patre huc demiſſas, in quibus ope ſymbolorum inenarrabilium arcana multa repræſentantur, & quæ nullis formis per ſe veſtiuntur tenentur deformata, & quæ omnem imaginem ſuperant, figurantur imaginibus; omnia autem perficiuntur per cauſam divinam ſolam, quæ à paſſionibus omnibus adeo ſeparatur, ut ne ratio quidem noſtra poſſit eam attingere.

Atque hæc ferè cauſa eſt cur avertamur ad tam multiplices de his errores. Cum enim homines, quod revera non poſſunt, poſſe ſe credant cognitionem aſſequi rationum, quibus ſacra nituntur, abripiuntur toti ad ſuas ipſorum paſſiones, & ex iſtis quæ humana ſunt de divinis conjecturas fabricantur. Ab iis igitur aberrant dupliciter, & quòd à divinis excidant, & quòd his omiſſis ad paſſiones humanas divinitatem deducant. Verùm o-

ΗΝ δὲ συνάπτεις διαίρεσιν τὴν τοῦ "ἐμπαθοῦς ἀπὸ τοῦ ἀπαθοῦς," ἴσως μὲν ἄν τις παραιτήσαιτο, ὡς οὐδετέρῳ τῶν κρειττόνων ἡμῶν ἐφαρμόζουσαν, δι' ἃς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν αἰτίας· καὶ μὴν διὰ τοῦτό γε αὐτὴν ἀνατρέπειν ἄξιον, διότι ἐλήλεκται ἐκ τῶν ὡς "ἐμπαθεῖς ὄντας" δρωμένων. ποία γὰρ ἁγιστεία καὶ κατὰ νόμους ἱερατικὴ θεραπεία δρωμένη διὰ πάθους γίγνεται, ἢ παθῶν τινα ἀποπλήρωσιν ἐμποιεῖ; οὐχ' αὕτη μὲν κατὰ θεσμοὺς θεῶν, νοερῶς τε κατ' ἀρχὰς ἐνομοθετήθη; μιμεῖται δὲ τὴν τῶν θεῶν τάξιν, τήν τε νοητὴν καὶ τὴν ἐν οὐρανῷ· ἔχει δὲ μέτρα τῶν ὄντων ἀΐδια, καὶ ἐνθήματα θαυμαστά, οἷα ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ καὶ πατρὸς τῶν ὅλων δεῦρο καταπεμφθέντα, οἷς καὶ τὰ μὲν ἄφθεγκτα διὰ συμβόλων ἀπορρήτων ἐκφαίνεται, τὰ δὲ ἀνείδεα κρατεῖται ἐν εἴδεσι, τὰ δὲ πάσης εἰκόνος κρείττονα δι' εἰκόνων ἀποτυποῦται, πάντα δὲ διὰ θείας αἰτίας μόνης ἐπιτελεῖται, ἥτις τοσοῦτον κεχώρισται τῶν παθῶν, ὥστε μηδὲ λόγον αὐτῆς δυνατὸν εἶναι ἐφάπτεσθαι.

Σχεδὸν οὖν καὶ τοῦτο αἴτιον γέγονε τῆς ἐπὶ τὰ πλῆθη τῆς ἐπινοίας παρατροπῆς. ἀδυνάτως γὰρ ὄντες αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι λογισμῶν τὴν γνῶσιν ἐπιλαβεῖν, νομίζοντες δὲ δυνατόν, φέρονται ὅλοι πρὸς τὰ οἰκεῖα ἑαυτῶν τῶν ἀνθρώπινα πάθη, καὶ ἀπὸ τῶν παρ' ἑαυτοῖς τὰ θεῖα τεκμαίρονται. διαμαρτάνουσι τοίνυν αὐτῶν διχῇ, καὶ διότι τῶν θείων ἀποπίπτουσι, καὶ διότι τούτων ἀποτυγχάνοντες ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα αὐτὰ πάθη καθέλκουσιν· ἴσην δὲ γε καὶ τῶν ὡ-

ὡσαύτως δρωμένων πρὸς θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, οἷον προσκλίσεων, προσκυνήσεων, δωρεῶν, ἀπαρχῶν, μὴ τὸν αὐτὸν ὑπολαμβάνειν τρόπον ἐπ' ἀμφοτέρων, κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τὸ τιμιώτερον διαφορὰν χωρὶς τεθεῖναι ἑκάτερα· καὶ τὰ μὲν ὡς θεῖα ἀποσεμνύνειν, τὰ δὲ ὡς ἀνθρώπινα γίνεσθαι ἡγεῖσθαι δὴ καταφρόνητα· καὶ τῶν μὲν πάθη διδόναι τὴν ἀπεργασίαν, τῶν τε ποιούντων, καὶ πρὸς οὓς γίνονται, ἀνθρώπινα γάρ ἐστι καὶ σωματοειδῆ· τῶν δὲ διὰ θαύματος ἀτρέπτου καὶ σεμνῆς καταστάσεως, νοερᾶς τε χαρᾶς καὶ βεβαίας γνώμης ἀσπαζομένων τιμᾶν διαφερόντως τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ τοῖς θεοῖς ἀνατίθεται.

portuit eas res quæ adverſus homines & Deos ſimiliter præſtantur, ut ſunt genuflexiones, adorationes, munera, primitiæ, non eodem modo utrinque interpretari, ſed utraque ſeorſim conſiderare, prout pretioſiora diſtingui decet à vilibus; & illa quidem venerari, ut quæ divina ſint, hæc, quoniam ſunt humana, & ita fiant, contemptui habere; hæc paſſiones efficere, tum in dantibus tum in accipientibus, quoties fiunt, ſunt enim humana & corporea; illa vero & eorum operationem vehementèr honorare; quoniam fiunt ſilentio quodam gravi, & venerabili conſiſtentiâ animæ, & gaudio mentis, & judicio ſtabili; utpote quæ ad Deos referuntur.

SECT.

SECTIO II.

CAP. I.

Dæmonum, Heroum, Animarum differentiæ ſumptæ à naturis, viribus, operationibus.

ILLUD quoque demonſtrare tibi oportet, *quomodo Dæmones ab Heroibus & animabus diſtinguantur, eſſentiâne, an potentiâ, an operatione.* Affirmo igitur Dæmonas oriri quidem ex poteſtatibus Deorum generatricibus & opificibus, ſed tum demum cum iſta poteſtas ad extremos proceſſus ſui fines & diviſiones ultimas devenerit: Heroas autem juxta rationes vitales, quæ ſunt in Diis, exoriri: animas autem principales & perfectiſſimas hos ipſos excipere, ab ipſis definiri, & ab ipſis ſeparari.

Jam cum naſcantur ab aliis atque aliis cauſis, diverſas quoque obtinere vires credere par eſt: & Dæmonum eſſentiam operativam eſſe, & naturarum mundanarum perfectivam, & ejuſmodi eſſe quæ curam gerat rerum omnium quæ naſcuntur: Heroum hanc eſſe naturam, ut vitam & rationem rebus ſufficiat, & animabus præſideat. Potentias utrorumque quod ſpectat, Dæmonas definimus eſſe genitabiles, quòdque ad eos naturæ adminiſtratio & animarum corporibus alligandarum cura pertineat; Heroibus verò vires tribuere oportet vivificas, hominum duces, & à generatione ſolutas.

ΔΕΙ δὲ δὴ καὶ τοῦτο προσαποδεδεῖχθαί σοι, δαίμων ἥρωος καὶ ψυχῆς τίνι "κατ' οὐσίαν διαφέρει, ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ ἐνέργειαν." λέγω τοίνυν δαίμονας μὲν κατὰ τὰς γεννητικὰς καὶ δημιουργικὰς τῶν θεῶν δυνάμεις, ἐν τῇ πορρωτάτῃ τῆς προόδου ἀποτελευτήσει καὶ τῶν ἐσχάτων διαμερισμῶν παράγεσθαι· ἥρωας δὲ κατὰ τοὺς τῆς ζωῆς ἐν τοῖς θείοις λόγους· καὶ τὰ πρῶτα καὶ τέλεια μέτρα τῶν ψυχῶν ἀποτελεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀπομερίζεσθαι.

Γινομένης δὲ οὕτως τῆς τῶν δαιμόνων καὶ ἡρώων φύσεως ἀπὸ τῶν ἑτέρων αἰτίων, καὶ αὐτὴν ἔχειν τὴν οὐσίαν παραλλάττουσαν ἀνάγκη· ἀπεργαστικὴν μὲν εἶναι τὴν τῶν δαιμόνων καὶ τελεσιουργὸν τῶν περικοσμίων φύσεων, καὶ ἀποπληρωτικὴν τῆς καθ' ἕκαστον τῶν γιγνομένων ἐπιστασίας· ζωτικὴν καὶ λογικὴν, καὶ ψυχῶν ἡγεμονικὴν ὑπάρχειν τὴν τῶν ἡρώων· δυνάμεις τε τοῖς μὲν δαίμοσι γονίμους, ἐπιστατικάς τε τῆς φύσεως καὶ τοῦ συνδέσμου τῶν ψυχῶν εἰς τὰ σώματα ἀφοριστέον· τοῖς τε ἥρωσι ζωοποιάς, ἡγεμονικὰς τῶν ἀνθρώπων, γενέσεως ἀπολελυμένας, ἀπονέμειν ἄξιον.

CAP. II.

Operationes Dæmonum, Heroum, Animarum particulariter conſiderantur. Deorum indulgentiâ animæ Angelis evadunt æquales.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν διαιρετέον· τὰς μὲν τῶν δαιμόνων περὶ τὸν κόσμον ἐπιστρεφομένας, καὶ μᾶλλον διατεινούσας ἐπιπλεῖον ἐν τοῖς ἀποτελουμένοις ὑφ' ἑαυτῶν· τὰς δὲ τῶν ἡρώων, καὶ ἐπ' ἔλαττον μὲν διηκούσας, περὶ δὲ τὴν τῶν ψυχῶν διάταξιν ἐπιστρεφομένας. οὕτως δὴ τούτων διωρισμένων, ὑστέρα ἐστὶν ἡ ψυχὴ, καταλήγουσα πρὸς τὸ πέρας τῶν θείων τάξεων, καὶ ἀπὸ τῶν δύο τούτων γενῶν μοίρας τινὰς δυνάμεων διακεκληρωμένη, μερισταῖς προσθήκαις τε ἄλλαις περιττοτέραις πλεονάζουσα ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἄλλοτε ἄλλα εἴδη καὶ λόγους ἐξ ἑτέρων ἑτέρους, βίους τε ἄλλους ἄλλοτε προβαλλομένη, καθ' ἑκάστην χώραν τοῦ κόσμου ποικίλαις ζωαῖς καὶ ἰδέαις χρωμένη, συμφυομένη τε οἷς ἂν ἐθέλῃ, καὶ ἀφ' ὧν ἂν βούληται ἀναχωροῦσα, ὁμοιουμένη τοῖς πᾶσι, καὶ δι' ἑτερότητος ἀπ' αὐτῶν διϊσταμένη, λόγους τε προχειρίζουσα συγγενεῖς τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις, θεοῖς τε συνάπτουσα ἑαυτὴν, κατ' ἄλλας ἁρμονίας οὐσιῶν καὶ δυνάμεων, ἢ καθ' οἵας δαίμονές τε καὶ ἥρωες πρὸς αὐτοὺς συμπλέκονται· καὶ τὸ μὲν ἀΐδιον τῆς ὁμοίας ζωῆς καὶ ἐνεργείας ἔλαττον ἐκείνων ἔχουσα, διὰ δὲ τὴν τῶν θεῶν βούλησιν ἀγαθὴν, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἐνδιδομένην φωτὸς ἔλλαμψιν πολλάκις καὶ ἀνωτέρω χωροῦσα, ἐπὶ μείζονά τε τάξιν τὴν ἀγγελικὴν ἀναγομένη. ὅτε δὴ, οὐκέτι τοῖς τῆς ψυχῆς ὅροις ἀναμένει, τὸ δ' ὅλον τοῦτο εἰς ἀγγελικὴν ψυχὴν καὶ ἄχραντον τελειοῦται ζωήν. ὅθεν δὴ καὶ δοκεῖ παντοδαπὰς οὐσίας καὶ λόγους τε παντοίους καὶ εἴδη τὰ ὅλα προέχειν ἐν ἑαυτῇ ἡ ψυχή. τὸ δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὥρισται μὲν ἀεὶ καθ' ἕν τι, κοινωνοῦσα δὲ ἑαυτὴν τοῖς προηγουμένοις αἰτίοις, ἄλλοτε ἄλλοις συνάπτεται.

SEQUITUR jam ut eorum operationes diſtinguamus inter ſe. Et ſanè Dæmonum operationes conſideramus tanquam verſantes circa mundum, latiuſque ſe extendentes in iis quæ perficiunt: Heroum verò non ita longè pertingentes, & præcipuè occupatas in animabus ordinandis. His duobus ſic definitis, anima ſequitur, quæ divinorum ordinum fines attingit, & ab his duobus generibus portiones quaſdam particulares potentiarum ſortitur, & ex ſeipſâ aliis cumulata acceſſionibus abundat, aliaſque ex aliis ſpecies & rationes diverſas ex diverſis ſubinde acquirens, & mores alios, pro diverſis mundi regionibus variis vitis & ideis utitur; ſimul quibus vult applicans ſe, & à quibus vult iterum reſiliens, omnibus aſſimulatur, & ab omnibus diſſidet diverſa, per rationes congeneres quas de ſe promit, annectit ſe rebus, quæ verè ſunt, & quæ generantur etiam Diis ipſis; idque per alias eſſentiarum & potentiarum convenientias, quam quibus aut Dæmones aut Heroes ſe cum Diis connectunt. Et quanquam æternum vitæ ſimilis & operationum tenorem minus ſervet, quàm Heroes & Dæmones; tamen per Deorum benignitatem & infuſam ab illis illuminationem ſæpe altius aſcendit, & in ordinem majorem Angelicum evehitur. Hoc quoties fit, non jam amplius animæ finibus continetur, ſed tota in Angelicam animam evadit, & in puriſſimam vitam perfectè pervenit. Atque hinc eſt quod anima videtur in ſe continere omnimodas eſſentias, rationes omnifarias, & ſpecies univerſas. Sed ſi verum fateri oporteat, determinatur illa quidem ſemper ad unum quid, ſed cauſis præcedentibus aliàs aliis ſeipſam accomodat, & cum illis connectitur.

Tanta

Tanta igitur in genere per omnia cum ſit inter hos differentia, non amplius oportet ambigere, quid ſit quod eos diſtinguat: ſed quatenus natura ipſorum hæc differre oſtendat, eatenus ſunt ab invicem diſtinguenda; quatenus vero conſenſum unum poſſunt præſtare, eo uſque convenientia eorum eſt conſideranda: hac enim ratione poſſit quis ſine errore unam de omnibus complexam, vel diſtinctam adipiſci notionem.

Τοσαύτης οὖν οὔσης καθόλα διαφορᾶς ἐν αὐτοῖς, οὐκέτι δεῖ ἀμφισβητεῖν τί δήποτε ἐν αὐτοῖς ἐστι τὸ παραλλάττον· ᾗπερ δὲ ἔχει φύσει ταῦτα ἕκαστα, ταύτῃ διακριτέον ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων· καὶ καθόσον δύναται σύνοδον ποιεῖσθαι μίαν, κατὰ τοσοῦτον τὴν κοινωνίαν αὐτῶν θεωρητέον· οὕτω γὰρ ἄν τις αὐτῶν δυνηθείη ἀσφαλῶς περιλαβεῖν καὶ διαιρεῖσθαι χωρὶς τὴν ἔννοιαν.

CAP. III.

Divinorum apparitiones variæ pro varietate ordinum.

SED progrediar jam ad apparitiones Deorum, ut quid hic ſit differentiæ deprehendam. Quæris enim *quo indicio cognoſcamus aut Deum apparere, aut angelum, aut Archangelum, aut Dæmonem, aut aliquem principem, aut animam.* Uno igitur verbo ſtatuo, eorum epiphanias reſpondere eorum eſſentiis, poteſtatibus, & operationibus: quales enim ſunt, tales invocantibus apparent, operationesque oſtendunt, & ideas ſibi congruentes, & indicia ſibi propria exhibent. Sed ut ſingulatim hæc determinem, Deorum quidem phaſmata ſimplicia ſunt; Dæmonum vero varia; Angelorum ſimpliciora ſunt quam Dæmonum, inferiora vero quam quæ ſunt Deorum: Archangelorum propius paulo ad cauſas divinas accedunt, Archontum phaſmata, ſiquidem iidem tibi videantur, qui & mundi ſunt rectores, quique ſublunaria elementa gubernant, varietatem quidem habent, ſed & ordinem & ornatum; ſi vero ii ſunt qui materiam moderantur, & præſunt, apparent quidem ſub majori varietate, ſed & imperfectiores ſunt quam principes: Animarum denique ſpectra omnigena apparent Et Dii quidem ſalutares viſui affulgent; Archangeli terribiles ſimul & mites; Angeli adhuc mitiores ſunt; Dæmones hor-

ΑΛΛ' ἐπὶ τὰς ἐπιφανείας αὐτῶν βαδιοῦμαι. τί δήποτε ἔχουσι τὸ διάφορον; ἐπιζητεῖς γάρ, «τί τὸ γνώρισμα θεοῦ «παρουσίας, ἢ ἀγγέλου, ἢ ἀρχαγγέλου, ἢ «δαίμονος, ἤ τινος ἄρχοντος, ἢ ψυχῆς. Ἑνὶ μὲν οὖν λόγῳ ταῖς οὐσίαις αὐτῶν καὶ δυνάμεσι καὶ ἐνεργείαις τὰς ἐπιφανείας ἀφορίζομαι εἶναι ὁμολογουμένας· οἷοι γάρ ποτέ εἰσι, τοιοῦτοι καὶ τοῖς ἐπικαλουμένοις ἐπιφαίνονται, ἐνεργείας τε ἀναφαίνουσι, καὶ ἰδέας ἑαυτοῖς συμφώνους, καὶ γνωρίσματα ἑαυτῶν τὰ οἰκεῖα ἐπιδείκνυνται. Ὡς δὴ καθ' ἕκαστον διαιρεῖσθαι, μονοειδῆ μὲν ἐστι φάσματα τὰ τῶν θεῶν· τὰ δὲ τῶν δαιμόνων ποικίλα· τὰ δὲ τῶν ἀγγέλων ἁπλούστερα μὲν ἢ κατὰ τοὺς δαίμονας, τῶν δὲ θείων ὑποδεέστερα· τὰ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων μᾶλλόν τι τοῖς θείοις αἰτίοις συνεγγίζοντα· τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, εἰ μέν σοι δοκοῦσιν οὗτοι εἶναι οἱ κοσμοκράτορες, οἱ τὰ ὑπὸ σελήνην στοιχεῖα διοικοῦντες, ἔσται ποικίλα μέν, ἐν τάξει δὲ διακεκοσμημένα· εἰ δὲ οἱ τῆς ὕλης προεστηκότες, ἔσται ποικιλώτερα μέν, ἀτελέστερα δὲ τούτων μᾶλλον· τὰ δὲ τῶν ψυχῶν παντοδαπὰ φαίνεται. Καὶ τὰ μὲν τῶν θεῶν σωτήρια τῇ ὄψει ἐλλάμπει· τὰ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων βλοσυρὰ ἅμα καὶ ἥμερα· πρᾳότερα δὲ τῶν ἀγγέλων· τὰ δὲ τῶν δαιμό-

των φοβερά· τὰ δὲ τῶν ἡρώων, καὶ εἰ παραλέλειπται ἐν τῇ ἐρωτήσει, τυγχανέτω τῆς ἀληθείας γε ἕνεκα ἀποκρίσεως, ὅτι δὴ τῶν δαιμόνων ἐστὶν ἡμερώτερα· τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων καταπληκτικὰ μέν ἐστιν, εἰ περὶ τὸν κόσμον ἐξουσιάζουσι, βλαβερὰ δὲ τοῖς ὁρῶσι καὶ λυπηρά, εἴπερ εἰσὶν ἔνυλοι· τὰ δὲ τῶν ψυχῶν προσέοικε μέν τοι τοῖς ἡρωϊκοῖς, πλὴν ἐστί γε αὐτῶν ὑποδεέστερα.

Πάλιν τοίνυν, τὰ μὲν τῶν θεῶν ἐστι παντελῶς ἀμετάβλητα κατά τε μέγεθος καὶ μορφὴν καὶ σχῆμα, καὶ κατὰ πάντα τὰ περὶ αὐτοὺς ὄντα· τὰ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων πλησιάζοντα τοῖς τῶν θεῶν, ἀπολείπεται αὐτῶν τῆς ταυτότητος· τὰ δὲ τῶν ἀγγέλων καὶ τούτων ἐστὶν ὑποδεέστερα, ἀμετάβλητα δέ· τὰ τῶν δαιμόνων ἰνδάλλεται ἄλλοτε ἐπ' ἄλλης ὁρώμενα μορφῆς, καὶ μεγάλα καὶ μικρά, τὰ αὐτὰ φαινόμενα. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν ἀρχόντων, ὅσα μέν ἐστιν ἡγεμονικά, ἀναλλοίωτα ὑπάρχει, τὰ δ' ἔνυλα ἀλλοιοῦται πολυειδῶς· τὰ δὲ τῶν ἡρώων, προσέοικε τοῖς τῶν δαιμόνων· τὰ δὲ τῶν ψυχῶν τῆς δαιμονίας μεταβολῆς, οὐκ ὀλίγον μέρος ὑφίεισιν. Ἔτι τοίνυν τάξις καὶ ἠρεμία τοῖς θεοῖς προσήκει. τοῖς δὲ τῶν ἀρχαγγέλων δραστήριον ἐστὶ τῆς τάξεως καὶ ἠρεμίας ὑπάρχει. τοῖς δὲ ἀγγέλοις οὐκ ἀπηλλαγμένοις κινήσεως ἤδη, ἐστὶ διακεκοσμημένον καὶ ἡσυχαῖον πάρεστι· ταραχὴ δὲ καὶ ἀταξία τοῖς δαιμονίοις φάσμασι συνακολουθεῖ. τοῖς δὲ τῶν ἀρχόντων κατὰ δόξαν ἑκατέραν ὧν προείπομεν, ὁμολογούμενα συνέπεται τὰ ὁράματα· θορυβώδη μὲν φερόμενα τὰ ἔνυλα· τὰ δ' ἡγεμονικά, μονίμως ἑστῶτα ἐν αὐτοῖς. τὰ δὲ τῶν ἡρώων ὑπεζευγμένα τῇ κινήσει, καὶ μεταβολῆς οὐκ ἄμοιρα. τὰ δὲ τῶν ψυχῶν, προσεοικότα μέν τοι τοῖς ἡρωϊκοῖς, ἐλάττονα δὲ ὅμως ὄντα καὶ τούτων. Πρὸς δὴ τούτοις ἰδιώμασι, τὸ μὲν θεῖον κάλλος τῶν ἀμήχανον ἀπαστράπτει, θαύματι μὲν κατέχον τοὺς ὁρῶντας, θεσπεσίαν δὲ εὐφροσύνην παρεχόμενον, ἀρρήτῳ δὲ τῇ συμμετρίᾳ ἀναφαινόμενον, ἐξῃρημένον δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς εὐπρεπείας. τὰ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων μακάρια θεάματα μέγιστον μὲν ἔχει καὶ αὐτὸ τὸ κάλλος, οὐ μὴν ἔτι γε ὁμοίως ἄρρητον

ribiles; Heroes (quos etiamſi in interrogatione prætermiſeras, de his tamen veram reſponſionem applicemus) mitiores quidem ſunt quam Dæmones: Archontes ſi mundo imperitent obſtupefaciunt, ſi materiales ſunt, videntibus noxii occurrunt, & dolores afferunt: Animarum denique ſpectra Heroicis ſimilia ſunt, ſed debiliora.

Rurſus Deorum viſa prorſus ſunt immutabilia magnitudine, figurâ, ſchemate, omnibuſque ad ſe pertinentibus. Archangeli Diis proximi ſunt, ſed non aſpirant ad eorum identitatem. Angelorum epiphaniæ adhuc debiliores ſunt, ſed immutabiles. Dæmones apparent aliàs aliâ formâ conſpicui, nunc magni, nunc parvi, ſed iidem agnoſcuntur. Et Archontes quod attinet, immutabiles ſunt, quotquot ex iis mundo præſunt, variis autem modis transformantur ii qui materiam participant. Heroes Dæmonum imitantur apparitiones. Animæ in mutabilitate Dæmonas plurimum imitantur. Porrò Dii ordinem & quietem in apparitionibus oſtendunt. Archangeli efficacitatem quandam ordini & quieti adhibent. Angelis adeſt ornatus & tranquillitas non ſine motu. Dæmonum phaſmata perturbatio & confuſio ſequitur. Archontes utrique, quam de iis præmiſimus, ſententiæ convenientia habent ſpectra: materiæ principes feruntur tumultuabundi; mundi principes cum ſtabilitate conſtantiâque in ſeipſis veniunt in conſpectum. Heroes & motui obſequuntur, & mutationi obnoxii ſunt. Animæ Heroica ſpectra æmulantur, ſed minora ſunt iſtis. Sed præter hæc quæ diximus idiomata, Dii etiam pulchritudine incomparabili fulgent, admiratione ſpectantes defigunt, divinum quoddam inſtillant gaudium, & ineffabilem ſymmetriam præ ſe ferunt, adeoque eximiâ ſunt majeſtate, ut nihil ſit ex omni iſthoc genere cum iis conferendum. Archangelorum viſa beata habent quidem & illa magnam pulchritudinem, ſed non ita ad-

mirabilem

mirabilem & ineffabilem, ut eſt illa Deorum. Angeli vero adhuc imperfectius pulchritudinem participant, quam utique ab Archangelis mutuantur. Dæmonum & Heroum ſpiritus per ſe apparentes, in ſpeciebus certis pulchritudinem poſſident utrique, ſed Dæmones ſecundùm rationes eſſentiam determinantes; pulchri illi, qui inſuper fortitudinem oſtentant, Heroes ſunt. Archontum ſpiritus dupliciter dividi poſſunt; & hi quidem principalem quandam pulchritudinem & nativam oſtendunt, illi, nempe materiales, fictam & elaboratam produnt. Animarum pulchritudo in rationibus etiam conſiſtit determinatis, ſed diverſis magis quam quæ ſunt in Heroum formâ, & particularius circumſcriptis, & ſub una tandem ſpecie comprehenſis. Verum ſi oporteat omnium idiomata generaliter definire, dico omnia pulchritudinem ſortiri pro eâ in quâ verſantur conditione ordinis naturæ propriæ.

καὶ θαυμαστὸν, ὅσπερ τὸ θεῖον· τὰ δὲ τῶν ἀγγέλων μεριστῶς ἤδη διαιρεῖ τὸ κάλλος, ὅπερ ἀπὸ τῶν ἀρχαγγέλων παραδέχεται. τὰ δαιμόνια δὲ καὶ τὰ ἡρωϊκὰ, αὐτοπτικὰ πνεύματα, ἐν εἴδεσι μὲν ὡρισμένοις ἔχει τὸ κάλλος ἀμφότερα, οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν λόγοις τοῖς τὴν οὐσίαν ἀφορίζουσι διακοσμηθὲν ἐστὶ δαιμόνιον· τὸ δὲ ἐπιδεικνύμενον τὴν ἀνδρίαν, ἡρωϊκόν. τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων διχῇ διῄρηται· τὰ μὲν γὰρ ἡγεμονικὸν κάλλος καὶ αὐτοφυὲς ἐπιδείκνυσι, τὰ δὲ εὐμορφίαν πεπλασμένην ἐπισκευαστικὴν ἐμφαίνει. τὰ δὲ τῶν ψυχῶν, ἐν λόγοις μὲν καὶ αὐτὰ διακεκόσμηται πεπερασμένοις, διῃρημένοις δὲ μᾶλλον τῶν ἐν τοῖς ἥρωσι, καὶ περιειλημμένοις μερικῶς, καὶ κρατουμένοις ὑφ' ἑνὸς εἴδους. εἰ δὲ δεῖ κατὰ πάντων κοινῶς ἀφορίσασθαι, φημὶ τῶν ὅλων ὥσπερ ἕκαστα διατέτακται, καὶ ὡς ἔχει τῆς οἰκείας φύσεως, οὕτως καὶ τοῦ κάλλους αὐτὰ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν διακλήρωσιν μετειληχέναι.

CAP. IV.

Aliæ differentiæ in apparitionibus divinorum, ex quibus tanquam proprietatibus, de eorum naturis judicium ferri poteſt. Sunt autem celeritas & tarditas, auctoritas, emphaſis, magnitudo, & latitudo imperii, claritudo, lumen, ignis.

AD alia igitur idiomata eorum tranſeamus, dicamuſque quòd in operationibus Deorum velocitas quædam ſit, quæ ipſa mente celeriùs emicat, cum tamen illæ ipſæ operationes immobiles in ſeipſis & ſtabiles ſemper ſint; Archangelorum velocitates permiſcentur aliquatenus cum operationibus efficacibus; Angelorum de motu non nihil percipiunt, nec pariter habent ut ſimul cum dicto, quod velint, perficiant; Dæmones non tam celeriter opera ſua expediunt reverâ ac videntur. Heroes dignitatem quandam cum ad operandum moventur, oſtendunt, ſed

ΕΠ' ἄλλα τοίνυν ἰδιώματα αὐτῶν μετιόντες λέγωμεν, ὡς ὀξύτης ἐν ταῖς ἐνεργείαις παρὰ μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦ ταχυτέρα διαλάμπει, καίτοι ἀκίνητοί γε ἐν αὐταῖς καὶ σταθεραί εἰσιν αὐταί· παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαγγέλοις σύμμικτοί πως εἰσιν αἱ ταχυτῆτες αὐτῶν δραστηρίοις ἐνεργείαις· αἱ δὲ τῶν ἀγγέλων ἐφάπτονταί τινος ἤδη κινήσεως, καὶ τὸ ἅμα τῷ λέγειν ἀποτελεστικὸν, οὐκέτι ὁμοίως προσειλήφασι· παρὰ δὲ τοῖς δαίμοσι φαντασία πλείων ἐστὶ τῆς ἀληθείας τοῦ τάχους τῶν ἔργων. ἐν δὲ τοῖς ἡρωϊκοῖς, μεγαλοπρέπειά μέν τις

ἐν

ἐν ταῖς κινήσεσι διαφαίνεται, τὸ δ᾽ ἀποτελεστικὸν ὧν ἐφίενται ἐνεργεῖν, οὐχ᾽ οὕτω ταχέως ὥσπερ τοῖς δαίμοσι πάρεστιν. ἐν δὲ ταῖς τῶν ἀρχόντων ἀξιόλογα μὲν τὰ πρῶτα καὶ ἐξουσιαστικὰ ἐνεργήματα καταφαίνεται, τὰ δεύτερα δὲ, ἔμφασιν μὲν ἔχει πλείονα, τοῦ δ᾽ ἐπὶ τῆς πράξεων τέλους ἀπολείπεται, τὰ δ᾽ ἐπὶ τῶν ψυχῶν κεκινημένα μᾶλλον, ἀσθενέστερα δὲ τῶν ἡρωϊκῶν ὁρᾶται.

Πρὸς δὲ τούτοις, τὸ μέγεθος τῶν ἐπιφανειῶν, παρὰ μὲν τοῖς θεοῖς τοσοῦτον ἐπιδείκνυται, ὡς καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον ἐνίοτε ἀποκρύπτειν καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τήν τε γῆν μηκέτι δύνασθαι ἑστάναι αὐτῶν κατιόντων. ἀρχαγγέλων δὲ ἐκφαινομένων, μοῖραι μέν τινες συγκινοῦνται τοῦ κόσμου, καὶ πρόδρομον φῶς προηγεῖται διῃρημένον· αὐτοὶ δὲ κατὰ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας σύμμετρον ἐπιδείκνυσι καὶ τὸ τῆς αὐτῆς μέγεθος. τοῦτο δ᾽ ἔλαττόν ἐστι τὸ ἀγγελικὸν μικρότητί τε καὶ τὸ κατ᾽ ἀριθμὸν διῄρηται, ἐπὶ δ᾽ αὐτῶν δαιμόνων διῃρημένον τε ἔτι μᾶλλον, καὶ οὐκ ἴσον ἀεὶ αὐτῶν θεωρεῖται τὸ μέγεθος. τὸ δ᾽ ἡρωϊκὸν τούτου φαινόμενον ἔλαττον, μεγαλοφροσύνης τῆς καταστάσεως ἐμφαίνει πλείονα. τῶν δὲ ἀρχόντων, ὅσα μὲν εἴδη περικόσμια προηγεῖται, μεγάλα καὶ ὑπέρογκα φαίνεται· τὰ δὲ περὶ τὴν ὕλην μεριζόμενα, τύφῳ καὶ ἀλαζονείᾳ πλείονι χρῆται. τὰ δὲ τῶν ψυχῶν, οὐκ ἴσα μὲν ὁρᾶται πάντα, σμικρότερα δὲ ἢ τὰ τῶν ἡρώων διαφαίνονται. ὅλως δὲ ἢ κατὰ τὰ μεγέθη τῶν ἐν ἑκάστοις τοῖς γένεσι δυναμένων, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀρχῆς, δι᾽ ἧς διατείνουσι, καὶ ἣ ἀνεξουσιάζουσιν, ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐπιφανειῶν, οἰκείως ἐν ἑκάστοις πάρεστι.

Μετὰ δὴ ταῦτα τῶν αὐτοφανῶν ἀγαλμάτων λόγους ἀφορισώμεθα. οὐκοῦν ἐν μὲν ταῖς τῶν θεῶν αὐτοψίαις, ἐναργέστερα καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ὁρᾶται τὰ θεάματα, ἀκριβῶς τε διαλάμπει, καὶ διηρθρωμένα λαμπρῶς ἐκφαίνεται· τὰ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων, ἀληθῆ καὶ τέλεια φαίνεται· τὰ δὲ τῶν ἀγγέλων διασώζει μὲν τὸ αὐτὸ εἶδος, πλὴν ὑφίησί τι τῆς γνωριστικῆς ἀποπληρώσεως. ἀμυδρὰ δὲ τὰ τῶν δαιμόνων,

parem cum Dæmonibus celeritatem, in perficiendo quæ cupiunt, non aſſequuntur. In Archontum operationibus, primæ apparent ex dignitate & imperio proficiſci; ſecundæ, apparentiæ ſatis habent, excidunt autem ſine operationis ſuæ. Animarum operationes mobiliores cernuntur quam Heroum, ſed debiliores.

His accedit magnitudo epiphaniarum: & Deorum quidem tanta conſpicitur, ut & totum cœlum & ſolem & lunam abſcondere aliquando videatur, & ipſa terra eis deſcendentibus non poſſit amplius durare. Archangeli quoties apparent, partes quædam mundi ſimul commoventur, & prævia quædam lux eos præcurrit, ſed diviſa; ipſi vero pro magnitudine dominationis ſuæ magnitudinem ſplendoris præ ſe ferunt. Angelica lux & minor ex ſe, & magis diviſa in Dæmonibus magis adhuc dividitur, & nec eadem in iis ſemper deprehenditur magnitudo. Heroes adhuc minus quàm Dæmones, illuſtres, & majorem quam eorum fert conditio oſtentant majeſtatem. Principum, qui mundanis ſpeciebus præficiuntur, valdè magna & prætumida videtur moles: quæ vero circa materiam diſtrahuntur, prætendunt ſimulacra, non ſine faſtu & plurimo. Animarum vero effigies in æquales & minores apparent, quàm Heroum formæ. Summa eſt, magnitudines epiphaniarum tales ſingulis rata portione contingunt, quales ſunt virium in unoquoque genere magnitudines, & imperii amplitudo in quo defunduntur ſe & dominantur.

Poſt hæc definiamus imaginum per ſe apparentium rationes. In Deorum apparitionibus manifeſtiſſima & ipſiſſima veritatis ſpectacula cernuntur, fulgent ad ſummum, & ſplendore dearticulato emicant mirificè; Archangelorum vera & perfecta viſuntur; Angeli ſervant eandem quidem formam, ſed degenerant à plenitudine notitiæ diſtinctioris. Dæmonum

ſpecta-

ſpectacula ſubobſcura ſunt; & Heroes adhuc debiliores apparent. Archontes qui mundo præſunt, illuſtres ſunt; qui materiæ, obſcuriores; utrique videntur imperioſi. Animæ umbroſæ apparent.

Similiter & de luce ſtatuamus. Deorum imagines quamplurimo ſplendore coruſcant; Archangeli lumine excellenti pleni ſunt; Angeli lucidi; Dæmones ignem turbidum præ ſe ferunt; Heroes ex pluribus compoſitum; principes mundani purum, principes materiæ ex diſſimilibus & contrariis conflatum oſtendunt: Animæ denique ignem produnt plenum ex multis generationis admiſtionibus, eundemque diviſum.

Eodem modo quo jam diximus, Deorum ignis individuus ineffabiliſque emicat, & implet univerſum mundi profundum igneo more, non mundano. Archangelorum ignis eſt quoque individuus, conſpicitur tamen habere vel circa ſe vel ante ſe præeuntem, vel poſt ſe ſequentem quandam multitudinem. Angelorum ignis diviſus eſt, niſi quod in ideis perfectiſſimis oſtendit ſe. Dæmonum ignis magis quoque diviſus, & breviùs circumſcribitur, & poteſt ſermone exprimi, & eorum viſum qui meliora ſolent videre non percellit. Heroicus ignis ſimilia his habet quodammodo, ſed deficit ab eorum exactâ ſimilitudine. Archontum qui celſiores ſunt ignis lucidior, eorum verò qui materiæ inhærent tenebroſior: animarum valde diviſus & multiformis oſtenditur, & concretus in variis hoc mundo naturis. Iterum Deorum ignis apparet omnibus ſtabilis; Archangelorum ſtabilitatis particeps; Angelicus movetur, ſed ſedatè; Dæmonum valde inſtabilis; Heroum ut plurimum properantiòr: Archontum primorum ſedatus, inferiorum tumultuoſus, animarum multis motibus transmutatur.

καὶ τούτων ὑποδεέστερα τὰ τῶν ἡρώων φαίνεται. τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, τὰ μὲν κοσμικὰ ἐναργῆ· τὰ δὲ ὑλικά, ἀμυδρά· δυναστικὰ δὲ ἀμφότερα ὁρᾶται· τὰ δὲ τῶν ψυχῶν, σκιοειδῆ καταφαίνεται.

Ὡσαύτως τίθεμαι καὶ ἐπὶ τοῦ φωτός· τὰ μὲν τῶν θεῶν ἀγάλματα φωτὸς πλέον ἀστράπτει· φωτὸς δ' ὑπερφυοῦς ἐστι πλήρη τὰ τῶν ἀρχαγγέλων· φωτεινὰ δὲ τὰ τῶν ἀγγέλων· δαίμονες δέ, θολώδες διαφαίνουσι τὸ πῦρ· ἥρωες δὲ σύμμικτον ἀπὸ πλειόνων· ἄρχοντες δέ, οἱ μὲν κοσμικοί, καὶ καθαρώτερον· οἱ δὲ τῆς ὕλης ἐξ ἀνομοίων καὶ ἐναντίων αὐτὸ συμμεμιγμένον ἐπιδεικνύουσιν· αἱ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ πολλῶν τῶν ἐν τῇ γενέσει συγκράσεων ἀναπεπλησμένον αὐτὸ μεριστῶς, ἔκδηλον ἀφράζονται.

Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ τοῖς εἰρημένοις, τὸ μὲν τῶν θεῶν πῦρ, ἄτομον, ἄφθεγκτον ἐκλάμπει, καὶ πληροῖ τὰ ὅλα βάθη τοῦ κόσμου πυρίως, ἀλλ' οὐ περικοσμίως. τὸ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων, ἀμέριστον μέν, ἔχον δὲ περὶ ἑαυτό, ἢ πρὸ ἑαυτοῦ προπομπεῦον, ἢ μεθ' ἑαυτὸ συνεπόμενον πολὺ πλῆθος θεωρεῖται. τὸ δὲ τῶν ἀγγέλων διῃρημένον πῦρ, πλὴν ἐν ταῖς γε τελειοτάταις ἰδέαις διαφαίνεται. τὸ δὲ τῶν δαιμόνων, μεριστόν τε ἔτι ἐπὶ βραχύτερον περιγράφεται, καὶ λόγῳ ῥητὸν ὑπάρχει, καὶ τῆς ὄψεως τῶν τὰ κρείττονα ὁρώντων οὐχ ὑπάρχει ἄξιον. τὸ δὲ τῶν ἡρώων, ἔχει μὲν τὰ αὐτὰ τρόπον γέ τινα, ἀπολείπεται δ' ὅμως αὐτῶν τῆς ἄκρας ὁμοιώσεως. καὶ μὴν τό γε τῶν ἀρχόντων, ὅσον μὲν ὑψηλότερον αὐτοῦ, διαφανέστερον θεωρεῖται, τὸ δὲ ἔνυλον σκοτωδέστερον· τὸ δὲ αὐτῶν ψυχῶν, πολυμερὲς μὲν καὶ πολυειδὲς ἐπιδείκνυται, σύμμικτον δὲ ἀπὸ πολλῶν τῶν περὶ τὸν κόσμον φύσεων. καὶ μὴν τό γε τῶν θεῶν πάντῃ σταθερόν ἐστιν ἰδεῖν· τὸ τῶν ἀρχαγγέλων ἠρεμαῖον, τὸ δὲ τῶν ἀγγέλων μονίμως κινούμενον· ἄστατόν γε μὴν τὸ τῶν δαιμόνων, καὶ ἡρώων ἐπιπλέον ὀξύρροπον· τοῖς δὲ ἄρχουσιν, ἠρεμαῖον μὲν τοῖς πρώτοις, ταραχῶδες δὲ τοῖς ὑστάτοις σύνεστι· ψυχαῖς δὲ ἐν κινήσεσι πολλαῖς μεταβαλλόμενον.

CAP. V.

Differentiæ ex reſpectu ad animas & materiam.

ΚΑΙ μὴν τό γε ἀποκαθαρτικὸν τῶν ψυχῶν τέλεον μέν ἐστιν ἐν τοῖς θεοῖς· ἐν δὲ τοῖς ἀρχαγγέλοις ἀναγωγόν· ἄγγελοι δὲ λύουσι μόνον τῶν δεσμῶν τῆς ὕλης· δαίμονες δὲ εἰς τὴν φύσιν καθέλκουσιν· ἥρωες δὲ κατάγουσιν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν αἰσθητῶν ἔργων· ἄρχοντες δὲ, ἤτοι τὴν προστασίαν τῶν περικοσμίων, ἢ τῶν ἐνύλων ἐπιστασίαν ἐγχειρίζουσι· ψυχαὶ δὲ ἐπιφαινόμεναι κατατείνουσί πως ἐπὶ τὴν γένεσιν.

Καὶ μὴν καὶ τόδε σκόπει, τὸ καθαρὸν καὶ ἑδραῖον τῆς φαινομένης εἰκόνος, ἅπαν μὲν ἀπόδιδου τοῖς κρείττοσι γένεσιν· ἤδη δὲ τὸ μὲν ὑπέρλαμπρον αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ μονίμως ἱδρυμένον ἀπόνεμε τοῖς θεοῖς· τὸ δὲ λαμπρὸν, ἑστηκός τι ὡς ἐν ἑτέρῳ, δίδου ἀρχαγγέλοις· τὸ δ' ἐν ἑτέρῳ μένον τοῖς ἀγγέλοις. ἐπὶ θάτερα τοίνυν ἀντιδιαίρει τὸ φερόμενον καὶ ἀνίδρυτον, καὶ ἀναπεπλησμένον ἀλλοτρίων φύσεων, ὃ πᾶσι ταῖς καταδεεστέραις ἐναρμόζει τάξεσιν.

Ἀλλ' ἤδη κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς συμμίξεως διαιρείσθω καὶ τοῦτο. τοῖς μὲν γὰρ δαίμοσιν ἀτμοὶ περικόσμιοι συμμίγνυνται, καὶ φέρονται παρὰ τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν ἀστάτως· ἥρωσι δὲ γενεσιουργοὶ πνευμάτων συστάσεις ἀνακεράννυνται, περὶ ἃς καὶ αὐτοὶ συγκινοῦνται· ἄρχοντες δὲ, οἱ μὲν τοῦ κόσμου μένουσιν ὡσαύτως, τὸ κοσμικὸν, ὅπερ ἔχουσιν, ἐμφαίνοντες· οἱ δὲ τῆς ὕλης ὑλικῶν εἰσιν ἀνάμεστοι· ψυχαὶ δὲ περιττῶν μολυσμῶν, καὶ ἀλλοτρίων πνευμάτων ἀναπίμπλανται, μεθ' ὧν καὶ ἐν ταῖς ἐπιφανείαις ἕκαστον τούτων τῶν γενῶν ἑαυτὸν ἐπιδείκνυσι.

Δεῖγμα δ' ἔσται σοὶ οὐ μικρὸν καὶ τὸ δαπανητικὸν τῆς ὕλης ἀθρόως ἐπὶ θεῶν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων, τὸ κατὰ βραχὺ αὐτῆς ἀναλωτικόν

PORRO Dii purgant animas perfectiſſimè; Archangeli animas ſurſum vocant; Angeli tantum de materiæ vinculis ſolvunt; Dæmones in naturam eas immergunt; Heroes rerum ſenſibilium curas inſtillant; Archontes vel præſidentiam rerum mundanarum exhibent, vel materialium ſtudium; Animæ apparentes ad geneſin quaſi tendunt.

Sed & illud animadverte; quicquid eſt purum & ſtabile in apparente imagine, melioribus generibus totum attribue; jam verò præfulgidum ejus, quodve in ſeipſo firmiter permaneat, Diis adſcribe; quod vero fulget, & permanet quidem ſed quaſi in alio, dato Archangelis; quod plane in alio manet, Angelis. Item quod immobile eſt & vagabundum & alienis plenum naturis, quod quidem totum inferioribus ordinibus convenit, in alteram partem appone.

Quinetiam dividi poſſunt hæc penes diverſitatem miſturæ. Nam Dæmones ſibi admiſtos habent vapores mundanos, feruntur que contra mundi motum inſtabiles; Heroibus generativæ ſpirituum compoſitiones commiſcentur, circa quas ipſi quoque commoventur; Archontes mundi manent eodem modo, mundanum quod habent oſtendentes; materiæ principes pleni ſunt materialibus liquoribus; animæ refertæ ſunt maculis quamplurimis, & ſpiritibus alienis, quibuscum quoties apparent unumquodque horum generum oſtendit ſe.

Sed & illud non parum indicat, quomodo ſuperiora diſtinguantur. Dii vim habent quæ materiam repente abſumat; Archangeli pauco tempore devorant eam;

Ange·

Angelorum eſt, ab ea ſolvere, & ſurſum nos revocare; Dæmonum eam ornare ſtudioſè. Heroes coaptantur ad eam competentibus menſuris, eamque dextrè curant. Archontes (i. e.) mundi præſides adſtant ei, & ſupereminent, & hoc modo ſeipſi oſtendunt. Principes materiales prorſus plenos ſe materiæ oſtendunt: animarum quotquot puræ ſunt, expertes materiæ; quotquot nondum purgatæ, in eam involutæ veniunt ſub oculos.

ἐπὶ δὲ τῶν ἀγγέλων τὸ λυτικὸν ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀπαγωγόν· ἐπὶ δὲ τῶν δαιμόνων, τὸ διακοσμοῦν αὐτῆς ἐμμελῶς· ἐπὶ δ' αὖ τῶν ἡρώων τὸ συναρμοζόμενον πρὸς αὐτὴν ἐν μέτροις τοῖς προσήκουσι, καὶ ἐπιδεξίως αὐτῆς ἐπιμελόμενον. ἄρχοντες δὲ, οἱ μὲν τῶν κόσμων ἡγεμόνες, παρίστανται αὐτῇ ὑπερέχοντες καὶ οὕτως ἑαυτοὺς ἐκφαίνουσιν. οἱ δ' ἔνυλοι παμπληθῶς ἀναπεπλησμένους ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ὕλης ἐπιδεικνύουσι· καὶ τῶν ψυχῶν αἱ μὲν καθαραὶ τῆς ὕλης ἐκτὸς, αἱ δ' ἐναντίαι περιεχόμεναι ὑπ' αὐτῆς ἐπιφαίνονται.

CAP. VI.

Differentiæ ex varietate bonorum, quæ ex apparitionibus divinorum percipiuntur.

PORRO apparitionum influentiæ & munera non ſunt æqualia in omnibus, nec eoſdem habent fructus & effectum. Dii quippe adventantes ſanitatem corpori adferunt, animæ virtutem, menti puritatem, omneſq; noſtras facultates (ut verbo dicam) in propria principia reſtaurant. Si quid eſt in nobis frigidum & lethiferum, tollunt; calorem augent, & in majus provehunt; faciunt quoque ut omnia animæ mentique congruant, intelligibilique harmoniâ lumen effundunt, quodque non eſt corpus, ac ſi revera corpus eſſet, per corporeos oculos animæ repræſentant. Archangelorum apparitio eadem quoque affert munera, ita tamen ut neque ſemper, neque in omnibus, neque ſufficientia, neque propria, neque ea quæ auferri non poſſunt; neque viribus noſtris, cum affulgent, reſpondet eorum apparitio. Angeli quoties apparent, bona, ſed partitiora diviſaque afferunt, plurimumque ab abſolutâ quæ eos conſtituit deficiunt luce in operatione. Dæmones præſentiâ ſuâ corpus gravant, morbiſque affligunt, animamque ad naturam præ-

ΚΑΙ μὲν τά γε ἀπὸ τῶν ἐπιφανειῶν δῶρα, οὔτε ἴσα ἐστὶ πάντα, οὔτε καρποὺς ἔχει τοὺς αὐτούς· ἀλλὰ ἡ μὲν τῶν θεῶν παρουσία δίδωσιν ἡμῖν ὑγείαν σώματος, ψυχῆς ἀρετὴν, νοῦ καθαρότητα, καὶ πάντων, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν ἐν ἡμῖν ἐπὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς ἀναγωγήν. καὶ τὸ μὲν ψυχρὸν ἐν ἡμῖν καὶ φθοροποιὸν ἀφανίζει, τὸ δὲ θερμὸν αὔξει, καὶ δυνατώτερον καὶ ἐπικρατέστερον ἀπεργάζεται, ποιεῖ τε πάντα ἀναμετρεῖσθαι τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ νῷ, νοητῇ τε ἁρμονίᾳ τὸ φῶς ἐλλάμπει, καὶ τὸ μὴ ὂν σῶμα, ὡς σῶμα τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς διὰ τῶν τοῦ σώματος ἐπιδείκνυσιν. ἡ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων, τὰ αὐτὰ μὲν καὶ αὐτὴ παρέχει· πλὴν οὔτε ἀεὶ, οὔτε ἐπὶ πάντων, οὔτε διαρκῆ, οὔτε τέλεια, οὔτε ἀναφαίρετα τὰ ἀγαθὰ δίδωσι, τρόπῳ τε παρισουμένῳ τῆς ἐπιφανείας ἐπιλάμπει. ἡ δὲ τῶν ἀγγέλων, ἔτι μεριστὰ μᾶλλον τὰ ἀγαθὰ δωρεῖται διῃρημένως, καὶ τὴν ἐνέργειαν δι' ἧς ἐμφαίνεται, πολὺ λειπομένην ἔχει τοῦ συνειληφότος αὐτὴν ἐν ἑαυτῷ τελείου φωτός. ἡ δὲ τῶν δαιμόνων βαρύνει μὲν τὸ σῶμα, καὶ νόσοις κολάζει, καθέλκει δὲ καὶ τὴν ψυχὴν

κάτω ἐπὶ τὴν φύσιν, σωμάτων δὲ καὶ τῆς συγγενοῦς τοῖς σώμασιν αἰσθήσεως οὐκ ἀφίστησι, τοὺς δ᾽ ἐπὶ τὸ πῦρ ἀνελθόντας κατέχει περὶ τὸν τόνδε τόπον, τῆς δὲ τῆς εἱμαρμένης δεσμῶν οὐκ ἀπολύει. ἡ δὲ τῶν ἡρώων παραπλήσια μὲν τὰ ἄλλα πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων, ἰδιάζει δὲ ἐν τῷ καὶ πρὸς ἔργα τινὰ γενναῖα καὶ μεγάλα ἀνεγείρειν. ἡ δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοπτικὴ δεῖξις, περικόσμια μὲν ἀγαθὰ τῶν περικοσμίων δίδωσι, καὶ τὰ τοῦ βίου πάντα πράγματα· ὑλικὰ δὲ, ἡ τῶν ὑλικῶν ὀρέγει, καὶ ὅσα χθόνιά ἐστιν ἔργα. ἀλλὰ μὲν ἥ γε τῶν ψυχῶν θέα, τῶν μὲν ἀχράντων, καὶ ἐν ἀγγέλων τάξει ἱδρυμένων ἀναγωγός ἐστι καὶ ψυχῆς σωτήριος, ἐπ᾽ ἐλπίδι τε ἱερᾷ ἐκφαίνεται, καὶ ὧν ἡ ἐλπὶς ἡ ἱερὰ ἀντιποιεῖται, ἀγαθῶν τούτων παρέχει τὴν δόσιν. ἡ δὲ τῶν ἑτέρων καταγωγὸς ἐπὶ τὴν γένεσιν ὑπάρχει, φθείρει τοὺς τῆς ἐλπίδος καρποὺς, καὶ παθῶν πληροῖ προσηλούντων τοὺς θεωροῦντας τοῖς σώμασι.

cipitant, nec à corporibus & cognato iis ſenſu diſcedunt, atque eos qui ad ignem cœleſtem adſpirant, in hoc inferiori loco detinent, nec à fati vinculis ſolvunt. Heroum apparitio aliis quidem in rebus ſimilis eſt Dæmonibus; hoc tamen proprium habet, quod ad facinora quædam & fortia facta inſtiget. Archontes mundani viſi, bona præbent mundana vitæque hujus commoda: materiales vero principes materialia, & quæ ſunt terrena largiuntur. Animarum ſpectra ſi quidem puræ ſunt animæ, Angelorumq; ordine conſtitutæ, ſurſum revocant, & ſalutaria ſunt, ſpemque ſacram oſtendunt, & præſtant ea bona quorum ſpem indunt. Animæ autem impuræ ad geneſin detorquent ſpes, & earum fructus corrumpunt; paſſionibus replent, quæ contemplantes quaſi clavis affigunt corporibus.

CAP. VII.

Differentiæ ex vario comitatu & ſatellitio, quo ſtipantur divina in apparitionibus.

ΚΑΙ μὴν τῆς γε τάξεως ἣν οἱ ὁρώμενοι ἔχουσι, γίνεται ἔνδειξις ἐν ταῖς αὐτοψίαις· τῶν μὲν θεῶν, θεοὺς ἢ ἀγγέλους ἐχόντων περὶ ἑαυτούς· τῶν δὲ ἀρχαγγέλων προπομποὺς ἀγγέλους, ἢ σὺν ἑαυτοῖς συντεταγμένους, ἢ κατόπιν ἑπομένους, ἢ ἄλλην τινὰ δορυφορίαν πολλὴν ἀγγέλων περὶ ἑαυτοὺς περιβαλλομένων· ἀγγέλων δὲ τὰ οἰκεῖα ἔργα τῆς τάξεως ἐφ᾽ ἧς ἐπιβεβήκασι συνεπιδεικνύντων· τῶν δὲ ἀγαθῶν δαιμόνων τὰ σφέτερα δημιουργήματα καὶ ἀγαθὰ, ἃ δωροῦνται συνθεωρεῖσθαι παρεχόντων· τῶν δὲ τιμωρῶν δαιμόνων τὰ εἴδη τῶν τιμωριῶν ἐμφαινόντων· τῶν δὲ ἄλλων ὁπωσοῦν πονηρῶν, θηρία τινὰ βλαβερὰ καὶ αἱμοβόρα καὶ ἄγρια περικειμένων· ἀρχόντων δὲ, μοίρας τινὰς κοσμικὰς

QUINIMO in apparitionibus fit commonſtratio ordinis quem tenent, qui conſpiciuntur. Dii circa ſe Deos vel Angelos adſtantes habent. Archangeli adſciſcunt ſibi alios Angelos vel præcurrentes, aut ſimul in eodem ordine conſiſtentes, aut ſequentes, ſive aliam aliquam Angelorum turbam tanquam ſatellites. Angeli præ ſe ferunt opera ordini ſuo, in quo ſedent, congruentia. Dæmones boni exhibent opera ſua, & bona, quibus nos donant, conſpicienda. Dæmones ultores ſupplíciorum varia genera oſtendunt. Alii Dæmones cujuſcunque generis pravi, trahunt ſecum feras quaſdam noxias & ſanguivoras & truculentas. Archontes provincias quaſdam mundi

ſecum

ſecum in conſpectum adducunt. Principes illi alii afferunt materiæ inordinatæ & confuſæ ſpeciem. Anima ſi univerſalis ſit, nullique ſpeciei particulari addicta, ignem quendam nullius certæ formæ, & per totum mundum diffuſum oſtendit, qui quidem ignis animam mundi repræſentat, unam illam indiviſam & informem: ſi verò anima, quæ apparet, purgata fuerit, igneam quidem formam, purum ſincerumque ignem, lucemque ſuam penitiſſimam, & ſpeciem defæcatam ſtabilemque oſtendit, ſequiturque ſuum ad ſuperiora ducem volens libenſque, & ſimul per opera ordinem ſibi proprium commonſtrat. Anima autem deorſum vergens, vinculorum & pœnarum facies ſecum trahit, ſpiritibus materialibus plena ſtat, & obſidetur motibus materiæ irregularibus; Dæmones quoque qui geneſin procurant, ante ſe tanquam præſides agnoſcit. Ut compendio dicam, omnia hæc genera ordinem ſibi proprium oſtendunt; aërii ignem aërium, terreſtres terreſtrem & nigricantem, & cœleſtes qui ſunt, ſplendidiorem oſtendunt; atque ita in his tribus terminis ſecundùm tres ordines in principio, in medio, in fine, omnia eorum genera diſtribuuntur. Nam Dii ſuprema & puriſſima principia hujus triplicis ordinis oſtendunt. Angeli fatentur ſe dependere ab Archangelis. Dæmones ſe horum miniſtros, & Heroes ſimiliter ſervire ſe ſuperioribus profitentur, ſed aliter hi, quam Dæmones, nec eodem miniſterii genere; Archontes quam habent poteſtatem ſibi convenientem, ſive ſit ea circa totum mundum, ſive in materiam tantùm. Animæ declarant ſe poſtrema tenere ſuperiorum; unde unà cum ſeipſis locos etiam oſtendunt: & primæ quidem primos, ſecundæ ſecundos, quod ad ſingula horum trium generum attinet; & cætera ſimiliter, prout eorum unumquodque ordinatur.

μεθ' ἑαυτῶν ἐπιδεικνυόντων· τῶν δὲ ἄλλων ἀρχόντων, τὴν ἀταξίαν καὶ πλημμέλειαν τῆς ὕλης ἐφελκομένων. ψυχῆς δὲ τῆς μὲν ὅλης, καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν κατὰ μέρος εἴδει κατεχομένης, πῦρ ὁρᾶται ἀνείδεον περὶ ὅλον τὸν κόσμον, ἐνδεικνύμενον τὴν ὅλην καὶ μίαν καὶ ἄτομον καὶ ἀνείδεον τοῦ παντὸς ψυχήν· τῆς δὲ ἀποκεκαθαρμένης, πύρινος ὁ τύπος βλέπεται, καὶ ἄχραντον καὶ ἀμιγὲς τὸ πῦρ, τό τε ἐγκάρδιον αὐτῆς φῶς, καὶ τὸ εἶδος καθαρὸν καὶ ἑδραῖον ὁρᾶται, καὶ μετὰ τοῦ ἀναγωγοῦ ἡγεμόνος ἀκολουθεῖ τῇ ἀγαθῇ θελήσει χαίρουσα, καὶ αὐτὴ τὴν οἰκείαν ἑαυτῆς τάξιν ἐπὶ τῶν ἔργων ἐκφαίνουσα. ἡ δὲ κάτω νεύουσα δεσμῶν καὶ κολάσεων ἐπισύρεται σημεῖα, ὑλικῶν τε πνευμάτων βρίθει συστάσεσι, καὶ ταραχαῖς ὕλης ἀνωμάλοις κατέχεται, δαιμόνων τε γενεσιουργῶν ἐπιστασίας προεστηκυμένη πρὸ ἑαυτῆς. Καὶ συλλήβδην φάναι, πάντα τὰ γένη ταῦτα τὰς οἰκείας τάξεις ἐπιδεικνύουσιν· ἀέριον μὲν πῦρ οἱ ἀέριοι· χθόνιον δὲ καὶ μελάντερον οἱ χθόνιοι· λαμπρότερον δὲ οἱ οὐράνιοι ἐπιδεικνύοντες· ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις τοῖς τρισὶν ὅροις, τριπλῆς τάξεως ἀρχῆς καὶ μεσότητος καὶ τέλους, ὅλα τὰ γένη κατατέτμηται· τὰ μὲν τῶν θεῶν, τὰ ἀκρότατα καὶ καθαρώτατα αἴτια τῆς τριπλῆς τάξεως ταύτης ἐπιδεικνύοντα· τὰ δὲ τῶν ἀγγέλων, ἐκδεδεμένα ἀπὸ τῶν ἀρχαγγέλων· ὑπηρετικὰ δὲ τούτοις, τὰ τῶν δαιμόνων ἐπιφαινόμενα, καὶ τὰ τῶν ἡρώων διακονικὰ ὡσαύτως· οὐ μέν τοι κατὰ τὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας τοῖς δαίμοσιν, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας αὐτῶν καὶ διαφερούσας. τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, ὡς ἔχουσι τὴν ἐπιβάλλουσαν ἑαυτοῖς, ἢ περὶ τὸν κόσμον, ἢ τὴν ὕλην ἐπιστασίαν· τὰ δὲ τῶν ψυχῶν, ὡς πάντα ἔσχατα τῶν κρειττόνων· ὅθεν δὴ καὶ τόπους μεθ' ἑαυτῶν συμφαίνει· τὰ πρῶτα τοὺς πρώτους, καὶ τὰ δεύτερα τοὺς δευτέρους, ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν τούτων, καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἕκαστα διατέτακται.

CAP. VIII.

Differentia ex varietate luminis, ſubtilitate ignis, raritate aëris.

ΚΑΙ μὴν τήν γε λεπτότητα τοῦ φωτὸς οἱ μὲν θεοὶ τοσαύτην ἐπιλάμπουσιν, ὡς μὴ δύνασθαι χωρεῖν αὐτὴν τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ πάσχειν τῶν ἰχθύων, τοῖς ἀπὸ θολερᾶς καὶ παχείας ὑγρότητος, εἰς ἀέρα λεπτὸν καὶ διαφανῆ ἀνασπωμένοις. καὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι οἱ θεωροὶ τοῦ θείου πυρός, οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ θείου πυρὸς ἀναπνεῖν, ὀλιγοδρανοῦσιν, ὡς ἰδεῖν φαίνονται, καὶ τοῦ συμφύτου πνεύματος ἀποκλείονται. Ἀρχάγγελοι δέ, οὐκ ἀνεκτὴν μὲν εἰς τὸ ἀναπνεῖν, οὐδὲ αὐτοὶ τὴν καθαρότητα ἀποστίλβουσιν, οὐ μὴν ὁμοίως γε ἀφόρητον τοῖς κρείττοσιν. αἱ δὲ τῶν ἀγγέλων παρουσίαι, φορητὴν τοῦ ἀέρος κρᾶσιν ἐπιτελοῦσιν, ὥστε δύνασθαι αὐτὴν καὶ τοῖς θεουργοῖς συνάπτεσθαι· ἐπὶ δὲ τῶν δαιμόνων, οὐδὲν ὁ ὅλος ἀὴρ συμπάσχει, οὐδὲ ὁ περὶ αὐτοὺς περικεχυμένος γίνεται λεπτότερος, οὐδὲ φῶς προτρέχει εἰς ὃ προλαβὸν καὶ προκαταλαβὸν τὸν ἀέρα τὸ ἑαυτῶν εἶδος ἐκφαίνουσιν· οὐδὲ περὶ αὐτοὺς αὐγή τις περιλάμπει τὸ πανταχόθεν. ἐπὶ δὲ τῶν ἡρώων γῆς μὲν μέρη τινὰ συγκινεῖται, καὶ ψόφοι περιηχοῦσιν· οὐδ' ὅλως ὁ ἀὴρ οὐ γίνεται λεπτότερος, οὐδὲ ἀσύμμετρος τοῖς θεουργοῖς, ὥστε δύνασθαι αὐτὸν χωρεῖν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχόντων, περιβολὴ μὲν πλειόνων φασμάτων περιθεῖ δυσπαραχέτως, ἤτοι κοσμικὴ, ἢ περίγειος, οὐ μὴν ὑπερκόσμιός γε λεπτότης οὐδ' ἡ τῶν ἄκρων στοιχείων παραγίνεται. ταῖς δὲ ψυχικαῖς ἐπιφανείαις, συγγενὴς μᾶλλόν ἐστιν ὁ φαινόμενος ἀήρ, καὶ δέχεται αὐτῶν τὴν περιγραφὴν ἐν ἑαυτῷ συνηρτημένος πρὸς αὐτάς.

PRÆTEREA tanta eſt ſubtilitas lucis, quam Dii apparentes fundunt, ut eam nequeant ſuſtinere oculi corporei; immo idem cum piſcibus patiuntur, qui ex turbidâ & craſſâ aquâ in purum & liquidum aërem extrahuntur. Homines enim qui divinum ignem ſpectant, non valentes reſpirare præ ſubtilitate divini ignis, quamprimum vident, deficiunt animis, intercluſo ſpiritu naturali. Archangeli quoque ſplendorem emittunt reſpirantibus quidem intolerabilem, non æque tamen ac eſt Deorum ſplendor. Angeli apparentes aërem afficiunt, ſed temperie tolerabili, & quæ poſſit ſacerdotes contingere ſine noxâ. Dæmonibus apparentibus totus aër non patitur, nec qui eis circumfunditur, rarior evadit, neque præcurrit lux, cui aërem præparanti & præoccupanti ſuam ipſorum ſpeciem imprimant: ſed nec radii aliqui circumquaq; fulgent. Heroibus adventantibus plagæ quædam terræ commoventur, & circumſonant fragores; totus verò aër ſubtilior non fit, neque adeò inimicus ſacerdotibus, ut eam capere nequeant. Sub Archontibus, difficile toleratu circumcurrit multorum Phaſmatum agmen, ſive illud mundanum ſit, ſive terrenum; neque tamen adeſt ſubtilitas ſuper-mundana, immo ne elementorum quidem ſupremorum. Animæ ubi viſuntur, aer eis cognatior eſt, earumque in ſe deſcriptionem, accommodando ſeipſis ſuſcipit.

CAP. IX.

Differentiæ ex varietate diſpoſitionum & affectuum, quos in animis invocantium procreant, quoties apparent.

DENIQUE apparentibus Diis animæ invocantium ita afficiuntur, ut aliam quandam præſtantiorem, perfectiorem, omnibus modis meliorem operationem adipiſcantur; amorem divinum & incredibilem lætitiam ſentiant. Apparentibus Archangelis animæ recipiunt conſtantiam quandam puram, contemplationem intellectualem, & potentiam immutabilem: Angelis, rationem, ſapientiam, veritatem, cognitionem puram, virtutem firmam, congruentemque ordinem ſortiuntur. Si Dæmonas conſpiciunt, accipiunt ab iis generationis appetitum, naturæ cupiditatem, operum quæ ſunt ſub fato, & ejuſmodi actionum, potentiam adimplendi perficiendique. Si Heroas viderint, hujuſmodi quidem mores reportant, ſed & ſtudium & impetus, qui in animabus civilem converſationem affectantibus deprehenduntur, induunt. Quando Archontes apparuerint, aut mundani motus, aut materiales unà cum animâ commoventur. Poſt animas viſas appetitus generationis, & naturalem corporum curam, & ſi qua ſunt his affinia, reportant.

Præterea, Deorum adventus præbet veritatem, poteſtatem, operumque optimam effectionem, & bonorum maximorum largitiones: cæterorum numinum apparitio ſuis ordinibus propria & congruentia bona affert; Archangelorum v. g. conſpectus veritatem, at non ſimpliciter de omnibus, ſed determinate de quibuſdam; deinde hanc ipſam veritatem non dat ſemper, ſed aliquando; nec indefinite omnibus, aut ubique, ſed determinate, loco certo, & certis de rebus: ſimiliter poteſtatem dat non in omnia abſolutè, neque indifferentèr, ſemper & ubivis; ſed aliquando, & certo loco ſuccurrit. Angeli

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ τοίνυν αἱ τῶν καλούντων τῆς ψυχῆς διαθέσεις, ἐπὶ μὲν τῆς ἐπιφανείας, τῶν θεῶν ἐξηλλαγμένην καὶ ὑπερέχουσαν παραδέχονται τὴν πλειότητα ἐνέργειάν τι κρείττονα παντελῶς, καὶ θεῖον ἔρωτα καὶ εὐφροσύνην ἀμήχανον ὅσην μεταλαγχάνουσιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων, ἄχραντον κατάστασιν νοεράν τε θεωρίαν καὶ δύναμιν ἄτρεπτον παραλαμβάνουσιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀγγέλων, τὴν μετὰ λόγου σοφίαν καὶ ἀλήθειαν, ἀρετήν τε καθαρὰν, καὶ βεβαίαν γνῶσιν, καὶ τάξιν σύμμετρον μεταλαγχάνουσιν· ὅταν δὲ τοὺς δαίμονας θεωρῶσιν, ὄρεξιν τῆς γενέσεως καὶ τῆς φύσεως ἐπιθυμίαν, τήν τε καθ᾽ εἱμαρμένην ἔργων ἀποπλήρωσιν, δύναμίν τε ἀποτελεστικὴν τῶν τοιούτων πράξεων παραδέχονται. ἐὰν δὲ τοὺς ἥρωας, ἄλλα τε τοιαῦτα ἤθη ἀποφέρονται, καὶ τῶν διατεινόντων εἰς τὴν κοινωνίαν ψυχῶν, πολλὰ σπουδάσματα μεταλαμβάνουσιν. ἡνίκα δ᾽ ἂν τοῖς ἄρχουσιν ἐνάπτωνται, κοσμικαὶ κινήσεις, ἢ ἔνυλοι τῇ ψυχῇ συγκινοῦνται. μετὰ δὲ τῆς θέας τῶν ψυχῶν, γενεσιουργοὺς ἐφέσεις καὶ συμφυεῖς ἐπιστασίας κομίζονται, ἕνεκα τῆς τῶν σωμάτων ἐπιμελείας, ἄλλα τε ὅσα τούτων ἐστὶν ἐχόμενα.

Σὺν δὴ τούτοις, ἡ μὲν τῶν θεῶν ἐπιφάνεια ἀλήθειαν παρέχει καὶ δύναμιν, ἔργων τε κατορθώσεις, καὶ δόσεις ἀγαθῶν μεγίστων· ἡ δὲ τῶν ἄλλων, τὰ σύμμετρα ἐπὶ τῆς ἑκάστων τάξεως οἰκείως ἕκαστα χορηγεῖ· οἷον ἡ τῶν ἀρχαγγέλων ἀλήθειαν, οὐχ ἁπλῶς περὶ πάντων, ἀλλὰ διωρισμένως ἐπί τινων, καὶ ταύτην οὐκ ἀεὶ, ἀλλά ποτε, οὐδὲ ἀδιορίστως πρὸς ἅπαντας, ἢ πανταχοῦ, ἀλλὰ διωρισμένως, ὡδί, ἢ πρὸς τόδε τι δίδωσι, δύναμίν τε ὡσαύτως οὐ συλλήβδην πάντων οὐδὲ ἀδιακρίτως ἀεὶ, οὐδὲ πανταχοῦ, ἀλλά ποτὲ καί πῃ συλλαμβάνει. ἡ δὲ τῶν ἀγγέλων

τούτων ἔτι μᾶλλον ἀπομερίζει τὰς ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἀφοριζομένας περιγραφὰς ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν δόσει. ἡ δὲ τῶν δαιμόνων οὐκέτι τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ δωρεῖται, ἀλλ' ἤτοι τὰ τοῦ σώματος ἢ τῶν τῷ σώματι προσηκόντων· καὶ ταῦτα ὁπόταν ἡ τοῦ κόσμου τάξις ἐπιτρέπῃ. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ τῶν ἡρώων παρέχει τὰ δεύτερα καὶ τρίτα ἀγαθά, στοχαζομένη καὶ τῆς τῶν ψυχῶν περιαγωγῆς καὶ περικοσμίου πολιτείας ὅλης. ἡ δὲ τῶν ἀρχόντων, κοσμικὰ μὲν ἡ ἑτέρα, καὶ τὰ τοῦ βίου πάντα δωρεῖται, ἡ δὲ ἑτέρα καὶ ὑποδεεστέρα τῶν ἐνύλων οὐκ ὀλίγα παρέχει τὰ πλεονεκτήματα. ψυχαὶ δ' ἐπιφαινόμεναι, τὰ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον συμβαλλόμενα, τοῖς θεωροῖς προξενοῦσι. καὶ οὕτως ἡμῖν κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάστων τάξιν καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν δόσις οἰκείως διακέκριται, συλλήβδην τε εἴληφε τὴν ὅλην ἀπόκρισιν, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἐπιφανείαις αὐτῶν ἐπεζήτησας. τοσαῦτα δὴ οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων εἰρήσθω.

arctiores adhuc quam iſti, & anguſtiores in bonorum diſtributione gyros definiunt. Dæmonum apparitio ne bona quidem, quæ ſunt animæ, præſtant, ſed vel corporea, vel ea quæ ad corpus pertinent; & hæc quidem tum demum, cum mundi ordo permiſerit. Similitèr Heroes bona ſecundi tertiique generis dant, & ſpectant politiam animarum univerſam mundanam & terreſtrem. Ex Archontibus alii apparentes mundana bona dant, & hujus vitæ; alii inferiores non exiguam rerum materialium copiam ſufficiunt. Animæ apparentes ſacerdotibus procurant ea, quæ ad mortalem vitam conferunt. Atque ita juxta proprium ſingulorum ordinem, communicatio quæ ab iis fit propriè à nobis determinata eſt; juſtumque ſortita ſunt reſponſum ea omnia, de quibus quærebas in hoc de epiphaniis eorum loco. Quare & de his iſta dicta ſunto.

CAP. X.

Narrat Porphyrius exiſtimare nonnullos commune eſſe omnibus divinis, ut cum faſtu & pompâ appareant; idolis quoque & imaginibus fingendis gaudere. Utrumque refellit Iamblichus, omnia ex vero fieri contendens in eorum apparitionibus.

Ἀλλ' αὐτὸς ἡμῖν συνεισφέρεις εἰς τὴν περὶ τούτων διάγνωσιν, εἴτε ὡς οἰκείαν γνώμην ἀποφαινόμενος, εἴτε ὡς παρ' ἄλλων ἀκούσας, οὐκ ἔστιν ἀληθῆ οὐδὲ ὀρθῶς λεγόμενα. λέγεις μὲν γὰρ "τὸ περι-" αυτολογεῖν, καὶ τὸ εἰδωλοποιὸν φάντασμα " φαντάζειν, κοινὸν εἶναι θεοῖς καὶ δαίμοσι " καὶ τοῖς κρείττοσι γένεσιν ἅπασι." τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ὁποῖον ὑπολαμβάνεις. διδάσκει μὲν γὰρ τῆς οἰκείας οὐσίας θεὸς καὶ ἄγγελος καὶ δαίμων ἀγαθὸς χρῆται πρὸς ἄνθρωπον· προσθήκῃ δὲ μείζονι ἐν τοῖς λόγοις τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως, ἢ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν, οὐδαμῶς χρῆται. ἥτε γὰρ ἀλήθεια συνυπάρχει τοῖς θεοῖς, ὥσπερ καὶ ἡλίῳ τὸ φῶς

SED nec ea quæ ad hæc diſtinguenda nobis in medium mox affers (ſive tua iſta ſit ſententia, ſive ab alio acceperis) verè rectèque dicuntur. Ais enim, *commune eſſe hoc Diis, Dæmonibus, cæteriſque generibus melioribus, jactare ſe verboſe, & phantaſmata ex ſe producere.* Sed non eſt ita quemadmodum imaginaris. Deus, Angelus, Dæmon bonus cum apparent, quæ ſit revera eorum eſſentia, docent homines; nec unquam utuntur ſermone qui in majus æquo efferat vel eſſentiam eorum, vel munificentiam. Quemadmodum enim lux ſoli eſſentialiter coexiſtit,

exiſtit, ſic veritas Diis cohæret. Simul aſſerimus Deum nullius pulchritudinis, nullius virtutis indigum eſſe, quæ verbis ei poſſit adjici. Sane etiam Angeli & Dæmones boni veritatem à Diis jugiter hauriunt; ita ut nec ipſi, cum ſimiliter eſſentias perfectas nacti fuerint utrique, quicquam à veritate deficiens poſſint dicere, nec quicquam amplius jactantiæ ergo apponere.

Quando igitur accidit illa, quam tu allegas, *in jactando deceptio*? Quando peccatum aliquid admittitur in arte theurgicâ; nec ea quæ oportet, ſed alia pro aliis veniunt ἀγάλματα in conſpectum: tunc enim inferiora numina habitum meliorum induunt, & mentiuntur ſe ea eſſe quorum ſchema gerunt, & glorioſos ſermones jaculantur, & potentiam ſibi juſtâ majorem arrogant. Utique ſi primo in principio aliquid vitii naſcatur, ex illâ corruptelâ plurimum derivatur continuò falſitatis, quam ſanè poſſint ſacerdotes in phaſmaſi deprehendere per regulam artis totius; quam regulam diligenter obſervando, oportet redarguere & refutare eorum fictum prætextum, ut veris ſpiritibus & bonis minimè proprium. Sed nec oportet peccata hæc, ſi quæ ſunt, in medium afferre, ubi judicium quæritur de re quâvis verum. Nam artium diſciplinarumque opera non ſolemus dijudicare ex erratis quæ in iis deprehenduntur. Quare nec tu theogogicam hanc artem notabis (quæ infinitis obſervationibus vix tandem perficiebatur) ex paucis in eam per inſcitiam incidentibus erratis. Potius aliud quid de his dicito. Si enim quæ à ſpiritibus apparentibus proveniunt opera arrogantia ſunt, & mendacia, prout tu contendis, ſane verorum ſpirituum circa ignem veridicorum vera ſunt opera & legitima. Ut enim in cæteris omnibus, principalia primùm in ſeipſis exordiuntur, ſibique ipſa præbent quod cæteris exhibent, idque fit in eſſentiâ, in vita, in motu; ſic ſane ſuperi veritatem omnibus circa ſe ſuppeditantes, primò de ſeipſis vera prædicant, ſuamque

κατ' οὐσίαν συνυφέστηκεν· καὶ ἅμα οὐδενὸς ἐνδεῆ τὸν θεόν φαμεν εἶναι κάλλους, οὐδέ τινος ἀρετῆς, ἣν οἷόν τ' ἐστὶ διὰ λόγων αὐτῷ προστεθεῖναι. καὶ μὴν οἵ γε ἄγγελοι καὶ δαίμονες ἀπὸ θεῶν ἀεὶ προσλαμβάνουσι τὴν ἀλήθειαν· ὥστε οὐδὲν οὐδέποτε παρὰ ταύτην λέγουσι, τέλειοι ὄντες κατὰ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἑκάτεροι, οὐδὲ αὐτῇ προσθεῖναι πλέον εἰς δοξολογίαν δύνανται.

Πότε οὖν συμβαίνει τὸ λεγόμενον ὑπὸ σοῦ ἀπατηλὸν, τὸ τῆς "περιαυτολογίας;" ἡνίκα ἂν ἁμάρτημά τι συμβαίνει περὶ τὴν θευργικὴν τέχνην, καὶ μὴ οἷα δεῖ τὰ αὐτοπτικὰ ἀγάλματα, ἀλλ' ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων ἀπαντήσῃ· τότε γὰρ ὑποδυόμενα τὰ καταδεέστερα τὸ τῶν σεμνοτέρων τάξεων σχῆμα, προσποιεῖται ἐκεῖνο εἶναι ὅπερ ὑποδέδυκε, καὶ ἐνταῦθα ἀλαζόνας προΐεται λόγους καὶ μείζονας τῆς παρούσης αὐτοῖς δυνάμεως. ἅτε γὰρ οἶμαι τῆς πρώτης ἀρχῆς κιβδήλου παραφυομένης, πολὺ τὸ ψεῦδος ἐκ τῆς παρατροπῆς ἐπιρρεῖ, ὃ δὴ δεῖ τοὺς ἱερέας καταμανθάνειν ἀπὸ τῆς ὅλης τάξεως ἐν τοῖς φάσμασιν, ἣν δὴ τηροῦντες διαλέγχονται καὶ ἀποδοκιμάζουσιν αὐτῶν τὴν πεπλανημένην προσποίησιν, ὡς οὐδαμῶς ὑπάρχουσαν ἀληθινῶν καὶ ἀγαθῶν πνευμάτων. οὐδὲ δεῖ τὰ ἁμαρτήματα παραφέρειν ἐν τῇ ἀληθινῇ κρίσει τῶν ὄντων. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἢ τεχνῶν, ἀφ' ὧν διασφάλλονται, τὰ ἐν αὐτοῖς ἔργα δοκιμάζομεν· μὴ τοίνυν μηδὲ ἐνταῦθα τὰ μόλις καὶ διὰ μυρίων ἀγώνων κατορθούμενα, ἀπὸ τῶν ἐξ ἐπιδρομῆς ἀμαθῶς ἐμπιπτόντων τῇ θεαγωγίᾳ χαρακτήριζε· πλέον δὲ θάτερον ἀποφαίνου περὶ αὐτῶν. εἰ γὰρ τὰ ἀποπίπτοντα ἔργα τῆς αὐτοφανοῦς δείξεως τοιαῦτά ἐστιν οἷα σὺ λέγεις, ἀλαζονικὰ καὶ ψευδῆ, τὰ τῶν ἀληθινῶν ἀθλητῶν περὶ τὸ πῦρ γνήσιά τε ἐστὶ καὶ ἀληθινά. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὰ ἀρχικὰ πρώτως ἀφ' ἑαυτῶν ἄρχεται, καὶ ἑαυτοῖς παρέχει ὅπερ τοῖς ἄλλοις ἐνδιδόασιν, οἷον ἐν οὐσίᾳ, ἐν ζωῇ, ἐν κινήσει· οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀληθείας χορηγοῦντα πᾶσι τοῖς οὖσι, περὶ ἑαυτῶν πρώτως ἀλη-

θεῶν, καὶ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν προηγουμένως ἀναφαίνει τοῖς θεωροῦσι· διόπερ δὴ καὶ τὸ αὐτοπτικὸν πῦρ τοῖς θεουργοῖς ἐπιδείκνυσιν. οὐ γὰρ θερμότητος ἔργον ψύχειν, οὐδὲ φωτὸς τὸ ἐπισκοτεῖν, ἢ ἀποκρύπτειν τι τῶν ὄντων, οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς τῶν κατ' οὐσίαν ὁτιοῦν διαπραττομένων πάρεστιν ἅμα καὶ ἡ τοῦ ἐναντίου ἔργου δύναμις· ἀλλὰ τὰ μὴ φύσιν ἔχοντα, καὶ ἐναντία τοῖς κατ' οὐσίαν ὑπάρχουσι, ταῦτα ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐναντία δύναται, ἢ τῷ κακῷ περιπίπτειν πέφυκε. τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ περὶ τῶν φαντασμάτων ἐροῦμεν. εἰ γὰρ ταῦτα αὐτὰ μὲν οὐκ ἔστι τ' ἀληθῆ, τοιαῦτα δὲ ἕτερα οἷά περ ὑπάρχει τὰ ὄντα, οὐκ ἔστι δήπου ἐν τοῖς ἀποφανέσι πνεύμασι, φαντάζεται δὲ εἶναι τοιαῦτα οἷά περ αὐτὰ ἀληθῆ. μετέχει δὲ καὶ ταῦτα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς εἰδώλοις φαινόμενα εἴδη τοιαῦτά ἐστι· καὶ οὕτω διακενῶς ἕλκει τὴν διάνοιαν περὶ ἃ οὐδ' ὁτιοῦν τῶν κρειττόνων ἐστὶ γενῶν. ἐν δὲ ταῖς ἀπατηλαῖς ἐστι καὶ αὐτὰ παραγωγαῖς. τὸ γὰρ μίμημα τοῦ ὄντος, καὶ τὸ ἀμυδρῶς εἰκαζόμενον, καὶ τὸ ἀπάτης αἴτιον γιγνόμενον, οὐδενὶ τῶν ἀληθινῶν καὶ ἐναργῶς ὄντων γενῶν προσήκει· ἀλλ' αὐτὰς μὲν οἱ θεοὶ καὶ οἱ τοῖς θεοῖς ἑπόμενοι τὰς ἀληθινὰς ἑαυτῶν εἰκόνας ἀποκαλύπτουσι, φαντάσματα δὲ αὐτῶν, οἷα τὰ ἐν ὕδασιν, ἢ ἐν κατόπτροις μεμηχανημένα, οὐδαμῶς προτείνουσιν. τίνος γὰρ ἂν ἕνεκα ταῦτα ἐπιδείξειαν; πότερον, ἔνδειγμα φέροντα τῆς ἑαυτῶν οὐσίας καὶ δυνάμεως; ἀλλὰ ταῦτά γε τὸ παντὸς ἐνδεῖ· πλάνης γὰρ καὶ ἀπάτης αἴτια γίγνεται τοῖς πιστεύουσι, καὶ ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς γνώσεως τῶν θεῶν ἀποσπᾷ τοὺς θεωροῦντας. ἀλλ' ἵνα τι χρήσιμον παράσχῃ τοῖς ἐπιβλέπουσιν αὐτά· καὶ τί ἂν ποτε γένοιτο ἀπὸ τοῦ ψεύδους ὠφέλιμον; ἀλλ' εἰ μὴ τοῦτο φύσιν ἔχει, τὸ θεῖον φάντασμα προτείνειν ἀφ' ἑαυτοῦ; καὶ πῶς ἂν τὸ μόνιμον καὶ ἱδρυμένον ἐν ἑαυτῷ γένος, καὶ τὸ τῆς οὐσίας καὶ ἀληθείας αἴτιον, εἰς ἀλλοτρίαν ἕδραν μίμημα ἄν τι ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπατηλὸν ἐμποιήσειεν; οὐδαμῶς ἄρα θεὸς οὔτε αὐτὸς ἑαυτὸν μεταβάλλει εἰς τὰ φαντάσματα, οὔτε ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα ἐν ἄλλοις προτείνει·

eſſentiam præcipue contemplantibus oſtendunt; ideoque ignem ſuum per ſe propriâque formâ ſpectandum exhibent ſacerdotibus. Non enim eſt caloris frigifacere, aut lucis obtenebrare, aut aliquid obſcurare; nec denique ullius rei eſt, per eſſentiam aliquid efficientis, contrarium aliquandò facere; ſed quæ veram naturam non habent, quæque contraria ſunt eis quæ eſſentiam poſſident, contraria ſuſcipiunt, & malo inſici poſſunt. Quare eadem de phantaſmatis dicimus. Si ea vera non ſunt, ſanè nec in ſpiritibus apparentibus cætera ſe ita habent, ut res quæ veræ exiſtunt, imaginamur autem vera eſſe: hæc igitur eo modo falſa ſunt, & mendacia, quo in ſpeculis ſimulachra; itaque mentem vanis imaginibus rapiunt circa ea, quæ in melioribus naturis nunquam reperiuntur. Sed & hæc ipſa phantaſmata (ut ſunt à fallacibus ſpiritibus) ita & fallacia ſunt & perverſa; nam rei verè exiſtentis imitamen merum, exilis umbra, & figmentum, quodque deceptionem ſponte inducat, nulli convenit earum naturarum quæ veræ ſunt, certoque exiſtunt. Dii enim Deorumque comites oſtendunt ipſiſſimas ſui imagines, phantaſmata vero qualia in ſpeculis aut aquâ fiunt, nequaquam proferunt. Cur enim hujuſmodi oſtenderent? Nunquid ut eſſentiæ, potentiæve ſuæ indicia? Atque hæc prorſus deficiunt ex totâ naturâ; in errorem enim & deceptionem credentes inducunt, contemplanteſque abſtrahunt à verâ Deorum cognitione. Forte ut utile aliquid ſe ſpectantibus præbeant: quid autem utilitatis ſperari poſſit è mendacio? Sed an non ita naturâ comparata eſt divinitas, ut ex ſe idolum mittat? Quomodo vero eſſentia firma in ſeipſâ conſiſtens, & proinde aliis eſſentiæ & veritatis cauſa, in aliud mittat imitamen ſui ullum fallax & deceptorium? Neque igitur Deus ipſe ſe in phantaſmata transformat, nec ex ſeipſo in aliis phantaſmata producit, ſed veras ſui formas

in

in veris animarum moribus illuſtrat, & demonſtrat, quemadmodum & Deorum comites æmuli quoque ſunt iſtius veritatis, quæ in Diis conſpicitur. *Quod igitur dicis commune eſſe Diis, Dæmonibus, aliiſque ſuperis idola fingere, & magnifice ſe venditare,* confundit omnia inter ſe ſuperiora genera, nullamque reliquam facit inter ea diſtinctionem: hoc enim pacto omnia erunt inter ea communia, nihilque eximium ſervabitur præſtantioribus præ cæteris. Unum eſt igitur quod juſtius tibi opponi poſſit, *quâ tandem in re*, ſi vera ſit tua ſententia, *præſtantior erit natura divina quam Dæmonica?* Sed revera hæc genera non conveniunt inter ſe; neque, ſi qua eſt convenientia, eſt ea in modo apparendi phantaſtico, neque decet prima ex ultimis conjectare, neque ex conditione quâ deteriores & errantes ſe gerunt, reputare modum, quo ſuperiores veris formis animam ſignant. Hac forte ratione de his ſententiam ferens aliquis, & digna Diis & grata ſentiat.

τὰ δὲ ἀληθῆ, ἐν τοῖς ἀληθινοῖς ἤθεσι τῶν ψυχῶν ἐλλάμπει· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ οἱ τῶν θεῶν συνοπαδοὶ, ζηλωταί τῆς τῶν θεῶν εἰσιν αὐτοπτικῆς ἀληθείας. ὃ δὲ νῦν λέγεις, "ὡς κοινόν ἐστι τὸ τῆς εἰδωλοποιΐας, καὶ τῆς "περιαυτολογίας θεῶν τε δαιμόνων, καὶ τῶν ἄλλων," συμφύρει πάντα τῶν κρειττόνων γένη ἐν ἀλλήλοις, καὶ οὐδ' ἡντινοῦν αὐτῶν ἀπολείπει διαφορὰν πρὸς ἄλληλα· ἔσται γὰρ αὐτοῖς οὕτω κοινὰ πάντα, καὶ οὐδὲν τοῖς ὑπερέχουσιν ἀποδοθήσεται ἐξαίρετον. ἔνεστι δὲ οὕτω καὶ δικαιότερον πρὸς σε ἀντιλέγειν, "τί δὴ οὕτω ἔσται κρεῖττον τὸ τῶν θεῶν γένος παρὰ τῶν δαιμόνων;" ἀλλ' οὔτ' ἔχει κοινότητα ταῦτα τὰ γένη, οὔτε φανταστική ἐστιν αὕτη, οὔτε ἀπὸ τῶν τελευταίων καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις πλασμάτων τὰ πρῶτα, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἀληθῆ ἀποτυπώματα ἀναλογίζεσθαι προσήκει. οὕτως ἄν τις καὶ περὶ τούτων δοξάζων, τυγχάνοι τοῦ προσήκοντος, καὶ τοῖς θείοις κεχαρισμένον.

CAP. XI.

Cognitio divinorum ſanctos nos facit, ignorantia impuros; conjungi tamen nos divinis, non ſpeculationibus philoſophicis, ſed religione & cultu.

PERGIS porrò & provocas nos ad plenioremennerioremque circa divina explicationem; *& cenſes ignorantiam erroremque in his omnis impietatis & impuritatis fontem eſſe*: nec dubium id quidem, & in confeſſo apud omnes eſt. Quis enim non continuò concedet cognitionem quæ ens verum aſſequitur, quamproxime accedere ad cauſam divinam; contra ignorantiam quæ ad non ens delabitur, cum longè abſit à cauſâ divinâ,

ΤΑ δ' ἐφεξῆς ἐν οἷς τὴν περὶ τούτων ἄγνοιαν καὶ ἀπάτην, καὶ ἀνοσιουργίαν καὶ ἀκαθαρσίαν νενόμικας, προκαλεῖται ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀληθῆ περὶ αὐτῶν παράδοσιν, ἔχει μὲν οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν· ἀλλ' ὁμολογεῖται παρὰ πᾶσιν ὡσαύτως. τίς γὰρ οὐκ ἂν συγχωρήσειεν ἐπιστήμην τυγχάνουσαν τοῦ ὄντος οἰκειοτάτην εἶναι τῆς θείας αἰτίας θεοῖς, τὴν δὲ ἄγνοιαν τὴν ὑποφερομένην εἰς τὸ μὴ ὄν, πορρωτάτω τῆς θεί-

αι αἰτίαι τῶν ἀληθῶν εἰδῶν ἀποπίπτειν. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ οὐχ ἱκανῶς εἴρηται, προσθήσω τὸ ἐλλεῖπον, καὶ διότι φιλοσόφως μᾶλλον καὶ λογικῶς, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὴν ἔνεργον τῶν ἱερέων τέχνην τὸν ἀπολογισμὸν ποιεῖται, διὰ τοῦτο οἶμαι δεῖν θεουργικώτερον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν.

Ἔστω μὲν γὰρ "ἡ ἄγνοια καὶ ἀπάτη "πλημμέλεια καὶ ἀσέβεια," οὐ μὴν διὰ τοῦτο ψευδῆ ποιεῖται καὶ τὰ οἰκείως τοῖς θεοῖς προσφερόμενα, καὶ τὰ θεῖα ἔργα. οὐδὲ γὰρ ἡ ἔννοια συνάπτει τοῖς θεοῖς τοὺς θεουργούς· ἐπεὶ τί ἐκώλυε τοὺς θεωρητικῶς φιλοσοφοῦντας ἔχειν τὴν θεουργικὴν ἕνωσιν πρὸς τοὺς θεούς; νῦν δὲ οὐκ ἔχει τόγε ἀληθὲς οὕτως. ἀλλ᾽ ἡ τῶν ἔργων τῶν ἀρρήτων καὶ ὑπὲρ πᾶσαν νόησιν θεοπρεπῶς ἐνεργουμένων τελεσιουργία, ἥ τε τῶν νοουμένων τοῖς θεοῖς μόνοις συμβόλων ἀφθέγκτων δύναμις ἐντίθησι τὴν θεουργικὴν ἕνωσιν. διόπερ οὐδὲ τῷ νοεῖν αὐτὰ ἐνεργοῦμεν· ἔσται γὰρ οὕτω νοερὰ ἡ αὐτῶν ἡ ἐνέργεια, καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν ἐνδιδομένη. τὸ δ᾽ οὐδέτερόν ἐστιν ἀληθές. καὶ γὰρ μὴ νοούντων ἡμῶν αὐτὰ τὰ συνθήματα ἀφ᾽ ἑαυτῶν δρᾷ τὸ οἰκεῖον ἔργον, καὶ ἡ τῶν θεῶν, πρὸς οὓς ἀνήκει ταῦτα, ἄρρητος δύναμις, αὐτὴ ἀφ᾽ ἑαυτῆς ἐπιγινώσκει τὰς οἰκείας εἰκόνας. ἀλλ᾽ οὐ τῷ διεγείρεσθαι ὑπὸ τῆς ἡμετέρας νοήσεως, οὐδὲ γὰρ ἔχει φύσιν τὰ περιέχοντα ὑπὸ τῶν περιεχομένων, οὐδὲ τέλεια ὑπὸ τῶν ἀτελῶν, οὐδ᾽ ὑπὸ τῶν μερῶν τὰ ὅλα ἀνακινεῖσθαι. ὅθεν δὴ οὐδ᾽ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων νοήσεων προηγουμένως τὰ θεῖα αἴτια προκαλεῖται εἰς ἐνέργειαν· ἀλλὰ ταύτας μὲν καὶ τὰς ὅλας τῆς ψυχῆς ἀρίστας διαθέσεις, καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς καθαρότητα, ὡς συναίτια ἄττα προϋποκεῖσθαι χρή, τὰ δ᾽ ὡς κυρίως ἐγείροντα τὴν θείαν θέλησιν αὐτὰ τὰ θεῖά ἐστι συνθήματα. καὶ οὕτως τὰ τῶν θεῶν αὐτὰ ὑφ᾽ ἑαυτῶν ἀνακινεῖται, ὑπ᾽ οὐδενὸς τῶν ὑποδεεστέρων, ἐνδεχόμενά τινα εἰς ἑαυτὰ ἀρχὴν τῆς οἰκείας ἐνεργείας.

Ταῦτα δὴ τοῦ ἕνεκα ἀπεμήκυνα, ὅπως μὴ νομίζῃς ἀφ᾽ ἡμῶν εἶναι τὸ πᾶν κύ-

excidere prorſus ab omnibus veris formis. Sed cum hæc non ſatis plene abs te dicta ſunt, quod deeſt, addam: & quandoquidem philoſophicè & logicè potiùs quam ex arte ſacerdotum efficaci verba facis, ideò cenſeo oportere de iis diſputare magis ex ritibus ſacerdotum.

Sit igitur *hallucinatio & deceptio circa divina peccatum, & impietas,* non continuò tamen falſa fiunt, quæ Diis vel conſecrantur ſymbola, vel perficiuntur opera; nec enim cognitio conjungit cum Diis cultores Deorum; alioquin philoſophi divina ſpectantes ſemper deificam unionem reportarent. Atqui revera ita ſe res non habet. Nam unio illa deifica non acquiritur, niſi per cærimoniarum ineffabilium obſervantiam per operationes rite factas, Diis dignas, omnemque intellectum ſuperantes, perque vim inexplicabilium ſymbolorum Diis ſolis intellectorum. Quare neque conficimus ſacra per intellectum; aliter operatio iſta penderet ab intellectu noſtro, atque à nobis proficiſceretur; quorum neutrum verum eſt. Nobis enim nec opinantibus divina ſynthemata per ſe opus ſuum perficiunt, & Deorum virtus ineffabilis, ad quam diriguntur ſynthemata, ſuas in iis ultro agnoſcit imagines non quaſi à noſtro intellectu excitata; nec enim fert natura eorum quæ continent, ut commoveantur ab iis quæ continentur, ut nec ea quæ perfecta ſunt ab imperfectis, nec tota à partibus. Quare nec principia divina antecedenter à noſtro intellectu ad opus excitantur: ſed & has omneſque alias animæ perfectas diſpoſitiones & puritatem mentis, tanquam quaſdam con-cauſas præcedere oportet; cum interim divina ſynthemata principaliter expergiſaciunt Deorum benignitatem. Atque hoc pacto Dii à ſeipſis moventur, à nullo inferiori quicquam admittentes in ſe, tanquam ſuarum operationum principium.

Hæc ideo fuſius explicavi, ne exiſtimares à nobis pendere operationum ſacrarum authorita-

authoritatem ; nec arbitreris ex veritate mentis noſtræ eas quoque veritatem ſortiri, aut ex errore falſitatem. Nam ut noverimus quæ genus quodlibet proprie conſequuntur, non tamen continuò conſequimur ipſam eorum in opere veritatem. Utcunque ſine cognitione nunquam advenit efficax cum divinis unitas; neque tamen idem eſt omnino. Quapropter neque divina puritas per rectam cognitionem comparatur, uti neque corporis puritas per ſanitatem, ſed ipſa cognitione purior eſt, & ſupra eam unitur. Neque igitur hoc, neque quicquam aliud in nobis humanum, aliquid ad opera divina perficienda confert.

Accipe igitur hoc obitèr quidem à me dictum, quod tamen univerſæ tuæ de Theurgicâ arte ſententiæ ſatisfaciat. Sunt autem illa quoque hujus loci in quibus oſtendis te exiſtimare *cognitionem divinorum rem eſſe ſacram & utilem*; *& aſſimulas quidem rectè ignorantiam rerum præſtantiſſimarum tenebris, cognitionem luci*; *ignorantiam ais homines malis omnibus replere, propter inſcitiam & vecordiam*; *& cognitionem omnium bonorum eſſe fontem exiſtimas.* Hæc enim omnia eodem recidunt, quo ea quæ prius dicta ſunt; atque ibi, quam oportuit, diſceptationem nacta ſunt. Hæc igitur prætermittamus, & ad quæſtiones de divinatione tranſeamus, breviterque eas ſolvamus.

ρος τῆς ἐν ταῖς θεουργίαις ἐνεργείας, μηδ᾿ ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἡμετέραις ἀληθῶς διακειμέναις ὑπολάβῃς καὶ τὸ ἀληθὲς αὐτῶν ἔργον κατορθοῦσθαι, μηδ᾿ ἐν τῇ ἀπάτῃ διαψεύδεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἐὰν γνῶμεν τὰ ἑκάστῳ γένει παρακολουθοῦντα τὰ ἴδια, ἤδη καὶ τετυχήκαμεν αὐτῶν τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων ἀληθείας. ἀλλ᾿ οὐκ ἄνευ μὲν τοῦ γνῶναι παραγίνεταί ποτε ἡ δραστικὴ ἕνωσις· οὐ μὴν ἔχει γε πρὸς αὐτὸ ταυτότητα. ὥστε οὐδ᾿ ἡ καθαρότης ἡ θεία διὰ τῆς ὀρθῆς γνώσεως, ὥσπερ οὐδὲ ἡ τοῦ σώματος διὰ τῆς ὑγείας, ἀλλὰ καὶ τοῦ γινώσκειν μᾶλλον ὑπερήνωται αὕτη, καὶ ἀποκεκάθαρται. οὐδὲ ἄλλο τοίνυν οὐδὲν τῶν ἐν ἡμῖν τοιοῦτον ὑπάρχον, ὁποῖα τὰ ἀνθρώπινα, συνεργεῖ τι πρὸς τὸ τέλος τῶν θείων πράξεων.

Δέχου δὴ καὶ τοῦτο ἐν παρέργῳ μὲν εἰρημένον, πρὸς ὅλην δὲ τὴν ἐπίνοιάν τὴν σὴν περὶ τῆς θεουργικῆς τέχνης ἱκανῶς ἐνιστάμενον. τῆς δὲ αὐτῆς ἔχεται τούτοις δυνάμεως κἀκεῖνα, ἐν οἷς "ὅσιον καὶ ὠφέλιμον εἶναι νενόμικας τὴν περὶ θεῶν ἐπιστήμην, καὶ τὸ μὲν τῆς ἀγνοίας τῆς περὶ τῶν τιμίων καὶ καλῶν σκότος καλεῖς, φῶς δὲ, τὸ τῆς γνώσεως· καὶ τὸ μὲν, ἐμπλῆσαι τίθεσαι πάντων κακῶν τοὺς ἀνθρώπους δι᾿ ἀμαθίαν καὶ τόλμαν, τὸ δ᾿ αἴτιον ἡγῇ πάντων ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς αὐτὸ τείνει τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, τετύχηκέ τι λόγου τοῦ προσήκοντος μετ᾿ ἐκείνων. δεῖ τοίνυν ταῦτα μὲν παραλιπεῖν, ἐπὶ δὲ τὰς περὶ μαντικῆς ζητήσεις μεταβῆναι, καὶ ταύτας διαλῦσαι συντόμως.

SECTIO III.

CAP. I.

De Divinatione; quòd non ſit opus humanum; naturæ aut artis effectus. Quod divino ad nos munere & indulgentiâ veniat.

ΠΡΩΤΟΝ τοίνυν ἀπαιτεῖς διαρθρωθῆναί σοι, "τί τὸ γιγνόμενόν ἐστιν ἐν τῇ τοῦ μέλλοντος προγνώσει." Εὐθὺς οὖν ὃ ἐπιχειρεῖς μαθεῖν ἐστιν ἀδύνατον. Οὐ γὰρ δή ἐστι κατὰ τὸν νοῦν τῆς ἐρωτήσεως, τοιοῦτόν τι τῆς προγνώσεως δεῖ γίγνεσθαι, καί τι ἐκ τῶν ἐν τῇ φύσει κειμένων ὑπάρχειν. Τὸ δὲ οὐκ ἔστιν ἓν τῶν ἐν τῷ γίγνεσθαι, οὐδὲ διὰ φυσικήν τις ἀπεργάζεται μεταβολὴν, οὐδέ τι τέχνασμα ἐξεύρηται τοῦτο εἰς τὴν τοῦ βίου κατασκευὴν χρήσιμον μεμηχανημένον, οὐδ' ὅλως ἀνθρώπινόν ἐστι τὸ ἔργον, θεῖον δὲ καὶ ὑπερφυὲς, ἄνωθέν τε ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταπεμπόμενον, ἀγέννητόν τε καὶ ἀΐδιον αὐτοφυῶς προηγεῖται.

Μέγιστον δὴ οὖν ἀλεξιφάρμακον πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἀπορήματα, ἐκεῖνό ἐστι, γνῶναι τὴν ἀρχὴν τῆς μαντικῆς, ὡς οὔτε ἀπὸ σωμάτων ἐστὶν ὁρμωμένη, οὔτε ἀπὸ τῶν περὶ τοῖς σώμασι παθημάτων, οὔτε ἀπὸ φύσεως τινὸς, καὶ τῶν περὶ τὴν φύσιν δυνάμεων, οὔτε ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης παρασκευῆς, ἢ τῶν περὶ αὐτὴν ἕξεων· ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τέχνης τινὸς ἔξωθεν ἐπίκτητον περί τι μέρος τῶν ἐν τῷ βίῳ διαπραγματευομένης· τὸ δὲ πᾶν κῦρος αὐτῆς ἀνήκει εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν ἐνδίδοται, θείοις τε ἔργοις ἢ σημείοις ἐπιτελεῖται, θεάματά τε ἔχει θεῖα καὶ θεωρήματα ἐπιστημονικά. Τὰ δ' ἄλλα πάντα, ὡς ὄργανα ὑπόκειται τῇ ἐκ θεῶν καταπεμπομένῃ τῆς προγνώσεως δόσει, ὅσα τε περὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐστι καὶ τὸ σῶμα, καὶ ὅσα ἐν τῇ φύσει τοῦ παντὸς, ἢ ταῖς ἰδίαις ἑκάστων φύ-

PRINCIPIO igitur poſtulas tibi articulatim explicari, *quid ſit illud, quod fit, ſive generatur, in futurorum præſcientiâ.* Ecce, ut in ipſo limine tentas id diſcere, quod eſt impoſſibile. Juxta enim quæſtionis tuæ mentem, præſcientiam opinaris eſſe quid *genitum & phyſicum*, quale exiſtat in naturâ. Sed reverâ nihil eſt ex omnibus quæ generantur, nec ad modum phyſicæ mutationis efficitur: ſed nec inventa eſt, & excogitata, tanquam ars ad vitæ uſum neceſſaria: in univerſum nihil in ſe humani habet; ſed divinum quid & ſupernaturale eſt, cœlituſque ad nos dimittitur; ingeneratum quid & æternum eſt, & ſponte ſua præexiſtit.

Præſentiſſimum ergo remedium contra hujuſmodi omnes dubitationes illud erit, ut ſciamus divinationis originem; quòd utique à corporibus ortum ſuum non habeat, nec à paſſionibus corporeis, aut à naturâ, aut facultatibus naturalibus, aut ab humanis inventis, aut ab habitibus eò pertinentibus; aut ab arte quavis earum quæ vitæ noſtræ commodis quibuſcunque inſerviunt fuerit adquiſita; ſed quòd tota ejus auctoritas à Diis pendeat, ad eos referatur, operibuſque non niſi divinis, & ſignis poſſit conſtare & perfici. Cætera verò cuncta velut organa ſubjiciuntur miſſo divinitùs præſagii dono, ſive ad animam noſtram pertineant, ſive ad corpus, ſive ad naturam univerſi, ſive ad particulares rerum ſingularum naturas;

turas; niſi quod nonnulla materiæ vices obeant, ut loca, & ſimilia.

Si quis ergo derelinquat cauſas primarias, & in ſecundarias operas manticen referat, ſubſtituatque pro primis, motus puta corporeos, paſſionumve mutationes, aut motiones quaſvis alias, aut operationes vitæ hujus noſtræ, aut rationes animales, aut phyſicas, ſperetque poſſe ſe certi aliquid afferre; vel etiam exiſtimet, diligenter horum convenientias inter ſe obſervando, accuratam de divinatione rationem redditurum ſe, is quidem vehementer errat. Ea demum vera ratio omniumque origo eſt, ut nullo modo tentes colligere ſine cauſâ futurorum prænotionem ex iis, quæ nihil habent præſcientiæ; ſed à Diis arceſſere, qui fines cognitionis rerum omnium in ſe habent; ab his inquam oportet contemplari vaticinium derivatum, & diſtributum circa totum mundum, & circa omnes in mundo diſperſas naturas. Hæc utique cauſa erit principalis; fuerit & univerſalis maxime, & continebit primò in ſe, quod de ſe participantibus elargiatur: & veritatem præcipuè præbebit, quâ opus eſt vaticinio; & quæ jam in ſe habeat eorum quæ futura ſunt eſſentias, & cauſas, à quibus neceſſariò procedit perpetua præſagii conſecutio. Sit igitur hæc totius divinationis origo communis, unde omnes ejus ſpecies licebit indagare, & certo ſcire; & continuò ad eas deveniamus, ordinem ſequentes quæſtionum à te propoſitarum.

σιν ἐνυπάρχει· ἔνια δὲ ὡς ἐν ὕλης τάξει προϋπόκειται, ὅσα τόπων ἢ ἄλλων τινῶν ἔχεται τοιούτων.

Εἰ δέ τις ἀφιέμενος τῶν προηγουμένων αἰτίων, ἐπὶ τὰς δευτερουργοὺς ὑπουργίας ἀποφέρει τὸ τῆς μαντικῆς, οἷον κινήσεις σωμάτων, ἢ παθῶν μεταβολάς, ἢ κινήσεις τινὰς ἑτέρας, ἢ ζωῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἢ λόγους ἐμψύχους, ἢ φυσικοὺς τιθέμενος, νομίζοι τι σαφὲς λέγειν· ἢ συμμετρίας τούτων πρὸς ἄλληλα, ὡς αἰτίας, ἀναλογιζόμενος, ὑπολαμβάνοι τὴν ἀκρίβειαν ἀποδιδόναι περὶ αὐτῆς, τοῦ παντὸς διημάρτηκεν. ἀλλ' εἷς ὅρος ὀρθὸς καὶ μία ἀρχὴ περὶ τούτων, μηδαμῶς ἀναιτίως παράγειν τὴν τοῦ μέλλοντος μαντείαν ἀπὸ τῶν μηδεμίαν ἐχόντων πρόγνωσιν ἐν ἑαυτοῖς, ἀπὸ δὲ τῶν θεῶν συνεχόντων ἐν ἑαυτοῖς τὰ πέρατα τῆς ὅλης εἰδήσεως τῶν ὄντων, ἀπὸ τούτων θεωρεῖν, μεριζομένην τὴν μαντικὴν περὶ πάντα κόσμον, καὶ περὶ πάσας τὰς ἐν αὐτῷ διῃρημένας φύσεις. ἡ γὰρ τοιαύτη ἀρχηγική τέ ἐστιν αἰτία, καὶ διαφερόντως κοινοτάτη, ἔχουσά τε ἐν ἑαυτῇ πρώτως ἃ δίδωσι τοῖς μετέχουσιν ἑαυτῆς, καὶ μάλιστα ἀλήθειαν παρεχομένη, ἧς δεῖ τῇ μαντικῇ, οὐσίαν τε καὶ αἰτίαν τῶν γιγνομένων προειληφυῖα, ἀφ' ὧν ἐξ ἀνάγκης ἐφήκει τὸ τυγχάνειν τῆς προγνώσεως ἀπταίστως. ἀρχὴ μὲν οὖν ἔστω ἡ τοιαύτη κοινὴ περὶ πάσης τῆς μαντικῆς, ἀφ' ἧς ἔνεστι κατὰ εἴδη πάντα αὐτῆς ἐπιστημονικῶς ἐξευρεῖν· ἤδη δὲ αὐτῶν ἀντιλαμβανώμεθα ἑπόμενοι τοῖς ὑπό σου προτεινομένοις ἐρωτήμασι.

CAP. II.

De variis divinationis ſpeciebus. De eâ quæ per ſomnia. Divina ſomnia qualia ſunt. In iis maxime vis vaticinandi ineſt.

ΠΕΡΙ δὴ τῆς καθ' ὕπνου μαντικῆς λέγεις ταῦτα· "ὅτι δὴ καθεύδοντες δι' ὀνείρων τοῖς μέλλουσι πολλάκις ἐπιβάλλομεν, οὐκ ἐν ἐκστάσει μὲν γινόμενοι πολυκινήτῳ, ἥσυχον γὰρ κεῖται τὸ σῶμα, αὐτοῖς μὲν τοι γε ὡς ὕπαρ οὐκέτι παρακολουθοῦντες." ταῦτα τοίνυν ἃ λέγεις συμβαίνειν εἴωθεν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὀνείρων, καὶ τῶν ἀπὸ ψυχῆς, ἢ τῶν ἐν ἡμῖν ἐννοιῶν, ἢ λόγῳ ἀνακινουμένων, ἢ ὅσα ἀπὸ φαντασιῶν ἐγείρεται, ἢ τινων μεθημερινῶν φροντίδων· ἃ ποτὲ μέν ἐστιν ἀληθῆ, ποτὲ δὲ ψευδῆ, καὶ ἐπὶ τινων μὲν τυγχάνει τοῦ ὄντος, ἐπὶ δὲ τῶν πολλῶν ἀποτυγχάνει τοῦ ὄντος. οὐ μὴν οἵ τε θεόπεμπτοι καλούμενοι ὄνειροι τοῦτον γίνονται τὸν τρόπον, ὅνπερ σὺ λέγεις· ἀλλ' ἤτοι τοῦ ὕπνου ἀπολείποντος, ἀρχομένων ἄρτι ἐγρηγορέναι, ἀκούειν πάρεστι τινος φωνῆς συντόμου, τῆς περὶ τῶν πρακτέων ὑφηγουμένης, ἢ μεταξὺ τοῦ ἐγρηγορέναι καὶ καθεύδειν ὄντων, ἢ καὶ παντελῶς ἐγρηγορότων, αἱ φωναὶ ἀκούονται. καὶ ποτὲ μὲν ἀφανὲς καὶ ἀσώματον πνεῦμα περιέχει κύκλῳ τοὺς κατακειμένους, ὡς ὁρᾶσιν μὲν αὐτοῦ μὴ παρεῖναι, τὴν δὲ ἄλλην συναίσθησιν καὶ παρακολούθησιν ὑπάρχειν, ῥοιζουμένου τε ἐν τῷ εἰσιέναι, καὶ περικεχυμένου πανταχόθεν ἄνευ τινὸς ἐπαφῆς, θαυμαστά τε ἔργα ἀπεργαζομένου πρὸς ἀπαλλαγὴν παθῶν ψυχῆς τε καὶ σώματος. ἄλλοτε δὲ φωτὸς ἐπιλάμψαντος λαμπροῦ καὶ ἠρεμαίου, κατέχεται μὲν ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ὄψις, συμμύει τε, ἀναπεπταμένη μὲν οὖσα πρότερον· αἱ δ' ἄλλαι αἰσθήσεις διεγηγερμέναι τυγχάνουσι, καὶ συναισθάνονται πῶς εἰς τὸ φῶς οἱ θεοὶ ἐκφαίνονται, ὅσα τε λέγουσιν ἀκούουσι, καὶ ὅσα δρῶσιν ἴσασι παρακολουθοῦσαι. τελειότερον δ' ἔτι τοῦτο θεωρεῖται, ἡνίκα ἂν καὶ ἡ ὄψις βλέπῃ, καὶ ὁ νοῦς ἐρρωμένος ἐπακολουθῇ τοῖς

DE vaticinio quod fit per quietem "ſic loqueris; *Sæpe nos per quietem futura cognoſcere aliquatenus, (tametſi nullam patiamur extaſin aut concuſſiones, corpus enim interim jacet immotum) plene tamen & clare, ac ſi vigilaremus, nos non aſſequi.*" Hæc igitur quæ dicis locum habent in ſomniis quæ à cauſis humanis proveniunt, nempe quæ ab animâ noſtrâ, aut à cogitationibus noſtris, aut à ratione moveantur, aut denique quæ concitentur ab imaginationibus, aut curis diurnis: et hæc quidem aliquando falſa deprehenduntur, in nonnullis rem attingunt, in complurimis aberrant. Somnia vero divinitùs miſſa non ita ſe habent, ut tu jam dixiſti; ſed vel ſomno abeunte, cum jam incipimus evigilare, vocem brevem, quæ quid ſit faciendum doceat, audire videmur, vel inter vigiliam & ſomnum, vel cum plane evigilaverimus, voces audiuntur. Quandoque etiam ſpiritus quidam non corpolentus, nec ſpectabilis tamen, ſe jacentibus circumfundit, ita ut non oculis, ſed alio quodam ſenſu & perceptione ſentiatur; venit enim cum ſtrepitu, & undiquaque circumfunditur abſque contactu, operaque præſtat mirifica ad paſſiones animæ corporis reſtinguendas. Aliquando vero lumen liquidum & tranquillum fulget, ſub quo viſus detinetur & connivet, antea patulus; alii interea ſenſus experrecti ſunt, perſentiſcuntque quando Dii manifeſtò ſe oſtendunt, & quæ loquuntur, aguntque, concurrente animadverſione percipiunt. Perfectius autem id totum diſcernitur, quando & viſus percipit, & intellectus corroboratus quæ

fiunt

fiunt aſſequitur, & ſimul, qui ſpectant, afficiuntur. Tanta tamque differentia ſomnia haud puto humana ſunt: ſed ille ſomnus, & quòd ita oculi teneantur, & caro quaſi opprimamur, & quòd ſic medii ſimus inter ſomnum & vigiliam, vel quòd aut pœne expergeſiamus, vel etiam quòd omnino; omnia, inquam, iſta ſunt divina, & ad Deos ſuſcipiendos accommodata, immò ab ipſis Diis conceſſa ſunt, & quædam portio divinæ epiphaniæ illabitur per hujuſmodi præparationes.

Quare tolle à divinis ſomniis, quæ maxime vaticinii vim continent, omnem omninò *dormitionem*; tolle & hoc, non *perinde nos aſſequi*, quod tum oſtendatur, ac cum vigilemus. Nec enim Deos præſentes minus clarè animadvertimus, quam quæ vigilantes percipimus: immò, quod verum eſt, illa Deorum apparitio omni noſtrâ animadverſione non poteſt non eſſe manifeſtior & accuratior, tum etiam perfectiorem, quam illa, cognitionem gignit. Hæc divinorum ſomniorum indicia quidam non obſervantes, ſed idem de humanis, ac de his, exiſtimantes, rarò admodum per iſta, & caſu veram futurorum cognitionem aſſequuntur; ac proinde dubitant, nec immerito, an aliqua ſit in ſomniis veritas: quod te quoque proinde video perturbat, quia non noſti ſomniorum indicia & diſcrimina. Sed oportet te, ubi hæc poſueris tanquam fundamenta ſomniorum verè cognoſcendorum, univerſum divinationis per quietem ſermonem audire.

δρωμένοις, κίνησίς τε τῶν θεωρούντων συνυπάρχει. ταῦτα δὴ οὖν τοσαῦτα ὄντα καὶ οὕτω διάφορα, οὐδενὶ τῶν ἀνθρωπίνων προσέοικεν· ἀλλ' ὅ, τε ὕπνος, καὶ ἡ κάλυψις τῶν ὀμμάτων, καὶ ἡ κάρῳ προσφερὴς κατάληψις, καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ ὕπνου τε καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως κατάστασις, καὶ ἡ ἄρτι ἀνεγειρομένη, ἢ ἡ παντελὴς ἐγρήγορσις, πάντα θεῖά ἐστι καὶ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θεῶν ἐπιτήδεια, ἀπ' αὐτῶν τε ἐπιπέμπεται τῶν θεῶν μέρος ἢ τῆς θείας ἐπιφανείας, καὶ κατὰ τοιαῦτα προηγεῖται.

Ἄνελε οὖν ἐκ τῶν θείων ὀνείρων, ἐν οἷς δὴ καὶ μάλιστά ἐστι τὸ μαντικὸν, "τὸ καθεύδειν" ὁπωσοῦν, καὶ "τὸ μὴ παρακολουθεῖν ὡς ὑπὸ τοῖς ἐπιφαινομένοις." οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἧττόν ἐστιν ἡ ἐναργὴς παρουσία τῶν θεῶν τῆς ὑπὸ ἐγηγερμένης παρακολουθήσεως ἀπολειπομένη· ἀλλ' εἰ χρὴ τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ σαφεστέραν αὐτὴν εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀκριβεστέραν ἐκείνης, καὶ σύνεσιν ἐμποιοῦσαν τελεωτέραν. ἃ δὴ μὴ γινώσκοντές τινες δείγματα τῶν ὄντων μαντικῶν ὀνείρων, κοινὸν δέ τινα τρόπον ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπινον ἐπινοοῦντες, περιπίπτουσι κατὰ τὴν συντυχίαν σπανιάκις ἐπ' αὐτῶν τῇ τοῦ μέλλοντος προγνώσει, καὶ ἐντεῦθεν εἰκότως ἀπορῦσι, πῶς συνέχουσιν οἱ ὄνειροι τὸ ἀληθές. ὃ δὴ καί σε ταράττειν μοι δοκεῖ, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ ἀληθινὰ αὐτῶν γνωρίσματα. ἀλλὰ δεῖ στοιχεῖα ταῦτα προστησάμενόν σε τῆς ἀληθινῆς τῶν ὀνείρων ἐπιγνώσεως, ἀκολουθῆσαι τοῖς ὅλοις περὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς λόγοις.

CAP. III.

Animæ noſtræ vita duplex, altera corpori annexa, altera divina & ſeparabilis. Per hanc veritatem videt unita divinis. Veritas alia circa ideas purè abſtractas & incorporeas, alia circa rerum rationes ad geneſin ſpectantes. Quantum utilitatis hujuſmodi divinatio hominibus adferat.

ΛΕΓΟΥΣΙ δὲ τάδε, τὴν ψυχὴν διττὴν ἔχουσαν ζωήν, τὴν μὲν σὺν τῷ σώματι, τὴν δὲ χωριστὴν παντὸς σώματος· περὶ μὲν τὸν ἄλλον βίον ἐγρηγορότες τὰ πολλὰ τῇ κοινῇ μετὰ τοῦ σώματος ζωῇ χρώμεθα, πλὴν εἴ που κατὰ τὸ νοεῖν καὶ διανοεῖσθαι τοῖς καθαροῖς λόγοις ἀφιστάμεθα ἀπ' αὐτοῦ παντάπασιν· ἐν δὲ δὴ τῷ καθεύδειν, ἀπολυόμεθα παντελῶς ὥσπερ ἀπό τινων παρακειμένων ἡμῖν δεσμῶν, καὶ τῇ κεχωρισμένῃ τῆς γενέσεως ζωῇ χρώμεθα· τότε δὴ οὖν, εἴτε νοερόν, εἴτε θεῖον, ταὐτὸν ὑπάρχον, εἴτε καὶ ἕν, ἰδίᾳ ἑκάτερον καθ' ἑαυτὸ ὄν, τὸ τῆς ζωῆς εἶδος ἀνεγείρεται ἐν ἡμῖν καὶ ἐνεργεῖ ᾗ πέφυκεν. ἐπειδὴ οὖν ὁ μὲν νοῦς τὰ ὄντα θεωρεῖ, λόγους δὲ ἡ ψυχὴ τῶν γιγνομένων ἐν αὐτῇ πάντων περιέχει, εἰκότως δὴ κατὰ τὴν περιέχουσαν αἰτίαν ταττομένη, ἐν τοῖς προηγουμένοις αὐτῶν λόγοις προγιγνώσκει τὰ μέλλοντα. καὶ ταύτης δ' ἔτι τελειοτέραν ποιεῖται μαντείαν, ἡνίκα ἂν τοῖς ὅλοις ἀφ' ὧν ἀπεμερίσθη, συνάπτῃ τὰς μοίρας τῆς ζωῆς, καὶ τῆς νοερᾶς ἐνεργείας· πληροῦται γὰρ ἀπὸ τῶν ὅλων τότε τῆς πάσης εἰδήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξικνεῖσθαι ταῖς ἐννοίαις τῶν περὶ τὸν κόσμον ἐπιτελουμένων. οὐ μὴν ἀλλ' ὁπόταν γε καὶ τοῖς θεοῖς ἑνωθῇ κατὰ τὴν τοιαύτην ἀπόλυτον ἐνέργειαν, αὐτὰ τὰ ἀληθέστατα δέχεται τηνικαῦτα πληρώματα τῶν νοήσεων, ἀφ' ὧν ἀληθῆ μαντείαν προβάλλει τὴν θείων ὀνείρων, ἐντεῦθεν τὰς γνησιωτάτας ἀρχὰς καταβάλλεται. ἀλλ' ἐὰν τὸ νοερὸν ἑαυτῆς ἡ ψυχὴ καὶ τὸ θεῖον συνυφαίνῃ τοῖς κρείτ-

DICUNT igitur ſapientes hæc; anima duplicem habet vitam, unam ſimul cum corpore, alteram ab omni corpore ſeparabilem. Quando vigilamus utimur utplurimùm vitâ, quæ communis eſt cum corpore (præterquam ſiquando à corpore prorſus abalienemur, per noeticæ aut dianoeticæ facultatis operationes puras;) inter dormiendum vero, ſoluti prorſus à quibuſdam quaſi injectis vinculis, vitâ illâ utimur à generatione liberâ & ſeparatâ: & tunc hæc vitæ ſpecies quæ intellectualis eſt & divina (ſive hæc idem ſint, ſive utrunque unum quid ſit privatim per ſe exiſtens) ſtatim in nobis expergiſcitur, agitque quemadmodum ſua fert natura. Quoniam vero mens entia contemplatur, anima autem generabilium omnium in ſe rationes complectitur, non mirum eſt, ſi ſecundùm cauſam comprehendentem futura, in præcedentibus ea rationibus ordinata prænoſcat. Sed ſi anima copulet univerſalibus, à quibus deciſa eſt, duas illas vitæ & intellectualis operationis portiones, perfectius adhuc reportabit vaticinium: repletur enim tunc omni ſcientiâ ab univerſalibus, ita ut complurima etiam penetret ſuis cogitationibus, quæ in ſuperiori mundo geruntur. Immò quoties Diis copulatur per abſtractam hujuſmodi operationem, haurit certè veriſſimas ab iis & exuberantiſſimas notiones, à quibus elicit veram in ſomniis divinis vaticinationem. Quod ſi anima & partem ſui intellectualem & divinam melioribus naturis connexuerit, tunc omnia ejus

jus phantaſmata, ſive ſint de Diis, ſive de rebus per ſe incorporeis, ſive, ut abſolvam omnia, de rebus ad intelligibilium veritatem quovis modo ſpectantibus, puriora & liquidiora exorientur. Si vero anima, quas in ſe habet rerum generabilium rationes, connectat cum Diis earum cauſis, potentiam ab iis accipit, & capacitatem cognoſcendi & quæ fuerint, quæque futura ſunt, omniaque tempora periuſtrat, & eorum quæ in tempore eventura ſunt contemplatur opera, ſortiturque provinciam ea, prout oportet, ordinandi, curandi & corrigendi. Si qua corpora infirma ſunt, ſanat; ſi qua apud homines exorbitantia & in ordinem peccantia, commodè diſponit. Artes invenit, jura diſtribuit, legum conſtitutiones tradit. Sic in Æſculapii templo per ſomnia divina morbi ſanantur; ipſaque medendi ars conſtitutis obſervationibus nocturnarum apparitionum in divinis ſomniis comparata eſt. Totus Alexandri exercitus funditùs periiſſet, niſi per quietem apparuiſſet Dionyſius, & calamitatum graviſſimarum remedia monſtraſſet. Aphutis urbs, cum arctiſſimè à Lyſandro rege obſideretur, liberabatur per ſomnia, quæ ei Jupiter Ammon miſit; exercitum enim continuò inde movit, obſidionemque ſolvit.

Sed quid opus eſt ſingula percurrere explicando, cum quotidie ea eveniant in hoc genere, quæ omnem ſermonem mirificis ſuis effectis exuperent. Hæc igitur ſufficiat dixiſſe de divinatione per ſomnia, quibus oſtendimus quid ſit, & unde proveniat, denique quantum mortalibus afferat commodi.

ποσι, τότε καὶ τὰ φαντάσματα αὐτῆς ἔσται καθαρώτερα, ἤτοι περὶ θεῶν, ἢ τῶν καθ' ἑαυτὰς ἀσωμάτων οὐσιῶν, ἢ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, περὶ τῶν εἰς ἀλήθειαν συμβαλλομένων τὴν περὶ τῶν νοητῶν. ἐὰν δὲ τοὺς λόγους τῶν γιγνομένων ἀνάγῃ πρὸς τοὺς αἰτίους αὐτῶν θεοὺς, δύναμιν ἀπ' αὐτῶν περιλαμβάνει, καὶ γνῶσιν ἀναλογιζομένην, ὅσα τε ἦν, καὶ ὅσα ἔσται, θεωρία τι παντὸς χρόνου ποιεῖται, καὶ τῶν ἐν τῷ χρόνῳ συμβαινόντων ἐπισκοπεῖ τὰ ἔργα, τάξιν τι αὐτῶν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ ἐπανόρθωσιν τὴν προσήκουσαν μεταλαγχάνει. καὶ τὰ μὲν κεκμηκότα σώματα θεραπεύει· τὰ δὲ πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως ἔχοντα παρ' ἀνθρώποις, εὖ διατίθησι, τεχνῶν τε εὑρέσεις πολλάκις, καὶ διανομὰς τῶν δικαίων, καὶ τῶν νομίμων θέσεις παραδίδωσιν. οὕτως ἐν Ἀσκληπιοῦ μὲν τὰ νοσήματα τοῖς θείοις ὀνείροις παύεται· διὰ δὲ τὴν τάξιν τῶν νύκτωρ ἐπιφανειῶν, ἡ ἰατρικὴ τέχνη συνέστη ἀπὸ τῶν ἱερῶν ὀνειράτων. τὸ δὲ Ἀλεξάνδρου στρατόπεδον πᾶν ἐσώθη, μᾶλλον ἄρδην νυκτὸς ἀπόλλυσθαι, Διονύσου κατ' ὄναρ ἐπιφανέντος, καὶ τὴν λύσιν τῶν ἀνηκέστων παθημάτων σημαίνοντος. Ἄφυτις δὲ, ὑπὸ Λυσάνδρου τοῦ βασιλέως πολιορκουμένη, διὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ Ἄμμωνος πεμφθέντας ὀνείρους ἐσώθη, τὴν ταχίστην αὐτοῦ τὸ στράτευμα ἀναστήσαντος ἐκεῖθεν, καὶ λύσαντος εὐθέως τὴν πολιορκίαν.

Καὶ τί δεῖ καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντι μηκύνειν τῶν καθ' ἡμέραν ἀεὶ συμπιπτόντων, κρείττονα τοῦ λόγου τὴν ἐνέργειαν παρεχομένων. ταῦτα μὲν οὖν ἐξαρκεῖ εἰρηκέναι περὶ τῆς καθ' ὕπνον θείας μαντικῆς, τίς τί ἐστι, καὶ πῶς γίνεται, καὶ ὅσον παρέχεται τοῖς ἀνθρώποις τὸ ὄφελος.

CAP. IV.

De afflatione divinâ quæ inter vigilandum evenit. Quomodo Dii mentes obſideant. Quòd in omnibus afflationibus afflati prorſus à ſe abalienantur.

ΦΗΣ δὲ δὴ, "ὡς ἐπιβάλλουσι καὶ δι' ἐνθουσιασμοῦ καὶ θεοφορίας πολλοὶ τῷ μέλλοντι, ἐγρηγορότες μὲν, ὡς ἐνεργεῖν κατ' αἴσθησιν, αὐτοῖς δὲ πάλιν οὐ παρακολουθοῦντες, ἢ οὔπω ὡς πρότερον παρακολουθοῦντες ἑαυτοῖς." βούλομαι δὴ καὶ ἐν τούτοις διὰ τεκμήρια τῶν ὀρθῶς κατεχομένων ὑπὸ τῶν θεῶν παραδεῖξαι. ἢ γὰρ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ὑποτιθέασιν ὅλην, ὡς ὄχημα ἢ ὄργανον τοῖς ἐπιπνέουσι θεοῖς, ἢ μεταλλάττουσιν ἀντὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς τὴν θείαν, ἢ καὶ ἐνεργοῦσι τὴν οἰκείαν ζωὴν πρὸς τὸν θεόν· οὔτε κατ' αἴσθησιν ἐνεργοῦσιν, οὔτε ἐγρηγόρασιν οὕτως ὡς οἱ διεγηγερμένας ἔχοντες τὰς αἰσθήσεις, οὔτ' ἐπιβάλλουσιν αὐτοὶ τῷ μέλλοντι, οὔτε κινοῦνται ὡς οἱ καθ' ὁρμὴν ἐνεργοῦντες· ἀλλ' οὐδὲ παρακολουθοῦσιν ἑαυτοῖς, οὔτε ὡς πρότερον, οὔτε ἄλλως ὁπωσοῦν, οὐδ' ὅλως ἐπιστρέφουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν οἰκείαν σύνεσιν, οὐδ' ἔστιν ἥντινα ἰδίαν γνῶσιν προβάλλουσι.

Τεκμήριον δὲ μέγιστον· πολλοὶ γὰρ καὶ πυρὸς προσφερομένου οὐ καίονται, οὐχ ἁπτομένου τοῦ πυρὸς αὐτῶν, διὰ τὴν θείαν ἐπίπνοιαν· πολλοὶ δὲ καιόμενοι, οὐκ ἀντιλαμβάνονται, διότι οὐ τὴν ζῴην ζωὴν ζῶσι τηνικαῦτα. καὶ οἱ μὲν διαπειρανθέντες ὀβελοῖς οὐκ ἐπαισθάνονται· οἱ δὲ πελέκεις προσαρασσόμενοι τοῖς νώτοις, οἱ δὲ καὶ ξιφιδίοις τὰς ὠλένας κατατέμνοντες οὐδαμῶς κατακολουθοῦσιν. αἵ τε ἐνέργειαι αὐτῶν οὐδαμῶς εἰσιν ἀνθρώπιναι· τὰ γὰρ ἄβατα βατὰ γίνεται θεοφορουμένοις, καὶ εἰς πῦρ φέρονται, καὶ πῦρ διαπορεύονται, καὶ ποταμοὺς διαπερῶσιν, ὥσπερ ἡ ἐν Καστάβαλλοις ἱέρεια. ἀπὸ δὲ τούτων δείκνυται, ὡς οὐ παρακολουθοῦσιν ἑαυτοῖς ἐνθουσιῶντες, καὶ ὅτι οὔτε τὴν ἀνθρωπίνην, οὔτε τὴν τοῦ ζῴου ζωὴν ζῶσι κατ' αἴσθησιν ἢ ὁρμὴν, ἄλλην δέ τινα θειοτέραν ζωὴν ἀνταλλάττονται, ἀφ' ἧς ἐπιπνέονται, καὶ ἀφ' ἧς τελέως κατέχονται.

AIS deinceps, *multos canere futura ex afflatu & inſpiratione divina, qui quidem adeo vigilent, ut etiam ſenſibus utantur; nec tamen ſui compotes ſunt, aut ſaltem non adeo ut ante afflatum.* Volo igitur certa indicia demonſtrare, ex quibus dignoſci poſcit, qui reverâ à Diis obſidentur. Divinitus afflati quicunque ſunt, aut ſuam vitam penitus ſubjiciunt afflantibus Diis, tanquam vehiculum, aut organum; aut vitam propriam in divinam commutavere: vel denique vitam propriam ad Dei nutum accommodant: neque ſenſuum utuntur officio, neque ita vigilant ut qui ſenſus habent expeditos, neque ipſi quidem futura apprehendunt, neque humano more operantur; ſed neque ſui compotes ſunt, ut erant nuper, ſed nullo prorſus modo; neque reflectunt in ſeipſos propriam intelligentiam, neque promunt cognitionem ſua ſponte.

Hæc ita eſſe illud certiſſimo fit indicio: multi divinitus afflati admotis ignibus non uruntur; Deus enim intus afflans, ignem non ſinit attingere; multi iterum etiamſi urantur, nihil perſentiſcunt, quoniam tunc tempore vitam non vivunt animalem. Alii virubus transfixi non ſentiunt; alii in terga ſecuribus percuſſi, alii brachiis lancinatis cultello, nihil animadvertunt. Sed & eorum actiones non ſunt amplius humanæ; Dei enim afflatu vecti viam per loca invia inveniunt; in ignem feruntur illæſi; ignem calcant, fluvios mirificè tranant, quemadmodum facit ſacerdos in Caſtabalis. Atque per hoc oſtenſum eſt, quòd afflati non intelligunt ſuas operationes, quòd neque vitam hominis, neque animalis vivunt, ſed aliam longè diviniorem, à quâ inſpirantur & poſſidentur.

CAP.

CAP. V.

Dii diverſi diverſas afflationes efficiunt. Iſtius diverſitatis ſigna manifeſta.

SUNT autem variæ divinæ obſeſſionis ſpecies, & variis modis divina inſpiratio efficitur; unde ejus ſigna quoque diverſa eſſe contingit. Vel enim Dii qui nos inſpirant, differunt, & afflationem efficiunt diverſam; vel modus inſpirandi alius eſt atque alius, unde etiam raptus divinus differt. Aut enim Deus ipſe nos occupat, aut nos ei totos addicimus, aut unà cum ipſo eodemque tenore operamur. Item aliquando aut infimæ divinæ potentiæ compotes evadimus, aut mediæ, aut ultimæ. Item aliquando eſt nuda Dei præſentia, aliquando etiam communio, nonnunquam & unio fit harum afflationum. Rurſum reſpirationis vel anima ſola fit particeps, vel ſimul cum corpore fruitur, vel totum animal.

Secundum horum diverſitatem, diverſa quoque fiunt inſpiratorum ſigna: alii quippe toto corpore agitantur, alii quibuſdam membris, alii rurſum omninò quieſcunt; aliquando harmoniæ audiuntur benè ordinatæ, & choreæ, & voces concinnæ, aliquando contraria his. Rurſum, corpus eorum vel concreſcere videtur in altum, vel in amplùm, vel per aërem ferri ſublimè, vel omnia his contraria patitur: item obſervari poſſit vocis æquabilis tenor & contentio; iterum varietas plurima, propter interpoſita ſilentii ſpatia, ſonis muſicè nunc intenſis, nunc remiſſis, aliquando etiam alio modo.

ΕΣΤΙ δὴ οὖν πολλὰ τῆς θείας κατακωχῆς εἴδη, καὶ πολλαχῶς ἡ θεία ἐπίπνοια ἀνακινεῖται· ὅθεν δὴ καὶ πολλὰ τὰ σημεῖα αὐτῆς ἐστι διαφέροντα. τοῦτο μὲν γὰρ οἱ θεοὶ διαφέροντες, ἀφ' ὧν ἐπιπνεόμεθα, καὶ τὴν ἐπίπνοιαν ποιοῦσιν ἑτέραν· τοῦτο δὲ καὶ ὁ τρόπος τῶν ἐνθουσιασμῶν παραλλάττων ποιεῖ καὶ τὴν θεοφορίαν ἑτέραν. ἢ γὰρ ὁ θεὸς ἡμᾶς ἔχει, ἢ ἡμεῖς ὅλοι τοῦ θεοῦ γιγνόμεθα, ἢ κοινὴν ποιούμεθα πρὸς αὐτὸν τὴν ἐνέργειαν· καὶ ποτὲ μὲν τῆς ἐσχάτης δυνάμεως τοῦ θεοῦ μετέχομεν, ποτὲ δ' αὖ τῆς μέσης, ἐνίοτε δὲ τῆς πρώτης· καὶ ποτὲ μὲν μετουσία ψιλὴ γίνεται, ποτὲ δὲ καὶ κοινωνία, ἐνίοτε δὲ καὶ ἕνωσις τούτων τῶν ἐνθουσιασμῶν· ἢ μόνη ἡ ψυχὴ ἀπολαύει, ἢ καὶ τῷ σώματι περιέχει, ἢ τὸ κοινὸν ζῷον.

Ἐκ δὴ τούτων καὶ τὰ σημεῖα τῶν ἐπιπνεομένων γίνεται πολυειδῆ, κινήσεις τε τοῦ σώματος, καὶ μορίων τινῶν, παντελεῖς τε αὐτοῦ ἠρεμίαι, τάξεις τε ἐναρμόνιοι, καὶ χορεῖαι, καὶ φωναὶ ἐμμελεῖς, ἢ τἀναντία τούτων· καὶ ἤτοι τὸ σῶμα ἐπαιρόμενον ὁρᾶται, ἢ διογκούμενον, ἢ μετέωρον ἐν τῷ ἀέρι φερόμενον, ἢ τἀναντία τούτων περὶ αὐτὸ φαίνεται γιγνόμενα· φωνῆς τε ὁμαλότης κατὰ μέγεθος, ἢ κατὰ τὰ μεταξὺ διαλαμβανόμενα τῇ σιωπῇ διαστήματα πολλὴ θεωρεῖται, καὶ ἀνωμαλία· αὖθις ἐνίοτε μουσικῶς μὲν ἐπιτεινομένων καὶ ἀνιεμένων τῶν ἤχων, ἐνίοτε δ' ἄλλον τρόπον.

CAP. VI.

Idem amplius illuſtratur per ſpiritus ingreſſum, qui inſpiratum, ut auriga equum, regit & gubernat.

ΤΟ δὲ μέγιστον ὁρᾶται τῷ θεαγωγοῦντι τὸ κατιὸν πνεῦμα καὶ εἰσκρινόμενον, ὅσον τέ ἐστι καὶ ὁποῖον, μυστικῶς τε πείθεται καὶ διακυβερνᾶται. ὁρᾶται δὲ τῷ δεχομένῳ τὸ τοῦ πυρὸς εἶδος πρὸ τοῦ δέχεσθαι· ἐνίοτε δὲ καὶ τοῖς θεωροῦσι πᾶσιν ἔκδηλον γίνεται, εἴτε κατιόντος, ἢ ἀναχωροῦντος τοῦ θεοῦ· ἀφ᾽ οὗ δὴ καὶ τὸ ἀληθέστατον αὐτοῦ καὶ δυνατώτατον, καὶ μάλιστα τεταγμένον περὶ τίνων τε πέφυκεν ἀληθεύειν, καὶ τίνα δύναμιν παρέχειν, ἢ ἐπιτελεῖν τοῖς ἐπιστήμοσι, γνώριμον γίνεται. οἱ δὲ ἄνευ τῶν μακαρίων τούτων θεαμάτων ἀφανῶς ποιούμενοι τὰς ἀγωγὰς τῶν πνευμάτων, ὥσπερ ἐν σκότῳ ἀφάσσουσι, καὶ οὐδὲν ἴσασιν ὧν ποιοῦσι, πλὴν πάνυ μικρῶν, τῶν διὰ τοῦ σώματος φαινομένων σημείων τοῦ ἐνθουσιῶντος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐναργῶς ὁρωμένων, τὰ ὅλα τῆς θείας ἐπιπνοίας ἐν ἀφανεῖ κεκρυμμένα ἀγνοοῦντες. ἀλλ᾽ ἐκεῖ πάλιν ἐπάνειμι. εἰ γὰρ παρουσία τοῦ τῶν θεῶν πυρὸς καὶ φωτός τι εἶδος ἄρρητον ἔξωθεν ἐπιβαίνει τῷ κατεχομένῳ, πληροῖτο αὐτὸν ὅλον, ἐπικρατεῖ κύκλῳ τε πανταχόθεν ἐν ἑαυτῷ συνείληφεν, ὡς μηδεμίαν οἰκείαν ἐνέργειαν δύνασθαι διαπράττεσθαι, τίς ἂν αἴσθησις ἢ παρακολούθησις, ἢ ἐπιβολὴ οἰκεία παραγένοιτο τῷ καταδεχομένῳ τὸ θεῖον πῦρ; ἢ τί ἂν ἔτι ἀνθρώπινον κίνημα παρεμπέσοι, ἢ ποία καταδοχὴ γένοιτ᾽ ἂν ἀνθρωπίνη πάθους ἢ ἐκστάσεως, ἢ παρατροπῆς φαντασιῶν, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου, ὁποῖον ὑπολαμβάνουσιν οἱ πολλοί; τοιαῦτα οὖν ἔστω καὶ τὰ θεῖα τεκμήρια τῆς ἀληθινῆς ἐνθουσιάσεως, οἷς ἄν τις προσέχων, οὐκ ἂν διαμάρτοι τῆς ὀρθῆς περὶ αὐτὴν ἐπιγνώσεως.

QUOD autem longè maximum eſt, is qui deducit numen, aliquando videt ſpiritum deſcendentem inſinuantemque ſe, & quantus ſit & qualis, atque ab eo myſticè docetur, & regitur. Qui autem numen concipit, ante ſuſceptionem videt quandam ignis ſpeciem; quam quidem etiam omnes præſentes aliquando vident, vel ſub adventum Dei vel ſub exceſſum: unde harum rerum periti optimè judicant de veritate, de poteſtate, & maximè de ordine iſtius numinis, & quibus de rebus verax eſſe poſſit, quas vires præbere, quid denique perficere valeat. Qui autem his beatis ſpectaculis fruſtrati, ſpiritus deducunt quos non vident, cæcutiunt prorſus tanquam in tenebris, neque quicquam intelligunt præter pauca admodum indicia quæ ſe manifeſtant in corpore hominis correpti, & nonnulla alia per ſe aperta; ignorantes interim divinæ inſpirationis præcipua omnia quæ latent iis ignota. Sed redeo iterum in viam. Cum igitur divini ignis affluentia quædam & ineffabilis luminis ſpecies extrinſecus occupato incubet, impleatque ipſum totum, penituſque ei invaleſcat, & circumquaque in ſe complectatur, adeo ut nullam queat actionem peragere propriam, quiſnam ſenſus perceptiove & animadverſio propria poteſt adeſſe animo divinum ignem ſuſcipienti? Aut quæ tunc intervenire poſſit humana motio, aut obſeſſio paſſionis humanæ, & extaſeos, aut phantaſiæ averſionis, aut quicquam tale, quemadmodum multi credunt? Hæc igitur ſint divinæ inſpirationis veræ indicia, quibus qui diligenter attenderit, à vero judicio circa eam non aberrabit.

CAP.

CAP. VII.

Quid ſit divina afflatio; non Dæmonum ſed Dei latio; non extaſis, ſed anagogicus motus: non pendet à corpore aut animâ noſtrâ, ſed à Deo ſolo.

SED nec ſatis eſt hæc ſola didiciſſe, nec qui hæc ſola cognorit, ad divinæ ſcientiæ perfectionem perventurus eſt. Oportet præterea ſcire quid ſit, & quomodo contingat enthuſiaſmus. Et malè quidem creditur eſſe mentis motio unà cum inſpiratione dæmonicâ. Nam ſi verè mens hominis obſeſſa detineatur, utique non agitatur. Sed nec illa afflatio à Dæmonibus fit, ſed à Diis. Adde quòd enthuſiaſmus non rectè vocatur extaſis: nam potius dici debet reductio animi & reſtitutio in melius; cum extaſis & raptus in deterius perverſionem haud obſcure ſignificet. Propterea qui ſic de hac re diſputat, ea forte dicit quæ ſolent divinitùs afflatis accidere, non tamen rei ipſius naturam, & quod præcipuum eſt, tangit. Præcipuum autem eſt, ipſos afflatos penitus à Deo obſideri, quam quidem obſeſſionem poſtea ſequitur, tanquam accidens, extaſis & alienatio. Non rectè igitur quis exiſtimaverit enthuſiaſmum pendere ab animâ, aut ab aliquibus animæ facultatibus, aut ab intellectu, aut ab operationibus, aut à corporeâ valetudine, aut ſine hâc fieri aut non fieri. Opus namque plus quam humanum eſt divinus raptus, nec facultatibus operationibuſque mortalibus innititur; quanquam iis quaſi ſubjectis & organis utatur Deus; qui tamen totum vaticinii munus per ſe præſtat, & penes ſe pure ſeparatimque ab aliis omnibus (animâ & corpore nihil miniſtrantibus) operatur. Unde & vaticinia ad hunc modum concepta vera ſunt. Quòd ſi anima ante afflationem perturbata fuerit, aut interim concitetur, aut corpori confundatur, aut divinam harmoniam interpellet; confuſa & fallacia evadunt vaticinia, nec ſperari poſſit verus aut genuinus enthuſiaſmus.

ΟΥ μὴν ἐξαρκεῖ τε ταῦτα μόνα μαθεῖν, οὐδ' ἄν τις γένοιτο τέλειος εἰς τὴν θείαν ἐπιστήμην, ταῦτα μόνα εἰδώς. ἀλλὰ δεῖ γνῶναι, καὶ τίς ὁ ἐνθουσιασμός ἐστι, καὶ ὅπως γίνεται. φορὰ μὲν οὖν τῆς διανοίας μετὰ δαιμονίας ἐπιπνοίας ψευδῶς δοξάζεται. οὔτε γὰρ ἡ διάνοια ἡ ἀνθρωπίνη φέρεται, εἴπερ οὕτως κατέχεται· οὔτε δαιμόνων, θεῶν δὲ γίνεται ἐπίπνοια. ἀλλ' οὐδ' ἔκστασις ἁπλῶς οὕτως ἐστὶν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀναγωγὴ καὶ μετάστασις· ἡ δὲ παραφορὰ καὶ ἔκστασις ἐμφαίνει καὶ τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀνατροπήν. ἔτι τοίνυν ὁ τοῦτο ἀποφαινόμενος, λέγει μέν τι περὶ τῶν συμβεβηκότων περὶ τοὺς ἐνθουσιῶντας, οὐ μήν τοι τὸ προηγούμενον ἀναδιδάσκει. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ κατέχεσθαι ὅλους αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ᾧ ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ ἐξίστασθαι. ψυχῆς μὲν οὖν καί τινος τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων, ἢ νοῦ, ἢ ἐνεργειῶν, ἢ σωματικῆς ἀσθενείας, ἢ ἄνευ ταύτης, οὐκ ἄν τις ὑπολάβοι δικαίως τὸν ἐνθουσιασμὸν εἶναι, οὐδ' ἂν οὕτω γίνεσθαι, εἰκότως οὖν ὑπόθοιτο· οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν ἐστι τὸ τῆς θεοφορίας ἔργον, οὔτε ἀνθρωπίνοις μορίοις καὶ ἐνεργήμασι τὸ πᾶν ἔχει κῦρος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως ὑπόκειται, καὶ χρῆται αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς ὀργάνοις· τὸ δὲ πᾶν ἔργον τῆς μαντείας δι' αὐτοῦ πληροῖ, καὶ ἀμιγῶς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀφειμένος, οὔτε ψυχῆς κινουμένης οὐδ' ὁπωσοῦν, οὔτε σώματος, ἐνεργεῖ καθ' αὑτόν. ὅθεν δὴ καὶ ἀψευδῶς γίνονται τὰ μαντεῖα, τὰ οὕτως ὡς λέγω κατορθούμενα. ἐπειδὰν δ' ἡ ψυχὴ προκατάρχῃ, ἢ μεταξὺ κινεῖται, ἢ τῷ σώματι παρεμπίπτῃ, καὶ τὴν θείαν ἁρμονίαν ἐπιταράττῃ, θορυβώδη γίνονται καὶ ψευδῆ τὰ μαντεῖα, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς οὐκέτι ἀληθὴς ὑπάρχει οὐδὲ γνήσιος.

CAP. VIII.

Ulterius idem confirmatur. Cauſæ divinationis ſunt lumen & ſpiritus à Diis venientes, & præſens eorundem imperium & dominatio.

Εἰ μὲν οὖν ἀπόλυσις τοῦ θείου ἀπὸ τῆς ἄλλης ψυχῆς, ἢ χωρισμὸς τοῦ νοῦ, ἢ τις ἐπίτασις ἢ ἡ ἀληθὴς μαντεία· ἢ σφοδρότης καὶ ἐπίτασις ἐνεργείας ἢ πάθους, ἢ ὀξύτης καὶ φορὰ τῆς διανοίας, ἢ τὸ διαθερμαίνειν τὸν νοῦν, πάντα τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἀνακινούμενα, ψυχῆς ἄν τις τὸν ἐνθουσιασμὸν εἶναι εὐλόγως ὑποπτεύοιτο. εἰ δὲ τὸ σῶμα κατὰ τὰς ποιὰς κράσεις, ἤτοι μελαγχολικὰς, ἢ ὁποιασοῦν, ἢ καὶ ἰδίως ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, ἢ τὸ ποιόν τι τούτων εἶδος, ἢ τὴν ἐν λόγῳ τούτων μίξιν ἢ κρᾶσιν, ἢ τὸ πνεῦμα, ἢ τὸ μᾶλλον, ἢ τὸ ἧττον τούτων, αἴτιον καθίσταται τῆς ἐνθουσιαστικῆς ἐκστάσεως, σωματικὸν ἂν εἴη τὸ τῆς παρατροπῆς πάθος, καὶ ἀπὸ τῶν φυσικῶν κινήσεων ἐγειρόμενον. εἰ δ' ἐξ ἀμφοῖν ἡ ἀρχὴ σώματός τε καὶ ψυχῆς ἀνεγείρεται, καθὸ συμπέπλεκται ταῦτα ἀλλήλοις, κοινὸν ἔσται τὸ τοῦ ζώου τὸ τοιόνδε κίνημα. ἀλλ' οὔτε σώματος, οὔτε ψυχῆς, οὔτε τοῦ συναμφοτέρου τὸ ἐνθουσιᾶν ἐστιν ἔργον· οὐδὲ γὰρ ἔχει τινὰ ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς αἰτίαν τῆς θείας παραλλάξεως, οὐδὲ πέφυκεν ἀπὸ τῶν χειρόνων τὰ κρείττονα ἀπογεννᾶσθαι.

Ἀλλὰ δεῖ ζητεῖν τὰ τῆς θείας μανίας αἴτια· ταῦτα δέ ἐστι τὰ καθήκοντα ἀπὸ τῶν θεῶν φῶτα, καὶ τὰ ἐνδιδόμενα πνεύματα ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν παντελὴς ἐπικράτεια, περιέχουσα μὲν πάντα τὰ ἐν ἡμῖν, ἐξορίζουσα δὲ παντελῶς τὴν οἰκείαν ἡμῶν παρακολούθησιν καὶ κίνησιν· καὶ λόγους μὲν προϊεμένη, οὐ μετὰ διανοίας δὲ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ μαινομένῳ, φασὶ, στόματι φθεγγομένων αὐτοὺς, καὶ ὑπηρετούντων ὅλων, καὶ παραχωρούντων μόνῃ τῇ τοῦ κρατοῦντος ἐνεργείᾳ. τοιοῦτός τις ἐστὶν ὁ σύμπας ἐνθουσιασμὸς, καὶ ἀπὸ τοιούτων αἰτίων ἀποτελούμενος, ὡς ἐν τύπῳ, καὶ μὴ δι' ἀκριβείας περὶ αὐτοῦ εἰρῆσθαι.

SI igitur vera vaticinatio nihil eſſet aliud quam ſolutio partis divinioris animæ à reliquâ animâ, aut mentis ſeque-ſtratio, aut intentio quædam; aut ſi vehementior & contentior tantum actionis paſſionisve gradus, aut acutior & concitatior cogitatio, aut fervor animæ eſſet; quandoquidem iſthæc omnia ab animâ noſtrâ profluunt, ſane non immerito aliquis animæ quoque enthuſiaſmum attribueret. Porro ſi corpus propter certa ſua temperamenta, putà melancholica vel quælibet alia, aut, ut particularius dicam, propter calidum, aut frigidum, aut humidum innatum, aut aliam qualitatis ex his omnibus conflatam ſpeciem, aut miſtionis & compoſitionis proportionem, aut propter certum ſpiritum, aut denique propter horum omnium exceſſum aut defectum, cenſeatur juſta enthuſiaſtici raptus cauſa, certè alienatio iſta corporea paſſio eſſet, ortumque ſuum naturalibus motionibus imputaret. Si vero ab utroque tum corpore tum animâ, quatenus hæc duo compoſitum conſtituunt, originem trahere afflationem concederemus, communicaret utique iſta agitatio cum utraque animalis parte. Sed revera enthuſiaſmus nec corporis, nec animæ, nec compoſiti totius opus eſt; nec enim iſta in ſe habent vel cauſam fontemve divinæ illius alienationis; nec ſolent quæ ſunt præſtantiora à deterioribus procreari.

Age igitur, indagemus cauſam & originem furoris divini. Ea vero alia non eſt, quam illuminatio ab ipſis uſque Diis promanans, ſpiritusque ab iis provenientes, & obſeſſio quâ nos tenent plena & abſoluta, quæ quidem omnes noſtras facultates abſorbeat, motuſque & operationes humanas & ſenſum noſtri prorſus exterminet: ſermones proferens quos tamen non intelligant qui loqui videntur, ſed furioſo ore pronuntient; ut omnia prorſus quæ noſtra ſint, occupantis Dei poteſtati ſoli miniſtrent tantum & obſecundentur. Hujuſmodi eſt omnis verus enthuſiaſmus, & ex his oritur cauſis, ut ſtrictim, non accurate, de eo jam dixiſſe libuit.

CAP.

CAP. IX.

Ait Porphyrius quoſdam ad auditas tibias, cymbala, tympana, aut certum quoddam melos extaſin pati. Corybantes, Sabazii, Metrizantes. Iamblichus ponit in Muſica aliquid naturale, & aliquid divinum; hinc ad afflationes valere Muſicam. Diis quibuſdam quædam propria & conſecrata muſica. Animæ nota erat harmonia antequam ſe corpori inſinuaret, non eſt tamen harmonia.

QUÆ deinceps dicis ſunt hujuſmodi, *eſſe nimirum quoſdam ex iis qui extaſin patiuntur, qui ita afficiuntur, quoties audiant vel cymbala, vel tympana, vel certum quoddam melos; quales ſunt Corybantes & Sabazii, & matris Cebeles myſtæ.* Oportet igitur & harum rerum cauſas percurrere, tum quomodo fiant, tum quomodo perficiantur.

Quod igitur dici ſolet, muſicam vires habere quibus nos ad agendum patiendumque permoveat, quòdque ſoleat animis noſtris perturbationes inferre, & auferre; etiam quod temperiem corporis permutare & variare valeat, quòdque alios carminibus debacchari faciat, aliis compeſcat debacchationes; & quemadmodum carminum diverſitas animi noſtri affectionibus conſonent, (quod de carminibus Olympi compertum eſt) item quæcunque ad hanc ſententiam afferri video, omnia mihi quidem inepte ad enthuſiaſmum applicari videntur: naturalia enim ſunt, & humana, & artis noſtræ inventa, divini autem in illis nihil quicquam apparet.

Illa igitur ad hæc potius explicanda dicimus, quòd ſoni & carmina Diis conſecrantur, ſua cuique propria. Quòd ſit in his affinitas mira, quæ reſpondeat propriis ſingulorum Deorum ordinibus & potentiis, etiam & univerſi converſionibus, & harmonicis concentibus qui ab iſtis converſionibus profluunt; quòdque propter hanc affinitatem, quæ carminibus cum Diis intercedit, ipſi ſtatim ita præſentes ſe ſiſtant (nihil enim eſt quod diſjungat) ut de iis

Ἃ δὲ λέγεις ἐπὶ τούτοις, ἔστι ταῦτα· «ὡς «τῶν ἐξισταμένων ἔνιοί τινες αὐλῶν «ἀκούοντες ἢ κυμβάλων, ἢ τυμπάνων, ἤ «τινος μέλους ἐνθουσιῶσιν, ὡς οἵ τε Κορυ«βαντιζόμενοι, καὶ οἱ τῷ Σαβαζίῳ κά«τοχοι, καὶ οἱ Μητρίζοντες.» δεῖ δὴ καὶ περὶ τούτων τὰς αἰτίας διελθεῖν, πῶς τε γίνονται, ἐπιτελεσμένα τε τίνα ἔχει λόγον.

Τὸ μὲν οὖν κινητικὸν καὶ παθητικὸν εἶναι τὴν μουσικὴν, καὶ τὸ τῶν αὐλῶν ἐμποιεῖν, ἢ ἰατρεύειν τὰ πάθη τῆς παρατροπῆς, καὶ τὸ μεθιστάναι τὰς τοῦ σώματος κράσεις, ἢ διαθέσεις τὴν μουσικὴν, καὶ τὸ ἄλλοις μὲν μέλεσιν ἀναβακχεύεσθαι, ἄλλοις δὲ ἀποπαύεσθαι τῆς βακχείας· καὶ πῶς αἱ τούτων διαφοραὶ πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ἑκάστας διαθέσεις οἰκεῖαι, οἷα δή ἐστι τὰ Ὀλύμπου, καὶ ὅσα τοιαῦτα λέγεται, πάντα ἀλλοτρίως μοι δοκεῖ λέγεσθαι πρὸς τὸν ἐνθουσιασμόν· φυσικά τε γάρ ἐστι καὶ ἀνθρώπινα, καὶ τέχνης ἡμετέρας ἔργα· τὸ δὲ θεῖον ἐν αὐτοῖς, οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν διαφαίνεται.

Μᾶλλον οὖν ἐκεῖνα λέγομεν, ὡς ἦχοί τε καὶ μέλη καθιέρωνται τοῖς θεοῖς οἰκείως ἑκάστοις, συγγένειά τε αὐτοῖς ἀποδέδοται προσφόρως, κατὰ τὰς οἰκείας ἑκάστων τάξεις καὶ δυνάμεις, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ τῷ παντὶ κινήσεις, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν κινήσεων ῥοιζουμένας ἐναρμονίους φωνάς· κατὰ δὴ τὰς τοιαύτας τῶν μελῶν πρὸς τοὺς θεοὺς οἰκειότητας, παρουσία τε αὐτῶν γίνεται, οὐδὲ γάρ ἐστί τι τὸ διεῖργον, ὥστε μετέχειν αὐτῶν

διὰ τὸ τὴν τύχουσαν ἔχειν πρὸς αὐτοὺς ὁμοιότητα, κατοχή τε συνίσταται εὐθὺς τέλεια, καὶ πλήρωσις τῆς κρείττονος οὐσίας καὶ δυνάμεως. οὐχ ὅτι τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἐν ἀλλήλοις ἐστί, συμπαθεῖ καὶ συμπάσχει τοῖς μέλεσιν, ἀλλ' ἐπεὶ τῆς θείας ἁρμονίας ἡ τῶν θεῶν ἐπίπνοια οὐκ ἀφέστηκεν, οἰκειωθεῖσα δὲ πρὸς αὐτὴν κατ' ἀρχάς, μετέχεται ὑπ' αὐτῆς ἐν μέτροις τοῖς προσήκουσιν· ἔχει δὲ καὶ τὸ ἀνεγείρεσθαι, καὶ τὸ ἀποπαύεσθαι, κατὰ τὴν τῶν θεῶν τάξιν ἑκάτερον. ἀφαίρεσιν δὲ καὶ ἀποκάθαρσιν ἰατρείαν τε οὐδαμῶς αὐτὸ κλητέον. οὐδὲ γὰρ κατὰ νόσημά τι, ἢ πλεονασμόν, ἢ περίττωμα πρώτως ἐν ἡμῖν ἐμφύεται, θεία δὲ αὐτοῦ συνίσταται ἡ πᾶσα ἄνωθεν ἀρχὴ καὶ μεταβολή.

Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δεῖ λέγειν, ὡς ἡ ψυχὴ πρώτως ὑφέστηκεν ἐξ ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ· ἔστι γὰρ οὕτω ψυχῆς μόνης οἰκεῖος ὁ ἐνθουσιασμός. βέλτιον οὖν καὶ τὴν ταύτην ἀπόφασιν ἐκεῖσε μετάγειν, ὅτι δὴ ἡ ψυχὴ πρὶν καὶ τῷ σώματι δοῦναι ἑαυτήν, τῆς θείας ἁρμονίας κατήκουεν· οὐκοῦν καὶ ἐπειδὰν εἰς σῶμα ἀφίκηται, ὅταν ἂν μέλη τοιαῦτα ἀκούσῃ, οἷα μάλιστα διασώζει τὸ θεῖον ἴχνος τῆς ἁρμονίας, ἀσπάζεται ταῦτα, καὶ ἀναμιμνήσκεται ἀπ' αὐτῶν τῆς θείας ἁρμονίας, καὶ πρὸς αὐτὴν φέρεται καὶ οἰκειοῦται, μεταλαμβάνει τε αὐτῆς ὅσον οἷόν τε αὐτῆς μετέχειν. κοινῶς μὲν οὖν οὕτως ἄν τις ἀποδιδοίη τὴν αἰτίαν τῆς θείας μαντείας.

participent, qui mediocrem ad eos habent ſimilitudinem, immo perfecta ſtatim evadat obſeſſio, & melioris naturæ poteſtatisque plenioris hauſtus. Non quòd aut corpus, aut anima, aut quod utrique eſt commune compoſitum, commoveatur, aut per carmina patiatur; ſed quoniam Deorum afflatio nunquam deſtituit harmoniam divinam, cui cum ab origine familiaris ſit & cognata, rectè cenſetur ab ea hauriri menſuris convenientibus; atq; hinc fit, quod nunc excitetur, nunc ſummittatur, utrunque juxta Deorum ordines. Multo minus afflatio dici debet evacuatio, purgatio, aut animæ medela. Neque enim in nobis primum innaſcitur ex morbo aliquo prævio, aut exceſſu & redundantiâ; potius omnis ejus origo & acceſſio divinitùs deducenda eſt.

Sed nec illud oportet dicere, quòd anima primò ex harmonia conſtiterit & rythmo. Ita enim ad animam iterum trahemus enthuſiaſmum, eique appropriabimus. Rectius igitur hujuſmodi negationem illuc accommodabimus, quòd quidem anima priuſquam corpori ſe inſinuaret, divinam audivit harmoniam; poſtquam in corpus devenerit, & ea audierit carmina, quæ divinæ harmoniæ quam proximè ſtricturas repræſentant, utique ea amplectitur, & per ea divinam harmoniam recuperat, ad quam proinde rapitur, & unicè ſeſe applicat, hauritq; de eâ quantum poteſt ipſa capere. Atq; hoc modo poſſit quis communiter loquendo divini vaticinii cauſam aſſignare.

CAP. X.

Afflationum differentiæ nullo modo à cauſis naturalibus petendæ ſunt.

ΤΟΥΣ δὲ ἰδίους περὶ αὐτῆς λογισμοὺς προσάγωμεν, οὐ τοῦτο λέγοντες, ὅτι ἡ φύσις ἕκαστον ἄγει πρὸς τὸ οἰκεῖον· οὐδὲ γάρ ἐστι φύσεως ἔργον τὸ ἐνθουσιᾶν· οὐδ' ὅτι ἡ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ περιέχοντος κρᾶσις διάφορον ἐμποιεῖ καὶ τὴν ἐν τῷ

AGE vero proprias (vaticinii) jam afferamus rationes; nec id primo ponemus, quòd natura ſimile ducat ad ſimile, nam ut ſæpe diximus, enthuſiaſmus naturæ opus non eſt: ſed nec illud quòd aëris & continentis temperies differentiam in afflatorum craſi efficiat; nequeunt enim

nim divini afflatus opera à Diis profecta corporeis qualitatibus aut temperamentis affici & mutari. Sed nec illud, quòd ad paſſiones & res genitas quidam accommodarunt Deorum inſpirationem; impatibilis enim eſt & præſtantior, quam ut in generationem prolabatur, ea largitio, quâ Dii ſuas operationes hominibus communicant. Quare cum Corybantum vis & afflatiò ad rerum cuſtodias, & initia pertineat, Sabazii autem apta ſit ad debacchationes, & animarum purgationes, & veterum irarum ſolutiones, manifeſtum eſt diverſiſſimos quoque eſſe illorum afflatus.

Quod ad Deorum matrem attinet, videris tu quidem exiſtimare ſolos mares ejus afflatu corripi; ſic enim eos Metrizantes appellabas. Atqui res ita non ſe habet; nam mulieres præcipue ejus ſectam ſequuntur, virorum pauciſſimi, iique fere qui ſunt effeminatiores. Habet autem afflatus ille vim ad vitam generationemque perficiendam, unde & longiſſimè ab omni alio furoris genere differt.

Atque hoc modo, quod reliquum eſt hujus ſermonis, ordine pertexentes, etiam Nympharum & Panis afflationes, & alias illorum differentias, tum ipſas Deorum vires diſtincte prodemus, juxta proprias eorum proprietates; præterea explicabimus, quam ob cauſam in montibus vagantur, & quare ex iis quidam vincti apparent, & quare ſacris factis curantur; & hæc omnia divinis cauſis aſſignabimus, quæ quidem in ſe omnem harum rerum pondus & rationem continent. Sed nec recurremus eo ut dicamus, corporis quoſdam aut animæ exceſſus confluxiſſe, & purgationem indicaſſe; ſed nec certas periodos affectionum talium cauſas eſſe, nec ſimilis receptionem & contrarii amolitionem ullum medicamentum afferre dicemus hujuſmodi exceſſui. Hæc quippe omnia merè corporea ſunt, & à vitâ divinâ & intellectuali longiſſimè abſunt. Unumquodque autem conſentaneè operatur ad naturam quam eſt nactum; & proinde ſpiritus qui à Diis miſſi concitant & in raptus ho-

σώματι κρᾶσιν τῶν ἐνθουσιώντων· οὐδὲ γὰρ σωματικαῖς δυνάμεσιν ἢ κράσεσιν τὰ τῶν θεῶν ἔργα τῆς ἐπιπνοίας ἐναλλάττεται· οὐδ' ὅτι πρὸς τὰ πάθη καὶ τὰ γινόμενα προσφόρως, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ ἐπιφήμισον ἐπίπνοιαν· ἀπαθὴς γὰρ καὶ κρείττων πάσης γενέσεως ἡ δόσις τῶν θεῶν εἰς ἀνθρώπους ἐστὶ τῆς οἰκείας ἐνεργείας. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν Κορυβάντων φρουρητική πως ἐστὶν ἡ δύναμις, καὶ ἐπιτελεστική, τοῦ Σαβαζίου δὲ εἰς Βακχείας καὶ ἀποκαθάρσεις ψυχῶν, καὶ λύσεις παλαιῶν μηνιμάτων οἰκειότητα παρεσκεύασται, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἐπίπνοιαι αὐτῶν τῷ παντὶ διεστήκασι.

Τῆς δὲ μητρὸς τῶν θεῶν, σὺ μὲν ἔοικας ἄρρενας εἶναι νομίζειν τοὺς κατόχους· οὕτω γὰρ αὐτοὺς καὶ προσηγόρευσας τοὺς Μητρίζοντας. οὐ μὴν τό γε ἀληθὲς οὕτως ἔχει· γυναῖκες γάρ εἰσι αἱ προηγουμένως μητρίζουσαι, ἀρρένων δὲ οἱ ὀλιγοστοί, καὶ ὅσοι ἂν ὦσιν ἁπαλώτεροι. δύναμιν δ' ἔχει καὶ οὗτος ὁ ἐνθουσιασμὸς ζωογόνον τε καὶ ἀποπληρωματικήν, καθὸ δὴ καὶ διαφερόντως τῆς ἄλλης μανίας πάσης διενήνοχεν.

Οὕτω δὴ οὖν καθ' ὁδὸν ἰόντες, τὸ ἑξῆς τοῦ παρόντος λόγου, καὶ τὰς τῶν Νυμφῶν ἢ Πανὸς ἐπιπνοίας, καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν διαφοράς, κατὰ τὰς τῶν θεῶν δυνάμεις οἰκείως διακρίνοντες, διαστησόμεθα κατὰ τὰς προσηκούσας αὐτῶν ἰδιότητας, ἐξηγησόμεθά τε δι' ἃ ἐκπηδῶσι, καὶ ἐν ὄρεσι διατρίβουσι, καὶ διὰ τί δεδεμένοι φαίνονταί τινες, καὶ διὰ τί διὰ θυσιῶν θεραπεύονται· πάντα τε ταῦτα τοῖς θείοις αἰτίοις ἀποδώσομεν ὡς ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ πᾶν κῦρος. ἀλλ' οὔτε σωματικά τινα, ἢ τῆς ψυχῆς περιττώματα συναθροιζόμενα δεῖσθαι τοῦ ἀποκαθαίρεσθαι ἐροῦμεν, οὔτε ὡρῶν περιόδους αἰτίας εἶναι τῶν τοιούτων παθημάτων, οὔτε τὴν τοῦ ὁμοίου καταδοχήν, καὶ τὴν τοῦ ἐναντίου ἀφαίρεσιν, ἰατρείαν τινα ἀφαιρεῖν τῆς τοιαύτης ὑπερβολῆς φήσομεν· τὰ γὰρ τοιαῦτα πάντα σωματοειδῆ καθέστηκε, ζωῆς δὲ θείας καὶ νοερᾶς πάντη κεχώρισται. ἕκαστον δὲ ᾗ πέφυκεν ταύτῃ συμβαίνει καὶ τὰ περὶ αὐτὸ ἐνεργήματα πλεῖστα· ὥστε καὶ τὰ ἀπὸ τῶν θεῶν ἐγείροντα, καὶ ἀναβακχεύοντα τοὺς ἀνθρώπους πνεύματα

ματα, ἐκβέβληκεν ἄλλην πᾶσαν ἀνθρωπίνην καὶ φυσικὴν κίνησιν, καὶ οὐ δεῖ δὴ τὸν τρόπον αὐτῶν ἀφομοιοῦν τῇ συνήθως γινομέναις ἐνεργείαις, ἐπὶ δὲ τὰ παντελῶς παραλλάττοντα καὶ προτουργὰ τῶν θεῶν αἴτια, αὐτὰς ἀνάγειν προσήκει. ἓν μὲν δὴ οὖν τοῦτο εἶδος θεοφορίας τοιόνδε, καὶ οὕτω γιγνόμενον ὑπάρχει.

mines propellunt, omnem humanam & phyſicam motionem ab initio ejiciunt; neque æquum eſt eorum operationes cum aliis, quæ noſtro more ſolent fieri, comparare; ſed ad divinas cauſas quæ prorſus differunt, quæque has inferiores operando antevertunt, referre decet. Talis igitur eſt, & hoc modo divinæ fit inſpirationis una ſpecies.

CAP. XI.

Alia divinationis ſpecies per oracula. Quam ſit ea varia. Oraculum Colophones, Delphis, Branchidis. Varii apparatus, qui circa hæc, arguunt Divinationem à Diis deſcendere.

ΕΤΕΡΟΝ δὲ τὸ τῶν χρηστηρίων διαβόητον καὶ ἐναργέστατον ἐστι πολυμερὲς, ἔνθεον μαντεῖον, περὶ οὗ σὺ τοιαῦτα ἀποφαίνεις· "οἱ δ' ὕδωρ πίνοντες, καθάπερ "ὁ ἐν Κολοφῶνι ἱερεὺς τοῦ Κλαρίου· οἱ "δὲ, στομίοις παρακαθήμενοι, ὡς αἱ ἐν "Δελφοῖς θεσπίζουσαι· οἱ δ' ἐξ ὑδάτων "ἀτμιζόμενοι, καθάπερ αἱ ἐν Βραγχίδαις "προφήτιδες." τριῶν δὲ τούτων ὀνομαστῶν χρηστηρίων ἐμνημόνευσας, οὐχ ὅτι μόνα ἐνταῦθα, πολὺ γὰρ πλείονα ὑπῆρχε τὰ παραλειπόμενα· ἀλλ' ἐπεὶ προεῖχε τῶν ἄλλων ταῦτα, καὶ ἅμα τοῦ ἕνεκα ἐζήτεις, ἱκανῶς ἂν ἐδίδασκες περὶ τοῦ τρόπου, φημὶ τῆς ἐκ θεῶν ἀνθρώποις ἐπιπεμπομένης μαντείας, διὰ τοῦτο δὴ ἠρκέσθης τούτοις. καὶ ἡμεῖς οὖν περὶ τῶν τριῶν τούτων, ποιησόμεθα λόγον, τὸν περὶ τῶν πολλῶν μαντείων λόγον ὑπερθέντες.

Τὸ δὴ ἐν Κολοφῶνι μαντεῖον ὁμολογεῖται παρὰ πᾶσι, δι' ὕδατος χρηματίζειν. εἶναι γὰρ πηγὴν ἐν οἴκῳ καταγείῳ, καὶ ἐπ' αὐτῆς πίνειν τὸν προφήτην· ἔν τισι δὲ τακταῖς νυξὶν ἱερουργιῶν πολλῶν γινομένων πρότερον, πίοντα δὲ χρησμῳδεῖν, οὐχ ὁρώμενον τοῖς παροῦσι θεωροῖς. τὸ μὲν οὖν μαντικὸν ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ, αὐτόθεν πρόδηλον· ὃ δὲ πῶς ἐστι τοιοῦτον, οὐκέτ'

ALIA vaticinii divini ſpecies eſt ea quæ per oraculum fit, celebris illa quidem, & ab omnibus agnita & multiplex, de quâ talia profers. *Aliqui vero ſunt qui aquam bibunt, quemadmodum in Colophone Clarii ſacerdos; alii ad os antri ſedent, ut quæ Delphis vaticinatur: alii ex aquis vaporem hauriunt, ut quæ in Branchidis prophetides audiunt.* Horum trium nominatim meminiſti oraculorum, non quod hæc ſint omnia; (multa enim ſunt plura, quæ prætermiſiſti,) ſed quoniam hæc aliis famoſiora eſſent, & quod ad modum docendum, quo Dii vaticinium hominibus communicant (id quod quærimus) ſufficiebant, ideo opinor his contentus fuiſti. Quare & nos de his tribus ſolis agemus, longam de aliis oraculis omnibus ſermonem inſuper habituri.

Eſt igitur in confeſſo apud omnes; quod oraculum Colophonium per aquam reſponſa edat: eſſe enim conſtat in antro ſubterraneo fontem, è quo bibit propheta: poſtquam autem biberit, & multa ſtatutis noctibus ſacra prius peracta fuerint, tum demum vaticinatur, inviſibilis factus omnibus qui interſunt. Quòd igitur aqua illa divinatrix ſit, manifeſtum eſt ex his: quomodo tamen talis fiat id

id quidem, ut eſt in proverbio, non eſt cujuſlibet hominis intelligere. Videri enim poteſt ſpiritus divinus per aquam tranſire; ſed ita re verâ non ſe habent iſta. Ipſum namque divinum numen non ita ſecundùm diſtantiam & diviſionem tranſcurrit per ea quæ de eo participant, ſed extrinſecus comprehendit, & affulget fonti, eumque implet de ſuo, poteſtate ad divinandum conferrente. Quanquam ea quam nobis aqua præbet, non eſt tota quæ à Deo venit, inſpiratio, nam hæc nos duntaxat parat, purgatque ſpiritum in nobis luminoſum, ita ut apti efficiamur ad Deum recipiendum. Sed alia eſt Dei præſentia iſthâc antiquior & cœlitùs irradians; atque hæc quidem à nemine abeſt, qui propter congruitatem eam poſſit contingere. Adeſt itaque cito, utiturque prophetâ tanquam organo, qui interim neque ſui juris eſt, neque aſſequitur quicquam eorum quæ dicit, neque ubi gentium ſit conſtitutus; unde & poſt effata vix ſerò ſeipſum recolligit. Quinetiam ante potum aquæ, diem noctemque à cibis abſtinet, & ad ſacra quædam ſe revocat vulgo inacceſſibilia, jamjam enthuſiaſmo ſe præparans : itaque propter ſequeſtrationem & negotiorum humanorum fugam ſincerum ſe reddit, aptumque ad Deum ſuſcipiendum: & per hæc quidem puram animæ ſuæ tabulam divinæ ſubſternit inſpirationi affulgenti, obſeſſionem efficit liberam, & præſentiam perfectam expeditamque.

Sibylla in Delphis, ſive per ſpiritum tenuem & igneum erumpente ex antri ore hominibus oracula fundit, ſive in adyto ſedens ſuper æneum tripodem, aut ut fit, ſuper ſellam quatuor habentem pedes Deo ſacram reſponſa prodat, utrobique ſe dat divino ſpiritui, unde radio divini ignis illuſtratur. Et quando contingit illam circumcingi copioſo ex antri ore profluenti igne, divino ſplendore tota repletur. Iterum quando occupat Dei ſellam, accommodatur ſtabiliter divinatrici Dei potentiæ: utriſque verò his apparatibus Dei

ἄν, κατὰ τὴν παροιμίαν, πᾶς ἀνὴρ γνοίη· δοκεῖ μὲν γὰρ διήκειν τι διʼ αὐτοῦ πνεῦμα μαντικόν· οὐ μέν τοι τοῦτο ἀληθὲς οὕτως ἔχει. τὸ γὰρ θεῖον οὐ διαπεφοίτηκεν οὕτω διαστατῶς καὶ μεριστῶς ἐν τοῖς αὐτοῦ μετέχουσιν, ἀλλʼ ὡς περιέχον ἔξωθεν, καὶ ἐπιλάμπον τὴν πηγὴν, πληροῖ δυνάμεως αὐτὴν ἀφʼ ἑαυτοῦ μαντικῆς. οὐ μὴν πηγὴ θεοῦ πᾶσά ἐστιν ἡ ἐπίπνοια ἥντινα παρέχει τὸ ὕδωρ, ἀλλʼ αὕτη μὲν ἐπιτηδειότητα μόνον καὶ ἀποκάθαρσιν τοῦ ἐν ἡμῖν αὐγοειδοῦς πνεύματος ἐμποιεῖ, διʼ ἣν δυνατοὶ γιγνόμεθα χωρεῖν τὸν θεόν. ἄλλη δʼ ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ παρουσία καὶ προτέρα ταύτης, καὶ ἄνωθεν ἐναστράπτουσα· αὕτη δὲ οὐδενὸς ἀφέστηκε τῶν ἐχόντων διὰ τὴν τῆς οἰκειότητος συναφὴν πρὸς ἑαυτήν· πάρεστι δʼ εὐθὺς, καὶ χρῆται ὡς ὀργάνῳ τῷ προφήτῃ, οὔτε ἑαυτοῦ ὄντι, οὔτε παρακολουθοῦντι οὐδὲν οἷς λέγει, ἢ ὅπου γῆς ἐστιν· ὥστε καὶ μετὰ τὴν χρησμῳδίαν, μόγις ποτὲ ἑαυτὸν λαμβάνει. καὶ πρὸ τοῦ πίνειν δὲ, οὕτως ἀσιτεῖ τὴν ἡμέραν ὅλην καὶ νύκτα, καὶ ἐν ἱεροῖς τισιν ἀβάτοις τῷ πλήθει καθʼ ἑαυτὸν ἀνακεχώρηκεν, ἀρχόμενος ἐνθουσιᾶν· ἐκ δὲ τῆς ἀποστάσεως καὶ ἀπαλλαγῆς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἄχραντον ἑαυτὸν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ παρασκευάζει· ἐξ ὧν δὴ εἰς καθαρὰν ἕδραν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐλλάμπουσαν ἔχει τὴν τοῦ θεοῦ ἐπίπνοιαν, ἀκώλυτόν τε ἑαυτῇ παρέχει τὴν κατακωχὴν, καὶ τὴν παρουσίαν τελείαν καὶ ἀνεμπόδιστον.

Ἡ δʼ ἐν Δελφοῖς προφῆτις, εἴτε ἀπὸ πνεύματος λεπτοῦ καὶ πυρώδους ἀναφερομένου ποθὲν ἀπὸ στομίου θεμιστεύει τοῖς ἀνθρώποις, εἴτε ἐν τῷ ἀδύτῳ καθημένη ἐπὶ δίφρου χαλκοῦ τρεῖς πόδας ἔχοντος χρηματίζει, εἴτε καὶ ἐπὶ τοῦ τετράποδος δίφρου ὅς ἐστιν ἱερὸς τοῦ θεοῦ, πανταχῇ οὕτω δίδωσιν ἑαυτὴν τῷ θείῳ πνεύματι, ἀπό τε τοῦ τοῦ πυρὸς ἀκτῖνος καταυγάζεται. καὶ ὅταν μὲν ἀθρόον καὶ πολὺ τὸ ἀναφερόμενον ἀπὸ τοῦ στομίου πῦρ κύκλῳ περιλαχθὲν αὐτὴν περιέχει, πληροῦται ἀπʼ αὐτοῦ θείας αὐγῆς· ὅταν δὲ εἰς ἕδραν ἐνιδρυθῇ τοῦ θεοῦ, τῇ σταθερᾷ τοῦ θεοῦ μαντικῇ δυνάμει συναρμόζεται· ἐξ ἀμ-

φωτίζων δὲ τῶν νιέτων περιεκτικῶν, ὅλη γίνεται τοῦ θεοῦ. καὶ τότε δὴ πάρεστιν αὐτῇ χωριστῶς ὁ θεὸς ἐπιλάμπων, ἕτερος ὢν καὶ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἰδίας ἕδρας, καὶ πάσης τῆς περὶ τὸν τόπον φυσικῆς καὶ ἱερᾶς φαινομένης κατασκευῆς.

Καὶ μὴν ἥγε ἐν Βραγχίδαις γυνὴ χρησμῳδὸς, εἴτε ῥάβδον ἔχουσα, τὴν πρώτως ὑπὸ θεοῦ τινος παραδοθεῖσαν, πληροῦται τῆς θείας αὐγῆς, εἴτε ἐπὶ ἄξονος καθημένη προλέγει τὸ μέλλον, εἴτε τοὺς πόδας, ἢ κράσπεδόν τι τέγγουσα τῷ ὕδατι, ἢ ἐκ τοῦ ὕδατος ἀτμιζομένη δέχεται τὸν θεόν, ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπιτηδεία παρασκευαζομένη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν, ἔξωθεν αὐτοῦ μεταλαμβάνει.

Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ τῶν θυσιῶν πλῆθος, καὶ ὁ θεσμὸς τῆς ὅλης ἁγιστείας, καὶ ὅσα ἄλλα δρᾶται πρὸ τῆς χρησμῳδίας θεοπρεπῶς, τά τε λουτρὰ τῆς προφήτιδος, καὶ ἡ τριῶν ὅλων ἡμερῶν ἀσιτία, καὶ ἡ ἐν ἀδύτοις αὐτῆς διατριβὴ, καὶ ἐχομένης ἤδη τῷ φωτὶ καὶ τερπομένης ἐν πολλῷ χρόνῳ· καὶ γὰρ ταῦτα πάντα παράκλησιν τοῦ θεοῦ ὥστε παραγενέσθαι, καὶ παρουσίαν ἔξωθεν ἐπιδείκνυσιν, ἐπίπνοιάν τε θαυμαστὴν, οἵαν πρὶν καὶ εἰς τὸν συνήθη ἀφικέσθαι, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πνεύματι τῷ ἀπὸ τῆς πηγῆς ἀναφερομένῳ, ἕτερόν τινα πρεσβύτερον, χωριστὸν ἀπὸ τοῦ τόπου θεὸν ἀποφαίνει, τὸν αἴτιον καὶ τοῦ τόπου, καὶ τῆς γῆς αὐτῆς, καὶ τῆς μαντικῆς ὅλης.

tota ſit vates. Adeſt ei ſanè tunc Deus & affulget ſeparatim, & alius exiſtit ab igne, & ſpiritu, ſedéque propriâ, & omni circa iſtum locum apparatu, ſive ſit phyſicus ſive religioſus.

Femina quinetiam in Branchis fatadica, ſive virgam tenet manu à Deorum aliquo olim traditam, divino ſplendore repleatur, ſive ſedens in axe futura canit, ſive pedes aut limbum in aquâ tingens, ſive ex aquâ vaporem hauriens Deum quoque ſuſcipiat, per omnia hæc parata & ad ſuſcipiendum inſtructa, Deum extrinſecus admittit.

Sed præter hæc manifeſtum eſt ex ſacrificiorum multitudine, ex ſtato ſanctimoniæ ritu, ex iis omnibus quæ juxta divinas leges ante vaticinium fiunt (qualia ſunt prophetidis lavacra, dierum trium jugis inedia, in adytis ſeceſſus, cum jamjam inceperit lumine circumfundi, & gaudio pertentari ex aliquanto tempore:) hæc omnia id oſtendunt, Deum ut velit adeſſe rogari, & ab extrinſeco præſentiam expectari, & ſacerdotem priuſquam ad ipſum locum perveniat, miro modo inſpirari, & ipſo poſtquam ſit in loco, alium eſſe à ſpiritu illo qui ex aquâ aſcendit præſtantiorem, tum ab ipſo illo loco independentem Deum, qui autor eſt omnis vaticinii, quod ex iſto loco aut fonte provenit.

CAP. XII.

Quòd divinationis vis nulli loco, aut rei corporeæ adſtricta ſit. Quòd libera, illimitata, abſtracta, omnibuſque rebus quæ eam poſſunt capere, ubique & ſemper præſens ſit.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ δὴ οὖν καὶ ἡ τῶν χρηστηρίων μαντεία συνομολογοῦσα ταῖς ὅλαις ὑποθέσεσιν ἃς προειρήκαμεν περὶ μαντικῆς. ἀχώριστος μὲν γὰρ οὖσα τῆς φύσεως τῶν τόπων καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ σωμάτων ἡ τοιαύτη δύναμις, ἢ προϊοῦσα κατὰ κίνησιν

CONSENTIT igitur oraculorum vaticinatio omnibus quas propoſuimus de mantice hypotheſibus. Sed ſi ſtatuatur inſeparabilis eſſe à locorum naturâ, & corporum ei ſubjectorum vis hæc, & progredi cenſeatur ad motum

aliquem determinatum numero, nunquam poterit ea, quæ ubique & ſemper ſunt, ipſa quoque ubique & ſemper præcognoſcere: ſin autem liberetur à locis & temporis numero, & iis omnibus quæ in locis continentur, omnibus ubicunque ſint ex æquo aderit, omniaque quandocunque fiunt ſimul complectetur, omniumque veritatem ſimul continebit, propter ſeparatam illam & eximiam eſſentiam.

Hæc autem ſi vere diximus, vis illa Deorum vaticinatrix partibiliter nuſquam continetur, nec à loco, nec à corpore quovis humano particulari, neque ab animâ certæ alicui particularium ſpeciei addictâ, ſed ſeparata ab omnibus exiſtens & indiviſibilis, tota ſimul omnibus adeſt, quæ eam capere poſſunt, illuſtrans forenſecus, & omnia replens, perque omnia elementa diſcurrens, terramque & aërem, ignem & aquam complectens; nec præterit animal aliquod vel naturam, cui ſe non impertiat, quin his magis, illis minus det de præcognoſcendi facultate; ipſa ſiquidem ante omnia præexiſtens, vi ſuâ abſtractâ replet omnia, quatenus ſingula eam poſſunt percipere.

τὴν ἀφοριζομένην ἀριθμῷ, οὐ δύναται τὰ πανταχοῦ καὶ ἀεὶ προγινώσκειν ὡσαύτως· ἀφειμένη δὲ καὶ ἀπόλυτος τῶν τόπων καὶ τῶν διαμεμετρημένων τοῖς ἀριθμοῖς χρόνων, καὶ τῶν ὑπὸ τόπου κατεχομένων, τοῖς πανταχοῦ οὖσιν ἐξ ἴσου πάρεστι, καὶ τοῖς κατὰ χρόνον φυομένοις πάντα ἅμα σύνεστιν, ἐν ἑνί τε συνείληφε τῶν ὅλων τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν χωριστὴν ἑαυτῆς καὶ ὑπερέχουσαν οὐσίαν.

Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς εἰρήκαμεν, ὑπ' οὐδενὸς οὔτε τόπου, οὔτε μεριστοῦ σώματος ἀνθρωπίνου, οὔτε ψυχῆς κατεχομένης ἐν ἑνὶ εἴδει μεριστῶν, περιείληπται μεριστῶς ἡ μαντικὴ τῶν θεῶν δύναμις, χωριστὴ δὲ οὖσα καὶ ἀδιαίρετος, ὅλη πανταχοῦ πάρεστι τοῖς μεταλαμβάνειν αὐτῆς δυναμένοις, ἔξωθέν τε ἐπιλάμπει, καὶ πληροῖ πάντα, διά ὅλων τε τῶν στοιχείων διαπεφοίτηκε, γῆν τε καὶ ἀέρα καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ κατείληφεν, οὐδὲν ἄμοιρον ἑαυτῆς οὔτε τῶν ζώων οὔτε τῶν ἀπὸ φύσεως διοικουμένων ἀπολείπει, ἀλλὰ τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δὲ ἧττον, ἀφ' ἑαυτῆς δίδωσί τινα μοῖραν προγνώσεως· αὐτὴ μέντοι πρὸ τῶν ὅλων προϋπάρχουσα, αὐτῷ τῷ χωριστῷ ἑαυτῆς, ἱκανὴ γέγονεν ἀποπληρῶσαι πάντα, καθ' ὅσον ἕκαστα δύναται αὐτῆς μετέχειν.

CAP. XIII.

Divinationis genus quoddam minus per characteres rejicit Iamblichus tanquam parum tutum. Spiritus adverſarii. Ad veram divinationem conſequendam multis ritibus & ſanctimoniâ opus eſt.

VIDEAMUS porrò aliam vaticinationis, non publicam, ſed privatam ſpeciem; de quâ tu quidem iſtæc dixiſti, *Nonnulli enthuſiaſtæ evadunt conſiſtendo ſuper characteres: quod videtur in iis qui ſpirituum inſinuationibus replentur.* Sed nec facile eſt ſub unâ ratione ſpeciem hanc perſtringere, quòd multi ſint qui ea perperam utuntur. Obvia quidem eſt hæc vaticinandi via & ſuperficialis malè, & pluribus proinde nota, fraudibus

ΙΔΩΜΕΝ τοίνυν τὸ ἐντεῦθεν ἄλλο εἶδος ἰδιωτικόν, καὶ οὐ δημόσιον μαντείας, περὶ οὗ λέγεις ταῦτα· "οἱ δὲ ἐπὶ χαρακτήρων στάντες, ὡς οἱ πληρούμενοι ἀπὸ εἰσκρίσεων." τοῦτο τοίνυν διὰ τοὺς κακῶς αὐτῷ χρωμένους οὐ ῥᾴδιον ἑνὶ λόγῳ περιλαβεῖν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρόχειρον καὶ κακῶς ἐπιπολάζον, ὃν τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ψευδολογίᾳ τε καὶ ἀπάτῃ χρώμενον οὐκ ἀνεκτῇ, οὐδ' ὅλως ἔχει τινὸς θεοῦ πα-

παρουσίαν, κίνησιν δέ τινα τῆς ψυχῆς ποιεῖται παρὰ τοὺς θεούς, καὶ ἀμυδράν τινα ἀπ' αὐτῶν εἰδωλικὴν ἔμφασιν ἕλκει, ἥτις διὰ τὸ ἐξίτηλον τῆς δυνάμεως εἴωθεν ἐνίοτε ὑπὸ τῶν δαιμονίων φαύλων πνευμάτων ἐπιταράττεσθαι. ἡ δ' ὄντως τῶν θεῶν τυγχάνουσα, τά τε ἄλλ' ἀεὶ εἰλικρινὴς καὶ καθαρά, ἄτρεπτος, ἀληθής, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἐναντίων πνευμάτων ἄβατός ἐστι καὶ ἀνεμπόδιστος. ὥσπερ καὶ ἡλίου καταλάμψαντος οὐ πέφυκεν τὴν αὐγὴν ὑπομένειν τὸ σκότος, ἐξαίφνης δὲ ἀφανὲς ἄρδην καθίσταται, καὶ παντελῶς ἐν μέσῳ ὑποχωρεῖ, καὶ ἐκποδὼν ἐξίσταται, καὶ τῆς πάντα ἀγαθῶν πληρούσης τῶν θεῶν δυνάμεως πολλαχόθεν ἐπιλαμπούσης οὐκ ἔχει χώραν ἡ τῶν κακῶν ταραχὴ πνευμάτων, οὐδὲ δύναταί που διαφαίνεσθαι, ἀλλ' ὡς τὸ μηδὲν ἢ ἐν τῷ μὴ ὄντι κεχώρισται, οὐδαμοῦ φύσιν ἔχουσα κινεῖσθαι τῶν κρειττόνων παρόντων, ἢ παρενοχλεῖν αὐτοῖς δυναμένη, ἡνίκα ἂν ἐπιλάμπωσι.

Τί ποτ' οὖν τοσοῦτον διάφορόν ἐστιν ἑκατέρου τούτων, οὐκ ἄλλοις χρήσομαι γνωρίσμασιν εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν, ἢ αὐτοῖς τοῖς παρὰ σοῦ ῥηθεῖσιν. ὅπου γὰρ εἴπῃς "οἱ ἐπὶ χαρακτήρων στάντες," οὐδὲν ἄλλ' ἔοικας σημαίνειν, ἢ τὸ αἴτιον τῶν περὶ ταῦτα κακῶν πάντων. εἰσὶ γάρ τινες, οἳ τὴν ὅλην πραγματείαν τῆς τελεσιουργοῦ θεωρίας παριδόντες, περί τε τὸν καλοῦντα, καὶ περὶ τὸν ἐπόπτην, τάξιν τε τῆς θρησκείας καὶ τὴν ὁσιωτάτην ἐν πολλῷ χρόνῳ τῶν πόνων ἐμμονὴν ἀτιμάσαντες, θεσμούς τε καὶ εὐταξίας, καὶ τὰς ἄλλας ἁγιστείας παρωσάμενοι, ἀπαρκεῖσθαι νομίζουσι τὴν ἐπὶ τῶν χαρακτήρων μόνην στάσιν, καὶ ταύτην ἐν μιᾷ ὥρᾳ ποιησάμενοι, εἰσκρίνειν νομίζουσί τι πνεῦμα. καίτοι τί ἂν γένοιτο ἀπὸ τούτων καλόν, ἢ τέλειον; ἢ πῶς ἔνεστι τὴν ἀΐδιον καὶ τῷ ὄντι τῶν θεῶν οὐσίαν ἐφημέροις ἔργοις συνάπτεσθαι ἐν ταῖς ἱεραῖς πράξεσι; διὰ ταῦτα δὴ οὖν, οἱ τοιοῦτοι προπετεῖς ἄνδρες τοῦ παντὸς ἁμαρτάνουσι, οὐδὲ ἄξιον αὐτοὺς ἐν μάντεσι καταριθμεῖσθαι.

& errore plena eſt non ferendis; nec omnino de præſentia divinâ quicquam habet, ſed motum quendam levem in animâ præter Deos facit, trahitque ſubobſcuram ab iis & ſimilitudinariam emphaſin, quæ ſubinde ob infirmitatem ſuam ſolet à malis Dæmoniorum ſpiritibus confundi. Quæ autem Deorum ipſorum eſt apparitio, ut eſt in cæteris omnibus ſincera & pura, & impermutabilis & vera, ita contrariis ſpiritibus inacceſſa eſt, & impediri minimè poteſt. Quemadmodum enim ſolis coruſcantis ſplendorem ferre nequeunt tenebræ, ſed penitus evaneſcunt, è medio faceſſunt, & extemplo abſcedunt; ita cum Deorum poteſtas, quæ omnia bonis replet, fulgeat undecunque, malorum ſpirituum turba locum amplius non habet, neque poteſt ſe oſtendere, ſed, acſi revera nihilum eſſet, in nihilum abit; nec enim vel movere ſeſe poteſt, vel negotium faceſſere, quoties meliores ſpiritus comparent.

Quum igitur hæc ita differant, non aliis indiciis utar ad diſcrimen ſtatuendum inter ea, quam iis ipſis verbis quæ tu attuliſti. Cum enim ſic diceres, "*Quidam ſoli characteribus innitentes*: plane mihi ſignificare, viſus es malorum circa hæc omnium cauſam. Sunt enim quidam, qui totum negotium ſacrorum rituum & ordinem inſuper habent, tum quoad ſacerdotem, tum quoad epopten, qui conſtitutiones religionis, & ſanctiſſimam laborum per longum tempus tolerantiam nihili facientes, legeſque & ſtatuta aliaſque cæremonias rejicientes, ſolam characterum contexturam ſufficere credunt, quam cum unâ horâ obſervarint, poſſe ſe ſpiritum aliquem includere exiſtimant. Enimvero quid boni aut perfecti ab iſtis ſperari poteſt, aut quomodo poterit quis unius dieculæ operationibus ſempiternam & veram illam Deorum eſſentiam ſacris faciendis attingere? Per hæc igitur conſtat, quòd prorſus peccant audaces homines, neque oportet eos in vatum numero percenſere.

CAP. XIV.

De divinatione per phantaſiam. Quot modis ea fiat. Quòd ad eam excitandam alii tenebris utantur, alii potionibus quibuſdam, alii carminibus, plurimi aquis, pariete alii; alii ſtant ſub Dio, in ſole & luna. Has omnes ſpecies revocari poſſe ad unam divinationis ſpeciem φωταγωγίαν. *Ejus adhuc plures eſſe vias & rationes. Ex omnibus conſtare divinationem hanc eſſe non à nobis ſed aliunde.*

DE alio vaticinii genere hæc affers; *Alii cum cætera ſatis apud ſe ſint, ſolâ phantaſiâ afficiuntur, quoniam aliqui tenebras habent auxiliatrices, alii potiones quaſdam, alii carmina & compoſitiones: alii per aquam phantaſma accipiunt, alii in pariete, alii in aperto aere, alii in ſole, alii in ſtellis aliis.* Sed totum hoc genus manticæ, quanquam multiforme ſit, poteſt tamen ſub unâ ſpecie comprehendi; quam non male illuminationem quis appellaverit. Illa autem circumpoſitum animæ ætherium & ſplendidum vehiculum divinâ luce perfundit, unde ad Deorum voluntatem percitæ imagines divinæ, eam quæ eſt in nobis attingunt phantaſiam. Tota enim animæ vita, omneſque ejus facultates Deorum parent motibus, ut quo velint earum duces impellant.

Fit autem dupliciter hoc, vel cum Dii ſolâ præſentiâ ſine medio animæ adſunt, vel cum lumen aliquod prævium in animam emittunt; ſed utroque modo ſeparabilis permanet, tum præſentia Deorum tum irradiatio. Nam attentio quidem animi & cogitatio animadvertit quæ fiunt, (nam ad has rationis facultates divina lux non pertingit) ſed alienatur interim phantaſia, eo quod amplius ſui compos non ſit, ſed evehatur in modos phantaſiarum humanis omninò majores.

Quandoquidem verò omne contrarium, poſt mutationem factam & ſui inanitionem, ſuſceptibile eſt contrarii ſui, & ſi-

ΠΕΡΙ δὲ ἄλλου γένους μαντικῆς λέγεις ταῦτα, "ἄλλοι παρακολουθοῦντες ἑαυτοῖς κατὰ τὰ ἄλλα, κατὰ τὸ φανταστικὸν ἐνθεάζουσιν, οἱ μὲν σκότος συνεργὸν λαβόντες, οἱ δὲ καταπόσεις τινῶν, οἱ δ' ἐπῳδὰς καὶ συστάσεις· καὶ οἱ μὲν δι' ὕδατος φαντάζονται, οἱ δὲ ἐν τοίχῳ, οἱ δ' ἐν ὑπαίθρῳ ἀέρι, οἱ δ' ἐν ἡλίῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατ' οὐρανόν." πᾶν δὴ καὶ τοῦτο ὃ λέγεις τῆς μαντείας γένος πολυειδὲς ὄν, μιᾷ συνείληπται δυνάμει, ἣν ἄν τις φωτὸς ἀγωγὴν ἐπονομάσειεν. αὐτὴ δέ που τὸ περικείμενον τῇ ψυχῇ αἰθερῶδες καὶ αὐγοειδὲς ὄχημα ἐπιλάμπει θείῳ φωτί, ἐξ οὗ δὴ φαντασίαι θεῖαι καταλαμβάνουσι τὴν ἐν ἡμῖν φανταστικὴν δύναμιν, κινούμεναι ὑπὸ τῆς βουλήσεως τῶν θεῶν. ὅλη γὰρ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ πᾶσαι αἱ ἐν αὐτῇ δυνάμεις ὑποκείμεναι τοῖς θεοῖς κινοῦνται, ὅπως ἂν ἡγεμόνες αὐτοὶ ἐθέλωσι.

Καὶ τοῦτο διχῶς γίνεται, ἢ παρόντων τῇ ψυχῇ τῶν θεῶν, ἢ προδραμόν τι εἰς αὐτὴν φῶς ἀφ' ἑαυτῶν ἐπιλαμπόντων· καθ' ἑκάτερον δὲ τὸν τρόπον, χωριστὴ καὶ ἡ θεία παρουσία ἐστί, καὶ ἡ ἔλλαμψις. ἡ μὲν οὖν προσοχὴ καὶ διάνοια τῆς ψυχῆς παρακολουθεῖ τοῖς γιγνομένοις, ἐπειδὴ τούτων τὸ θεῖον φῶς οὐκ ἐφάπτεται, ἐνθεάζει δὲ τὸ φανταστικόν, διότι οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀπὸ δὲ τῶν θεῶν, ἐγείρεται εἰς τρόπους φαντασιῶν, ἐξηλλαγμένης πάντη τῆς ἀνθρωπίνης συνηθείας.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον δεκτικόν ἐστι τοῦ ἐναντίου κατὰ μεταβολὴν καὶ ἔκστασιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ τὸ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον δι' ὁμοιότητα,

διὰ ταῦτα δὴ εἰκότως τό τι μὲν σκότος συνεργὸν λαμβάνουσιν οἱ φωταγωγοῦντες, τό τε δὲ ἡλίου φῶς, ἢ σελήνης, ἢ ὅλως τὸ ὑπαίθριον αὐτὴν συλλαμβανόμενα ἔχουσι πρὸς τὴν ἔλλαμψιν.

Ἐνίοτε δὲ καὶ κατασκευαστοῖς τισὶ χρῶνται, ὅσα οἰκεῖα τοῖς θεοῖς ὑπάρχει τοῖς μέλλουσιν ἐπιφέρεσθαι, ἢ καὶ ἐπῳδαῖς ἢ συστάσεσι, καὶ αὐταῖς οἰκείως παρεσκευασμέναις εἴς τε τὴν κατασκευὴν τῆς ὑποδοχῆς καὶ τὴν παρουσίαν τῶν θεῶν καὶ ἐπιφάνειαν. ἐνίοτε δ' αὖ καὶ δι' ὕδατος ἄγουσι τὸ φῶς, ἐπειδὴ διαφανὲς ὂν τοῦτο, εὐφυῶς διάκειται πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ φωτός. ἄλλοτε δ' εἰς τοῖχον αὐτὸ ποιοῦσιν ἐπιλάμπειν, ταῖς ἱεραῖς τῶν χαρακτήρων καταγραφαῖς προδιευτρεπίζοντες ἕδραν ἀρίστως εἰς τὸν τοῖχον τῷ φωτί, καὶ ἅμα ἀποστηρίζοντες αὐτὸ ἐνταῦθα ἔν τινι στερεῷ χωρίῳ, ὥστε μὴ ἐπιπολὺ διαχεῖσθαι.

Γένοιντο δ' ἂν καὶ ἄλλοι πλείονες τρόποι τῆς τοῦ φωτὸς ἀγωγῆς· ἀλλ' ὅμως εἰς ἓν ἀνάγονται πάντες, εἰς τὴν τῆς αὐτοῦ ἔλλαμψιν, ὅπου περ ἂν, καὶ δι' οἵων ὀργάνων ἐπιλάμπωσιν. ἐπειδὴ τοίνυν ἔξωθέν τι ἐστὶν αὕτη, καὶ μόνη τῇ βουλήσει καὶ νοήσει τῶν θεῶν ὑπηρετοῦντα κέκτηται τὰ πάντα, τὸ δὲ μέγιστον φῶς ἔχει ἱερὸν καταυγάζον, τὸ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ ἐξ ἀέρος ἢ σελήνης, ἢ καὶ ἡλίου καταλάμπον, ἢ ἄλλης τινὸς οὐρανίου σφαίρας, φαίνεται ἐκ πάντων τούτων αὐτεξούσιος, καὶ πρωτουργὸς, καὶ τῶν θεῶν ἐπάξιος ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς μαντείας.

mile poteſt recipere ſimile, ideò congruenter illuminati tum tenebras in auxilium adſciſcunt, tum etiam ſolem, lunam (& ut verbo dicam) univerſum ætheris fulgorem ad illuſtrationem mutuantur.

Aliquando verò adhibent quædam Diis inſinuandis accommoda, ut potiones quaſdam & carmina & incantationes convenientes ad præparandum ſpectaculum præſentiæ & epiphaniæ Deorum. Aliquando mediante aqua lucem deducunt, quippe quod aqua peridonea ſit ad lucem ſuſcipiendam, eò quod tranſparens ſit. Aliàs eam in parietem, ſacris ad hoc characteribus præparato, ut ſit idonea lucis ſedes dirigunt, certoque in loco quaſi circumſcribunt, ne in latius ſpatium diſſipetur.

Poſſent & alii plures modi illuminationis adferri; ſed ad unum revocari poſſunt, videlicet ad ſplendoris irradiationem, ubicunque tandem aut per qualiacunque organa Dii eam voluerint emittere. Quatenus igitur hæc illuminatio extrinſecus venit, nihilque habeat in ſe quod non ſervum ſit voluntatis & intellectus divini, & quod maximum eſt, lucem habet ſacram illuminantem, vel ſurſum ab æthere, vel ab aëre, & lunâ & ſole, vel ab aliâ ſphærâ cœleſti; ſatis conſtat ex his omnibus, quod hic modus vaticinii liberrimus ſit, primo movens, & Diis digniſſimus.

CAP. XV.

De divinatione artificioſâ, in genere. Natura Deorum miniſtra. Qualis erat demiurgiæ ratio, talis eſt vaticinii, illa per ideas, hæc per ſymbola. De iis Heracliti dictum.

ΦΕΡΕ δὴ οὖν, ἐπὶ τὸν διὰ τέχνης ἀνθρωπίνης ἐπιτελούμενον τρόπον μετερχόμενος, ὅστις στοχασμοῦ καὶ οἰήσεως πλείονος εἴληφε, λέγεις δὲ καὶ περὶ τούτου τοιαῦτα, " οἱ δὲ ἤδη καὶ διὰ σπλάγχνων, καὶ

AGE jam tranſeas ad illud genus manticæ, quod arte humana conſtat, plurimumque conjecturæ habet & o-
" pinionis. De hoc igitur ſic diſſeris:
" *Alii porro artem ad futurorum cognitionem*

tionem aucupandam per extiſpicia, & auguria, & aſtrologiam condidere. Sunt ſane & aliæ plures hujuſmodi artes, ſed hæ ſufficiunt ad oſtendendum omnes vaticinii ſpecies ab arte profectas. Ut igitur in univerſim dicam, ars hæc utitur ſignis quibuſdam divinis, quæ ab ipſis Diis variis modis perficiuntur. Ex his divinis oſtentis humana ſagacitas per rerum & ſignorum convenientiam conjectat utcunque, & vaticinationem colligit, probabili ratiocinio. Dii igitur ſigna oſtendunt per naturam tum genericam, tum ſpecificam, quæ iis in generatione ſubſervit; vel per Dæmonas generationi præfectos, qui præſidentes univerſi elementis, tum corporibus particularibus, animalibuſque & cæteris in toto univerſo, omnia quæ fiunt, cum facilitate ad Deorum obſequium perficiunt. Symbolicè verò voluntatem Dei ſignificant & futurorum notitiam, ut inquit Heraclitus, *nec loquentes, nec celantes, ſed ſignificantes*; quoniam rerum agendarum rationem quaſi præfigurant per hanc præviam manifeſtationem. Et quemadmodum Dii per ideas omnia generant, itidem per ſynthemata hæc omnia ſignificant; immo ſagacitatem noſtram hâc occaſione acutiorem reddunt. Hæc igitur à nobis in genere de univerſâ hâc humanâ arte vaticinandi definita ſunto.

"δι' ὀρνίθων, καὶ δι' ἀστέρων, τέχνην συνεστήσατο τῆς θήρας τοῦ μέλλοντος." εἰσὶ μὲν καὶ ἄλλαι πλείονες τέχναι τοιαῦται, πλὴν ἀλλὰ καὶ αὗταί γε ἀπογρῶσιν ἐνδείξασθαι πᾶν τὸ τεχνικὸν εἶδος τῆς μαντικῆς. ὡς μὲν οὖν τὸ ὅλον εἰπεῖν, σημείοις τισὶ τούτοις θείοις χρῆται ἐκ θεῶν ἐπιτελουμένοις κατὰ ποικίλους τρόπους. ἀπὸ δὲ τῶν θείων τεκμηρίων, κατὰ τὴν συγγένειαν τῶν πραγμάτων πρὸς τὰ δεικνύμενα σημεῖα συμβάλλει πως ἡ τέχνη, καὶ στοχάζεται τῆς μαντείας, ἐξ εἰκότων τινῶν αὐτὴν συλλογιζομένη. τὰ μὲν οὖν σημεῖα οἱ θεοὶ ποιοῦσι διὰ τῆς φύσεως τῆς δουλευούσης αὐτοῖς πρὸς τὴν γένεσιν τῆς τε κοινῆς καὶ τῆς ἰδίας ἑκάστων, ἢ διὰ τῶν γενεσιουργῶν δαιμόνων, οἵτινες τοῖς στοιχείοις τοῦ παντὸς, καὶ τοῖς μερικοῖς σώμασι, ζῴοις τε καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ πᾶσιν ἐπιβεβηκότες, ἄγουσι τὰ φαινόμενα μετὰ τῆς ῥᾳστώνης, ὅπως ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς. συμβολικῶς δὲ τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ μέλλοντος προδηλοῦσιν, καθ' Ἡράκλειτον, "οὔτε λέγοντες, οὔτε κρύπτοντες, ἀλλὰ σημαίνοντες·" ἐπειδὴ τῆς δημιουργίας τὸν τρόπον ἀποτυποῦσι διὰ τῆς προδηλώσεως. καθάπερ οὖν δι' εἰκόνων γεννῶσι πάντα, καὶ σημαίνουσιν ὡσαύτως διὰ συνθημάτων· ἴσως δὲ καὶ τὴν ἡμετέραν σύνεσιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀφορμῆς εἰς ὀξύτητα πλείονα ἀνακινοῦσι. ταυτὶ μὲν οὖν κοινῶς ἡμῖν περὶ τῆς ὅλης ἀνθρωπίνης τοιαύτης τέχνης διωρίσθω.

CAP. XVI.

De divinationis artificioſæ ſpeciebus, extiſpicio, augurio, aſtrologiâ. Dii utuntur miniſterio hominum, Dæmonum, naturæ totius.

PARTICULARIUS igitur exta animalium variè permutant ad Deorum voluntatem tum ipſa eorum anima, tum Dæmon iis præfectus, tum aër, tum cœli circuitus. Hoc ita eſſe ſignum illud eſt, quod ſæpe exta ſine corde, aut ſine aliis partibus principalibus deprehendan-

ΚΑτ' ἰδίαν δὲ τὰ μὲν σπλάγχνα, ἥ τε ψυχὴ τῶν ζῴων, καὶ ὁ ἐφεστηκὼς αὐτοῖς δαίμων, καὶ ὁ ἀὴρ, ἥτε κίνησις τοῦ ἀέρος, καὶ ἡ τοῦ περιέχοντος περιφορὰ μεταβάλλει ποικίλως, ὅπως ἂν ἀρέσκῃ τοῖς θεοῖς. σημεῖον δὲ τὸ πολλάκις εὑρίσκεσθαι αὐτὰ ἀκάρδια, ἢ ἄλλως ἄμοιρα τῶν κυριωτάτων

μερῶν

μερῶν, ὧν ἀπεστερημένα οὐκ οἷά τε ἐστὶν ὅλως τοῖς ζώοις παρέχειν τὴν ζωήν. τοὺς δὲ ὄρνιθας κινεῖ μὲν καὶ ἡ τῆς ἰδίας ψυχῆς ὁρμή. κινεῖ δὲ ὁ τῶν ζώων ἔφορος δαίμων· ἤδη δὲ καὶ ἡ τοῦ ἀέρος τροπή, καὶ ἡ καθήκουσα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ δύναμις εἰς τὸν ἀέρα, πάντα συμφωνοῦντα τοῖς βουλήμασι τῶν θεῶν, ἄγει αὐτοὺς ὁμολογουμένως, οἷς οἱ θεοὶ καταρχὰς ἐπιτάττουσι. Σημεῖον δὲ καὶ τούτου μέγιστον· οὐ γὰρ τῇ κατὰ φύσιν τινὶ προσέοικε πράγματι, τὸ ἀπορρήσσειν τοὺς ὄρνιθας αὐτοὺς ἑαυτούς, καὶ ἀναιρεῖν πολλάκις· ἀλλ᾽ ὑπερφυὲς δή τι ἔργον ἐστὶ τοῦτο, ὡς ἑτέρου τινὸς ὄντος τοῦ διὰ τῶν ὀρνίθων ταῦτα ἀπεργαζομένου.

Ἀλλὰ μὴν αἵγε τῶν ἄστρων φοραὶ πλησιάζουσι μὲν ταῖς κατ᾽ οὐρανὸν ἀϊδίοις περιφοραῖς, οὐ τόπῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς δυνάμεσι, καὶ ταῖς τοῦ φωτὸς διαδρομαῖς· κινοῦνται δὲ ὅπηπερ ἂν οἱ κατ᾽ οὐρανὸν θεοὶ κελεύωσι. τὸ γὰρ διαγέστατον καὶ ἄκρον τοῦ ἀέρος ἐπιτηδείως ἔχον ἐξάπτεσθαι εἰς πῦρ, ἅμα τῷ ἐπινεύωσιν οἱ θεοὶ καὶ εὐθὺς ἀνακαίεται. ἐὰν δέ τις καὶ νομίζῃ τῶν οὐρανίων τινὰς ἀπορροίας ἐνδίδοσθαι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ οὗτος οὐκ ἀλλότρια δοξάσει τῶν δρωμένων ἐν τῇ θείᾳ τέχνῃ πολλάκις. καὶ ἡ ἕνωσις δὲ καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ παντός, καὶ ἡ ὡς ἐφ᾽ ἑνὸς ζώου συγκίνησις τῶν πορρωτάτω μερῶν ὡς ἐγγὺς ὄντων, τὴν τῶν σημείων τούτων πομπὴν ἐκ θεῶν ἀνθρώποις, ὡς οἷόν τε μάλιστα λαμπρότατα.

Δῆλον δὴ οὖν διὰ πάντων τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτο γέγονεν, ὡς ὀργάνοις μέσοις πολλοῖς οἱ θεοὶ χρώμενοι, τὰ σημεῖα τοῖς ἀνθρώποις ἐπιπέμπουσι, δαιμόνων τε ὑπηρεσίαις, καὶ ψυχῶν, καὶ τῆς φύσεως ὅλης χρώμενοι, πᾶσί τε τοῖς περὶ τὸν κόσμον ἐκείνοις ἀκολουθοῦσι κατὰ μίαν ἀρχὴν ἐξηγούμενοι, καὶ ἀνιέντες τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν κατιοῦσαν κίνησιν ὅπηπερ ἂν ἐθέλωσιν. αὐτοὶ δὲ οὖν χωριστοὶ πάντων καὶ ἀπολελυμένοι τῆς σχέσεως καὶ συντάξεως, τοῖς περὶ τὴν γένεσιν, ἄγουσι πάντα ἐν τῇ γενέσει καὶ φύσει κατὰ τὴν οἰκείαν βούλησιν. ἥκει δὲ οὖν εἰς ταὐτὸ τῷ τῆς δημιουργίας καὶ προνοίας τῶν

tur, ſine quibus non poſſent vitam animalibus præbere. Aves itidem permoventur tum à ſuæ animæ impetu, tum à præſide omnibus animalibus Dæmone, tum ab aëre, tum ab influentiis cœli, quæ omnia conſpirant cum Deorum voluntate, eaſque agunt congruenter ad id quod ab initio Dii præceperunt. Hujus rei illud indicium eſt maximum, quod ſæpe videamus aves (quod nullius rei natura patitur) ſeipſas affligere in terram & interimere; ut neceſſe ſit concedere, hoc aliud quid eſſe, quod iſta per aves operatur.

Porro aſtrorum curſus vicini ſunt æternis cœli motibus non tantum loco, ſed & qualitatibus & lucis radiationibus; unde nimirum ad Deorum nutum & ipſi concitantur. Nam aëris pars ſuprema & liquidiſſima ab ignis naturâ quam proximè abeſt, quare in eum facile vertitur quoties Dii juſſerint. Quod ſi quis ita exiſtimaverit, quaſdam è cœleſtibus in aërem emitti influentias, ſane non aliena ab iis quæ ſolent evenire in arte ſacrâ exiſtimabit. Accedit, quod unio & ſympathia inter univerſi partes, & motus non minor concordia, quam eſt unius cujusvis animalis, in membris etiam longe diſtantibus, ac ſi prope eſſent, iſtam ſignorum emiſſionem à Diis ad homines, quam manifeſtiſſimè per cœlos primum, deinde per aerem deſtinat.

Quod igitur Dii utentes multis rebus tanquam organis ſigna hominibus indicant, ex omnibus quæ diximus manifeſtum eſt. Utuntur autem miniſterio tum Angelorum, tum animarum, tum totius naturæ, & omnium in mundo his obtemperantium, ipſi exordientes tanquam principium primum, & à ſe ad alia, ubi volunt, motum deſcendentem trajicientes: ipſi abſtracti ſunt ab omnibus, ipſi ſoluti ſunt ab omni relatione & compoſitione, quæ in generatione verſantur, ducunt omnia in generatione & natura juxta placitum ſuum. Quare pulchre conſentit hæc vaticinii ratio cum opiſicio & providentiâ Deorum. Nec enim

Deorum

Deorum præſtantiſſimam mentem ad res inferiores & noſtras pertrahit, ſed manente in dignitate ſuâ divinâ mente, hæc noſtra hypotheſis ad eam revocat tum ſigna, tum manticen totam, & ab eâ hæc utraque deſcendere deprehendit.

θείων λόγων, καὶ ὁ περὶ τῆς μαντικῆς ἀπολογισμός. οὐ γὰρ καθέλκει, οὐδὲ ἐπιστρέφει ἐπὶ τὰ τῇδε, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐστι τῶν κρειττόνων νοῦν, μένοντος δὲ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, τά τε σημεῖα καὶ τὴν μαντείαν ὅλην πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφει, καὶ ἀπ' αὐτοῦ προϊόντα αὐτὰ ἀνευρίσκει.

CAP. XVII.

De modo Divinationis. Non deſcendunt Dii in vaticinii ſigna; nec deducuntur variè juxta varios divinationis modos, per ligna, calculos, farinam, &c. ut qui omnia in ſe comprehendant ipſi incomprehenſibiles.

QUÆRIS deinceps *de modo* vaticinii, *quis ſit & qualis*, quem nos jamjam tum in genere, tum etiam ſpeciatim explicuimus. Et primum oſtendis ſententiam omnium *vatum aientium ſe nanciſci futurorum cognitionem per Deos & Dæmonas; nec poſſe alios futura cognoſcere, niſi ſolos futurorum Dominos.* Deinde ſubdubitas, *an eo uſque ſummittat ſe divinitas ad humana ſervitia, ut velit etiam ex farina vates efficere.* Cæterum non tu rectè quidem facis, cum voces ſervitium id quod Dii faciunt ex poteſtatis ſuæ plenitudine, ex bonitatis exuberantiâ, ex curâ noſtri & providentiâ, ex cauſalitate omnia complectente. Quid quod ignorare videris modum operationis divinæ; nec enim ad nos Deus quaſi detrahitur, aut convertitur, ſed præeſt ſeparatus, itaque communicat participantibus ſe ipſe, tamen nec excedit è ſeipſo, nec minor fit, nec ſervit iis qui eum capiunt; ſed vice verſâ ipſe gubernat & tanquam ſervis utitur omnibus. Sed & aliter videtur mihi peccare hæc velitatio; operationes enim divinas metitur ad modum humanum; deinde dubitat de iis quî fieri poſſint. Quoniam enim nos rerum curam agimus, non niſi ad eas converſi, & affectibus affixi iis negotiis quæ adminiſtramus; ea propter hæc opinio male conjectat etiam & Deorum potentiam ita ſervire iis rebus quas pro-

ΖΗΤΕΙΣ δὲ λοιπὸν περὶ "τοῦ τρόπου τῆς μαντείας, τίς τέ ἐστι, καὶ ὁποῖος," ὃν ἤδη μὲν ἡμεῖς κοινῇ τε καὶ κατ' ἰδίαν ἐξηγησάμεθα. σὺ δὲ πρῶτον μὲν ἀποφαίνῃ γνώμην "τῶν μαντέων, ὡς πάντες διὰ θεῶν, ἢ "δαιμόνων φασὶ τοῦ μέλλοντος τυγχάνειν "τῆς προγνώσεως, οὐδὲ οἷόν τε ἄλλους εἰδέναι αὐτό, ἢ μόνον τῶν ἐσομένων κυρίους." ἔπειτα ἀπορεῖς, "εἰ ἄχρι τοσούτου κατάγεται "εἰς ὑπηρεσίαν ἀνθρώπων τὸ θεῖον, ὡς μὴ "ὀκνεῖν τινας καὶ ἀλφιτομάντεις εἶναι." τὸ δὲ οὐ καλῶς ὑπολαμβάνεις, τὴν περιουσίαν τῆς δυνάμεως τῶν θεῶν, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα, καὶ τὴν πάντα περιέχουσαν αἰτίαν, κηδεμονίαν τε ἡμῶν, καὶ προστασίαν, ὑπηρεσίαν ἐπονομάζων. καὶ ἔτι ἀγνοεῖς τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας, ὥστε οὐ καθέλκεται, οὔτε ἐπιστρέφεται εἰς ἡμᾶς, χωριστοὶ δὲ προηγεῖται, καὶ δίδωσι μὲν τοῖς μετέχουσιν ἑαυτόν, αὐτὸς δὲ οὔτε ἐξίσταται ἀφ' ἑαυτοῦ, οὔτε ἐλάττων γίνεται, οὔθ' ὑπηρετεῖ τοῖς μετέχουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον πᾶσιν ὑπηρετοῦσι προσχρῆται. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἄλλο διαμαρτάνειν ἡ παροῦσα ἐπίστασις· ὡς γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων ὑποτιθεμένη τῶν θεῶν τὰ ἔργα, οὕτω διαμφισβητεῖ περὶ αὐτῶν πῶς γίνεται. διότι γὰρ ἡμεῖς ἐπιστρεφόμενοι, καὶ τοῖς πάθεσιν ἐνίοτε προσκείμενοι τοῖς διοικουμένοις ἐπιμελούμεθα αὐτῶν, διὰ τοῦτο κακῶς εἰκάζεις, καὶ τὴν τῶν θεῶν δύναμιν ὑπη-

ρεπτικῶς ἐστὶ τοῖς ὑπ' αὐτῆς καταδυναμουμένοις· ἡ δ' οὔτε ἐν τῇ ποιήσει τῶν κόσμων, οὔτε ἐν τῇ προνοίᾳ τῆς γενέσεως, οὔτε ἐν τῇ περὶ αὐτῆς μαντείᾳ καθέλκεταί ποτε εἰς τὰ μετέχοντα· ἀλλὰ μεταδίδωσι μὲν πᾶσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ παραπλήσια πρὸς ἑαυτὴν τὰ ὅλα ἀπεργάζεται, ὠφελεῖ τε τὰ διοικούμενα ἀφθόνως, μένει δὲ πολὺ μᾶλλον ἐφ' ἑαυτῆς, τοσούτῳ μᾶλλον τῆς οἰκείας τελειότητος πεπλήρωται. καὶ αὕτη μὲν οὐ γίνεται τῶν μετεχόντων, τὰ δὲ μεταλαμβάνοντα, ἴδια ἑαυτῆς ἀπεργάζεται, καὶ σώζει μὲν αὐτὰ παντελῶς, μένει δὲ ἐν ἑαυτῇ τελεία, καὶ συλλαμβάνει μὲν αὐτὰ ἅμα ἐν ἑαυτῇ, ὑπ' οὐδενὸς γε μὴν ἐκείνων οὔτε κρατεῖται, οὔτε περιέχεται. μάτην ἄρα ἡ τοιαύτη ὑπόνοια παρενοχλεῖ τοῖς ἀνθρώποις. οὔτε γὰρ μερίζεται ὁ θεὸς περὶ τοὺς διῃρημένους τρόπους τῆς μαντείας, ἀλλ' ἀμερίστως ἅπαντας κατεργάζεται· οὐδὲ κατὰ χρόνον διῃρημένως ἄλλοτε ἄλλους ἐπιτελεῖ, ἀλλὰ ἀθρόως καὶ ἅμα δημιουργεῖ πάντας κατὰ μίαν ἐπιβολήν· οὐδὲ περὶ τὰ σημεῖα κατέχεται περιειλημμένος ἐν αὐτοῖς ἢ διαιρούμενος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ καὶ ταῦτα ἔχει μιᾷ συνοχῇ, συνείληφέ τε αὐτὰ ἐν ἑνί, καὶ προάγει κατὰ μίαν βούλησιν ἀφ' ἑαυτοῦ.

Εἰ δὲ καὶ ἄχρι τῶν ἀψύχων, οἷον ψηφιδίων ἢ ῥάβδων, ἢ ξύλων τινῶν, ἢ λίθων, ἢ πυρῶν, ἢ ἀλφίτων, διήκει τῇ προδηλώσει, αὐτὸ τοῦτο καὶ τὸ θαυμασιώτατόν ἐστι τῆς θείας μαντικῆς προσημασίας, ὅτι καὶ τοῖς ἀψύχοις ψυχὴν, καὶ ἀκινήτοις κίνησιν ἐνδίδωσι, ποιεῖ τε πάντα σαφῆ καὶ γνώριμα, καὶ λόγου μετέχοντα, καὶ ἀφωρισμένα τοῖς τῆς νοήσεως μέτροις, καίτοι μηδένα λόγον ἔχοντα ἀφ' ἑαυτῶν. καὶ ἄλλο δή τι μοι δοκεῖ δαιμόνιόν τι θαῦμα ὁ θεὸς ἐν τούτοις διασημαίνειν. ὥσπερ γὰρ ἐνίοτε τῶν εὐηθικῶν τινὰ ἀνθρώπων ποιεῖ μετὰ σοφίας λόγους ἀποφθέγγεσθαι, δι' οὗ πᾶσιν καταδηλον γίνεται, ὡς οὐκ ἀνθρώπινόν τι, θεῖον δὲ τὸ ἔργον ἐστὶ τὸ γιγνόμενον, οὕτω διὰ τῶν ἀπεστερημένων γνώσεως τὰ πάσης γνώσεως προέχοντα νοήματα ἀποκαλύπτει· καὶ ἅμα ἀναφαίνει τοῖς ἀνθρώποις, ὡς πίστεως ἄξια ὑπάρχει τὰ δεικνύμενα σημεῖα, καὶ ὅτι κρείττονα ἐστι τῆς φύσεως,

curat: quæ ſane ad ea quæ ſui participant nunquam ſic trahitur, nec in mundorum creatione, nec in providentiâ rerum factarum, nec in vaticinio circa eas; ſed contra, omnibus ultro bona impertit, omnia ad ſui ſimilitudinem format, omnia ſine invidiâ adminiſtrata adjuvat, & quantò magis manet apud ſe tantò magis propria adimpletur bonitate. Nec ipſa ita ſe dat participantibus ut eorum fiat mancipium, ſed participantia de ſe ſibi propria reddit, eaque integre ſervat; perſtat apud ſe perfectè; eaque omnia in ſe comprehendit, ab eorum nullo tenetur aut comprehenditur. Itaque fruſtra hujuſmodi ſuſpicio turbat homines. Neq; enim Deus diſtrahitur pro variis vaticinii, quos aſſignavimus, modis; ſed indiſtractus omnes efficit: nec temporibus diverſis alios atque alios ſuppeditat, ſed uno nutu ſemel & ſimul omnes ſuggerit; neque in oſtentis continetur diſtrahiturve, ſed iſta oſtenta in ſeipſo continet, & in unâ formâ complectitur, & ex ſe producit omnia uno voluntatis actu.

Quod autem ad ſigna nobis oſtendenda deſcendat etiam ad inanimata, (putà ad calculos, virgas, ligna quædam, lapides, frumentum, farinam) eſt hoc quidem in divinâ vaticinii præſignificatione quod maximè miremur; quoniam noſtri gratiâ, inanimatis animam, motum immobilibus largiatur, faciatque omnia perſpicua, & cognoſcibilia, & rationis quaſi capacia & intelligentiæ in cancellis ponat, quæ omnis per ſe rationis ſint expertia. Sed & aliud mihi videtur ingens ſane miraculum quod Deus in his oſtendit. Nam ut Deus ſæpe fatuum aliquem hominem facit ſapienter edere verba, (per quod interim omnibus manifeſtum, non id hominis ſed Dei eſſe opus,) ſic per ea quæ cognitione carent, patefacit quædam omni cognitione ſuperiora: ſimul & illud declarat hominibus, ſigna iſtius modi omni fide digna eſſe, & quod præſtantiora ſunt naturæ effectis, & quòd ipſe

ab

ab eâ in operando non dependeat. Adeò ea quæ naturaliter incognita ſunt, nota; & quæ non intelligunt, intelligentia facit: prudentiamque nobis per ea ſuggerit, & ad veritatem cognoſcendam tum rerum æternarum, tum generatarum, tum naſciturarum, per ea omnia quæ ſunt in mundo noſtram mentem excitat. Et per hæc opinor modum vaticinii alium omnino eſſe, ac credebas & ſuſpicabaris tu, ſatis manifeſtum eſt. Eſt enim principalis & primo movens, liber & eximius, in ſe complectens omnia, à nullo interim ipſe comprehenſus, nec ab ipſis participantibus coercitus. Simul & indiviſim omnibus præſidet & imperat, poteſtate illimitatâ tenet omnia, & ſimul prædicit. Per hæc igitur facile diſſolves dubitationes iſtas vulgares, quæ pluribus hominibus negotium faceſſunt, & prout oportet reduces teipſum ad intellectualem, divinam, infallibilem in omnibus prædictionem Deorum. Quod igitur divinitas non deducitur in ſigna vaticinatoria, per hoc evicimus.

καὶ ἐξῃρημένος ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ θεός. οὕτω τὰ ἐν τῇ φύσει ἄγνωστα, γνωστὰ ποιεῖ, καὶ τὰ μὴ γινωσκόμενα, γινωσκόμενα· ἡμῖν τε δι᾽ αὐτῶν ἐντίθησι φρόνησιν, καὶ δι᾽ ὅλων τῶν ὄντων ἐν τῷ κόσμῳ κινεῖ τὸν νοῦν ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, τῶν τε ὄντων καὶ γιγνομένων καὶ ἐσομένων. οἶμαι δὴ οὖν καὶ ἀπὸ τούτων, τὸν τρόπον τῆς μαντικῆς γεγονέναι καταφανῆ παντελῶς ὑπεναντίον ὄντα, οἷς ἐφορμᾷς σὺ καὶ ὑποπτεύεις. ἡγεμονικὸς γάρ ἐστι καὶ πρωτουργὸς, αὐτεξούσιός τε καὶ ὑπερέχων, συνειληφώς τε ἐν ἑαυτῷ τὰ ὅλα, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτὸς περιεχόμενος ὑπό τινων, οὐδὲ διειργόμενος ὑπὸ τῶν μεταλαμβανόντων· ἀλλ᾽ αὐτὸς ἀθρόως καὶ ἀδιορίστως πᾶσιν ἐπιβεβηκὼς καὶ ἐνεξουσιάζων, ἀδιορίστῳ δὲ δυνάμει ἐπικρατῶν τὰ ὅλα, καὶ διασημαίνων ἀθρόως· ἀφ᾽ ὧν δὴ διαλύσεις ῥᾳδίως τὰς ἰδιωτικὰς ζητήσεις καὶ παρενοχλούσας τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ἀπορίας, ἐπὶ δὲ τὴν νοερὰν καὶ θείαν καὶ ἄψευστον ἀπὸ πάντων προσημασίαν τῶν θεῶν ἑαυτὸν ἐπανάξεις δεόντως. ὅτι μὲν οὐ κατάγεται τὸ θεῖον εἰς τὰ σημεῖα τῆς μαντικῆς, διὰ τούτου ἠγωνισάμεθα.

CAP. XVIII.

De cauſis vaticinii. Opera divina perficiuntur, aut à Deo, aut ab Angelo, aut à Dæmone; & perfectiora ſemper à perfectiori. Adhæc non vi adducuntur, ſed ſponte veniunt. Sed nec locus aliquis paſſionibus aut in ſacerdote, aut in Deo invocato.

SED excipit nos aliud ex alio certamen; nec levius eſt, eo quod jam conficimus; quod à te ſtatim adjicitur de cauſis vaticinii, "*an Deus, an Angelus,* "*an Dæmon, aut quilibet* (*meliorum natura*"*rum*) *adſit in epiphaniis & vaticiniis,* "*& aliis quibuſcunque ſacris operationibus.* Ad hoc igitur una eſt apud nos reſponſio, quòd nihil in ſacris operibus dignè poſſit præſtari, niſi adſit aliquis ſuperum ſpectator operis & conſummator. Et opera

ΔΕΧΕΤΑΙ δ᾽ ἡμᾶς ἀγὼν ἐξ ἀγῶνος ἕτερος, οὐκ ἐλάττων τοῦ ἤδη περαινωθέντος, ὃν ἐπάγεις δίδους περὶ τῶν αἰτίων τῆς μαντικῆς, "εἰ θεὸς, ἢ ἄγγελος, ἢ "δαίμων, ἢ ὁστισοῦν πάρεστι ταῖς ἐπιφανείαις "ἢ μαντείαις, ἢ ταῖς ὁποιαισοῦν ἱεραῖς ἐνεργείαις." πρὸς δὴ τοῦτο ἁπλοῦς ἐστιν ὁ παρ᾽ ἡμῖν λόγος, ὡς οὐχ᾽ οἷόν τε τῶν θείων ἔργων δρᾶσθαι ἱεροπρεπῶς ἄνευ τοῦ παρεῖναί τινα τῶν κρειττόνων ἔφορον καὶ ἀποπληρωτὴν τῆς ἱερᾶς ἐνεργείας. ἀλλ᾽ ὅπου μὲν τέλεια τὰ

κατορθώματα ἐστὶ καὶ αὐτάρκη καὶ ἀνενδεῆ, θεοὶ τούτων εἰσὶν ἡγεμόνες· ὅπου δὲ μέσα καὶ βραχύ τι τῶν ἄκρων ἀπολειπόμενα, ἄγγελοι ἔχουσι τοὺς ἐπιτελοῦντας αὐτὰ, καὶ ἐπιδεικνύοντας· τὰ δ' ἔσχατα δαίμοσι διαπράττεσθαι ἀπονενέμηται· πάντα γε μὴν ἑνί γέ τινι τῶν κρειττόνων ἐπιτέτραπται τῶν θεοπρεπῶν πράξεων ἡ κατόρθωσις· ἐπεὶ οὐδὲ λόγον περὶ θεῶν ἄνευ θεῶν λαλεῖν δυνατὸν, μή τοι γε δὴ ἰσόθεα ἔργα, καὶ τὴν πρόγνωσιν ἄνευ θεῶν τις ἂν ἐπιτηδεύσειε. τὸ γὰρ ἀνθρώπινον φῦλον ἀσθενές ἐστι καὶ σμικρὸν, βλέπει τε ἐπὶ βραχὺ, σύμφυτόν τε οὐδένειαν κέκτηται· μία δ' ἐστὶν ἐν αὐτῷ τῆς ἐνυπαρχούσης πλάνης καὶ ταραχῆς, καὶ τῆς ἀστάτου μεταβολῆς ἰατρεία, εἴ τινα μετουσίαν θείου φωτὸς κατὰ τὸ δυνατὸν μεταλάβοι. ὁ δὲ ταύτην ἀποκλείων, ταὐτὸν ποιεῖ τοῖς ἐξ ἀψύχων ψυχὴν παράγουσιν, ἢ τοῖς ἀπὸ τῶν ἀνοήτων, νοῦν ἀπογεννῶσι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν μὴ θείων τὰ θεῖα ἔργα ἀναιτίως ὑφίστησι.

Τὸ μὲν οὖν θεὸν, ἢ δαίμονα, ἢ ἄγγελον εἶναι τὸν ἀποτελοῦντα τὰ κρείττονα ἔργα, συγχωρήσειεν ἄν τις· οὐ μὴν ἔτι γε δίδομεν ὃ σὺ προσέρριψας ὡς ὁμολογούμενον, ὅτι "δι' ἡμῶν ἑλκόμενος, ἀνάγκαις ταῖς τῆς κλή-"σεως ταῦτα ἐπιτελεῖ." κρείττων γὰρ ἀνάγκης ἐστὶν ὁ θεὸς, καὶ πᾶς ὁ συναπτόμενος αὐτῷ τῶν κρειττόνων χορός· οὐ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπαγομένης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅση τὸν κόσμον κατείληφε· διότι δὴ τὴν ἄϋλον φύσιν καὶ μηδεμίαν προσδεχομένην ἐπίκτητον τάξιν, οὐκ ἔστι δυνατὸν οὐδεμιᾷ ἀλλαχόθεν ἐπεισιούσῃ ἀνάγκῃ. εἶτα μέν τοι καὶ ἡ κλῆσις καὶ τὰ δρώμενα ὑπὸ τοῦ ἐπιστήμονος, τῇ ἐξομοιώσει καὶ τῇ οἰκειώσει προστρέχει τοῖς κρείττοσιν αὐτὰ καὶ συνάπτεται, ἀλλ' οὐχὶ διὰ βίας ἀπεργάζεται τὴν ἑαυτῶν ἐνέργειαν· οὐ τοίνυν, ὡς σὺ νενόμικας, παθόντος τοῦ ἐπιστήμονος θεουργοῦ, τὰ γινόμενα ὁρᾶται εἰς τοὺς θεσπίζοντας, οὐδὲ πάθους προηγουμένου εἰς τὸ χρησμῳδοῦντα διὰ τῆς ἀνάγκης οὕτως ἐπιτελεῖται ἡ μαντεία, ἀλλότρια γὰρ ταῦτα τῆς τῶν κρειττόνων οὐσίας, καὶ περὶ ἄλλα ἀνάρμοστα ὑπάρχει.

quidem abſoluta, perfecta & plena Deos habent autores: ubi vero media ſunt, & ab extremis parum recedunt, Angeli ea perficiunt & oſtendunt: poſtremi ordinis opera Dæmonibus attribuuntur. Omnino debita divinorum operum adminiſtratio alicui ſuperum permittitur. Quoniam autem non poſſumus vel verbum loqui rectè de Diis ſine Diis; multo minus quis ritè inſtituerit opera Diis digna, & vaticinationem Diis non faventibus. Noſtra enim natura infirma eſt, & imbecillis & parum proſpicit, cognatamque habet nullitatem: & unica eſt ei medela erroris & tumultuationis, & inſtabilis tranſmutationis, ſi poſſit aliquam divini luminis particulam haurire. Qui autem ſecludit divinum lumen in hoc negotio, perinde mihi facere videtur, ac ii qui velint ex inanimis animam producere, aut mentem ex iis generare, quæ omni mente carent; id enim facit, qui ex non divinis divina opera ſine ratione producere velit.

Concedet ergo quis aut Deum, aut Angelum, aut Dæmona divinorum operum eſſe perfectorem; nec tamen tanquam conſeſſum damus, quod à te in medium projiciebatur, "*quod neceſſitatibus quibus-*"*dam attractus per invocationem noſtram*, hæc obeat Deus. Præſtantior enim eſt Deus omni neceſſitate, omniſque adeo ab eo pendens ſuperum chorus; nec ab eâ tantum neceſſitate quam homines invehere poſſint, ſed ab omni eâ, quæ mundum occupavit: quoniam natura immaterialis, omniſque adventitii ordinis minimè capax, nulli aliunde ſupervenienti ſervire poſſit neceſſitati. Deinde invocatio quidem, & cætera opera ſacra ab intelligente ſacerdote facta, vi ſimilitudinis & quaſi cognationis ad Deos ipſa ultro currunt & connectuntur; nec tamen violentiâ ſuas operationes conficiunt. Non igitur, quemadmodum tu exiſtimaſti, quæ divinantibus eveniunt, cum ſacerdotis prudentis aliquâ paſſione fiunt, aut vaticinium fit vaticinante prius affectibus ex neceſſitate obſeſſo, hæc enim abſunt longe à meliorum naturis, nec poſſunt cum his concordare.

CAP.

C A P. XIX.

Vatem non eſſe cauſam aut medium per quod vaticinium conciliatur. Totum eſt mere divinum opus.

SED neque dicendum est fatidicum animum eſſe inſtrumentum intermedium divinorum, ſacerdotem vero invocantem eſſe tanquam efficientem cauſam. Eſt enim impium hæc dicere. Et longe verius eſt illud, quòd Deus quidem omnia eſt, omnia poteſt, omniaque ſui reddiderit plena; quòd ſolus obſequio, magnificentia, ratione, honore divino dignus ſit; quòd humana omnia ſi cum divinis conferantur turpia ſint, nullius numeri, & plane ludibria. Quare & rideo cum audio, Deus nonnullis ſuâ ſponte adeſt, vel propter genituræ periodum, vel alias ob cauſas. Ita enim quod eſt ingeneratum, non erit præſtantius, ſi genituræ periodi id ducant; ſed neque univerſorum prima poteſt dici cauſa, ſi per alias cauſas ipſum nonnullis concilietur. Sunt igitur hæc indigna quæ de Diis cogitemus, & aliena prorſus ab iis quæ in Theurgia fiunt. Qui autem hac de re ſic quærunt, videntur mihi idem facere cum iis, qui de mundi productione & providentia diſputant. Cum enim nequeant intelligere quomodo fiant iſta, nec vellent Diis humana conſilia & rationes adſcribere, funditus ab illis tum providentiam tum conditum abjudicavere. Quemadmodum igitur ſolemus reſpondere his, quòd alius longe ſit divinus ille providendi & condendi modus; quem ſi ignoras non tamen prorſus eum denegare oportebit; ſic & tibi quis juſte regerat, quòd prædictio omnis, & operationum divinarum præſtatio plane Deorum opera ſint, quæ neque ex neceſſitate, neque ex aliâ aliquâ cauſâ humanâ perficiantur, ſed per eas cauſas quæ ſolis Diis cognoſcuntur.

ΑΛΛ' οὐδὲ ὡς ὄργανόν τι μέσον ἐστὶ τὸ τῶν κρειττόνων αἴτιον, καὶ δρᾷ διὰ τοῦ θεσπίζοντος ὁ καλῶν. καὶ γὰρ ταῦτα ἀνόσιον φθέγγεσθαι· πολὺ γὰρ τοῦδε μᾶλλόν ἐστι δ' ἀληθὲς ἐκεῖνο, ὡς θεὸς μὲν πάντα ἐστὶ, καὶ πάντα δύναται, καὶ πάντα πεπλήρωκεν ἑαυτοῦ, καὶ μόνος σπουδῆς, ἀξίας, λόγου, καὶ τιμῆς μακαρίας ἐστὶν ἄξιος· τὸ ἀνθρώπειον αἰσχρὸν καὶ ἐν οὐδενὸς μέρει, καὶ παίγνιόν ἐστι πρὸς τὸ θεῖον παραβαλλόμενον. γελῶ δ' ἔγωγε καὶ τοῦτο ἀκούων, ὡς αὐτομάτως τισὶν ὁ θεὸς πάρεστιν, ἤτοι διὰ γενέσεως περίοδον, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας. οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ ἀγέννητον τὸ κρεῖττον, εἰ ἡ περίοδος αὐτὸ ἄγει τῆς γενέσεως· οὐδὲ πρώτως αἴτιον τῶν ὅλων, εἰ κατ' ἄλλας αἰτίας καὶ αὐτός ποι συντάττεται. ταῦτα μὲν οὖν ἀνάξια καὶ τῆς περὶ θεῶν ἐννοίας ὑπάρχει, καὶ τῶν ἐν τῇ θεουργίᾳ γιγνομένων ἔργων ἀλλότρια. πέπονθε δ' ἡ τοιαύτη ζήτησις ταυτὸν, ὅπερ καὶ περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ παντὸς, καὶ τῆς προνοίας οἱ πολλοὶ πάσχουσι. μὴ δυνάμενοι γὰρ μαθεῖν, ὅστις ὁ τρόπος αὐτῶν, τάς τε ἀνθρώπων φροντίδας καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐπὶ τῶν θεῶν ἀποκρίνοντες, καὶ τὸ ὅλον ἀναιροῦσιν ἐπ' αὐτῶν, τὴν πρόνοιάν τι καὶ δημιουργίαν. ὥσπερ οὖν πρὸς τούτους ἀπαντᾶν εἰώθαμεν, ὡς ἄλλος τις τρόπος ἐστὶν ὁ θεῖος τῆς ποιήσεως καὶ κηδεμονίας, ὃ δὴ δι' ἄγνοιαν οὐ χρὴ τὸ πρὶν ἀποδοκιμάζειν, ὡς οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑφεστήκει. οὕτω καὶ πρὸς σὲ ἄν τις δικαιολογήσαιτο, ὡς πρόγνωσις πᾶσα καὶ ἔργων ἀϊδίων πράξεις, θεῶν μέν ἐστιν ἔργα, ὅτι δὲ δι' ἀνάγκην, οὔτε δι' ἄλλας ἀνθρωπίνας αἰτίας ἐπιτελεῖται, ἀλλὰ διὰ τοιαύτας ὁποίας οἱ θεοὶ μόνοι γιγνώσκουσιν.

CAP. XX.

Anima humana (vi phantaſiæ, ſive beneficio quorundam igniculorum latentium) non poteſt eſſe cauſa divinationis.

ΑΡ' οὖν ἀφιέμενοι τούτων, εὐλόγως ἂν τὴν δευτέραν παρά σοι τιθεμένην αἰτιολογίαν περὶ τῆς αὐτῆς ἀποδεξαίμεθα, "ὡς ἡ ψυχὴ ταῦτα λέγει τε καὶ "φαντάζεται· καὶ ἔστι ταύτης πάθη ἐκ μι"κρῶν αἰθυγμάτων ἐγειρόμενα." ἀλλ' οὔτε ἔχει φύσιν ταῦτα, οὔτε ὁ λόγος αἱρεῖ οὐδὲ ὑπολαμβάνειν. πᾶν μὲν γὰρ τὸ γινόμενον ὑπ' αἰτίου τινὸς γίνεται, καὶ τὸ συγγενὲς ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς ἀποτελεῖται. τὸ δὲ θεῖον ἔργον, ὅτι αὐτόματόν ἐστι, ἀναίτιον γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ οὐ πάντως τεταγμένον, οὔτε ἀπ' ἀνθρωπίνης αἰτίας ἀπογεννᾶται, ἀλλότριον γὰρ καὶ τοῦτο καὶ ὑποδεέστερον, τὸ δὲ τελειότερον ὑπὸ τοῦ ἀτελοῦς οὐκ ἔχει δύναμιν παράγεσθαι. πάντα ἄρα ἀπὸ θείας αἰτίας ἀποβλαστάνει τὰ προσόμοια αὐτοῦ ἔργα φυόμενα. ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη ψυχὴ κατέχεται ὑφ' ἑνὸς εἴδους, καὶ ὑπὸ τοῦ σώματος πανταχόθεν ἐπισκοτεῖται· ὅπερ εἴτε Ἀμέλητα ποταμὸν, εἴτε Λήθης ὕδωρ, εἴτε ἄγνοιαν καὶ παραφροσύνην, εἴτε διὰ παθῶν δεσμὸν, εἴτε ζωῆς ὑστέρησιν, ἢ ἄλλο τι τῶν κακῶν ἐπονομάσειεν, οὐκ ἄν τις ἐπαξίως εὕροι τὴν ἀτοπίαν αὐτοῦ προσονομάσαι. πότε οὖν ὑπὸ τοιούτου εἱρμοῦ κατεχομένη, ἱκανὴ ποτὲ ἂν γένοιτο πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς τοῦτο εὔλογον ὑπολαμβάνειν. εἰ γάρ πού τι καὶ δοκοῦμεν εἶναι δυνατοὶ ποιεῖν τῷ μετέχειν καὶ καταλάμπεσθαι ὑπὸ τῶν θεῶν, τούτῳ μόνῳ καὶ τῆς θείας ἐνεργείας ἀπολαύομεν. διὰ τοῦτο οὐχ ἡ τὴν οἰκείαν ἔχουσα ἀρετὴν καὶ φρόνησιν ψυχὴ, αὕτη καὶ τῶν θείων ἔργων μετέχει. καίτοι εἰ ψυχῆς ἦν τὰ τοιαῦτα ἔργα, ἢ πᾶσα ἂν αὐτὰ ψυχὴ ἀπειργάζετο, ἢ μόνη ἡ τὴν οἰκείαν τελειότητα. νῦν δὲ οὐδετέρα αὐτῶν ἱκανῶς εἰς τοῦτο παρεσκεύασται. ἀλλὰ καὶ ἡ τελεία ὡς πρὸς τὴν θείαν ἐνέργειαν ἐστὶν

HIS igitur omiſſis, proferamus aliam harum rerum quam tu aſſignas cauſam. Ea autem hæc eſt, quòd anima "*loquitur, anima vi imaginatrice iſthæc o*"*peratur; ſuntque adeo ejus affectiones quæ*"*dam ex latentibus in ea ſeminibus excitatæ.* Enim vero ſunt hæc tùm à naturâ, tùm ab omni ratione aliena. Quicquid enim fit, fit ſanè ab aliquâ cauſâ, & ſimile à ſimili producitur: divinum autem opus neq; fortuitò erit (nam quæ talia ſunt, cauſam non habent, neque certum ordinem) neque à cauſâ humanâ progeneratur, quicquid enim hujuſmodi eſt, alienum eſt & inferius; atque quod perfectius eſt, non ſolet ab imperfectiori produci. Omnia igitur opera quæ ſunt divinitati ſimilia, naſcuntur & pullulant à cauſâ divinâ. Anima enim humana & ſub unâ ſpecie continetur, & undequaque à corpore obtenebratur; quod quidem corpus ſi quis vel Ameleta fluvium, vel Lethes aquam, vel ignorantiam, vel paſſionum vinculum, aut vitæ privationem, aut aliud quodvis malum appellare velit, non ſatis digne ejus incommoda demonſtrarit. Quî igitur fieri poteſt, ut anima tali examine malorum obſeſſa ad divinam aliquam operationem poſſit adſpirare? Sane hoc non eſt creditu facile. Si quando vero videamur tale quid poſſe, eò quod participes fiamus divinæ illuminationis, eatenus etiam divinæ operationis ſumus capaces. Quapropter anima quatenus ſuam habet aut poteſtatem, aut intelligentiam, non eſt particeps operum divinorum. Quinetiam ſi divina opera proficiſcerentur ab animâ, tum vel omnis anima iſtæc ederet, vel ea ſola quæ propriam nacta eſſet perfectionem. Jam vero neutra ſatis ad hæc idonea eſt. Nam perfecta anima ad divinam opera-

operationem eſt imperfecta. Quare longe alia eſt divina operatio, divinarumque operationum præſtatio à ſolis Diis nobis inſeritur, alioquin non oporteret Deorum cultui vacare, nam ex hac ratione ſine omni religioſo obſequio divina nobis per nos ipſos ineſſent bona. Si igitur inſana ſint hæc dogmata, & abhorrentia à ratione, abhorrere quoque oportet ab omni tali hypotheſi, quæ non juſtam ſatis cauſam ſuggerit Deorum colendorum.

ἀτελής. ἄλλη ἄρα ἡ θεουργός ἐστιν ἐνέργεια, καὶ παρὰ μόνων θεῶν ἡ τῶν θείων ἔργων ἐνδίδοται κατόρθωσις, ἐπεὶ οὐδ' ἐχρῆν ὅλως τῇ θεραπείᾳ τῶν θεῶν χρῆσθαι, ἀλλὰ τούτῳ τῷ λόγῳ ἄνευ τῆς θρησκείας παρ' ἑαυτῶν ἂν ἡμῖν ὑπῆρχε τὰ θεῖα ἀγαθά. εἰ δὴ ταῦτα μανιώδη τὰ δοξάσματά ἐστι καὶ ἀνόητα, ἀφίστασθαι χρὴ καὶ τῆς τοιαύτης ὑπονοίας, ὡς αἰτίαν παρεχομένης ἀξιόλογον πρὸς τὴν τῶν θείων ἔργων ἀποπλήρωσιν.

CAP. XXI.

Mixta Hypoſtaſeos ſpecies partim ex animâ noſtrâ, partim ex divinâ inſpiratione conſtans, non poteſt eſſe cauſa divinationis.

QUOD addidiſti tertio loco videamus ſi forte verius ſit. *Miſtam quandam hypoſtaſeos ſpeciem fingis, conſtantem ex anima noſtrâ & divino afflatu extrinſece.* Vide autem hoc ipſum diligentiùs, ne forte fallamur ab eo, & à ſpecie quæ in eo eſt rationis ſupplantemur. Quotiescunque enim ex duobus fit unum aliquod, totum illud unius ſpeciei, naturæ & eſſentiæ ſit oportet; ſic elementa ex multis compoſitum unum conficiunt convenientia, & animæ multæ in unam animam coaleſcunt. Enimvero quod longe eminentius eſt, nunquam conſpirabit in unum tertium, cum eo præſertim quod à ſuâ perfectione lapſum eſt, quare nec anima cum divinâ inſpiratione unam quandam unquam hypoſtaſin conſtituet. Si enim immiſcibilis eſt divinitas, certe ei non admiſcetur anima; & ſi impermutabilis eſt, ſane per confuſiònem nunquam ſimplicitatem ſuam commutabit in aliud commune duobus. Prius quidem à nonnullis dictum fuerat, "*ſcintillis exiguis ſuſcitari in anima ſpecies divinas*, eſto; ſed eæ ſcintillæ quandoquidem ſunt naturales & corporeæ, utcunque non poſſunt traduci ex fortuitis ad ſpecies ſimpliciter divinas. Nunc autem denuò dicitur

ΜΗΠΟΤΕ οὖν ὃ τρίτον προσέθηκας ἐστὶν ἀληθέστερον; "ὡς ἄρα μικτόν τι γίνεται ὑποστάσεως εἶδος, ἔκ τε ἡμῶν τῆς ψυχῆς καὶ ἔξωθεν θείας ἐπιπνοίας." ὅρα δὴ οὖν αὐτὸ ἀκριβέστερον, μή πῃ λανθανώμεθα ὑπ' αὐτοῦ, παραποδισθέντες καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φαινομένης εὐπρεπείας. εἰ γάρ τι ποτὲ ἐκ δυοῖν ἓν ἀποτελοῖτο, ὁμοειδὲς τοῦτο καὶ ὁμοφυὲς πᾶν ἐστι καὶ ὁμοούσιον· οὕτω γὰρ στοιχεῖα συνερχόμενα εἰς ταυτὸ, ἐκ πολλῶν ἕν τι ἀπεργάζεται, καὶ ψυχαὶ πλείονες εἰς ψυχὴν μίαν τὴν ὅλην συμπήγνυνται. οὐ μήν γε τὸ παντελῶς ἐξῃρημένον, πρὸς τὸ ἐκβεβηκὸς ἑαυτοῦ γένοιτο ἄν ποτε ἕν, οὐδὲ ψυχὴ τοίνυν μετὰ τῆς θείας ἐπιπνοίας ἕν τι εἶδος ὑποστάσεως. εἰ γὰρ ἄμικτόν ἐστι τὸ θεῖον, οὐδ' ἡ ψυχὴ πρὸς αὐτὸ συμμίγνυται· καὶ εἰ ἀμετάβλητον ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἐκ τῆς συγκράσεως εἰς τὸ κοινὸν ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ μεταβληθείη. πρότερον μὲν οὖν "μικρὰ αἰθύγματα" ἀνεγείρειν ὀνόμαζόν τινες καὶ θεῖα ἐν ἡμῖν εἴδη, ἅπερ εἴτε φυσικὰ, εἴτε ἄλλως ὁπωσοῦν ἦν σωματοειδῆ, ἀδύνατα δήπουθεν ἦν ἐκ τῶν τυχόντων εἰς τὰ θεῖα μεθίστασθαι. ἐν δὴ τῷ παρόντι, τὴν ψυχὴν ἀποφαίνονται συναι-

τίαν

τίαν τῆς θείας συγκράσεως, καὶ δῆλον ὅτι ἰσαξίως γίνεται τοῖς θεοῖς, δίδωσί τε αὐτοῖς τι μόριον, καὶ ἐν τῷ μέρει δέχεται ἀπ' ἐκείνων, μέτρα τε τοῖς κρείττοσιν ἐπιθήσει, καὶ αὐτὴ ἀπ' ἐκείνων ὁρισθήσεται· ὃ δὲ δεινότατον ὧν λέγουσί τινες, ὅτι καὶ ἐν στοιχείων τάξει οἱ θεοὶ προηγούμενοι ἐνυπάρξουσι τοῖς ἀποτελουμένοις ὑφ' ἑαυτῆς, καὶ ἔσται τι προηγούμενον ἀπὸ χρόνου, καὶ τῆς κατὰ χρόνον συμμίξεως, ὅπερ ἕξει τοὺς θεοὺς ἐν ἑαυτῷ. τί δὲ δὴ καὶ ἔστι τοῦτο τὸ σύμμικτον τῆς ὑποστάσεως εἶδος; εἰ μὲν γὰρ τὸ συναμφότερον, οὐκ ἔσται ἓν ἐκ δυοῖν, ἀλλὰ σύνθετόν τι καὶ συμπεφορημένον ἀπὸ τῶν δύο. εἰ δ' ὡς ἕτερον ἀμφοῖν, μεταβλητὰ ἔσται τὰ ἀΐδια, καὶ τὰ θεῖα τῶν ἐν τῇ γενέσει φυσικῶν οὐδὲν διοίσει· καὶ τὸ γιγνόμενον, ἄτοπον μὲν, ἔσται ἀΐδιον φυόμενον διὰ γενέσεως, ἀτοπώτερον δέ τι διαλυθήσεται ἐξ ἀϊδίων ὑφεστηκός. οὐδαμῶς ἄρα, οὐδ' ἡ τοιαύτη δόξα περὶ τῆς μαντείας ἔχει τινὰ λόγον· νοήσειμεν δ' ἔτι καὶ τὴν παράδοξον ταύτην ὑπόληψιν, εἴτε μίαν τις αὐτὴν θείη, εἴτε δύο.

animam eſſe hujus divinæ compoſitionis concauſam; unde ſequitur, quòd anima paria faciat cum deis, quòd iis partem communicat, & ab iis rurſum partem recipit; atque adeo modum ponet & menſuram ſe melioribus, iterumque ab iis ipſa limitabitur; &, quod abſurdiſſimum eſt omnium quæ dicunt quidam, hinc ſequitur Deos tanquam elementa prævio quodam modo ineſſe iis omnibus quæ ipſi perficiunt, & quòd aliquid temporium & ex generatione temporariâ ortum, Deos in ſe continebit. Quod vero tandem erit hoc miſtæ hypoſtaſeos genus? Si enim utrunque ſimul ſit, jam non erit unum quid ex duobus, ſed compoſitum aliquod & coacervatum ex duobus. Si vero ut quid tertium reſultans ex duobus, jam æterna quæſunt erunt mutabilia, nihilque different divina ab iis rebus quæ gignuntur per generationem; & cum abſurdum ſit ponere æternum naſci per generationem, illud magis abſurdum erit ſiquid intereat quod ex æternis conſtiterat. Quare hæc nullo modo de vaticinio ſententia ratione aliquâ nititur; quinetiam perinde paradoxam eſſe ſtatuamus hanc ſuppoſitionem, ſive tanquam unam ſive ut duplicem quis propoſuerit.

CAP. XXII.

Anima non poteſt (nec ex potentiis in certa materia latentibus nec aliunde) Dæmonas producere. Per quos futura ſciat. Dæmones ingeniti, incorruptibiles. Animæ actiones non poſſunt ſubſtantiæ fieri; materiæ vires & potentiæ non poſſunt abſtractæ exiſtere.

ΛΕΓΕΙΣ τοίνυν „ὡς ἡ ψυχὴ γεννᾷ „δύναμιν φανταστικὴν τοῦ μέλλοντος „διὰ τοιούτων κινημάτων, ἢ τὰ προσα„γόμενα ἀπὸ τῆς ὕλης ὑφίστησι διὰ τῶν ἐνου„σῶν δυνάμεων δαίμονας, καὶ μάλιστα ἡ „ἀπὸ τῶν ζώων εἰλημμένη." δοκεῖ δέ μοι ταῦτα δηλοῦν παρανομίαν ἐμφαίνειν εἰς ὅλην τὴν θεολογίαν τε καὶ τὴν θεουργικὴν ἐνέργειαν. ἓν μὲν γὰρ ἄτοπον πρῶτον καταφαίνεται, εἰ γεννητοί εἰσι καὶ φθαρτοὶ οἱ

AIS utique, quòd anima per motiones ejuſmodi generat poteſtatem imaginantem futura, aut Dæmonas conſtituat ex iis rebus quæ à materiâ ſumuntur habentibus in ſe vires hujuſmodi, intelligenda vero eſt materia quæ deſumpta fuerit ab animalibus. Sed videntur hæc magnopere violare totam Theologiam, & Theurgicam operationem. Primo illud abſurdum eſt, quòd ponat Dæmonas generabiles & corruptibiles; ſed aliud magis abſurdum, ſi Dæmones priores

priores cum ſint, generentur ab iis quæ ſunt poſteriora: Dæmones enim prius exiſtunt tum animâ, tum omni corporeâ poteſtate. Adhuc quomodo poſſunt particularis animæ in corpore concluſæ actiones in ſubſtantiam procedere, atque adeò per ſe extra animam eſſe ſeparatæ? & quomodo vires, à corpore dependentes, ſuumque eſſe ab eo mutantes, citra corpus conſiſtent? Deinde, quis eſt qui vires materiales ſolvit à corporeâ compage, rurſumque in unum congregat, quæ de corpore ſolvebantur? Sanè poteſtas ſit oportet dæmonica; atque ita iſtius modi Dæmon extabit, priuſquam generetur. Sed habet præterea communes quaſdam difficultates hæc opinio. Quî enim ex iis quæ vaticinium non habent naſcitur vaticinium? Quî ex corporibus non habentibus animam anima progeneratur? & ut uno verbo dicam, quomodo ab imperfectioribus perfectiora producuntur? Sed & ipſe iſtiuſmodi productionis modus mihi videtur inexplicabilis; eſt enim impoſſibile producere ſubſtantiam per motiones animæ, perque vires corporibus inhærentes; ex iis enim quæ non habent, nequit ſubſtantia produci.

Porro unde futurorum imaginatio fiet, à quo deſumit vim divinatoriam? Videmus enim nullum eorum quæ per generationem ſeminantur, majus aliquid habere, quam quod ei traditur à cauſâ principaliter generante. Hoc autem inſuper præſtantiſſimam quandam acceſſionem videtur accipere ab eo quod nihil eſt. Dicet forte aliquis, non generari à nobis Dæmonas, ſed eos animantibus & materiæ præſidere: itaque quando ad vaticinium aliqua materia adducitur, Dæmonem quoque ei præſidentem unà cum eâ ſympatheticè moveri. Dico igitur juxta hanc ſententiam, non generantur Dæmones à viribus quibuſdam in corporibus latentibus; tantum hoc ait, quòd prius exiſtentes conformiter ad eas commoveantur. Sed fac ſic eſſe ſympatheticos, nondum tamen intelligo quî poſſunt quicquam futurorum

δαίμονες. ὅπερ δὲ τούτου δεινότερον, εἰ ἀπὸ τῶν ὑστέρων ἑαυτῶν παράγονται πρότεροι αὐτῶν ὄντες· ψυχῆς γὰρ δή που καὶ τῶν περὶ τοῖς σώμασι δυνάμεων προϋφεστήκασιν οἱ δαίμονες. πρὸς τούτοις πῶς δυνάμεις τῆς μεριστῆς ψυχῆς ἐν σώματι κατεχομένης ἐνεργήματα, εἰς οὐσίαν καθίστασθαι, καὶ ταῦτα χωριστὰ εἶναι ἔξω τῆς ψυχῆς καθ᾽ ἑαυτάς; ἢ πῶς αἱ περὶ τοῖς σώμασι δυνάμεις ἀφίστανται τῶν σωμάτων, καίτοι ἐν τοῖς σώμασι τὸ εἶναι ἔχουσαι; τίς δὲ δή ἐστιν ὁ ἀπολύων αὐτὰς ἀπὸ τῆς σωματικῆς συστάσεως, καὶ σωματικὴν διάλυσιν συνάγων πάλιν εἰς μίαν σύνοδον; ἔσται γὰρ οὕτω προϋπάρχων ὁ τοιοῦτος δαίμων πρὸ τῆς ὑποστάσεως. ἔχει δὲ καὶ τὰς κοινὰς ἀπορίας ὁ λόγος. πῶς γὰρ δή ποτε ἀπὸ τῶν μὴ ἐχόντων μαντικὴν μαντικὴ φύεται, καὶ ἀπὸ τῶν μὴ ἐχόντων ψυχὴν σωμάτων, ψυχὴ ἀπογεννᾶται; ἢ τὸ ὅλον φάναι, πῶς ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων τελειότερα παράγεται; καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς παραγωγῆς φαίνεταί μοι ἀδύνατος. τὸ γὰρ διὰ κινημάτων τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τῶν ἐν τοῖς σώμασι δυνάμεων παράγεσθαι οὐσίαν, ἀδύνατον. ἀπὸ γὰρ τῶν μὴ ἐχόντων οὐσία οὐχ οἷά τέ ἐστιν ἀποτελεῖσθαι.

Πόθεν δὲ καὶ φανταστικὸν τοῦ μέλλοντος γίνεται, παρά τινος λαβοῦσα τὸ μαντικόν; ὁρῶμεν γὰρ δή που τῶν ἐνσπειρομένων διὰ γενέσεως, οὐδὲν οὐδέποτε πλειονός τινος μεταλαμβάνοντος, ἢ ὅσον δίδοται αὐτῷ ἀπὸ τοῦ πρώτως ἑαυτὸ ἀπογεννῶντος. τὸ δ᾽ ἔοικε προσθήκην τινὰ περιττοτέραν παραδέχεσθαι ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος. εἰ μὴ ἄρα τις λέγοι τῇ ἀπὸ τῶν ζώων ὕλῃ τοὺς δαίμονας ἐπιβεβηκέναι, προσαγομένης δὲ αὐτῆς συμπαθῶς πρὸς αὐτὴν κινεῖσθαι. οὐκ οὖν κατά γε ταύτην τὴν δόξαν οὐκ ἀπογεννῶνται οἱ δαίμονες ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς σώμασι δυνάμεων· προηγούμενοι δὲ αὐτῶν καὶ προϋπάρχοντες, συγκινοῦνται αὐταῖς ὁμοειδῶς. εἰ δὲ δὴ ὅτι μάλιστα καὶ οὕτω εἰσὶ συμπαθεῖς, οὐχ ὁρῶ τίνα τρόπον εἴσονταί τι περὶ τοῦ μέλλοντος ἀληθές.

θεῖ. οὐ γὰρ συμπαθοῦς δυνάμεως, οὐδ' ἐνύλου καὶ κατεχομένης ἔν τινι τόπῳ καὶ σώματι, τὸ προγινώσκειν ἐστὶ καὶ προμηνύειν τὸ μέλλον, ἀλλὰ τοὐναντίον τῆς ἐπὶ πάντων ἀπολελυμένης. καὶ αὕτη δὴ οὖν ἡ δόξα τοιαύτας ἐχέτω τὰς εὐθύνας.

prævidere certò. Prædictio enim futuri & præſignificatio non eſt opus naturæ paſſibilis & materialis, (quæque loco & tempore claudatur,) ſed è contra, ab his omnibus ſolutæ. Iſta igitur ſententia his coërceatur correctionibus.

CAP. XXIII.

De ſomniis, & divinatione per ea. Ejus cauſa extra nos.

Αἱ δ' ἐπὶ τῇδε ἐπιστάσεις ἀνάγονται μὲν εὐθὺς, ὡς διστάζουσι περὶ τοῦ τρόπου τῆς μαντείας, προϊοῦσαι δὲ ἀνατρέπειν αὐτὴν παντελῶς ἐπιχειροῦσι. διελώμεθα οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν λόγον πρὸς ἀμφότερα ταῦτα. ἀρξώμεθα δὲ διαλύειν πρῶτον τὰ πρότερα· "κατὰ γὰρ τοὺς ὕπνους μηδὲν πραγματευσάμενοι, ἐνίοτε τῷ μέλλοντι "ἐπιβαλλόμεθα·" οὐχ ὅτι ἐξ ἡμῶν τι καὶ ἔξωθέν ἐστι τὸ αἴτιον τῆς μαντικῆς. ἐφ' ὧν γὰρ ὥρισται τὸ ἀφ' ἡμῶν προκατάρχον, καὶ συνεπόμενον ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, σύνταξίν τε ταῦτα συμπλεκομένην ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὡρισμένως ἐπὶ τούτων τὰ ἔργα ἐπιτελεῖται, καὶ συνέπεται τοῖς προηγουμένοις τὰ πρὸς αὐτὰ συνηρτημένα· ὅταν δὲ ἀπολελυμένον ᾖ τὸ αἴτιον, καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον, οὐχ ὥρισται τὸ τέλος ἐφ' ἡμῖν, τὸ δὲ πᾶν ἐπὶ τοῖς ἐκτὸς κεῖται. καὶ νῦν οὖν τὸ μὴ πάντως τοῖς ἡμετέροις ἔργοις συντρέχειν τὴν ἐν τοῖς ὀνείροις ἀλήθειαν, καὶ τὸ πολλάκις αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς ἐλλάμπειν, ἔξωθέν τε δείκνυσιν ἀπὸ θεῶν οὖσαν τὴν μαντείαν, καὶ ταύτην αὐτεξούσιον, ὅταν βούληται, καὶ ὥσπερ θέλη μετ' εὐμενείας τὸ μέλλον ἀναφαίνουσαν. ταῦτα μὲν οὖν τοιοῦτον ἐχέτω τὸν ἀπολογισμόν.

ARGUMENTA autem quæ poſthac huc afferuntur, primâ quidem fronte ſubdubitare videntur de modo vaticinii, in progreſſu autem id penitus evertere conantur. Quare & nos dirigamus ſermonem noſtrum contra horum utrumque. Incipiamus autem diſſolvere priora, "*Per* "*quietem cum nos nihil faciamus, aliquando* "*futuri cognitionem aſſequimur*, nec tamen vaticinii cauſa partim à nobis, partim ab extra ſit. Quarum enim rerum certò in nobis cauſa ſtatuatur principalis, & ſecundaria ab extra, ſi hæ duæ cauſæ mutuò connexæ ſunt, ſane effectus eveniunt certò & conſtanter ad has, & principalibus obtemperant, quæ ab iis pendent. Quoties autem cauſa diſtincta à nobis ſit, & per ſe exiſtens, non eſt in noſtrâ poteſtate eventus, ſed tota res pendet ab iis quæ ſunt extra. Cum igitur veritas, quæ per ſomnia poſſit colligi, non ſemper noſtris operibus acquiritur, immò ſæpe ſuâ ſponte nobis affulgeat, hoc planè oſtendit, quòd divinatio tum ſit ab extra & Diis ipſis; tum etiam quòd libera ſit, & quòd quando vult, & quomodo vult, futura nobis revelet, cum benevolentiâ. Hæc igitur iſtam habeant reſponſionem.

CAP.

CAP. XXIV.

Animi paſſio aut affectus non poteſt eſſe cauſa divinationis.

IN iis quæ ſequuntur, dum conaris modum divinationis explicare, ipſam funditus evertis. Si qua "*animæ perturbatio ejus cauſa*" conſtituatur, quis eſt, modo quicquam ſapiat, qui rei inſtabili & attonitæ certam ratamque præcognitionem tribuere velit? aut quomodo anima ſobria & imperturbata, agenſque ſecundùm vires ſuas optimas, ſc. intellectuales rationaleſque, futura non proſpiciat, perturbata vero motibus irregularibus & tumultuariis, futurum conjectet? Enimvero quid eſt in paſſione aptum & accommodatum ad rerum contemplationem? Immo quid non ineptum potius ad veritatis perceptionem? Præterea, ſi res ipſæ in mundo per paſſiones conditæ fuiſſent, utique paſſiones aliquam ad eas ſimilitudinem affinitatemque haberent; cum vero rationibus & ideis conſtitutæ fuerint, & agantur, haud dubiè alia eſt & ab omni paſſione ſejuncta cognitio quæ eas prævidet. Denique percipit tantum præſentia & jam exiſtentia paſſio, prænotio ea quæ nondum ſunt antevertit. Igitur aliud eſt prævidere, aliud paſſionibus agitari.

Examinemus porro argumenta hujus tuæ opinionis. Quòd igitur *ſenſus occupentur*, alio, ac tu opinaris, tendit; eſt enim indicium, quòd nullum humanum phantaſma tum excitetur. *Suffumigationes vero quæ ſolent afferri*, non reſpiciunt animam ſpectantis, ſed ad Deum habent affinitatem. *Invocationes* autem non excitant mentis noſtræ cogitationes, aut paſſiones corporeas in ſuſcipiente; ſunt enim ignorabiles prorſus & ineffabiles, ſolique Deo quem invocant, notæ canuntur. Quòd autem *non omnes, ſed ſimpliciores & juniores ad vaticinandum apti ſint*, hoc ſatis oſtendit iſtos ad ſuſcipiendum ſpiritum ab extra venientem obſidentemque, aliis eſſe

ΕΝ δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα πειρώμενος τὸν τρόπον διερμηνεύειν τῆς μαντικῆς, ἀναιρεῖς αὐτὴν παντάπασιν. εἰ γὰρ "πάθος ψυχῆς αἴτιον αὐτῆς" καθίσταται, τίς ἂν εὖ φρονῶν ἀστάτῳ πράγματι καὶ ἐμπλήκτῳ πρόγνωσιν ἀποδοίη πεπηγμένην καὶ σταθεράν; ἢ τί δήποτε σωφρονοῦσα μὲν ἡ ψυχὴ καὶ ἄτρεπτος οὖσα, κατὰ τὰς βελτίονας ἑαυτῆς δυνάμεις τὰς νοερὰς καὶ διανοητικάς, ἀγνοεῖ τὸ ἐσόμενον, πάσχουσα δὲ κατὰ τὰς ἀτάκτους καὶ ταραχώδεις κινήσεις ἐπιβάλλει τῷ μέλλοντι; τί γὰρ δήποτε καὶ ἔχει τὸ πάθος οἰκεῖον εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων; τί δὲ οὐ μᾶλλον ἐμποδίζει πρὸς ἀληθεστέραν κατανόησιν; ἔτι τοίνυν εἰ μὲν διὰ παθῶν τὰ πράγματα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ συνίστατο, ἡ ὁμοίωσις ἂν τῶν παθῶν εἶχέ τινα πρὸς αὐτὰ οἰκειότητα· εἰ δὲ διὰ λόγων, καὶ διὰ τῶν εἰδῶν ἐπιτελεῖται, ἄλλη τις αὐτῶν ἔσται ἡ πρόγνωσις ἀπηλλαγμένη παντὸς πάθους. ἔτι τὸ πάθος μόνου τοῦ παρόντος αἰσθάνεται, καὶ τοῦ ἤδη ὑφεστηκότος· ἡ δὲ πρόγνωσις καὶ τῶν μηδέπω ὄντων ἀντιλαμβάνεται. ἕτερον ἄρα ἐστὶ τὸ προγινώσκειν τοῦ πάσχειν.

Σκεψώμεθα δὴ καὶ τὰ τεκμήριά σου τῆς τοιαύτης δόξης. τὸ μὲν δὴ "καταλαμβάνεσθαι τὰς αἰσθήσεις" πρὸς τὸ ἐναντίον τείνει, ἢ ὃ σὺ λέγεις· γνώρισμα γάρ ἐστι τοῦ μηδὲν φάντασμα ἀνθρώπινον τηνικαῦτα ἀνακινεῖσθαι. "οἱ δὲ προσενεχθέντες ἀτμοὶ" πρὸς τὸν θεὸν ἔχουσι τὴν συγγένειαν, οὐ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐποπτεύοντος. "αἱ ἐπικλήσεις" οὐκ ἐπιπνοίας τῆς διανοίας ἀνεγείρουσιν, ἢ σωματικὰ πάθη ἐν τῷ δεχομένῳ· ἄγνωστοι γάρ εἰσι παντελῶς καὶ ἀπόρρητοι, μόνῳ δὲ τῷ θεῷ γνωρίμως λέγονται ὃν ἐπικαλοῦνται. τὸ δ' "εἶναι μὴ πάντας, ἀλλὰ τοὺς ἁπλουστέρους καὶ νέους ἐπιτηδειοτέρους," δηλοῖ τοῦτο ὡς εἰς καταδοχὴν τῷ ἔξωθεν ἐπεισιόντι καὶ κατέχοντι πνεύματι οἱ τοιοῦ-

τοι εἰσὶν ἐντιμότεροι. ἐκ δὴ τούτων οὐκ ἀληθῶς στοχάζῃ πάθος εἶναι τὸν ἐνθουσιασμόν. συμβαίνει γὰρ ἀπό τι τούτων τῶν σημείων ἔξωθεν αὐτὸν ὡς ἐπίπνοιαν ἐπιῤῥεῖν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἡμῖν ἐχέτω.

paratiores. Sed ex his ſignis non recte conjectabis paſſionem eſſe enthuſiaſmum: fit enim per hæc ſigna manifeſtum, quòd extrinſecè influit, quemadmodum & afflatus. Atque hæc nobis ita ſe habere videntur.

CAP XXV.

Divinationis cauſa non poteſt eſſe phantaſiæ morbus aliquis, puta, melancholia, ebrietas, inſania.

Τὸ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀπὸ τῆς ἐνθέου παραφορᾶς ἐπὶ τὴν ἔκστασιν τῆς διανοίας τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀποπίπτειν, τήν τε "ἐν τοῖς νοσήμασι συμπίπτουσαν μανίαν" παραλόγως αἰτίαν εἶναι φησὶ τῆς μαντικῆς. χολῆς γὰρ πλεονασμοῖς ὡς ἔστιν εἰκάσαι τῆς μελαίνης, καὶ μέθης παρατροπαῖς, καὶ τῇ λύσσῃ τῇ ἀπὸ λυσσώντων κυνῶν συμβαινούσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἀπεικάζει. δεῖ τοίνυν ἐξ ἀρχῆς διελέσθαι διχῇ τὰ εἴδη τῆς ἐκστάσεως, ὧν τὰ μὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον παρατρέπεται, καὶ τὰ μὲν ἀνοίας πληροῖ καὶ παραφροσύνης. τὰ δὲ τῆς παρ' ἀνθρώποις σωφροσύνης τιμιώτερα ἀγαθὰ παρέχει. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὴν ἄτακτον καὶ πλημμελῆ καὶ ὑλικὴν ἀποπίπτει κίνησιν, τὰ δ' ἐπιδίδωσιν ἑαυτὰ πρὸς τὴν ἐξάρχουσαν αἰτίαν, καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ διατάξεως· καὶ τὰ μὲν ὡς ἐστερημένα τῆς γνώσεως παραφέρεται ἀπὸ τοῦ φρονεῖν, τὰ δ' ὡς συναπτόμενα τοῖς ὑπερέχουσι πᾶσι τῆς ἐν ἡμῖν φρονήσεως· καὶ τὰ μὲν ἔστιν ἐν τροπῇ, τὰ δ' ἄτρεπτα· καὶ τὰ μὲν παρὰ φύσιν, τὰ δ' ὑπὲρ τὴν φύσιν· καὶ τὰ μὲν καταγωγὰ ψυχῆς, τὰ δὲ ἀνάγωγα· καὶ τὰ μὲν διΐστησιν ἔξω παντάπασι τῆς θείας μοίρας, τὰ δὲ πρὸς αὐτὴν συνάπτει.

Διὰ τί δὴ οὖν τοσοῦτον ἀπεσφάλη ὁ λόγος τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὡς ἐπὶ τὰ ἔσχατα παρενεχθῆναι τῆς μανίας κακὰ ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀγαθῶν; τί γὰρ δὴ τῆς μελαγχολίαις ἢ μέθαις, ἢ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐγειρομέναις παρακοπαῖς προσέοικεν ὁ ἐνθουσιασμός; τίς δ' ἂν μαντεία ποτὲ γένοιτο ἀπὸ τῶν νοσημάτων τοῦ σώματος;

Quod autem mox ſequitur, abit prorſus à divinâ alienatione mentis, ad extaſin quæ mentem in deterius flectit, *cauſamque vaticinii* aſſignat, ſed perperam, *inſaniam ex valetudine ortam.* Comparat enim, quantum conjicere licet, enthuſiaſmum melancholiæ redundantiæ, & ebrietatis concitationibus, & rabiei quam canes rabioſi efficiunt. Quare oportet ab initio extaſin in duas ſpecies diſtribuere. Quarum illa in deterius nos trahit, impletque amentiâ & imprudentiâ, hæc autem munera meliora nobis præbet quam poſſit humana prudentia. Rurſus illa ad motum irregularem, enormem, materialem declinat; hæc tradit ſeipſam cauſæ illi ſupremæ quæ ipſum mundi ordinem gubernat: illa cognitione orbata, delabitur ab omni prudentiâ, hæc connectit cum luminibus ſuperioribus omni noſtrâ ſapientiâ: illa inſtabilis, hæc conſtans: illa contra, hæc ſupra naturam: illa animam erigit, hæc opprimit: illa extra divinam portionem exorbitat prorſus, hæc ad eam accommodat.

Quid eſt igitur, miror, quòd hujus opinionis ſermo eo uſque evagatus fuerit, ut à primis & bonis ad mala inſaniæ extrema deflecteret? Quâ autem in re divinus raptus convenit cum melancholiâ, aut ebrietate, aut aliis à corpore bullientibus perturbationibus? aut quæ tandem vaticinatio oriri poſſet à *corporis morbis?*

Annon

Annon iſta detorſio omnino animæ corruptela eſt, divinus vero inſtinctus ſalus & perfectio? Annon prava extaſis ex infirmitate continget, melior autem ex plenitudine perfectionis? Ut verbo dicam, hæc quidem vacans ſecundùm propriam vitam & intelligentiam, ſuperiori ſe dat utendam, illa proprias operationes operans, eas edit perverſas & turbulentas. Hæc igitur differentia erit omnium maximè notabilis; quòd in divinis omnia opera ab aliis plurimum diſcrepent. Nam quemadmodum meliora genera ab aliis omnibus diſtant, ita eorum operationes nihil habent commune cum naturalibus. Quoties ergo loqueris de divinâ extaſi, tolle ſtatim omnes *humanas perverſiones.* Quinetiam ſi *ſobrietatem vigilantiamque ſacram* Diis attribuas, noli humanam tanquam ſimilem cum eâ conferre ſobrietatem. Minime vero omnium, *corporis morbos* veluti *ſuffuſiones*, & *motas à morbo phantaſias* cum divinis phantaſiis oportet contendere. Quid enim hæ inter ſe habent commune? Rurſum, *ambiguum hominis ſtatum, inter ſobrium & alienatum*, ne ſimilem putes ſtatui animæ ſacræ, uno ſimplicique intuitu Deos ſpectantis. Sed nec comparare velis certiſſimas Deorum conſpectiones cum *obſcuris iſtis imaginibus arte veneficâ paratis.* Nam iſtiuſmodi imaginamenta nec actionem, nec eſſentiam earum rerum, quæ apparent, nec veritatem continent, utpote quæ uſque ad apparendum tantum imaginamenta procudunt.

Sed hæc omnia allata dubia, ut quæ ſatis peregrina ſunt & aliena, & in utramque partem contrariè propendentia, non judicamus ad præſentem hypotheſin propriè pertinere. Quare cum nos abunde oſtenderimus, quam male huc trahantur, non exiſtimamus operæ pretium his immorari, ut quæ potius contendendi ſtudio, quam philoſophicæ diſquiſitionis gratiâ proferantur.

οὐχ ἡ μὲν τοιαύτη παραγωγὴ διαφθορὰ παντελής ἐστιν, ἡ δὲ θεοφορία τελειότης καὶ σωτηρία τῆς ψυχῆς; ἢ κατ᾽ ἀσθένειαν μὲν ἡ φαύλη συμπίπτει, κατὰ πλήρωσιν δὲ δυνάμεως ἡ βελτίων; ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ μὲν ἡσυχάζουσα κατὰ τὴν οἰκείαν ζωὴν καὶ σύνεσιν ἑτέρῳ παραδίδωσι τὴν ἑαυτῆς χρῆσιν· ἡ δὲ ταῖς οἰκείαις ἐνεργείαις ἐνεργοῦσα, κάκιστα καὶ θορυβωδῶς ταύτας ἀποδίδωσι. κἀκείνη τοίνυν ἡ διαφορὰ πάντων ἐστὶν ἐναργεστάτη, ὡς ἄρα ἐπὶ τῶν θείων πάντα τὰ ἔργα ἐξήλλακται· ὥσπερ γὰρ ἐξῄρηται τὰ κρείττονα γένη παρὰ πάντα τὰ ἄλλα, οὕτω καὶ τὰ ἐνεργήματα αὐτῶν οὐδενὶ τῶν ὄντων προσέοικεν. ὥστε ἂν εἴπῃς θείαν παραφοράν, ἄφελε πάσας εὐθὺς τὰς "ἀνθρωπίνας παρατροπάς." καὶ ἐὰν "νῆψιν" αὐτοῖς ἱερατικὴν ἀποδῷς, μηκέτι σκόπει τὴν ἀνθρωπίνην νῆψιν ὡς οὖσάν τι ἐκείνῃ παραπλησίαν. πάντων δὲ ἥκιστα τὰ "νοσήματα τοῦ σώματος, οἷα ὑποχύσεις καὶ τὰς ἀπὸ τῶν νοσημάτων κινουμένας φαντασίας." μὴ παράβαλλε ταῖς θείαις φαντασίαις· τί γὰρ δὴ κοινὸν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας ἔχουσι; μηδ᾽ αὖ "τὰς ἀμφιβόλους καταστάσεις, οἷα μεταξὺ νήψεώς τε καὶ ἐκστάσεως," παραθῇς ποτε ταῖς ἀφωρισμέναις κατὰ μίαν ἐνέργειαν ἱερατικαῖς τῶν θεῶν ὄψεσιν. ἀλλὰ μὴ δὲ "τὰς ἀπὸ τῆς γοητείας τεχνικῶς κατασκευαζομένας φαντασίας" παράβαλλε ταῖς ἐνεργεστάταις θεωρίαις τῶν θεῶν· οὔτε γὰρ ἐνέργειαν, οὔτε οὐσίαν τῶν ὁρωμένων, οὔτε ἀλήθειαν αὗται ἔχουσιν, ἄχρι δὲ τοῦ δοκεῖν φαντάσματα ψιλὰ προτείνουσι.

Πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα ἀπορήματα ὡς ἀλλοτρίως προσαγόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐπὶ τὰ ἐναντία φερόμενα, οὐχ ἡγούμεθα ἅπτεσθαι τῆς προσηκούσης ὑποθέσεως· ὅθεν καὶ ἡμεῖς παραδείξαντες αὐτῶν τὸ ἀπηρτημένον, οὐκέτ᾽ οἰόμεθα δεῖν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πλεῖον διατρίβειν, ὡς ἐριστικοῖς περιπλανωμένοις, ἀλλ᾽ οὐχὶ μετά τινος φιλοσοφίας ἐπιζητουμένοις.

CAP. XXVI.

Divinationis cauſa non poteſt tribui carminibus, & Magiæ. Contra Magiam. Qualis ſit veræ divinationis veritas. De prognoſtica, quæ in re nauticâ & medicinâ reperitur.

ΠΟΛΛΑ μὲν οὖν ἄν τις θαυμάσειε καὶ ἄλλα τῆς ἀντιλογικῆς καινοτομίας· ἀτὰρ δὴ καὶ τὴν ἐναντίωσιν τῶν δοξασμάτων καταπλαγείη ἂν εἰκότως, εἰ τῆς ὅλης ὑποθέσεως φαινομένης μόνης παρὰ τοῖς γόησιν, ὅσης δὲ οὐδαμῶς, καὶ παρὰ τοῖς ἐκ πάθους ἢ νοσήματος ὁρμωμένοις, ἀπατηλῶς πάντα διακεχυμένοις τολμῷν λέγειν, ὡς ἔνεστι καὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῖς τυγχάνειν. ποία γὰρ ἀρχὴ τῶν ἀληθῶν, ἢ τίς ἀφορμὴ ἢ μικρὰ ἢ μείζων ἐνυπάρξει τῆς ἐπὶ τὸ ὂν αὐτοῖς ἐπιβολῆς; δεῖ δὲ μὴ τοιαύτην λαμβάνειν τὴν ἀλήθειαν, οἵα γένοιτ᾽ ἄν ποτε καὶ κατὰ συντυχίαν· ἐπεί τοι γε καὶ τοῖς εἰκῇ φερομένοις συμπίπτει γράφεσθαι. μὴ δὲ τοιαύτην οἷα τὰ δρώμενα πρὸς τὰ δρῶντα συνομολογεῖ συμφώνως. καὶ γὰρ καὶ ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ταῖς φαντασίαις τῶν ζώων, ταῦτα σύνεστιν. οὐδὲν οὖν ἔχει οἰκεῖον οὐδὲ θεῖον, οὐδὲ κρεῖττον τῆς κοινῆς φύσεως ἀληθές· ἀλλ᾽ ἥ τις ἕστηκε κατ᾽ ἐνέργειαν ὡσαύτως, καὶ παροῦσαν ἔχει τῶν ὄντων τὴν ὅλην εἴδησιν, τῇ τε οὐσίᾳ τῶν πραγμάτων συμφυής ἐστι· καὶ ἀπταίστῳ τῷ λόγῳ χρῆται, καὶ τελείως οἶδε πάντα εὖ ἀραρότως καὶ ὡρισμένως. ταύτην τῇ μαντείᾳ συναπτέον. πολλοῦ ἄρα δεῖ φυσική τις εἶναι αὕτη, οἷα τῶν ζώων ἐνίοις σεισμῶν ποτε καὶ ὑετῶν ἐμπέφυκε πρόληψις. συμπαθὴς γὰρ αὕτη ἄλλως συμβαίνει συγκινουμένων τινῶν ζώων μοίραις τισὶ τοῦ παντὸς καὶ δυνάμεσιν, ἢ διά τινος αἰσθήσεως ὀξύτητα προαισθανομένων τῶν περὶ τὸν ἀέρα μὲν ἤδη συμπιπτόντων πραγμάτων, οὐδέπω δὲ περὶ γῆν τόποις συμφερομένων.

SED & alia ſunt quam plurima, in quibus mirari ſubeat contradicendi innovandique ſtudium. Quinetiam obſtupeſcat meritò quis repugnantiam opinationum, ſi quis auſit dicere eſſe veritatem penes magicos artifices, quorum totum negotium per apparentias meras, nequaquam ex rerum naturâ geratur; aut eſſe penes eos, qui ex paſſione aut morbo incitantur; cum omnino incertò & deceptoriè agantur. Quod quæſo veritatis principium, aut quæ occaſio ad id quod eſt comprehendendum, ſive major ſive minor, iſtis inſanientibus ineſſe poſſit? Non autem oportet ſic intelligere vaticinii veritatem hanc, ut in eam fortunâ quis impingat, nam in iis quæ temere feruntur ea cadere ſcribitur. Sed nec ea eſt veritas, quæ eſt inter agens & patiens, quoties rectè & congruè ſe habent. Nam hujuſmodi veritas ipſis brutorum phantaſiis & ſenſibus ineſt; hujuſmodi autem veritas nihil habet proprium, aut divinum, ant melius communi naturâ. Sed veritas vaticinii ſtat in actu eodem modo, & rerum omnium præſentem habet cognitionem; rerum eſſentiis naturaliter reſpondet; utitur rationibus non errantibus; perfectè aptè & certò novit omnia. Hæc igitur vaticinio convenit. Longe ergo aliud eſt, quam naturalis quædam præſentio, qualis terræ motuum & pluviarum quibuſdam conceditur animalibus. Iſta enim ſympathia contingit, quoties nonnulla animalia unà moveantur cum partibus viribuſque quibuſdam mundi [aliquid futurum molientibus] vel propter ſenſus acumen, per quod præſentiant quædam quæ in aere fiunt, cum nondum ad terram appropinquaverint.

Hæc

Hæc ſi verè dicta ſunt, tum ſi quam à naturâ ad res conjectandas hauſimus ſagacitatem, aut futurorum perceptionem, non ſtatim hanc eſſe vim divinatricem judicare oportet. Habet forte aliquam ſimilitudinem cum eâ vaticinatione, niſi quòd plurimum deficit à ſimilitudine veritatis, & novit ut plurimum aſſequi, non autem ſemper, & in nonnullis, non vero in omnibus verum dicit. Unde porro ſi qua ſit in artibus, puta nauticâ aut medicâ futuri cognoſcendi diſciplina, nihil illa quidem cum divinâ præcognitione communicat; futurum enim ex probabilibus colligit, & ex ſignis quibuſdam conjicit, non veris ſemper, nec eodem modo, id cujus ſunt ſigna, ſecum connexum habentibus. In divinâ vero providentiâ, quæ futura cernit, firma præſcientia fideſque vacillare neſciens, cum cauſis rerum connexa, omniumque cum omnibus indiſſolubilis colligatio, omneſque res tanquam præſentes & definitas, ipſa eadem permanens plane cognoſcit.

Εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, οὐ δεῖ εἴ τινα ἐκ φύσεως ἐπιβολὴν εἰς τὰ ὄντα παρειλήφαμεν, ἢ τοῦ μέλλοντος ἐπαφὴν, ἐγκρίνειν ταύτην ὡς μαντικὴν πρόγνωσιν· ἀλλ' ὁμοία μὲν ἐστι μαντικῇ, πλὴν οὐδὲν αὐτῇ βεβαιότητος ἢ ἀληθείας ἀπολείπεται, τὸ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τυγχάνον, οὐκ ἀεὶ δὲ, καὶ ἐπί τινων μὲν, οὐχὶ δὲ ἐπὶ πάντων αἱρεῖται. ὅθεν δὴ, οὐδ' εἴ τις ἐστὶν ἐν ταῖς τέχναις, ὥσπερ ἐν κυβερνητικῇ τε καὶ ἰατρικῇ προσκοποῦσα τὸ μέλλον μάθησις, οὐδὲν προσήκει τῇ θείᾳ προγνώσει· ἐξ εἰκότων γὰρ ἀναλογίζεται τὸ μέλλον, καὶ σημείοις τισὶ τεκμαίρεται, καὶ τούτοις οὐκ ἀεὶ πιστοῖς, οὐδ' ὡσαύτως συνηρτημένον ἔχουσι τὸ δηλούμενον, οὗπερ ἐστὶ τὰ σημεῖα δείγματα. τῆς δὲ θείας προνοίας τῶν ἐσομένων, βέβαιος ἡ εἴδησις προηγεῖται· καὶ ἀπὸ τῶν αἰτίων ἀμετάπτωτος ἡ πίστωσις συνηρτημένη πάντων πρὸς ἅπαντα ἀδιάλυτος κατάληψις, καὶ ὡσαύτως ἀεὶ μένουσα τῶν ὅλων ὥσπερ παρόντων καὶ ὡρισμένων διάγνωσις.

CAP. XXVII.

Natura, Ars, Sympathia corporum (omnes ſimul ſumptæ) non poſſunt eſſe cauſa divinationis.

SED nec illud dicere oportet, quòd quarundam rerum mutuas præſignificationes exhibeat *natura, & ars, & ſym-* "*pathia quæ eſt inter partes univerſi, tanquam eſſent unius animalis: neque illud, quòd* "*omnia corpora ſic ſint diſpoſita, ut ab aliis* "*ad alia indicium ſubminiſtretur.* Nam revera hæc manifeſtè conſpecta divinæ mantices veſtigium aliquod nunc magis nunc minus exprimunt; neque enim aliquid eſt quod prorſus vaticinii divini expers ſit: ſed quemadmodum in omnibus boni imago Deum refert, ſic & divinæ mantices in omnibus relucet ſimulachrum, nunc obſcurius nunc clarius. Nihil tamen ex his tale eſt, quale divina vaticinii ſpecies: neque oportet deſcribere ejus

ΟΥ δὲ λέγειν τοῦτο δεῖ, ὡς καὶ "φύσις "καὶ τέχνη, καὶ ἡ συμπάθεια τῶν ὡς ἐν "ἑνὶ ζώῳ τῷ παντὶ μερῶν, προδηλώσεις "ἔχει τινῶν πρὸς ἄλληλα, οὐδ' ὅτι τὰ σώ-"ματα οὕτω κατεσκεύασται, ὡς εἶναι προση-"μασίαν ἀπὸ τῶν ἑτέρων εἰς τὰ ἕτερα." καὶ πάνυ γὰρ ταῦτα ἐναργῶς ὁρώμενα τῆς θείας μαντικῆς ἴχνος τι τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧττον ἀπεσπάσατο· οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἄμοιρα αὐτῆς εἶναί τινα παντάπασιν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν πᾶσιν εἰκὼν τἀγαθοῦ τὸν θεὸν ἐμφέρεται, οὕτω καὶ τῆς θείας μαντικῆς εἴδωλόν τι ἀμυδρὸν, ἢ καὶ ἐναργέστερον ἐν αὐτοῖς καταφαίνεται. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐστὶν οἷον τὸ θεῖον τῆς μαντικῆς εἶδος· οὐδ' ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν εἰς τὴν γένεσιν ἀπ' αὐτῆς καθη-

καθηκόντων φαντασμάτων τὸ ἐν αὐτῆς καὶ θεῖον καὶ ἄμικτον εἶδος χαρακτηριστέον· οὐδ᾽ εἴ τινα ἄλλα πορρωτέρω καὶ τούτων ἀπῴκισται, ψευδῆ καὶ ἀπατηλὰ ἰνδάλματα, ταῦτα παραφέρειν ἄξιον εἰς τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν. ἀλλ᾽ ἕνα λόγον, καὶ μίαν τάξιν, ᾗ καθ᾽ ἓν τὸ θεῖον εἶδος, καὶ κατὰ μίαν τὴν νοητὴν καὶ ἀμετάπτωτον ἀλήθειαν συλληπτέον αὐτό, ὡσαύτως ἄλλοτε ἄλλως ἐξισταμένην μεταβολήν, ὡς ἀστάθμητον καὶ ἀνάρμοστον τοῖς θεοῖς ἀτιμάζοντας. εἰ δὴ τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὄντως μαντικὸν θεῖον ἔργον, τίς οὐκ ἂν αἰσχυνθείη τὴν ἄνευ διανοίας, καὶ οὐ τὰ γιγνόμενα ἀποτελοῦσαν φύσιν παραφέρειν, ὡς κατασκευήν τινα ἀπεργαζομένην ἐν ἡμῖν μαντικήν, καὶ τοῖς μὲν μᾶλλον ἐντιθεῖσαν, τοῖς δὲ ἧττον τὴν ἐπιτηδειότητα ταύτην; ἐν οἷς μὲν γὰρ ἄνθρωποι πρὸς τὴν οἰκείαν τελειότητα ἀφορμὰς εἰλήφασι παρὰ τῆς φύσεως, ἐν τούτοις καὶ τῆς φύσεως προηγοῦνται τινὲς ἐπιτηδειότητες· ἐν οἷς δὲ ἀνθρώπινον μὲν οὐδὲν ἔργον πρόκειται, οὐδὲ τέλος ἡμέτερον· θεῖον δέ τι προτέτακται πρεσβύτερον τῆς φύσεως ἡμῶν ἀγαθόν, οὐκ ἔστιν ὅπως ποτὲ ἐν τούτοις εὐφυΐα τις ἂν ὑποκατασκευασθείη. ὧν γάρ εἰσιν αἱ τελειότητες, τούτων ἐγγίγνονται καὶ αἱ ἀτελεῖς κατασκευαί. ἀνθρώπων δέ εἰσιν αὗται ἀμφότεραι αἱ ἕξεις. ἃ δ᾽ ἐστὶ μὴ ὡς ἀνθρώποις παρόντα, τούτων οὐκ ἔσται ποτὲ ἐκ φύσεως παρασκευή· θείας ἄρα μαντικῆς οὐδέν ἐστι σπέρμα ἐν ἡμῖν ἐκ φύσεως. ἀλλ᾽ εἰ μέν τις κοινότερον καὶ ἀνθρωπίνην τινὰ καλοίη μαντικήν, τῆς ἀνθρωπίνης ἔστω φυσική τις παρασκευή· ἣν δ᾽ ἂν ὄντως τις μαντικὴν ἐπονομάσειε, τὴν τοῖς θεοῖς προσήκουσαν, οὐ δεῖ νομίζειν ταύτην ἐνσπείρεσθαι ἀπὸ φύσεως. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ ἀόριστον αὐτῇ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον συνομαρτεῖ· καὶ διὰ τοῦτο δὲ τῆς μενούσης ἐν σταθεροῖς πέρασι μαντικῆς θείας χωρὶς διέστηκε. διόπερ δὴ καὶ πρὸς τοῦτο ἰσχυρῶς μάχεσθαι δεῖ, ἐάν τις ἐξ ἡμῶν

uniformitatem, divinitatem, ſimplicem rationem, per multiplicia ſimulachra, quæ ab ea in geneſin derivata fuere; multò minus æquum eſt in collatione cum eâ adducere, ſi qua alia ſunt dictis iſtis alieniora falſa & fallacia imaginamenta. Sed divina hæc ſpecies [vaticinii] definienda eſt per unam rationem, ordinemque unum, unamque intelligibilem immutabilemque veritatem: pariterque reſpuere debemus omnem variationem, aliter atque aliter errabundam, ut quæ inſtabilis ſit, & Diis nequaquam conveniens. Quare ſi verum vaticinium ſit adeo Dei opus manifeſtum, quis non erubeſcat tantum tribuere cæcæ naturæ, quæque ne ſua quidem opera per ſe perficiat, ac ſi efficeret in nobis diſpoſitiones ad vaticinium, atque hos quidem magis, illos minus præpararet? Sane quibus in rebus ad naturalem perfectionem hauſimus à naturâ incitamenta, ad eaſdem à naturâ prævia nobis conceduntur ſemina & aptitudines; quibus autem in rebus nihil de noſtro præcurrit, nec earum finis noſter cenſendus eſt. Quando autem divinum aliquod bonum præſtruatur, quodque naturâ noſtrâ prius ſit, ibi non poteſt ſubſterni [ad id perficiendum] naturæ bonitas. Quibus enim perfectio tribuitur, ad eadem & imperfectiones & rudimenta pertinebant. Sed hujuſmodi utrique habitus competunt hominibus (non Diis:) quare nobis, prout homines ſumus, quæ non competunt, eorum neque diſpoſitiones in noſtrâ naturâ quærendæ ſunt. Ergo nec ſemina erunt divinæ mantices in nobis à naturâ. Si quis tamen generalius loquendo, humanam aliquam eſſe dixerit vaticinationem, iſtiuſmodi humanæ vaticinationis ſit etiam à naturâ apparatus. Quam autem vero nomine manticen dixeris, Diiſque dignam, hujus non oportet ſemina à naturâ inſeri exiſtimare. Nam cum alia quædam, tum hanc perpetuo ſequitur infinitudo ſecundùm magis & minus. Quamobrem longè abeſt à divinâ mantice quæ ratis & certis terminis ſemper permanet. Quæ cum ita ſint, acriter repugnare oportet, ſi quis è nobis manticen

cen oriri, contendat. Quòd autem ita ſe res habeat, hæc ex ipſâ experientiâ adfers tu quoque argumenta manifeſta, *eo quòd ſoleant, (qui advocant in hominem vaticinium,) lapides & herbas gerere, vinculaque ſacra ligare, eademque ſolvere, clauſa aperire, recipientium propoſita mala mutare in melius.* Hæc certè omnia ſignificant afflatum venire aliunde. Quod ipſum non tantum oportet præſumere, ſed etiam perfectè definire, quæ inſpiratio à Diis miſſa vaticinium divinum perficiat; ſin minus, non prius hanc poterimus diſtinctè cognoſcere, quam ejus proprium ei characterem adſcribentes, proprium ei indicium, tanquam ſigillum, adaptemus; id quod à nobis paulo prius accuratè factum eſt.

εἶναι λέγει τὴν μαντικήν. φέρεις δὲ καὶ σὺ τούτου "δείγματα ἀπὸ τῶν ἔργων ἐναργῆ. ὅτι γὰρ λίθους καὶ βοτάνας φέρειν "τοὺς καλουμένους, δεσμεῖν τε ἱερούς τινας "δεσμούς, καὶ λύειν τούτους, τά τε κεκλεισμένα ἀνοίγειν, καὶ τὰς προαιρέσεις "μεταβάλλειν τῶν ὑποδεχομένων, ὥστε "ἐκ φαύλων, σπουδαίας ἀπεργάζεσθαι," πάντα δὴ ταῦτα ἔξωθεν τὴν ἐπίπνοιαν γίγνεσθαι διασημαίνει. χρὴ δὲ οὐ τοῦτο μόνον προλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τίς ἐπίπνοια θείως συμπληρουμένη τὴν θείαν μαντικὴν ἀπεργάζεται, τελείως ἀφορίζεσθαι· εἰ δὲ μή, οὐ πρότερον ἐσόμεθα γνωμονικοὶ ταύτης, ἐὰν μὴ τὸ οἰκεῖον ἐπ' αὐτῇ σημεῖον ἐπιβάλλοντες, αὐτῇ ἴδιον γνώρισμα, καθάπερ τινα σφραγῖδα, προσαρμόσωμεν· καὶ τοῦτο μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἡμῖν διηκρίβωται.

CAP. XXVIII.

Idola & figuræ nullam certam divinationis cauſam præſtare poſſunt. Eæ non aſſurgunt ſupra vires naturæ infimas, nedum ad divinas operandi rationes pertingunt. Inter infinitas Deorum poteſtates & vires quoddam eſſe genus phyſicum, idque duplex. Idolificæ artis eandem eſſe operandi rationem, quæ medicinæ & gymnaſticæ. Qualis ſit naturæ in operando methodus.

ESSE *autem artifices idolorum efficaci-*"*um* à te proponitur, tanquam *non contemnendum* cauſæ tuæ firmamentum. Mirarer autem ego, ſi ſacerdotes veras Deorum ſpecies contemplari ſoliti, idola magni facerent. Quare enim vera pro idolis iſtis aliquis commutaret, & à primis delabi velit ad infima? Quis neſcit quòd omnia hîc ſint obſcurè adumbrata, nec veri fiant vera phantaſmata; & bona apparent tantùm, minime autem ſint? Quin & omnia quæ hoc modo fiunt, dum fiunt, ſub ipſo ingreſſu avolant, genuinum vero nihil, aut perfectum, aut liquidum obtinent. Quod ipſum oſtendit vel

Ὃ δὲ προτείνεις, "ὡς οὐδαμῶς ἀπόβλητον "τὸ ἀναγεννητικὸν τῶν δραστικῶν εἰδώ"λων" θαυμάσαιμ' ἂν εἴ τις ἀποδέξαιτο τῶν τὰ ἀληθινὰ εἴδη τῶν θεῶν θεωρούντων θεουργῶν. διὰ τί γὰρ ἄν τις εἴδωλα ἀντὶ τῶν ὄντως ὄντων ἀνταλλάξαιτο, καὶ ἀπὸ τῶν πρωτίστων ἐπὶ τὰ ἔσχατα ἂν ἀπενεχθείη; ἢ οὐκ ἴσμεν, ὡς πάντα ἀμυδρῶς ἐστι κατὰ τὴν τοιαύτην σκιαγραφίαν, καὶ τά τε ἀληθῆ φαντάσματά ἐστι τοῦ ἀληθοῦς, καὶ τὰ ἀγαθὰ δοκοῦντα φαίνεται, ὄντα δὲ οὐδέποτε; καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως ἐν τῇ γενέσει ἐπιτρέχεται φερόμενα· γνήσιον δὲ οὐδέν, οὐδὲ τέλειον, οὐδὲ ἐναργὲς κέκτηνται. δηλοῖ

ἔσται καὶ ὁ τρόπος αὐτῶν τῆς ποιήσεως. οὐ γὰρ θεὸς αὐτῶν ἐστιν ποιητής, ἀλλ' ἄνθρωπος· οὐ δ' ἐκ τῶν ἑνοειδῶν καὶ νοητῶν οὐσιῶν παράγεται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὕλης τῆς λαμβανομένης. τί οὖν ἀγαθὸν γένοιτο ἂν διὰ ὕλης βλαστάνον, καὶ τῶν περὶ τὴν ὕλην, καὶ ἐν τοῖς σώμασιν ὑλικῶν καὶ σωματοειδῶν δυνάμεων; ἢ ἀπ' ἀνθρωπίνης τέχνης ὑφιστάμενον, ἀσθενέστερον καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχον, τῶν τὸ εἶναι αὐτῷ παρεχομένων; ποίᾳ δὲ τινὶ καὶ τέχνῃ πλάττεται τοῦτο τὸ εἴδωλον; λέγεται μὲν γὰρ ὡς τῇ δημιουργικῇ, ἀλλ' αὕτη γε τῶν ἀληθινῶν ἐστὶν οὐσιῶν, ἀλλ' οὐχὶ εἰδώλων τινῶν ἐπιτελεστική· ὥστε καὶ ἡ εἰδωλοποιητικὴ τέχνη, πολλοστή τις ἐστὶν ἀπὸ τῆς φυτουργοῦ τῶν ἀληθινῶν δημιουργίας· ἀλλ' οὐδὲ ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὴν θείαν ποίησιν ἀποσώζει. οὐ γὰρ διὰ τῶν οὐρανίων φυσικῶν κινήσεων, ἢ τῆς κατὰ μέρος ὕλης, ἢ τῶν δυνάμεων τῶν οὕτως διῃρημένων ὁ θεὸς δημιουργεῖ πάντα· ταῖς δὲ ἐννοίαις καὶ βουλήσεσι καὶ τοῖς ἀΰλοις εἴδεσι, διὰ τῆς ἀϊδίου τε καὶ ὑπερκοσμίου ψυχῆς δημιουργεῖ τοὺς κόσμους· ὁ δὲ τῶν εἰδώλων ποιητής, λέγεται μὲν ὡς διὰ τῶν περιπολούντων ἀστέρων αὐτὰ ἀπεργάζεσθαι. οὐ μὴν ὥσπερ γε οὑτωσὶ δόξαι, ἔχει τῷ ὄντι καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας. οὐσῶν γὰρ ἐπὶ τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἀπείρων δή τινων δυνάμεων, ἓν γένος τῶν ἐν αὐταῖς πάντων ἔσχατόν ἐστι φυσικόν. τούτου δὲ αὖθις, τὸ μὲν ἐν λόγοις σπερματικοῖς τε καὶ πρὸ τῶν σπερματικῶν τοῖς ἀκινήτοις ἱδρυμένον προηγεῖται καθ' ἑαυτὸ πρὸ τῆς γενέσεως· τὸ δὲ ἐν ταῖς αἰσθηταῖς καὶ φανεραῖς κινήσεσί τε καὶ δυνάμεσιν ἀπορροίαις τε τῆς διὰ οὐρανοῦ καὶ ποιότησιν, ἐνδυναστεύει περὶ πᾶσαν τὴν φανερὰν διακόσμησιν· οἷς πᾶσι τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ γῆν τόποις ἐπάρχει τῆς περιγείου φανερᾶς γενέσεως· τῇ δὲ τῆς φανερᾶς γενέσεως ἐπικρατείᾳ, καὶ ταῖς δι' αἰσθήσεως φαινομέναις ποιότησι τῶν ἀπ' οὐρανοῦ καταπεμπομένων ἀπορροιῶν, ἄλλαι τε πολλαὶ τέχναι χρῶνται, ὥσπερ ἰατρική τε καὶ γυμναστική, καὶ πᾶσαι ὅσαι κοινωνοῦσι τῇ φύσει τῆς ἑαυτῶν ἀπεργασίας· καὶ δὴ καὶ εἰδωλοποιΐα, μοῖράν τινα γενεσιουργὸν ἀπ' αὐτῶν ἕλκει λίαν ἀμυδράν.

modus quo fiunt. Nam Deus eorum non eſt opifex, ſed homo: nec producuntur ex uniformibus & abſtractis eſſentiis, ſed ex materiâ ſubjectâ. Quid autem boni ex materiâ naſci poteſt, aut ex potentiis, ſive in materiâ, ſive in corporibus ſint, materiatis & corporeis? Nonne quod humanâ arte ſubſiſtit, longè infirmius eſt ipſis hominibus, qui ei exiſtentiam communicarunt? Deinde idolum hoc quâ tandem & quali arte fingitur? Dicitur quidem fieri potentiâ opificis [Dei;] ea autem veras eſſentias fabricatur, non autem idola: adeo ut hæc idolorum faciendorum ars longiſſimè abſit à creatrici rerum verarum opificio divino. Immo vero neque analogiam tuetur cum divinâ operatione. Neque enim Deus per cœleſtium motus naturales, aut per materiam particularem, aut per potentias ita diviſas omnia fabricatur, ſed intelligentiis voluntatibuſque & immaterialibus ſpeciebus, per animam æternam & ſupermundanam mundos efficit: idolorum vero factor, dicitur ea per ſtellas volventes efficere. Non autem ſic, ut apparet, vere res ſe habet. Cum enim infinitæ vires ſint in Diis cœleſtibus, una eſt quæ tenet infimum locum inter eas, potentia naturalis. Potentiæ hujus pars alia per ſe præcedit generationem, ut quæ conſiſtat in rationibus ſeminalibus, & in iis quæ ſunt ante ſeminales rationes immobilia; alia vero pars poſita in ſenſibilibus & manifeſtis motibus, potentiiſque & aporrhæis cœleſtibus, & qualitatibus, dominatur toti rerum viſibili ordinationi. Hæc igitur infima poteſtas in his omnibus ducit generationes manifeſtas quæ ſunt circa terram. Hac autem poteſtate, (quæ in generatione manifeſtâ dominatur) & qualitatibus in ſenſum cœlitùs defluentibus cum aliæ artes utuntur plurimæ, (veluti medica & gymnaſtica) tum etiam eæ omnes, quæ in operando cum naturâ communicant: unde & ipſa idolopœia portionem aliquam genitalem, quamvis exiguam atque debilem, ab influxibus cœleſtibus haurit.

Quem-

Quemadmodum igitur veritas ſe habet, ita oportet pronunciare. Non utitur idolorum opifex cœleſtibus ipſis motibus, nec potentiis quæ in iis ſunt, nec viribus quæ naturaliter fundantur circa vires cœleſtes, ſed nec poteſt eas attingere; ſed occupatur circa vires quaſdam quæ ab illorum naturâ ultimæ defluxerunt in aperto, ad infimam mundi partem; & quidem artificioſè non theurgicè. Hæ ſane ultimæ vires materiam particularem, ſi cum eâ commiſceantur, poſſunt variè tranſmutare, tranſfigurare, transformare; immò vero & tranſpoſitiones ab aliis in alia ſuſcipiunt potentiarum earum, quæ particularibus inſunt; interim hujuſmodi operationum varietas, multarumque potentiarum materialium farrago, longe degenerat non ſolum ab opificio divino, ſed ab effectione naturæ: natura enim uno ſimul tenore & ſemel ſua opera efficit, ſimplicibuſque & incompoſitis operationibus peragit. Relinquitur igitur artificioſam eſſe commiſtionem iſtam idolorum fabricam, circa ultimum & manifeſtum cœleſtium defluxum, & circa ea quæ à cœleſti naturâ moventur & recedunt.

Ὥσπερ οὖν ἔχει τὸ ἀληθὲς, οὕτω δεῖ καὶ ἀποφαίνεσθαι, ὅτι δὴ αὐταῖς μὲν ταῖς περιφοραῖς, ἢ ταῖς ὑπαρχούσαις ἐν αὐταῖς δυνάμεσιν, ἢ ταῖς κατὰ φύσιν περὶ αὐτὰ ἐνιδρυμέναις, οὔτε ἅπτεται ὁ εἰδωλοποιὸς, οὐδ' ὅλως δυνατός ἐστιν αὐτῶν ἐφάπτεσθαι· ταῖς δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῶν ἐσχάταις ἀπορρεούσαις ἐν τῷ φανερῷ περὶ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ παντὸς τεχνικῶς προσφέρεται, ἀλλ' οὐ θεουργικῶς. αὗται γὰρ οἶμαι καὶ τὴν κατὰ μέρος ὕλην συμμιγνύμεναι πρὸς αὐτὴν δύνανται μεταβάλλειν τι καὶ μετασχηματίζειν καὶ μεταπλάττειν ἄλλοτε ἄλλως· καὶ δὴ μετάθεσιν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα ἐπιδέχονται τῶν ἐν τοῖς κατὰ μέρος δυνάμεων· ἡ δὲ τοιαύτη τῶν ἐνεργειῶν ποικιλία, καὶ τῶν πολλῶν ὑλικῶν δυνάμεων σύνθεσις, οὐχ ὅπως θείας δημιουργίας τῷ παντὶ κεχώρισται, ἀλλὰ καὶ τῆς φυσικῆς ἀπεργασίας· καὶ γὰρ ἡ φύσις ἀθρόως καὶ ἅμα ποιεῖ τὰ οἰκεῖα ἔργα, καὶ ἁπλαῖς τε καὶ ἀσυνθέτοις ἐνεργείαις πάντα ἐπιτελεῖ. λείπεται τεχνικὴν εἶναι δὴ συμμίξιν τὴν τοιαύτην κατασκευὴν περὶ τὸ τελευταῖον, καὶ περιφανὲς ῥεῦμα οὐράνιον, τὰ ἀπὸ τῆς οὐρανίας φερόμενα φύσεως.

CAP. XXIX.

De idolorum vanitate, & inconſtantiâ ex modo quo fiunt. Sapiens iis non utetur. Qui pro Diis habeat, is veram de Diis nunquam poteſt aſſequi cognitionem.

CUR igitur idolorum fictor homo ſeipſum, cum ſit omnibus idolis melior & ex melioribus ortus, deſerit; idoliſque fidit, quæ non ſunt animata, ſed vitæ quâdam apparentiâ inflata ſunt, fictâque & multiformi harmoniâ minime internâ, idque ad breve prorſus tempus, conſtant? At forte genuinum quid & verum in iis reperiatur? Nihil quod ſincerum purumque ſit, poteſt ab humanâ arte proficiſci. At credo ſimplicitas & uniformitas actionis & compoſitionis in iis e-

ΔΙΑΤΙ δὴ οὖν αὐτὸς μὲν ὁ ταῦτα δρῶν εἰδωλοποιὸς ἀνὴρ ἑαυτὸν ἀφίησι βελτίονα ὄντα καὶ ἐκ βελτιόνων γεγονότα· τοῖς δὲ ἀψύχοις εἰδώλοις, καὶ μόνῃ τῇ ἐμφάσει τῆς ζωῆς ἐπιπνεομένοις, ἁρμονίᾳ τε ἐπισκευαστῇ καὶ πολυειδεῖ συνεχομένοις ἔξωθεν, ἐφημέροις τε ἀτέχνως οὖσιν ἀποπιστεύων φαίνεται; πότερον τὸ γνήσιον καὶ ἀληθὲς ἐν αὐταῖς ὑπάρχει; ἀλλ' οὐδὲν τῶν ὑπὸ ἀνθρωπίνης τέχνης συμπλαττομένων, εἰλικρινές ἐστι καὶ καθαρόν. ἀλλὰ τὸ ἁπλοῦν καὶ μονοειδὲς τῆς ἐνεργείας ἢ τῆς ὅλης συστάσεως

ἐν αὐτοῖς ἐπικρατεῖ; παντὸς μὲν οὖν λείπει. καὶ γὰρ τὴν φαινομένην σύνθεσιν ἐκ παντοδαπῶν καὶ ὑπεναντίων ποιοτήτων συμπεφόρηται. ἀλλὰ δύναμίς τις ἀκραιφνὴς καὶ τελέα διαφανής ἐστιν ἐν αὐτοῖς; οὐδαμῶς· ἐπεὶ πολλαχόθεν ἐπίκλητόν τι συγκεκρότηται τὸ τοιοῦτον πλῆθος τῶν ἀποῤῥοιῶν, ἀσθενὲς καὶ ἐξίτηλον ἐπιδεικνύμενον. ἀλλ' εἰ μὴ ταῦτα, τὸ μόνιμον πάρεστι τοῖς εἰδώλοις οἷς λέγουσιν οὗτοι; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἐπεὶ ταῦτά γε πολὺ θᾶττον τῶν ἐν κατόπτροις ὁρωμένων εἰδώλων ἀποσβέννυται· ἐπιτεθέντος μὲν γὰρ τοῦ θυμιάματος ἀπὸ τῶν ἀναφερομένων ἀτμῶν, συνίσταται εὐθὺς, ἀνακραθέντος εἰς τὸν ὅλον ἀέρα καὶ διαχυθέντος, καὶ αὐτὸ εὐθὺς διαλέλυται, καὶ οὐδ' ἀκαρὲς πέφυκεν ἐπιμένειν. διὰ τί δὴ οὖν ἔσται περισπούδαστος ἀνδρὶ φιλοθεάμονι τῆς ἀληθείας ἡ περὶ τὴν αὐτὴν θαυματοποιΐα; ἐγὼ μὲν οὐδενὸς ἀξίαν αὐτὴν ἡγοῦμαι. καὶ ἡ μὲν γινώσκουσα αὐτὰ ταῦτα ἐφ' οἷς ἐσπούδακε, καὶ περὶ ἃ διατρίβει τὰ πλάσματα τῆς ἐμπαθοῦς ὕλης ἀσπάζεται, ἁπλοῦν ἂν ἔχοι τὸ κακόν. πλὴν ἐκεῖνό γε αὐτῇ ὑπάρξει τὸ ἀφομοιωθῆναι τοῖς εἰδώλοις, ἐν οἷς τὴν πίστιν ἐν αὐτοῖς ἵδρυσεν. εἰ δὲ καὶ ὡς θεοῖς προσέχει τοῖς εἰδώλοις τούτοις, οὔτε λόγῳ ῥητὸν, οὔτε ἔργῳ φορητὸν ἔσται τὸ ἄτοπον. οὐδέποτε γὰρ εἰς τὴν τοιαύτην ψυχὴν ἐπιλάμψει τις αὐγὴ θεία· οὔτε γὰρ πέφυκεν ἐνδίδοσθαι αὐτὴ τοῖς ἅπαξ ἀντιφραχθεῖσιν· οὔτε ἔχει χώραν εἰς ἣν δέξεται αὐτὴν τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν σκιωδῶν φαντασμάτων. σκιαῖς οὖν συνέσται πολλοσταῖς ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἡ τοιάδε τῶν φαντασμάτων θαυματουργία.

lucet? Nihil horum omnium. Idolum enim conflatur ex variis iiſque contrariis qualitatibus, ut apparet ex compoſitione. At forte potentiam habet puram & perfectam in ſe conſpicuam? Nihil minus. Quoniam talis defluxuum multitudo undique captatur & commiſcetur tanquam adventitium quid, infirmaque eſt, & exilis apparet. At ſi hæc omnia non reperiantur in idolis, de quibus iſti loquuntur, ſaltem ſtabilitatem habent? Nequaquam. Nam hæc idola velocius, quam quæ in ſpeculis apparent, evaneſcunt. Quando enim admovetur ſuffumigatio, vaporibus exhalantibus, protinus conficiuntur; at cum per totum aërem diſſolvatur & diffundatur ſuffumigatio, idolum quoque ſtatim diſſipatur, nec vel minimo temporis puncto ex naturâ ſuâ permanere poteſt. Cur ergo aliquam operam impenderet ineptæ huic prodigiorum fictioni veritatis amans animus? Equidem nullo pono in pretio. Nam & harum præſtigiarum artifices, ſi agnoſcant hæc ſua figmenta circa quæ occupantur & verſantur, eſſe de materiâ omnibus paſſionibus obnoxiâ, & tamen iis delectentur, nihil non mali habent. Sed & illud iis aderit, quod ſimiles ſint iſtis ſuis idolis in quibus fidem poſuere. Si vero iſta idola tanquam Deos colant, nec dici nec ferri poteſt tanta abſurditas. Nunquam enim in animam iſtam divina aliqua lux ſubingredietur; neque enim amat ſe infundere in ea quæ ſibi repugnant; neque recipiendi eam ſpatium habent, quæ tenebricoſis phantaſmatis obſidentur. Quare hæc imaginum prodigioſa compoſitio tenebris commiſcebitur à veritate longè remotis.

CAP. XXX.

Idola conficiuntur ad cœlorum motus & conſpectus. Nihil ergo in ſe certi habent. Genii non ſunt.

SED *idolorum factores obſervant,* inquis, *cœleſtium curſum, & dicunt quâ ſtellâ cum aliâ vel aliis concurrente vera provenient vel falſa vaticinia; & an quæ ibi fiunt inania ſunt, an contra ſignificativa & efficacia.* Nihilominus nec ideo hæc phantaſmata aliquid habebunt in ſe divini. Nam materiæ quæ ſunt in generatione ultimæ, moventur ad cœleſtes motus, & ad ultimos eorum defluxus deſcendentes compatiuntur. Enimvero ſi quis hæc accurate conſideret, potius contraria omnia his demonſtrant. Quæ enim adeo facile mutantur, & externis motibus adeo facile alterantur, ut evadant aliquando vana, vel contra fatidica, aut ſignificativa aut effectiva, & alias alia, qui poſſunt hæc vel tantillum in ſe habere divinæ potentiæ? Quid igitur? An potentiæ quæ materiis inſunt, elementa Dæmonibus conficiendis præſtant? Nullo modo. Nulla enim particularia corpora poſſunt generare Dæmonas: immo potius ipſa à Dæmonibus generantur & conſervantur. Sed nec quiſquam hominum poteſt formas Dæmonum, tanquam è machinâ, fingere; ſed ipſe potius ab iſtis fingitur, quatenus corpore utitur ſenſibili. Sed nec multorum elementorum concurſus Dæmonium generat; ſed potius ex alterâ parte, ipſum ſimplex eſt, & uniformiter circa compoſita operatur. Unde ſequitur non poſſe ſenſibilia eo eſſe præſtantiora aut durabiliora, ſed ipſum tum excellentiâ tum potentiâ ſenſibilibus præſtans, dat iis quicquid capere poſſunt perſeverantiæ. Niſi ſi idola forte Dæmonas appelles, non recte iſtam appellationem applicando. Alia ſiquidem eſt Dæmonum, alia idolorum natura: ſed &

ἈΛΛΑ "παρατηροῦσιν ὅτι φὴς τὴν τῶν οὐρανίων φορὰν, καὶ λέγουσι τινὸς τοῦ κατ' οὐρανὸν, μετά τινος, ἢ τινῶν πολεύοντος ἔσται ψευδῆ τὰ μαντεῖα, ἢ ἀληθῆ, ἢ τὰ δρώμενα ἀργὰ, ἢ ἀπαγγελτικὰ, ἢ ἀποτελεστικά." ἀλλ' οὐδὲ τούτων ἕνεκα ἕξει τὰ φαντάσματα ταῦτα τὸ θεῖον. καὶ γὰρ τὰ ἔσχατα τῶν ἐν τῇ γενέσει κινεῖται τοῖς οὐρανίοις δρόμοις, καὶ συμπάσχει πρὸς τὰς ἀπ' αὐτῶν καταπεσούσας ἀπορροίας· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις αὐτὰ μετ' ἀκριβείας ἐπισκέψαιτο, τἀναντία τούτων ἀποδείκνυσιν. ἃ γάρ ἐστιν παντάπασιν εὐμετάβλητα, καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν κινήσεων παντοίως μεταστρέπεται, ὥστε ἀργὰ, ἢ χρηματιστικὰ, ἢ ἐπαγγελτικὰ, ἢ ἐπιτελεστικὰ, ἢ ἄλλοτε ἀλλοῖα, ἀποτελεῖσθαι πῶς ἔνεστι ταῦτα, κἂν μικρᾶς τινος μετέχῃ ἐν ἑαυτοῖς θείας δυνάμεως; τί οὖν, αἱ ἐνοῦσαι ἐν ταῖς ὕλαις δυνάμεις στοιχεῖα τῶν δαιμόνων εἰσίν; ἥκιστ'· οὐδὲν γὰρ τῶν κατὰ μέρος αἰσθητῶν σωμάτων γεννᾷ δαίμονας· πολὺ δὲ μᾶλλον ταῦτα γεννᾶται καὶ φρουρεῖται ὑπὸ τῶν δαιμόνων. ἀλλ' οὐδὲ ἄνθρωπός τις πλάσαι δύναται, ὥσπερ ἐκ μηχανῆς, δαιμόνων τινὰς μορφὰς, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν αὐτὸς μᾶλλον πλάσσεται καὶ δημιουργεῖται ὑπὸ τῶν δαιμόνων, καθ' ὅσον αἰσθητοῦ σώματος μετέχει. ἀλλ' οὐδὲ ἐκ στοιχείων τῶν αἰσθητῶν συμπεφορημένον τι πλῆθος ἀπογεννᾶται τὸ δαιμόνιον· ἀλλὰ πλέον θατέρου αὐτό τι ἐστιν ἁπλοῦν, καὶ περὶ τὰ σύνθετα μονοειδῶς ἐνεργεῖ. ὅθεν δὴ οὐδὲ πρεσβύτερα ἕξει τὰ αἰσθητὰ ἑαυτοῦ, οὐδὲ μονιμώτερα· ἀλλ' αὐτὸ πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει διαφέρον τοῖς αἰσθητοῖς μεταδίδωσιν, ἣν δύναται δέχεσθαι διαμονήν. πλὴν εἰ μὴ τὰ εἴδωλα δαίμονας ἐπονομάζεις, οὐκ ὀρθῶς ἐπιφέρων τὴν τοιαύτην κλῆσιν. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ἡ τῶν δαιμόνων φύσις,

ἄλλη δὲ ἡ τῶν εἰδώλων· τάξις τε αὐτῶν ἑκατέρων πάμπολυ διέστηκε. καὶ δὴ καὶ ὁ τῶν εἰδώλων χορηγὸς, διάφορός ἐστι παρὰ τὸν μέγαν ἡγεμόνα τῶν δαιμόνων. ἀμέλει καὶ σὺ τοῦτο συγχωρεῖς, "μηδένα θεὸν ἢ δαίμονα λέγων ὑπ' αὐτῶν καθέλκεσθαι." τίνος οὖν ἔτι γένοιτο ἂν ἀξία διάπραξις ἱερὰ, ἢ τοῦ μέλλοντος πρόγνωσις, ἥτις ἄμοιρός ἐστι παντάπασι καὶ θεοῦ καὶ δαίμονος; ὥστε εἰδέναι μὲν χρὴ καὶ ταύτην τὴν θαυματουργίαν τίνα ἔχει φύσιν, χρῆσθαι δὲ ἢ πιστεύειν μηδαμῶς.

ordo utrorumque longe diſtat. Quinetiam autor ille idolorum alius eſt prorſus à ſummo Dæmonum duce. Quod ipſum tu quoque confiteris; dicis enim, *quòd nec Deorum nec Dæmonum quiſquam ab idolis deorſum trahitur.* Cujus igitur tandem pretii fuerit iſtiuſmodi ſacra actio, aut futuri cognitio, quæ omnino tum Dei tum Dæmonis expers ſit? Itaque prorſus intelligere oportet hanc prodigiorum fabricationem, & quam habeat vim; nequaquam vero eâ uti, aut credere eidem.

CAP. XXXI.

Dæmones mali (mentientes bonorum ſpeciem) cauſa eſſe non poſſunt veræ & divinæ vaticinationis. Mali Dæmones & Antithei reperiuntur tantum in iis operationibus, quæ non fiunt ſecundùm ritus, & leges in ſacris obſervandas. Veræ divinationis præſtantia & dignitas.

ΕΤΙ τοίνυν καὶ ταύτης ἐστὶ φαυλοτέρα τῶν ἱεροπρεπῶν δρωμένων ἐξήγησις, "ἢ γένος τι ἀπατηλὸν φύσεως παντόμορ- "φόν τε καὶ πολύτροπον αἰτιωμένη τῆς μαν- "τείας ὑποκρινόμενον θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ "ψυχὰς τῶν τεθνηκότων." ἐρῶ δή σοι καὶ πρὸς ταῦτα λόγον ὅν ποτε ἤκουσα Χαλδαίων ποτὲ προφητῶν λεγόντων.

Ὅσοι μὲν θεοὶ τῆς ἀληθείας, τῶν ἀγαθῶν εἰσι μόνοι δοτῆρες, μόνοις τε τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι προσομιλοῦσι, καὶ τοῖς διὰ τῆς ἱερατικῆς ἀποκεκαθαρμένοις συγγίνονται, ἐκκόπτουσί τε ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν κακίαν καὶ πᾶν πάθος. τούτων δὲ ἐπιλαμπόντων, ἀφανὲς τὸ κακὸν καὶ δαιμόνιον ἐξίσταται τοῖς κρείττοσιν, ὥσπερ φωτὶ σκότος· καὶ οὐδὲ τὸ τυχὸν παρενοχλεῖ τοῖς θεουργοῖς, ἀφ' οὗ δὴ καὶ πᾶσαν ἀρετὴν δέχονται, καὶ χρηστοὶ τοῖς ἤθεσιν ἐπιτελοῦνται, καὶ κόσμιοι, παθῶν τε ἀπαλλάττονται, καὶ πάσης ἀτάκτου κινήσεως, τῶν τε ἀθέων καὶ ἀνοσίων ἠθῶν καθαρεύουσιν. ὅσοι δὲ εἰσὶν αὐτοί τε ἀλι-

ADHUC deterior rerum ſacrarum explicatio adfertur, quæ vaticinii cauſam credit eſſe *genus quoddam Dæmonum, naturâ deceptorium, multiforme, quodque ſpecies Deorum & Geniorum & Animarum, poſt mortem mentiatur.* Ad hæc igitur reſpondebo, ſermonem tibi narrando quem audivi à Chaldæorum prophetis.

Dii quotquot veri ſunt, dant vera tantum bona, & bonorum virorum tantum conſuetudine utuntur; & cum iis ſolis converſantur, qui per ſacra rite purgati fuere, à quibus etiam omne vitium & omnem paſſionem præſcindunt. Hi quoties affulgent in bonorum mentes, quicquid erat malum aut dæmonicum fugit ad conſpectum meliorum, veluti tenebræ ante ſolem: nec vel tantillum valet amplius pios turbare ſacrificatores; qui proinde omnimodam virtutem indipiſcuntur, fiunt moribus optimi, & elegantiſſimi, à paſſionibus liberi, & ab omni irregulari motu, ab omnibus denique atheis & impiis moribus

moribus defæcantur. Si qui vero ſint qui ipſi impuri, tum contra ritus & ordinem ſacrorum ſacra inſolentèr invadunt, hi ſane propter operationis infirmitatem & potentiæ defectum, Deos aſſequi nequeunt. Quinetiam propter inquinamenta ſua ut à ſpiritibus puris arcentur, ita malis & impuris familiares evadunt, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, improbique fiunt & impii, voluptatibus laſcivis omnique malitiâ referti, & ſtudiis dediti à Diis penitus abhorrentibus, & ut abſolvam, ſimillimi evadunt Dæmonibus quibus adhærent. Hi igitur paſſionibus & pravitate pleni, per ipſam cognationem malos ad ſe attrahunt ſpiritus; à quibus mox ad omnem iniquitatem impelluntur, alterique alteros ſe mutuo adjuvant, ſicut circulus fini principium coaptans, reddenſque æqualem eodem pacto viciſſitudinem. Quæ igitur impie fiunt peccantque contra religionem, (cum & ipſa contra ritus afferantur in ſacris operibus, & ipſi qui afferunt contra ritus delinquunt,) Deumque, ut videtur, alium pro alio faciant adeſſe; rurſuſque pro Diis Dæmonas improbos inſinuant, (quos ſolent ipſi vocare Antitheos;) iſta ſane nunquam pones in ſermone, qui quærit de vaticinio verè divino. Bonum quippe magis adverſatur malo, quam non bono. Quemadmodum igitur templorum expilatores Deorum religioni maxime repugnant; ſic qui Dæmonibus, qui impoſtores ſunt, omniſque laſciviæ auctores, favent, contrarii maxime ſunt veris ſacerdotibus. Ab his enim omnis ſpiritus malus fugit, & faceſſit prorſus omnis malitia, omnis paſſio abſcinditur, bonorumque pura communicatio ad puros defertur, & deſuper ab igne divino veritatem percipiunt. Hic ergo mali ſpiritus *impedimenti* nihil afferre poſſunt, neque ad animæ bona avertenda *obſtaculi*. Sed nec ſuggeritur *ſuperbiæ fumus aut adulatio mollis, neque ſuffumigatione falluntur*, neque vi ullâ perturbantur: ſed hæc omnia mala tanquam fulguris ictu percuſſa diſperduntur & faceſſunt, nec

τεροι, οἱ δὲ ἀθέσμως καὶ ἀτάκτως ἐπιπηδῶντες τοῖς θείοις, διὰ τὴν ἀτονίαν τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἢ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς δυνάμεως ἔνδειαν, οὐ δύνανται τῶν θεῶν τυγχάνειν. εἰ καὶ διά τινας μιασμοὺς ἀπείργονται τῆς πρὸς τὰ ἄχραντα πνεύματα συνουσίας, οὕτω τοῖς κακοῖς πνεύμασι συνάπτονται, πληρούμενοί τε ἀπ' αὐτῶν τῆς κακίστης ἐπιπνοίας, πονηροί τε καὶ ἀνόσιοι γίγνονται, ἡδονῶν μὲν ἀκολάστων πλήρεις, κακίας δὲ ἀνάμεστοι, τρόπων τε ἀλλοτρίων τοῖς θεοῖς ζηλωταί, καὶ τὸ ὅλον φάναι, παραπλήσιοι τοῖς πονηροῖς δαίμοσι γιγνόμενοι, μεθ' ὧν συμφύονται. οὗτοι δὴ οὖν παθῶν μεστοὶ καὶ κακίας ὑπάρχοντες, διὰ συγγένειαν ἕλκουσι τὰ πονηρὰ εἰς ἑαυτοὺς πνεύματα, καὶ αὐτοὶ πρὸς κακίαν πᾶσαν ὑπ' αὐτῶν ἐγείρονται, συναύξονταί τε ὑπ' ἀλλήλων οὕτως, καθάπερ τις κύκλος ἀρχὴν τελευτῇ συνάπτων, καὶ ἀνταποδιδοὺς τὴν ἴσην ἀμοιβὴν ὡσαύτως. ἃ τοίνυν τῆς ἀνοσιουργίας ἐστὶν ἀσεβῆ πλημμελήματα, ἀτάκτως μὲν αὐτὰ προσφερόμενα τοῖς ἱεροῖς ἔργοις, ἀτάκτως δὲ προφερόμενα καὶ ὑπὸ τῶν ἐπεισιόντων, καὶ ποτὲ μέν, ὡς δοκεῖ, θεὸν ἄλλον ἀνθ' ἑτέρου ποιοῦντα ἐπικωμάζειν, ποτὲ δ' αὖ δαίμονας πονηροὺς ἀντὶ τῶν θεῶν εἰσκρίνοντα, οὓς δὴ καὶ καλοῦσιν ἀντιθέους, ταῦτα μηδέποτε ἐν λόγῳ τῷ περὶ τῆς ἱερατικῆς μαντείας τίθεσο. ἐναντιώτερον γάρ ἐστι δήπου τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν μᾶλλον ἢ τῷ μὴ ἀγαθῷ. ὥσπερ οὖν οἱ ἱερόσυλοι τῇ θρησκείᾳ τῶν θεῶν πάντων μάλιστα μάχονται, οὕτω καὶ οἱ συνόντες τοῖς ἀπατεῶσι καὶ τοῖς τῆς ἀκολασίας αἰτίοις δαίμοσι, μαχόμενοι δήπου πρὸς τοὺς θεουργοὺς ὑπάρχουσι. τούτοις γὰρ πᾶν πνεῦμα πονηρὸν ἐξίσταται, καὶ ἀνατρέπεται ἄρδην· πᾶσα δὲ κακία καὶ πᾶν πάθος ἐκκόπτεται παντάπασι· καθαρὰ δὲ μετουσία τῶν ἀγαθῶν πάρεστιν ἐν τοῖς καθαροῖς, ἄνωθεν δὲ ἀπὸ τοῦ πυρὸς πληροῦνται τῆς ἀληθείας· οἷς οὐδὲν "ἐμπόδιον" γίνεται ἀπὸ τῶν κακῶν πνευμάτων, οὐδ' εἰς τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ κώλυμα· "οὐδέ τις τῦφος, ἢ θωπεία, ἢ ἀτμῶν ἀπόλαυσις, ἢ βίας ἰσχὺς" παρενοχλεῖ· ἀλλὰ πάντα ὥσπερεὶ κεραυνίῳ τινὶ βολῇ πληγέντα ἀναφῶς ὑπείκει καὶ ὑποχωρεῖ,

ὑποχωρεῖ, μηδὲ παρεστάναι αὐτοῖς δυνάμενα. ἓν οὖν τοῦτό ἐστι τὸ ἄχραντον καὶ ἱερατικὸν, θεῖόν τε ὡς ἀληθῶς γένος τῆς μαντείας· καὶ τοῦτο, οὐχ ὡς σὺ λέγεις, "διαιτητοῦ δεῖται, ἢ ἐμοῦ, ἢ ἄλλου τινός, ἵν' αὐτὸ "ἐκ πολλῶν προκρίνω," ἀλλ' αὐτὸ ἐξῄρηται πάντων ὑπερφυὲς ἀΐδιον προϋπάρχον, οὐδὲ παράθεσίν τινα ἐπιδεχόμενον, οὔτε ὑπεροχὴν τινὸς ἐν πολλοῖς προτεταγμένην, ἀλλ' ἀπολύεται καθ' ἑαυτὸ, καὶ μονοειδὲς πάντων προηγεῖται. ᾧ δεῖ καὶ σὲ, καὶ πᾶς ὅστις ἐστὶ γνήσιος τῶν θεῶν ἐραστὴς, ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν ὅλον· ἐκ γὰρ τοῦ τοιούτου τρόπου περιγίνεται ἅμα τε καὶ ἐν ταῖς μαντείαις ἡ ἄπταιστος ἀλήθεια, καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡ τελεία ἀρετὴ, μετὰ τούτων δὲ ἀμφοτέρων δίδοται τοῖς θεουργοῖς ἡ πρὸς τὸ νοητὸν πῦρ ἄνοδος, ὃ δὴ καὶ τέλος δεῖ πάσης μὲν προγνώσεως, πάσης δὲ θεουργικῆς πραγματείας προτίθεσθαι. μάτην οὖν ἐπεισάγεις "τὴν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ "δαίμονος ἡγοῦνται ἐπιτελεῖσθαι." οὔτε γὰρ ἄξιον αὐτῶν μνημονεύειν ἐν τῇ περὶ τῶν θεῶν ἐπιστάσει. καὶ ἅμα ἀμαθεῖς εἰσιν οὗτοι τῆς τοῦ ἀληθοῦς τε καὶ ψευδοῦς διακρίσεως, διὰ τὸ ἐν σκότει τὴν ἀρχὴν τετράφθαι, τάς τε ἀρχὰς ἀφ' ὧν παραγίνονται ταῦτα, οὐδέποτε δύνανται διαγινώσκειν. καὶ μέχρι δὴ τούτων τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς μαντείας ἡμῖν διωρισμένα τέλος ἐχέτω.

poſſunt vel ad hos appropinquare. Solum igitur genus hoc vaticinii ſincerum & ſacrum, & revera divinum, *nec indiget*, ut tu dicis, *arbitro vel me*, *vel alio quopiam*, *ut illud præ aliis eligam*, ipſum enim omnibus aliis longe præſtat, ſupernaturale cum ſit & æternum & præexiſtens, nec recipit additionem ex comparatione, aut excellentiam aliquam ab extra, eo quòd alicui è multis præferatur, ſed liberatur ab omnibus, & uniformiter omnibus anteit. Cui oportet te, & quiſquis Deorum genuinus amator ſit, ſe totum tradere; hac enim ratione ſolâ acquiritur & in vaticiniis veritas firma, & in anima virtus perfecta, quibus ſane duobus ſacerdos ad ignem aſcendit intelligibilem, quod quidem tanquam finem tum vaticinio, tum ſacris operationibus omnibus oportet proponere. Fruſtra igitur adduxiſti eorum opinionem, *qui omne vaticinium à malo Dæmone perfici arbitrantur*; cum nefas ſit iſtorum vel minimam mentionem facere in ſermonibus de Diis. Quinetiam imperiti ſunt ad verum à falſo internoſcendum, quoniam ab initio tenebris innutriti fuere, neque principia unde hæc proveniunt, poſſunt intelligere. Hactenus igitur, quæ à nobis de modo vaticinii definita ſunt, finem habeant.

SECT

SECTIO IV.

CAP. I.

Cur Dii nobis ſane præſtantiores noſtris imperiis obtemperent. Spirituum duplex genus; aliud criticum, aliud brutum & cæcum.

AGE igitur, deinceps videamus quaſdam à te objectiones oppoſitas, tum quæ ſint, tum quâ nitantur ratione. Si autem fuſius de nonnullis agamus, tanquam pro libitu & ſecurè diſputantes, te tamen decebit durare, & promptè animo adeſſe. Sane de maximis diſciplinis, maximam diligentiam, & multo tempore bene probatam oportet afferre, ſi velis ea perfectè introſpicere. Tu igitur, prout jamdudum poſtulat præſens hypotheſis, & quod cœpiſti facere, profer de quibus dubitas & ambigis. Ego pro parte virili reſpondebo. Dic igitur, *Illud me magnopere ſolicitat, quomodo Dii invocentur ut præſtantiores, obtemperent autem hominum imperiis tanquam inferiores.* Ego diſtinctionem de Diis invocatis conſiderati one dignam adfero; ex quâ quid fieri poſſit iſthac in re quæ quæritur, & quid ſit impoſſibile, perſpicue determinabis. Dii profectò, & nobis præſtantiores omnes ſpiritus, ex benefaciendi animo & uberrimâ bonorum copiâ benigniſſime dant, quæ viris dignis utilia ſunt, miſerati ſcilicet ſacerdotum labores, tum etiam gratos habentes eos, quos ipſi & protulere & aluere & docuerunt. Sunt alia numina generis medii: hæc criſin exercent, conſuluntque quæ facienda & quæ fugienda; ad bona opera adjuvant, mala prohibent; & cum multi aggreſſi fuerint alios injuſte fraudari, aut inique violare & perdere, in ipſos ſua adverſus alios ſtructa machinamenta retorſerunt. Eſt tertium circa nos genus conſideratum criſin non exercens, quodque unam numero potentiam ſortitum eſt, unique par-

ΑΓΕ δὴ οὖν ὅπως ἐφεξῆς καὶ τὰς δοκούσας ἐναντιώσεις ἐπισκεψώμεθα, τίνες εἰσὶ, καὶ τίνα λόγον ἔχουσι. καὶ δῆτα ἐὰν ὀλίγῳ πλείονα διεξίωμεν περί τινων, ὡς ἂν ἐπ᾽ ἐξουσίας ἰδίας καὶ κατὰ σχολὴν ποιούμενοι τοὺς λόγους, ἐπιμένειν δεῖ σε προθύμως καὶ καρτερεῖν. περὶ γὰρ τῶν μεγίστων μαθημάτων, μεγάλας ἐνστάσεις δεῖ καὶ τὰς σπουδὰς, χρόνῳ τε ἐν πολλῷ δι᾽ ἀκριβείας βεβασανισμένας, εἰ μέλλεις αὐτὰ τελέως γνώσεσθαι. Σὺ μὲν οὖν κατὰ τὴν προϋποῦσαν ὑπόθεσιν, ὥσπερ ἤρξω, πρότεινε τὰς ἐμποιούσας ἀπορίαν διαμφισβητήσεις. ἐγὼ δ᾽ ἐν τῷ μέρει δώσω λόγον σοι. λέγε δὴ οὖν, "ὅτι "πάνυ με ταράττει, πῶς ὡς κρείττονες πα-"ρακαλούμενοι, ἐπιτάττονται ὡς χείρονες." ἐγὼ δέ σοι ἐρῶ τὴν ὅλην περὶ τῶν καλουμένων ἀξίαν λόγου διαίρεσιν, ἀφ᾽ ἧς ἔνεστι σοὶ διορισμὸς σαφὴς τοῦ τε δυνατοῦ καὶ τοῦ ἀδυνάτου, περὶ ὧν ἠρώτησας. θεοὶ μὲν γὰρ καὶ ὅσοι κρείττονες ἡμῶν, βουλήσει τοῦ καλοῦ, ἀφθόνῳ τε τῶν ἀγαθῶν ἀποπληρώσει μετ᾽ εὐμενείας τοῖς ἀξίοις χαρίζονται τὰ προσήκοντα, οἰκτείροντες μὲν τοὺς τῶν ἱερατικῶν ἀνδρῶν πόνους, τὰ δ᾽ οἰκεῖα ἑαυτῶν γεννήματα καὶ θρέμματα καὶ παιδεύματα ἀσπαζόμενοι. τὰ δὲ μέσα γένη κρίσεως ἔφορα τυγχάνει· συμβουλεύει τε ἃ δεῖ ποιεῖν, καὶ τίνων ἀπέχεσθαι προσήκει· καὶ πρὸς μὲν τὰ δίκαια ἔργα συναίρεται, διακωλύει δὲ τὰ ἄδικα, πολλούς τε τῶν ἐπιχειρούντων ἀφαιρεῖσθαί τι τῶν ἀλλοτρίων παρὰ δίκην, ἢ λυμαίνεσθαί τινα πλημμελῶς, ἢ ἀπολλύναι, αὐτοὺς ἐποίησε παθεῖν ταῦτα οἷα ἄλλους διενοοῦντο ἐργάζεσθαι. ἔστι δὲ δή τι καὶ ἄλλο ἀλόγιστον καὶ ἄκριτον γένος. τῶν

παραγινομένων, ὃ μὲν ἀριθμῷ δύναμιν κατενείματο διὰ τὴν ἐφ᾽ ἑκάστοις τοῖς μέρεσι διανομὴν ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν ἔργων ἐπιτεταγμένην. ὥσπερ οὖν μαχαίρας ἔργον ἐστὶν τὸ τέμνειν, καὶ οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν ἢ τοῦτο, οὕτω καὶ τῶν ἐν τῷ παντὶ διῃρημένων πνευμάτων κατὰ φύσεως μεριστὴν ἀνάγκην, τὸ μὲν διαιρεῖ, ἄλλο δὲ συνάγει τὰ γιγνόμενα. γνώριμον δὲ τοῦτό ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν φαινομένων· τὰ γὰρ Χαρώνεια λεγόμενα ἀφίησί τι πνεῦμα ἀφ᾽ ἑαυτῶν περὶ τὸ ἐμπῖπτον ἀδιακρίτως δυνάμενον φθείρειν. οὕτω δὴ οὖν καὶ ἀφανῆ τινα πνεύματα διαλαχόντα, ἄλλα ἄλλην δύναμιν, ἐκεῖνο μόνον πέφυκε ποιεῖν, ὥσπερ ἐπιτέτακται. εἰ δή τις παραλαβὼν τὰ συντελοῦντα τεταγμένως εἰς τὸ πᾶν ἀλλαχοῦ μεταστρέψειε, καὶ διαπράξαιτό τι παράνομον, οἰκεία τότε ἔσται τοῦ κακῶς χρωμένου βλάβη. καὶ οὗτος μὲν ἄλλος ἔστω λόγος.

ticulari operi præfectum, juxta diſtributionem ſpirituum factam ſingulis partibus. Quemadmodum igitur gladii opus eſt ſecare, & nihil aliud facere; ſic & ſpirituum (per totum mundum diviſorum juxta partibilem naturæ neceſſitatem) aliqui certe dividunt, alii colligunt tantum quæ generantur. Quod autem dico manifeſtum eſt ex phænomenis; nam ſcrobes Charoneæ, ut vocantur, ſpiritum è ſe exhalant, qui omnia indifferenter corrumpit quæ eis inciderint. Hoc igitur pacto quidam occulti ſpiritus, alius aliam ſortiti potentiam, illud tantum ſinguli peragunt, ad quod ordinati ſunt. Si quis igitur accipiens quæ ordine diſtributionis ad totum conferunt, alıorſum deflexerit, & aliquid prævaricatorie tranſegerit, noxa penes erit eum qui iſtis male utitur. Sed hic ſermo aberrat à ſcopo præſenti.

CAP. II.

Imperia ad hoc brutum genus dirigi: aut ſi ad aliud ſacerdotis, duplicem eſſe rationem, alteram quâ tanquam homo, alteram quâ tanquam Deorum miniſter autoritate munitur divinâ.

Ὃ δὲ νυνὶ προέκειται σκοπεῖν, ἐνίοτε ὁρώμενον γιγνόμενον. τὸ γὰρ τῶν ἐπιτάξεων συμβαίνει περὶ τὰ μὴ χρώμενα ἰδίῳ λόγῳ πνεύματα, μηδὲ κρίσεως ἀρχὴν ἔχοντα. καὶ τοῦτο οὐκ ἀπεμφαῖνον παραλόγως. φύσιν γὰρ ἔχουσα λογίζεσθαι ἡμῶν ἡ διάνοια καὶ διακρίνειν, ὅπως ἔχει τὰ πράγματα, πολλάς τε δυνάμεις ζωῆς ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα, τοῖς ἀλογίστοις καὶ κατὰ μίαν τοῖς ἐπιτελουμένοις ἐνέργειαν ἐπιτάττειν εἴωθε. καλεῖ μὲν οὖν αὐτὰ ὡς κρείττονα, διότι ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς παντὸς κόσμου τὰ συντελοῦντα πρὸς τὰ ὅλα περὶ τὰ κατεχόμενα ἐν τοῖς μεριστοῖς ἕλκειν ἐπιχειρεῖ. ἐπιτάττει δὲ ὡς χείροσι, διότι καὶ μέρη τινὰ πολλάκις τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καθαρώτερα καὶ

QUOD autem nunc proponitur conſiderandum, & fieri quandoque cernimus; imperia diriguntur ad ſpiritus iſtos, qui non utuntur ratione, neque criſeos poteſtate. Nec videtur hoc ſine ratione dici. Mens enim noſtra naturaliter de rebus ratiocinandi & judicandi, prout ſeſe habent, gaudet facultate, & vitæ varias habet vires; unde ſpiritibus ratione non utentibus & unam operationem operantibus poteſt imperare. Invocamus igitur ſpiritus hos tanquam præſtantiores, quoniam cupimus ab univerſo & nos continente mundo ad particularia attrahere, ea quæ ad totius utilitatem tendunt. Imperamus urſum iis tanquam inferioribus, quoniam ſæpe res in mundo particu-

particulares puriores perfectioreſque ſint iis quæ latius ſeſe diffundunt ad totum mundum. V. g. ſi illud ſit [ut eſt mens noſtra] intellectuale totum, hoc autem inanime & merè naturale; tunc certè illud, quod anguſtius habet imperium, illo quod longius ſe extendit, præſtantius eſt, ut ut longe ab eo ſuperetur tum magnitudine, tum pulchritudine imperii. Poteſt & alia ad hæc adferri ratio. In ſacris operationibus ſacerdos duplicem ſuſtinet perſonam; una quidem humana eſt, eaque ſervat noſtræ naturæ ordinem, quem nos in hoc univerſo obtinemus: quod autem divinis ſignis corroboratum eſt, & per hæc melioribus naturis conciliatum, ſurſum tendit, & ad eorum ordinationem pulchrè circumducitur; illud quidem merito poteſt perſonam Deorum gerere. Juxta hanc igitur diſtinctionem rectè facit invocando tanquam præſtantiores à toto mundo potentias, (quandoquidem qui invocat homo eſt;) idemque rurſus imperat illis, quoniam merito ineffabilium Deorum quodam modo perſonam ſacram ſuſtinet.

καὶ πλειότερα ἐμφύεται τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν ὅλον κόσμον. ἀλλ᾽ εἰ τὸ μὲν εἴη νοερὸν, τὸ δ᾽ ὅλον ἄψυχον ἢ φυσικὸν, τότε γὰρ τοῦ ἐπιπλέον διατείνοντος, τὸ ἐπ᾽ ἔλαττον διῆκον εἰς ἐξουσίαν ἐστὶ κυριώτερον, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἀπολείποιτο αὐτοῦ τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῆς ἐπικρατείας. ἔχει δὲ καὶ ἄλλον λόγον ταῦτα τοιοῦτον. τῆς ὅλης θεουργίας διττόν ἐστι πρόσχημα, τὸ μὲν ὡς παρ᾽ ἀνθρώπων προσαγόμενον, ὅπερ δὴ τηρεῖ καὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν ὡς ἔχει φύσεως ἐν τῷ παντί· τὸ δὲ κρατυνόμενον τοῖς θείοις συνθήμασι, καὶ ἄνω μετέωρον δι᾽ αὐτῶν τοῖς κρείττοσι συναπτόμενον, περιαγόμενόν τε ἐμμελῶς ἐπὶ τὴν ἐκείνων διακόσμησιν, ὃ δὴ δύναται εἰκότως καὶ τὸ τῶν θεῶν σχῆμα περιτίθεσθαι. κατὰ τὴν τοιαύτην οὖν διαφορὰν, εἰκότως καὶ ὡς κρείττονας καλεῖ τὰς ἀπὸ τοῦ παντὸς δυνάμεις, καθόσον ἐστὶν ὁ καλῶν ἄνθρωπος, καὶ ἐπιτάττει αὐταῖς αὖθις· ἐπειδὴ περιβάλλεταί πως διὰ τῶν ἀπορρήτων συμβόλων τὸ ἱερατικὸν τῶν θεῶν πρόσχημα.

CAP. III.

In ſacris rite peractis non eſſe aliquid differentiæ, diſtantiæ, oppoſitionis, aut contrarietatis inter invocantem & invocatum, ſed unionem omnimodam.

SED ut clarius adhuc has dubitationes diluamus, auferre hinc prorſus velim, quicquid humanum eſſe videatur, vel dum preces fiunt inter invocandum, vel dum magnâ vehementiâ ad opera expedienda, minæ & juſſa diſtringantur. Nam ſi (ut res ſe habet) communio quædam conſentiens & benevola, ſi complexio unitatis firma à Diis ad ſacerdotem, omnem ſacrorum operationem continet, ut hæc operatio verè divina ſit, omnemque actionem hominibus notam

ΑΛΗΘΕΣΤΕΡΟΝ δ᾽ ἔτι τούτων διαλύοντες τὰ διαπορούμενα, ἀφαιρεῖν ἀξιοῦμεν τὰς ὡς ἐπ᾽ ἀνθρώπων φαινομένας ἐν τῷ καλεῖν προσκλήσεις, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν ἔργων διανύσει μετὰ μεγάλης σπουδῆς ἐνδιδομένας ἐπιτάξεις. εἰ γὰρ ἡ φιλίας ὁμονοητικῆς κοινωνία, καί τις ἀδιάλυτος συμπλοκὴ τῆς ἑνώσεως, συνέχει τὴν ἱερατικὴν ἀπεργασίαν, ἵν᾽ ὄντως ᾖ θεία καὶ ὑπερέχουσα πᾶσαν τὴν γιγνωσκομένην κοινὴν ἀνθρώποις διάπραξιν, οὐδὲν

τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων ἐπ' αὐτῆς ἁρμόζει λεγόμενον· οὔτε δὲ προσκαλεῖν οὕτως, ὡς τὰ ἀφεστηκότα ἡμεῖς προσαγόμεθα, οὔτε τὸ κελεύειν τοιοῦτον, ὁποῖον κεχωρισμένοις, ὡς ἕτερον ἐξ ἑτέρου ἐγχειρίζομεν· ἢ αὐτὸ δέ τις ἐνέργεια κοινῶς αὐθαίρετος ἐλλάμπουσα τοῦ θείου πυρός, αὐτόκλητός τε καὶ αὐτενέργητος, δι' ὅλων ὡσαύτως ἐνεργεῖ, τῶν μεταδιδόντων ὁμοῦ καὶ τῶν μεταλαμβάνειν αὐτῆς δυναμένων. πολὺ δὴ οὖν κρεῖττόν ἐστι τὸ νυνὶ λεγόμενον, τὸ μὴ δι' ἐναντιώσεως ἢ διαφορότητος ἀποτελεῖσθαι τὰ τῶν θεῶν ἔργα, ὥσπερ δὴ τὰ γιγνόμενα εἴωθεν ἐνεργεῖσθαι, ταυτότητι δὲ καὶ ἑνώσει καὶ ὁμολογίᾳ τὸ πᾶν ἔργον ἐν αὐτοῖς κατορθοῦσθαι. ἐὰν μὲν οὖν καλοῦν, ἢ καλούμενον, ἢ ἐπιτάττον, ἢ ἐπιταττόμενον, ἢ κρεῖττον, ἢ χεῖρον διαιρῶμεν, τὴν τῆς γενέσεως ἐπὶ τὰ τῶν θεῶν ἀγέννητα ἀγαθὰ μεταφέρομέν πως ἐναντιότητα. ἐὰν δὲ πάντων οὕτως ὡς γηγενῶν καθάπερ ἐστὶ δίκαιον ὑπερίδωμεν, τὸ δὲ κοινὸν καὶ ἁπλοῦν ὡς τιμιώτερον ἀποδῶμεν τοῖς ὑπερέχουσι, τῆς ἐνταῦθα ποικιλίας, ἀνῄρηται εὐθὺς ἡ πρώτη τῶν ζητημάτων τούτων ὑπόθεσις, ὥστε οὐδεμία περὶ αὐτῶν ἔλλογος ἀπολείπεται ἀμφισβήτησις.

& communem excellat, nihil humani huic congruet: atque adeo ſacerdos jam numen invocando non id facit uti nos, cùm aliquid diſtans attrahimus, & cum ei imperat, non eſt perinde acſi ſeparatim exiſtenti fieret, uti nos aliud ex aliis aggredimur: ſed una quædam eſt eademq; communis divini ignis actio, quæ ſpontanea, nullo alio vocante aut incitante, refulget, agitque eodem modo per omnia, tum ea quæ dant, tum ea quæ ad recipiendum ab eâ aliquid apta ſunt. Eſt igitur hic modus explicationis jam dictus longè melior, qui non per contrarietatem & pugnam divina opera fieri ponit (ut ſolent opera generationis perfici) ſed per identitatem, unitatem, & conſenſionem omne opus in ſacris rectè inſtitui contendit. Si igitur diſtinguamus in ſacris de vocante & vocato, de imperante & eo cui imperatur, de meliore & deteriore, contrarietatem quæ eſt in generatione abſurdè adſcribemus Deorum bonis non generatis. Si vero, ut æquum eſt, omnia talia quæ terram ſapiunt continuamus; quicquid autem communitatem & ſimplicitatem ſpirat, ut merito præſtantius tribuamus eis, quæ longe tranſvolant terrenarum rerum varietatem; ſtatim tolletur prima harum quæſtionum materia, ita ut nulla relinquatur de his dubitatio juſta & probabilis.

CAP. IV.

Dii (prout Porphyrius objicit) cultores ſuos juſtos eſſe jubent, ipſi interim ad injuſta facienda ſæpe opitulantur. Juſtitiæ apud Deos alia forte ratio, quam apud nos.

Τί οὖν δὴ λέγωμεν περὶ τῆς μετὰ ταύτην ἐπιζητήσεως· "τί δίκαιον δήποτε μὲν ἀξιοῦσι τὸν θεραπεύοντα εἶναι οἱ καλούμενοι, αὐτοὶ δὲ τὰ ἄδικα κελευόμενοι δρᾶν ὑπομένουσι;" πρὸς δὴ τοῦτο, ἔχω περὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν διαμφισβητῆσαι, ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς ὅρος ἡμῖν τε φαίνεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς θεοῖς. ἀλλ' ἡμεῖς δὲ ἅτε δὴ

QUID autem dicemus de proximâ tuâ quæſtione, *cur juſtos eſſe ſuos cultores cenſent oportere Dii, ipſi interim, ſi injuſte agere jubeantur, non diffugiunt?* Ad hoc igitur ſic. Merito dubito quid ſit illud quod tu vocas juſtè agere; & puto aliam apud Deos juſti eſſe definitionem, aliam apud nos. Nos enim ut qui

qui parum proſpicimus, res tantum præſentes contemplamur, & hodiernam vitam, quæ & qualis ſit, conſideramus: Dii vero nobis præſtantiores univerſas animæ vitas, & priores ſtatus contuentur; atque adeo ſi quam pœnam ex invocatione inferant, non tamen injuſtè eam inferunt; ſed habent rationem peccatorum quæ in vita priori admiſit anima, jam tandem punita: quod cum homines non ſatis animadvertant, putant ſe injuſte iis quæ patiuntur implicari malis.

ἐπὶ τὸ βραχύτατον ἀποβλέποντες, τὰ παρόντα πράγματα ἐπισκοποῦμεν, καὶ τὸν ἐν ποσὶ βίον τίς τέ ἐστι καὶ ὅπως γίνεται· οἱ μὲν τοι κρείττονες ἡμῶν ὅλην τὴν ψυχὴν τῆς ζωῆς καὶ τοὺς προτέρους αὐτῆς βίους πάντας ἐπίστανται, καὶ εἴ τινα δὴ τιμωρίαν ἐπάγουσιν ἐκ παρακλήσεως τῶν καλούντων, οὐκ ἔξω τῆς δίκης ταύτην ἐπιφέρουσιν, ἀλλὰ στοχαζόμενοι τῶν ἐν προτέροις βίοις ἁμαρτημάτων τῆς ψυχῆς τῶν παρόντων, ἅπερ οἱ ἄνθρωποι οὐχ ὁρῶντες, νομίζουσιν αὐτοὺς ἀδίκως περιπίπτειν ταῖς συμφοραῖς αἷς πάσχουσι.

CAP. V.

Providentiæ divinæ defenſio. Animæ præexiſtentia. Omnes animæ vitas ſpectari in divino judicio, & univerſi bonum.

EODEM modo ſolent quamplurimi de providentiâ addubitare, ſi qui præter meritum mala patiantur, cum ipſi nihil prius injuſte egerint. Reverâ enim illi non poſſunt perfectè intelligere animam ſuam, qualis ſit, qualem vitam in univerſum egerit, quod peccaverit in ſtatu antecedenti, & utrum jam patiatur quæ prius malè fecit. Adde quod etiam in hac vita multa injuſtè facta, fugiunt hominum cognitionem; quæ tamen Deos minimè latent, quoniam aliam forte de juſto notionem, quam homines, admittunt. Homines juſtitiam definiunt per proprium animæ officium, & per diſtributionem ſui cuique meriti, juxta leges præſcriptas & politiam receptam: Dii vero juſtum æſtimant ex reſpectu ad ordinationem totius mundi, ſpectantque totam animarum cognitionem apud Deos extantem. Alio igitur modo Dii de juſto ſtatuunt, alio autem nos. Nec mirum ſi nos ſummam illam & exactam Deorum juſtitiam in quamplurimis non aſſequamur. Deinde quid impedit quo minus Dii per ſe unicuique, & ſimul cum reſpectu ad totam animarum cognationem, apud ſe,

ΚΑΙ πρὸς τὴν πρόνοιαν δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο κοινῶς εἰώθασιν οἱ πολλοὶ προσαπορεῖν, εἴ τινες παρὰ τὴν ἀξίαν κακῶς πάσχουσι, μηδὲν ἠδικηκότες πρότερον. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δύνανται ἀναλογίζεσθαι τίς ἐστιν ἡ ψυχὴ, καὶ τίνα ἔχουσα τὴν ὅλην ζωὴν, καὶ πόσα ἐν προτέροις βίοις διαμαρτήσασα τυγχάνει, καὶ εἰ ἄρα πάσχει ταῦτα ἅπερ ἐποίησε πρότερον. πολλὰ δὲ καὶ λανθάνει τὰς ἀνθρωπίνας διαγνώσεις ἀδικήματα, τοῖς δὲ θεοῖς ἐστι γνώριμα, ἐπεὶ οὐδὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τοῖς ἀνθρώποις προτίθενται τῆς δικαιοσύνης. ἀλλ' οἱ μὲν ἄνθρωποι τὴν ἰδίαν τῆς ψυχῆς αὐτοπραγίαν, καὶ τὴν κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ τὴν κρατοῦσαν πολιτείαν διανομὴν τῆς ἀξίας ἀφορίζονται εἶναι δικαιοσύνην· οἱ μέν τοι θεοὶ πρὸς τὴν ὅλην τοῦ κόσμου διάταξιν, καὶ πρὸς τὴν συντέλειαν τοῖς θεοῖς τῶν ψυχῶν ἀποβλέποντες, τὴν κρίσιν τῶν δικαιωμάτων ἐπιβάλλουσι. διόπερ δὴ ἄλλως μέν τι παρὰ τοῖς θεοῖς, ἄλλως δὲ παρ' ἡμῖν τῶν δικαίων ἡ κρίσις γίνεται. καὶ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ μὴ ἐφικνούμεθα ἐν τοῖς πλείστοις τῆς ἄκρας καὶ τελειοτάτης τῶν κρειττόνων κρίσεως. τί δὲ κωλύει καθ' ἑαυτὴν ἑκάστῳ, καὶ μετὰ τῆς ὅλης συγγενείας τῶν ψυχῶν

παρὰ τοῖς θεοῖς πολὺ διαφερόντως δοκιμάζεσθαι τὸ δίκαιον; εἴπερ γὰρ ἡ κοινωνία τῆς αὐτῆς φύσεως, ἔν τε σώμασι καὶ ἄνευ σωμάτων οὔσαις ταῖς ψυχαῖς, συμπλοκήν τινα τὴν αὐτὴν πρός τε τὴν τοῦ κόσμου ζωὴν καὶ τάξιν ἀπεργάζεται κοινήν, καὶ τὴν ἔκτισιν τῆς δίκης ἀναγκαῖον ἀπαιτεῖσθαι ἀφ᾽ ὅλων, καὶ μάλιστα ἡνίκα ἂν τὸ μέγεθος τῶν μιᾷ προϋπειργασμένων ἀδικημάτων ὑπεραίρῃ τὰς ἀπὸ μιᾶς τῆς ἀνελάθου τοῖς πλημμελήμασι τιμωρίας ἀποπλήρωσιν· εἰ δέ τις καὶ ἄλλους προστιθείη διορισμούς, καθ᾽ οὓς ἐπιδείκνυσιν ἑτέρως τὰ δίκαια παρὰ τοῖς θεοῖς ἔχοντα, ἢ ὡς παρ᾽ ἡμῖν ἐστὶ διέγνωσται, γένοιτ᾽ ἂν καὶ ἀπ᾽ ἐκείνων ἔφοδος ἡμῖν ἐπὶ τὸ προκείμενον· ἀλλ᾽ ἐμοὶ καὶ οἱ προειρημένοι μόνοι κανόνες ἐξαρκοῦσιν εἰς τὸ δηλῶσαι τὸ καθόλου καὶ πάντα περιέχον γένος τῆς ἐν ταῖς δίκαις ἰατρείας.

& quidem præcipue, jus decernant? Si enim ejuſdem naturæ communio exiſtens inter animas, tum in corpore poſitas, tum extra corpus exiſtentes, complexionem quandam eandem & communem cunctis efficit ad totam mundi vitam & ordinem, etiam neceſſe erit judicii expletionem à tota communione expectari, præſertim ubi magnitudo ſcelerum ab unâ animâ admiſſorum excedit, quod uni infligi poſſit, ſupplicium, iſta peccata conſequens. Si quis autem præter has adjicere velit alias definitiones, per quas oſtendat quod aliter apud Deos juſti rationes ſe habeant, quam apud nos, inde quoque ad inſtitutum noſtrum nobis aliquid erit opportunum; mihi autem ſufficiant prædicti, canones, in quibus oſtendi generalem, aliàſque in ſe complectentem viam ad ſanandas contra divina judicia objectiones.

CAP. VI.

Vlterior providentiæ defenſio. A Diis bonum. Malorum cauſæ aliunde. Noſtra ignorantia.

ΙΝΑ τοίνυν ἐκ περιουσίας διαγωνισώμεθα πρὸς τὴν νῦν λεγομένην ἀντίληψιν, δῶμεν εἰ βούλει καὶ τὸ ἐναντίον, ὃ κατεσκευάσαμεν, ὡς ἄδικά τινα δρᾶσθαι ἐν ταῖς περὶ τὰς κλήσεις πραγματείαις· ὅτι τοίνυν οὔτε τούτων αἰτιατέον τοὺς θεούς, αὐτόθεν μέν ἐστι πρόδηλον· οἱ γὰρ ἀγαθοί, ἀγαθῶν εἰσιν αἴτιοι· καὶ οἱ θεοὶ κατ᾽ οὐσίαν ἔχουσι τὸ ἀγαθόν· οὐδὲν ἄρα ἄδικον ποιοῦσιν. ἀλλὰ ἄρα τὰ αἴτια τῶν πλημμελῶς γιγνομένων ζητητέον. εἰ δὲ μὴ οἷοί τέ ἐσμεν εὑρεῖν αὐτά, οὐ χρὴ προΐεσθαι τὴν ἀληθῆ περὶ θεῶν ἔννοιαν, οὐδὲ διὰ τὰ ἀμφισβητήματα εἰ γίνεται, καὶ ὅπως γίνεται, ἀφίστασθαι χρὴ τῆς ὄντως ἐναργοῦς περὶ θεῶν ἐννοίας· πολὺ γὰρ βέλτιον ἀγνοεῖν προσομολογεῖσθαι τὴν ἀτονίαν τῆς δυνάμεως, πῶς τὰ ἄδικα διαπράττεται, ἢ συγχωρῆσαι περὶ θεῶν ἀδύνατόν τι ψεῦδος, περὶ ὧν πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι ἐναντία ἀληθῶς διαδοξάζουσιν. ἔχει μὲν οὖν τό γε ἀληθὲς οὕτως.

SED concedamus ſi vis (ut ex ſuperabundanti poſitam oppugnemus objectionem) id quod noſtræ ſententiæ contrarium eſt, injuſta aliquando contingere ex hoc invocationum negotio; ſane res ipſa loquitur Deos tanquam cauſas nequaquam oportere inſimulare. Dii boni ſunt, & bonorum cauſæ; immo bonum Diis eſt eſſentiale: injuſti ergo nihil faciunt. Quare alibi cauſas injuſte factorum quærere debemus: quas ſi forte non valeamus invenire, non oportebit veram de Diis ſtatim projicere opinionem, nec propter hujuſmodi dubitationes, an mala fiant à Diis & quomodo fiunt, ejerare certam de Diis & manifeſtam ſcientiam. Multo melius eſt, noſtrarum virium imbecillitatem profiteri ad malorum cauſas aſſignandas, quam mendacium de Diis & impoſſibile aliquid concedere; quandoquidem his de rebus tum Græci omnes tum barbari eadem vere ſentiant, atque adeo pro veris hæc admitti oportet.

CAP.

CAP. VII.

Injuſta & mala (uti etiam falſa & mendacia) à Dæmonibus malis & impoſtoribus proveniunt.

AT enim recte fecerimus, ſi adjiciamus cauſas, unde aliquando mala ortum habeant; etiam & quot qualeſque ſint: nec enim una & ſimplex cauſa eſt; ſed multiplex cum ſit, eſt etiam fons malorum multiplicium. Jam ſi vera ſint quæ paulo prius diximus de idolis, & malis Dæmonibus, qui Deorum & Dæmonum bonorum præſentiam mentiuntur, hinc ſane deprehendimus ſtatim maleficæ turbæ ſcaturiginem, unde hæc omnis contrarietas oriri ſolet. Dæmon enim malus poſtulat à cultore ut bonus ſit, quoniam fingit ſe eſſe è genere vere divino; interim ad injuſta ſubſervit, quoniam revera malus eſt. Idem dici poſſit de falſo & vero, quod de bono & malo. Quemadmodum igitur in vaticiniis Diis tribuimus ſola quæ vera ſunt, deprehendentes vero aliquid falſi in illis, ad aliud cauſæ genus nempe in Dæmones rejicimus; ſic oportet de juſto & injuſto ſtatuere, & Diis boniſque geniis pulchrum & juſtum duntaxat tribuere: nam injuſta & turpia Dæmones naturâ mali operantur. Deinde quicquid ſibi conſtat, ſibi conſentit, ſibi eodem ſemper modo ſimile eſt, id melioribus naturis convenit; quod autem ſecum pugnat, diſcordat, nec idem eſt, id proprium eſt naturæ Dæmonum factioſæ, in quâ ſi contraria & pugnantia reperiantur, nihil miri, potius mirandum ſi non ita eſſet.

ΟΥ μὴν ἀλλὰ δεῖ προσθεῖναι καὶ τὰ αἴτια τῆς ἐνίοτε τῶν κακῶν γενέσεως, πόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα· καὶ γὰρ οὐδὲ ἁπλοῦν αὐτῶν ὑπάρχει τὸ εἶδος· ποικίλον δ' ἔτι ὄν, ποικίλων κακῶν προηγεῖται τῆς γενέσεως. εἰ γὰρ ἀληθῶς ἄρτι ἐλέγομεν περὶ τῶν εἰδώλων καὶ τῶν κακῶν δαιμόνων, τῶν ὑποκρινομένων τὴν τῶν θεῶν καὶ ἀγαθῶν δαιμόνων παρουσίαν, πολὺ δή πού τι καταφαίνεται ἐντεῦθεν ἐπίρρεον τὸ κακοποιὸν φῦλον, περὶ ὃ συμβαίνειν φιλεῖ ἡ τοιάδε ἐναντίωσις. δίκαιον μὲν γὰρ ἀξιοῖ εἶναι τὸν θεράποντα, διότι ὑποκρίνεται εἶναι τοῦ θείου γένους· ὑπηρετεῖ δὲ πρὸς τὰ ἄδικα, διότι πέφυκεν εἶναι πονηρόν. ἔστω δὴ οὖν ὁ αὐτὸς λόγος περὶ ψευδοῦς καὶ ἀληθοῦς καὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. καθάπερ δὴ οὖν ἐν ταῖς μαντείαις μόνως τὸ ἀληθεύειν τοῖς θεοῖς ἀπονέμοντες, κατιδόντες τὸ ψεῦδος λεγόμενον ἐν αὐταῖς, εἰς ἕτερον γένος αἰτίας τοῦτο ἀνάγομεν, τὸ τῶν δαιμόνων· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, θεοῖς μὲν καὶ ἀγαθοῖς δαίμοσιν ἀποδιδόναι μόνως τὸ καλὸν καὶ δίκαιον, τὰ δὲ ἄδικα καὶ αἰσχρὰ ἀπεργάζονται οἱ φύσει πονηροὶ δαίμονες. καὶ τὸ μὲν ὁμολογούμενον πάντη καὶ σύμφωνον πρὸς ἑαυτὸ καὶ ἀεὶ ἑαυτῷ ὡσαύτως ἔχον, προσήκει τοῖς κρείττοσι, τὸ δ' ἐναντίον καὶ ἀσύμφωνον καὶ μηδέποτε τὸ αὐτὸ τῆς δαιμονίας διαστάσεως ἐστὶν ἰδιώτατον, περὶ ἣν εἰ γίνεται τὰ μαχόμενα, οὐδέν ἐστι θαυμαστόν· ἀλλὰ τοὐναντίον ἴσως μὲν ἦν θαυμαστότερον, εἰ μὴ οὕτως εἶχεν.

CAP.

CAP VIII.

Mala quædam in mundo reſpectu partium, quæ tamen reſpectu totius mala non ſunt.

ΑΠ' ἄλλης ὁρμώμενοι ὑποθέσεως τὰ σωματικὰ μέρη τοῦ παντὸς οὔτε ἀργὰ, οὔτε δυνάμεως ἄμοιρα εἶναι τιθέμεθα, ἀλλ' ὅσῳ πλειότητι καὶ κάλλει καὶ μεγέθει προέχει τῶν ἡμετέρων, τοσούτῳ καὶ δυνάμεις αὐτοῖς παρεῖναι μείζονας ἀποφαινόμεθα. αὐτὰ μὲν καθ' ἑαυτὰ ἕτερα δύναται, καὶ ποιεῖ διαφερόντως τινὰς ἐνεργείας· δύναται δὲ καὶ πρὸς ἄλληλα πολὺ δή τι πλείονα ἀπεργάζεσθαι. καὶ δῆτα εἰς τὰ μέρη καθήκει τις ἀπὸ τῶν ὅλων, ἡ μὲν συμπαθὴς καθ' ὁμοιότητα τῶν δυνάμεων, ἡ δὲ κατ' ἐπιτηδειότητα τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ πάσχον πολυειδὴς ποίησις. εἰ μὲν οὖν σωματικῆς ἀνάγκης συμβαίνει τινὰ περὶ τὰ μέρη κακὰ καὶ ὀλέθρια· ὡς μὲν πρὸς τὰ ὅλα καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ παντὸς ὄντα σωτήρια καὶ ἀγαθὰ, τοῖς δὲ μέρεσιν ἀναγκαίαν φθορὰν ἐπάγοντα, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς τῶν ὅλων ἐνεργείας, ἢ ἄλλῃ τινὶ συμμίξει καὶ κράσει τῆς ἀφ' ἑαυτῶν ἀσθενείας, ἢ τὸ τρίτον ἀσυμμετρίᾳ τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα.

AB alio argumento ordientes, idem ſic conamur oſtendere. Partes mundi corporeæ, neque otioſæ ſunt, neque virium expertes; ſed tanto iis majorem vim adjudicamus quanto noſtras res perfectione, pulchritudine, & magnitudine ſuperant. Igitur unaquæque earum vires ſeorſum differentes habet, actiones diverſas edit; item habitudine quâdam ad invicem multo plura conficere poſſunt. Quinetiam deſcendit ab univerſalibus ad particulas quædam actio multiformis; deſcendit autem facillime vel propter virium ſympathiam, vel propter accommodationem agentis ad patiens. Si igitur ex corporis neceſſitatibus mala aliqua vel damna partibus accidant, totis quidem & univerſi harmoniæ ſalutaria & conſona, partibus vero neceſſario corruptionem important; vel quoniam nequeunt vires univerſorum ſuſtinere, vel propter miſtionem & temperaturam propriæ imbecillitatis, vel tertio quoniam non ſervatur inter partes proportio.

CAP. IX.

Ex varietate actionis & paſſionis, ſympathiæ & antipathiæ, multa in in natura oriri de novo.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ σῶμα τοῦ παντὸς, ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ πολλὰ γίνεται· καὶ γὰρ ἡ συμφωνία τῶν ὁμοίων, καὶ ἡ ἐναντίωσις τῶν ἀνομοίων ἀπεργάζεται οὐκ ὀλίγα. ἔτι δὲ ἡ τῶν πολλῶν σύνοδος εἰς ἓν τὸ τοῦ παντὸς ζῷον, καὶ αἱ δυνάμεις δὲ αἱ ἐν τῷ κόσμῳ ὅσαι ποτὲ εἰσὶ καὶ ὁποῖαι, ἄλλο μὲν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἐπὶ τῶν ὅλων, ἕτερον δ' ἐπὶ τῶν μερῶν ἐπιτελῶσι, διὰ τὴν τῶν μερῶν διῃρημένην ἀσθένειαν· διὸ ἡ φιλία τοῦ παν-

ADDE quòd præter ipſum mundi corpus multa poteſt ipſa mundi natura generare. Nam & ſimilium concordia & diſcordia diſſimilium non pauca operatur. Præterea multarum in unum mundi animal coitio, & potentiæ vigentes in toto mundo, quotcunque tandem ſint & quales, aliud quidem in totis (ut ſimpliciter dicam,) aliud in partibus agunt propter diſſipatam partium imbecillitatem. Sic amicitia totius & amor

mor & contentio, in toto quidem ſunt actiones, in partibus de iis participantibus paſſiones evadunt. Item quæ in ideis & puris rationibus præcellunt in totius naturâ, contrahunt aliquid materiatæ indigentiæ, & tandem in partibus aliquid deformitatis, & quæ in totis ſunt unita in partibus diſſident. Atque ita particularia, quæ cum conditionibus materiæ tota participant, in omnibus degenerant à pulcris, à perfectis, à totis: corrumpuntur inſuper quædam partes, ut tota ſecundum naturam conſtituta ſerventur; partes conteruntur & premuntur aliquando, totis interea, ex hâc ipſâ conturbatione natis, paſſionis expertibus.

τις, καὶ ὁ ἔρως, καὶ τὸ νεῖκος, κατ' ἐνέργειαν μὲν ὄντα ἐν τῷ παντὶ, παθήματα ἐν τοῖς μετέχουσι τῶν καθ' ἕκαστα γίνεται· ἐν εἴδεσι δὲ προεστηκότα, καὶ λόγοις καθαροῖς ἐν τῇ τῶν ὅλων φύσει μεταλαμβάνει τινὸς ὑλικῆς ἐνδείας καὶ ἀμορφίας ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος· συνηνωμένα δὲ πρὸς ἄλληλα ἐπὶ τῶν ὅλων, ἐπὶ τῶν μερῶν διστάζει. καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων ἐξίσταται τοῦ καλοῦ καὶ τελείων, καὶ ὅλων, τὰ μεθ' ὕλης αὐτοῦ μεταλαγχάνοντα μερικά. ἔνια δὲ φθείρεται τῶν μερῶν ὑπὲρ τοῦ τὰ ὅλα κατὰ φύσιν συνεστηκότα διασώζεσθαι· καὶ θλίβεται δὲ καὶ βαρεῖται ἐνίοτε τὰ μέρη, καί τοι τῶν ὅλων φυομένων ἀπ' αὐτῆς τῆς τοιαύτης ὀχλήσεως ἀπαθῶν διαμενόντων.

CAP. X.

Hinc ſequitur poſſe homines abuti naturæ viribus, & divinis muneribus ad malum; ut cauſa mali non ſit aliunde quam ex optione humanâ.

COLLIGAMUS tandem quæ ex poſitis ſequuntur. Naturalibus aut corporeis univerſi potentiis quoties utuntur invocantes, ad eos deſcendit efficacitatis communicatio, libera quidem & ad malefaciendum indeterminata; & qui utitur eâ communicatione, is eſt qui ea abutitur ad contrarias, hoc eſt malas artes. Ipſa quidem communicatio ſympatheticè & propter ſimilitudinem tantum unà movetur cum paſſionibus paulò præter naturam; maleficus vero plena voluntate præter æquum & bonum id quod communicatur, ad malum trahit. Porro ſuperna communicatio per ſimplicem ratamque illam mundi concordiam partes longiſſimas effectu ſuo tangit; ſi quis interim hoc deprehendens moliatur inique partes ſorteſve univerſi pervertere in alias partes, ſane his mali ſequentis cauſa non eſt tribuenda, ſed hominum audaciæ & tranſgreſſioni, quæ ea quæ juxta mundi ordinem bona ſunt & ſalutaria, pervertunt. Quandoquidem igitur neque ipſi Dii faciunt mala quæ videntur, ſed naturæ & corpora quæ divinitus deſcen-

ΣΥΛΛΟΓΙΣΩΜΕΘΑ οὖν τὰ ἀπὸ τούτων συμβαίνοντα. εἰ γὰρ φυσικαῖς δυνάμεσιν ἢ σωματικαῖς τοῦ παντὸς χρῶνταί τινες τῶν καλούντων, ἡ μὲν δόσις γίνεται τῆς ἐνεργείας ἀπροαίρετος, καὶ ἄνευ κακίας· ὁ μέντοι χρώμενος αὐτῇ μεταστρέφει τὴν δόσιν ἐπὶ τἀναντία, καὶ τὰ φαῦλα. καὶ ἡ μὲν συμπαθῶς δι' ὁμοιότητα τοῖς πάθεσιν ὑπεναντίως συγκινεῖται, ὁ δὲ, ἤδη κατὰ προαίρεσιν ἕλκει παρὰ τὸ δίκαιον ἐπὶ τὰ φαῦλα τὸ διδόμενον. καὶ ἡ μὲν, κατὰ μίαν ἁρμονίαν τοῦ κόσμου τὰ πορρωτάτω ποιεῖ συνεργεῖν. εἰ δέ τις καταμαθὼν, ἕλκειν ἐπιχειροίη μὴ καλῶς μοίρας τινὰς τοῦ παντὸς εἰς ἕτερα μέρη, οὔ τοίγε ἐκείνου αἰτία, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων τόλμα καὶ παράβασις τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τάξεως, παρατρέπει τὰ καλὰ καὶ νόμιμα. ὁπότε δὴ οὖν οὔτε οἱ θεοὶ δρῶσι τὰ δοξαζόμενα εἶναι πονηρὰ, ἀλλ' αἱ καθήκουσαι ἀπ' αὐτῶν φύσεις τε καὶ τὰ σώμα-

ται· οὔτε αὐτὰ ταῦτα, οὕτως νομίζεται, ἐνδίδωσι πλημμέλειαν ἀφ' αὐτῶν, ἐπὶ σωτηρίᾳ δὲ τῶν ὅλων καταπέμπει τοῖς περὶ γῆν τὰς οἰκείας ἀπορροίας, οἵ τε παραδεχόμενοι αὐτὰς συμμίξει τῇ οἰκείᾳ καὶ παρατροπῇ μεταλλάττουσιν, ἑτέρως τε διδομένας ἐπ' ἄλλα μετάγουσι. καὶ κομιδῇ δὲ ἀπάντων τούτων ἀναίτιον ἀποδέδεικται ἐπὶ τῶν κακῶν καὶ ἀδίκων τὸ θεῖον.

dunt; ſed nec hæc ipſa, prout plerique arbitrantur, à ſeipſis vitium communicant, ſed ad ſalutem totius, ad terrena influxus ſuos dirigunt, & qui eos recipiunt propriis mixturis & mutationibus pervertunt; aliumque in finem miſſas ad alium diverſum transferunt. Atque ex his omnibus abunde oſtendimus malorum & injuſtè factorum cauſas ad Deos referri non oportere.

CAP. XI.

Dii (inquit Porphyrius) non niſi caſtos & mundos exaudire ſe docent, ipſi interim ad inceſtos concubitus ſæpe homines agunt. Eadem hîc, quæ pro providentiâ dicta ſunt dici poſſe.

ΕΡΩΤΑΣ δὴ καὶ ἅμα ἀπορεῖς μετὰ τοῦτο, "ὡς μὴ καθαρῷ μὲν ὄντι ἐξ "ἀφροδισίων, οὐκ ἂν καλοῦντι ὑπακού-"σειεν. αὐτοὶ δὲ ἄγειν εἰς παράνομα ἀ-"φροδίσια τοὺς τυχόντας οὐκ ὀκνοῦσι." τὰ δὲ ἔχει μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων σαφῆ τὴν λύσιν. εἰ νόμων μὲν ἐκτὸς, κατ' ἄλλην δὲ κρείττονα τῶν νόμων αἰτίαν καὶ τάξιν ταῦτα γίνεται. ἢ εἰ καθ' ἁρμονίαν μὲν καὶ φιλίαν ἐν τῷ κόσμῳ, κατὰ δέ τινα συμπαθῆ κρᾶσιν ἐπὶ τῶν μερῶν τὰ τοιαῦτα συμβαίνει· ἢ εἰ καλῶς διδομένων μεταστρέφεται ἡ δόσις τοῦ καλοῦ ὑπὸ τῶν λαμβανόντων ἐπὶ τἀναντία.

INTERROGAS porro, dubitanti ſimilis, quomodo fit ut Dii "*non auſcultent invocanti ſi ex rebus venereis impurus ſit, ipſi interim ad illicitos congreſſus quoſcunque homines impellere non graventur.* Habes ex prius dictis unde hæc facile ſolvas; ſi fiant iſta contra leges humanas, fiunt tamen juxta aliam cauſam & ordinem omnibus legibus ſuperiorem. Et licet fiant in mundo ad harmoniam & amicitiam, in partibus tamen irregularitas accidere poſſit, propterea quod hæ ob complexionem ſuam facile nimium tum mutuò, tum toti compatiantur: ſed & hoc modo ſolvere poſſis, ſi concedas quod quæ à ſuperis deſcendit boni communicatio, à recipientibus in contrarium pervertatur.

CAP. XII.

Toti univerſo amoris inſitum eſſe principium, id quod ad finem honeſtum à Diis conſtituebatur hominum arte & fraude ad inhoneſtum poſſe pertrahi.

ΟΥ μὴν ἀλλὰ δεῖ κατ' ἰδίαν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν τούτων, ὅπως τε γίνονται, καὶ ὅντινα ἔχει λόγον. δεῖ δὴ νοεῖν, ὡς ἓν ζῷόν ἐστι τὸ πᾶν. τὰ δ' ἐν αὐτῷ μέρη

QUIN de his ipſis ſingillatim diſpiciamus, quo modo fiant, & quam habeant rationem. Animadvertere oportet, quod mundus unum animal eſt; partes

partes ejus licet loco à ſe invicem diſterminentur, naturali tamen conſenſu ad ſe mutuò conſpirant. Atque vis ipſa conciliatrix & cauſa communis omnium miſtionis trahit quidem partes ad ſe invicem miſcendas ſuapte naturâ. Poſſit etiam ejuſmodi appetitus arte quadam incitari & intendi præter ordinem. Hæc vis conciliatrix ipſa, & quicquid ab eâ in univerſum mundum diffunditur, bonum eſt, plenitudinem efficit, communionem, conſenſum, ſymmetriam aptè & harmonicè procurat, amoris unioniſque initium rebus omnibus indit, per quod quæ ſunt quæque fiunt univerſa continentur. In partibus cum propter earum diſtantiam & invicem & à totis; tum etiam propter ipſarum naturam imperfectam, egenam & debilem, non niſi cum paſſione mutuum conficit congreſſum; unde & vehemens appetitus & acrior impetus earum plurimis innaſcitur. Poſtquam autem vim hanc coaguli paſſim naturæ inſitam inditamque deprehendat ars (quæ & ipſa quoque variè circa naturam occupatur) trahit eam variis rationibus, & quaſi in unum derivat, atque adeo quod erat ordinatum in ſe, ad confuſionem traducit, quod pulcrum & compoſitum, enormitate & turpitudine replet, transfertque ad ineptam plenitudinem perfectionemque non debitam, quod pulcrè & naturaliter in ſingularum partium unione perficiebatur, & ex diverſis conficit communem quandam paſſionem & miſcellam; materiamque de ſuo ſufficit, ineptam quidem ad boni univerſam productionem, eò quòd aut non omne excerpit quod bonum eſt, aut alio quam oportuit id transfert; vireſq; multas naturales plurimum forte diſcrepantes commiſcet, quarum temperatione pro arbitrio ad generationem abutitur. Undequaque igitur oſtendimus, quòd ad res venereas incitatio & pronitas inordinata ab arte potius hominum, quam à neceſſitate ſive Deorum ſive Dæmonum proficiſcatur.

διέστηκε μὲν τοῖς τόποις. τῇ δὲ μιᾷ φύσει, συνδέδεται πρὸς ἄλληλα· τὸ δὲ συναγωγὸν ὅλον καὶ τὸ τῆς συγκράσεως αἴτιον ἕλκει μὲν καὶ αὐτοφυῶς τὰ μέρη πρὸς τὴν ἀλλήλων σύμμιξιν. δύναται δὲ καὶ ἀπὸ τέχνης ἐγείρεσθαί τι καὶ ἐπιτείνεσθαι μᾶλλον τοῦ δέοντος. αὐτὸ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὸ, διατεῖνον ἀπ' αὐτοῦ περὶ ὅλον τὸν κόσμον, ἀγαθόν τι ἐστὶ καὶ πληρώσεως αἴτιον, κοινωνίας τε καὶ συνόδου καὶ συμμετρίας συναρμοστικὸν, ἔρωτός τε ἀδιάλυτον ἀρχὴν ἐντίθησι τῇ ἑνώσει, διακρατεῖσθαι τά τε ὄντα καὶ τὰ γιγνόμενα. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι διὰ τὴν ἀπ' ἀλλήλων τε καὶ τῶν ὅλων ἀπόστασιν, καὶ διότι κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν φύσιν ἀτελῆ τι ἐστὶ καὶ ἐνδεῆ καὶ ἀσθενῆ, μετὰ πάθους ποιεῖται τὴν ἀλληλουχίαν· ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐπιθυμία καὶ ἔφεσις σύμφυτος αὐτῶν τοῖς πλείστοις ἔνεστι. κατιδοῦσα δὴ οὖν αὐτὸ οὕτως ἐνεσπαρμένον τῇ φύσει, καὶ περὶ αὐτὴν μεριζόμενον τέχνη, πολυειδῶς καὶ αὐτὴ μεριζομένη περὶ τὴν φύσιν, ἕλκει ποικίλως αὐτὸ καὶ μετοχετεύει, καὶ τὸ μὲν ἐν ἑαυτῷ τεταγμένον, εἰς ἀταξίαν μετάγει, τὸ δὲ καλὸν, καὶ τὸ τῶν εἰδῶν σύμμετρον ἀσχημοσύνης ἐμπίμπλησι· τὸ δ' ἐν ἑκάστοις ἑνώσεως συμφυόμενον σεμνὸν τέλος ἐπ' ἄλλο ἀπρεπὲς μεταφέρει πλήρωμα, κατὰ κοινὸν πάθος ἐκ διαφερομένων πως συμφερόμενον· ὕλην τε ἐνδίδωσιν ἀφ' ἑαυτῆς, ἥτις προσφορός ἐστιν εἰς τὴν ὅλην τοῦ καλοῦ γένεσιν, ἢ μὴ δεχομένη παρὰ πᾶν τὸ καλὸν, ἢ ἐπ' ἄλλα αὐτὸ μεταβάλλουσα, δυνάμεις τε πολλὰς φυσικὰς διαφερούσας μίγνυσιν· ἀφ' ὧν ὡς ἂν ἐθέλῃ, οὕτω κατευθύνει τὰς πρὸς τὴν γένεσιν συμμίξεις. πανταχόθεν οὖν ἀποδείκνυμεν, ὡς ἐκ τέχνης τινὸς ἀνθρωπίνης ἡ τοιαύτη γίνεται κατασκευὴ τῆς τῶν ἀφροδισίων συμπλοκῆς, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τινὸς δαιμονίας ἢ θείας ἀνάγκης.

CAP. XIII.

Dæmonas impuros & animas poſſe ad iſta patranda adjuvare.

ΕΠΙΣΚΕΨΑΙ δὴ οὖν καὶ κατ᾽ ἄλλο αἰτίων γένος· πῶς λίθος, ἢ βοτάνη πολλάκις φύσιν ἔχουσιν ἀφ᾽ ἑαυτῶν φθαρτικὴν, ἢ πάλιν συναγωγὴν τῶν γινομένων· μὴ γὰρ οὐκ ἦν ἐπὶ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μειζόνων, καὶ ἐν μείζοσι πράγμασι φύσεων, ἡ φυσικὴ αὐτὴ ἐπικρατεῖ, ἣν οἱ μὴ δυνάμενοι συλλογίζεσθαι, τάχ᾽ ἂν ἐπὶ τὰ κρείττονα ἔργα τῶν φύσεων ἐνεργήματα μεταφέροιεν. ἤδη τοίνυν συνωμολόγηται ἐν τῇ γενέσει, καὶ περὶ τὰ ἀνθρώπεια πράγματα, καὶ ὅσα ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ γῆν, ὃ τῶν πονηρῶν δαιμόνων φῦλον πλέον ἐπικρατεῖν δύναται. τί οὖν ἔτι θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰ τοιαῦτα ἔργα ὃ ποιοῦντες ἐπιτελεῖ; οὐδὲ γὰρ πᾶς ἀνὴρ διακρῖναι δυνηθείη, τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ καὶ φαῦλον, ἢ τίσι γνωρίσμασι διακρίνεται ἑκάτερον· ὃ δὴ μὴ οἷοί τε καθορᾶν, ἀτόπως συλλογίζονται περὶ τούτων τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν, καὶ ἐπανάγουσιν αὐτὴν ἐπὶ τὰ κρείττονα γένη τῆς φύσεώς τε, καὶ τῆς δαιμονίας τάξεως· εἰ δὲ καὶ τῆς ψυχῆς τῆς μερικῆς ἐπὶ τούτων συλλαμβάνονταί τινες δυνάμεις εἰς ἀπεργασίαν, τῆς τε ἐν σώματι κατεχομένης, καὶ ὅση τὸ μὲν ὀστρεῶδες καὶ γήϊνον σῶμα ἀφῆκεν, ἐπὶ δὲ πνεύματος θολεροῦ καὶ διύγρου περιπλανᾶται κάτω περὶ τοὺς τῆς γενέσεως τόπους. καὶ αὐτὴ ἀληθὴς μὲν ἂν εἴη δόξα, πόῤῥωθεν δὲ τῆς τῶν κρειττόνων αἰτίας διέστηκεν. οὐδαμοῦ ἄρα τὸ θεῖον καὶ ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν δαιμόνιον ὑπηρετεῖ ταῖς παρανόμοις εἰς τὰ ἀφροδίσια τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις. ἐπειδὴ πέφυκεν αὐτῶν ἄλλα αἴτια πολλὰ ὑπάρχοντα.

CONTEMPLARE etiam aliud cauſarum genus; quomodo & lapides & herbæ ſæpe naturas habeant, ad diſſolvendum vel congregandum res generabiles. Atqui non eſt hoc verum tantum in his; ſed etiam in majoribus tum rebus tum naturis manifeſta eſt illa naturalis poteſtas, quam qui non valeant animadvertere, mirum ni opera naturæ ad ſuperiores cauſas referant. Jam autem in confeſſo eſt, quod malorum Dæmonum gens plurimum poſſit in generatione, rebuſque humanis & mundanis. Non ergo mirandum eſt, ſi Dæmones hæc & ſimilia patrent: certe non eſt cujuſvis hominis dicere, qui boni & quinam improbi ſunt, aut quibus indiciis ab invicem pernoſcantur; quod cum non valeant quidam intelligere, ineptè cauſam harum rerum conjectant, & quærunt, rejiciuntque illam in eas naturas, quæ meliores ſunt naturâ communi, & ipſo Dæmonum gradu ſuperiores. Vera etiam eſſet illa opinio, ſi quis diceret quod ad has res conficiendas nonnihil forte conferant vires quædam animæ particularis, ſive ea ſit in corpore adhuc, ſive poſtquam teſtaceum & terrenum domicilium dereliquerit, adhuc autem in ſpiritu turbido humentique obambulat inferiora hæc & loca generationi opportuna. Sed longe hæc opinio à melioribus cauſis removet has res. Nullo igitur modo aut Dii, aut quotquot boni ſunt Dæmones, illegitimis hominum ad venerem cupiditatibus inſerviunt. Quoniam harum rerum cauſæ exiſtunt aliæ multæ.

SECT.

SECTIO V.

CAP. I.

Acceditur ad doctrinam de ſacrificiorum vi, naturâ, & utilitate. Sacerdotes debent abſtinere ab animalibus (objicit Porphyrius) ne Dii ſc. eorum nidoribus inficiantur, & tamen iidem maximè iſtis capiuntur.

SEQUITUR jam quæſtio ab omnibus ut dicere verè videor agitata hominibus tam doctis quam indoctis, de ſacrificiorum negotio. Dubitas enim in ſequentibus, “*quem uſum, quam vim habeant ſacrificia in mundo, & apud ſuperos, quâve tandem ratione, aut ad Deorum, qui coluntur honorem aptè; aut ad eorum qui donis ſuis eos colunt, utilitatem fiant.* Sed & alia ibidem objectio occurrit, “*quod Antiſtites oporteat ab animalibus abſtinere, ne Dii vaporibus ab animalibus polluantur, cum Dii animalium nidoribus vel maximè illiciantur.*

Ὃ τοίνυν πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώπων τῶν τε ἐν παιδείᾳ διατριβόντων καὶ τῶν ἀπειροτέρων τῆς ἐν λόγοις μελέτης κοινόν ἐστι ζήτημα, ἀπορεῖς κατὰ τὸ συνεχὲς τὸ περὶ θυσιῶν λέγω, “τίνα ἔχουσι χρείαν ἢ δύναμιν ἐν τῷ παντὶ, καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς, τίνος δ’ ἕνεκα λόγου προσφόρως μὲν τοῖς τιμωμένοις, ὠφελίμως δὲ τοῖς τὰ δῶρα προσάγουσιν ἐπιτελοῦνται. πρόσεστι δὲ δὴ αὐτόθι καὶ ἄλλη τις ἐναντίωσις ἡ ἀπὸ τοῦ “τοὺς ὑποφήτας ἀπέχεσθαι δεῖν ἐμψύχων, ἵνα μὴ οἱ θεοὶ τοῖς ἀπὸ ζώων ἀτμοῖς χραίνωνται· ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ αὐτοὺς τοῖς ἀπὸ ζώων ἀτμοῖς μάλιστα δηλιάζεσθαι.

CAP. II.

Oſtenditur Deos etiamſi corpora regant & gubernent, nullo modo ab iis affici, aut ſeſe ad eos convertere.

DUBITATIONUM iſtarum facilis erit ſolutio, ſi oſtendamus quanta ſit excellentia totius ſupra partes, ſi quæ ſit Deorum eximia majeſtas ſupra homines commemoremus. Id volo; quod anima mundi præſideat mundano corpori, quòdque Dii cœleſtes cœleſte corpus moderentur, nihil inde vel paſſionis noxiæ ſuſcipiunt, vel in intelligendo impedimenti. Noſtræ vero animæ ſua cum corpore ſocietas damnoſa eſt quoad utrumque. Jam ſi quis hoc animadvertens ſcrupulum talem injiciat; quemadmodum corpus noſtrum animæ compedes & vincula innectit, ita haud dubiè & mundanæ animæ

ΤΗΝ μὲν οὖν μάχην τῶν νυνὶ προκειμένων, εὐπόρως ἄν τις διαλύσειε, τὴν τῶν ὅλων πρὸς τὰ μέρη διαδείξας ὑπεροχὴν, καὶ τὴν τῶν θεῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐξῃρημένην ὑπερβολὴν ἀπομνήσας· δὴ ὃ λέγω, τὴν μὲν ὅλην ψυχὴν προεστηκέναι τοῦ κοσμικοῦ παντὸς σώματος, καὶ τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἐπιβεβηκέναι τοῦ οὐρανίου σώματος, ὅτι βλαβερόν ἐστιν εἰς ὑπεροχὴν, ὅτι ἐμπόδιον πρὸς τὰς νοήσεις· τῇδε ἐν μέρει ψυχῇ κοινωνεῖν σώματι, πρὸς ἀμφότερα ταῦτά ἐστιν ἀλυσιτελές. εἰ δή τις κατιδὼν τοῦτο συμπλέκει τινὰ τοιαύτην ἀπορίαν, ὡς εἰ τῇ ψυχῇ τῇ ἡμετέρᾳ δε-

σμὸς τὸ σῶμα, καὶ τῇ τοῦ παντὸς ἔσται δεσμός. καὶ εἴπερ ἡ μερικὴ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα ἐπέστραπται πρὸς τὴν γένεσιν· πῶς ἂν ἀπαντήσειε πρὸς τοῦτο λέγων, ὡς οὐκ οἶδεν ὅση τίς ἐστιν ἡ τῶν κρειττόνων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ τῶν ὅλων ὑπεροχὴ πρὸς τὰ μέρη. ἐπ᾽ ἄλλων οὖν καὶ ἄλλων, τὰ ἀντικείμενα προσαγόμενα, οὐδεμίαν κινεῖ πως ἀμφισβήτησιν.

corpus mundanum; & ut particularis anima ad corpus inclinatur, cum ad geneſin fertur; ſic inclinari quoque ſuperiores naturas: quilibet poſſit ad hæc reponere, quod neſciat is quanta ſit ſuperiorum, ſi ad homines conferantur, quanta totius, ſi ad partes conferatur ſupereminentia. Quare iſtæ objectiones cum ab aliis, atque aliis rebus afferantur, nullam jure dubitationem movere poſſunt.

CAP. III

Ex hâc ratione colligitur Sacrificia non ita valere, ut Deos impellant, huc, illuc, aut ad ſe conforment; ſed contra, hæc ad Deos ſeſe accommodare.

ΚΑΙ ἐνταῦθα δὴ οὖν ὁ αὐτὸς ἐξαρκεῖ λόγος. ἡμῖν μὲν γὰρ βαρύτητα, καὶ μιασμὸν ἐναπομόργνυνται τῶν τῇ ψυχῇ κοινωνησάντων ποτὲ σωμάτων ἡ ἀπόλαυσις, ἡδυπάθειάν τε ἐντίκτει, καὶ ἄλλα ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ πολλὰ νοσήματα· ἐπὶ δὲ τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἐγκοσμίων, καὶ ὅλων αἰτίων ἡ ἀπὸ τούτων ἐναγομένη πῶς ἱεροπρεπῶς ἀναθυμίασις, ἅ τε δὴ περιεχομένη καὶ οὐ περιέχουσα, συναπτομένη τε αὐτὴ πρὸς τὸ πᾶν, ἀλλ᾽ οὐχὶ συνάπτουσα πρὸς ἑαυτὴν τὰ ὅλα, καὶ τὰ τῶν θεῶν· συναρμόζεται αὐτὴ τοῖς κρείττοσι, καὶ ὅλοις αἰτίοις, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατέχει αὐτὰ καὶ συναρμόζει πρὸς ἑαυτήν.

SUFFICIT etiam hic eadem ratio. Nobis ſanè gravedinem & inquinamentum affert eſus corporum animæ nuper conjunctorum; quinetiam dulces animæ inſtillat affectus, alioſque quamplurimos ingenerat morbos. Sed vapor exhalans ab animalibus & ſuffumigatio ſacra rite peracta Diis, mundaniſque & univerſalibus cauſis nihil nocet, utpote quæ in divinis contineatur, non ea viciſſim contineat; & ipſa non trahit adaptatque ſibi Deos, & univerſa, ſed vice verſâ accommodatur ipſa ad iſtorum imperium; iſta melioribus naturis & cauſis univerſalibus applicatur, nequit autem illa conſtringere & ſibi applicare.

CAP. IV.

Item quod ſacrificia ſuis nidoribus nullo modo ad Deos pertingere poſſunt. Dii materiam abſumunt. Cæleſtia corpora cum elementaribus impermiſcibilia, immutabilia; multo magis Dii.

ΟΥΔΕ γὰρ ὅπερ σε ἔσεισεν ὡς μαχόμενον περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς, ἔχει τινὰ δυσκολίαν, εἴ τις αὐτὸ ὀρθῶς ὑπολαμβάνοι. οὐ γὰρ δὴ ἵνα μὴ οἱ θεοὶ τοῖς

SED nec illud ſolutu difficile, ſi rectè intelligatur, quod te tantopere movit, ac ſi pugnares pro abſtinentiâ ab animalibus. Nec enim propterea Deorum

cultores ab animalibus abſtinent, ne forte vaporibus Dii contaminentur; quæ enim à corporibus exhalatio ad Deos poteſt appropinquare? Nam Dii priuſquam materiale aliquid poſſit eorum potentiam contingere, ipſam materiam ſine tactu diſcutiunt. Nec ſolum hæc Deorum poteſtas abſque contactu & approximatione omnia corporalia diſperdit & delet; ſed & ipſum cœleſte corpus cum elementis materialibus miſceri non poteſt, nec in ſe aliquid extranei admittit, nec de ſuo aliquid alienigenis impertiet. Quomodo igitur vapor aliquis terrenus, (qui ad quinque ſtadia non poſſit aſcendere, quin iterum ad terram relabatur) cœlo ipſi ſuccedet, & corpus illud gyrans & immateriale paſcet, aut maculam aliquam vel paſſionem quamcunque in eo procreabit? Eſt in confeſſo, quod corpus ætherium ſit immune ab omni contrarietate, omnique adeò liberum mutatione; quod prorſus purum ſit à poſſibilitate in quid vis aliud converſionis, tum etiam quod ab omni ad medium & à medio tendentiâ alienum ſit; quoniam aut ſtat immobile aut circulariter movetur. Corpora igitur quæ diverſis qualitatibus & motibus prædita ſunt, quæque tranſmutabilia ſunt omnibus modis, feruntur que ſurſum & deorſum, non poſſunt aliquid habere commune cum cœleſtibus corporibus, nec naturam nec qualitates nec actionibus putà evaporatione ea attingere; quare nec aliquid in iis efficient, quæ omnino à ſe diſcrepant. Sed nec potentiam iſtam habent quæ ingenita ſunt, ut permutentur ab iis rebus quæ ſunt genitæ. Num quid ergo natura Deorum à vaporibus iſtiuſmodi fœdari poſſit, quæ omnes vapores ab univerſa materiâ & corporibus uno, ut ita dicam, ictu averruncat?

Hæc igitur vel ſuſpicari de Diis impium eſt: illud potius æquum eſt exiſtimare, quod nobis & naturæ noſtræ hæc noxia ſint & aliena. Nam quæcunque diviſa ſunt cum partibilibus, & quæ materialia ſunt cum materialibus, & omnino ſimilia cum ſimilibus poſſunt in agendo

ἀπὸ ζώων ἀτμοῖς μιαίνωνται, διὰ τοῦτο οἱ θεραπεύοντες αὐτοὺς ἀπέχονται τῶν ἐμψύχων. τίς γὰρ ἂν καὶ ἀπὸ σωμάτων ἀναθυμίασις αὐτοῖς πελάσειεν, οἳ καὶ πρὶν ἐφάψασθαί τι τῶν ἐνύλων τῆς σφετέρας δυνάμεως τὴν ὕλην ἀναφῶς ἀποκόπτουσι; καὶ μὴ ὅτι ἡ δύναμις αὐτῶν ἀναιρεῖ πάντα καὶ ἀφανίζει τὰ σώματα ἄνευ τοῦ πρὸς αὐτὰ πελάζειν· ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τὸ οὐράνιον ἄμικτόν ἐστι πρὸς πάντα τὰ ὑλικὰ στοιχεῖα. καὶ οὔτε ἂν αὐτὸ προσδέξαιτό τι εἰς ἑαυτὸ τῶν ἔξωθεν, οὔτε ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ τινα δοίη μοῖραν εἰς τὰ ἀλλότρια. πότε οὖν ἀτμός τις περίγειος ὃς οὐδὲ ἄχρι σταδίων πέντε ἀπὸ γῆς ἐπαιρόμενος, ἀπορρεῖ πάλιν εἰς τὴν γῆν, δύναται τῷ οὐρανῷ πελάζειν ἢ τρέφειν τὸ κυκλοφορητικὸν καὶ ἄυλον σῶμα, ἢ ποιεῖν τι ἐν αὐτῷ ὅλως ἢ μίασμα, ἢ ἄλλο ὁποιονοῦν πάθος; ὁμολογεῖται γὰρ δὴ τὸ αἰθέριον σῶμα πάσης ἐκτὸς εἶναι ἐναντιώσεως, τροπῆς τε πάσης ἀπηλλάχθαι· καὶ τὸ δύνασθαι εἰς ὁποιονοῦν μεταβάλλειν, πάντη καθαρεύειν, ῥοπῆς τε τῆς ἐπὶ τὸ μέσον καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου παντελῶς ἀπολελύσθαι, διότι ἢ ἀρρεπές ἐστιν, ἢ κατὰ κύκλον περιφέρεται· οὐκ οὖν οὐδὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων τῶν ἐκ διαφερουσῶν δυνάμεων καὶ κινήσεων συνεστηκότων, τρεπομένων τε παντοίως, ἢ ἄνω ἢ κάτω φερομένων, οὐκ ἔστιν ἥτις ἂν κοινωνία φύσεως ἢ δυνάμεως, ἢ ἀναθυμιάσεως συμμιχθείη πρὸς τὰ ἐν οὐρανῷ σώματα. οὐδὲ ποιήσει τι οὖν εἰς αὐτά, ἅτε παντελῶς ἀπ' αὐτῶν κεχώρισται. οὐ γὰρ ἐκεῖνα δύναμίν τινα ἔχει τοῦ προσδέχεσθαι εἰς αὐτὰ τὴν ἀπὸ τῶν γιγνομένων μεταβολὴν ὄντα ἀγέννητα. πῶς ἄρα τὰ τῶν θεῶν μιαίνεται ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀτμῶν, ἃ καὶ τῆς ὕλης ὅλης καὶ τῶν ἐνύλων σωμάτων τοὺς ἀτμούς, ἵν' οὕτως εἴπωμεν, ἐξαίφνης κατὰ μίαν βολὴν ἀποκόπτει;

Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἄξιον ὑπονοεῖν· πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο χρὴ διανοεῖσθαι, ὡς ἡμῖν καὶ τῇ ἡμετέρᾳ φύσει τὰ τοιαῦτά ἐστιν ἀλλότρια· ταῦτα μὲν γὰρ δὴ διῃρημένα εἰς τὰ μεριστά, καὶ τὰ ἔνυλα πρὸς τὰ ἔνυλα, καὶ ὅλως τὰ ὁμοφυῆ καὶ πρὸς τὰ ὁμοφυῆ

δύναται

δύναταί τινα κοινωνίαν ἔχειν πρὸς ἄλληλα τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν. ὅσα δ' ἐστὶν ἄλλης ὄντα οὐσίας, καὶ ὅσα παντελῶς ὑπεραίρει, φύσεσί τε καὶ δυνάμεσιν ἑτέραις χρῆται, ταῦτα οὐχ οἷά τέ ἐστιν, ἢ ποιεῖν εἰς ἄλληλα, ἢ δέχεσθαί τινα τῶν ἀλλήλων. καὶ ὁ μολυσμὸς οὖν ἀπὸ τῶν ἐνύλων συμπίπτει τοῖς ἀπὸ σώματος ὑλικοῦ κατεχομένοις. καὶ ἀπὸ τούτων ἀποκαθαίρεσθαι ἀναγκαῖον ἐκείνοις ὅσα δύναται ἀπὸ τῆς ὕλης μιαίνεσθαι. ἃ δ' οὔτε ὅλως ἔχει φύσιν διαιρετὴν, οὔτε δύναμιν κέκτηται τοῦ εἰσδέχεσθαι εἰς ἑαυτὰ τὰ ἀπὸ τῆς ὕλης πάθη, τί ἂν ἀπὸ τῶν ἐνύλων μιανθείη; πῶς δ' ἔνεστιν ἀπὸ τῶν ἐμῶν παθημάτων ἢ ἄλλου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐπιθολοῦσθαι τὸ θεῖον, ὃ μηδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κρεῖττον προϋπάρχον;

Οὐδέτερον ἄρα διαφέρει τι τοῖς θεοῖς, οὔτε τὸ ἡμᾶς ἐμπίπλασθαι ὑλικῶν σωμάτων, οὐδὲ γάρ ἐστιν ὅλως τι πρὸς αὐτοὺς τοῦτο, οὐδὲ χραίνονται αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κηλῖδος. ἄχραντοι γάρ εἰσι πάντη καὶ ἀκήρατοι. οὔτε εἴπερ ὑλικοὶ σωμάτων ἀτμοὶ περὶ γῆν ἀναδίδονται. πορρωτάτω γὰρ αὐτῶν καὶ ὄντι τῆς οὐσίας καὶ δυνάμεως ἀφεστήκασιν. ὅλη ἄρα καὶ ἡ τῆς ἐναντιώσεως συνανῄρηται ὑπόθεσις, εἰ μηδέτερον αὐτῆς ὑπάρχει μέρος περὶ τοὺς θεούς. ὃ γὰρ μηδὲ ὅλως ἐστὶ, πῶς ἂν ἔχῃ τινὰ ἐν ἑαυτῷ μάχην; μάτην ἄρα ὑποπτεύεις τὰ τοιαῦτα, ὡς ἄτοπα, καὶ ἀναξίας τῶν θεῶν προσάγεις ἀπορίας, ἃς οὐδ' ἐπ' ἀνθρώπων τῶν ἀγαθῶν εὐλόγως ἄν τις προτείνοιτο. τὸ γὰρ δελεάζεσθαι ὑπὸ τῆς τῶν ἀτμῶν ἀναθυμιάσεως, οὐδ' ἄνθρωπός τις νοῦν ἔχων καὶ ἀπαθὴς εἰσδέξαιτ' ἄν ποτε εἰς ἑαυτὸν, μή ὅτιγε τῶν κρειττόνων τις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον τελέξεται λόγῳ. νυνὶ δὲ τῆς ἐναντιώσεως διὰ πολλῶν λύσεων ἀνῃρημένης, ἐνταῦθα καὶ περὶ τῆς πρώτης ἀπορίας τὸν λογισμὸν ἀποπαύομεν.

& patiendo ſe mutuò afficere: quæcunque verò in alio genere eſſentiæ, aut longè eminentiora, naturâque & qualitatibus gaudent prorſus aliis, hæc non poſſunt cum aliis mutuas actiones & paſſiones tueri. Quare & omnis pollutio à rebus corporeis incidit in res corpore materiali præditas, & à rebus materialibus opus eſt, ſe ut purgent ea, quæcunque poſſunt à materiâ contaminari; quæcunque vero prorſus vacant diviſibili naturâ, nec materiæ affectiones in ſe admittere naturaliter poſſunt, quî poſſint à rebus materialibus pollui equidem non video. Quî poteſt divinitas vitiari meis aut alterius cujuſvis homuncionis paſſionibus, quæ longè præſtantior ſit, nihilque habeat cum noſtra vilitate affine?

Quare neutrum horum ad Deos quicquam ſpectat, ſive nos corporibus & materia inebriati ſimus, (nec enim id eos tangit, nec ii noſtris ſpurcitiis conſpurcantur, utique incorruptibiles ſunt, & inviolabiles) ſive vapores quidam à corporibus materiales circa terram volitent; nam à Diis, Deorumque eſſentiâ & poteſtate longiſſimè iſti vapores abſunt. Corruit igitur oppoſitionis, quam feciſti, tota fabrica, ſi de Diis neutrum ejus membrum procedat. Sanè quod omnino non eſt, nihil poteſt in ſe habere, quod opponi poſſit. Fruſtra igitur tu iſtæc tanquam pugnantia in ſuſpicionem trahis, & Diis minime dignas profers dubitationes, quas de hominibus mediocriter bonis non ſuſtineret quis rectè adferre. Quis enim hominum, nedum Deorum, paulò ſapientior & ſobrius de ſe id admitteret, ut vaporibus ſuffumigationis ſe fateretur ineſcari? Sed de his paulò infra ſermo inſtituetur. Nunc autem quoniam per varias ſolutiones illa contrarietas (à te objecta) ſublata eſt, de primo dubio nobis hic oratio conquieſcet.

CAP.

CAP. V.

De Sacrificiis; non honoris, non gratiarum habendarum cauſâ fuiſſe inſtituta; nec eſſe tanquam primitias.

ARDUA eſt quæſtio, deque rebus magnis quam nunc inſtituis; cui ut paucis, ſatisfaciam vix erit; indiget enim explanatione operoſâ, & longâ. Dicam nihilominus, & quidem ut potero, diligenter; conor autem aſſequi quæ ſunt breviter à te ſignificata, quæque per notas quaſi ſubindicare te velle video. *De Sacrificiis* igitur ſententiam noſtram ſic habeto. Sacrificia quantum ego cenſeo, non ſunt offerenda, aut ſolius honoris habendi cauſâ, quemadmodum ſolemus offerre dona benefactoribus; ſed nec ad grates referendas pro bonis à Diis acceptis; ſed nec tanquam primitias, aut dona quædam gratitudinis ergo pro donis majoribus, quæ nobis Dii præſtare poſſint. Hujuſmodi rationes vulgares & humanæ ſunt, & à communi hominum conſuetudine petitæ; nequaquam vero convenientes Deorum majeſtati, & ordini, & cauſalitati ſupremæ.

Ὃ δὲ μεῖζον ἐρώτημα, καὶ περὶ μειζόνων πυνθάνῃ, πῶς ἄν σοι δυνηθείην δυσβάτου καὶ μακρᾶς δεομένου διερμηνεύσεως ἀποκρίνασθαι διὰ βραχέων καὶ ἱκανῶς. ἐρῶ μὲν οὖν ἐγώ, καὶ προθυμίας οὐδὲν ἀπολείψω· πειρῶ δ᾽ ἕπεσθαι τοῖς συντόμως ὑποδεικνυμένοις, καὶ μέχρις ἐμφάσεως ἐνίοις περιοῦσιν· ἐγὼ δέ σοι λέγω τοίνυν ἐμὸν δόγμα "περὶ θυσιῶν", ὡς οὐδέποτε αὐτὰς δεῖ προσάγειν τιμῆς μόνης ἕνεκα, καθάπερ δὴ τιμῶμεν τοὺς εὐεργέτας· οὐδὲ ὁμολογίας ἕνεκα χαρίτων ἐφ᾽ οἷς ἡμῖν οἱ θεοὶ δεδώκασιν ἀγαθοῖς· οὐδὲ ἀπαρχῆς χάριν, ἢ δώρων τινῶν ἀντιδόσεως, ἀφ᾽ ὧν ἡμῖν παρέχουσιν οἱ θεοὶ πρεσβυτέρων δώρων· κοινὰ γὰρ ταῦτα καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐστίν, ἀπό τε τῆς κοινῆς εἴληπται πολιτείας· ὃ τῶν θεῶν ὑπερέχον, καὶ τὸ τῆς τάξεως αὐτῶν, ὡς αἰτίων ἐξῃρημένων, μηδαμῶς διασώζοντα.

CAP. VI.

Mira illa Sacrificiorum efficacia in malis quibuſlibet tollendis, boniſque procurandis ex iſtiuſmodi cauſis non oſtenditur.

QUOD autem præcipuum eſt in Sacrificiis, efficacitatem dico, & quare tantas utilitates nobis conficiunt, ut ſine eis non liberemur à peſte, à fame, à penuriâ, nec impetremus imbres opportunos, nec ea quæ his omnibus præponderant, ea intelligo quæ ad animæ purificationem, aut perfectionem & ad ejus è generationis ſordibus emancipationem conferunt; hæc inquam nullo modo Sacrificiorum à te ſignificatæ explicationes & modi tangunt:

Τὸ δὲ μέγιστον τὸ δραστήριον τῶν θυσιῶν, καὶ διὰ τί μάλιστα τοσαῦτα ἐπιτελεῖ, ὡς μήτε λοιμῶν παῦλαν, μήτε λιμοῦ, ἢ ἀφορίας χωρὶς αὐτῶν γίγνεσθαι· μήτε ὄμβρων αἰτήσεις, μήτε τὰ τιμιώτερα τούτων, ὅσα εἰς ψυχῆς κάθαρσιν, ἢ τελείωσιν, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀπαλλαγὴν συμβάλλεται· ταῦτα δὴ οὖν οὐδ᾽ ὅλως ἐνδείκνυνται οἱ τοιοῦτοι τρόποι τῶν θυσιῶν. ὥστε οὐκ ἄν τις αὐτοὺς δοκιμάσειε

δικαίως, ὡς ἀπαξίους τῶν ἐν αὐταῖς ἔργων τὴν αἰτίαν ἀπολογιζομένους· ἀλλ' εἴπερ ἄρα ὡς ἐπακολουθοῦντας, καὶ κατὰ δεύτερον τρόπον συνηρτημένους ταῖς πρώταις καὶ πρεσβυτάταις αἰτίαις δεύτερον ἂν αὐτοὺς παραδέξαιτο.

quare opinor, nemo poterit eos admittere, ut qui non ſatis pro merito cauſas effectuum in Sacrificiis aſſignant; ac, ſi forte probaverit, accipiet profecto eos ſecundo in loco, & quaſi conſequentes, & modo ſecundario coaptatos primis & antiquiſſimis cauſis ejuſmodi effectuum.

CAP. VII.

Sed nec ex univerſi omniumque ejus partium inter ſe conſenſione explicatur. Dii quippe ſupra naturam.

ΑΠΑΙΤΕΙ δὴ οὖν ὁ λόγος εἰπεῖν, κατὰ τί τὸ ποιητικὸν ἔχουσι τῶν πραγμάτων αἱ θυσίαι, καὶ τὸ συνηρτημένον πρὸς τοὺς θεοὺς τοὺς προηγουμένους αἰτίους τῶν γιγνομένων. ἐὰν δὲ λέγωμεν, ὡς ἐν ἑνὶ ζώῳ τῷ παντὶ καὶ μίαν ζωὴν τὴν αὐτὴν πανταχοῦ ἔχοντι, κοινωνία τῶν ὁμοίων δυνάμεων, ἢ τῶν ἐναντίων διάστασις, ἤ τις ἐπιτηδειότης τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ πάσχον συγκινεῖ τὰ ὅμοια ἐπιτήδεια, ὡσαύτως κατὰ μίαν συμπάθειαν διήκουσα, καὶ ἐν τοῖς πορρωτάτω ὡς ἔγγιστα οὖσι· λέγεται μέν τι οὕτω τῶν ἀληθῶν, καὶ τῶν συνεπομένων ταῖς θυσίαις ἐξ ἀνάγκης· οὐ μὴν ὅ γε ἀληθὴς τρόπος τῶν θυσιῶν ἐπιδείκνυται· οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει καὶ ταῖς φυσικαῖς ἀνάγκαις ἡ τῶν θεῶν κεῖται οὐσία, ὥστε πάθεσι φυσικοῖς συνεγείρεσθαι, ἢ ταῖς διατεινούσαις δι' ὅλης τῆς φύσεως δυνάμεσιν. ἀλλ' ἔξω τούτων καθ' ἑαυτὴν ὥρισται, οὐδὲν ἔχουσα πρὸς αὐτὰ κοινόν, οὔτε κατ' οὐσίαν, οὔτε κατὰ δύναμιν, οὔτε κατ' ἄλλο οὐδοτιοῦν.

POSTULAT igitur ſermo hic ut dicatur, quomodo operum præſtandorum efficaciam habeant Sacrificia, quibuſque rationibus coaptentur Diis, qui ſane omnium quæ fiunt cauſæ ſunt principales. Si dicamus, mundus eſt animal unum, habetque unam eandemque ubique vitam, proinde communio qualitatum ſimilium, aut diſſimilium pugna, aut certe aptitudo quædam agentis ad patiens commovet ſimilia & apta, eodem modo, dum videlicet diſcurrit ſympatheticè à remotiſſimis ad remotiſſima ac ſi quam proximè inter ſe abeſſent; ſane hîc aliquid è vero diceretur, & quod ſequitur neceſſario ad ſacrificia, non tamen verus ille Sacrificiorum modus explicatur. Ipſa namque Deorum eſſentia nec in naturâ, nec in neceſſitatibus naturalibus poſita eſt, ita ut ex paſſionibus naturalibus coexcitetur, vel potentiis per totam naturam diffuſis impellatur; ſed extra hæc omnia penes ſeipſam determinata eſt, nihil habet cum his commune vel in eſſentiâ vel potentiâ, vel aliâ aliquâ in re.

CAP. VIII.

Nec denique tribui debet aut numeris quibuſdam aut ſpecificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus, aut partibus.

EÆDEM abſurditates ſequentur, ſi qui afferant tanquam cauſas efficacitatis, quam habent Sacrificia, conſenſum rerum inferiorum cum ſuperioribus. Veluti qui numeros apud nos ad ſuperiora accommodant, ſic in Crocodilo ſexagenarium numerum tanquam Soli convenientem ſumunt; vel qui rationes phyſicas, puta animalium vires & operationes, huc trahunt; ſic canem & Cynocephalum & muſtelam Lunæ communes faciunt: item qui materiales quaſdam ſpecies, ut ſolet in animalibus ſacris fieri, vel aliquid quod in eorum corporibus notetur; aut denique quicquam ex omnibus rebus quæ accommodari poſſint cœleſtibus; aut membrum aliquod, ut cor galli, aut qui hujuſmodi alia quævis quæ cernuntur in naturâ cauſas credunt Sacrificiorum efficacitatis. Quippe ex his omnibus non ſupernaturalis oſtenduntur eſſe cauſa Dii; neque oſtenditur quod, ut talis, commoventur ſacrificiis. Sed aſſignatur naturalis quædam potentia in materia latens, & corporibus affixa, & hæc ut talis naturaliter unâ cum illis commovetur & conquieſcit: prout omnia faciunt quæ ſunt in naturâ. Si quid verò tale ad Sacrificia conſequitur, id quidem tanquam concauſa, & in genere cauſarum ſine qua effectus non evenit, numerandum. Itaque cauſis principalibus nempe Diis ſubordinabitur Sacrificium.

ΤΑ δ' αὐτὰ ἄτοπα συμβαίνει, καὶ εἴ τινας τῶν παρ' ἡμῖν ἀριθμοὺς ὡς ἐπὶ τοῦ κροκοδείλου λαμβάνουσι τὴν ἑξηκοντάδα ὡς οἰκείαν ἡλίῳ· ἢ λόγους φυσικούς, ὡς τὰς τῶν ζώων δυνάμεις καὶ ἐνεργείας, οἷον κυνός, κυνοκεφάλου, μυγαλῆς, κοινὰς οὔσας πρὸς σελήνην. ἢ τὰ ἔνυλα εἴδη, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἱερῶν ζώων· ἢ ἄλλο τι τῶν περὶ τοῖς σώμασι ζώων, ἢ τῶν ἄλλων ὁπωσοῦν περιεργαζομένων, αἰτιῶνται τῆς ποιήσεως ἢ μέλους, ὡς ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀλεκτρυόνος, ἢ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα τῶν περὶ τὴν φύσιν θεωρημάτων ὡς αἴτια τῆς ἐν ταῖς θυσίαις ἀπεργασίας λογίζονται. καὶ γὰρ ἐκ τούτων οὐχ ὑπερφυής τις ἡ τῶν θεῶν αἰτία δείκνυται· οὐδ' ὡς τοιαύτη συγκινεῖται ταῖς θυσίαις. ὡς δὲ φυσικὴ κατεχομένη τε ὑπὸ τῆς ὕλης, καὶ ὑπὸ τῶν σωμάτων περιειλημμένη φυσικῶς αὐτοῖς συνεγείρεται, καὶ συναναπαύεται. καὶ ταῦτα γὰρ περὶ τὴν φύσιν ὑπάρχοντα. εἰ δ' ἄρα τι καὶ τοιοῦτον ἐν ταῖς θυσίαις, συνακολουθεῖ ὡς συναίτιον, καὶ ὧν οὐκ ἄνευ, λόγον ἔχει, καὶ οὕτω συνήρτηται τοῖς προηγουμένοις αἰτίοις.

CAP. IX.

Cauſa antiquiſſima tantæ in Sacrificiis efficaciæ eſt Deorum erga ſua opera amor, efficientium erga effecta. In perfecto ſacrificio tota efficientium divinorum catena commovetur. Cur aliqui Geniis offerri ſacrificia autument, alii Deorum viribus ultimis, multi mundanis.

ΒΕΛΤΙΟΝ οὖν φιλίαν καὶ οἰκείωσιν αἰτιᾶσθαι, σχέσιν τε συνδετικὴν τῶν δημιουργούντων πρὸς τὰ δημιουργούμενα, καὶ τῶν γεννώντων πρὸς τὰ ἀπογεννώμενα. ἐπὰν οὖν ταύτης προηγουμένης τῆς κοινῆς ἀρχῆς, λαβόμενοί τι ζῶον, ἢ τῶν φυομένων ἐπὶ τῆς γῆς ἀκραιφνῶς καὶ καθαρῶς διασῶζον τὸ βούλημα τοῦ πεποιηκότος, τότε διὰ τοῦ τοιούτου τὴν ἐπιβεβηκυῖαν ἀχράντως ἐπ' αὐτοῦ δημιουργικὴν αἰτίαν, οἰκείως κινοῦμεν. πολλῶν δὲ οὐσῶν τούτων, καὶ τῶν μὲν προσεχῶς συνηρτημένων, ὥσπερ τῶν δαιμονίων· τῶν δὲ, ἀνωτέρω τούτων πως τεταγμένων, ὥσπερ τῶν θείων αἰτίων· ἔτι δὲ τούτων πρεσβυτάτης τῆς μιᾶς αἰτίας ἐξηγουμένης, συγκινεῖται μὲν, ὑπὸ τῆς τελείας θυσίας πάντα τὰ αἴτια· καθ' ἣν εἴληχε δὲ ἕκαστα τάξιν, συγγενῶς πρὸς αὐτὴν οἰκειοῦται. ἐὰν δὲ ἀτελής τις γίγνηται, μέχρι τινὸς προχωρεῖ· προσωτέρω δὲ προελθεῖν, οὐχ οἷά τέ ἐστιν. ὅθεν δὴ καὶ πολλοὶ μὲν δαίμοσιν ἀγαθοῖς, πολλοὶ δὲ θεῶν ταῖς τελευταίαις δυνάμεσι, πολλοὶ δὲ ταῖς περικοσμίοις, ἢ περιγείοις δαιμόνων ἢ θεῶν δυνάμεσιν ἡγοῦνται τὰς θυσίας προσάγεσθαι· μέρος μέν τι τῶν περὶ αὐτὰς οὐ ψευδῶς ἀφηγούμενοι· τὸ δ' ὅλον αὐτῆς τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ πάντα ἀγαθὰ, καὶ εἰς πᾶν τὸ θεῖον διατείνοντα οὐκ εἰδότες.

PRÆSTAT igitur dicere mirificos Sacrificiorum effectus procedere ab amicitiâ, tanquam à cauſâ, & accommodatione quadam & habitudine opifices ad opificia, genitores ad genita conciliante. Quando igitur præeunte & ducente communi hoc principio, accipimus animal aut aliquid è terrâ natum quod clarè & purè opificis ſui voluntatem repreſentet; tunc per tale quiddam propriè riteque movemus cauſam opificem huic rei purè præſidentem. Jam verò cum cauſæ rerum plurimæ ſint, & aliæ quidem abſque medio præſint, ſicut Dæmonia; aliæ verò his ſuperiùs conſtitutæ ſint, ſicut divinæ cauſæ; & his etiam una antiquior adhuc cauſa præſit; certè in Sacrificio perfecto omnes iſtæ cauſæ commoventur. Accommodantur vero ei, & ut ſic dicam, appropriantur familiariter ſecundùm ordinem quem ex iis quæque ſortita eſt. Si verò imperfectum ſit Sacrificium, uſque ad aliquem gradum aſcendit, longiùs verò non pertinget. Hinc eſt quod multi exiſtimant ſacra tantùm fieri bonis geniis, multi autem poſtremis Deorum potentiis, alii item iis Deorum Dæmonumque potentiis, quæ mundanæ terrenæque ſunt. Et hæc quidem ab illis aliquatenus verè dicta ſunt, partem enim Sacrificiorum & eorum efficaciæ enarrant, non autem videntur intelligere totam eorum poteſtatem, nec omnia ex iis commoda, quæ quidem per totam divinitatem ſe extendunt.

CAP

CAP. X.

Prædicta omnia poſſe tanquam cauſas ſecundarias efficaciæ in ſacrificiis admitti; cauſas omnes uniri, & ſubordinari. Dæmones non aluntur victimarum nidoribus. Animæ perfectio, mens: naturæ, anima.

NOS verò omnia admittimus, ſimulque comprehendimus naturalia quidem, & quæ tanquam in uno animali ſecundùm aptitudinem, vel ſympathiam commoventur, ea accipimus tanquam ſimpliciter ſubjecta & conſequentia, ſervientiaque cauſæ efficaciæ in ſacrificiis apparentis; Dæmonas verò poteſtateſque mundanas & terrenas, ut proximè ad ordinem noſtrum accommodatas; ſed cauſas potiſſimas perfectiſſimaſque iſtius efficaciæ attribuimus haud dubiè perfectiſſimis opificibuſque poteſtatibus. Quoniam verò eæ continent in ſe omnes omnium cauſas, ideo dicimus quòd etiam omnes efficientes rerum cauſæ unà cum his circumaguntur, atque adeò ex cunctis ſimul communis utilitas in totam geneſin derivatur; aliquando quidem per civitates populoſque & gentes omnigenas, vel latiores his vel anguſtiores circumſcriptiones; aliquando per domos vel hominem unumquemque bona diffundunt voluntate beneficâ, non paſſione erga recipientes ſuas erogationes inſtituendo, ſed incorruptâ mente judicant eſſe dandum ſecundùm proprietatem & quaſi cognationem: unâ interim amicitiâ, quæ continet omnia, hanc obligationem per ineffabilem communionem quandam conficiente.

Atque hæc ſanè veriora ſunt multoque propiùs Deorum eſſentiam attingunt & potentiam, quàm quod tu ſuſpicaris; ſcilicet *nidoribus animalium præcipuè inescari in ſacrificiis.* Fac enim Dæmonas veſtiri corpore, quod quidam Sacrificiis nutriri volunt, certè illud corpus immutabile eſt & impatibile lucidumque & nullius indigum, ita ut nihil effluat inde, nihilque neceſſariò influat: & ſi fortè ſit neceſſarius influxus, quandoquidem mundus, & in eo

ΗΜΕΙΣ δὲ πάντα προσιέμεθα· τὰ μὲν φυσικά, καὶ ὡς ἐν ἑνὶ ζώῳ κατ' ἐπιτηδειότητα, ἢ συμπάθειαν συγκινούμενα, ὡς τὴν ἄλλως ὑποκείμενα καὶ ἐπακολουθοῦντα καὶ δουλεύοντα εἰς τὴν αἰτίαν τῆς τῶν θυσιῶν ποιήσεως· τὰ δὲ τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν περιγείων, ἢ περικοσμίων θείων δυνάμεων, ὡς πρῶτα προσεχόμενα κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς τάξιν· τὰ μέντοι τελειότατα καὶ ἡγεμονικώτατα τῶν αἰτίων τῆς ἐν ταῖς θυσίαις ποιήσεως συνάπτεσθαι λέγομεν ταῖς δημιουργικαῖς καὶ τελειοτάταις δυνάμεσιν. ἐπεὶ δὲ αὗται περιέχουσιν ἐν ἑαυταῖς πάντα ὅσα ποτέ ἐστιν αἴτια, συγκινεῖσθαι λέγομεν ἅμα μετὰ τούτων ἀθρόως καὶ πάντα ὅσα ποτέ ἐστι ποιητικά· ἐκ δὲ ἁπάντων κοινὸν κατιέναι τὸ ὄφελος εἰς ὅλην τὴν γένεσιν, ὁτὲ μὲν κατὰ πόλεις καὶ δήμους, ἢ ἔθνη παντοδαπά, ἢ μείζονας τούτων, ἢ ἐλάττονας περιγραφάς· ἄλλοτε δὲ κατ' οἴκους, ἢ κατὰ ἄνδρα ἕκαστον προχεούσας τὰ ἀγαθὰ ἀφθόνῳ βουλήσει, καὶ οὐ πάθει τῶν χαριζομένων τὴν διανομὴν αὐτῶν ἀφοριζομένων· νῷ τε ἀπαθεῖ κατ' οἰκειότητα καὶ συγγένειαν κρινόντων, ὡς δεῖ διδόναι· φιλίας τε μιᾶς, τῆς τὰ πάντα συνεχούσης, τὸν σύνδεσμον τοῦτον διά τινος ἀρρήτου κοινωνίας ἀφοριζομένης.

Πολὺ γὰρ ταῦτα ἀληθέστερά ἐστι καὶ μᾶλλον τῆς τῶν θεῶν οὐσίας καὶ δυνάμεως τυγχάνει, ἢ ὃ σὺ καθυπονοεῖς, "ὡς ἀτμοῖς θυσιῶν, τοῖς ἀπὸ ζώων μάλιστα δελεάζονται." εἰ γάρ τί που καὶ περίκειται τοῖς δαίμοσι σῶμα, ὃ δή τινες τρέφεσθαι ἀπὸ τῶν θυσιῶν νομίζουσιν, ἄτρεπτόν ἐστι τοῦτο καὶ ἀπαθές, αὐγοειδές τε καὶ ἀνενδεές· ὡς μήτε ἀπορρεῖν τι ἀπ' αὐτοῦ, μήτ' ἐπιρροῆς ἔξωθεν αὐτὸ προσδεῖσθαι. εἰ δ' ἄρα καὶ τοῦτό τις θείη, τοῦ

κόσμου, καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀέρος ἀνέκλειπτον ἔχοντος ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γῆν ἀναθυμιάσεων, περικεχυμένων πανταχόθεν ἐπιῤῥοῆς τοῦ τοιούτου ῥεύματος, τίς ἂν ἔτι χρεία αὐτοῖς εἴη τῶν θυσιῶν; ἀλλ' οὐδὲ δι' ἴσου ταῖς ἀποῤῥοίαις ἀναπληροῖ τὰ ἐπεισιόντα συμμέτρως, ὡς μήτε ὑπερβολὴν ἐπικρατεῖν, μήτε ἔλλειψιν ποτὲ ἐγγίνεσθαι, ἰσότητα δὲ πάντη καὶ ὁμοιότητα τῶν δαιμονίων σωμάτων ὡσαύτως ὑπάρχειν. οὐ γὰρ δήπου τοῖς μὲν ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ πᾶσι ζώοις ὁ δημιουργὸς ἄφθονον καὶ ἕτοιμον διατροφὴν παρέθηκε, τοῖς δὲ κρείττοσιν ἡμῶν ἔνδειαν ταύτης ἐνεποίησεν. οὐδὲ τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις ἐξ ἑαυτῶν ἔμφυτον παρέσχε τὴν εὐπορίαν τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδείων. τοῖς δαίμοσι δὲ, ἐπείσακτον, καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων συμπληρουμένην ἔδωκε τὴν διατροφήν. καὶ ὡς ἔοικεν ἐὰν ἡμεῖς δι' ἀργίαν, ἢ ἄλλην τινὰ πρόφασιν καταλιγωρήσωμεν τῆς τοιαύτης εἰσφορᾶς, ἐνδεῆ τῶν δαιμόνων τὰ σώματα ἔσται, ἀσυμμετρίας τε καὶ ἀταξίας μεθέξει. διατί οὖν οἱ ταῦτα λέγοντες, οὐ καὶ τὴν ὅλην ἀναστρέφουσι τάξιν, ὥστε ἡμᾶς ἐν καλλίονι ποιεῖν τάξει καὶ δυνατωτέρᾳ; εἰ γὰρ τροφέας ἡμᾶς καὶ ἀποπληρωτὰς ποιοῦσι τῶν δαιμόνων, ἡμεῖς τῶν δαιμόνων ἐσόμεθα αἰτιώτεροι. ἕκαστον γὰρ ἀφ' οὗ γέγονεν, ἀπὸ τούτου καὶ τὴν τροφὴν καὶ τελειότητα περιλαμβάνει. καὶ τοῦτο ἴδοι μὲν ἄν τις καὶ ἐπὶ τῶν φανερῶν γενέσεων· ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κοσμικῶν θεωρεῖν, καὶ γὰρ τὰ περίγεια ἀπὸ τῶν οὐρανίων τρέφεται. πολὺ δὲ διαφερόντως ἐπὶ τῶν ἀφανῶν αἰτίων κατάδηλον γίνεται. ψυχὴ μὲν γὰρ ἀπὸ νοῦ τελειοῦται, φύσις δὲ, ἀπὸ ψυχῆς· τά τε ἄλλα ὡσαύτως ἀπὸ τῶν αἰτίων τρέφεται· εἰ δὲ ἀδύνατον ἀρχηγοὺς ἡμᾶς εἶναι τῶν δαιμόνων, τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν ἐσμὲν αἴτιοι.

aër inexhauſtam habeat à terrenis exhalationum copiam, undique aſcendente quodam effluvio, quis poteſt eſſe Sacrificiorum apud Deos uſus? Jam verò ſi corpora Dæmonum effluant, Sacrificia non juſtis compenſationibus reſtituent quod effluxerat, quin aut erit exceſſus aut defectus; nec æqualitas & proportio in eorum corporibus ſervabitur. Sed nec credibile eſt mundi opificem omnibus terrenis & marinis animalibus abundè proſpexiſſe de victu; naturas autem humanâ meliores inopiæ objeciſſe: ſed nec illud, quòd animalibus aliis alimenta quotidiana eorundem operâ parabilia præſtiterit, Dæmonas interim dimenſum aliunde expectare juſſerit, & à nobis hominibus conficiendum: atque ita, utì videtur, ſi fortè nos per negligentiam, vel quâvis aliâ de cauſâ viatici præſtandi immemores ſimus, corpora Dæmonum ſatis eſurient, incidentque in morbos inordinatos & inequales. Qui igitur hæc probant, cur non iidem totum rerum ordinem pervertunt? Cur non nos Dæmonibus ſuperiores potentioreſque pronuntiant? Si enim Dæmonas nutriamus nos, etiam generemus. Unumquodque enim unde naſcitur, ab eodem victum & perfectionem habet: cernere eſt hoc in generationibus quotidianis; ſed & idem licet in cœleſtibus; terreſtria quippe à cœleſtibus nutriuntur. Id ipſum multo manifeſtius eſt in cauſis occultis; anima enim à mente paſcitur & perficitur; deinde natura ab animâ, aliaque ſimiliter à ſuis cauſis nutriuntur. Quapropter ſi ſit impoſſibile nos Dæmonum eſſe cauſas, eâdem ratione nec pabuli eſſe poſſumus.

CAP.

CAP. XI.

Materiâ Sacrificiorum non poſſunt ali Dæmones, quoniam ignis eam abſumit prorſus, quemadmodum & divinus ignis omnia in nobis terrena expurgat, ſuique reddit ſimilia.

EST præterea aliud in quo hæc quæſtio, quantum mihi videtur, errat: non enim conſiderat ſatis quod Sacrificiorum per ignem oblatio materiam eorum abſumit, & interimit; quòd materiam ſibi ipſe ignis adſimilat, non autem materiæ viciſſim aſſimilatur; quod denique evehit ignis ille ad alium divinum, cœleſtem, immaterialem; non autem deorſum tendit ad materiam & geneſin. Jam autem ſi jucunditas à materiæ vaporibus Dæmones ineſcaret, integra potius eſſet materia, ita enim copioſior eſſet jucunditas quæ ad participantes advolaret; nunc autem incenditur tota, & abſumitur, & in ignis puritatem ſubtilitatemque migrat, quod ipſum manifeſtum eſt indicium contra ac tu opinabaris, rem ſe habere. Impatibiles enim ſunt ſuperi, & eis volupe eſt materiam per ignem diſcutere, noſque reddunt à paſſionibus alienos, & quæcunq; in nobis ſunt Diis ſimilia fiunt, quemadmodum ignis dura & ſolida corporibus lucidis & ſubtilibus aſſimilat. Nos etiam extollit per Sacrificia & ignem victimarium, ad Deorum ignem, eodem modo quo ignis extollit ad ignem, reducitque gravia omnia & dura, ad divinas cauſas & cœleſtes.

ΔΟΚΕΙ δ' ἔμοιγε καὶ ἄλλο διημαρτάνειν ἡ πρώτη ἐπιζήτησις. ἀγνοεῖ γὰρ τὴν διὰ τοῦ πυρὸς προσαγωγὴν τῶν θυσιῶν, ὡς δαπανητικὴ μᾶλλον τῆς ὕλης ἐστὶ, καὶ ἀναιρετικὴ ἀφομοιωτικὴ πρὸς ἑαυτὴν, ἀλλ' οὐχὶ αὐτὴ ἀφομοιουμένη πρὸς τὴν ὕλην· ἀναγωγός τε ἐπὶ τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον πῦρ καὶ ἄϋλον, ἀλλ' οὐχὶ κάτω βρίθουσα περὶ τὴν ὕλην καὶ τὴν γένεσιν. εἰ μὲν γὰρ ὕλης ἀτμῶν δελεάζουσα ἀπόλαυσις, ἐχρῆν ἀκεραίαν τὴν ὕλην εἶναι, πλείων γὰρ ἂν οὕτως ἡ ἀπ' αὐτῆς ἀπόῤῥοια τοῖς μεταλαμβάνουσι προσεγίγνετο. νῦν δὲ ἐμπίπραται πᾶσα καὶ καταναλίσκεται, καὶ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς καθαρότητα καὶ λεπτότητα μεταβάλλεται· ὃ καὶ αὐτὸ σημεῖόν ἐστιν ἐναργὲς τοῦ ἐναντίου, ἢ ὃ σὺ λέγεις. ἀπαθεῖς τε γάρ εἰσιν οἱ κρείττονες, οἷς φίλον ἐστὶ τὸ τὴν ὕλην ἐκκόπτεσθαι διὰ τοῦ πυρὸς, καὶ ἡμᾶς ἀπαθεῖς ἀπεργάζονται· καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἀφομοιοῦνται τοῖς θεοῖς, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ πῦρ ἀφομοιοῖ πάντα τὰ στερεὰ καὶ ἀντίτυπα τοῖς φωτεινοῖς καὶ λεπτοῖς σώμασιν, ἡμᾶς τε ἀνάγει διὰ τῶν θυσιῶν, καὶ τοῦ θυηπολικοῦ πυρὸς, πρὸς τὸ τῶν θεῶν πῦρ, κατὰ τὰ αὐτὰ τῇ τοῦ πυρὸς ἀναγωγῇ τῇ πρὸς τὸ πῦρ ἐπαγομένῃ καὶ ἀνελκούσῃ τὰ καταγωγὰ καὶ ἀντίτυπα πρὸς τὰ θεῖα, καὶ τὰ οὐράνια.

CAP. XII.

Vehiculum Dæmonum nec ex materiâ nec ex elementis conſtat. Ignis vis purgativa.

UT uno verbo dicam, vehiculum corporale, quod Dæmonibus ſubminiſtrat, neque ex materiâ, nec ex elementis, neque ex aliquo corpore nobis

ΩΣ γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὔτε ἀπὸ τῆς ὕλης, οὔτε ἀπὸ τῶν στοιχείων, οὔτε ἀπ' ἄλλου τινὸς τῶν γιγνωσκομένων ἡμῖν σωμάτων ἐστὶ τὸ ὑπηρετικὸν τοῖς δαίμοσιν ὄχη-

μα συμματοειδές. τίς ἂν ἔτι ἀπ' ἄλλης οὐσίας εἰς ἄλλην οὐσίαν γένοιτο ἄν ποτε ἀποπλήρωσις; ἢ τίς ἀπόλαυσις ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων τοῖς ἀλλοτρίοις δύναται περιτίθεσθαι; οὐκ ἔστιν οὐδεμία· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὥσπερ οἱ θεοὶ τῷ κεραυνίῳ πυρὶ τέμνουσι τὴν ὕλην, καὶ χωρίζουσιν ἀπ' αὐτῆς τὰ ἄϋλα μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν, κρατούμενα δὲ ἀπ' αὐτῆς, καὶ πεπεδημένα, ἀπαθῆ τε ἐξ ἐμπαθῶν ἀπεργάζονται· οὕτω καὶ τὸ μιμούμενον τὸ ἡμῶν πῦρ τοῦ θείου πυρὸς τὴν ἐνέργειαν, ἀναιρεῖ τὸ ὑλικὸν πᾶν ἐν ταῖς θυσίαις· τά τε προσαγόμενα τῷ πυρὶ καθαίρει, καὶ ἀπολύει τῶν ἐν τῇ ὕλῃ δεσμῶν, ἐπιτήδειά τε διὰ καθαρότητα φύσεως πρὸς τὴν τῶν θεῶν κοινωνίαν ἀπεργάζεται. καὶ ἡμᾶς διὰ τῶν αὐτῶν τρόπων ἀπολύει τῶν τῆς γενέσεως δεσμῶν, καὶ ἀφομοιοῖ τοῖς θεοῖς, πρός τε τὴν φιλίαν αὐτῶν ἐπιτηδείους ἐργάζεται, καὶ περιάγει τὴν ἔνυλον ἡμῶν φύσιν ἐπὶ τὴν ἄϋλον.

noto conſtat. Quæ igitur ab alia eſſentia ad aliam poteſt eſſe victûs communicatio? Quæ mutua inter diverſiſſimas naturas gaudia? Certe nulla; ſed multo magis ut Dii igne velut fulmineo materiam abſcindunt, ab eaque ſeparant res immateriales quoad eſſentiam, obſtrictas verò ei & illigatas; efficiuntque ex patibilibus impatibilia; ita quoque noſter ignis divini agilitatem imitando, omne quod in Sacrificiis eſt materiale, abſorbet; quæ offeruntur, purgat ſolvitque materiæ vinculis, & ad divinam communionem reddit apta per naturæ puritatem: atque nos eodem pacto ſolvit à vinculis generationis, Diiſque aſſimulat, & facit ad Deorum amicitiam aptos, noſtramque naturam materialem ad immaterialem attollit.

C A P. XIII.

Tranſitus ad ulteriorem Sacrificiorum explicationem.

ΚΟΙΝΩΣ μὲν οὖν τὰς ἀτόπους ὑπονοίας ἀνελόντες περὶ θυσιῶν, ἀντ' αὐτῶν τὰς ἀληθεῖς νοήσεις ἀντεισηγάγομεν· κατ' ἰδίαν περὶ ἑκάστου θυσιῶν εἴδους, ὡς ὁ ἴδιος λόγος περὶ τῶν θυσιῶν ἀπαιτεῖ, τὴν διάρθρωσιν, ὅστις ἄλλης τε ἐστὶ πραγματείας, καὶ ἅμα ἀπὸ τῶν εἰρημένων, ὅστις εὐφυής ἐστι, καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐπὶ πολλὰ δυνατὸς διατείνειν τὴν διάνοιαν, ῥᾳδίως γνώσεται ἀπὸ τούτων, καὶ τὰ παραλειπόμενα. ἐγὼ μὲν οὖν ᾤμην ταῦτα ἱκανῶς εἰρῆσθαι, τά τε ἄλλα, καὶ διότι τὴν τῶν θεῶν ἐπαξίως ἔχει καθαρότητα. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἄλλοις ἴσως ἂν ἀπιστίαν παράσχοι τὸ μὴ οὐκ εἶναι ἐναργῆ, καὶ ὑποψίαν ὡς μὴ κινοῦντα τὴν διάνοιαν, μηδ' ἐπιλαμβανόμενα τῶν τῆς ψυχῆς διαλογισμῶν, βούλομαι περὶ τῶν αὐτῶν ὀλίγα πλείονα διελθεῖν· καὶ ἐὰν οἷόν τε ᾖ γνωριμώτερα τεκμήρια τῶν ἤδη προειρημένων παραθέσθαι.

GENERALI hâc diſputatione ſuſtulimus falſas de Sacrificiis opiniones, & pro iis veras introduximus; de unaquaque Sacrificiorum ſpecie, prout conſideratio ſpecialis articulatam poſtulârit de iis diſquiſitionem, mittentes dicere, tum quia iſta res alterius loci ſit, ſimul quod is qui ingenioſus eſt ex pauculis plura mente poſſit colligere, & ex dictis poterit quæ prætermiſſa ſunt, percipere. Et ego hæc quidem ſufficere exiſtimabam, cum propter alia, tum hoc præcipue, quod recte proſpiceret Deorum puritati hæc explicatio noſtra. Quoniam vero poſſint aliis non ita acutis incredibilia & ſuſpecta videri, eo quod non ſint ſatis manifeſta, nec ſatis permoveant animi ſenſa & rationes, volo de iis paulò plura pertractare, & pro virili argumenta magis jam allatis perſpicua adjicere.

C A P.

CAP. XIV.

Deorum ordinibus reſpondere Sacrificia. Deorum alii materiales, (i. e. materiam regunt) alii immateriales. Materialibus materia in ſacris afferri rectè poteſt.

ADITUS autem ad hæc optimus erit, ſi declaremus Sacrificiorum ritus connecti & comparari ad Deorum ordines. Ponimus igitur, ut ab initio ordiamur, Deorum alios materiales, alios immateriales; & materiales quidem qui materiam in ſe comprehendunt & exornant, immateriales contrà, qui omnino à materiâ liberi ſunt, eamque longè excellunt. Secundùm igitur ſacerdotum ritus, Sacrificia incipere decet à Diis materialibus; neque enim ad Deos immateriales aliter dabitur aſcenſus. Hi igitur neceſſitudinem habent cum materiâ, cui utique præſident; iidem quoque iis, quæ circa materiam eveniunt, dominantur, puta diviſioni, percuſſioni repercutienti, mutationi, generationi, corruptioni omnium corporum materialium. Hos igitur ſi quis ritè vult procurare, eum cultum adhibere iis debet, qui eorum naturæ & imperio, quod gerunt, conſentiat, hoc eſt materialibus materialem. Hoc enim pacto nos ipſi materiales perveniamus in ſocietatem materialium per materialia, cultumque eis planè cognatum & convenientem præſtemus. Hinc eſt quod in Sacrificiis mortua corpora & vitâ caſſa, animalium mactatio, & victimarum abſumtio, &, ut verbo dicam, materiæ prioris mutatio omnimoda, corruptio & deſtructio, Diis iſtis conveniat; non quidem per ſe, ſed ratione materiæ cui præficiuntur. Quanquam enim ab eâ ſeparabiles ſunt, ut quàm maximè, nihilominus ei adſunt; & licèt materiam potentiâ immateriali ſuâ contineant, attamen una cum hac exiſtunt. Jam verò gubernata non ſunt aliena ſuis gubernatoribus, nec exornata exornantibus, neque ea, quæ tanquam inſtrumenta

ΑΡΧΗ δὲ πασῶν ἀρίστη, ἣ τῆς τῶν θεῶν τάξεως τὸν θεσμὸν τῶν θυσιῶν ἐχόμενον ἐπιδείκνυσιν. ἄνωθεν οὖν τοὺς μὲν ὑλαίους τῶν θεῶν, τοὺς δὲ ἀΰλους ὑποθώμεθα. ὑλαίους μὲν τοὺς τὴν ὕλην περιέχοντας ἐν ἑαυτοῖς καὶ διακοσμοῦντας· ἀΰλους δὲ παντελῶς τοὺς ἐξῃρημένους ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ ὑπερέχοντας. κατὰ δὲ τὴν τῶν ἱερέων τέχνην, ἄρχεσθαι χρὴ τῶν ἱερουργιῶν ἀπὸ τῶν ὑλαίων. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐπὶ τοὺς ἀΰλους θεοὺς γίγνοιτο ἡ ἀνάβασις. οὗτοι δὴ οὖν ἔχουσί τινα κοινωνίαν πρὸς τὴν ὕλην καθόσον αὐτῆς ἐπιβεβήκασιν. οἱ αὐτοὶ δὴ οὖν, καὶ τῶν περὶ τὴν ὕλην ἐγγενομένων ἐπάρχουσι, τῶν διαιρέσεων, πληγῆς ἀντιτύπου, μεταβολῆς, γενέσεως, φθορᾶς, πάντων τῶν ἐνύλων σωμάτων. εἰ δή τις τοὺς τοιούτους βούλοιτο θεραπεύειν θεουργικῶς, ᾗ πεφύκασι, καὶ ᾗ τὴν ἀρχὴν εἰλήχασι, ταύτην προσηκτέον αὐτοῖς τὴν θεραπείαν ἐνύλοις οὖσιν αὐτοῖς, ἔνυλον οὖσαν· οὕτω γὰρ ἂν ὅλοις αὐτοῖς δι' ὅλων προσαγοίμεθα εἰς οἰκείωσιν· συγγενές τι αὐτοῖς ἐν τῇ θεραπείᾳ προσφέροιμεν τὴν προσήκουσαν. καὶ ἐπὶ τῶν θυσιῶν τοίνυν τὰ νεκρὰ σώματα, καὶ ἀπεστερημένα τῆς ζωῆς, φόνος τε τῶν ζώων, καὶ κατανάλωσις τῶν σωμάτων, μεταβολή τε παντοία, καὶ φθορά, καὶ ὅλως ἡ περίπτωσις τῆς ὕλης προϊσταμένης θεοῖς προσήκει· οὐκ αὐτοῖς δι' ἑαυτούς, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕλην ἧς ἐπάρχουσιν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα χωριστοί εἰσιν ἀπ' αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως αὐτῇ πάρεισι· καὶ εἰ περιέχουσιν αὐτὴν ἐν ἀΰλῳ δυνάμει, συν αὐτῇ ὑπάρχουσι· τά τε διοικούμενα τοῖς διοικοῦσιν ἐστὶν οὐκ ἀλλότρια, καὶ τὰ διακοσμούμενα τοῖς διακοσμοῦσι, τοῖς χρωμένοις

τε τὰ ὑπηρετοῦντα, ὡς ὄργανα, ἐστὶν οὐκ ἀνάρμοστα. διόπερ τοῖς μὲν ἀΰλοις θεοῖς ὕλην προσφέρειν διὰ θυσιῶν ἐστὶν ἀλλότριον, τοῖς δὲ ἐνύλοις οἰκειότατον ἅπασι.

inſerviunt, inepta eis ſunt, qui iis utuntur. Quare Diis immaterialibus materialia Sacrificia offerre eſt prorſùs indignum; materialibus verò omnibus maximè congruum.

CAP. XV.

Duplicem eſſe ſtatum noſtrum, operamur aliàs ut liberi à corpore, aliàs ut corpore devincti. Pro duplici hoc ſtatu duplicem quoque eſſe Sacrificiorum ritum, materialem, & purum. Civitates in Mœrogeniſibus. Sacrificia conditioni ſacrificantium debent convenire.

ΣΚΕΨΟΜΕΘΑ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο συμφώνως τοῖς προειρημένοις, καὶ τὴν ἡμετέραν διπλῆν κατάστασιν· ὅτε μὲν γὰρ ὅλη ψυχὴ γινόμεθα, καὶ ἐσμὲν ἔξω τοῦ σώματος, μετέωροί τε σὺν μετ' ὅλων τῶν ἀΰλων θεῶν μετεωροπολοῦμεν· ὅτε δ' αὖ δεδέμεθα ἐν τῷ ὀστρεώδει σώματι, καὶ ὑπὸ τῆς ὕλης κατεχόμεθα, καὶ ἐσμὲν σωματοειδεῖς· πάλιν οὖν ἔχει τῆς θρησκείας ὁ διπλοῦς τρόπος. ὁ μὲν γὰρ ἔσται ἁπλοῦς, ἀσώματος, ἁγνὸς ἀπὸ πάσης γενέσεως, ὅστις ταῖς ἀχράντοις ἐπιβάλλει ψυχαῖς. ὁ δ' ἀναπιμπλάμενος τῶν σωμάτων, καὶ τῆς ἐνύλου πάσης πραγματείας, ὅστις τῶν μὴ καθαραῖς πρέπει ψυχαῖς, μηδὲ ἀπολυθείσαις πάσης γενέσεως· καὶ θυσιῶν τοίνυν τίθημι διττὰ εἴδη. τὰ μὲν τῶν ἀποκεκαθαρμένων παντάπασιν ἀνθρώπων· οἷα ἐφ' ἑνὸς ἄν ποτε γένοιτο σπανίως, ὥς φησιν Ἡράκλειτος, ἤ τινων ὀλίγων εὐαριθμήτων ἀνδρῶν· τὰ δ' ἔνυλα καὶ σωματοειδῆ, καὶ διὰ μεταβολῆς συνιστάμενα, οἷα τοῖς ἔτι κατεχομένοις ὑπὸ τοῦ σώματος ἁρμόζει. πόλεσι τοίνυν, καὶ δήμοις οὐκ ἀπολελυμένοις τῆς γενεσιουργοῦ μοίρας, καὶ τῆς ἀντεχομένης τῶν σωμάτων κοινωνίας, εἰ μὴ δώσει τις τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς ἁγιστείας, ἀμφοτέρων διαμαρτήσεται, καὶ τῶν ἀΰλων ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐνύλων· τὰ μὲν γὰρ οὐ δύναται δέξασθαι, τοῖς δὲ οὐ προσάγει τὸ οἰκεῖον. καὶ ἅμα ἕκαστος καθ' ὅ ἐστιν, οὐ μήν τοι

COGITEMUS inſuper, ad hæc quæ diximus, & illud ſatis ſpectans; n. vitæ noſtræ geminum habitum. Eſt enim quando anima toti fiamus, & extra corpus conſtituamur, menteque evecti per alta tranemus, Deorum immaterialium & univerſalium hoſpites. Aliquando verò conſtringimur corporis teſtâ & opprimimur à materiâ, & in corporis indolem degeneramus. Similiter duplex erit cultûs divini ratio; illa ſimplex, incorporea, ab omni generatione pura, atque adeò ſinceris competens animabus; hæc plena corporibus, & ritibus materialibus, convenitque animabus nondum defæcatis, aut generatione prorſùs liberatis. Sacrificiorum ergò ſpecies duæ ſunt, alia quidem ſunt hominum ſummoperè purgatorum, quod raró, ut ait Heraclitus, vix uni aut alteri, ſanè pauciſſimis, evenit; alia ſunt materialia & craſſa, & in mutatione conſiſtunt, qualia conveniunt animabus corpore adhuc conſtrictis. Quare civitatibus, & oppidis nondum purgatis ſorte genitali, corporumque neceſſitudine, hunc in operando Sacrificiorum niſi quis præſtet ritum, pariter aberrabit ab utriſque, tam immaterialibus, quam materialibus bonis: illa namque eximia capere nequit, his autem apta & idonea non offert. Adde quòd unuſquiſque Sacrificium ſibi, quà talis eſt, & non quà alius parat; & proinde

non

non oportet Sacrificium diſcrepare ab habitu ſacrificantis. Eadem dixerim de complexione, quæ colentes homines, & Deos qui coluntur, conciliat: nec enim dubito, quin illa convenientem ſibi cultûs rationem eligere debeat. Nam complexio immaterialis cultum immaterialiter temperatum eligit, potentiiſque purè incorporeis ad ipſa purè incorporea copulatum; complexio autem corporea corporeum, corporibusque coaptatum, & ad eſſentias corporibus præſidentes attemperatum.

καθόσον μὴ ἔξεστι, ποιεῖται τῆς θυσίας τὴν ἐπιμέλειαν· οὐκ ἄρα δεῖ αὐτὴν ὑπεραίρειν τὸ οἰκεῖον μέτρον τοῦ θεραπεύοντος. ὁ δ' αὐτός ἐστί μοι λόγος καὶ περὶ τῆς συμπλοκῆς τῆς οἰκείως συναρμοζομένης τῶν θεραπευόντων ἀνδρῶν καὶ τῶν θεραπευομένων δυνάμεων. καὶ γὰρ ταύτην, τὸν ἑαυτῇ προσφορὸν τρόπον τῆς θρησκείας ἐκλέγεσθαι ἀξιῶ· ἄϋλον μὲν τὴν ἀΰλως συμμιγνυμένην, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις καθαραῖς δυνάμεσι πρὸς αὐτὰ καθαρῶς τὰ ἀσώματα συναπτομένην, σωματοειδῶς δὲ, τὴν σωματοειδῆ καὶ μετὰ σωμάτων συνηρτημένην, πρὸς τὰς σώμασιν ἐπιβεβηκυίας οὐσίας ἀνακεραννυμένην.

CAP. XVI.

In iis Sacrificiis quæ facimus pro corporis bono & ſalute, oportet cultum eſſe corporeum.

QUINETIAM & illa non contemnenda ampliùs adjiciamus. Sæpe in corporis uſum neceſſarium, Diis corporis gubernatoribus, Dæmonibuſque bonis, aliquid vovemus & operamur: quos utique credimus poſſe illud purgare ab inolitis maculis, à morbis liberare, ſanitate replere, aut gravedinem & veternum amovere, levitatemque & agilitatem ei inſtillare, aut aliud denique bonum quodlibet admovere. Ibi puto intellectuali & incorporeâ ratione non rectè tractabimus corpus. Nec enim aptum natum eſt corpus, ut iſtiuſmodi ritu curari queat; ſed cùm cognata ſibi poſtulat, & corporibus corpus purgatur, & curatur. Erit igitur & Sacrificiorum ritus in hujuſmodi neceſſitate neceſſariò corporeus; ita enim ſuperflua in nobis amputabit, ſupplebitque quæ deerunt nobis, quæ verò diſturbata ſunt ad ordinem & ſymmetriam reſtituet. Quinimo ſæpe ſacrificamus, poſcentes à ſuperis neceſſaria ad vitam quotidianam, qualia ſunt quæ victui neceſſaria ſunt, vel ad illa pertinent quæ corporis cauſâ cupimus.

ΜΗ ἀπραγμάτευτον τοίνυν ἔτι καὶ τὰ τοιαῦτα ἀφεῖναι. ὡς πολλάκις τῆς τοῦ σώματος ἕνεκα ἀναγκαίας χρείας, διαπραγματευόμεθά τι πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ σώματος θεοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθούς· οἷον καθαίροντες αὐτὸ ἀπὸ κηλίδων παλαιῶν, ἢ νόσων ἀπολύοντες, καὶ ὑγείας πληροῦντες, ἢ τὸ μὲν βαρὺ καὶ νωθρὸν ἀποκόπτοντες ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ κοῦφον καὶ δραστήριον αὐτῷ παρέχοντες, ἢ ἄλλο γέ τι τῶν πάντων ἀγαθῶν αὐτῷ παρασκευάζοντες. τότε δὴ οὖν οὐ δήπου νοερῶς καὶ ἀσωμάτως τὸ σῶμα μεταχειριζόμεθα· οὐ γὰρ πέφυκε τῶν τοιούτων τρόπων τὸ σῶμα μετέχειν· τῶν δὲ συγγενῶν ἑαυτῷ μεταλαγχάνον, σώμασι σῶμα θεραπεύεται καὶ ἀποκαθαίρεται. ἔσται δὴ οὖν καὶ ὁ τῶν θυσιῶν θεσμὸς ἐπὶ τῆς τοιαύτης χρείας ἐξ ἀνάγκης σωματοειδής· τὰ μὲν ἀποκόπτων τῶν ἐν ἡμῖν περιττευόντων, τὰ δὲ ἀναπληρῶν, ὅσα ἡμῖν ἐλλείπει, τὰ δὲ εἰς συμμετρίαν ἄγων καὶ τάξιν, ὅσα πλημμελῶς ἐπιτετάρακται. καὶ μὴν πολλὰ καὶ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐπιτηδείων δεόμενοι ἡμῖν γενέσθαι παρὰ τῶν κρειττόνων ἱερουργίαις χρώμεθα· ταῦτα δ' ἐστὶ δήπου κηδεμονίαν σώματι παρέχοντα, ἢ ἐκείνων ἐπιμελούμενοι, ἃ τῶν σωμάτων ἕνεκα κτώμεθα.

CAP XVII.

A Diis prorſus immaterialibus fruſtra bona corporis expectanda, niſi Deos materiales eorumque omnes potentias in ſe complectantur. Non attingunt humanæ vitæ negotia ſine medio. Cultus corporeus accommodatur Diis, qui corpora proximè curant.

TI δὴ οὖν ἡμῖν ἔσται παρὰ τῶν ἐξῃρημένων παντάπασι θεῶν πάσης ἀνθρωπίνης γενέσεως, εἰς ἀκαρπίαν ἢ ἀγονίαν ἢ περιουσίαν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοῦ βίου πραγμάτων ἐχόμενον; οὐδὲν οὐδαμῶς· τοὺς γὰρ ἀπολελυμένους πάντων οὐκ ἔνεστι τῶν τοιούτων ἐφάπτεσθαι δόσεων. ἀλλ' εἰ μέν τις λέγῃ, ὅτι περιέχουσι καὶ τοὺς τοιούτους θεοὺς οἱ παντελῶς ἄϋλοι, περιέχοντες δὲ αὐτούς, καὶ τὰ δῶρα αὐτῶν κατὰ μίαν τὴν πρώτην αἰτίαν συνειλήφασιν ἐν ἑαυτοῖς· λέγοι τινὰ ἂν οὕτω καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν περιουσίαν τῆς θείας δόσεως. ὡς δὲ αὐτοὶ ταῦτα δρῶσι προσεχῶς ἐφαπτόμενοι τῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου πράξεων, οὐδενὶ συγχωρητέον λέγειν. μεριστή τε γάρ ἐστιν ἡ τοιαύτη προστασία τῶν τῇδε, καὶ μετά τινος ἐπιστροφῆς ἐπιτελεῖται, χωριστή τε οὐκ ἔστι πάντη σωμάτων, καὶ οὐ δύναται δέξασθαι τὴν καθαρὰν καὶ ἄχραντον ἐπιστασίαν. οὐκ οὖν καὶ τρόπος ἱερουργίας ἐπὶ τῶν τοιούτων ἔργων ὁ συμμιγὴς πρὸς τὰ σώματα καὶ τῆς γενέσεως ἐχόμενος ἁρμόζει; οὐχ ὅστις ἐστὶν ἄϋλος παντελῶς καὶ ἀσώματος. ὁ μὲν γὰρ καθαρός, ὑπερέχεται παντελῶς, καὶ ἔστιν ἀσύμμετρος· ὁ δὲ τοῖς σώμασι προσχρώμενος, καὶ ταῖς διὰ τῶν σωμάτων δυνάμεσι, πάντων μάλιστά ἐστι συγγενέστατος· δυνατὸς μὲν ἐμποιεῖν τινας εὐπραγίας· συμμετρίαν δὲ καὶ κρᾶσιν τῷ θνητῷ γένει παρεχόμενος.

QUÆRES igitur quid tandem ab iſtis Diis, qui ab omni humanâ actione ita eximuntur, nobis poſſit contingere circa calamitates, aut ſterilitates, aut fertilitates, vel alia quæ vitam hanc noſtram tangunt. Sanè nihil quicquam: qui enim ſunt ab omnibus abſoluti, ejuſmodi dona non tractant. Quòd ſi quis dicat Deos illos prorſus immateriales in ſe complecti Deos materiales, quatenus autem ipſos in ſe, ipſorum quoque dona comprehendere tanquam cauſa una & prima; iſtoc pacto dicet exuberantiam quandam divinæ benignitatis illinc deſcendere. Quòd autem ipſi hæc agant ita, ac ſi actiones vitamque noſtram immediatè contingerent, nulli dicere concedendum eſt; omnis enim ejuſmodi rerum harum adminiſtratio particularis eſt, & habet in ſe circa has res quandam anxietatem, neque omnino à corporibus ſegregata eſt, nec poteſt ad liquidam & imperturbatam gubernationem adſpirare. Nonne igitur in iſtiuſmodi rebus ſacrorum modus is erit maximè congruus, qui cum corporibus & generatione commercium habet? non qui eſt à materiâ & corporibus prorſus alienus. Siquidem immaterialis ille omnino talia ſupereminet, neque ad hæc proportionem habet. Qui verò corporibus, horumq; viribus utitur, eſt rebus ejuſmodi omnium longè cognatiſſimus, poteſtq; [vitæ] quaſdam proprietates ſuppeditare, proportionem & temperamentum mortalibus procurando.

C A P. XVIII.

Humana vita triplex. Intellectualis, naturalis, media inter utramque. His ſuus ſacrificiorum ritus reſpondet.

SIT & alia diviſio: maxima hominum turba naturæ ſubjicitur, ejuſque potentiis gubernatur, vergitque fere ad naturæ opera, fati leges explet, cogiturque in ordinem earum rerum, quæ fato fiunt, & practicam rationem in ſolis naturalibus rebus exercet. Pauci interim ſunt qui ſupernaturali mentis uſi potentiâ, naturam ſupergrediuntur, ad ſeparatam puramque mentem adſpirantes, qui proinde potentiis naturalibus præſtantiores evadunt. Nonnulli verò ab his utrinque recedentes, medium tenent, inter puram mentem & naturam; & horum alii quidem viciſſim ab utrâque ſe reducunt; alii miſtam quandam ex illis utriſque vitam amplectuntur; alii ab inferioribus ſolvuntur, & ad meliora ſeſe transferunt.

His ita diviſis quid hinc ſequatur ſatis eſt manifeſtum. Qui enim naturâ univerſali gubernantur, vitamque degunt naturæ propriæ mancipatam, potentiiſque naturæ fruuntur, ii cultum exercebunt naturæ conſentaneum, congruumque corporibus à naturâ motis, eligentque ad hoc loca, aërem, materiam, potentiaſque materiæ, corpora, corporum habitus, & qualitates, motus convenientes, mutationeſque eorum quæ in generatione verſantur, & ſimilia his, cùm in cæteris divini cultûs partibus, tum in ſacrificandi ritu. Qui verò ſolâ mente utuntur, ejuſque vitam vivunt vinculis naturæ ſoluti, ii ſanè in omnibus religionis partibus intellectualem & incorpoream cultûs rationem meditantur. Qui mediam vitam degunt, pro differentiis iſtius mediæ ſortis, ipſi quoque differentes cultûs vias inibunt: aut enim utrumque

ΚΑΤ' ἄλλην τοίνυν διαίρεσιν, ἡ πολλὴ μὲν ἀγέλη τῶν ἀνθρώπων ὑποτέτακται ὑπὸ τὴν φύσιν, φυσικαῖς τε δυνάμεσι διοικεῖται, καὶ κάτω πρὸς τὰ τῆς φύσεως ἔργα βλέπει, συμπληροῖ τε τῆς εἱμαρμένης τὴν διοίκησιν, καὶ τὴν καθ' εἱμαρμένην ἐπεὶ τῶν πληρουμένων δέχεται τὴν τάξιν, πρακτικόν τε λογισμὸν ἀεὶ ποιεῖται περὶ μόνων τῶν κατὰ φύσιν. ὀλίγοι δέ τινες ὑπερφυεῖ δή τινι δυνάμει τοῦ νοῦ χρώμενοι, τῆς φύσεως μὲν ἀφίστανται· πρὸς δὲ τὸν χωριστὸν καὶ ἀμιγῆ νοῦν περιάγονται· οἵτινες ἅμα καὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων γίγνονται κρείττονες. ἔνιοι δὲ μεταξὺ τούτων φέρονται περὶ τὰ μέσα τῆς φύσεώς τε, καὶ τοῦ καθαροῦ νοῦ, οἱ μὲν ἀμφοτέρων ἐφεπόμενοι, οἱ δὲ, σύμμικτόν τινα ἀπ' αὐτῶν ζωὴν μετιόντες, οἱ δὲ, ἀπολυόμενοι μὲν τῶν ὑποδεεστέρων, ἐπὶ δὲ τὰ ἀμείνονα μεθιστάμενοι.

Τούτων δὴ οὖν οὕτω διῃρημένων, καὶ τὸ νῦν δὲ ἑπόμενον εὔδηλον ἂν, ὅτι μάλιστα, γένοιτο· οἱ μὲν γὰρ ἐπιτροπευόμενοι κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν, καὶ αὐτοὶ κατὰ φύσιν τὴν οἰκείαν ἑαυτῶν ζῶντες, δυνάμεσί τε τῆς φύσεως χρώμενοι, τὴν θρησκείαν ἐπιτηδεύουσι τῇ φύσει προσφέρον, καὶ τοῖς κινουμένοις ὑπὸ τῆς φύσεως σώμασι, τόπους τε, καὶ ἀέρας, καὶ ὕλην, καὶ δυνάμεις τῆς ὕλης, καὶ σώματα, καὶ τὰς περὶ τοῖς σώμασιν ἕξεις, καὶ ποιότητας, κινήσεις τε τὰς προσηκούσας, καὶ μεταβολὰς τῶν ἐν γενέσει, καὶ τ' ἄλλα τὰ ἐχόμενα τούτων ἐπιτηδεύοντες, ἔν τε τοῖς ἄλλοις τοῖς εὐσεβείας μορίοις καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ θυηπολικῷ μέρει. οἱ δὲ κατὰ νοῦν μόνον καὶ τὴν τοῦ νοῦ ζωὴν τὸν βίον διάγοντες, τῶν δὲ τῆς φύσεως δεσμῶν ἀπολυθέντες, νοερὸν καὶ ἀσώματον ἱερατικῆς θεσμὸν διαμελετῶσι περὶ πάντα τῆς θεουργίας τὰ μέρη. οἱ δὲ μέσοι τούτων κατὰ τὰς διαφορὰς τῆς μεταξὺ ξυμμεσότητος, καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς ἁγιστείας διαφόρους διαπονοῦσιν

ποιοῦσιν, ἤτοι μετέχοντες ἀμφοτέρων τῶν τρόπων τῆς θρησκείας, ἢ τοῦ μὲν ἀφιστάμενοι, ἢ εἰς ὑπόθεσιν αὐτὰ λαμβάνοντες τῶν τιμιωτέρων. ἄνευ γὰρ αὐτῶν, οὐκ ἄν ποτε παραγένοιτο τὰ ὑπερέχοντα· ἢ ἄλλως οὕτω πως μεταχειριζόμενοι αὐτὰ πρεπόντως.

viciſſim tractabunt cultûs modum, aut ab hoc abſiſtent ad inferiora declinantes, aut inferiora tanquam ſcalas ad ſuperiora ponentes, ſine his ad ſuperiora nunquam perveniri poſſe exiſtimantes, aut alio ſimili modo Sacrificiis ritè utentur.

CAP. XIX.

Divinæ eſſentiæ & potentiæ triplices: vel enim animæ & naturæ imperant, vel ab animâ & naturâ prorſus abſtrahuntur; vel medio ſe modo habent. His proprius tribuendus eſt cultus pro ſuâ cujusque dignitate.

ΠΕΡΙ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀκείνη στρέφεται ἡ διαίρεσις· τῶν θείων οὐσιῶν καὶ δυνάμεων, αἱ μὲν, ἔχουσι ψυχὴν καὶ φύσιν ὑποκειμένην καὶ ὑπηρετοῦσαν αὐτῶν ταῖς δημιουργίαις, ἧπερ ἂν αὗται βούλωνται. αἱ δὲ, πάντη ψυχῆς καὶ φύσεώς εἰσι χωρισταί· λέγω δὲ, τῆς θείας ψυχῆς τε καὶ φύσεως, ἀλλ' οὐχὶ τῆς περικοσμίου τε καὶ γενεσιουργοῦ. τινὲς δὲ καὶ μέσαι τούτων ὑπάρχουσαι κοινωνίαν αὐταῖς παρέχουσι πρὸς ἀλλήλας, ἢ κατὰ σύνδεσμον ἕνα ἀδιαίρετον, ἢ κατὰ μετάδοσιν τῶν μειζόνων ἄφθονον, ἢ κατὰ ὑποδοχὴν τῶν ἐλαττόνων ἀκώλυτον, ἢ κατὰ σύνδεσιν ἀμφοῖν ὁμόνοιαν. ὅταν μὲν οὖν θεοὺς θεραπεύωμεν τοὺς βασιλεύοντας ψυχῆς καὶ φύσεως, οὐκ ἀλλότριον τούτοις ἐστὶ, καὶ φυσικὰς δυνάμεις προσφέρειν, σώματά τε τὰ διοικούμενα ὑπὸ τῆς φύσεως· τὰ γὰρ φύσεως πάντα ἔργα ὑπηρετεῖ τε αὐτοῖς, καὶ συντελεῖ αὐτῶν εἰς τὴν διακόσμησιν. ὅταν δὲ τοὺς αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς μονοειδεῖς ὄντας τιμᾶν ἐπιχειρῶμεν, ἀπολύτοις τιμαῖς αὐτοὺς γεραίρειν ἄξιον· τὰ δὲ νοερὰ τοῖς τοιούτοις δῶρα ἁρμόζει, καὶ τὰ τῆς ἀσωμάτου ζωῆς, ὅσα τε ἀρετὴ καὶ σοφία δωρεῖται, καὶ ἅπερ τέλεια καὶ ὅλα τῆς ψυχῆς ἐστιν ἀγαθά. καὶ μὴν τοῖς γε μέσοις, καὶ τῶν μέσων ἡγουμένοις ἀγαθῶν, ἐνίοτε μὲν διπλᾶ ἂν δῶρα συναρμόσειεν, ἐνίοτε δ' ἂν ἐπίκοινα πρὸς ἀμφότερα ταῦτα, ἢ καὶ ἀποχωριζόμενα μὲν ἀπὸ τῶν κάτω, πρὸς δὲ τὰ ὑψηλότερα ἀνήκοντα, ἢ πάντως ἑνί γε τῶν τρόπων συμπληροῦντα τὴν μεσότητα.

SED & hîc locum habere poteſt illa diviſio, Potentiarum & eſſentiarum divinarum, hæ quidem ſubjectam ſibi, & ancillantem earum opificiis, animam & naturam habent, ubi ipſæ volent: aliæ omnino liberæ ſunt ab animâ & naturâ, ab animâ inquam divinâ & naturâ, non autem à mundanâ & genitali: ſunt & mediæ inter has, quæ communionem inter extremas tuentur; idque vel propter vinculum illud inter res omnes indiſſolubile, vel propterea quòd ſuperiora ſe inferioribus liberè communicent, vel inferiora recipiant ſine impedimento ſuperiora, vel quòd ambo nectantur inter ſe & conſpirent. Quando igitur Deos colimus, qui animæ & naturæ dominantur, nihil alieni fecerimus, ſi his naturales potentias offeramus, corporaque quæ naturâ reguntur, iis conſecremus; omnia enim naturæ opera & obtemperant iis, & ad eorum diſpenſationem aliquid conferunt. Quando autem Deos per ſe uniformes veneramur, honoribus à materiâ liberis oportet eos honorari; quare intellectualia his dona debentur, & ea quæ vita ſeparata præſtat, quæque virtutis & ſapientiæ fructus ſunt, & quæcunque perfectè & plenè ab animâ proficiſcuntur. Mediis autem Diis, qui & mediorum duces ſunt bonorum, aliquando offeres dona duplicia, aliquando miſta ex utriſque, aut ſi ita libeat, talia quæ abeant ab inferioribus, & ad ſuperiora interim reſpiciant, aut ſaltem quæ uni ſatisfaciant mediorum.

CAP.

CAP. XX.

Quatenus in hoc corpore verſamur (quod quidem mundi corporei pars eſt) oportet nos non affectare ritum in ſacris conditione noſtrâ ſublimiorem.

AB alio igitur principio exordientes n. à mundo & Diis mundanis, à diſtributione quatuor in mundo elementorum, à communi ſortitione ſecundùm menſuras elementorum factâ, denique à motu circulari circa centrum, facilem reperiamus aditum ad veram ſanctamque Sacrificiorum rationem. Si enim nos in mundo ſimus, & tanquam in univerſo contineamur, ab eoque progeneremur primò, & ab ejus potentiis univerſalibus perficiamur, & conſtemus ex ejus elementis, & vitæ portionem, naturæque ab eo ſortiti fuerimus; profectò nos non debemus in cultu divino mundum, mundanoſque ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partem eſſe quidem corpus aliquod, utî videmus; eſſe præterea vires in corporibus incorporeas ordine diſtributas; ſacrorum certè lex ſimilibus utique ſimilia diſtribuit, & à ſummis ad ima per media tota deorſum pervadit, corpora quidem corporibus, incorporeis incorporea, propria videlicet juxta eorum naturam diſtribuens utriſque; ſi quis verò religioſus aſſequatur Deos ſupermundanos, (quod quidem rariſſimè fit,) is ſanè in Diis colendis omnem derelinquit materiam & corpus; & vi quadam ſupermundanâ Diis unitur. Quod autem uni vix tandem in ſacerdotii fine contingit, non expedit pro communi lege omnibus promulgare, nec ſanè eis, qui jam novitii ſunt in theurgiâ, aut medium itineris confecêre. Hi namque utrique corpoream quoquo modo ſolent rei divinæ curam agere.

ΑΠ' ἄλλης τοίνυν ἀρχῆς ὁρμώμενοι τοῦ τε κόσμου, καὶ τῶν ἐγκοσμίων θεῶν, τῆς τε ἐν αὐτῷ τῶν τεττάρων στοιχείων διανομῆς, καὶ τῆς κατὰ τὰ μέτρα τῶν στοιχείων συλλήξεως, καὶ τῆς ἐν τάξει περὶ τοῖς κέντροις περιδινουμένης περιφορᾶς, εὔβατον ἔχομεν ἄνοδον ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς περὶ θυσιῶν ἁγιστείας. εἰ γὰρ αὐτοί γε ἐσμὲν ἐν κόσμῳ, καὶ ὡς μέρη περιεχόμεθα ἐν ὅλῳ τῷ παντί, προσαγόμεθά τε ὑπ' αὐτοῦ πρώτως, καὶ τελειούμεθα ἀπὸ τῶν ὅλων ἐν αὐτῷ δυνάμεων, ἀπό τε τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων συνεστήκαμεν, καὶ μοῖράν τινα ζωῆς καὶ φύσεως παρ' αὐτοῦ λαβόντες ἔχομεν· οὐ δεῖ δὴ διὰ ταῦτα ὑπερβαίνειν τὸν κόσμον καὶ τὰς ἐγκοσμίους διατάξεις. θῶμεν οὖν καθ' ἑκάστην περικόσμιον μερίδα εἶναι μέν τι, καὶ σῶμα τοῦτο ὅπερ ὁρῶμεν, εἶναι καὶ τὰς περὶ τοῖς σώμασι μεριστὰς δυνάμεις ἀσωμάτους· ὁ δὴ τῆς θρησκείας νόμος τὰ ὅμοια δηλονότι τοῖς ὁμοίοις ἀπονέμει, καὶ διατείνει δι' ὅλων οὕτως ἄνωθεν ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἀσώματα μὲν ἀσωμάτοις, σώματα δὲ σώμασι τὰ σύμμετρα κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἑκατέροις ἀποδιδούς. ἀλλὰ μὴν ὁπότε γέ τις τῶν θεουργικῶν θεῶν ὑπερκοσμίων μετάσχοι, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πάντων σπανιώτατον, ἐκεῖνος δήπουθέν ἐστιν, ὁ καὶ σωμάτων καὶ ὕλης ὑπερέχων, ἐπὶ θεραπείᾳ τῶν θεῶν· ὑπερκοσμίῳ τε δυνάμει τοῖς θεοῖς ἑνούμενος. ὃ δὲ δὴ ἑνί ποτε μόλις καὶ ὀψὲ παραγινόμενον ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἱερατικῆς, τοῦτο κοινὸν ἀποφαίνειν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τοὺς ἀρχομένους τῆς θεουργίας ποιῆσαι ὑπάρχημα κοινόν· οὐδὲ πρὸς τοὺς μεσοῦντας ἐν αὐτῇ. καὶ γὰρ οὗτοι ἀμηγέπως σωματοειδῆ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ὁσιότητος.

CAP.

CAP. XXI.

Sacrificia oportet eſſe Diis paria. Dii quoties apparent magno ſpirituum numero ſtipantur; his omnibus cultus eſt habendus, ſi Sacrificium ſit plenum & perfectum. Deorum numerum apparentium ſoli norunt theurgi; ſoli quod ſit perfectum Sacrificium. Non ſine magno malo quenquam Deorum inhonoratum prætermitti.

OIMAI τοίνυν καὶ τοῦτο ἂν προσομολογῆσαι πάντας τοὺς φιλοθεάμονας τῆς θεουργικῆς ἀληθείας, ὡς οὐκ ἐκ μέρους χρὴ, οὐδὲ ἀτελῶς συνυφαίνειν τοῖς θεοῖς τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς εὐσέβειαν· ἐπειδὴ τοίνυν πρὸ τῆς παρουσίας τῶν θεῶν προκινοῦνται πᾶσαι δυνάμεις, ὅσαι αὐταῖς προϋπόκεινται, καὶ ὅταν μέλλωσι κινεῖσθαι ἐπὶ γῆν προηγοῦνται αὐτῶν, καὶ προπομπεύουσιν· ὁ μὲν μὴ ἀπονείμας πᾶσι τὸ προσφορον, καὶ κατὰ τὴν ἐπιβάλλουσαν τιμὴν ἕκαστον δεξιωσάμενος, ἀτελὴς ἀπέρχεται καὶ ἄμοιρος τῆς μετουσίας τῶν θεῶν. ὁ δὲ πάντας ἱλεωσάμενος, καὶ ἑκάστῳ τὰ κεχαρισμένα καὶ κατὰ δύναμιν ὁμοιότατα δῶρα προσενεγκὼν, ἀσφαλὴς, καὶ ἄπταιστος ἀεὶ διαμένει, τέλεον καὶ ὁλόκληρον τὴν ὑποδοχὴν τοῦ θείου χοροῦ καλῶς ἀποπληρώσας. ὁπότε δὴ οὖν τοῦτο οὕτως ἔχει, πότερον ἁπλοῦν καὶ ἐξ ὀλίγων δή τινων συνιστάμενον δεῖ τρόπον εἶναι τῆς ἁγιστείας, ἢ πολύτροπον καὶ παναρμόνιον, καὶ ἀπὸ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συγκεκροτημένον; εἰ μὲν οὖν ἁπλοῦν ἦν τι, καὶ μιᾶς τάξεως, καὶ τὸ παρακαλούμενον καὶ κινούμενον ἦν ἐν ταῖς ἁγιστείαις, ἁπλοῦς ἦν καὶ τῶν θυσιῶν ἐξ ἀνάγκης ὁ τρόπος. εἰ δὲ τῶν μὲν ἄλλων οὐδενὶ περιληπτόν, ὅσον ἐγείρεται πλῆθος δυνάμεων ἐν τῷ κατιέναι, καὶ κινεῖσθαι τοὺς θεούς· μόνοι δὲ οἱ θεουργοὶ ταῦτα ἐπὶ τῶν ἔργων πειραθέντες, ἀκριβῶς γινώσκουσι· μόνοι οὗτοι καὶ δύνανται γινώσκειν τίς ἐστιν ἡ τελεσιουργία τῆς ἱερατικῆς· καὶ τὰ παραλειπόμενα ἴσασι κἂν βραχέα ᾖ, ὅτι τὸ ὅλον τῆς θρησκείας ἔργον ἀνατρέπει, ὥσπερ ἐν ἁρμονίᾳ μιᾶς χορδῆς ῥαγείσης, ἡ ὅλη ἀνάρμοστος

ARBITROR igitur & hoc in confeſſo eſſe apud omnes veritatis theurgicæ ſtudioſos, non oportere cultum ſuperis convenientem, aut partialiter, aut imperfectè adhibere. Quoniam igitur antequam appareant Dii, deſcendantque ad terram, omnes præſubjacentes illis potentiæ moventur, & præcurrunt, pompæque inſerviunt; nimirum qui non diſtribuit omnibus quod cuique congruit, nec unumquemque ſuo proprio honore proſequitur, abit inhonoratus ipſe & expers divinæ communicationis. Qui verò omnes procuraverit, grataque dona unicuique, & quantum poteſt accommodata offerat, is certus, & ſecurus eventûs permanet, ut qui plenè & perfectè omnia ad divinum chorum excipienda ritè præſtiterit. Cùm itaque hæc ita ſe habeant, ſimplicemne & ex paucis compoſitum oportet eſſe religionis (in Sacrificiis) modum, an multiformem & ex variâ harmoniâ, omnibus mundanis quaſi concinentibus, conflatum? Sanè ſi ſimplex, & unius generis divinitas advocata, & ſacris commota adventaret, omnino utique Sacrificiorum modus ſimplex ſufficeret: at verò ſi nullus poteſt dignoſcere quanta poteſtatum turma ſuſcitari ſoleat, quando Dii deſcendunt, & commoventur, niſi ſoli ſacerdotes, qui reipſâ edocti hoc accuratè norunt; ſoli ſanè ſacerdotes intelligere poſſunt, quæ ſit perfecta colendi ratio, & quòd pauca prætermiſſa totum religionis opus evertant. Quemadmodum ſi una chorda diſrumpatur, tota ſubitò inharmonica

&

& diſſona evadit harmonia. Quemadmodum igitur in Deorum manifeſtis deſcenſibus manifeſtum quoque nobis provenit damnum, ſi quem ex ſuperis prætermittimus inhonoratum, ita etiam ſi arcani & inconſpicui ſacrificiis adſint, non oportet hunc colere, illum autem non; ſed omnino unuſquiſque colendus eſt pro ſuo gradu, quem tenet. Qui autem aliquem proprio fraudat, totum confundit religionis opus; & quæ nunc una integraque eſſet conformitatem diſſipat; neque, ut alicui fortè poſſit videri, imperfectè Deos ſuſcipit, ſed totam ceremoniam penitus evacuavit.

τι καὶ ἀσύμμετρος γίνεται. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν φανερῶν θείων καθόδων, ἐναργὴς ἡ βλάβη γίνεται τοῖς ἀτίμητόν τινα τῶν κρειττόνων παραλείπουσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀφανοῦς αὐτῶν παρουσίας ἐν ταῖς θυσίαις, οὐ τὸν μὲν, τὸν δ' οὔ, πάντη δὲ τιμητέον καθ' ἣν ἕκαστος εἴληχε τάξιν. ὁ δὲ ἀγέραστόν τινα ἀφεὶς συνέχεε τὸ ὅλον, καὶ τὴν μίαν καὶ ὅλην διακόσμησιν διέσπασεν· οὐκ, ὡς ἄν τις οἴῳ νομίσειεν, ἀτελῆ τὴν ὑποδοχὴν ἐποιήσατο, ἀλλὰ καὶ τὸ παράπαν τὴν ὅλην ἀνέτρεψεν ἁγιστείαν.

CAP. XXII.

Perfectiſſimus cultus eſt qui in illo uno omnes ſimul colit eſſentias alias, & principatus. Pauciſſimis hoc dari. Quemadmodum mundus ex multis ordinibus coaleſcit, ſic & Sacrificium oportet ex multis partibus conſtare.

QUID verò an non ſacri cultûs perfectiſſima ratio ad totius multitudinis numinum unum & principale ſe dirigit, atque in eo divinas omnes eſſentias & principatus ſimul colit? Nullus dubito, ſed hoc ſerò admodum advenit, & oppidò paucis, & bene nobiſcum agi putandum eſt, ſi in vitæ occaſu contingat. Sed noſtra hæc diſputatio tali viro legem non ponit: eſt enim ſupra omnes hujuſmodi leges; ſed iis hunc ſacrorum præſcribit ordinem, qui aliquâ incitatione opus habeant. Hoc tantum vult, quòd quemadmodum mundus omnis ex multis ordinibus in unum ordinem conflatum habet, ſimiliter Sacrificia debent habere complementum juſtum & integrum, quo poſſint toti ſuperiorum ordini aptè concordare. Quare ſi ille mundus multiplex eſt & integer, & ex multis ordinibus connatus; oportet ſanè & ſacrorum ritus imitari ejus varietatem, varias afferendo poteſtates. Smiliter quæ circa nos ſunt, quoniam multiformia ſunt, non debent ex unâ tantùm ſui parte accommodari divinis (quæ eis præſident) cauſis, nec imperfectè ad ſuos duces aſcendere,

Τί δὲ, οὐχὶ τὸ ἀκρότατον τῆς ἱερατικῆς ἐπ' αὐτὸ τὸ κυριώτατον τοῦ ὅλου πλήθους ἓν ἀνατρέχει, καὶ ἐν αὐτῷ ἅμα τὰς πολλὰς οὐσίας καὶ ἀρχὰς συνθεραπεύει; καὶ πάνυ φαίημι ἄν, ἀλλὰ τοῦτο ὀψιαίτατα παραγίνεται, καὶ τοῖς σφόδρα ὀλιγοστοῖς, καὶ ἀγαπητὸν, εἰ ἐν δυσμῇ τοῦ βίου ποτὲ ὑπάρξοιεν. ἀλλ' ὁ νῦν λόγος οὐ τῷ τοιούτῳ ἀνδρὶ διαθεσμοθετεῖ, κρείττων γάρ ἐστι παντὸς νόμου· τοῖς δὲ δεομένοις θυμοῦ τινος προσάγει τὴν τοιαύτην νομοθεσίαν. λέγει τοίνυν ὅτι καθάπερ κόσμον τινὰ ἐκ πολλῶν τάξεων εἰς μίαν συνιόντα σύνταξιν, οὕτω καὶ τῶν θυσιῶν δεῖ τὴν συμπλήρωσιν ἀνέκλειπτον εἶναι καὶ ὁλόκληρον, ὅλῳ τῷ διακόσμῳ τῶν κρειττόνων συνάπτεσθαι. ἀλλὰ μὴν οὗτος εἴγε πολύς ἐστι, καὶ παντελὴς, καὶ κατὰ πολλὰς τάξεις συμφυόμενος, δεῖ τοίνυν καὶ τὴν ἱερουργίαν μιμεῖσθαι αὐτοῦ τὸ παντοδαπὸν, δι' ὅλων τῶν προσαγομένων δυνάμεων. κατὰ ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς παντοδαπὰ ὄντα, οὐκ ἀπὸ μέρους τινὸς τῶν ἐν αὐτοῖς συνυφαίνεσθαι πρὸς τὰ προηγούμενα αὐτῶν θεῖα αἴτια. ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῶς πρὸς τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν ἀνήκειν.

CAP. XXIII.

Ex varietate & plenitudine Sacrificiorum varia nobis obveniunt bona. Materia aliqua pura & divina à demiurgo genita; Diis recipiendis idonea, ligna, lapides, olera, aromata. Oraculis credendum de materia.

Ὁ τοίνυν ποικίλος τρόπος τῆς ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἀγιστείας, τὰ μὲν ἀποκαθαίρει, τὰ δὲ τελειοῖ τι τῶν ἐν ἡμῖν, ἢ περὶ ἡμᾶς ὄντων· τὰ δὲ εἰς συμμετρίαν καὶ τάξιν καθίστησι· τὰ δὲ ἄλλως ἀπολύει τῆς θνητοειδοῦς πλημμελείας· πάντα δὲ προσήγορα τοῖς ὅλοις κρείττοσιν ἡμῶν ἀπεργάζεται. καὶ μὴν συνιόντων γε εἰς ἓν αὐτὸ τῶν θείων αἰτίων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παραπλησίων αὐτοῖς παρασκευῶν, πάντα τέλεια καὶ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς θυσίας ἡ τελεσιουργία παρέχεται. οὐ χεῖρον δὲ τι καὶ τὰ τοιαῦτα προσθεῖναι πρὸς ἀκριβῆ περὶ τῶν αὐτῶν κατανόησιν. πέφυκεν ἀεὶ τῶν ἀκροτάτων ἡ περιουσία τῆς δυνάμεως καὶ ἐν τῷ δὲ ὑπερέχειν τῶν ὅλων, ἐν τῷ παρεῖναι πᾶσιν ἐξ ἴσου τὴν αὐτὴν ἀνεμποδίστως. ἐλλάμπει τοίνυν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τοῖς ἐσχάτοις τὰ πρώτιστα, καὶ πάρεστιν ἀΰλως τοῖς ἐνύλοις τὰ ἄϋλα. μὴ δή τις θαυμαζέτω ἐὰν καὶ ὕλην τινὰ καθαρὰν καὶ θείαν εἶναι λέγωμεν· ἀπὸ γὰρ τοῦ πατρὸς καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων καὶ αὐτὴ γενομένη, τὴν τελειότητα ἑαυτῆς ἐπιτηδείαν κέκτηται πρὸς θεῶν ὑποδοχήν. καὶ ἅμα οὐδὲν διείργει τὰ κρείττονα πρὸς τὸ δύνασθαι τὰ καταδεέστερα ἑαυτῶν ἐλλάμπειν. οὐδὲ τὴν ὕλην τοίνυν ἀφίστησιν οὐδὲ τῆς τῶν βελτιόνων μετουσίας, ὥστε ὅσα τέλεια καὶ καθαρὰ καὶ ἀγαθοειδῆ ὑπάρχει πρὸς θεῶν ὑποδοχὴν ἐστὶν οὐκ ἀνάρμοστος· ἐπεὶ γὰρ ἔδει καὶ τὰ ἐν γῇ μηδαμῶς εἶναι ἄμοιρα τῆς θείας κοινωνίας, ἐδέξατό τινα ἀπ᾽ αὐτῆς θείαν μοῖραν καὶ ἡ γῆ, ἱκανὴν οὖσαν χωρῆσαι τοὺς θεούς. ταῦτα τοίνυν κατιδοῦσα ἡ θεουργικὴ τέχνη, κοινῶς δὲ οὕτωσὶ κατ᾽ οἰκειότητα ἑκάστου τῶν

QUINIMO varius ille Sacrificiorum modus, quandoque purgat; quandoque ea, quæ in nobis ſunt, aut circa nos, perficit; quæ ſunt inordinata ad ſymmetriam & ordinem reſtituit; alia à mortalibus erroribus aliàs liberat: omnia denique conciliat univerſalibus naturis noſtrâ melioribus. Quando igitur fit utrinque conſpiratio, illinc cauſarum divinarum, hinc humanarum præparationum ex æquo reſpondentium, tunc Sacrificii operatio perfecta omnia quidem bona perfecta & immenſa reportat. Sed & præſtiterit nonnulla alia addere ad accuratiorem horum intelligentiam. In cauſis univerſi ſupremis ea eſt exuberantia poteſtatis, ut cùm in aliis, tum etiam in hoc, univerſa exuperet, videlicet quòd omnibus ex æquo una eademque ſine impedimento præſens ſit. Hac igitur ratione ipſa illa omnium prima ultimis uſque affulgent, & immaterialia principia materialibus adſunt immaterialiter. Sed nec mirum cuiquam videatur, ſi & materiam aliquam puram & divinam eſſe aſſeramus; nam ipſa quoque materia, cùm ab opifice patreque omnium facta ſit, meritò perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſenda eſt aptam ad Deos ſuſcipiendos. Quinetiam nihil eſt quod prohibet ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora. Quare nec materiam expertem faciet quicquam ſuperiorum participationis. Proinde quæcunque materia reperiatur perfecta & pura & boniformis, ad ſuſcipiendos Deos inepta non eſt. Nam cum oportuerit etiam terrena nullo modo expertia divinæ communicationis fore, ipſa quoque terra divinam quandam portionem inde ſuſcepit ad capiendos Deos ſufficientem. Illud igitur Sacrorum ſapientia obſervans, & ſic tam in communi, quàm propriè unicuiq;

Deorum

Deorum competentia ſuſceptacula excogitans, ſæpe componit in unum *lapides, herbas, animalia, aromata,* ſacra & perfecta & deiformia; atque deinde ex his omnibus ſuſceptaculum purum & perfectum fabricat: neque enim oportet omnem materiam deteſtari, ſed ſolam à Diis alienam; illam autem eligere oportet, quæ iis propria eſt, utpote quæ convenire poſſit tum ad Deorum ædificia & ſtatuas ponendas, tum etiam ad Sacrificia peragenda. Neque enim aliter terreſtribus locis & hominibus inibi habitantibus portio ulla à melioribus, adquiri poſſit, niſi tale quodpiam priùs jactum fuerit fundamentum. Porrò fidem adhibere oportet arcanis ſermonibus, qui teſtantur ex Diis per beatas viſiones, materiam quandam tradi. Hæc igitur illis ipſis tradentibus eſt cognata. Nonne igitur hujuſmodi materiæ Sacrificium Deos ad ſe oſtendendos excitat, & ad comprehenſionem continuò provocat; capitque eos advenientes, & perfectè oſtendit?

θεῶν τὰς προσφόρους ὑποδοχὰς ἀνευρίσκουσα, συμπλέκει πολλάκις λίθους, βοτάνας, ζῷα, ἀρώματα ἱερὰ καὶ τέλεα καὶ θεοειδῆ, κἄπειτα ἀπὸ πάντων τούτων ὑποδοχὴν ὁλοτελῆ καὶ καθαρὰν ἀπεργάζεται. οὐ γὰρ δεῖ δυσχεραίνειν πᾶσαν ὕλην, ἀλλὰ μόνην τὴν ἀλλοτρίαν τῶν θεῶν· τὴν δὲ οἰκείαν πρὸς αὐτοὺς ἐκλέγεσθαι, ὡς συμφωνεῖν δυναμένην, εἴς τε θεῶν οἰκοδομήσεις καὶ καθιδρύσεις ἀγαλμάτων, καὶ δὴ καὶ εἰς τὰς τῶν θυσιῶν ἱερουργίας. οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλως τοῖς ἐπὶ γῆς τόποις, ἢ τοῖς δεῦρο κατοικοῦσιν ἀνθρώποις, μετουσία ἂν γένοιτο τῆς τῶν κρειττόνων λήψεως, εἰ μή τις τοιαύτη καταβολὴ πρώτη προενιδρυθείη· πείθεσθαι δὲ χρὴ τοῖς ἀπορρήτοις λόγοις, ὡς καὶ διὰ τῶν μακαρίων θεαμάτων ὕλη τις ἐκ θεῶν παραδίδοται· αὕτη δήπου συμφυής ἐστιν αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς διδοῦσιν. οὐκοῦν καὶ ἡ τῆς τοιαύτης ὕλης θυσία ἀνεγείρει τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὴν ἔμφασιν, καὶ προσκαλεῖται εὐθέως πρὸς κατάληψιν, χωρεῖ τε αὐτοὺς παραγινομένους, καὶ τελείως ἐπιδείκνυσι;

CAP. XXIV.

Ea quæ ſunt ſub tutelâ alicujus Dei, & ei ſacra, maximè grata ſunt in Sacrificiis. In Ægypto ſacra animalia; ſacer ubique homo.

EADEM aliquis perdiſcere poteſt etiam ab aptâ diſtributione Deorum per locos factâ, atque ab ipſâ præfecturâ quæ per res ſingulas eſt diviſa, quæcunque, ſecundùm varios Deorum ordines, majores minoreſque ſortes ejuſmodi nacta eſt. Eſt quippe hoc manifeſtum Diis quorundam locorum rectoribus Sacrificium ex iiſdem rebus, quæ ibidem naſcuntur, fore admodum conſentaneum, & gubernantibus ea quæ ex gubernatis ſunt. Semper enim opifici ſuum opus potiſſimùm gratum eſt, & qui aliqua primò procreant, talia rurſus habent in primis accepta. Sive igitur animalia ſint, ſive plantæ, ſive alia quælibet terrena, quæ

ΤΑ δ' αὐτὰ ἄν τις καταμάθοι, καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τόπους διανομῆς, καὶ ἀπὸ τῆς μεριστῆς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἐπιστασίας, ὅπῃ κατὰ διαφόρους τάξεις, ἢ μείζονας, ἢ ἐλάττονας τὰς λήξεις ταύτας κατανενέμηται. δῆλον γὰρ δήπου τοῦθ' ὅτι τοῖς ἐπιβεβηκόσι τινῶν τόπων θεοῖς, τὰ ἀπ' αὐτῶν γιγνόμενα προσάγεσθαι εἰς θυσίαν ἐστὶν οἰκειότατα· καὶ τοῖς ἄρχουσι τὰ τῶν ἀρχομένων. ἀεὶ μὲν γὰρ τοῖς ποιοῦσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα διαφερόντως ἐστὶ κεχαρισμένα· τοῖς δὲ πρώτως τινὰ παράγουσι, καὶ πρώτως ἐστὶ τὰ τοιαῦτα προσφιλῆ· εἴτε οὖν ζῷά τινα, εἴτε φυτὰ, εἴτε ἄλλα τῶν ἐπὶ γῆς διακυβερνᾶται ἀπὸ

τῶν κρειττόνων, ὁμοῦ τε τῆς ἐπιστασίας αὐτῶν μετείληχε, καὶ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν προξενεῖ πρὸς αὐτοὺς ἀδιαίρετον. ἔνια μὲν οὖν τῶν τοιούτων σωζόμενα αὐτὰ καὶ τηρούμενα τῶν συνεχόντων συναύξει τὴν πρὸς θεοὺς οἰκείωσιν, ὅσα τῷ μένειν ἀκέραια τὴν δύναμιν τῆς κοινωνίας θεῶν καὶ ἀνθρώπων διασώζει. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ἔνια τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ζώων, καὶ οἷος ὁ ἱερὸς ἄνθρωπος πανταχοῦ ὑπάρχει. ἔνια δὲ καθαγιαζόμενα, λαμπροτέραν ποιεῖ τὴν οἰκειότητα, ὅσα τὴν ἀνάλυσιν ἐπὶ τὴν τῶν πρώτων στοιχείων ἀρχὴν συγγενῆ ποιεῖται τοῖς τε κρειττόνων αἰτίοις καὶ ἱεροπρεπεστέραν· πλειουμένης γὰρ ἀεὶ ταύτης, πλείονα καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἐνδιδόμενα ἀγαθὰ καθήκει.

ſub meliorum gubernatione poſita ſunt, ut ipſa eorum participant præfecturam, ita nobis communionem cum ſuperis conciliant individuam. Nonnulla ergo ex his, quatenus conſervantur atque cuſtodiuntur, augent tenentium ad Deos familiarem accommodationem; quotcunque n. ex eo quòd conſerventur integra, vim communionis inter Deos & homines conſervant. Talia ſunt quædam apud Ægyptios animalia, & ubique ſacer homo. Quædam verò mactata & combuſta familiaritatem efficiunt clariorem; quæcunque videlicet reſolutionem in primorum elementorum principium, cognationem efficiunt cauſis ſuperioribus atque ritui ſacrorum convenientiorem. Ubique enim quo magis proprietas familiaritaſque perficitur, eo perfectiora bona ad nos inde deſcendunt.

C A P. XXV.

Sacra non ſunt hominum inventa. Deus & Angeli (gentium Præſtites) adſunt ſuis ſacris. Magnâ curâ & ſanctimoniâ omnia peragenda; nihil omittendum, nihil alienum alicui Deo offerendum.

Εἰ μὲν οὖν ἀνθρώπινα ἔθη ταῦτα ἦν μόνον, καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων νομίμων ἐπεκυροῦτο, εἶχεν ἄν τις λέγειν ἡμετέρων ἐπινοιῶν εὑρέσεις εἶναι τὰς τῶν θεῶν ἁγιστείας· νῦν δὲ θεός ἐστιν αὐτῶν ἡγεμὼν, ὁ ἐπὶ θυσιῶν οὕτω καλούμενος, ᾧ θεοὶ καὶ ἄγγελοι περὶ αὐτὸν παμπληθεῖς ὑπάρχουσι. καθ' ἕκαστόν τι ἔθνος τῶν ἐπὶ γῆς διακεκλήρωταί τις ὑπ' αὐτοῦ κοινὸς προστάτης· καὶ καθ' ἕκαστον ἱερὸν, ὁ ἴδιος· καὶ τῶν μὲν πρὸς θεοὺς θυσιῶν, ἔφορός ἐστι θεός· τῶν δὲ πρὸς ἀγγέλους, ἄγγελος· τῶν δὲ πρὸς δαίμονας, δαίμων· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως ὁ κατὰ τὸ οἰκεῖον γένος συγγενῶς συγκεκλήρωται ἐφ' ἑκάστων. ὁπότε δὴ οὖν μετὰ θεῶν ἐφόρων καὶ ἀποπληρωτῶν τῆς θυηπολίας τὰς θυσίας προσάγομεν τοῖς θεοῖς, ὁμοῦ μὲν σέβειν δεῖ τὸν θεσμὸν τῆς ἐν ταῖς θυσίαις θείας ἁγιστείας ὁσίας· ὁμοῦ δὲ θαρρεῖν ἐφ' ἑαυ-

JAM ſi hæc ex moribus hominum tantùm fierent & humanis tantùm niterentur conſtitutionibus, poterat meritò quis dicere, Deorum religiones noſtra eſſe inventa; nunc autem à Deo proficiſcuntur qui per iſta ſacra invocatur. Diique & Angeli quamplurimi adſunt ei, ſub quo, per cunctas in terrâ gentes, numen aliquod ſortitum eſt præfecturam communemque provinciam; proprium quoque inde tributum eſt templo unicuique numen: item ſacrorum ad Deos factorum inſpector eſt Deus, ad Angelos Angelus, ad Dæmonas Dæmon; & in aliis ſacris ſimili modo ſecundùm proprium genus [præfectûs] cognatam ſortitus eſt præfecturam in ſingulis. Quando igitur ſub numinibus inſpectantibus auctoribuſque ſacrorum ſacrificia offeramus Diis, omnino oportet cautè obſervare legem & ordinem divinæ

divinæ ſanctimoniæ in Sacrificiis, ſimul bono eſſe animo nos oportet, quoniam Diis auctoribus operamur; interea etiam dignam adhibere curam, ne quod Diis indignum munus aut alienum offeramus. Denique id ſummatim admonemus, ut ſingula quæ in nobis & circa nos ſunt, circumſpiciamus diligenter, & quæ in mundo; item Deos, Angelos, Dæmones gentibus diſtributos; & hac unicuique ratione gratum Sacrificium ſimiliter offeramus. Hoc enim pacto duntaxtat digna præſidente numine ſanctimonia ſervari poſſit.

τοῖς προσήκει ὡς ὑπὸ θεοῖς ἄρχουσιν ἱερουργουμένην. ὅμως δὲ καὶ τὴν ἀξίαν εὐλάβειαν ἔχειν, μήπῃ τῶν θεῶν ἀνάξιόν τι δῶρον προσαγάγωμεν, ἢ ἀλλότριον. ἐπὶ τῷ τέλει δὲ κἀκεῖνο παραγγελλόμεθα στοχάζεσθαι πάντως τελέως τῶν περὶ ἡμᾶς, τῶν ἐν τῷ παντί, τῶν κατὰ γένη διανενεμημένων θεῶν, ἀγγέλων, δαιμόνων· καὶ πρὸς πάντας ταῦτα ὁμοίως προσφιλῆ τὴν θυσίαν δωρεῖσθαι, μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἐπάξιος τῶν ἐφεστηκότων αὐτῇ θεῶν ἡ ἁγιστεία γίγνοιτο.

CAP. XXVI.

De precibus: earum cum Sacrificiis neceſſitudo, variæ ſpecies, & effecta mira.

QUANDOQUIDEM verò preces magna pars ſint Sacrificiorum & in primis ea perficiant, roburque & conſummationem inde habeat totum eorum opus; communem etiam utilitatem toti religioni præſtent & ſocietatem indiſſolubilem Deos inter & ſacerdotes conficiant; non abs re erit, ſi pauca de precibus ediſſeram. Nam cùm ea res digna per ſe ſit, quæ cognoſcatur; tum etiam facit hoc in loco ad perfectiorem divinarum rerum ſcientiam. Dico igitur quòd prima precum ſpecies congregat, contactumque & notitiam nobis circa divina præſtat; ſecunda eſt conſenſûs communioniſque vinculum, & dona nobis invitat à Diis demiſſa, etiam antequam loquamur; & quæ perficiant omne noſtrum opus, etiam cùm nondum intelligamus. Sed tertiam & perfectiſſimam earum ſpeciem ineffabilis illa unitas conſignat, quæ totum earum robur collocat in Diis; quæque adeò in iis perfectè animam noſtram conquieſcere facit. Jam verò in tribus his terminis (in quibus divina omnia continentur) amicitiam nobis ad Deos preces conficiunt, ſacramque à Diis utilitatem

ΕΠΕΙ δὲ μέρος τῆς θυσίας, οὐ τὸ φαυλότατόν ἐστι τὸ τῶν εὐχῶν, συμπληροῖ τε αὐτὰς ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ διὰ τούτων κρατύνεται αὐτῶν, καὶ ἐπιτελεῖται τὸ πᾶν ἔργον· κοινήν τε συντέλειαν ποιεῖται πρὸς τὴν θρησκείαν, καὶ τὴν κοινωνίαν ἀδιάλυτον ἐμπλέκει τὴν ἱερατικὴν πρὸς τοὺς θεούς· οὐ χεῖρον καὶ περὶ αὐτῆς ὀλίγα διελθεῖν· καὶ γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ τοῦτο ἄξιόν ἐστι μαθήσεως, καὶ τὴν περὶ θεῶν ἐπιστήμην τελεωτέραν ἀπεργάζεται. φημὶ δὲ οὖν, ὡς τὸ μὲν πρῶτον τῆς εὐχῆς εἶδός ἐστι συναγωγόν, συναφῆς τε τῆς πρὸς τὸ θεῖον καὶ γνωρίσεως ἐξηγούμενον. τὸ δ' ἐπὶ τούτῳ κοινωνίας ὁμονοητικῆς συνδετικόν, δόσεις τε προκαλούμενον τὰς ἐκ θεῶν καταπεμπομένας πρὸ τοῦ λόγου, καὶ πρὸ τοῦ νοῆσαι τὰ ὅλα ἔργα ἐπιτελέσαι. τὸ δὲ τελεώτατον αὐτῆς ἡ ἄρρητος ἕνωσις ἐπισφραγίζεται, τὸ πᾶν κῦρος ἐνιδρύουσα τοῖς θεοῖς· καὶ τελέως ἐν αὐτοῖς κεῖσθαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν παρέχουσα· ἐν τρισὶ δὲ τούτοις ὅροις, ἐν οἷς τὰ πάντα θεῖα μετρεῖται, τὴν πρὸς θεοὺς ἡμῶν φιλίαν συναρμόζουσα, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν θεῶν ἱερατικὸν ὄφελος

τριπλῆν ἐνδίδωσι· τὸ μὲν εἰς ἐπίλαμψιν τεῖνον, τὸ δὲ εἰς κοινὴν ἀπεργασίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν τελείαν ἀποπλήρωσιν, ἀπὸ τοῦ πυρός· καὶ ποτὲ μὲν προηγεῖται τῶν θυσιῶν· ποτὲ δ᾽ αὖ μεταξὺ διαλαμβάνει τὴν ἱερουργίαν· ἄλλοτε δ᾽ αὐτὸ τέλος τῶν θυσιῶν ἀποπληροῖ. ἔργον τε οὐδὲν ἱερατικὸν ἄνευ τῶν ἐν ταῖς εὐχαῖς ἱκετειῶν γίνεται. ἡ δ᾽ ἐν αὐταῖς ἐγχρονίζουσα διατριβὴ, τρέφει μὲν τὸν ἡμέτερον νοῦν· τὴν δὲ τῆς ψυχῆς ὑποδοχὴν τῶν θεῶν ποιεῖ λίαν εὐρυτέραν. ἀνοίγει δὲ τοῖς ἀνθρώποις τὰ τῶν θεῶν· συνήθειαν δὲ παρέχει πρὸς τὰς τοῦ φωτὸς μαρμαρυγάς· κατὰ βραχὺ δὲ τελειοῖ τὰ ἐν ἡμῖν πρὸς τὰς τῶν θεῶν συναφάς, ἕως ἂν ἐπὶ τὸ ἀκρότατον ἡμᾶς ἐπαναγάγῃ. καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα τῆς διανοίας ἤθη, ἠρέμα ἀνέλκει· τὰ δὲ τῶν θεῶν ἡμῖν ἐνδίδωσι· πειθὼ δὲ καὶ κοινωνίαν καὶ φιλίαν ἀδιάλυτον ἐγείρει. τόν τε θεῖον ἔρωτα συναύξει, καὶ τὸ θεῖον τῆς ψυχῆς ἀνάπτει. ἀποκαθαίρει τε πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπορρίπτει τοῦ αἰθερώδους καὶ αὐγοειδοῦς πνεύματος περὶ αὐτὴν, ὅσον ἐστὶ γενεσιουργόν. ἐλπίδα τε ἀγαθὴν καὶ τὴν περὶ τὸ φῶς πίστιν τελειοῖ· καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν, ὁμιλητὰς τῶν θεῶν, ἵν᾽ οὕτως εἴπωμεν, τοὺς χρωμένους αὐταῖς ἀπεργάζεται. εἰ δὴ τοῦτό ἐστιν, ὅσαπερ εὐχῶν ἄν τις εἴποι· δρᾷ τι ἐν ἡμῖν τοσαῦτα ἀγαθὰ τὸ τοιοῦτον, ἔχει τε πρὸς τὰς θυσίας ἣν εἰρήκαμεν κοινωνίαν, πῶς οὐ καὶ διὰ τούτου καταφανὲς γίνεται τὸ τῶν θυσιῶν τέλος, ὡς συναφῆς καὶ αὐτὸ δημιουργικῆς μετείληχεν. ἐπειδὴ δι᾽ ἔργων οἰκειοῦται τοῖς θεοῖς, τότε ἀγαθὸν αὐτῆς ὡς τοσοῦτόν ἐστιν, ὅσον ἀπὸ τῶν δημιουργικῶν αἰτίων καταπέμπεται εἰς ἀνθρώπους. καὶ μὴν ἀπ᾽ ἐκείνου γε αὖθις, τὸ τῶν εὐχῶν ἀναγωγὸν καὶ τελεσιουργὸν, καὶ ἀποπληρωτικὸν ἔνδηλον γίνεται. πῶς μὲν δραστήριον, πῶς δὲ ἡνωμένον ἐπιτελεῖται. πῶς δὲ ἔχει τὸν ἐνδιδόμενον ἀπὸ τῶν θεῶν κοινὸν σύνδεσμον. τὸ τρίτον τοίνυν, ὡς ἄμφω δι᾽ ἀλλήλων βεβαιοῦται, καὶ δύναμιν ἐντίθησιν εἰς ἄλληλα ἁγιστείας τε-

triplicem adferunt. Una ad illuminationem pertinet, altera ad communem operum executionem, tertia ad perfectam ex igne [divino] plenitudinem. Item preces & oratio aliquando Sacrificia præcedit, aliquando media intervenit, aliquando finem complet ſacrificandi. Opus verò nullum in ſacris abſque orationis interceſſione unquam efficitur. Oratio denique diutinè frequentata nutrit intellectum noſtrum; animam ad divina ſuſcipienda admodum reddit capaciorem; divina hominibus patefacit; ad luminis divini ſplendores aſſuefacit: paulatim noſtras [infirmitates] ad Deos contingendos perficit, quouſque ad ſummum nos perducat. Mores quidem noſtræ animæ leniter ſurſum trahit, divinos nobis viciſſim inſerit; perſuaſionem quoque & communionem & amicitiam procreat indivulſam: amorem divinum in animâ fovet, & quicquid eſt divini in animâ accendit; quicquid animæ adverſatur, expurgat, ejicitque quicquid eſt ad genituram proclive in ejus ſpiritu æthereo ſplendidoque; ſpem bonam & fidem perficit circa lumen, & ut verbo dicam, Deorum præſtat collocutiones familiares, qui eis frequenter utuntur. Si igitur quam dixit quis oratio tale quid ſit, & talia in nobis bona operetur, habeatque ad ſacrificia eam quam oſtendimus connexionem; non poteſt non vel ex hoc ipſo ſatis conſtare, quòd Sacrificiorum finis is ſit, ut indipiſcatur cum Deo omnium architecto conjunctionem, quandoquidem per opera Diis accommodatur. Itaque & bonum ejus tantum eſt, quantum à cauſis opificibus ad genus humanum mittitur. Atque inde rurſus apparet virtus orationis reductiva, perfectiva, impletiva; etiam quâ ratione tam efficax eſt & unitiva evadat, & quomodo à Diis inditum habeat commune vinculum. Deinde & tertium illud facile quis poſſit intelligere, quomodo nempe oratio & Sacrificium mutuò ſe corroborent, ſibique communicent religionis vim ſacram,

&

& perfectam. Quandoquidem igitur ſacerdotalis diſciplinæ ea ſit conſenſio ſibique conſonantia, ut magis quovis animali ſua ſibi invicem membra per unam connexionem omnino concinnata habeat; hanc conſenſionem non oportet contemnere, nec ejus aliquas partes admittere, alias reprobare, ſed totam ſimul exercere, & per omnia perfici decet eos, qui cupiunt Diis ſincerè conjungi. Hæc igitur alio modo ſe habere non poſſunt.

λείαν ἱερατικήν, ῥᾳδίως ἄν τις ἀπὸ τῶν εἰρημένων κατανοήσειε· δῆλον δὴ δι' ὅλων φαίνεται τῆς ἱερατικῆς ἀγωγῆς ἡ πᾶσα σύμπνοια καὶ συνέργεια πρὸς ἑαυτήν, ζῴου παντὸς μᾶλλον συμφυῆ τὰ μέρη ἑαυτῆς παντάπασι κατὰ μίαν συνέχειαν συνάπτουσα· ἧς οὐδέποτε δεῖ καταμελεῖν, οὐ δὲ τὰ ἡμισημέρη αὐτῆς ἐγκρίνοντας, τὰ ἄλλα ἀποδοκιμάζειν· ὁμοίως δὲ πάσης ἐγγυμνάζεσθαι, καὶ δι' ὅλων αὐτῶν τελεῖσθαι χρὴ τοὺς ἐθέλοντας εἰλικρινῶς τοῖς θεοῖς συνάπτεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι.

SECT.

SECTIO VI.

CAP I.

De abſtinentiâ à cadaveribus, quæ cadavera (ex ſacrorum legibus) impura, quæ non; quædam Numina aliter quàm cæſis victimis colenda.

ΤΟ δὲ λοιπὸν, ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὴν ἑξῆς ἀπορίαν ὧν σὺ προτείνεις μεταβαίνειν. "τί γὰρ δήποτε, ὡς ὁ σὸς λόγος, νεκροῦ μὲν ἀθιγῆ δεῖ εἶναι τὸν ἐπόπτην, διὰ δὲ νεκρῶν ζώων τὰ πολλὰ αἱ θεαγωγίαι ἐπιτελοῦνται·" πάλιν οὖν καὶ ταῦτα διαλύοντες, τὴν δοκοῦσαν εἶναι μάχην ἐπισκεψώμεθα· μὴ οὐδαμῶς ᾖ τις ἐν αὐτῇ ἀντίθεσις, φαίνεται δὲ μόνον ἐναντίως ἔχειν. εἰ μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν νεκρῶν σωμάτων καὶ ἀπέχοιντο τῆς ἁφῆς, καὶ ἅπτοιντο, ἦν ἂν τοῦτο πρὸς ἑαυτὸ ὑπεναντίον. εἰ δὲ ἄλλων μὲν ἀπέχεσθαι παραγγέλλουσι τῶν ἀνιέρων, ἄλλων δὲ ἅπτεσθαι, ὅσα καθιεροῦνται, οὐδεμίαν τοῦτ' ἔχει ἐναντίωσιν· ἔτι τοίνυν τῶν μὲν ἀνθρωπείων σωμάτων, ἐπειδὰν ἀπολίπῃ αὐτὰ ἡ ψυχὴ, οὐκ ἔξεστι θιγγάνειν. τῆς γὰρ θείας ζωῆς ἴχνος τι, εἴδωλον, ἢ ἔμφασις ἐναποσβέννυται ἐν τῷ σώματι κατὰ τὸν θάνατον· τῶν δὲ ἄλλων ζώων, οὐκ ἔτι ἀνόσιον ἅπτεσθαι τεθνηκότων· ἐπειδὴ οὐδὲ κεκοινωνήκασι τῆς θειοτέρας ζωῆς. ἔστι τοίνυν πρὸς ἄλλους μὲν τὸ ἀναφὲς οἰκεῖον, οἷον τοὺς ὕλης καθαροὺς θεούς· πρὸς ἄλλους δὲ, τὸ κλητικὸν διὰ τῶν ζώων ἀποδέδοται, τοὺς ἐπιβεβηκότας τῶν ζώων καὶ προσεχῶς αὐτοῖς συνηρτημένους· οὐδὲ κατὰ τοῦτο οὖν συμβαίνει τις ἐναντίωσις.

RESTAT jam, & tempus monet ut ad ſequentem à te propoſitam dubitationem tranſeam. *Quare enim*, ut inſis tu, "*oportet ſacrorum inſpectorem cadaver non tangere, cum interim in ſacris operationibus per mactata animalia pleraque peragantur.*" Rurſus igitur, ut hæc diluamus, conſideremus hanc apparentem pugnam. Eſt ergo nulla vera oppoſitio; videntur tantùm hæc opponi. Nam ſi non tangere & tangere eadem corpora juberentur ſacerdotes, eſſet quidem hæc contradictio; ſed cum jubeant leges ſacrorum ab aliis, & quidem non ſacratis abſtinere, alia verò ut quæ conſecrata ſunt, attingere permittant, nulla eſt hic contradictio. Præterea corpora humana, poſtquam ea deſeruerit vita, non licet tangere: nam in noſtro corpore extinguitur per mortem divinæ vitæ ſtrictura, repreſentatio, apparitio. Cæterorum verò animalium corpora, poſtquam mortua ſint, attingere non eſt nefas, quoniam vitam divinam nequaquam participabant. Accedit & illud, is cultus nonnullis Diis eſt maximè accommodatus, ne quid morticini tangamus, iis ſcil. qui ab omni materiâ puri ſunt; aliis interim qui animalibus præſident & ad ea proximè appropriantur, ex lege ſacrorum invocatio per animalia ſancitur: quare nulla hic contingit repugnantia.

CAP. II.

Morticinia non niſi mortalibus impuritatem imprimere poſſunt. Dæmonibus incorporeis non item.

SED & alio modo poſſit quis hoc ſolvere. Corpora vitâ caſſa contaminant homines in materiâ detentos, quoniam non vivens viventi maculam quandam inurit, quemadmodum puro impurum, & habitui ejus privatio nocet. Et quoniam quod jam mortuum eſt, illud quaſi inficit per naturalem eò tendentiam quod habet moriendi in ſe potentiam. At verò Dæmoni incorporeo prorſus, omnem aliunde corruptionem reſpuenti cadaver nihil maculæ poteſt imprimere, nam longè ſuperet, neceſſe eſt, cadaver corruptibile; nullamque ab eo poteſt vitii haurire ſuſpicionem: & hæc dicenda habui de hâc tuæ dubitationis difficultate.

ΚΑΙ ἄλλως δ' ἄν τις τοῦτο διαλύσειεν· ἀνθρώποις μὲν γὰρ ἐν ὕλῃ κατεχομένοις τοῖς ἐστερημένα τῆς ζωῆς σώματα φέρει τινὰ κηλῖδα· διότι τὸ μὴ ζῶον ζῶντι, ὥσπερ τῷ καθαρῷ τὸ ῥυπαρὸν, καὶ τῷ ἐν ἕξει τὸ ἐν στερήσει, μολυσμόν τινα ἐντίθησιν· καὶ διότι τὸ μὴ δύναμιν ἔχοντι τοῦ ἀποθνήσκειν ἐμποιεῖ τινα μολυσμὸν, διὰ τῆς φυσικῆς, τὸ χεῖρον, πρὸς αὐτὸ ἐπιτηδειότητα. δαίμονι δὲ τὸ σῶμα, ἀσωμάτῳ ὄντι παντελῶς, καὶ μὴ παραδεχομένῳ φθορὰν μηδαμόθεν, οὐδένα ἐμποιεῖ μολυσμόν. ἀλλ' ὑπερέχειν ἀνάγκη τοῦ διεφθαρμένου σώματος, καὶ μηδεμίαν ἀπ' αὐτοῦ παραδέχεσθαι τινὰ εἰς ἑαυτὸν φθορᾶς ἔμφασιν· περὶ μὲν οὖν τῆς ἐναντιώσεως τῆς ἀπορίας τοσαῦτα λέγω.

CAP. III.

De ſacris animalibus, quibus mactatis in divinationibus utuntur. De Accipitre.

JAM ſigillatim illud interpretando exequamur, quomodo per ſacra animalia, puta Aſtures, dentur vaticinia. Deos igitur ipſos ad hæc ſic procurata corpora accedere nunquam dicimus. Dii enim neque particulariter, nec proximè, neque materialiter, neque aliquâ cum habitudine animalibus particularibus præſident; ſed omnis conjunctio cum vaticinii organis oportet tribuatur prorſus Dæmonibus iis, qui valde diviſi ſunt, ſingulique ſingulis animalium ſpeciebus præficiuntur, & huic ſuæ provinciæ proximè invigilant, quique ordinem ſuum ſortiti ſunt non uſquequaque independentem, & à materiâ liberam. Vel ſi quis ſic velit, iis Dæmonibus ſedem talem attribuat, per

ΑΥΤΟ δὲ καθ' ἑαυτὸ τὸ διὰ τῶν ἱερῶν ζώων, ὥσπερ τῶν ἱεράκων, ὅπως ἐπιτελεῖται μαντικὸν διερμηνεύοντες, θεοὺς μὲν οὐδέποτε φαμὲν παραγίνεσθαι τῇ χρήσει τῶν κηδευθέντων οὕτω σωμάτων. οὔτε γὰρ μεριστῶς, οὔτε προσεχῶς, οὔτε ἐνύλως, οὔτε μετά τινος σχέσεως προΐστανται τῶν καθ' ἕκαστα ζώων· δαίμοσι δὲ καὶ τούτοις σφόδρα διῃρημένοις, καὶ διαλαχοῦσιν ἄλλοις ἄλλα ζῶα, προσεχῶς τι ἐπιβεβηκόσι τῇ τοιαύτῃ προστασίᾳ, καὶ οὐ παντελῶς αὐτάρκη καὶ ἄϋλον τὴν οἰκείαν ἀρχὴν διακληρωσαμένοις ἡ τοιαύτη δίδοται τῶν μαντικῶν ὀργάνων ἐπαφή. ἢ εἰ οὕτω τις βούλοιτο τίθεσθαι, ἕδρα αὐτοῖς ἀπονενεμήσθω τοιαύτη, δι' ἧς ἀν-

θρώποις ὁμιλεῖν καὶ χρηστῶς πεφύκασι· σωμάτων μὲν οὖν καὶ ταύτην εἶναι καθαρὰν δεῖ νομίζειν· οὐδεμία γὰρ γίνεται κοινωνία τῷ καθαρῷ πρὸς τὸ ἐναντίον, διὰ δὲ τῆς ψυχῆς τῶν ζώων συνάπτεσθαι αὐτὴν ἀνθρώποις ἔχει τινὰ λόγον· αὕτη γὰρ ἔχει τινὰ οἰκειότητα πρὸς ἀνθρώπους μὲν, διὰ τὸ ὁμογενὲς τῆς ζωῆς· πρὸς δαίμονας δὲ, διότι σωμάτων ἀπολυθεῖσα, χωριστή πως ὑπάρχει· μέση δὲ οὖσα ἀμφοτέρων ὑπηρετεῖ μὲν τῷ ἐφεστηκότι, ἐξαγγέλλει δὲ τοῖς ἔτι κατεχομένοις ἐν σώματι, ἅπερ ὁ ἐπιβεβηκὼς προστάττει. κοινὸν δὲ σύνδεσμον ἀμφοτέροις τούτοις πρὸς ἀλλήλους δίδωσι.

quam inter homines obverſari, nobiſque uti poſſint. Sedem verò hanc oportet puram eſſe à corporibus exiſtimare (nullum enim eſſe poteſt puri cum impuro contubernium) quare probabile eſt mediantibus mortuorum animalium animabus connecti nobiſcum ſedem illam. Anima quippe iſta quandam ad nos habet cognationem, propter vitæ conſortium; ad Dæmonas autem, quoniam à corpore libera eſt & quaſi ſeparata jam exiſtat; igitur media inter utrumque ſubminiſtrat Dæmoni præſidenti, enuntiatque hominibus adhuc in corpore detentis mandata Dæmonis præfecti: adeoque vinculum mutuum inter hos nectit.

CAP. IV.

Anima ejus qui hujuſmodi vaticinio utitur, nonnihil de ſuo ad opus perficiendum confert; vaticinium iſtud non niſi de rebus exiguis; à divino longè diſtat, ei non fidendum.

ΔΕΙ δὲ ἡγεῖσθαι ὡς καὶ ἡ χρωμένη ψυχὴ τοῖς τοιούτοις μαντείοις, οὐκ ἐπήκοος μόνον γίνεται τῆς μαντείας, ἀλλὰ καὶ συμβάλλεταί τινα μοῖραν ἀφ' ἑαυτῆς οὐκ ὀλίγην εἰς τὴν ἀπεργασίαν αὐτῆς τὴν ἐπὶ τῶν ἔργων· καὶ γὰρ συντρέπεται καὶ συνεργεῖ καὶ συμπρογιγνώσκει διά τινος συμπαθοῦς ἀνάγκης· ἔστι μὲν οὖν ὁ τρόπος τῆς μαντείας οὗτος, τοιοῦτος πάντη διεστηκὼς τοῦ θείου καὶ ἀληθινοῦ τρόπου, περί σμικρῶν τε καὶ ἐφημέρων πραγμάτων δυνάμενος προλέγειν, περὶ τῶν ἐν τῇ διῃρημένῃ φύσει κειμένων ὅσα ἤδη περὶ τὴν γένεσιν ἐμφέρεται, κινήσεις τε ἀφ' ἑαυτῶν παρέχει τοῖς δυναμένοις αὐτὰς παραδέχεσθαι, καὶ πάθη πολυειδῶς ἐμποιεῖ τοῖς πεφυκόσιν ἐπιτηδείως εἰς τὸ συμπάσχειν. διὰ πάθους δὲ οὐκ ἂν παραγένοιτό ποτε ἡ τέλεια πρόγνωσις. αὐτὸ γὰρ μάλιστα τὸ ἄτρεπτόν τι καὶ ἄϋλον καὶ πάντη καθαρὸν, τῷ μέλλοντι ἐπιβάλλειν εἴωθε· τὸ δὲ

OPORTET autem conſiderare, quòd anima ejuſmodi vaticiniis utens, non ſolùm vaticinium audit accipitque, ſed etiam non parum ex ſeipſâ confert ad executionem ejus, quæ ad opera pertinet; hæc enim commovetur & cooperatur & ſimul prævidet per quandam neceſſariam ſympathiam. Hujuſmodi autem vaticinii modus longiſſimè abeſt à divino & vero vaticinii modo, poteſtque de paucis & vulgaribus rebus prædicere, de iis nempe quæ in naturis particularibus jacent, verſanturque adhuc circa generationem, & motus communicant iis rebus quæ ſuſcipere poſſunt, & paſſiones multifariam inferunt iis, quæ naturaliter ad compatiendum ſunt expoſita. Atqui per paſſionem nunquam poteſt perfecta præcognitio contingere. Quod enim eſt immutabile, immateriale & purum, id præcipuè ſolet futurum aſſequi; quod

verò

verò cum bruto & tenebricoſo corporeæ & materialis naturæ commiſcetur, id quoque plurimâ ignorantiâ oppletur. Hanc igitur artificioſam vaticinii machinam neque vaticinii legitimi nomine dignam cenſemus, neque ſerio tractandam, neque alteri utenti, tanquam habenti aliquid perſpicuum & exploratum veritatis ſignum, credendum eſt. Et tot dicta ſint de vaticinio hujuſmodi.

συμμιγνύμενον πρὸς τὸ ἀλόγιστον καὶ σκοτεινὸν τοῦ σωματοειδοῦς καὶ ὑλικοῦ, πληροῦται πολλῆς ἀγνωσίας. ὅθεν οὐδέποτε τὴν τοιαύτην τεχνικὴν κατασκευὴν εἰς τὸ μαντεύεσθαι ἀποδέχεσθαι ἄξιον· οὐδὲ χρῆσθαι αὐτῇ ἔτι μεγάλης σπουδῆς δεῖ· οὐδὲ ἄλλῳ χρωμένῳ πιστευτέον, ὡς ἔχοντι παρ' ἑαυτοῦ σαφές καὶ γνώριμόν τι τεκμήριον τῆς ἀληθείας. τοσαῦτα δὴ καὶ περὶ τῆς τοιαύτης μαντείας ἡμῖν εἰρήσθω.

CAP. V.

De minis quas intentant in Deos theurgi. Iſis, Baris, Oſiris, Typho. Spiritus quidam bruti.

AGE verò, diſſeramus jam de alio dubitationum genere, quarum cauſæ obſcuræ ſunt. In hoc genere, ut ipſe ais, ſunt *minæ illæ violentæ.* Et reſpectu iſtarum minarum hoc variè dividitur; aliquando enim "*cœlum diſrumpere, aliquando Iſidis occulta divulgare, aut arcanum in Abydo reconditum propalare, aut Barin ſiſtere, aut Oſiridos membra Typhoni diſpergere, aut ſimile aliquid facere minatur.* Sed hujuſmodi verba non, quod tu arbitraris, *adverſus Solem & Lunam aut aliquem alium è cœlitibus jaculantur homines*; (ita enim graviora quàm quæ tu perhorreſcis, evenirent abſurda.) Sed, ut in prioribus diximus, eſt quoddam poteſtatum genus in mundo valde diviſum, indiſcretum, inconſideratum, quod accipit quidem ab alio rationem, & obtemperat; per ſe autem nihil intelligit, nec verum aut falſum, poſſibile aut impoſſibile diſcernit. Hoc itaque genus comminationibus confertim jactatis commovetur & percellitur, ut quòd & ipſum naturaliter dictis vehementioribus agitetur, & alia etiam ducat trahatque per attonitam & inſtabilem phantaſiam.

ΦΕΡΕ δὴ οὖν καὶ περὶ ἄλλης ἡμῖν ἀποριῶν ἀποκεκρυμμένην ἐχούσης τὴν αἰτίαν ποιησώμεθα λόγον· ὅσπερ ἐστὶ μὲν ὡς καὶ σὺ αὐτὸς λέγεις, "βιαστικαὶ ἀπειλαί." μερίζεται δὲ περὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπειλῶν πολυμερῶς, "ἢ γὰρ τὸν οὐρανὸν προσαράξειν, ἢ τὰ κρυπτὰ τῆς Ἴσιδος ἐκφανεῖν, ἢ τὸ ἐν ἀβύσσῳ ἀπόρρητον δείξειν, ἢ στήσειν τὴν Βάριν, ἢ τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος διασκεδάσειν τῷ Τυφῶνι, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἀπειλεῖ ποιήσειν." τὸν δὴ οὖν τὸ εἶδος τῶν λόγων, οὐχ ὡς σὺ νομίζεις "πρὸς ἥλιον ἢ σελήνην, ἤ τινα τῶν κατ' οὐρανὸν" ἐπανατείνονται οἱ ἄνθρωποι· ἔτι γὰρ ἂν συνέβη δεινότερα ἄτοπα ὧν σὺ φρικιάζεις. ἀλλ' ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ἔστι τι γένος δυνάμεων ἐν τῷ κόσμῳ μεριστῶν, ἄκριτον, ἀλόγιστον, ὃ δέχεται μὲν ἀπ' ἄλλου λόγον καὶ κατακούει· οἰκείᾳ δὲ συνέσει οὔτε χρῆται, οὔτε τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, ἢ δυνατὸν ἢ ἀδύνατον διακρίνει. τὸ δὴ τοιοῦτον ἀθρόως ἐπισημαινομένων τῶν ἀπειλῶν συγκινεῖται καὶ ἐκπλήττεται, ὡς ἂν οἶμαι πεφυκὸς αὐτό τε ἄγεσθαι τῇ ἐμφάσει, καὶ τὰ ἄλλα ψυχαγωγεῖν διὰ τῆς ἐμπλήκτου καὶ ἀσταθμήτου φαντασίας.

CAP. VI.

Sacerdos minatur quatenus Deorum ſummorum auctoritate munitus incedit. Arcana ſymbola. Dæmones mundi partes cuſtodiunt.

ΕΧΕΙ δὲ ταῦτα καὶ ἄλλον τοιοῦτον λόγον. Θεουργὸς διὰ τὴν δύναμιν τῶν ἀπορρήτων συνθημάτων, οὐκέτι ὡς ἄνθρωπος, οὐδ' ὡς ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ χρώμενος ἐπιτάττει τοῖς κοσμικοῖς· ἀλλ' ὡς ἐν τῇ τῶν θεῶν τάξει προϋπάρχων, μείζοσι τῆς καθ' ἑαυτὸν οὐσίας ἐπανατάσεσι χρῆται· οὐχ ὡς ποιήσων πάντα ἃ διϊσχυρίζεται, ἀλλ' ἐν τῇ τοιαύτῃ τῶν λόγων χρήσει διδάσκων, ὅσην καὶ ἡλίκην καὶ τίνα ἔχει τὴν δύναμιν, διὰ τὴν πρὸς θεοὺς ἕνωσιν, ἣν παρέσχεν αὐτῷ τῶν ἀπορρήτων συμβόλων ἡ γνῶσις. δύναται δέ τις καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὡς τοσαύτην ἔχουσιν οἱ κατὰ μέρη διῃρημένοι δαίμονες, οἱ φυλάττοντες τὰ μέρη τοῦ παντὸς, ἐπιμέλειαν ἧς εἰλήχασιν ἕκαστοι μερίδος, καὶ κηδεμονίαν, ὡς μηδὲ λόγον ἐναντίον μὴ δέχεσθαι· τὴν δὲ ἀΐδιον διαμονὴν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ διαφυλάττειν ἀμετάτρεπτον. ταύτην τοίνυν ἀμετάπτωτον παρειλήφασι, διότι τῶν θεῶν ἡ τάξις ἀκίνητος κατὰ τὰ αὐτὰ διαμένει· ἐν ᾧ τοίνυν ἔχουσι τὸ εἶναι οἵ τε ἀέριοι καὶ οἱ περίγειοι δαίμονες, τοῦτο οὐδὲ ἄχρις ἀκοῆς ἀνέχονται ἀπειλούμενον.

SED & aliam explicationem hæc habent. Sacerdos per poteſtatem ſymbolorum arcanorum, non jam tanquam homo, & humanâ utens animâ, mundanis imperitat potentiis, ſed tanquam in ipſo Deorum ordine ſuperior exiſtens, & proinde grandioribus, quàm quæ hominem deceant, mandatis utitur: neque tamen, ac ſi facturus eſſet, quæ tunc fidenter pronuntiat; ſed oſtendit quantam & qualem, & cujuſmodi habeat auctoritatem, merito unionis cum Diis, quam quidem unionem ei procuravit arcanorum ſymbolorum cognitio. Poteſt & quis ſic reſpondere. Dæmones per mundum diſtributi, quique cuſtodiunt univerſi partes, tantam ſuæ quique provinciæ curam agunt & ſolicitudinem, ut nec verbum quidem illius ſaluti contrarium tolerare valeant, ut poſſint rerum mundanarum æternam perſeverantiam præſtare & immutabilem. Hanc igitur perſeverantiam immotam credunt, quoniam Deorum ordo immotus ſemper perſtat. In quo igitur eſſe ſuum hi Dæmones aërei & terreſtres habent, hoc ipſum minitationibus invadi ne quidem vel auditu ſuſtinent.

CAP. VII.

Dæmones cautè cuſtodiunt arcana myſteria in quibus Univerſi ſalus latet. Oſiridis beneficus influxus. Iſis vita omnium. Chaldæorum in Diis orandis mos purior eſt quàm Ægyptiorum

Η καὶ οὕτως ἄν τις ἀποδοίη τὸν ἀπολογισμόν· τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων οἱ δαίμονες ἐπιτροπεύουσι τὴν φυλακὴν, οὕτω δή τοι διαφερόντως, ὡς ἐνταῦθα πρώτως συνεχομένης τῆς ἐν τῷ παντὶ διακοσμήσεως. διὰ τοῦτο γὰρ μένει ἐν τάξει τὰ

SED & hoc pacto poſſit quis hæc explicare. Ineffabilium arcanorum cuſtodiam Dæmones agunt, idque adeo anxiè, quoniam in illis totius mundi ordo præcipuè contineatur Hanc enim ob cauſam mundi partes in ordine permanent,

quòd

Quod benefica Oſiridis poteſtas ſincera permanet & incorrupta, neque contrario tumultu & errore permiſcetur. Permanet inſuper omnium vita pura & ſemper incorrupta, quatenus vivificæ formoſæque rationes, quæ in Iſide reconditæ ſunt, non deſcendunt in hoc noſtris ſenſibus familiare corpus. Porro permanent omnia immobilia & perpetuæ generationis ſucceſſione æternâ, quatenus nunquam impeditur Solis curſus: deinde perfecta & integra permanent omnia, quamdiu quæ in Abydo recondita ſunt, nunquam aperiantur. In quibus igitur ſalus univerſi conſiſtit (conſiſtit autem in eo, ut quæ arcana ſunt, ſemper maneant abſcondita, & ſecretiſſima Deorum eſſentia nunquam contrariam ſubeat ſortem) hæc inquam terreni Dæmones, nec ad vocem uſque & auditum ſuſtinent aliter affici verbiſque profanari, & propterea adverſus Dæmonas hos iſtiuſmodi ſermonis minitantis uſus poteſtatem aliquam obtinet. Diis verò nemo interminatur, nec apud illos ejuſmodi obſecrationis locus ullus eſt. Quapropter Chaldæi, apud quos diſtinctus puruſque eſt Deorum ſolorum cultus, nunquam minis utuntur; Ægyptii verò, qui cum ſymbolis Deorum permiſcent etiam ea quæ ad Dæmonas pertinent, ad minas ejuſmodi aliquando deveniunt. Atque ita reſponſionem tibi de his breviter quidem, quantum autem mihi videtur, mediocriter claram, dedi.

τοῦ παντὸς μέρια, διότι ἡ ἀγαθοποιὸς τοῦ Ὀσίριδος δύναμις ἁγνὴ, καὶ ἄχραντος μένει, καὶ οὐ συμμίγνυται πρὸς τὴν ἐναντίαν πλημμέλειαν καὶ ταραχήν. μένει δὲ καὶ ἡ τῶν ὅλων ζωὴ καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορος· ἐπειδὴ τὰ ἀπόκρυφα ζωογόνα τῶν λόγων κάλλη τῆς Ἴσιδος οὐ κάτεισιν εἰς τὸ φαινόμενον καὶ ὁρώμενον σῶμα. ἀκίνητα δὲ διαπελεῖ πάντα καὶ ἀειγενῆ, διότι οὐδέποτε ἵσταται ὁ τοῦ ἡλίου δρόμος· τέλεια δὲ καὶ ὁλόκληρα διαμένει πάντα, ἐπειδὴ τὰ ἐν Ἀβύδῳ ἀπόρρητα οὐδέποτε ἀποκαλύπτεται. οἷς οὖν ἔχει τὴν σωτηρίαν τὰ ὅλα, λέγω δὲ ἐν τῷ τὰ ἀπόρρητα κεκρυμμένα ἀεὶ διατηρεῖσθαι, καὶ ἐν τῷ τὴν ἄφθεγκτον τῶν θεῶν οὐσίαν, μηδέποτε τῆς ἐναντίας καταλαμβάνεσθαι μοίρας· τοῦτο οὐδ' ἄχρι φωνῆς ἀνεκτόν ἐστι τοῖς περιγείοις δαίμοσιν ἐπακούειν, ὡς ἄλλως ἔχον, ἢ βέβηλον γιγνόμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει τινὰ πρὸς αὐτοὺς ὁ τοιοῦτος τρόπος τῶν λόγων· θεοῖς δὲ οὐδεὶς ἀπειλεῖ, οὐδ' ἔστι τις τοιοῦτος τρόπος εὐχῆς πρὸς αὐτοὺς γιγνόμενος. διόπερ παρὰ Χαλδαίοις, παρ' οἷς διακέκριται καθαρὸς ὁ πρὸς μόνους τοὺς θεοὺς λόγος, οὐδαμοῦ ἀπειλὴ λέγεται. Αἰγύπτιοι δὲ συμμιγνύντες ἅμα μετὰ τῶν θείων συνθημάτων, καὶ τοὺς δαιμονίους λόγους, χρῶνται, ἔστιν ὅτε, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς. ἔχεις δὴ καὶ τὴν περὶ τούτων ἀπόκρισιν, σύντομον μὲν, μετρίως δ' ἐγῷμαι ἀποκεκαθαρμένην.

SECTIO VII.

CAP. I.

Theologia Ægyptiorum ſymbolica.

Τῆς δ' αὐτῆς θεοσόφου μούσης, κἀκεῖνα δεῖται εἰς τὴν διάλυσιν τὰ ἀπορήματα· πρότερον δή σοι βούλομαι τῶν Αἰγυπτίων τὸν τρόπον τῆς θεολογίας διερμηνεῦσαι. οὗτοι γὰρ τὴν φύσιν τοῦ παντὸς, καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν θεῶν μιμούμενοι, καὶ αὐτοὶ τῶν μυστικῶν καὶ ἀποκεκρυμμένων καὶ ἀφανῶν νοήσεων εἰκόνας τινὰς διὰ συμβόλων ἐκφαίνουσιν, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις τοῖς ἐμφανέσιν εἴδεσι τοὺς ἀφανεῖς λόγους διὰ συμβόλων, τρόπον τινὰ, ἀπετυπώσατο. ἡ δὲ τῶν θεῶν δημιουργία, τὴν ἀλήθειαν τῶν εἰδῶν διὰ τῶν φανερῶν εἰκόνων ὑπεγράψατο. εἰδότες οὖν χαίροντα πάντα τὰ κρείττονα ὁμοιώσει τῶν ὑποδεεστέρων, καὶ βουλόμενοι αὐτὰ ἀγαθῶν οὕτω πληροῦν διὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν μιμήσεως, εἰκότως καὶ αὐτοὶ τὸν πρόσφορον αὐτοῖς τρόπον τῆς κεκρυμμένης ἐν τοῖς συμβόλοις μυσταγωγίας προφέρουσιν.

DUBITATIONUM quæ jam ſequuntur ſolutiones, eâdem opus habent divinâ muſâ. Volo autem tibi priùs interpretari Ægyptiorum in re theologicâ morem. Ii igitur ipſam univerſi naturam, Deorumque operationem imitantes, myſticarum quoque & latentium abſconditarum notionum imagines quaſdam in ſymbolis conficiendis oſtendunt; quemadmodum & ipſa natura rationes occultas in formis apparentibus, quaſi ſymbolis, exprimit; & ipſa Deorum operatio idearum veritatem delineat in imaginibus conſpicuis. Cùm igitur intelligant ſuperiora omnia delectari inferiorum conformitate, & per imitationem, quam poſſunt, maximam cupientes iſta replere bonis; meritò ipſi quoque religionis ſymbolicæ rationem, Diis congruam, adinvenerunt.

CAP. II.

Lutum & lotus quid ſignificent. Sol gubernat omnia.

Ἄκουε δὴ οὖν καὶ σὺ κατὰ τὸν τῶν Αἰγυπτίων νοῦν, τὴν συμβόλων νοερὰν διερμήνευσιν· ἀφεὶς μὲν τὸ ἀπὸ τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἀκοῆς εἴδωλον αὐτῶν τῶν συμβολικῶν, ἐπὶ δὲ τὴν νοερὰν ἀλήθειαν ἑαυτὸν ἐπαναγαγών. "ἰλὺν" μὲν τοίνυν νόει τὸ σωματοειδὲς πᾶν καὶ ὑλικὸν, ἢ τὸ θρεπτικὸν καὶ γόνιμον, ἢ ὅσον ἐστὶν ἔνυλον εἶδος τῆς φύσεως μετὰ τῶν ἀστάτων τῆς ὕλης ῥευμάτων συμφερόμενον, ἢ ὅσον τὸ πολ-

AUDI igitur mentem & interpretationem ſymbolorum ex ſententiâ ipſorum Ægyptiorum. Cave autem inſideat vel phantaſiæ vel auribus tuis rerum ſymbolicarum idolum; ſed accinge te ad veritatem intellectu percipiendam. *Lutum* igitur intellige omnia corporea & materialia & nutritivam genitalemque facultatem; item omnem naturæ ſpeciem materialem unà cum incertis materiæ fluxibus agitatam; item quicquid eſt quod ſuſcipit

ſuſcipit generationis æſtum & cum eo coincidit; denique tum elementorum, tum omnium in elementis poteſtatum cauſam primam & fundamentalem. Ita ſe habet *lutum*. Sed Deus totius naturæ & generationis poteſtatumque elementarium omnium cauſa his omnibus ſuperior eſt, & univerſa in ſe complectitur (eſt enim his præſtantior, immaterialis, incorporeus, ſuper naturam, ingenitus, indiviſus, totus à ſeipſo & in ſeipſo abſconditus,) & quoniam in ſe complectitur omnia, ſeque ipſe omnibus mundi partibus communicat, ex iis eluxit; quoniam verò omnibus ſupereminet, & ſolus ſuper alia expanditur, per hoc oſtenditur, quòd ſit ſeparatus, exemptus, ſublimis & per ſe longè explicatus ſuper mundanas poteſtates & elementa. Confirmat hæc etiam ſequens ſymbolum, quòd enim *ſuper lotum Deus ſedeat*, hoc obſcurè ſignificat ejus eminentiam & potentiam quæ ne quidem tangat lutum; etiam & præſidentiam ejus intellectualem denotat, & planè empyriam; omnia enim in loto circularia ſunt, tum folia, tum fructus, cui ſola mentis operatio (ut quæ circulariter moveatur) reſpondet, per eadem videlicet & eodem pacto, ordine, ratione ſe ſemper habens. Deus autem ipſe per ſe ſolus ſedet expanſus ſuper hoc imperium & operationem, venerabilis, ſanctus in ſeipſo penitus quieſcens, quod quidem ſedendo ſignificatur. Ubi autem in ſymbolis *Deus tanquam navis rector eſt* id oſtendit potentiam mundi gubernatricem. Sicut enim gubernator ſeparabilis exiſtens à navi ejus tanquam clavo adſtat, eodem modo & Sol mundi totius temonem regit; ipſe ſeparabilis. Et quemadmodum à puppi omnia regit gubernator breve quoddam ad curſum injiciens momentum; ita Deus multo excellentius à primis naturæ principiis primas motûs modo indiviſibili inſpirat cauſas. Hæc igitur & alia quamplurima oſtenduntur per navem quam is gubernet.

μὲν τῆς γενέσεως χωρεῖ, καὶ αὐτὸ μετ' ἐκείνης συνιζάνον, ἢ τῶν στοιχείων, καὶ τῶν περὶ τοῖς στοιχείοις δυνάμεων πασῶν, ἀρχηγὸν αἴτιον ἐν πυθμένος λόγῳ προϋποκείμενον. τοιούτου δ' ὄντος αὐτοῦ, ὁ τῆς γενέσεως καὶ φύσεως ὅλης, καὶ τῶν ἐν τοῖς στοιχείοις δυνάμεων πασῶν, αἴτιος θεός, ἅτε δὴ ὑπερέχων τούτων, ἄυλος καὶ ἀσώματος καὶ ὑπερφυὴς, ἀγέννητός τε καὶ ἀμέριστος ὅλος ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ἐν ἑαυτῷ ἀφανὴς προηγεῖται πάντων τούτων, καὶ ἐν ἑαυτῷ τὰ ὅλα περιέχει. καὶ διότι μὲν συνείληφε πάντα, καὶ μεταδίδωσιν ἑαυτοῦ τοῖς κοσμικοῖς ὅλοις ἐξ αὐτῶν ἀνεφάνη· διότι δ' ὑπερέχει τῶν ὅλων, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπερήπλωται, ἀναφαίνεται ὡς χωριστὸς ἐξῃρημένος, μετέωρος καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπερηπλωμένος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ δυνάμεών τε καὶ στοιχείων. συμμαρτυρεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἑξῆς σύμβολον. τὸ γὰρ "ἐπὶ λωτῷ καθίζεσθαι," ὑπεροχήν τε καὶ τὴν ἰλὺν αἰνίττεται μὴ ψαύουσαν μηδαμῶς τῆς ἰλύος. καὶ ἡγεμονίαν νοερὰν καὶ ἐμπύριον ἐπιδείκνυται· κυκλοτερῆ γὰρ πάντα ὁρᾶται τὰ τοῦ λωτοῦ, καὶ τὰ ἐν τοῖς φύλλοις εἴδη, καὶ τὰ ἐν τοῖς καρποῖς φαινόμενα. ἥπερ δὴ μόνη κινήσει τῇ κατὰ κύκλον νοῦ ἐνέργειά ἐστι συγγενὴς, τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν μιᾷ τάξει καὶ καθ' ἕνα λόγον ἐμφαίνουσα. αὐτὸς δὲ δὴ ὁ θεὸς ἵδρυται καθ' ἑαυτὸν, καὶ ὑπὲρ τὴν τοιαύτην ἡγεμονίαν καὶ ἐνέργειαν σεμνὸς καὶ ἅγιος ὑπερηπλωμένος καὶ μένων ἐν ἑαυτῷ, ὅπερ δὴ τὸ καθίζεσθαι βούλεται σημαίνειν. "ὁ δ' ἐπὶ πλοίου ναυτιλλόμενος," τὴν διακυβερνῶσαν τὸν κόσμον ἐπικράτειαν παρίστησιν. ὥσπερ οὖν ὁ κυβερνήτης χωριστὸς ὢν τῆς νεὼς, τῶν πηδαλίων αὐτῆς ἐπιβέβηκεν, οὕτω χωριστῶς ὁ ἥλιος τῶν οἰάκων τοῦ κόσμου παντὸς ἐπιβέβηκεν. καὶ καθάπερ ἄνωθεν ἐκ πρύμνης ἀπευθύνει πάντα ὁ κυβερνήτης, ἐνδιδοὺς βραχεῖαν ἐξ ἑαυτοῦ τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς φορᾶς, οὕτω πολὺ προτέρως ὁ θεὸς ἄνωθεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς φύσεως τὰς πρωτουργοὺς αἰτίας τῶν κινήσεων ἀμερίστως ἐνδίδωσι· ταῦτα δὴ οὖν καὶ ἔτι πλείονα τούτων ἐνδείκνυται τὸ ναυτίλλεσθαι αὐτὸν ἐπὶ πλοίου.

CAP. III.

Solis varias vires ſignificari per ejus in Zodiaco motum, ex variis ejus donis non argui in eo multitudinem, nec ex variis nominibus.

ΕΠΕΙ δὲ καὶ πᾶν μόριον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πᾶν ζῴδιον, καὶ πᾶσα τοῦ οὐρανοῦ φορά, καὶ πᾶς χρόνος καθ' ὃν κινεῖται ὁ κόσμος, καὶ πάντα τὰ ἐν τοῖς ὅλοις δέχονται ἀπὸ τοῦ ἡλίου κατιούσας δυνάμεις τὰς μὲν συμπλεκομένας αὐτοῖς, τὰς δὲ, τῆς συμμίξεως αὐτῶν ὑπερβεβηκυίας, παρίστησι καὶ ταύτας ὁ συμβολικὸς τρόπος τῆς σημασίας, τὸ "σχηματίζεσθαι μὲν κατὰ ζῴδιον, καὶ τὰς μορφὰς ἀμοίβειν, καθ' ὥραν" "τοῖς ῥήμασι διασημαίνων." ἐνδεικνύμενος δὲ τὴν ἀμετάβλητον αὐτοῦ καὶ ἑστῶσαν καὶ ἀνέκλειπτον, καὶ ὁμοῦ πᾶσαν καὶ ἀθρόαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον δόσιν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ δεχόμενα ἄλλα ἀλλαχοῦ περὶ τὴν ἀμέριστον δόσιν τοῦ θεοῦ φέρεται καὶ αὐτὰ δέχεται πολυειδεῖς δυνάμεις ἀπὸ τοῦ ἡλίου κατὰ τὰς οἰκείας ἑαυτῶν φοράς· διὰ τοῦτο βούλεται μὲν ἡ Συμβολικὴ διδαχὴ διὰ τοῦ πλήθους τῶν δοθέντων τὸν ἕνα θεὸν ἐμφαίνειν· καὶ διὰ τῶν πολυτρόπων δυνάμεων, τὴν μίαν αὐτοῦ παριστάναι δύναμιν. διὸ καί φησιν αὐτὸν ἕνα εἶναι καὶ τὸν αὐτόν· τὰς δὲ διαμείψεις τῆς μορφῆς, καὶ τοὺς μετασχηματισμούς, ἐν τοῖς δεχομένοις ὑποτίθεται. διόπερ "κατὰ ζῴδιον καὶ καθ' ὥραν μεταβάλλεσθαι" αὐτόν φησιν, ὡς ἐκείνων διαποικιλλομένων περὶ τὸν θεὸν κατὰ τὰς πολλὰς ἑαυτοῦ ὑποδοχάς. τοιαύταις εὐχαῖς Αἰγύπτιοι πρὸς ἥλιον χρῶνται· οὐκ ἐν ταῖς αὐτοψίαις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κοινοτέραις εὐχαῖς, αἵτινες ἔχουσι τὸν τοιοῦτον νοῦν, καὶ κατὰ τοιαύτην συμβολικὴν μυσταγωγίαν τῷ θεῷ προσφέρονται. διόπερ οὐδ' ἂν ἔχῃ τινὰ λόγον, εἴ τις αὐτῶν προσαγάγοιτο ἀντιλήψεις.

QUONIAM verò partes cœli omnes, & animalia omnia, omnis item cœli motus tempuſque ſecundùm quod mundus ipſe movetur, cuncta denique quæ continentur in totis, vires à ſole deſcendentes accipiunt; alias quidem commiſtas ipſis, alias autem commixtionem ſuperantes: ideo has quoque ſymbolicus ſignificandi modus repreſentat, ſignificat *Solem ſecundùm animalia cæleſtia figurari, & formas mutare in horas ſuis deſluxibus.* Interea verò demonſtrat immutabilem ipſius, conſtantem & indeficientem, ſimulque totam per totum mundum communicationem; (quoniam ea quæ recipiunt Dei dona indiviſa, alio atque alio modo ſe ad eum habent, ea proinde juxta proprium captum ab ipſo ſole varietatem poteſtatum accipiunt) propterea vult ſymbolica doctrina per multitudinem Donorum unum Deum oſtendere, & per tam varias ab ipſo poteſtates ipſius unicam nobis probare. Quare illum eſſe unum eundemque aſſerit; ſed formarum viciſſitudines & transfigurationes in ſuſcipientibus ſupponit. Propterea *ait illum ſecundùm animalia & in horas mutari*, cùm reverà ipſa ſuſcipientia varientur circa Deum juxta varias quibus eum recipiunt rationes. Hujuſmodi autem orationibus utuntur Ægyptii, non ſolùm in ſecretioribus viſionibus, ſed etiam in precibus levioribus; quæ omnes hanc habentes mentem, poſſunt per hujuſmodi ſymbolicam interpretationem Deo accommodari: quare non facerem ex ratione, ſi qua à me ſuper his adferetur apologia.

CAP.

CAP. IV.

De divinis nominibus, an ſint ſignificantia. Barbara (ſc. Ægyptiaca, & Aſſyria) aliis præferri, & quare.

QUÆ autem ſequuntur quæſtiones majori opus habent doctrinâ, ſi quis ſatìs dignè velit ſermone explicare; oportet utcunque breviter de iis quod verum ſit complecti. Quæris enim *quid ſibi velint nomina nihil ſignificantia.* Non ſunt autem, prout tu exiſtimas, ſignificatione caſſa. Verùm ſint nobis ignota (licèt quædam ſint nota, quorum ſolutiones à Diis accepimus) ſanè omnia apud Deos ſignificant, non per modum prolationis, nec qualis ille noſter per ſimilitudines ſignificativus & indicans modus; ſed ſecundùm intellectum in nobis divinum, vel potiùs ineffabiliter, & meliùs, & ſimpliciùs, & juxta noſtrum intellectum Diis unitum. Oportet igitur auferas omnes hinc cogitationes & logicos diſcurſus; etiam & naturales illas in voces & res aſſimulationes; quicunque autem eſt divinus & intellectualis divinæque ſimilitudinis ſymbolicus character, hunc debemus in nominibus iſtis ſupponere; & quoties à nobis intelligi non poteſt, tunc maximè ideò eſt venerandus; præſtantior utique eſt quàm ut in noſtram notitiam dividatur. Jam verò quorum divinorum nominum reſolutionem intelligimus, in his totam habemus eſſentiæ potentiæque & ordinis Deorum notitiam, ipſo nomine comprehenſam; ſimul etiam myſticam & ineffabilem totamque Deorum imaginem in animâ conſervamus, animamque per hæc ad Deos attollimus, elevatamque illis pro virili admovemus. Sed quæris quare *inter divina ſignificativa nomina Barbara noſtratibus anteponimus.* Eſt quoque ratio hujus rei myſtica: quoniam enim ſacrarum gentium, veluti Ægyptiorum & Aſſyriorum, totum Dii ſermonem ſacrum

Ἃ δὲ ἐπὶ τούτοις ἐχόμενα ἐρωτήματα, πλείονος δεῖται διδαχῆς, εἴ τις ἱκανῶς ἐπεξίοι τῷ λόγῳ· δεῖ δ᾽ ὅμως ἐν ἀποκρίσει διὰ βραχέων τἀληθές τι περὶ αὐτῶν διαπεραίνεσθαι. "τί γὰρ βούλεται τὰ "ἄσημα ὀνόματα"" πυνθάνῃ· τὸ δ᾽, οὐκ ἔστιν ἄσημα, ὃ σὺ νενόμικας. ἀλλ᾽ ἡμῖν μὲν ἄγνωστα ἔστω, ἢ γνωστὰ ἔνια, περὶ ὧν παρεδεξάμεθα τὰς ἀναλύσεις παρὰ θεῶν· τοῖς μέντοι θεοῖς, πάντα σημαντικά ἐστιν οὐ κατὰ ῥητὸν τρόπον. οὐδ᾽ οἷός ἐστιν ὁ διὰ τῶν φαντασιῶν παρ᾽ ἀνθρώποις σημαντικός τε καὶ μηνυτικός· ἀλλ᾽ ἤτοι νοερῶς κατὰ τὸν θεῖον αὐτὸν ἀνθρώπειον νοῦν, ἢ καὶ ἀφθέγκτως, ἢ κρειττόνως καὶ ἁπλουστέρως, καὶ κατὰ νοῦν τοῖς θεοῖς συνηνωμένον· ἀφαιρεῖν μὲν οὖν χρὴ πάσας ἐπινοίας καὶ λογικὰς διεξόδους ἀπὸ τῶν θείων ὀνομάτων· ἀφαιρεῖν δὲ καὶ τὰς συμφυομένας τῆς φωνῆς πρὸς τὰ ἐν τῇ φύσει πράγματα φυσικὰς ἀπεικασίας. ὥσπερ δὲ ἐστιν ὁ νοερὸς καὶ θεῖος τῆς θείας ὁμοιότητος συμβολικὸς χαρακτήρ, τοῦτον ὑποθετέον ἐν τοῖς ὀνόμασι. καὶ δὴ κἂν ἄγνωστος ἡμῖν ὑπάρχῃ, αὐτὸ τοῦτό ἐστιν αὐτοῦ τὸ σεμνότατον· κρείττων γάρ ἐστιν, ἢ ὥστε διαιρεῖσθαι εἰς γνῶσιν. ἐφ᾽ ὧν γε μὴν παρειλήφαμεν τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀναλύσεως, ἐπὶ τούτων τῆς θείας οὐσίας καὶ δυνάμεως καὶ τάξεως ἔχομεν ὅλην ἐν τῷ ὀνόματι τὴν εἴδησιν. καὶ ἔτι ἀθρόαν τὴν μυστικὴν καὶ ἀπόρρητον εἰκόνα τῶν θεῶν ἐν τῇ ψυχῇ διαφυλάττομεν, καὶ τὴν ψυχὴν δι᾽ αὐτῶν ἀνάγομεν ἐπὶ τοὺς θεούς, καὶ ἀναχθεῖσαν κατὰ τὸ δυνατὸν τοῖς θεοῖς συνάπτομεν· ἀλλὰ "διατί τῶν σημαντικῶν τὰ βάρβαρα πρὸ τῶν ἑκάστου οἰκείων προτιμῶμεν;" ἔστι δὲ καὶ τούτου μυστικὸς ὁ λόγος. διότι γὰρ τῶν ἱερῶν ἐθνῶν, ὥσπερ Αἰγυπτίων τε καὶ Ἀσσυ-

ἱερῶν, οἱ θεοὶ τὴν ὅλην διάλεκτον ἱεροπρεπῆ κατέδειξαν· διὰ τοῦτο καὶ τὰς κοινολογίας οἰόμεθα δεῖν τῇ συγγενεῖ πρὸς τοὺς θεοὺς λέξει προσφέρειν· καὶ διότι πρῶτος καὶ παλαιός ἐστιν ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς φωνῆς, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ μαθόντες τὰ πρῶτα ὀνόματα περὶ τῶν θεῶν, μετὰ τῆς οἰκείας γλώττης αὐτὰ συμμίξαντες, παραδεδώκασιν ἡμῖν, ὡς οἰκείας καὶ προσφόρου πρὸς αὐτὰ ὑπαρχούσης, ἀκίνητον διατηροῦμεν δεῦρο ἀεὶ τὸν θεσμὸν τῆς παραδόσεως. εἴπερ γάρ τι τοῖς θεοῖς ἄλλο προσήκει, δηλονότι καὶ τὸ ἀΐδιον καὶ ἀμετάβλητον αὐτοῖς ἐστι συγγενές.

judicarunt, hanc ob cauſam colloquia noſtra cum Diis exiſtimamus oportere facere in ſermone Diis quaſi cognito. Adde quòd hujus ſermonis modus primus fuerit, & antiquiſſimus: denique præcipuum illud eſt, quòd qui primò Deorum nomina didicerunt, ipſi cum ſuo proprio ſermone divina miſcentes, hujuſmodi regulam traditionis ad nos uſque tranſmiſere immobiliter cuſtodiendam, tanquam divinis propriam & accommodatam. Si quid enim aliud Diis conveniat, ſempiternum ipſum & immutabile Diis eſt præ cæteris cognatum.

CAP. V.

Nomina divina non ſunt ex inſtituto humano, ideò permutari non poſſe in alia: non retinent ſuam vim tranſlata in aliam dialectum. Divinitùs orta. Preces & ſacra antiqua non innovanda. Græci novatores omnia in ſacris corrumpunt; Barbari conſtantiores.

ΑΛΛ' ὁ ἀκούων φωνῆς πρὸς τὰ σημαινόμενα ἀφορᾷ, ὥστε αὐτάρκης ἡ αὐτὴ μένουσα ἔννοια, κἂν ὁποιονοῦν ὑπάρχῃ τοὔνομα. Τὸ δ' οὐ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον σὺ προσδέδοκας· εἰ μὲν γὰρ ἦν κατὰ συνθήκην κείμενα τὰ ὀνόματα, οὐδὲν διέφερε τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων μεταλαμβάνειν. εἰ δὲ τῇ φύσει συνήρτηται τῶν ὄντων, τὰ μᾶλλον αὐτῇ προσεοικότα καὶ τοῖς θεοῖς ἐστι δήπου προσφιλέστερα· ἐκ δὴ τούτων καταφαίνεται ὡς εὐλόγως καὶ ἡ τῶν ἱερῶν ἐθνῶν προκέκριται φωνὴ πρὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ πάντως τὴν αὐτὴν διασῴζει διάνοιαν μεθερμηνευόμενα τὰ ὀνόματα. ἀλλ' ἔστι τινὰ καὶ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδιώματα, ἀδύνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διὰ φωνῆς σημαίνεσθαι· ἔπειτα κἂν εἰ οἷόν τε αὐτὰ μεθερμηνεύειν, ἀλλὰ τήν γε δύναμιν οὐκέτι φυλάττει τὴν αὐτήν· ἔχει δὲ καὶ τὰ "βάρβαρα ὀνόματα" πολλὴν μὲν ἐμφα-

SED objicis *qui audit vocem, in nominibus ad ſignificata reſpicit, atque adeò ſufficit ſi eadem ſit notio ſubſtrata, qualecunque tandem vocabulum.* Non eſt prout tu exiſtimas. Nam ſi nomina eſſent ex humano inſtituto poſita, nihil intereſſet his an illis utereris; ſi verò rerum naturæ accommodata ſint, ſane quæ huic maximè congruunt ea Diis ſunt maximè amica. Ex his igitur patet ſacrarum gentium ſermonem meritò cæteris eſſe præpoſitam. Adde quod eandem prorſus mentem non ſervant nomina in aliam linguam interpretata; ſunt enim ſingulis gentibus quædam idiomata, quæ aliis gentibus per ſua vocabula ſignificari non poſſunt; & ſi fortè poſſint verti, non tamen eandem ſuam potentiam conſervant. Adde quod *barbara vocabula* plurimam habeant emphaſin, & brevitate non minorem. Sed & ambiguitate & varietate

etate, dictionumque multitudine minùs ſcatent. Et per hæc omnia Diis ſunt accommodatiora. Tolle interim has tuas ſuſpiciones quæ à veritate aberrant, quaſi *aut Ægyptius fuerit*, *aut Ægyptiacâ linguâ aliquando uſus, qui invocatur*. Illud potiùs arbitrare, Deos ideò Ægyptiorum ritibus maximè velle ſe invocari, quoniam Ægyptii mortalium primi præſentiam Deorum ſortiti ſunt. Si verò, quod ſubinnuis, *hæc omnia præſtigiatorum eſſent fraudes*, dic quæſo, quî fieri poſſit ut ea, quæ Diis quàm proximè uniuntur, quæque nos iis uniunt, quæ penè Deorum ipſorum poteſtatem in ſe habent, quæ omnia opera ſacra ita complent, ut ſine illis nihil fiat, hæc, inquam, *ut ſint phantaſtica figmenta*? Sed neque *involucra hæc à noſtris affectibus (quos Diis vulgò ipſis tribuimus) ortum ſuum habuere*; nec enim à nobis, ſed à Deorum proprietatibus ordientes convenientia naturaliter vocabula apud eos proferimus; *neque contrarias de divino comminiſcimur notiones*, contrà videl. ac ipſum reverâ ſe habet; ſed prout natura ejus ſe habet, & quemadmodum veritatem de ipſo conſecuti ſunt, qui primi leges nobis de ſanctimoniâ religionis tradidere, ſic perſeveramus in iis. Si quid enim aliud in ſacerdotalibus inſtitutionibus Deo congruat, ſanè conſtantia & immutabilitas præcipuè. Oportet etiam ritus adorationis antiquos, tanquam ſacra aſyla, ſemper conſervare, eoſdem, & eodem modo, nihil ab iis detrahendo, nihil aliunde adjiciendo. Fermè namque & hoc cauſa extitit, quòd nunc dierum tum nomina divina, tum preces vim ſuam amiſere; propterea quòd jamdiu ſuſque deque permutarunt ea, & adhuc permutant Græci novatores & violatores. Græci ſanè rerum novarum ſtudioſi ſunt, & leves circumquaque volitant, nihil habentes in ſe ſuburræ; quodque ab aliis acceperunt, non poſſunt conſervare, ſed citò illud contemnunt, omniaque transformant, inſtabiles & vocum novarum aucupes. Barbari verò, ut ſunt moribus graves,

σιν, πολλὴν δὲ συντομίαν, ἀμφιβολίας τε ἐλάττονος μετέσχηκε καὶ ποικιλίας, καὶ τοῦ πλήθους τῶν λέξεων. διὰ πάντα δὴ οὖν ταῦτα συναρμόζει τοῖς κρείττοσιν. ἄφελε οὖν ἐκ μέσου τὰς ἀποπιπτούσας τῆς ἀληθείας ὑπονοίας· "ἢ ὡς Αἰγύπτιος, "ἢ Αἰγυπτίᾳ φωνῇ χρώμενός ἐστιν ὁ κα- "λούμενος·" ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο ὑπολάμβανε, ὡς Αἰγυπτίων πρώτων τὴν μετουσίαν τῶν θεῶν διακληρωσαμένων, καὶ οἱ θεοὶ χαίρουσι τοῖς Αἰγυπτίων θεσμοῖς καλούμενοι. εἰ δ' αὖ "γοήτων ἐστὶ "ταῦτα πάντα τεχνάσματα," πῶς ἂν τὰ μάλιστα συνηνωμένα τοῖς θεοῖς, καὶ ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς συνάπτοντα, καὶ μονονουχὶ τὰς ἴσας δυνάμεις ἔχοντα τοῖς κρείττοσι, φανταστικὰ ἂν εἴη πλάσματα, ὧν χωρὶς οὐδὲν ἱερατικὸν ἔργον γίγνεται; ἀλλ' οὐδὲ "προ- "καλύμματα ταῦτα, διὰ τῶν ἐπιφημιζο- "μένων τῷ θείῳ, τῶν περὶ ἡμᾶς γίγνεται παθῶν." οὐ γὰρ ἀφ' ὧν ἂν ἡμεῖς πάσχωμεν, τοὐναντίον δὲ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῖς θεοῖς ὁρμώμενοι, τὰς προσφόρους αὐτοῖς λέξεις κατὰ φύσιν προσφερόμεθα· "οὐδ' ἐναντίας ποιούμεθα περὶ "τοῦ θείου τὰς ἐννοίας, ἢ αὐτὸ τῷ ὄντι διά- κειται·" ἀλλ' ὥσπερ ἔχει φύσεως, καὶ ὡς τετυχήκασι τῆς περὶ αὐτοῦ ἀληθείας οἱ πρῶτοι καταστησάμενοι τοὺς νόμους τῆς ἱερᾶς ἁγιστείας, οὕτως ἐν αὐτοῖς ἐμμένομεν. εἴπερ γάρ τι τῶν ἄλλων τῶν ἱεροπρεπῶν νομίμων, καὶ τὸ ἀμετάπτωτον αὐτοῖς συναρμόζει. καὶ δεῖ τὰς τῶν παλαιῶν εὐχῶν, ὥσπερ ἱερὰ ἄσυλα, τηρεῖσθαι κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως, μήτε ἀφαιροῦντάς τι ἀπ' αὐτῶν, μήτε προστιθέντας τι αὐταῖς ἀλλαχόθεν. σχεδὸν γὰρ καὶ τοῦτο αἴτιον νυνὶ γέγονε τοῦ πάντα ἐξίτηλα καθεστηκέναι καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰς εὐχάς· διότι μεταβαλλόμενα ἀεὶ διὰ τὴν καινοτομίαν καὶ παρανομίαν τῶν Ἑλλήνων οὐδὲν παύεται. φύσει γὰρ Ἕλληνές εἰσι νεωτεροποιοὶ, καὶ ἄττοντες φέρονται πανταχῇ, οὐδὲν ἔχοντες ἕρμα ἐν ἑαυτοῖς, οὐδ' ὅπερ ἂν δέξωνται παρά τινων διαφυλάττοντες· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὀξέως ἀφέντες, πάντα κατὰ τὴν ἄστατον εὑρεσιλογίαν μεταπλάττουσι. βάρβαροι δὲ μόνιμοι τοῖς

ἤθεσιν ὄντες, καὶ τοῖς λόγοις βεβαίως τοῖς αὐτοῖς ἐμμένουσι· διόπερ αὐτοί τε εἰσὶ προσφιλεῖς τοῖς θεοῖς, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῖς προσφέρουσι κεχαρισμένους· διαμείβειν δὲ αὐτοὺς κατ' οὐδένα τρόπον οὐδενὶ ἀνθρώπῳ θεμιτόν ἐστι. τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν τε ἀφθέγκτων καὶ τῶν βαρβάρων μὲν καλουμένων, ἱεροπρεπῶν τε ὄντων πρὸς σὲ ἀποκρινόμεθα.

ſic & in vocabulis firmiter permanent. Quamobrem & ipſi ſunt Diis accepti, & ſermones iis gratos adferunt, quos quidem permutare nulli hominum apud eos fas eſt. Tot tibi igitur reſpondimus ſuper nominibus, quæ, licèt inexplicabilia ſint, & barbara vocentur, ſacris tamen ritè conveniunt.

SECT.

SECTIO VIII.

CAP. I.

Quæ ſit prima cauſa ex Ægyptiorum doctrinâ; cur in ſcriptis antiquorum Sacerdotum Ægyptiorum tanta ſit de rebus hujuſmodi diſſonantia. Hermetis librorum numerus juxta Seleucum; juxta Manethonem.

HIS derelictis poſtulas tibi oſtendi, "*quidnam Ægyptii primam cauſam eſſe cenſeant; utrum intellectum, an aliquid ſupra; utrum ſolum aliquid, an cum alio, vel aliis; & utrum incorporeum, an corporeum: deinde utrum ſit idem cum mundi opifice, an ſuperius opifice. Præterea an ex uno omnia, an ex pluribus; amplius an materiam primam agnoſcant, an corpora qualia; denique materiam ingenitam, an genitam ponant.*" Ego verò cauſam priùs tibi dicam, ob quam tum ſacri & antiqui Ægyptiorum ſcriptores de his varia tradiderint, tum etiam cur qui hodie vivunt, cætera quidem ſapientes, non eadem de his loquantur. Dico igitur, multæ cùm ſint in univerſo eſſentiæ, eæque inter ſe valde diverſæ, multa quoque earum principia diverſos habentia ordines tradita fuere, & ab aliis ſacerdotibus alia. Principia quidem univerſalia Mercurius ipſe tradidit duabus voluminum myriadibus, ut narrat Seleucus; vel ut Manetho, librorum ſex chiliadibus quingentis & viginti quinque ſupra tres myriadas perfectiſſimè demonſtravit. Propria verò particularium eſſentiarum principia, veterum alii alia ſibi deſumentes, variè explicuêrunt. Oportet autem in omnibus veritatem inveſtigare, eamque pro virili tibi breviter interpretari, & de quo primùm interrogabas de eo primùm audi.

ΤΟΥΤΩΝ δὲ ἀπορεῖς ὡς φῄς βούλει σοι δηλωθῆναι, "τί τὸ πρῶτον αἴτιον ἡγοῦνται εἶναι Αἰγύπτιοι· πότερον νοῦν, ἢ ὑπὲρ νοῦν; καὶ μόνον, ἢ μετ᾽ ἄλλου, ἢ ἄλλων; καὶ πότερον ἀσώματον, ἢ σωματικόν, καὶ εἰ τῷ δημιουργῷ τὸ αὐτό, ἢ πρὸ τοῦ δημιουργοῦ; καὶ εἰ ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα, ἢ ἐκ πολλῶν; καὶ εἰ ὕλην ἴσασιν ἢ σωματοποιὰ πρῶτα; καὶ ἀγέννητον ὕλην, ἢ γεννητήν." ἐγὼ δή σοι πρῶτον ἐρῶ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἔν τε γράμμασι τῶν ἀρχαίων ἱερογραμματέων πολλαὶ καὶ ποικίλαι δόξαι περὶ τούτων φέρονται, καὶ παρὰ τοῖς ἔτι ζῶσι τῶν σοφῶν τὰ μεγάλα, οὐχ ἁπλῶς ὁ λόγος παραδίδοται. λέγω δὴ οὖν ὡς πολλῶν οὐσιῶν ὑπαρχουσῶν, καὶ τούτων διαφερουσῶν, παμπληθεῖς πολλαὶ παρεδόθησαν αὐτῶν καὶ ἀρχαὶ διαφόρους ἔχουσαι τάξεις, ἄλλαι παρ᾽ ἄλλοις τῶν παλαιῶν ἱερέων. τὰς μὲν οὖν ὅλας Ερμῆς ἐν ταῖς δισμυρίαις βίβλοις, ὡς Σέλδυκος ἀπεγράψατο, ἢ ταῖς τρισμυρίαις τε καὶ ἑξακισχιλίαις, καὶ πεντακοσίαις καὶ εἴκοσι πέντε, ὡς Μανεθὼς ἱστορεῖ, πλέως ἀνέδειξε. τὰς δ᾽ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος οὐσιῶν ἄλλοι ἄλλας διαβάλλοντες τῶν παλαιῶν πολλαχοῦ διερμηνεύουσι. δεῖ δὲ τἀληθὲς περὶ πασῶν ἀνευρεθῆναι, συντόμως τε αὐτό σοι κατὰ τὸ δυνατὸν διερμηνεῦσαι. καὶ πρῶτον μὲν, ὃ πρῶτον ἠρώτησας, περὶ τούτου ἄκουε.

CAP. II.

Quòd ſit Deus unus ante omnia entium principia, in ſeipſo permanens, ante omne intelligibile, rerum omnium origo, finis, medium. Ex hoc alius Deus, qui ſui pater, & ſibi ſufficiens dicitur, ſeipſum elicuit. Hi duo ab Hermete ante Æthereos Deos, & Empyreos, & cœleſtes collocantur.

ΠΡΟ τῶν ὄντως ὄντων, καὶ τῶν ὅλων ἀρχῶν ἐστι θεὸς εἷς, πρώτιστος καὶ τοῦ πρώτου θεοῦ καὶ βασιλέως, ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων. οὔτε γὰρ νοητὸν αὐτῷ ἐπιπλέκεται, οὔτε ἄλλό τι· παράδειγμα δὲ ἵδρυται τοῦ αὐτοπάτορος, αὐτογόνου, καὶ μονοπάτορος θεοῦ, τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ. μεῖζον γάρ τι καὶ πρῶτον, καὶ πηγὴ τῶν πάντων, καὶ πυθμὴν τῶν νοουμένων πρώτων εἰδῶν ὄντων· ἀπὸ δὲ τοῦ ἑνὸς τούτου, ὁ αὐτάρκης θεὸς ἑαυτὸν ἐξέλαμψε, διὸ καὶ αὐτοπάτωρ, καὶ αὐτάρκης· ἀρχὴ γὰρ οὗτος καὶ θεὸς θεῶν· μονὰς ἐκ τοῦ ἑνός, προούσιος καὶ ἀρχὴ τῆς οὐσίας. ἀπ' αὐτοῦ γὰρ ἡ οὐσιότης καὶ ἡ οὐσία· διὸ καὶ νοητάρχης προσαγορεύεται· αὗται μὲν οὖν εἰσὶν ἀρχαὶ πρεσβύταται πάντων, ἃς Ἑρμῆς πρὸ τῶν αἰθερίων καὶ ἐμπυρίων θεῶν προτάττει, καὶ τῶν ἐπουρανίων· ἑκατὸν μὲν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἐμπυρίων, καὶ ἰσάριθμα τούτοις περὶ τῶν αἰθερίων συγγράμματα παραδούς, χίλια δὲ περὶ τῶν ἐπουρανίων.

ANTE eas res quæ verè ſunt, & ante principia univerſalium, eſt Deus unus, prior etiam primo Deo, & rege [ſole;] eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuæ unitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud; eſtque exemplar ipſius, qui eſt ſui pater, & de ſe genitus & unipater Deus; & verè bonus. Eſt enim majus quid & prius, fons omnium, & radix intelligibilium idearum primarum entium. Ab hoc autem uno, Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe explicuit; proinde eſt ſui-pater & ſibi-ſufficiens. Eſt enim hic & principium, & Deus Deorum, unitas ex uno ſupereſſentialis, & eſſentiæ principium; nam ab eo fluit entitas & eſſentia, & propterea pater eſſentiæ vocatur: ipſe quoque ante intelligibile principium eſt, quare noetarcha dicitur. Hæc igitur ſunt principia omnium antiquiſſima, quæ Mercurius ſupra Deos æthereos & empyreos & cœleſtes conſtituit; & de hiſtoriâ Deorum empyreorum libros compoſuit centum, totidemque de æthereis; de cœleſtibus verò, mille.

CAP. III.

De aliis Deorum ſeu principiorum ordinibus juxta Hermetem, Emeth, Eiction, Hamun, Ptha, Oſiris. Solis & Lunæ principatus; Cœli in varias partes diviſio. Materiæ productio.

ΚΑΤ' ἄλλην δὲ τάξιν προτάττει θεὸν τὸν Ἠμὴφ, τῶν ἐπουρανίων θεῶν ἡγούμενον· ὅν φησι νοῦν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν νοοῦντα, καὶ τὰς νοήσεις εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντα. τούτου δὲ τὸ ἓν ἀμερές, καὶ ὅ φησι πρῶτον μάγευμα προτάττει· ὃν καὶ Εἰκτὼν ἐπο-

SECUNDUM verò alium ordinem, Deum Emeth, tanquam ducem, Diis cœleſtibus præponit. Ait hunc eſſe mentem ſeipſam intelligentem, & alias intellectiones ad ſe convertentem. Ante hunc unum impartibile ponit, quod etiam primam effigiem

figiem appellat & Eicton. In quo primum quod intelligit, & intelligitur reperitur, quodque ſolo ſilentio colitur. Præter hos rerum apparentium opificio alii præſunt duces, opifex quippe mens, qui & veritatis cuſtos & ſapientiæ, quatenus ad generationem ſapienter deſcendit, & incognitam rationum latentium vim producit in lucem, linguâ Ægyptiacâ dicitur Amun; quatenus vero perficit omnia ſummâ cum veritate & arte, vocant eum Ptha. Græci verò hunc Ptha nominant Vulcanum, artem in eo ſolam conſiderantes. Quatenus autem beneficus eſt, dicitur Oſiris; aliaſque denominationes propter alias poteſtates habet. Eſt & alius principatus apud illos ſuper elementa tota in generatione poſita, virtuteſque eorum (nam quatuor maſculæ, totidemque fœmininæ ſunt,) hunc Soli tribuunt. Item alius principatus ſuper naturam omnem in generatione verſantem, quem Lunæ aſſignant. Dividentes vero cœlum in partes duas, vel quatuor, vel duodecim, vel ſex atque triginta, vel harum duplas vel aliter quomodocunque, duces his præficiunt aut plures aut pauciores: denique his omnibus unum præficiunt, qui omnibus ſuperior ſit. Atque ita Ægyptiorum doctrina de principiis deſuper ad inferiora progrediens, ab uno incipit & definit in multitudinem unius imperio gubernatam: & prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur & continetur aliquo certo termino; hoc eſt, à ſupremâ illâ uniente omnia cauſâ. Materiam quod attinet Deus eam produxit dividendo materialitatem ab eſſentialitate; hanc materiam opifex Deus accipiens vitalem ex eâ ſimplices incorruptibileſque ſphæras fabricavit, ipſius verò quod erat poſtremum ad corpora generabilia & corruptibilia facienda tranſtulit.

ὀνομάζει· ἐν ᾧ δὴ τὸ πρῶτόν ἐστι νοοῦν, καὶ τὸ πρῶτον νοητὸν, ὃ δὴ καὶ διὰ σιγῆς μόνης θεραπεύεται. ἐπὶ δὲ τούτοις τῆς ἐμφανοῦς δημιουργίας ἄλλοι προεστήκασιν ἡγεμόνες. ὁ γὰρ δημιουργικὸς νοῦς, καὶ τῆς ἀληθείας προστάτης, καὶ σοφίας, ἐρχόμενος μὲν ἐπὶ γένεσιν, καὶ τὴν ἀφανῆ τῶν κεκρυμμένων λόγων δύναμιν εἰς φῶς ἄγων, Ἀμοῦν κατὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων γλῶσσαν λέγεται· συντελῶν δὲ ἀψευδῶς ἕκαστα, καὶ τεχνικῶς μετ᾽ ἀληθείας Φθᾶ. Ἕλληνες δὲ, εἰς Ἥφαιστον μεταλαμβάνουσι τὸν Φθᾶ, τῷ τεχνικῷ μόνον προσβάλλοντες· ἀγαθῶν δὲ ποιητικὸς ὢν Ὄσιρις κέκληται· καὶ ἄλλας δι᾽ ἄλλας δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας ἐπωνυμίας ἔχει. ἔστι δὴ οὖν καὶ ἄλλη τις ἡγεμονία παρ᾽ αὐτοῖς τῶν περὶ γένεσιν ὅλων στοιχείων, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς δυνάμεων, τεττάρων μὲν, ἀρσενικῶν, τεττάρων δὲ, θηλυκῶν, ἥντινα ἀπονέμουσιν ἡλίῳ. καὶ ἄλλη τῆς φύσεως ὅλης τῆς περὶ γένεσιν ἀρχῆς, ἥντινα σελήνῃ διδόασι. κατὰ μέρη τε διαλαμβάνοντες τὸν οὐρανὸν εἰς δύο μοίρας, ἢ τέτταρας, ἢ δώδεκα, ἢ ἓξ καὶ τριάκοντα, ἢ διπλασίας τούτων, προστάττουσι πλείονας, ἢ ἐλάττονας, πᾶσι δὲ, αὐτὸν ὑπερέχοντα αὐτῶν, ἕνα προτιθέασι. καὶ οὕτως ἄνωθεν ἄχρι τῶν τελευταίων ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν Αἰγυπτίοις πραγματεία, ἀφ᾽ ἑνὸς ἄρχεται, καὶ πρόεισιν εἰς πλῆθος τῶν πολλῶν αὖθις ὑφ᾽ ἑνὸς διακυβερνωμένων, καὶ πανταχοῦ τῆς ἀορίστου φύσεως ἐπικρατουμένης ὑπό τινος ὡρισμένου μέτρου, καὶ τῆς ἀνωτάτω ἑνιαίας πάντων αἰτίας. ὕλην δὲ παρήγαγεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς οὐσιότητος ὑποσχισθείσης ὑλότητος, ἣν παραλαβὼν ὁ δημιουργὸς ζωτικὴν οὖσαν, τὰς ἁπλᾶς καὶ ἀπαθεῖς σφαίρας ἀπ᾽ αὐτῆς ἐδημιούργησε. τὸ δὲ ἔσχατον αὐτῆς, εἰς τὰ γεννητὰ καὶ φθαρτὰ σώματα διεκόσμησε.

CAP.

C A P. IV.

Libri qui Mercurii nomen præferunt, ejus continent opiniones; verſi fuere ex Ægyptiacâ linguâ in Græcam. Chæremon mundana principia tantùm deſcripſit; alii qui de Decanis & Horoſcopis ſcripſère, particularia. Almenichia minimam partem continent Hermeticarum conſtitutionum. Supra naturam multa ponunt Ægyptii; ens unum indiviſum, aliud diviſum. Ad Deum & demiurgum per ſacra aſcendunt.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΘΕΝΤΩΝ δὴ οὖν τούτων οὕτως, καὶ τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασιν, οἷς λέγεις περιτετυχηκέναι, σαφής ἐστιν ἡ διάλυσις· τὰ μὲν γὰρ φερόμενα ὡς Ἑρμοῦ Ἑρμαϊκὰς περιέχει δόξας, εἰ καὶ τῇ τῶν φιλοσόφων γλώττῃ πολλάκις χρῆται· μεταγέγραπται γὰρ ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας γλώττης ὑπ' ἀνδρῶν φιλοσοφίας οὐκ ἀπείρως ἐχόντων. "Χαιρήμων δὲ, καὶ εἴτινες "ἄλλοι τῶν περὶ τὸν κόσμον ἅπτονται πρώ"των αἰτίων, τὰς τελευταίας ἀρχὰς ἐξη"γοῦνται· ὅσοι τε τοὺς πλανήτας, καὶ τὸν "ζωδιακὸν, τούς τε δεκανοὺς, καὶ ὡροσκόπους "καὶ τοὺς λεγομένους κραταιοὺς καὶ ἡγεμόνας "παραδιδόασι, τὰς μεριστὰς τῶν ἀρχῶν "διανομὰς ἀναφαίνουσι. τά τε ἐν τοῖς "Ἀλμενιχιακοῖς μέρος τι βραχύτατον "περιέχει τῶν Ἑρμαϊκῶν διατάξεων· καὶ "τὰ περὶ ἀστέρων ἢ φάσεων, ἢ κρύψεων, ἢ "σελήνης αὐξήσεων, ἢ μειώσεων," ἐν τοῖς ἐσχάτοις εἶχε τὴν παρ' Αἰγυπτίοις αἰτιολογίαν. "φυσικά τε οὐ λέγουσιν εἶναι πάντα "Αἰγύπτιοι," ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ζωὴν, καὶ τὴν νοερὰν ἀπὸ τῆς φύσεως διακρίνουσιν, οὐκ ἐπὶ τοῦ παντὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν· νοῦν τε καὶ λόγον προστησάμενοι καθ' ἑαυτοὺς ὄντας, οὕτως δημιουργεῖσθαι φασὶ τὰ γιγνόμενα. προπάτορά τε τῶν ἐν γενέσει δημιουργὸν προτάττουσι, καὶ τὴν πρὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ ζωτικὴν δύναμιν γινώσκουσι. καθαρόν τε νοῦν ὑπὲρ τὸν κόσμον προτιθέασι, καὶ ἕνα ἀμέριστον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ διῃρημένον ἐπὶ πάσας τὰς σφαίρας ἕτερον. καὶ ταῦτα οὐχ'

HIS ita diſtinctè traditis facilis eſt ſolutio dubiorum quæ tu reperiſti in libris quos dicis te vidiſſe. Nam ſcripta quæ ſub Mercurii nomine circumferuntur, continent quidem Mercurii opiniones, licèt linguâ ſæpe utantur Græcorum Philoſophorum, nam à viris philoſophiæ peritis tranſlata ſunt ex linguâ Ægyptiacâ. *Chæremon ſanè, & quotquot alii "tangunt cauſas rerum mundanarum primas, "principatus infimos deſcribunt: qui verò "de planetis, Zodiaco, Decanis, Horoſco"pis, & potentibus ſtellis, & ducibus tra"ctant, particulares principatuum diviſi"ones oſtendunt. Porro quæ habentur in Al"meniacis, partem exiguam conſtitutionum "Mercurialium continent. Denique quæ de "ſtellarum ortu & occaſu, quæ de Lunæ in"crementis & detrimentis feruntur*, in poſtremis tractantur ab Ægyptiis, cauſarumque aſſignationem habent. Sed nec omnia *Ægyptii naturalia eſſe dicunt*, nam vitam animalem & intellectualem à naturali diſcernunt, non ſolùm in mundo, ſed etiam in nobis: mentem & rationem per ſe exiſtere credunt & ſic cuncta fieri exiſtimant. Atque eorum quæ ſunt in geneſi primum & præcipuum patrem affirmant eſſe opificem. Quinetiam vim vitalem tum ſupra cœlos tum in cœlis agnoſcunt: item purum intellectum collocant ſupra mundum, & unum impartibilem in toto mundo, & alium per omnes ſphæras diſtributum, neque ſolâ ratione

hæc

hæc ſpeculantur, ſed etiam per religioſas operationes, hortantur adſcendere ad ſuperiora, univerſaliora, & ad ea quæ ſupra fatum, nempe ad Deum ipſum opificem; neque materiam adfectantes, nec aliud quicquam, præter opportuni temporis obſervantiam afferentes.

ὅλως ψιλῷ λόγῳ θεωροῦσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἱερατικῆς θεουργίας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα καὶ καθολικώτερα, καὶ τῆς εἱμαρμένης ὑπερκείμενα παραγγέλλουσι, πρὸς τὸν θεὸν καὶ δημιουργὸν, μήτε ὕλην προσποιουμένους, μήτε ἄλλό τι προσπαραλαμβάνοντας, ἢ μόνον καιροῦ παρατήρησιν.

CAP. V.

Viam anagogicam primus docuit Mercurius, quam ex Hieroglyphicis Propheta Bitys interpretatus eſt. Dei nomen, quod omnia pertranſit.

MERCURIUS autem etiam hanc ad ſuperiora viam tradidit, eamque Bitys propheta inventam in ſacrariis Sain, in Ægypto, Hieroglyphicis ſcriptam regi Ammoni expoſuit; ut & Dei nomen illud, quod per omnia penetrat. Sed & aliæ multæ ſunt apud eos de principiis ordinationes; adeo, ut mihi videtur, minus rectè facis "*omnia Ægy*-"*ptiorum ſcita ad cauſas naturales* revocando. Sunt enim (ut dixi) principia plura & quidem ſuper plures eſſentias, ſunt & poteſtates ſupermundanæ, quas re ſacrâ colebant. Et hæc mihi quidem videntur oſtendere univerſalem quandam rationem ad omnia, quæ ſequuntur dubia, expedienda: ſed quoniam harum nihil impervestigatum oportet prætermittere, addamus ea his problematis, & undequaque contundamus, ut videamus ſiquid minus ſanè opinatus fueris.

ΥΦΗΓΗΣΑΤΟ δὲ καὶ ταύτην τὴν ὁδὸν Ἑρμῆς· ἡρμήνευσε δὲ Βίτυς προφήτης Ἄμμωνι βασιλεῖ, ἐν ἀδύτοις εὑρὼν ἀναγεγραμμένην ἐν ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν, κατὰ Σάϊν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τό,τε τοῦ θεοῦ ὄνομα παρέδωκε τὸ διῆκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου· εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ περὶ αὐτῶν συντάξεις· ὥστε οὐκ ὀρθῶς μοι δοκεῖς "πάντα ἐπὶ φυσικὰ" ἀνάγειν αἴτια τὰ παρ' Αἰγυπτίοις. εἰσὶ γὰρ ἀρχαί παρ' αὐτοῖς πλείονες, καὶ περὶ πλειόνων οὐσιῶν· ὑπερκόσμιοί τε δυνάμεις, ἃς καὶ διὰ τῆς ἱερατικῆς ἁγιστείας ἐθεράπευσαν. ἐμοὶ μὲν οὖν κοινὰς ταῦτα δοκεῖ παρέχεσθαι ἀφορμὰς εἰς τὴν διάλυσιν, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπιζητουμένων ὅλων. ἀλλ' ἐπεὶ δεῖ μηδὲν ἀνεξέταστον αὐτῶν παραλιπεῖν, προσθώμεθα καὶ τούτοις τοῖς προβλήμασι, περικρούσωμέν τε αὐτὰ πανταχόθεν, ἵν' εἰδῶμεν ὅπῃ σαθρόν τι διαδοξάζεις.

CAP VI.

Quòd liberum arbitrium non ſit ſub fato. Ex ſcriptis Mercurii, duas in homine eſſe animas per ſuperiorem: animam à fato liberamur.

DICIS *igitur eſſe communem Ægy*-"*ptiorum ſententiam, quòd liberum* "*arbitrium pendeat à motu aſtrorum.* Hoc autem quomodo ſe habet oportet tibi

ΛΕΓΕΙΣ τοίνυν ὡς "Αἰγυπτίων "οἱ πλείους, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν "ἀστέρων ἀνῆψαν κινήσεως." τὸ δὲ πῶς ἔχει, δεῖ διὰ πλειόνων ἀπὸ τῶν Ἑρμαϊκῶν σοι

νοημάτων διερμηνεύουσι. δύο γὰρ ἔχει ψυχάς, ὡς ταῦτά φησι τὰ γράμματα, ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἡ μέν ἐστιν ἀπὸ τοῦ πρώτου νοητοῦ μετέχουσα καὶ τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνάμεως, ἡ δέ, ἐνδιδομένη ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων περιφορᾶς, εἰς ἣν ἐπεισέρπει ἡ θεοπτικὴ ψυχή. τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν κόσμων εἰς ἡμᾶς καθήκουσα ψυχή, ταῖς περιόδοις συνακολουθεῖ τῶν κόσμων· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ νοητοῦ νοητῶς παροῦσα, τῆς γενεσιουργοῦ κινήσεως ὑπερέχει, καὶ κατ' αὐτὴν ἥ τε λύσις γίνεται τῆς εἱμαρμένης, καὶ ἡ πρὸς τοὺς νοητοὺς θεοὺς ἄνοδος, θεουργία τε, ὅση πρὸς τὸ ἀγέννητον ἀνάγεται, κατὰ τὴν τοιαύτην ζωὴν ἀποτελεῖται.

pluribus explicare ex Mercurii opinionibus. Homo duas habet animas (quod ipſa Mercurii ſacra ſcripta oſtendunt) una eſt à primo intelligibili, participat etiam de potentiâ opificis; altera verò nobis inditur ex circuitu cœleſtium (mundorum) ad quem anima Deum ſpeculatura revertitur. His ita poſitis, anima quæ nobis advenit à mundis, mundorum quoque obtemperat motibus; illa verò, quæ ab intelligibili derivatur, adeſtque intelligibiliter, eſt quidem ſupra orbem genituræ, & juxta hanc ſolvimur à fati vinculis; & ad Deos adſcenſus intelligibiles, & theurgia omnis, quæ quidem ad ingenitum ducit, juxta hanc vitam perficitur.

CAP. VII.

Diis fatum non affigunt Ægyptii. Vires quæ à Diis defluunt in geneſin fatum complent.

ΟΥΚΕΤΙ δὴ οὖν, ὃ σὺ ἀπορεῖς, “δεσμοῖς ἀλύτοις ἀνάγκης, ἣν εἱμαρμένην καλοῦμεν, ἐνδέδεται πάντα.” ἔχει γὰρ ἀρχὴν οἰκείαν ἡ ψυχὴ τῆς εἰς τὸ νοητὸν περιαγωγῆς, καὶ τῆς ἀποστάσεως μὲν ἀπὸ τῶν γιγνομένων· ἐπὶ δὲ τὸ ὄν, καὶ τὸ θεῖον συναφῆς. “οὐδ' αὐτοῖς θεοῖς τὴν εἱμαρμένην ἀνήψαμεν, οὓς ὡς λυτῆρας τῆς εἱμαρμένης ἔν τε ἱεροῖς καὶ ζοάνοις θεραπεύομεν.” ἀλλ' οἱ μὲν θεοὶ λύουσι τὴν εἱμαρμένην· αἱ δ' ἀπ' αὐτῶν ἔσχαται φύσεις καθήκουσαι, καὶ συμπλεκόμεναι τῇ γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τῷ σώματι, τὴν εἱμαρμένην ἐπιτελοῦσιν. εἰκότως ἄρα τοῖς θεοῖς ἁγιστείαν πᾶσαν προσάγομεν, ὅπως ἂν μόνοι διὰ πειθοῦς νοερᾶς τῆς ἀνάγκης ἄρχοντες τὰ ἀπὸ τῆς εἱμαρμένης ἀποκείμενα κακὰ ἀπολύωσιν. ἀλλ' οὐδὲ πάντα ἔχεται ἐν τῇ φύσει τῆς εἱμαρμένης, ἀλλ' ἔστι καὶ ἑτέρα τῆς ψυχῆς ἀρχὴ κρείττων πάσης φύσεως καὶ γενέσεως, καθ' ἣν καὶ θεοῖς ἑνοῦσθαι δυνάμεθα, καὶ τῆς κοσμικῆς τάξεως ὑπερέχειν, ἀϊδίου τε ζωῆς, καὶ τῶν ὑπερουρανίων θεῶν τῆς ἐνερ-

NON igitur, *quod diſputas tu, omnia inſolubilibus vinculis neceſſitatis, quod fatum vocant, ſubjicimus.* Habet ſanè anima principium in ſe proprium, quo poſſit ad intelligibile reſtituere ſeipſam, & à generabilibus refugere, & ad id quod eſt, quodque divinum eſt, ſeipſam connectere. *Sed nec Diis ipſis fatum applicamus, quos tanquam fati averruncos in templis ſtatuiſque colimus.* Certè Dii fatum ſolvunt, ſed potentiæ ab iis derivatæ ultimæ, quæ etiam mundo & materiæ implicantur, hæ quidem fato obnoxiæ ſunt. Meritò igitur Deos omni ſanctimoniâ colimus, ut ipſi quidem, ſoli per intellectualem ſuadelam dominantes neceſſitati, mala nobis à fato impendentia ſolvant. Sed nec omnia quæ ſunt in naturâ, alligantur fato, ſed eſt & aliud principium animæ naturâ omni & generatione præſtantius, per quod poſſumus Diis uniri, & ordinem mundanum ſupergredi, vitam æternam, Deorumque cœleſtium operationes participare, & per

hos

hoc poſſimus nos ipſi à fato liberare. Quando enim pars noſtri melior operari incipiat, & ad ſui portionem meliorem recolligatur anima, tunc prorſus ſeparatur ab iis quæ eam ad genituram deorſum trahebant, à deterioribus recedit, aliamque vitam pro hâc adquirit, prioremque ordinem derelinquens in alium ſeſe inſerit.

γίας μετέχειν. κατὰ δὴ ταύτην οἷοί τέ ἐσμεν καὶ ἑαυτοὺς λύειν. ὅταν γὰρ δὴ τὰ βελτίονα τῶν ἐν ἡμῖν ἐνεργῇ, καὶ πρὸς τὰ κρείττονα ἀνάγηται αὐτῆς ἡ ψυχή, τότε χωρίζεται παντάπασι τῶν κατεχόντων αὐτὴν εἰς τὴν γένεσιν, καὶ ἀφίσταται τῶν χειρόνων, ζωήν τε ἑτέραν ἀνθ' ἑτέρας ἀλλάττεται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὴν εἰς ἄλλην διακόσμησιν τὴν προτέραν ἀφεῖσα παντελῶς.

CAP. VIII.

Dii cœlites fato nos innectunt & ſolvunt juxta diverſas potentias. Potentiæ in Diis conſpicuis quædam intellectuales. Dii mundani & ſupramundani. Leges Theurgicæ æternæ. Animarum deſcenſus & aſcenſus nullam in Deo arguunt mutationem.

QUID igitur, nunquid poteſt quis ſe ipſum à fato liberare ope Deorum circumcurrentium, atque eoſdem fati auctores exiſtimare, quique vitas noſtras vinculis inſolubilibus conſtringant? Fortè nihil prohibet ita rem eſſe, nam cùm habeant Dii in ſe multas eſſentias & potentias, mirum ni & infinitæ differentiæ in iis & contrarietates reperiantur. Jam verò & hoc licet dicere, in unoquoque Deorum etiam apparentium ineſſe intelligibilia principia, per quæ animabus à mundorum geneſi fuga oſtendatur & liberatio. Si quis autem duos tantum Deorum ordines relinquat, mundanos ſc. & ſupermundanos, per hos ſanè animæ liberari poſſunt: & hæc omnia *in tractatu de Diis* accuratiùs diſputantur, tum quinam Dii ad ſuperos præcipuè duces ſunt, & ſecundùm quales ſuas potentias, & quomodo fatum ſolvunt, & per quos ſacrorum aſcenſus, & qualis ordo ſit naturæ mundanæ, & quo pacto intellectualis actio perfecta huic dominetur. Atque adeò quod tu ex *Homero* laudas, *Dii ipſi flexibiles ſunt*, nos dictu nefas eſſe cenſemus; legibus nam-

ΤΙ οὖν δή; τί ἐστι διὰ τῶν πολευόντων θεῶν λύειν ἑαυτὸν, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι μοιρηγέτας, καὶ δεσμοῖς ἀλύτοις τοὺς βίους δεσμεύοντας; κωλύει μὲν ἴσως οὐδὲν καὶ τοῦτο, εἰ τῶν θεῶν πολλὰς περιεχόντων οὐσίας καὶ δυνάμεις ἐν ἑαυτοῖς, ἐνυπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ἄλλαι τε ἀμήχανοι ὅσαι διαφοραὶ καὶ ἐναντιώσεις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔνεστι λέγειν, ὡς ἐν ἑκάστῳ τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἐμφανῶν εἰσί τινες οὐσίαι νοηταὶ ἀρχαὶ, δι' ὧν γίγνεται ἀπὸ τῆς γενέσεως τῶν κόσμων ταῖς ψυχαῖς ἀπαλλαγή. εἰ δ' ἄρα τις καὶ δύο γένη περικοσμίων τε καὶ ὑπερκοσμίων θεῶν ἀπολείπει, διὰ τῶν ὑπερκοσμίων ἔσται ταῖς ψυχαῖς ἀπόλυσις. ταῦτα μὲν οὖν "ἐν τοῖς "περὶ θεῶν" ἀκριβέστερον λέγεται," τίνες τέ εἰσιν ἀναγωγοὶ καὶ κατὰ ποίας αὐτῶν δυνάμεις, πῶς τε τὴν εἱμαρμένην λύουσι, καὶ διὰ τίνων ἱερατικῶν ἀνόδων, τάξις τε ὁποία τῆς κοσμικῆς ἐστι φύσεως, καὶ ὅπως ἡ νοερὰ ταύτης ἐπικρατεῖ τελεώτατη ἐνέργεια. ὥστε οὐδ' ὅπερ ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν σὺ παρέθηκας, "στρεπτοὺς εἶναι τοὺς θεοὺς," ὅσιόν ἐστι φθέγγεσθαι. νόμοις γὰρ

ἀχράντοις καὶ νοεροῖς ὅροις ἕστηκε πάλαι τὰ ἔργα τῆς ἱερᾶς ἁγιστείας. τάξει τε μείζονι καὶ δυνάμει λύεται τὰ καταδεέστερα, εἰς βελτίονά τε μεθισταμένων ἡμῶν λῆξιν ἀπόστασις γίγνεται τῶν καταδεεστέρων· καὶ οὐ παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς τι θεσμὸν ἐπιτελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε, ἵνα μεταστραφῶσιν οἱ θεοὶ κατὰ τὴν ὕστερον γιγνομένην ἱερουργίαν· ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς πρώτης καθόδου ἐπὶ τούτῳ κατέπεμψεν ὁ θεὸς τὰς ψυχάς, ἵνα πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανέλθωσιν. οὔτε οὖν μεταβολή τις γίγνεται διὰ τῆς τοιαύτης ἀναγωγῆς, οὔτε μάχονται αἱ κάθοδοι τῶν ψυχῶν καὶ αἱ ἄνοδοι. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐν τῷ παντὶ τῇ νοερᾷ οὐσίᾳ ἡ γένεσις, καὶ τὸ πᾶν τόδε συνήρτηται· οὕτω καὶ ἐν τῇ τῶν ψυχῶν διακοσμήσει τῇ περὶ γένεσιν αὐτῶν ἐπιμελείᾳ συμφωνεῖ καὶ ἡ ἀπὸ γενέσεως λύσις.

que ſinceris & intellectualibus jamdiu definita ſtant ſancta religionis opera, ſemper hæc inferiora per ordinem, & ſuperiorem poteſtatem ſolvuntur, & non priùs ab inferioribus fuga nobis datur, quàm in meliorem ſortem evehamur. Nec interim in hoc fit aliquid contra legem olim latam, ut Dii videantur ex poſteriùs factâ ſacrâ operatione mutati, ſed jamdudum ab initio ideò Deus animas demiſit, ut ad ſe aliquando reverterentur. Hæc igitur reductio non arguit in Deo mutationem, nec pugnant deſcenſus & aſcenſus animarum; ſed quod videmus in univerſo, ab eſſentiâ intellectuali geneſis & univerſum hoc dependet; ſic & in animarum ordine, ab earum ad geneſin inclinatione pendet hæc ipſa à geneſi liberatio.

SECT.

SECTIO IX.

CAP. I.

De Dæmone proprio duplex doctrina; altera Theurgica, altera artificioſa, & Genethliologica.

AGE verò quæſtionem illam de proprio Dæmone ſatis anfractuoſam, multiſque obnoxiam objectionibus, conemur pro viribus noſtris ordine tractare. Cùm autem, ut ſimpliciter dicam, duplex ſit tractatus de Dæmone cuique proprio, alter quidem ſacer, alter artificialis; ille Dæmonem à ſupernis cauſis deducit, hic à circuitibus qui in generatione conſpiciuntur; ille nihil curat explorationem genituræ uniuſcujuſque, hic verò hujuſmodi operatur rationibus; denique ille univerſali modo & ſupernaturali, hic particulari & ex naturâ illum colit: ineptè tu mihi videris præſtantiorem culturam ad humanum colendi modum tranſtuliſſe, inque eo duntaxat quæſtiones tuas exercuiſſe.

ΦΕΡΕ δὴ οὖν καὶ τὴν πολύτροπον ἀπορίαν τὴν περὶ τοῦ ἰδίου δαίμονος, ποικίλαις τε ἀντιλήψεσι συνεχομένην ἀπολύειν πειραθῶμεν ὡς δυνατὸν ἡμῖν τρόπον. ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς εἰπεῖν, διττῆς οὔσης περὶ τὸν ἴδιον δαίμονα πραγματείας, τῆς μὲν θεουργικῆς, τῆς δὲ τεχνικῆς· καὶ τῆς μὲν ἀπὸ τῶν ἄνωθεν αἰτιῶν αὐτὸν ἐπικαλουμένης, τῆς δὲ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γενέσει φανερῶν περιόδων· καὶ τῆς μὲν, οὐδὲν προσχρωμένης γενεθλιαλογίᾳ, τῆς δὲ ἐφαπτομένης καὶ τῶν τοιούτων μεθόδων· καὶ τῆς μὲν ὑπὲρ τὴν φύσιν καθολικώτερον, τῆς δὲ μεριστῶς κατὰ τὴν φύσιν αὐτὸν θεραπευούσης· ἀτόπως σύ μοι δοκεῖς τὴν τελεωτέραν ἱερουργίαν ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπενεχθῆναι, καὶ ἐπὶ ταύτης γυμνάσαι τὰς σαυτοῦ ἐρωτήσεις.

CAP. II.

Dæmonem proprium poſſe vocari à Decanis, à Sole & Lunâ & Oecodeſpote.

QUID quod & hic exiguam tantùm deſumpſiſti partem de Dæmone hoc diſputationis; nam cùm ii, qui circa naturam ad hoc artificioſè operantur, ſoleant ordinatè vocare Dæmonem à Decanis & Zodiaci animalibus influxum diſpenſantibus, tum etiam à ſtellis, à ſole & Lunâ, & ipſis polis, ab omnibus elementis & mundo univerſo; non rectè facis qui breviſſimam horum omnium ſumendo partem, ſc. *ipſum genitalis figuræ Dominum*, hinc ſolam inſtituiſti diſputationem, & hîc rurſus ab hoc uno ſup-

ΕΠΕΙΤΑ καὶ ἐνταῦθα μοι φαίνῃ βραχύ τι μέρος τῆς περὶ αὐτὸν πραγματείας ἀποτέμνεσθαι· εἰωθότων γὰρ τῶν περὶ τὴν φύσιν ἐργοτεχνιτῶν, ἀπό τε τῶν δεκανῶν καὶ τῶν λειτουργῶν ζῳδίων τε καὶ ἀστέρων, ἡλίου τε καὶ Σελήνης, καὶ ἀπὸ τῶν ἄρκτων, ἀφ' ὅλων τε τῶν στοιχείων, καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου καλεῖν αὐτὸν τεταγμένως, οὐκ ὀρθῶς σὺ κατατεμόμενος ἕν τι βραχύτατον τοῦ οἰκοδεσπότου μέρος, περὶ αὐτὸ τὰς ζητήσεις ἐποιήσω· καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἀφ' ἑνὸς τοῦ προκειμένου καὶ τὸ διερευνήσασθαι

"πῶς μὲν ὁ οἰκοδεσπότης αὐτὸν δίδωσι· "κατὰ τίνα δὲ καὶ ποίαν, ἢ ἀπόρροιαν, ἢ ζωὴν, "ἢ δύναμιν εἰς ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ καθήκει·" περὶ γενεθλιαλογίας ποιεῖς τὸν λόγον, εἴ-"τε ὑφέστηκεν," εἴτε μή· "καὶ περὶ εὑρέσε-"ως τοῦ οἰκοδεσπότου, εἴτε ἀδύνατός ἐστιν "εἴτε δυνατή·" ταῦτα δὴ τίνα ἔχει λόγον πρὸς τὴν περὶ τοῦ δαίμονος ἐπικράτειαν; δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν τὸ τοιοῦτο τὸ ἡμᾶς εἰδέναι πῶς "ὑφέστηκε." καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ φύσει γιγνομένων, κἂν μὴ τυγχάνωμεν ἐπιστάμενοι, γίγνεται τὰ ἐν τῷ παντὶ ὅμως ἔχει τὴν οἰκείαν ἕκαστα βεβαιότητα τῆς ἑαυτῶν οὐσίας. κοινῶς μὲν οὖν οὕτω πρὸς τὰς ἀπορίας ἀπηντήσαμεν. κατ' ἰδίαν δὲ θέντες ὅσα ἐπιζητεῖς, πειρασόμεθα περὶ αὐτῶν ἀποδοῦναί σοι τὰς διαλύσεις.

poſito quæris, *quomodo Dominus domûs poſſet ipſum* (Dæmonem) *dare; & juxta quem & qualem ſive influxum ſive vitam, ſive potentiam ad nos ab eo deſcendat*, de genitura prorſus verba faciens, *utrùm detur nec ne; & de inventione Domini domûs, utrùm poſſibilis inventu ſit, an impoſſibilis*; hæc interim quâ ratione faciant ad Dæmonis inventionem? Nam conſtat nihil ad ejus eſſentiam & cauſam pertinere, quod nos utique intelligamus, quomodo *ſubſiſtat*: certè in rebus naturalibus unumquodque naſcitur habetque propriam eſſentiæ ſtabilitatem, licèt nos quî id fiat fortè ignoremus. Atque hactenus generaliter ad tuas dubitationes occurrimus. Jam verò particulariùs ponentes quæcunque diſputas, ad ea reſpondere conabimur.

CAP. III.

An fatum ſuum poſſit quis devitare ex ſchemate genituræ cognito, & proprio invento Dæmone. Canones in Genethliologiâ an comprehenſibiles.

ΦΗΣ γὰρ δὴ "ὡς ἐστὶν ἄρα εὐδαί-"μων, ὅστις μαθὼν τὸ σχῆμα τῆς αὐτοῦ "γενέσεως, τὴν εἱμαρμένην ἐκλύσαιτο γνοὺς "ἑαυτοῦ δαίμονα." ἐμοὶ δὲ δοκεῖς ταῦτα οὐ πάνυ σύμφωνα λέγειν, οὔτε αὐτὰ πρὸς ἑαυτὰ, οὔτε πρὸς τὴν ἀλήθειαν· εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ σχήματος τῆς γενέσεως ἀπονενέμηται ἡμῖν ὁ δαίμων, κἀκεῖθεν αὐτὸν ἀνευρίσκομεν, πῶς ἂν "ἀπολυσαίμεθα τὰ εἱμαρμένα" διὰ τῆς γνώσεως τοῦ καθ' εἱμαρμένην ἡμῖν δοθέντος δαίμονος· εἰ δὲ ἐκλυόμεθα ὄντως τὰ ἀναγκαῖα, ὥσπερ δὴ σὺ λέγεις διὰ τοῦ δαίμονος, πῶς ἔτι καθ' εἱμαρμένην ἡμῖν συγκεκλήρωται· μάχεται οὖν οὑτωσὶ τὰ νῦν εἰρημένα πρὸς αὐτά· πρὸς δὲ τὴν ἀλήθειαν διαφωνεῖ. ἐπειδὴ οὐ πάντως ἀπὸ τοῦ σχήματος τῆς ἰδίας γενέσεως ὁ οἰκεῖος ἑκάστῳ δαίμων ἐφήκει· ἀλλ' ἦν αὐτοῦ καὶ πρεσβυτέρα ἀρχὴ ταύτης, ἣν εἰς αὖθις μέτιμεν. καὶ ἄλλως τε εἰ μόνος ἐντεῦθεν ἐθεωρεῖτο κατιὼν ὁ δαίμων, οὐκ ἄρα ἦν εὐδαίμων ὁ τὸν τῆς γενεσι-

ASSERIS *autem quod is demum fœlix futurus ſit qui ſuæ genituræ ſchemate intellecto, cognitoque proprio Dæmone fata ſic effugerit.* Sed hæc mihi quidem à te videntur ita dicta, ut nec ſibi, nec veritati conſonent. Si enim à ſchemate genituræ tribuatur nobis Dæmon, atque inde ipſum deprehendamus, quonam pacto fatalia fugiemus per cognitionem Dæmonis fato nobis attributi? Si verò, quod tu ais, *per Dæmonem effugiamus fatalem neceſſitatem*, quomodo iſtum nobis fato ſortimur? Sic igitur à te jam dicta pugnant ſecum; ſed & veritati ipſi adverſantur. Nam non à ſolo ſchemate genituræ cuique ſuus advenit Dæmon, ſed alia altior ejus origo eſt. Item ſi hinc duntaxat daretur Dæmon qui deſcendit, non tamen proinde fœlix eſt, qui genitalis Dæmonis cognitionem aſſequitur. Ec-

quis

quis enim ſibi ducem ad fatalia evadenda optaret, ſi datus ſit in hunc ipſum finem, ut fatalia impleat? Præterea videtur mihi quidem hæc tantùm pars eſſe, eaque ultima, iſtius ſpeculationis, quæ ſolet eſſe de Dæmone; totumque adeò prætermittis hac ratione, quod ad ejus eſſentiam ſpectat. Sed hæc non prorſus abhorrent ab inſtituto, quanquam falſò dicantur. Illa verò quæ deinceps de *canonum aſtrologicorum numero innumerabili, deque genethliacâ ſcientiâ* dubitando adfers, ad inſtitutum hoc nihil habent difficultatis; ſive enim iſtæ artes à nobis intelligi poſſunt, ſive prorſus imperſcrutabiles ſunt, ſanè influxus ſtellarum Dæmonem nobis tribuet, nos intelligamus id, necne. Poteſt autem divinum vaticinium de ſtellis id quod certiſſimum docere, ut non opus habeamus iſtâ canonum dinumeratione, aut arte vaticinatrice.

κυρίου δαίμονος ἐντυχίας γνώσεως· τίς δ' ἂν καὶ ὁδηγὸν αὐτὸν λάβοι πρὸς τὴν τῶν εἱμαρμένων ἔκλυσιν, εἰ ἐπὶ τούτῳ δέδοται ὥστε ἀποπληρῶσαι τὰ ἀπὸ τῆς εἱμαρμένης ἀπονενεμημένα; ἔτι δ' ἔμοιγε δοκεῖ μέρος τι τῆς τοῦ δαίμονος θεωρίας, καὶ τοῦτο ἔσχατον εἶναι τὸ τοιοῦτον· τὸ δ' ὅλον αὐτοῦ τῆς οὐσίας παραλείπεσθαι κατὰ τὴν τοιαύτην μέθοδον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰ καὶ ψευδῶς εἴρηται, ὅμως οὐκ ἔχει γέ τινα ἀλλοτριότητα· τὰ δ' ἐφεξῆς περὶ τῆς "τῶν κέντρων διαριθμήσεως, καὶ "περὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς γενεθλιαλογικῆς ἀπορηθέντα, ὡς εἰσὶν ἀκατάληπτα, οὐδεμίαν ἔχουσι πρὸς τὸ προκείμενον ἀμφισβήτησιν· εἴτε γὰρ γνώριμοι, εἴτε ἀκατάληπτοί εἰσι αὗται αἱ τέχναι, ὅμως ἡ ἀπὸ τῶν ἄστρων ἀπόρροια ἐπινέμει τὸν δαίμονα, ἄντε ἡμεῖς γινώσκωμεν, ἄντε μή· δύναται δὲ ἡ θεία μαντικὴ διδάσκειν ἡμᾶς περὶ τῶν ἄστρων κατ' αὐτὸ τὸ ἀληθέστατον, καὶ οὐ πάντως δεόμεθα τῆς τῶν κέντρων διαριθμήσεως, ἢ τῆς μαντικῆς τέχνης.

C A P. IV.

Incertitudinem ſcientiæ genethliacæ Chæremon aliique arguunt. Unde hæc & aliæ omnes ſcientiæ incertiores evadunt. Argumenta ex prædictionibus eclipſium & obſervationibus non eſſe falſam oſtendunt.

SED ſi his relictis illud addere oporteat, mihi quidem non rectè videris colligere *mathematicæ ſcientiæ hujuſmodi impoſſibilem eſſe comprehenſionem, quòd in eâ multa ſit diſputatio, quòdque Chæremon fortè, aut aliquis alius argumentatus ſit contra eam.* Hoc enim argumento omnia erunt prorſus incomprehenſibilia; omnes quippe ſcientiæ innumeros habent litigatores; in iis infinita dubitationum ſeges naſcitur. Quemadmodum igitur ſolemus Eriſticis reponere, veritati naturaliter repugnant contraria, & non tantùm ipſa ſibi invicem falſa: idem dicemus de hac matheſeως parte, ipſa quidem vera eſt; qui autem

ΕΙ δὲ δεῖ καὶ τούτων ἀπαλλαγέντας ἐκεῖνο εἰπεῖν, οὐ καλῶς μοι δοκεῖς "τὸ ἀδύ"νατον εἰς γνῶσιν τῆς μαθηματικῆς ἐπι"στήμης συλλογίζεσθαι, διότι πολλὴ διαφω"νία περὶ αὐτὴν γέγονεν, ἢ ὅτι ὁ Χαιρή"μων, ἢ ἄλλος τις πρὸς αὐτὴν ἀντείρηκεν." ἐπεὶ τούτῳ γε τῷ λόγῳ πάντα ἔσται ἀκατάληπτα· μυρίους γὰρ ἐσχήκασιν αἱ ὅλαι ἐπιστῆμαι τοὺς ἀμφισβητοῦντας, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀπορήματα ἀναρίθμητα γέγονεν· ὥσπερ οὖν πρὸς τοὺς ἐριστικοὺς εἰώθαμεν ἀντιλέγειν, ὅτι δὴ καὶ τοῖς ἀληθέσι τἀναντία πέφυκε διαστασιάζειν· καὶ οὐ μόνα τὰ ψευδῆ πρὸς ἄλληλα μάχεται· οὕτω καὶ περὶ τῆς μαθηματικῆς ἀντιτρῶμεν, ὡς ὑπάρχει μὲν ἀληθής·

ἀληθεῖς· οἱ δὲ πλανώμενοι περὶ αὐτῆς οὐδὲν εἰδότες τῶν ἀληθῶν ἀντιλέγουσι. συμβέβηκε δὲ τοῦτο, οὐ περὶ ταύτην μόνην, ἀλλὰ καὶ περὶ πάσας τὰς ἐκ θεῶν παραδοθείσας ἀνθρώποις ἐπιστήμας. προϊόντος γὰρ ἀεὶ τοῦ χρόνου, πολλῷ τῷ θνητῷ καὶ πολλάκις ἀνακεκερασμέναι ἐξίτηλον τὸ θεῖον ἦθος τῆς γνώσεως ἀπεργάζονται. ἔνεστι μέντοι καὶ εἰ βραχὺ τοῦτό ἐστιν ὅμως ἐνεργές τι τεκμήριον τῆς ἀληθείας διασώζειν. ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς τῶν θείων περιόδων ἀναμετρήσεως ἐν ὀφθαλμοῖς ἐστι κατάδηλα τὰ σημεῖα, ὁπόταν ἐκλείψεις ἡλίου καὶ Σελήνης, καὶ παραβολὰς πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας τῆς Σελήνης προμηνύσιν, καὶ συνομολογουμένη φαίνεται τῇ προσημασίᾳ τῆς ὄψεως ἡ πεῖρα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος σωζόμεναι τῶν οὐρανίων τηρήσεις, παρά τε Χαλδαίοις καὶ παρ' ἡμῖν συμμαρτυροῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐπιστήμης ταύτης. ἔχοι δ' ἄν τις καὶ γνωριμώτερα τούτων ἐπιδεικνύναι τεκμήρια, εἰ περὶ τούτων προηγουμένως ὁ λόγος γίγνοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ περιττά ἐστι, καὶ οὐδὲν προσήκοντα πρὸς τὴν περὶ τοῦ δαίμονος ἐπίγνωσιν, ἀφίημι αὐτὰ εἰκότως. ἐπὶ δὲ τὰ οἰκειότερα τούτων μέτειμι.

ab eâ aberrant, atque adeò à veritate alieni ſunt, ei contradicunt. Et hoc non ſolùm evenit in hac, ſed in aliis omnibus divinitùs datis ſcientiis; progreſſu enim temporis divinus ſcientiæ in iis character paulatim evaneſcit, propterea quòd ſæpe multùmque humanis opinionibus contaminentur. Eſt quidem in Aſtrologiâ, &, quanquam tenue ſit, veſtigium hoc veritatis ſervat manifeſtum, Quoniam evidentia dat ſigna veræ cœleſtium circuitionum menſurationis, quoties prædicit Solis & Lunæ defectus, aut Lunæ aſpectus ad planetas, quam quidem prædictionem teſtimonio ſuo autopſia ſatìs confirmat. Quinimo multorum ſeculorum de rebus cœleſtibus obſervationes, tum apud Chaldæos, tum apud nos diligenter conditæ, teſtantur hanc eſſe veram ſcientiam. Poſſit etiam quis manifeſtiora his adferre indicia, ſi hic eo fine inſtitutus eſſet ſermo; ſed quia ſupervacanea ſunt, nihilque faciunt ad Dæmonem cognoſcendum, libenter ea omitto, & tranſeo ad ea quæ ſunt ad hanc rem propiora.

CAP. V.

Fatentur Mathematici impoſſibilem pœne eſſe œcodeſpotæ inventionem. Poſſe eam cognoſci per theurgiam.

ΦΗΣ γὰρ δὴ κατὰ τὸ σὸν γράμμα τῆς ἐπιστολῆς, "ὡς ἡ τοῦ οἰκοδεσπότου τῆς γενέσεως λῆψις, ἢ τῶν οἰκοδεσποτούντων, εἰ πλείους εἶεν ἑνός, σχεδὸν καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖται εἶναι ἀκατάληπτος, ἀφ' οὗ δὲ φασὶν ἐξεῖναι τὸν οἰκεῖον καταμαθεῖν δαίμονα." καὶ πῶς ὁμολογεῖται εἶναι παρ' αὐτοῖς ἡ τοῦ οἰκοδεσπότου γνῶσις ἀκατάληπτος, ὁπότε μεθόδους παραδεδώκασι περὶ τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ σαφεῖς, ἐπί τε τῶν ἀμφισβητουμένων στοιχεῖα πρὸς τὴν διάκρισιν ἀναδιδάσκουσιν. οἱ μὲν πέντε· οἱ δὲ καὶ πλείονα τούτων, οἱ δὲ ἐλάττονα· πλὴν ἵνα τοῦτο

AIS tu, *quantum colligo*, ex epiſtolâ abs te ſcriptâ, *Domûs Dominum in nativitate, vel Dominos (ſi plures uno ſint,) ipſis fatentibus Aſtrologis, non poſſe certè deprehendi; & tamen inde proprium Dæmonem eſſe quærendum.* At enim quomodo confitentur ii domûs Dominum eſſe imperveſtigabilem, qui quidem methodum facilem de eo inveniendo tradiderunt; & ſimul in dubiis ad exactam criſin canones, hi quidem quinque, alii autem plures, pauciores alii docent? Sed mittam quoque hoc, & conſideremus

ſideremus quod majus eſt, quæ utrinque accidere poſſint. Sive enim domûs Dominus in nativitate inveniri poſſit, erit quoque qui ab eo datur, cognoſcibilis Dæmon; ſive ſit imperveſtigabilis, nos quidem, ex hac hypotheſi, eum ignoramus, nihilominus erit utcunque tum domûs Dominus, tum Dæmon ab eo deſcendens. Poteſt ergo difficile eſſe eum invenire ex Genethliacorum regulis; ejuſdem facilis erit cognitio per ſacrum vaticinium & Theurgiam. Omnino verò Dæmon ille non à ſolo Domino domûs datur, ſed aliæ ſunt ejus origines, eæque univerſaliores, quàm eſt domûs Dominus. Quid quod hujuſmodi methodus artificioſam quandam & planè humanam infert operationem circa Dæmonem proprium. Quare nihil recti continet hæc tua dubitatio.

παρῶμεν ὡς μεῖζον ἔργον ἐπ' ἀμφότερα τὰ συμβαίνοντα σκεψώμεθα· εἴτε γὰρ δυνατὸν εὑρεῖν τὸν οἰκοδεσπότην τῆς γενέσεως, ἔστι δὴ καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ διδόμενος δαίμων γνώριμος· εἴτε ἀκατάληπτός ἐστιν, ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ἀγνοοῦμεν κατά γε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, οὐδὲν δὲ ἧττον ὅτι οἰκοδεσπότης ἐστί, καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ διδόμενος δαίμων. τί οὖν κωλύει, διὰ γενεθλιαλογίας μὲν δύσκολον αὐτὸν εἶναι εἰς εὕρεσιν. διὰ δὲ τῆς ἱερᾶς μαντείας ἢ θεουργίας εὐπορίαν εἶναι πολλὴν εἰς ἐπιστήμην. ὅλως δὲ, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου μόνου ἐνδίδοται, ἀλλὰ πολλαί εἰσιν ἀρχαὶ αὐτοῦ καθολικώτεραι, ἢ κατὰ τὸν οἰκοδεσπότην. ἔτι δὲ ἡ τοιαύτη μέθοδος τεχνικήν τινα εἰσάγει καὶ ἀνθρωπίνην τὴν περὶ τὸν ἴδιον δαίμονα πραγματείαν. οὐδὲν ἄρα ὑγιὲς ἐν τούτοις διαπορεῖ.

CAP. VI.

De proprio Dæmone ſententia vera; unde veniat, quis ſit, quid agat, quamdiu nos regat.

QUOD ſi de proprio Dæmone verum tandem ſermonem aperire debeam, is ſanè Dæmon non diſtribuitur nobis à certâ aliquâ cœli parte, aut elemento ſenſibili; ſed decerpitur illa portio à totius mundi diſpoſitione, nec non vitæ omnigenæ in eo, & corporum omnium regnante tum, cùm anima per ea ad generationem deſcendit; hæc autem portio ſic decerpta in nobis propriam quandam ſortitur in noſtra omnia præfecturam. Hic igitur Dæmon præextiterat in paradigmate, priuſquam in geneſin deſcenderet anima; hic, ubi primùm pro duce anima ſibi adſciverit eum, ſtatim animæ adeſt, ejuſque vitalia opera exequitur, ipſam ad geneſin deſcendentem corpori alligat, totum in communi animal regit, vitamque animæ propriam gubernat, quæque cogitamus ab eo prin-

Εἰ δὲ δεῖ σοι τὸν ἀληθῆ περὶ τοῦ οἰκείου δαίμονος λόγον ἀποκαλύψαι, οὐκ ἀφ' ἑνὸς μέρους τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδ' ἀπό τινος στοιχείου τῶν ὁρωμένων ἀπονέμεται ἡμῖν οὗτος. ἀφ' ὅλου δὲ τοῦ κόσμου καὶ τῆς παντοδαπῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς, καὶ τοῦ παντοδαποῦ σώματος, δι' ὧν ἡ ψυχὴ κάτεισιν ἐπὶ τὴν γένεσιν, ἀπομερίζεταί τις ἐν ἡμῖν μοῖρα ἰδία πρὸς ἕκαστον τῶν ἐν ἡμῖν, ἀπομεριζομένη κατ' ἰδίαν ἐπιστασίαν. οὗτος δὴ οὖν ὁ δαίμων ἕστηκεν ἐν παραδείγματι πρὶν τοῦ καὶ τὰς ψυχὰς κατιέναι εἰς γένεσιν· ὃν ἐπειδὰν ἕληται ἡ ψυχὴ ἡγεμόνα, εὐθὺς ἐφέστηκεν ὁ δαίμων ἀποπληρωτὴς τῶν βίων τῆς ψυχῆς, ὃς καὶ εἰς τὸ σῶμα κατιοῦσαν αὐτὴν συνδεῖ πρὸς τὸ σῶμα· καὶ τὸ κοινὸν ζῷον αὐτῆς ἐπιτροπεύει· ζωήν τε τὴν ἰδίαν τῆς ψυχῆς αὐτὸς κατευθύνει, καὶ ὅσα λογιζόμεθα, αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς ἡμῖν ἐνδιδόντος, διανοούμεθα, πράττομέν

τε τοιαῦτα, οἷα ἂν αὐτὸς ἡμῖν ἐπὶ νοῦν ἄγῃ, καὶ μέχρι τοσούτου κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους, ἕως ἂν διὰ τῆς ἱερατικῆς θεουργίας θεὸν ἔφορον ἐπιστησώμεθα, καὶ ἡγεμόνα τῆς ψυχῆς. τότε γὰρ ἢ ὑποχωρεῖ τῷ κρείττονι, ἢ παραδίδωσι τὴν ἐπιστασίαν, ἢ ὑποτάττεται ὡς συντελεῖν εἰς αὐτόν, ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον ὑπηρετεῖ αὐτῷ ὡς ἐπάρχοντι.

cipium habent, & ea agimus quæ nobis in mentem is induxerit, denique eatenùs nos gubernat, quoad ſacris perfecti pro Dæmone Deum animæ cuſtodem & ducem adipiſcamur; tunc enim Dæmon vel prorſùs cedit meliori, traditque provinciam, aut ſubjicitur ei, ita ut conferat ei aliquid, aut alio quovis modo ei ſubminiſtret tanquam ſuperiori.

CAP. VII.

Dæmon proprius unus idemque omnes partes noſtri corporis gubernat: non eſt alius animæ, alius corporis præſes; alius beneficus, alius maleficus.

ΑΠΟ δὴ τούτων ῥᾳδίως ἀποκρινούμεθα καὶ πρὸς τὸ ἐφεξῆς ἐρώτημα. οὐ γὰρ "τινὸς τῶν ἐν ἡμῖν μέρους," πάντων δ' ἅπαξ ἁπλῶς ἡγεῖται, διήκει τε ἐπὶ πάσας τὰς ἐφ' ἡμῖν ἀρχὰς, ὥσπερ ἀφ' ὅλων τῶν ἐν τῷ παντὶ διατάξεων ἀπονενέμηται. καὶ γὰρ, ὅπερ σοι δοκεῖ, "παρατίθεσθαι τεκμήριον, ὃ περὶ τῶν θεῶν κατὰ μέρη τοῦ σώματος ἐφεστηκότων δαιμόνων ὑγείας, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τῆς ἕξεως τῆς ἐν αὐτοῖς ὄντων συνοχέων, καὶ ἑνὸς τοῦ ἐπὶ πᾶσι κοινῶς ἐπιβεβηκότος προεστῶτος·" τοῦτο ποιοῦ δεῖγμα τῆς εἰς ἕνα δαίμονα πάντων τῶν ἐν ἡμῖν ἀνηκούσης προστασίας. μὴ τοίνυν διαίρει τὸν μὲν σώματος, τὸν δὲ ψυχῆς, τὸν δὲ νοῦ δαίμονα. καὶ γὰρ ἄτοπον εἰ τὸ μὲν ζῶον ἕν ἐστιν, ὁ δὲ ἐφεστηκὼς αὐτῷ δαίμων, πολυειδής. καί τοι πανταχοῦ τὰ ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων ἐστὶν ἁπλούστερα· ἀτοπώτερον δ' ἔτι τοῦτο, εἰ δὲ μὴ συμφυῆ, διῃρημένα δ' ἐστὶ χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων τὰ ἐπάρχοντα μόρια τῶν πολλῶν δαιμόνων. ποιεῖς δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐναντίωσιν. "τῶν μὲν, ὡς ἀγαθῶν· τῶν δὲ, ὡς φαύλων." οὐδαμοῦ τῶν κακῶν ἡγεμονικὴν ἐχόντων λῆξιν, οὐδὲ ἰσαξίως ἀντιδιῃρημένων τοῖς ἀγαθοῖς.

ATQUE ex his etiam ad ſequentem quæſtionem facilis habetur reſponſio; non enim unam aliquam partem in nobis, ſed omnes ſimul & ſine diſcrimine regit, extenditque ſe ad omnia noſtrarum actionum principia, quemadmodum ipſe ab univerſis mundi ordinibus nobis erat datus. Quod igitur tu tanquam conjectando proponis, *ac ſi plu-* "*res eſſent Dæmones corporis noſtri parti-* "*bus præſidentes, ita ut unus valetudinem cu-* "*ret, alius pulcritudinem cæteroſque in iis* "*habitus; quodque ſuper hos omnes unus* "*communis eſſet præſes*; id velim habeas pro argumento, quod unus eſt reverâ Dæmon, qui omnia quæ in nobis ſunt gubernat. Noli igitur *alium corpori, alium animæ, intellectui alium Dæmonem attribuere*; eſt enim hoc abſurdum, ut ſit animal unum, præfectus autem Dæmon multiplex. Nam & ea quæ regunt ſemper ſunt ſimpliciora ſubditis; ſed & illud adhuc abſurdius eſt, ſi non conjunctos inter ſe, ſed diſperſos hos Dæmonas plures, qui partibus imperitant, conſtituas. Introducis autem & in ipſis pugnam, tanquam dominantium *Dæmonum alii boni, alii mali ſint*, cùm tamen mali ſpiritus nuſquam præfecturas habeant, nec pares vel autoritate vel numero, ex adverſo bonorum diſtributi ſint.

CAP. VIII.

Dæmon proprius non eſt animæ noſtræ pars, puta mens.

MOX* his relictis in philoſophicam delaberis ſpeculationem, ſed ita ut totam de Dæmone proprio ſubvertas hypotheſin. Si enim, quod ais, *Dæmon ille ſit animæ quædam pars*, velut intellectus; *& is felix ſit, quiſquis mente præditus ſit ſapienti*; non erit ſanè is de alio ordine; nec jam aliquis meliorum, aut Dæmonum qui animæ noſtræ præſideat, tanquam præſtantior animâ; ſed partes quædam (aut fortè potentia quædam tanquam diviſa) omnium vitæ in nobis rationum dominæ erunt: idque adeò, cùm omnia in nobis ſint cognata, & pars nulla naturaliter tanquam ſeparata, toti compagi imperitet.

ΕΠΕΙΤΑ τούτων ἀποστὰς, ἐπὶ μὲν τὴν φιλοσοφίας ἀπολισθαίνεις δόξαν· ἀνατρέπεις δὲ τὴν ὅλην περὶ τοῦ ἰδίου δαίμονος ὑπόθεσιν. εἰ γὰρ "μέρος ἐστὶ τῆς ψυχῆς," οἷον τὸ νοερὸν, καὶ οὗτός ἐστιν εὐδαίμων ὅστις νοῦν ἔχοι σοφόν· ἔτι ἑτέρα τάξις οὐδεμία κρείττων ἔσται, ἢ δαιμόνιος ἐπιβεβηκυῖα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὡς ὑπερέχουσα. μέρη δέ τινα τῆς ψυχῆς, ἢ δυνάμεις διῃρημένως, κυριώτερα ἔσται τῶν πλειόνων εἰδῶν τῆς ἐν ἡμῖν ζωῆς· καὶ ταῦτα οὐ συμφυῶς, ἀλλ' ὡς ἐξῃρημένα κατὰ φύσιν ἡμῶν τῆς ὅλης συστάσεως ὑπερέχοντα.

CAP IX.

Aliqui ſupplicationes tanquam ad duos Genios, alii tanquam ad plures inſtituunt. Communi quâdam prece ab omnibus advocatur, quoniam Deus, qui omnibus ſuum proprium Genium largitur unus eſt. Proprius Dæmon docet quomodo velit invocari & coli.

COMMEMORAS deinceps aliam diſputationem de proprio Dæmone, *ac ſi alii duos, alii tres colerent*. Sed & hæc tota falſa eſt. Cauſas enim nobis præſidentes partire, & non ad unum revocare eſt ideo error, quoniam recedit ab unitate quæ omnibus præeſt. Quinimo & ea opinio quæ *Dæmonem corpori corporiſque curæ* attribuit, ejus quidem præfecturam nimium quantum coarctat. Quarè quid opus religioſum cultum ex hac opinione ortum amplius conſiderare, cum ipſa ejus principia ſana non ſint? Unus eſt igitur uniuſcujuſque noſtri proprius Dæmon gubernator; communem verò penitùs, omniumque hominum eundem eſſe non oportet exiſtimare: ſed nec in ſuâ quidem naturâ communem, pro-

ΜΝΗΜΟΝΕΥΕΙΣ τοίνυν μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλης πραγματείας περὶ τὸν ἴδιον δαίμονα, "τὴν μὲν, ὡς πρὸς δύο, τὴν δὲ, "ὡς πρὸς τρεῖς ποιουμένης τὴν θεραπείαν." ἡ δ' ἐστὶ πᾶσα διημαρτημένη. τὸ γὰρ διαιρεῖν ἀλλὰ μὴ εἰς ἓν ἀνάγειν ἐφεστηκότα ἡμῖν αἴτια, ψεῦδός ἐστι, καὶ διαμαρτάνει τῆς ἐν πᾶσιν ἐπικρατούσης ἑνώσεως. καὶ ἡ μερίζουσα δ' αὐτὸν εἰς τὸ σῶμα δόξα, καὶ τὴν τοῦ σώματος προστασίαν, εἰς μέρος τι τὸ βραχύτατον αὐτοῦ καθέλκει τὴν ἡγεμονίαν. ὥστε τί δεῖ τοὺς ἐχομένους τῆς τοιαύτης δόξης ἱερουργίας ἐπισκοπεῖν, αὐτῆς τῆς πρώτης αὐτῶν ἀρχῆς σαθρᾶς οὔσης. εἷς μὲν οὖν ἐστι καθ' ἕκαστον ἡμῶν οἰκεῖος προστάτης δαίμων· κοινὸν δὲ τὸν αὐτὸν πάντων ἀνθρώπων οὐ δεῖ αὐτὸν ὑπολαμβάνειν· οὐδ' αὖ κοινὸν

μέν, ἰδίως δὲ ἑκάστῳ συνόντα. ἡ γὰρ κατ' εἶδος ἕκαστον διαίρεσις, καὶ ἡ τῆς ὕλης ἑτερότης, οὐκ ἐπιδέχεται τὴν τῶν καθ' αὑτὰ ἀσωμάτων κοινότητά τε καὶ ταυτότητα. διὰ τί "οὖν κοινῇ κλήσει καλεῖται ὑπὸ πάντων," ὅτι καθ' ἕνα τὸν κύριον θεὸν τῶν δαιμόνων ἡ κλῆσις αὐτῶν γίγνεται, ὃς ἐξ ἀρχῆς τε ἀφώρισε τοὺς ἰδίους δαίμονας ἑκάστοις· καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἀναφαίνει κατὰ τὴν ἰδίαν βούλησιν τοὺς ἰδίους ἑκάστοις. ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ θεουργικῇ τάξει διὰ τῶν ὑπερεχόντων τὰ δεύτερα καλεῖται· καὶ ἐπὶ τῶν δαιμόνων τοίνυν εἷς κοινὸς ἡγεμὼν τῶν περὶ τὴν γένεσιν κοσμοκρατόρων καταπέμπει τοὺς ἰδίους δαίμονας ἑκάστοις. ἐπειδὴ μέν τοι παραγένηται ὁ οἰκεῖος ἑκάστῳ, τότε καὶ τὴν ἰδίαν θεραπείαν ἑαυτοῦ καὶ τὸ σφέτερον ὄνομα ἐμφαίνει· τρόπον δὲ τῆς ἰδίας κλήσεως τὸν ἴδιον παραδίδωσι.

priâ verò conditione unicuique copulatum. Nam differentia quæ eſt eſſentialis, & materiæ diverſitas non capit communitatem & identitatem rerum per ſe incorporearum. Quare igitur iuquies *communi modo invocamus Dæmonem?* Quoniam ſc. per Deum unum, Dominum Dæmonum, agitur eorum invocatio, qui & à principio ſuum cuique Dæmonem definivit; quique in ſacris operationibus ſecundùm propriam voluntatem, ſuum unicuique oſtendit. Semper enim in ritibus ſacris inferior per ſuperiorem invocatur: quare etiam de Dæmonibus ut loquar, eſt unus quidem eorum dux qui generationis & mundi princeps eſt, iſque ad unumquemque Dæmonem ſuum dimittit. Poſtquam autem adeſt ſuus unicuique, tunc & congruum ſibi cultum pandit, nomenque ſuum modumque quo velit ſe invocari docet.

CAP. X.

De invocationibus ſacris; earum dignitate, & præſtantiâ. Humanis non eſſe metienda Supernaturalia.

ΚΑΙ αὕτη τάξις ἐστὶν ἡ πρόσφορος τῶν δαιμόνων ἡ μὲν συγγενὴς οὖσα τοῖς καλουμένοις, ἡ δ' ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων αἰτίων καθήκουσα· τρίτη δὲ κοινὴν ποιουμένη τὴν ἀπ' ἀμφοτέρων τούτων συμπλέξαν. μὴ τοίνυν ἀφομοίου τὰς θείας κλήσεις ταῖς ἀνθρωπίναις· μηδὲ τὰς ἀρρήτους ταῖς ῥηταῖς· μηδὲ τὰς πρὸ παντὸς ὅρου καὶ παντὸς ἀορίστου τρόπου ταῖς παρ' ἀνθρώποις παράβαλλε ὡρισμέναις, ἢ ἀορίστοις προστάξεσιν. οὐδὲν γὰρ ἔχει κοινὸν τὰ παρ' ἡμῖν τῷ ὅλῳ γένει, καὶ καθ' ὅλην τὴν τάξιν ὑπερέχουσιν ἡμῶν, καὶ τῆς ὅλης τῆς οὐσίας ἡμῶν καὶ φύσεως ἐπάρχουσιν. ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ μάλιστα σφάλματα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις τὰ μέγιστα, ἡνίκα ἂν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας συλλογίζονταί τι περὶ τῆς δαιμονίων ἐπιστασιῶν, καὶ τοῖς μικροῖς καὶ οὐδενὸς ἀξίοις, καὶ διῃρημένοις τὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα καὶ τέλεια τεκμαίρονται. τοσαῦτα δὴ περὶ τοῦ ἰδίου δαίμονος πρὸς σὲ, καὶ ἀποκρινόμεθα πρὸς τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις.

HÆ igitur cultûs rationes Dæmonibus conveniunt; una eſt congrua iis qui invocantur; alia autem ab antiquioribus cauſis derivatur, tertia communiter ex utrâque ritèrem exequitur. Noli igitur divinas invocationes humanis ſimiles exiſtimare, aut ineffabiles effabilibus comparare, neque eas quæ omnem terminum omnemque indeterminatum modum ſuperant humanis imperijs conferre, ſive definita ſunt hæc, ſive indefinita, nihil enim habent hæc noſtra commune cum illis, quæ toto genere & ordine naturam eſſentiamque noſtram prorſus exſuperant. Jam verò hinc maximè errores hominibus ingentes accidunt, quando ex humanâ infirmitate aliquid de dominationibus Dæmonicis ratiocinari ſolent, & ex parvis nihilique faciendis & diviſis, ingentes venerandaſque & perfectas naturas menſurant. Atque hæc ſunt quæ tibi de Dæmone proprio diſſerimus & reſpondemus præter ea quæ ſupra dicta ſunt.

SECT.

SECTIO X.

CAP. I.

Via ad felicitatem extra religionem nulla eſt. Soli ſacerdotes (Ægyptii) Diis cognoſcendis, & ſibi ipſis, & veritati incumbunt.

RESTAT jam ultimus de beatitudine ſermo, in quo tu quidem variè agis, primò enim prætendis objectiones, mox dubitas, iterum diſquiris. Ponemus igitur tua omnia dicta eo ordine quo tu adduxiſti, deinde tibi, prout decet, reſpondebimus. Suſpicaris, *ne forte alia quædam ad beatitudinem, præter divinum cultum, lateat via*; & quæ tandem illa ſit, quæ deſerens Deos ducat ad felicitatem. Profectò ſi in Diis bonorum omnium eſſentia & perfectio habeatur, ſi prima poteſtas eorum ſit apud nos ſacerdotes, & apud noſtri ſimiles, meliorum ſtudioſos, veræque unionis cum iis cupidos, omnium bonorum fons & finis ſummâ curâ colitur, certè hic eſt veritatis & intellectualis cognitionis contemplatio, & ſimul cum Deorum cognitione hinc ad Deos converſio & ſui ipſius cognitio ſequitur.

ΛΕΙΠΕΤΑΙ δὴ τελευταῖος ὁ περὶ εὐδαιμονίας λόγος, περὶ οὗ σὺ ποικίλως ἐπεζήτησας, τὰ μὲν πρῶτα, ἐπιστάσεις ὑποτείνων, ἔπειτα ἀπορῶν, καὶ μετὰ ταῦτα διαπυνθανόμενος. θέντες οὖν ἕκαστα τῶν σῶν, ᾗπερ αὐτὰ προήγαγες, ἀποκρινούμεθά σοι πρὸς αὐτὰ συμμέτρως. ἐπέστησας γὰρ "μήποτε ἄλλη τις λανθάνῃ οὖσα ἡ πρὸς "εὐδαιμονίαν ὁδός." καὶ τίς ἂν γένοιτο ἑτέρα "ἀφισταμένη τῶν θεῶν" εὔλογος πρὸς αὐτὴν ἄνοδος. εἰ γὰρ ἐν τοῖς θεοῖς ἡ οὐσία τῶν ἀγαθῶν ὅλων καὶ τελειότης περιέχεται· καὶ ἡ πρώτη δύναμις αὐτῶν καὶ ἀρχαία παρὰ μόνοις ἡμῖν, καὶ τοῖς ὁμοίως ἐχομένοις τῶν κρειττόνων, γνησίως τε τῆς πρὸς αὐτοὺς ἑνώσεως ἀντιλαμβανομένοις, ἡ τῶν ἀγαθῶν ὅλως ἀρχὴ καὶ τελευτὴ σπουδαίως ἐπιτηδεύεται· ἐνταῦθα δὴ οὖν καὶ ἡ τῆς ἀληθείας πάρεστι θέα, καὶ ἡ τῆς νοερᾶς ἐπιστήμης· καὶ μετὰ τῆς τῶν θεῶν γνώσεως ἡ πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιστροφή, καὶ ἡ γνῶσις ἑαυτῶν συνέπεται.

CAP. II.

Sacerdotes non reſpiciunt ad vanam gloriam in ſacris operationibus; nullum phantaſiæ tribuunt locum. calumniæ in veros ſacerdotes non debent derivari, quòd reperiantur aliqui impoſtores.

FRUSTRA igitur vereris tu *ne fortè religioſus ex opinionibus humanis & favoribus pendeat*; nec enim vacat ei cujus mens hæret in divinorum contemplatione, ad hominum laudes oculos

ΜΑΤΗΝ οὖν διαπορεῖς, "ὡς οὐ δεῖ "πρὸς δόξας ἀνθρωπίνας βλέπειν. τίς γὰρ σχολὴ τῷ πρὸς τοῖς θεοῖς τὴν διάνοιαν ἔχοντι κάτω βλέπειν εἰς ἀνθρώπων ἐ-

πλάττεις; ἀλλ' οὐδὲ ὃ ἐπὶ τούτῳ πρὸς ἔπος ἐπαπορεῖς, "ὡς ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ τυχόντος ἀναπλάττει μεγάλα." τίς γὰρ δὴ ἐν τοῖς ὄντως οὖσι πλασμάτων ἀρχὴ συνίσταται; οὐχ ἡ μὲν φανταστικὴ δύναμις ἐν ἡμῖν ἐστιν εἰδωλοποιός; φαντασία δ' οὐδεμία ἐγείρεται τῆς νοερᾶς ζωῆς τελείως ἐνεργούσης· οὐ παρὰ τοῖς θεοῖς συνυπάρχει ἡ ἀλήθεια κατ' οὐσίαν; ἀλλ' οὐχὶ κατὰ συμφωνίαν ἐνιδρυμένην τοῖς νοητοῖς; εἰκῇ τοίνυν τὰ τοιαῦτα καὶ παρά σοι καὶ παρ' ἄλλοις τισὶ θρυλλεῖται. ἀλλ' οὐδὲ ὅσα ὡς ἀγύρτας καὶ ἀλαζόνας διασύρουσί τινες τοὺς τῶν θεῶν θεραπευτάς, οἷς καὶ συμπαραπλήσια εἴρηκας, οὐδὲν οὐδὲ ταῦτα ἅπτεται τῆς ἀληθινῆς θεολογίας καὶ θεουργίας. εἰ δέ που τινὲς παραφύονται τοιαῦται παρὰ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπιστήμας, ὥσπερ καὶ παρὰ τὰς ἄλλας τέχνας αἱ κακοτεχνίαι παραβλαστάνουσιν, ἐναντιώτεραι δήπου αὗται πρὸς αὐτὰς ὑπάρχουσι μᾶλλον, ἢ πρὸς ἄλλο ὁτιοῦν· τῷ γὰρ ἀγαθῷ τὸ κακὸν διαμάχεται μᾶλλον, ἢ τῷ μὴ ἀγαθῷ.

deflectere. Sed nec in eo quod ſequitur, rectè diſputas, *quaſi anima religioſa magnifica forte ſibi fingat.* Quodnam in rebus verè exiſtentibus figmentorum eſſe poſſit initium? Nonne eſt phantaſiæ noſtræ fingere idola? Atqui cùm perfectè operatur vita intellectualis, phantaſia prorſus conquieſcit; nonne penes Deos ſecundùm eſſentiam veritas ipſa unà cum illis ſimul exiſtit? Nonne & hæc in rebus intelligibilibus ſecundùm convenientiam fundatur? Quare fruſtrà tu aliique nonnulli hæc divulgatis. Quòd autem Deorum cultores tanquam agyrtas & arrogantes homines nonnulli, quibuſcum tu paria pænè facis, calumniantur; nihil iſtoc ferit vel veram religionem vel theurgiam, ſi qui tales ſubnaſcantur ſurculi in cognitione divinorum. Nam in aliis artibus quibuſcunque malæ artes ſuppullulant; ſed artes ejuſmodi magis cum veritate pugnant, quam cum alia re quâlibet. Malum enim bono magis quàm non bono contrarium eſt.

CAP. III.

Aliæ artes ad futura prævidenda excogitatæ non ſunt conferendæ cum divinâ mantice.

ΒΟΥΛΟΜΑΙ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἐπιδραμεῖν, ὅσα διαβάλλων τὴν θείαν πρόγνωσιν "ἄλλας τινὰς μεθόδους αὐτῇ παραβάλλεις, περὶ τῆς τοῦ μέλλοντος προμηνύσεως διατεινούσας." ἐμοὶ γὰρ οὔτε εἴ τις ἐκ φύσεως ἐπιτηδειότης εἰς σημασίαν τοῦ ἐσομένου παραγίνεται, ὥσπερ ἡ τοῖς ζώοις τῶν σεισμῶν, ἢ τῶν ἀνέμων, ἢ τῶν χειμώνων συμπίπτει πρόγνωσις, τίμιος εἶναι δοκεῖ· κατ' αἴσθησιν γὰρ ὀξύτητα, ἢ κατὰ συμπάθειαν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ φυσικῶν δυνάμεων συγκίνησιν, ἡ τοιαύτη ἔμφυτος συνίσταται μαντεία, οὐδὲν ἔχουσα σεμνὸν καὶ ὑπερφυές, οὔτε εἴ τις κατὰ λογισμὸν ἀνθρώ-

PLACET jam & illa percurrere quibus videris columniam facere vaticinationi divinæ, *alias quaſdam artes circa futurorum prædictionem verſantes* cum eâ comparando. Si qua enim aptitudo nobis naturaliter inſit ad futuri præſagium (quemadmodum animalibus terræ-motuum, ventorum, & tempeſtatum ineſt præcognitio) mihi quidem nihil venerabile videtur habere. Nam ſi ſecundùm ſenſus acumen, vel compaſſionem, vel alium quendam conſenſum virium naturalium, ejuſmodi præſagium naturale ſequatur, nihil id habet venerabile; neque rurſum, ſi quis ex rationis diſcurſu vel

vel artificioſis obſervationibus ſignorum ea conjectet, quæ per ſigna præmonſtrantur (quemadmodum medici febrem prævidere ſolent ex ſyſtole pulſûs & rigore) videtur mihi iſtiuſmodi præſcientia plurimi facienda; nam humano modo conjectat, & ex ratione noſtrâ tantùm concludit, deque rebus in naturâ latentibus, ex jam factis, vix ordinem rerum corporalium excedendo, criſin facit. Quare ſi ſit in nobis vis quædam naturalis conjectandi, qualis eſt illa in animalibus manifeſtò ſe prodens, nihil revera habet illa præcipuum; perfectum enim & naturale & æternum bonum ſperari poteſt nullum ex iis rebus quæ nobis obveniunt per naturam in geneſi poſitam.

τινος, ἢ τεχνικὴν παρατήρησιν, ἀπὸ σημείων τεκμηριοῦται ἐκεῖνα, ὧν ἐστι τὰ σημεῖα δηλωτικά· ὡς ἀπὸ συστολῆς, ἢ φρίκης τὸν μέλλοντα πυρετὸν προγινώσκουσιν οἱ ἰατροί. οὐδὲν οὐδὲ τοῦτό μοι δοκεῖ τίμιον εἶναι καὶ ἀγαθόν. ἀνθρωπίνως τε γὰρ ἐπιβάλλει καὶ συλλογίζεται τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ, περί τε τῶν ἐν τῇ φύσει τοῖς γινομένοις ὁμολογουμένως, οὐ πόρρω τῆς σωματοειδοῦς τάξεως ποιεῖται τὴν διάγνωσιν. ὥστε οὐδ᾽ εἰ φυσική τις ἔνεστιν ἐν ἡμῖν ἐπιβολὴ τοῦ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἡ δύναμις ἥδε ἐναργῶς ἐνεργοῦσα διαφαίνεται, οὐδὲν δὲ αὕτη μακαριστὸν τῷ ὄντι κέκτηται· τί γὰρ ἂν εἴη γνήσιον καὶ τέλειον, καὶ ἀΐδιον ἀγαθὸν τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς ἐν γενέσει εἰς ἡμᾶς ἐμφυομένων.

CAP. IV.

Divina mantice multa nobis bona parit; Dii ex uſu noſtro eam animabus noſtris vel inſerunt, vel non.

SOLA igitur divina vaticinatio ab ipſis Diis pendens, nos verè participes facit vitæ divinæ; cumque ipſa poſſideat præſcientiam & divinas notiones nos quoque eâdem divinitate beat, bonumque purè nobis exhibet. Eſt enim beatifica Deorum cognitio omnibus bonis plena. Nec tamen *prævident futura* (ut tu conjicis) *qui hâc præditi ſunt vaticinatione, & tamen ſunt interim ipſi infælices*; nam omnis divina præſcientia eſt formaliter bona, *neque futura poſſint prævidere, iiſque rectè uti neſciunt*: una enim cum divinâ prænotione bonum & ordinem veriſſimum convenientiſſimumque hauriunt, & præterea ſimul utilitatem. Dii namque unà cum vaticinatione facultatem quoque ad cavenda incommoda nobis naturaliter impendentia ſuggerunt. Et quoties virtutem oporteat exercere, atque ad id conferat ignoratio futurorum, occultant ipſi futura, ut animus

ΜΟΝΗ τοίνυν ἡ θεία μαντικὴ συναπτομένη τοῖς θεοῖς, ὡς ἀληθῶς ἡμῖν τῆς θείας ζωῆς μεταδίδωσι, τῆς τε προγνώσεως καὶ τῶν θείων νοήσεων μετίχουσα, καὶ ἡμᾶς θείους ὡς ἀληθῶς ἀπεργάζεται. ἡ δὲ αὐτὸ καὶ τὸ ἀγαθὸν ἡμῖν γνησίως παρέχει, διότι πεπλήρωται τῶν ἀγαθῶν ὅλων ἡ μακαριωτάτη τῶν θεῶν νόησις. οὐ τοίνυν "προορῶσι μὲν, ὡς σὺ τοπάζεις, οἱ ταύτην "ἔχοντες τὴν μαντικὴν οὐ μήν εἰσιν εὐδαί"μονες·" ἀγαθοειδὴς γάρ ἐστι πᾶσα ἡ θεία πρόγνωσις, οὐδὲ "προορῶσι μὲν τὰ μέλ"λοντα, χρῆσθαι δὲ αὐτοῖς καλῶς οὐκ ἐπίστανται." ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ τὴν τάξιν τὴν ἀληθῆ καὶ πρέπουσαν μετὰ τῆς προγνώσεως παραδέχονται· πάρεστι δ᾽ αὐτῇ καὶ τὸ ὠφέλιμον. οἱ γὰρ θεοὶ, καὶ δύναμιν τοῦ φυλάξασθαι τὰ ἐπιόντα ἀπὸ τῆς φύσεως δεινὰ παραδιδόασι· καὶ ὅταν μὲν ἀσκεῖν δέῃ τὴν ἀρετὴν, καὶ συμβάλληται πρὸς τοῦτο ἡ τοῦ μέλλοντος

μέλλοντος ἄδηλα, ἀποκρύπτουσι τὰ ἐσόμενα ἕνεκα τοῦ τὴν ψυχὴν βελτίονα ἀπεργάζεσθαι· ὅταν δὲ πρὸς τοῦτο μηδὲν διαφέρῃ, λυσιτελεῖ δὲ ταῖς ψυχαῖς τὸ προεγνωκέναι, ἕνεκα τοῦ σώζειν αὐτὰς, καὶ ἀνάγειν, τὴν ἐν ταῖς μαντείαις πρόγνωσιν ἐν μέσαις αὐτῶν οὐσίαις ἐντιθέασιν.

inde melior ſiat; quando verò ad hoc nihil intereſt, expedit verò animis præſcire, ad hoc ut ſalvi ad ſublimia revertantur, tunc cognitionem vaticinatricem mediis animarum eſſentiis inſerunt.

CAP. V.

Homo à Dei viſione lapſus in vitam mortalem, ita demùm fœlix erit, ſi ad priorem ſtatum poſſit reſtitui. Fit hoc per Dei cognitionem. Qualis illa ſit præ eâ, quæ eſt hujus vitæ.

ΑΛΛΑ τί ταῦτα ἀπομηκύνω; διὰ πολλῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ τῆς θείας μαντικῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιδείξας ὑπερέχον· βέλτιον οὖν ὅπερ ἀπαιτεῖς παρ' ἡμῶν, τὴν εἰς εὐδαιμονίαν ὁδὸν ἐπιδεῖξαί σοι, καὶ ἐν τίνι κεῖται ἡ αὐτῆς οὐσία. ἀπὸ γὰρ τούτου ἥ τε τὸ ἀληθὲς εὑρίσκεται, καὶ ἅμα τὰς ἀπορίας πάσας ἔνεστι διαλύειν ῥᾳδίως. λέγω τοίνυν ὡς ὁ θεωρητὸς νοούμενος ἄνθρωπος, ἡνωμένος τῇ πρόσθεν τῇ θέᾳ τῶν θεῶν, ἐπεισῆλθεν ἑτέρᾳ ψυχῇ τῇ περὶ τὸ ἀνθρώπινον μορφῆς εἶδος συνηρμοσμένῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ τῆς ἀνάγκης καὶ εἱμαρμένης ἐγένετο δεσμῷ. σκοπεῖν δὴ δεῖ, τίς αὐτοῦ γίγνεται λύσις καὶ ἀπαλλαγὴ τῶν δεσμῶν. ἔστι τοίνυν οὐκ ἄλλη τὶς, ἢ τῶν θεῶν γνῶσις· ἰδέα γάρ ἐστιν εὐδαιμονίας τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθὸν, ὥσπερ τῶν κακῶν ἰδέα συμβαίνει ἡ λήθη τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀπάτη περὶ τὸ κακόν· ἡ μὲν οὖν τῷ θείῳ σύνεστιν· ἡ δὲ χείρων μοῖρα ἀχώριστός ἐστι τοῦ θνητοῦ. καὶ ἡ μὲν τὰς τῶν θνητῶν οὐσίας ἱερατικαῖς ὁδοῖς ἀναμετρεῖ· ἡ δὲ παρακρουσθεῖσα τῶν ἀρχῶν, παρίησιν ἑαυτὴν ἐπὶ τὴν καταμέτρησιν τῆς τοῦ σώματος ἰδέας. καὶ ἡ μὲν γνῶσίς ἐστι τοῦ πατρός· ἡ δὲ παραγωγὴ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ λήθη τοῦ προουσίου αὐταρκοῦντος πατρὸς θεοῦ· καὶ ἡ μὲν σώζει τὴν ἀληθινὴν ζωὴν ἐπὶ τὸν

SED quid pluribus, cum fuſè oſtenderim in prioribus, quantum divina vaticinatio humanâ ſit ſuperior. Præſtat quod *ipſe deſideras, oſtendere tibi viam ad beatitudinem, & in quo ejus ſit poſita ratio & eſſentia* hinc enim cùm veritas ipſa invenitur, tum omnes dubitationes facilè diluuntur. Dico igitur homo ille contemplabilis & intelligibilis olim cùm eſſet Deorum viſioni conjunctus, poſteà aliam ſubingreſſus eſt animam, illam quæ humanam formæ ſpeciem concomitatur, & proptereà venit ſub fati & neceſſitatis jugum. Conſiderare igitur oportet quâ tandem ratione ab his vinculis ſolvi & liberari poſſet. Præter Deorum autem cognitionem, alia ratio nulla eſt. Idea quippe felicitatis eſt ipſum cognoſcere bonum; quemadmodum eſt malorum idea, ipſa bonorum oblivio, & circa malum error. Cognitio autem illa divinitati affixa manet; hæc deterior ſors à rebus mortalibus avelli non poteſt; illa intelligibilium eſſentias per ſanctimoniæ vias perveſtigat; hæc à principiis errans demittit ſe ad corporales ideas contemplandas; illa eſt ipſius patris cognitio, hæc autem eſt diſceſſus, unà cum oblivione, ab ipſo Deo patre, qui eſt ſuper-eſſentialis & ſibi-ſufficiens; veram illa vitam ſervat quoniam ad ſui patrem reſtituit;

hæc

hæc autem hominem (qui geneſi eſſe poſſet ſuperior) uſque ad id detrudit, quod permanet quidem nuſquam, perpetuoque in fluxu verſatur. Hæc itaque intelligatur prima felicitatis via, intellectualem habens unionis divinæ penès animas plenitudinem; ſacra verò & deifica felicitatis traditio appellatur quidem porta ad ipſum omnium opificem Deum, aut ſedes & boni regio: & primam quidem qualitatem requirit animæ ſanctitatem omni corporeâ puriorem; deinde præparat animam ad participationem & boni contemplationem ſimulque ad contrariorum rejectionem, poſt hæc ad unionem cum Diis bonorum omnium fontibus.

πατέρα αὐτῆς ἀνάγουσα· ἡ δὲ κατάγει τὸν ἐμπαρχοῦντα ἄνθρωπον, ἄχρι τοῦ μηδέποτε μένοντος, ἀλλ' ἀεὶ ῥέοντος. αὕτη μὲν οὖν νοείσθω σοι πρώτη εὐδαιμονίας ὁδὸς, νοερὰν ἔχουσα τῆς θείας ἑνώσεως ἀποπλήρωσιν τῶν ψυχῶν· ἡ δ' ἱερατικὴ καὶ θεουργικὴ τῆς εὐδαιμονίας δόσις καλεῖται μὲν θύρα πρὸς τὸν δημιουργὸν τῶν ὅλων, ἢ τόπος, ἢ αὐλὴ τοῦ ἀγαθοῦ· δύναμιν δ' ἔχει πρώτην μὲν ἁγνείας τῆς ψυχῆς πολὺ τελεωτέραν τῆς τοῦ σώματος ἁγνείας· ἔπειτα καταρτισιν τῆς διανοίας εἰς μετουσίαν καὶ θέαν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τῶν ἐναντίων πάντων ἀπαλλαγήν· μετὰ δὲ ταῦτα, πρὸς τοὺς τῶν ἀγαθῶν δοτῆρας θεοὺς ἕνωσιν.

CAP. VI.

Theurgia animam præparat & aſſueſcit ad divinam unionem; gradus per quos ad demiurgum & æternum λόγον *adducit.*

POSTQUAM autem tum mundi partibus ſingulis, tum etiam divinis poteſtatibus, per partes mundi diffuſis, animam conciliaverit, tunc animam opifici univerſali ſiſtit, & apud eum deponit, liberatamque ab omni materiâ cum ſolo *æterno verbo* connectit. Planiùs dicam; *Theurgia* ipſi Dei poteſtati per ſe-genitæ, per ſe-mobili, omnia ſuſtentanti, intellectuali, omnia exornanti, ad veritatem intelligibilem revocanti, perfectæ & perficienti, poteſtatibuſque cæteris Dei opificibus gradatim pro cujuſque proprietatibus ita coaptat, ut in actionibus earum intelligentiiſque architecticis, anima, ſacris peractis, perfectè confirmetur; & tum demum in toto demiurgo Deo animam collocat. Et hic finis eſt ſacræ apud Ægyptios Anagoges.

ΕΠΕΙΔΑΝ δὲ κατ' ἰδίαν ταῖς μοίραις τοῦ παντὸς συνάψῃ, καὶ ταῖς διηκούσαις δι' αὐτῶν ὅλαις θείαις δυνάμεσι· τότε τῷ ὅλῳ δημιουργῷ τὴν ψυχὴν προσάγει καὶ παρακατατίθεται· καὶ ἐκτὸς πάσης ὕλης αὐτὴν ποιεῖ, μόνῳ τῷ ἀϊδίῳ λόγῳ συνενωμένην. οἷον ὃ λέγω τῇ αὐτογόνῳ καὶ αὐτοκινήτῳ, καὶ τῇ ἀνεχούσῃ πάντα, καὶ τῇ νοερᾷ, καὶ τῇ διακοσμητικῇ τῶν ὅλων, καὶ τῇ πρὸς ἀλήθειαν αὐτὴν νοητὴν ἀναγωγῇ, καὶ τῇ αὐτοτελεῖ, καὶ τῇ ποιητικῇ, καὶ ταῖς ἄλλαις δημιουργικαῖς δυνάμεσι τοῦ θεοῦ, κατ' ἰδίαν συνάπτει· ὡς ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν, καὶ ταῖς νοήσεσι, καὶ ταῖς δημιουργικαῖς τελέως ἵστασθαι τὴν θεουργικὴν ψυχήν. καὶ τότε δὴ ἐν ὅλῳ τῷ δημιουργικῷ θεῷ τὴν ψυχὴν ἐντίθησι. καὶ τοῦτο τέλος ἐστὶ τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἱερατικῆς ἀναγωγῆς.

CAP. VII.

Ægyptii ſtatuunt bonum aliud divinum, ſc. Deum ipſum; aliud humanum, cum Deo unionem: Bitys. Theurgi circa hæc unicè occupantur: nec credibile eſt errare eos aut falli in inveſtigatione felicitatis.

ΑΥΤΟ δὲ τ' ἀγαθὸν, τὸ μὲν θεῖον ἡγοῦνται τὸν προεννοούμενον Θεόν· τὸ δὲ ἀνθρώπινον, τὴν πρὸς αὐτὸν ἕνωσιν. ὅπερ Βίτυς ἐκ τῶν Ἑρμαϊκῶν βίβλων μεθηρμήνευσεν. οὐκ ἄρα "παρεῖται τοῦτο τὸ μέρος" τοῖς Αἰγυπτίοις, ὃ σὺ ὑπονοεῖς, ἀλλὰ θεοπρεπῶς παραδέδοται. οὐδὲ περὶ "σμικρῶν "οἱ θεουργοὶ τὸν θεῖον νοῦν ἐνοχλοῦσιν" ἀλλὰ περὶ τῶν εἰς ψυχῆς κάθαρσιν καὶ ἀπόλυσιν καὶ σωτηρίαν ἀνηκόντων. οὐδὲ "χαλεπὰ μὲν διαμελετῶσιν ἄχρηστα δὲ "τοῖς ἀνθρώποις," ἀλλὰ τοὐναντίον τῶν τῇ ψυχῇ πάντων ὠφελιμώτατα. οὐδ' "ὑπὸ "πλάνου τινὸς φενακίζονται δαίμονος," οἱ πᾶσι τὴν ἀπατηλὴν καὶ δαιμονίαν φύσιν ἐπικρατήσαντες, ἐπὶ δὲ τὴν νοητὴν καὶ θείαν ἀναχθέντες.

DE *bono* autem ſic ſentiunt. Eſt bonum divinum, nempe Deus ante omnem intellectum; eſt & aliud humanum, nempe cum ipſo unio. Et hoc quidem Bitys ex ſcriptis Mercurii interpretatus eſt. Non igitur, quod tu arbitratus es, *omittitur hæc pars ab Ægyptiis*, ſed divino planè modo nobis tradita eſt. Nec de *rebus exiguis ſacerdotes divinam mentem interpellant*, ſed de *iis rebus* quæ ſpectant ad animæ purgationem, ſolutionem, ſalutem. Sed *neque difficilia iſti meditantur, hominibuſque interim inutilia*, ſed contra res animæ omnium utiliſſimas. Neque ſubdolo & *ſeductore aliquo Dæmone in errores impelluntur*, qui omnibus in rebus fallacem dæmonicamque naturam longè excedunt, & ad intelligibilem divinamque aſcendunt.

CAP.

CAP. VIII.

Votum pro veritate & perfectâ de Diis cognitione impetrandâ, tanquam felicitatis & duraturæ amicitiæ fontibus.

ATQUE hæc tibi reſpondimus ad ea, quæ quæſiviſti ſuper *divinâ vaticinatione & Theurgiâ*: quod reliquum eſt, in calce ſermonis Deos comprecor, mihi tibique dare velint, ut firmiter cuſtodiamus quæ verè intelligimus; inſinuentque nobis per ſempiterna ſæcula veritatem, præſtentque adhuc perfectiores de Diis notiones (in quibus omnium bonorum beatiſſima poſſeſſio nobis reponitur:) & denique inter nos unanimitatis & amicitiæ confirmationem.

ΤΟΣΑΥΤΑ σοι καθ' ἡμετέραν δύναμιν ἀπεκρινάμεθα, περὶ ὧν ἠπόρησας, περὶ τῆς θείας μαντικῆς καὶ θεουργίας. εὔχομαι δὴ οὖν τὸ λοιπὸν τοῖς θεοῖς ἐπὶ τῷ τέλει τῶν λόγων, τῶν ἀληθῶν νοημάτων ἐμοί τε καὶ σοὶ παρέχειν τὴν φυλακὴν ἀμετάπτωτον, εἴς τε τὸν ἀΐδιον αἰῶνα δι' αἰωνίων ἀλήθειαν ἐντιθέναι, καὶ τελειοτέρων νοήσεων περὶ θεῶν χορηγεῖν μετουσίαν, ἐν αἷς δὴ τὸ μακάριστον τέλος τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν πρόκειται), καὶ αὐτὸ τὸ κῦρος τῆς ὁμονοητικῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

FINIS.

NOTÆ IN
IAMBLICHUM
DE
MYSTERIIS ÆGYPTIORUM &c.

Notæ in Teſtimonium Anonymi.

IAMBΛΙΧΟΥ εἰς τὴν ἐπιστολὴν Πορφυρίου. *Nomen Iamblichi ipſe Anonymus, qui hac ſcribit, primus videtur addidiſſe: voluit Iamblichus latuiſſe. Pauci codices MSS. id præferunt; nec vidit Proclus.*

Πρόκλος ὑπομνηματίζων. *Horum Commentariorum, quæ in Plotinum ſcripſit Proclus, præter Anonymum hunc qui meminerit vix reperio. Niſi forte ea intelligat Damaſcius quodam loco περὶ ἀρχῶν. Nam Ficinus aliique poſt eum, Anonymum ſequuntur.*

Γεγραμμένην ἐπιστολήν. *Epiſtola Porphyrii olim cum Iamblichi hac reſponſione ſubjuncta circumferebatur. Edictum Conſtantini M. & nominis Porphyriani odium eam videntur extinxiſſe. Picus Mirandula junior ita tamen de ea loquitur, ac ſi legiſſet. Chriſtiani poſteriores non debuere eam neglexiſſe, ex qua tot Argumenta priores non mala deprompſere contra gentes.*

Ὑποθέσεως οἰκεῖον. *Julianus apoſtata oratione 4. obſervat Iamblichum nonnulla ſcripſiſſe ἄλλαις ὑποθέσεως; hoc eſt, non quod ita ſentiret, ſed ut argumento ſerviret. Archangelorum doctrinam, & materiæ ποίησιν in hoc tractatu amplectitur, alibi aliter philoſophatur. Hic autem ad perſonam, quam gerit Iamblichus, reſpicit Anonymus.*

Ἀβάμμωνος. *Hac eſt omnium fere librorum, in hac voce, ſcriptio. Opinor* Ἀμοῦν *rectum eſſe. v. quæ ad cap. 3. Sect. 8. de hac voce. Plutar. l. de Iſide,* —Αἰγυπτίοις Ἀμοῦν ὃ ἡμεῖς παράγοντες Ἄμμωνα λέγομεν. *Apud Joſephum ex Manethone, quidam rex* Μιαμοῦν. *Hunc porro Abammona ſummum apud Ægyptios prophetam fuiſſe, & Anebone celebriorem par eſt credere; quoniam is reſpondere fingitur.*

Λέξεως κομματικόν. Breve, inciſum, conciſum. *Hieronymus in Catal.* Theotimus breves commaticoſque tractatus edidit. κομματικὴν καὶ ἀνδρείαν λέξιν *conjungit Anonymus in Ariſtotelis Rhet. Eunapius in vita Iamblichi aliter de ejus ſtylo judicat, ac hic noſter Anonymus. Codex v. cl. Seb. Feſchii pro* κομματικὸν *legit* σημαντικόν; *& haud ſcio an non idem vidit Scutellius, vertit enim* exprimendi vis.

Notæ in Iamblichum.

Pag. 1. ΠΡΟΣ τὸν Ἀνεβώ. *Porphyrius in vita Plotini, item in* 11. *libro de Abſtin. docet ſe cum Ægyptio quodam ſacerdote familiaritatem & amicitiam coluiſſe. Eundem laudat quoque Proclus commentariis in priorem Platonis Alcibiadem: credi poteſt fuiſſe idem, ad quem nunc ſcribit Porphyrius. Dictio quidem prophetam ſummum notat, qui tamen & ſacerdos infra eſſe deprehenditur. Nec hoc novum aut incongruum; nam Apuleio* 11. *Metam. dicitur* Zaclas Ægyptius propheta primarius & ſacerdos. *Hornius Hiſt. Philoſ. lib.* 5. *c.* 5. *ſcribit Abnebo, non recte. Sane hæc eſt ipſa vox quam legimus in titulo Pſalmi* 51. *in Nectanebo, & forte in Anubi. Idem vult eſſe* non perſonæ, ſed officii nomen; *nec id quidem recte. Euſebius, Theodoretus, Cyrillus, Auguſtinus aliter accepêre.*

Ἀπορημάτων λύσεις. *Addit quidam MS.* περὶ τῶν Αἰγυπτίων μυστηρίων. *Hinc Ficinus, Crinitus, Scutellius* de Myſteriis Ægyptiorum. *Plerique Codd. hæc non addunt; nedum iſta,* Chaldæorum, Aſſyriorum. *Quæ ſolus Ficinus exhibet, non hoc, ſed alio in loco.*

CAP. I.

P. 1. *l.* 1. Ἑρμῆς πάλαι δέδοκται. *Iamblichus & ſentiendi & loquendi in plerisque magiſtrum habuit Porphyrium.* Γάνυ γάρ μοι καλῶς ἔδοξε τὸ κοινὸν εἶναι τοῦ Ἑρμοῦ λέγειν, ὡς κοινωνὸν τῶν λόγων πᾶσι. *Verba ſunt Porphyrii in commentario ad Ptolemæi harmonica. Ex Porphyrio contra Porphyrium pleraque, quæ hic adducit, deinceps eum proferre oſtendam. Duos Mercurios præcipue celebrabant Ægyptii. De priore hæc, quæ ſequuntur, ſunt intelligenda.* Λόγων ἡγεμὼν *Nicomacho, S. Lucæ Act. c. XIV. v.* 12. λόγου ἡγούμενος *dicitur. Simplicio in præf. ad Ariſt. de Anima* ἡγεμὼν ψυχῶν καὶ λόγων αὐτός. *Suidæ in* Ἑρμῆν, λόγου καὶ ἀληθείας ἔφορος. *Atque hos ideo ei titulos tribuebant veteres, quoniam, ut ait Philo Biblius apud Euſebium Pr. Evang. l.* 1. *Taautus literas invenit, & ſcribendi auctor fuit ad memoriæ ſubſidium; hunc Ægyptii Thoth vocant. Ex Manethone quoq; prodit Georgius Syncellus, eum multa literis arcanis & Hieroglyphicis conſignaſſe, quæ interpretatus ſit Mercurius ſecundus, & in templorum adytis repoſuerit. De his infra plura.*

L. 3. Ἱερέων εἶναι κοινός. *Galenus in protreptico vocat* Θεὸν κοινόν. *Sed Vettius Valens ſignanter ait Mercurii ſtellam* producere eos, qui ſacerdotia nanciſcuntur; item, alios ſacris templiſque præficere.

L. 4. Ἀληθινῆς ἐπιστήμης προεστηκώς. *Philo Byblius,* Πρῶτος Θωὺθ τὰ κατὰ θεοσέβειαν εἰς ἐπιστημονικὴν ἐμπειρίαν διέταξεν. *Manilius libro* 1. *v.* 11, 25, 26. *de Mercurio.*

> —*Sacerdotes, quibus ipſa potentis*
> *Numinis accendit caſtam præſentia mentem.*

De ſacerdotibus Ægyptiis Firmicus, Quibus potentiſſimum Mercurii nomen (forte, numen) iſtius ſcientiæ ſecreta commiſit. Porro in immenſa librorum farragine, quos creditur Mercurius compoſuiſſe, decem commemorantur, qui continebant τὰ περὶ Θεῶν, καὶ τῆς ὅλης παιδείας τῶν ἱερέων. *Poſſint huc adduci Diodorus libro* 1. *Strabo libro* 15. *Cl. Alex. Strom.* 6. *Mercurius orationis Deus eſt ſecundum aliam poteſtatem, hujus autem ſcientiæ ſecundum aliam.*

L. 7. Ἑρμοῦ πάντα τὰ οἰκεῖα συγγράμματα. *Galenus l.* 1. *contra Julianum, c.* 1. *notat in Ægypto quicquid in artibus fuerat inventum, probari oportuiſſe à communi conſeſſu eruditorum; tum demum, ſine auctoris nomine, inſcribebatur columnis, & in adytis ſacris reponebatur. Hinc*

tantus librorum Mercurio inſcriptorum numerus. De hac re qui velit plura, adeat Iſ. Caſaubonum contra Baronium; Poſſevinum Bibl. voce Mercurius; Collium de Animab. l. 3. cap. 24. H. Urſinum in Triſmegiſto; Conringium de Hermet. medicina, & Olaum Borrichium ejus antagoniſtam. Imitati ſunt hoc Pythagoræi. Omnia ſua inventa Pythagoræ nomine inſigniebant, ſua ſubtrahentes. Atque hinc quoque evenit, ut olim multa tanquam à Pythagora ſcripta circumferebantur; cum tamen Hieronymus, Lucianus, aliique teſtes idonei eum nihil omnino ſcripſiſſe affirment. De Pythagoræis audi Proclum in Timæum, Τὴν κοινωνίαν ἠσπάζοντο τὴν ἐν τῇ εὑρέσει τῶν δογμάτων, καὶ τὰ ἴδια συγγράμματα, κοινὰ πάντων ἦν.

L. 10. Σύ τι καλῶς ποιεῖς, ἄπινα εἰς γνῶσιν. Hæc in meo aliiſque nonnullis exemplaribus admodum vitioſe ſeſe habent; unum ſic legit ἀγνῶς ἀγνῶσιν, aliud autem ἀγνοὶς ἀγνῶσιν. Emendationem oſtendit codex Feſchianus; ex eo ſunt quæ nunc legis in textu. Conſentit antiqua Scutellii verſio —— rectè facis, quædam tanquam inter ſe amantibus ſacerdotibus ad cognitionem &c. ἄπινα, forte τινὰ, vel ἄττα τινα.

L. 12. Περὶ θεολογίας προτείνων. Addit cod. Feſchii πρός τι τὰ ἐρωτήματα. Quæ nondum video quid velint.

L. 14. Τὸν ἐμὸν μαθητὴν. Feſchii liber addit τιμῶν, omittit πεμφθῆναι; facit hoc & cod. R. Vocem utramque expreſſit Scutellius.

L. 15. Γεγράφθαι νομίσας. Cod R. ὁμολογῶν; habet quoque Feſchii. Incertum, quid viderit Scutellius.

L. 17. Οὐδὲ γὰρ εἴη πρέπον. Mallem cum Feſchiano cod. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη.

L. 18. Πυθαγόρεαν. De Pythagoræ peregrinationibus Strabo agit libro 14. Iamblichus noſter in ejuſdem vita; ex his Hieronymus epiſt. ad Ambroſium.

L. 18. Καὶ Πλάτωνα. De Platonis peregrinationibus, præter eos quos ad ejus vitam in Laertio adducit Menagius, vide Lucanum l. 10. Philoſtratum in vita Ariſtidis Sophiſtæ. Auguſtinum de Civit. l. 8. c. 4. Strabonem l. 17. Plutarchum de Socratis Genio: Xenophontem apud Ælianum, qui propter hoc Platonem reprehendit.

L. 18. Δημόκριτον. Hujus vitam Laertius ſcripſit, multis illuſtrarunt collectaneis Jonſius & Menagius; item Olaus Borrichius de Chemicorum ſapientia. Scribit Columella libro 1. c. 5. ſub Democriti nomine commentaria Doli Mendeſii prodita fuiſſe. Dubito de ea voce Doli; certe Theophraſtus libro 9. de Plantis, Stephanus in voce Ἀψυνθος, Scholiaſtes in Nicandri Theriaca, & Suidas, omnes uno ore Βῶλον appellant, & Δημοκρίτειον, ut diſtingui poſſit ab alio Bolo Pythagorico.

L. 19. Πολλοὺς ἄλλους. Puta Oenopidem Chium, Solonem, Ellopionem, Simmiam, Archimedem, Herodotum, Thaletem, Homerum, Lycurgum, Dædalum, Melampum, Orphea, Muſæum, Euripidem, Chryſippum medicum. Horum nomina ſuis literis conſervata ſacerdotes Ægyptii oſtendebant, teſte Diodoro Siculo Hiſt. libro 1. Hi apud Græcos ſapientiæ principes extiterunt, ſed aliunde edocti; nec tantum Cecropem, & Danaum gentis ſuæ conditores Ægyptiis debent Græci.

L. 22. Ἱερογραμματέων. Eſt indubitabilis hæc correctio; nam ſcripti, obſtinato errore, omnes habent ἱερογραμμάτων. Horum officium deſcribit Clem. Alexandrinus Strom. l. 6. ſecundum libros Mercurii, inter cætera interpretabantur Hieroglyphicas literas, item Coſmographiam, & Geographiam, & res cœleſtes, Solem, Lunam, & reliquos planetas. Chæremon ipſe ſacrorum ſcriba, apud Porphyrium de Abſt. l. 4. ait, Τὸ μὲν κατ᾽ ἀλήθειαν φιλοσοφεῖν ἔν τε προφήταις ἦν, καὶ ἱεροστολισταῖς καὶ ἱερογραμματεῦσι. Horum celeberrimum & antiquiſſimum Collegium erat Thebis: ibi notat Strabo ſacerdotes plurimum vacaſſe Aſtronomiæ & Philoſophiæ. Floru-

erunt & Memphi. Numenius apud Euſeb. ait Jannem & Jambrem fuiſſe ἱερογραμματεῖς; *Artapanus apud eundem facit Memphiticos ſacerdotes. v. Sect. 8. c. 1. Manetho dicitur aliquando* Ἀρχιερεὺς *&* ἱερεὺς, γραμματεὺς *&* ἱερογραμματεύς.

P. 2. l. 7. Εἰ δὲ καὶ φαίνοιτο. *Poſt hanc dictionem in pleriſque manu exaratis codd. frequentes interſperguntur lacunæ. Prima occurrit inter* φαίνοιτο *&* δεῖν. *Ad hanc tollendam nihil ſubſidii video. Secunda ſequitur iſta* ἢ ἔτι *ad* τὸ μὲν λέγοντα, *longiuſcule producta in codd. Regiis; ſed Feſchianus explet interjecto* οἶμαι βέλτιον, *huic adſtipulatur Scutellius*---cenſeo melius. *Tertia excipit hæc verba* εἴληπται θεολογικῶν. *Hic vox* θείων θεολ. *interjicitur in Feſchiano, conſentiente Scutellio. Denique ex intervallo ſtant* τὰ ἀπορήματα *in Regio codice, quem minus emendatum multoties deprehendo.*

L. 24. Περὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἔχεται. *Hæc eſt unius è Gallicanis libris lectio, & confirmatur Feſchiano: ſane vix quicquam ſimile noſter exhibuit.*

L. 27. Περιβαλλώμεθα. *Ita ſcripti, vel* περιβαλλόμεθα, *ut noſter. Rectius* περιβαλλώμεθα.

L. 31. Χαλδαίων σοφοί. *Etiam Magos hic intelligit. Et videtur eos Ægyptiis ſacerdotibus antiquiores agnoſcere. Diodorus lib. 1. ſcribit Belum coloniam ex Ægypto ad Euphratem deduxiſſe ſacerdotes oneribus publicis immunes, ad morem Ægyptiorum, inſtituiſſe: Hos à Babyloniis vocari Chaldæos. Chaldæorum philoſophia per Pythagoram, Platonem, & Beroſum Græcis maxime innotuit.*

L. 33. Αἰγυπτίων προφῆται. *In cod. Feſch. deeſt vox prior, & forte ſine fraude. Ægyptiorum ſapientes omnes fere vocantur prophetæ, ſine adjectione. Epiphanius adverſus hæreſes,* παρ' Αἰγυπτίοις προφῆται καλούμενοι, τῶν ἀδύτων τε καὶ ἱερῶν ἀρχηγοί. *Clemens Strom. 1.* Προέστη Αἰγυπτίων φιλοσοφίας οἱ προφῆται. *Prophetæ tamen munus, prout deſcribitur ex Mercurii libris ab eodem Clemente (ut hoc obiter notem) parum admodum cum philoſophia habet commune. Late igitur ea voce utitur Clemens, loco priori. Apuleius,* Plato Ægyptum adiit, ut inde etiam Prophetarum ritus addiceret. *v. Hornium in Hiſtor. Phil. & Borrichium contra Conringium.*

CAP. II.

P. 3. l. 1. Ἡμεῖς οὖν τὰ μὲν Ἀσσυρίων πάτρια δόγματα. *Non dubito quin locus hic corruptus ſit; atque adeo vix ejus mentem aperuiſſe videar: commodior lectio videtur hæc,* Ἡμεῖς οὖν περὶ τὰ μὲν Ἀσσ. πρῶτα δόγματα παραδώσομέν σοι μετ' ἀκριβείας καὶ ἀληθείας τὴν γνώμην. *Sic fere Feſchii codex, ſic fere Scutellius. Verto igitur,* Nos itaque ſententiam noſtram tibi explicabimus de primis Aſſyriorum dogmatibus, accurate & vere: tum etiam noſtra dogmata clare tibi revelabimus. *Codex R. legit* τῶν δὲ ἡμέτερον, *forte* τὰ δὲ τῶν ἡμετέρων σοι σαφῶς.

L. 5. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπείρων γραμμάτων. *Vellem non invidiſſet nobis Iamblichus librorum antiquorum nomina & indices. Magorum omnis ſapientia deſcendit à Zoroaſtre; hiſtoriam Zaraduſt (idem is eſt cum Zoroaſtre, Zarata, vel Zabrata) ex Abulfeda aliiſque collegit V. celeberrimus Edoardus Pocockius Profeſſor L. L. Oxonienſis: is igitur inter cætera, ne plura tranſportem, fertur* librum religionis præcepta continentem Magis tradidiſſe. Is liber XII. voluminibus conſtitit, quorum ſingula corium taurinum integrum implerent. *Ex his aliquot ſe poſſediſſe ait Joan. Picus.* Vicies centena millia verſuum à Zoroaſtre condita, indicibus voluminum ejus poſitis explanavit Hermippus, *inquit Plinius l. 30. c. 1. Hi libri agebant de Deorum ſacris, cultu, & ritibus; item* περὶ φύσεως, *quos Suidas ait fuiſſe*

4. *Eoſdem*

4. eoſdem videtur agnoſcere Dion Chryſoſtomus Orat. 49. Jam Pythagoræ iſtos prælegiſſe Zabratum memorat Porphyrius. Magorum omnes ſectas, & diſputationes omnes conſtat verſatas fuiſſe in adſtruendis duobus principiis; proinde Porphyrius notat ab eodem Zabrato Pythagoram edoctum fuiſſe τίνες αἱ τῶν ὅλων ἀρχαί. Diſputabant de animæ in corpus deſcenſu, quem Miſtionem lucis & tenebrarum vocabant, Græci autem κάθοδον; item de liberatione lucis à tenebris, ſive animæ reditu, quem Græci ἄνοδον dicunt. Magna eſt convenientia inter hæc, & ea quæ tradebant Ægyptiorum ſapientes ex libris Mercurialibus; nec non inter ea quæ fuiſſe Zabiorum placita & ſcripta prodit Maimonides, Ductoris libro 3. ubi hos à Magis propagatos fuiſſe obſervat. Credo autem ideo nominandis Chaldæorum libris ſuperſediſſe Iamblichum, quod ſciret Porphyrium in vita Plotini pleraque ex iſtis ſcriptis νοθείας damnaſſe. Quod ipſum Cl. Alexandrinus quoque 1. Strom. fecit. Cæterum totam Zoroaſtris hiſtoriam luculento ſtylo perſcripſit Lilius Gyraldus 2. de poetis ſyntagmate. Ægyptiorum omnis ſapientia ex libris Mercurii derivata eſt; ſed & hos quoque longævitas obſcuros & pæne ignotos reddidit.

L. 6. Τὰ δ' ἀφ' ὕστερον εἰς πεπερασμένον· Feſchius & Scutellius, ἐν πεπερασμένῳ βιβλίῳ.

L. 11. Ἑρμοῦ παλαιὰς στήλας. Apud Euſebium Præp. Evan. l. 1. dicit Sanchuniathon Taautum (i. e. Mercurium) expreſſiſſe cœlum & Deorum vultus. Capella Mar. ait Mercurium præcepiſſe ſtelas Deorum ſtemmata continere: Non ergo philoſophiam tantum. Has ſtelas ante diluvium reconditas fuiſſe in cavernis quibuſdam, Σύριγγας dixère, non procul à Thebis Ægyptiis ſcribit Amm. Marcellinus l. 22. Hoc idem prodidit ex Manethone Euſeb. Chron. l. 1. Has columnas interpretatus eſt ſecundus Mercurius, ſuamque interpretationem multis libris complexus eſt; quod infra docet Iamblichus Sect. 8. Iſtarum meminère Laertius in Democrito; Dion Chryſoſtomus Orat. 49. Achilles Tatius ad Aratum, Cyprianus apud Photium in Eudocia; Theophilus ad Autolycum, ubi tamen Ἑρμοῦ non Ἡρακλέους lego.

L. 12. Αἱ Πλάτων, ἤδη πρόσθεν καὶ Πυθαγόρας. Crantor Platonis antiquiſſimus enarrator affirmabat Sermonem Atlanticum ab Ægyptiis (ut erat multorum opinio) deſumſiſſe Platonem. Prophetas Ægyptiorum eum furti arguiſſe, ἐν στήλαις ταῖς ἔτι σωζομέναις ταῦτα γεγράφθαι λέγοντας· Proclus in Tim. 1. Pro διαγνόντες legitur in cod. Feſchiano διαναγνόντες: & mox pro συνεστήσατο, in Regiis & Feſchiano διεστήσατο.

L. 16. Ἐμμελῶς παραμυθησόμεθα. Scutellius vertit, conſolabimur.

L. 19. Γνωρίμως πάνυ καὶ σαφῶς. Nec Scutellianus nec Feſchianus agnoſcit καὶ σαφῶς. Atque utinam præſtitiſſet Noſter, quod hic promittit: non deſunt, quibus adhuc Porphyrio reſpondiſſe non videatur.

L. 21. Δεόμεθα, πρὸς ἀκριβῆ κατ. Deeſt Scutellio & Feſchio vox ἀκριβῆ.

L. 22. Δυνατὸν μόνον διὰ λόγων. Scutellius, ad cognitionem, pro viribus explicabimus. Puto tamen ſcriptum olim, ἀδυνάτων διὰ λόγων μόνων ἐξηγεῖσθαι.

L. 23. Θεωρίας πλήρη τι. Hæc eſt quoque Feſchiani libri ſcriptura cum lacuna. Sententiam ex Scutellio colligas, cognitionis plena, ad purgationem animarum expediemus. Nihilominus adhuc aliquid deeſt.

L. 24. Σημαίνει δ' αὐτὰ ἀξιόλογα. Addit hic Scutellius cognitionis. Hanc, in qua jam verſamur, fuiſſe primæ paginæ faciem averſam ex lacunis reſpondentibus prioribus iſtis conſtat. Illud quoque patet, omnes fere codices noſtros ex uno aliquo vitioſo deſcriptos fuiſſe. Δύναται

φράζειν *Scutellius reddit*, poſſunt dici.

*L.*38. Κατὰ τὸν ἠθικὸν τύπον. *Ita quoque Scutellius & Feſchius*; τρόπον *legitur in Gallicano exemplari. Elias Cretenſis in proœmio ad expoſitionem, quam in Gregorium Theologum ſcripſit, pæne iiſdem verbis, ac noſter, uſus eſt.* Τὰ μὲν θεολογικὰ θεολογικῶς, τὰ δὲ φυσικὰ φυσικῶς, τὰ δὲ ἠθικὰ ἠθικῶς, ἕκαστον καταλλήλως τῇς ἀφεστώσης ἐπιστήμης ἀνατπύσσοντες.

CAP. III.

P. 4. *l.* 4. Εμφυτος γνῶσις. *Cicero de Nat. Deorum l.* 1. Intelligi neceſſe, eſſe Deos; quoniam inſitas eorum, vel potius innatas cogitationes habemus. *Dion Chryſoſtomus Orat.* 12. *hoc probat* ἔμφυτον ἅπασιν ἀνθρώποις ἐπίνοιαν, *item* ἀπλῶς, πρεσβυτάτην περὶ θεῶν, ξυγγενῆ πᾶσιν ἀνθρώποις *vocat. Cl. Alexandrinus l.* 5. *Strom. idem multis oſtendit, contenditque omnibus hominibus ineſſe* Θεοῦ ἔμφασιν φυσικήν. *Pro antiquitate hujus perſuaſionis, quodque naturæ noſtræ coæva ſit, illud maxime facit, quod non conſtet eam à quoquam hominum fuiſſe aliis primitus traditam. Cumque noti ſint, qui primi Deum eſſe negaverint, non ſint cogniti, qui invenerint hanc notionem* Deum eſſe.

L. 5. Κρείσσονός τι πάσης κρείττων καὶ προαιρέσεως. *Julianus Orat.* 7. πάντες ἀδίδακτοι εἶναι θεῖόν τι πεπείσμεθα. *Dion Chryſoſtomus*, ἐπίνοια ἄναλκα καὶ ἔμφυτος, ἐν παντὶ τῷ λογικῷ, γιγνομένη κατὰ φύσιν, ἄνευ θνητοῦ διδασκάλου καὶ λόγου.

L. 13. Διαίρηνται γὰρ αὗται πως ἑτερότητι. *Facultas & actio diſtinguuntur ab objecto. Damaſcius* περὶ ἀρχῶν, *ait*, ἑτερότητος μὴ οὔσης, μηδὲ γνῶσις ἔσται. *Et* συναφὴ ὡς ἑνὸς πρὸς ἕν, ὑπὲρ γνῶσιν. *Alibi*, ἀδιάκριτος ἡ τοῦ πρώτου νοητοῦ νόησις.

L. 17. Ὡς δυναμένης αὐτὴν καὶ μὴ διδόναι. *Plenius hæc legit Scutellius.* Non igitur concedendum arbitror Deos dare oportere, quaſi & non dare poſſimus. *Quanquam hæc ex conjectura, non ex fide codicis poſuiſſe exiſtimem; certe Feſchii codex tantummodo*, αὐτὴν καὶ διδόναι καὶ μὴ διδόναι.

L. 20. Οὐδ' ὡς κυρίας οὔσης. *Abit Scutellius alior ſum.* Neque animæ poteſtas eſt probando & improbando cernere & ſecernere. *Feſchius duntaxat prout legis in textu. Alii habent* κυρίως ὄντως. *In tantis tenebris ſenſum, ut potui, elicui. Separata & infinita natura (ſi ſic loqui fas ſit) cognoſci poſſit aliquatenus*, 1. *per oppoſitionem; nempe materialia omnia loco, tempori, motui ſunt ſubjecta: ſeparata nec motui, nec loco, nec tempori. Hoc autem potius quid non ſit dicit, quam quid ſit.* 2. *Cognoſcitur per modum ſeparationis & purificationis; Damaſcius, Dionyſius Areop. Syrianus, Camotius* τῶν ὄντων ἀφαίρεσιν *vocant. Hic etiam modus eſt inadæquatus; nam ſuperiora plene ab inferioribus comprehendi nequeunt. Ficinus tertium modum addit, quem disjunctionis vocat, ſcilicet Dii & divina vel ſunt temporalia, vel æterna; non temporalia, ergo æterna. Hic etiam modus ſua mobilitate non congruit immobilibus. Totum hunc locum illuſtrabit Cl. Alex. Strom.* 6. *Iſidorus Peluſiota Epiſtola* 299. *Renatus Carteſius*, Meditationibus.

L. 22. Περιεχόμεθα μᾶλλον. *Hoc obſcure innuitur in oraculo Chaldaico, quod Damaſcius ſic explicuit*, ὑπὸ δύο νόων ἡ ζωογόνος πηγὴ περιέχεται ψυχῶν. *Et illud huc referendum*, Ἐν δὲ θεῷ κεῖνται πυρσοῖς ἕλκουσαι ἀκαμάτης. *Simplicius enim ſic interpretatur*, τὰ ὀνόματα ἐν τῷ νῷ καὶ θεῷ κεῖνται, ὡς ἐν ἀρχῇ καὶ αἰτίᾳ. *Plura in hanc ſententiam vide apud Porphyrium in* Appendice Sent.

L. 27. Συνεπομένων Θεοῖς. *Deum exercituum paſſim agnoſcit Sacra Pagina, Pythagoræi eodem modo loquuti ſunt. Onatus apud Stobæum Eclog. Phyſ. lib.* 1. Ἄλλοι θεοὶ οὕτως ἔχοντι ποτὶ κορυφαῖον, ὡς

στατικῶς ποτὶ στάσιν. *Poſt hos Plato in Phædro commemorat nobis* Θεοὺς στατικούς. *Damaſcius*, ὁποῖοι Θεῶν κατ' οὐσίαν δαίμονες.

P. 5. l. 2. Αἰδίοις τῶν Θεῶν συνουσίαις. *Omnes fere ante Iamblichum philoſophi* τοὺς Θεοὺς τοὺς πολλοὺς τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ὑπερουσίου ἐλλάμψεις εἶναι λέγουσι, οὐκ αὐτοτελεῖς ὑποστάσεις, *inquit Damaſcius. Hæc fuit etiam Sadducæorum opinio; neque enim Angelos & Spiritus dari ſimpliciter negabant, ſed exiſtentiam in illis ſeparatam, permanentem, & per ſe ſubſiſtentem inficiabantur. Eandem commemorat & refellit Juſtinus Martyr contra Tryphonem, (qui quidem Trypho in ea ſententia fuiſſe videtur)* Ο πατὴρ, ὅταν βούληται, δύναμιν αὐτοῦ προπηδᾶν ποιεῖ, καὶ ὅταν βούληται, λέγουσι, πάλιν εἰς ἑαυτὸν ἀναστέλλει. κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ποιεῖν διδάσκουσιν. *Symmachus ille Samaritanus non aliter ſenſiſſe videtur; nam in Pſalmo 95.* δαιμόνια *vertit* ἀνυπάρκτους, *teſte Heſychio. Sed Chaldaica Theologia, quam hic noſter ſequitur, in Trinitatibus ſuis omnes unitates diſtinctas invicem &* αὐτοτελεῖς *agnoſcit. Oraculum,* Οὐ γὰρ ἀπὸ πατρικῆς ἀρχῆς ἀτελές τι προχάζει.

L. 17. Εν ταῖς διαλέκτοις. *Non favent codd. MSS. aliter ſcripſiſſem* ἐν ταῖς διαλεκτικαῖς. *Ferri poteſt prior lectio.*

CAP. IV.

L. 31. Εἰ μὲν ὡς εἰδοποιοὺς διαφορὰς ὑπὸ ταυτὸ γένος. *Hoc nunquam voluit Porphyrius. In* Sententiis *ipſe ait* ἡ τῶν ἀσωμάτων προσηγορία, οὐ κατὰ κοινότητα ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ γένους προσαγορεύεται.

P. 6. l. 5. Χωριστὰ γὰρ ἐστι δή που ταῦτα καὶ ἁπλᾶ. *Ad primorum principiorum explicandam naturam Pythagoræi uſi ſunt, præ aliis philoſophis, maxime accommoda phraſi. Genera prima ſunt tanquam numeri; ideo Pythagoræi uſurpabant in iis exponendis numerorum proprietates, & nomina,* μονάδα, δυάδα, τριάδα, *in quibus ordo κατὰ* βάθος, *qui eſt inter hæc principia, pulcre oſtenditur.*

L. 6. Τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων. *Codex Feſchii* ὑπερεχόντων. *Scutellius laxe,* divinorum generum *Nihil muto.*

L. 13. Τίσιν ἰδιώμασι. *Duæ voces continuo ſequentes* Κεχώρισται *&* ἰδιώματα *deſiderantur in Feſchiano & Regio codice. Legit Scutellius, & poſtulat ſententia. Confer Porphyrium in* Sentent. S. 20.

L. 23. Δρᾶν καὶ πάσχειν ἔνεστιν ἐνδεχομένως. *Porphyrius in* Sent. S. 19. *ſciſcit* τὸ πάσχειν τῶν σωμάτων σὺν τροπῇ, ἀπαθῆ πάντα τὰ ἀσώματα. *Item* S. 22. *Idem docuit Theophraſtus in Metaph. apud Priſcianum Lydum.*

L. 31. Απλῆν δέ τινα κίνησιν οὐσιώδη αὐτὴν ἑαυτῆς. *Hæc tuto contra Porphyrium adducit Iamblichus. Non negaturus eſt Porphyrius, quoniam hæc ipſa docuit in* Sentent. S. 22 *ſcribit ibi animam pati non poſſe* διὰ τὸ ἁπλῆν εἶναι οὐσίαν καὶ λόγον ψυχῆς αὐτοκίνητον.

L. 40. Η τῶν παρεπομένων. *Videtur Porphyrium adumbraſſe, qui ad hanc plane mentem philoſophatur in* Sentent. 33. *Latina ponam brevitatis ergo.* Hæc de ſenſibili & materiali vere affirmantur; eſſe omnino extenſum, eſſe mutabile, in alteratione ſubſiſtere, eſſe compoſitum, &c.

P. 7. l. 1. Επὶ δὲ τῶν κρειττόνων γενῶν. *Porphyrius ibidem,* De ente vero & per ſeipſum ſubſiſtente hæc prædicantur: ſemper in ſemetipſo ſitum eſſe, eodem modo atque ſecundum idem ſe habere, in identitate ſubſtantiam habere, eſſe immutabile, non compoſitum, indiſſolubile.

L. 10. Συμφέρει τὴν κατὰ φύσιν διάκρισιν. In diſtinctionem ſecundum naturam cenſeo referendum, *Scutellius. An forte deſit* εἰς *&* τὸ? *ut fuerit* καὶ δὴ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τ. ε. συμφ. εἰς τ. Συμφέρει *refertur ad* ζήτημα *vel* ἐρώτημα: *& hoc modo in ſequentibus ſæpe loquitur Iam-*

 blichus

blichus. Ego mentem volui aſſequi hujus loci, de verbis non adeo ſolicitus.

L. 17. Οὐσίαι γνωρίζονται ταῖς ἐνεργείαις. *Receptiſſimum effatum omnium philoſophorum ſcholis omnibus. Sed Porphyrii mentem hoc in loco noluit capere Iamblichus. Qui quærit* οὐσιῶν γνωρίσματα ἐκ τῆς φυσικῆς κινήσεως, *non quærit aliquid antecedens & conſtitutivum eſſentiarum. Erit operæ pretium hoc in loco conferre Ficini paraphraſin, qua fuſius hæc ediſſerit.*

L. 23. Ἐν γένος ἡγεμόνος. *Separatæ ſubſtantiæ non ſunt ſub uno quodam genere, in quo per differentias diſtinguantur; ſed differunt ſeipſis, & ordine graduum, & modo quo ad primam referuntur, & perfectionum dotibus: Sunt igitur ſimpliciſſimæ, & quaſi genera per ſe exiſtentia. Vide* Sentent *Porphyrii* S. 11.

L. 29. Ἐπιστημονικῆς θεολογίας διάταξις. *Hanc eſſe κατὰ βάθος in Theologia Chaldaica multis in locis docet Damaſcius. Sunt enim* 1. νοεροὶ Θεοί, 2. ὑπεράρχιοι 3. ἀρχικοί, 4. ἀρχαγγελικοί, 5. ἄζωνοι, 6. ζωναῖοι. *Similem ordinem Mercurius ſequitur apud noſtrum infra Sect.* 8. *c.* 2. *ubi Prima Principia ordinat ante Deos ætherios, igneos, & cæleſtes.*

Ὥσπερ ἐμπληνθῶσι. *Scutellius*, ſicut cogit veritas. *Legiſſe videtur* ὅπερ ἐστὶν ἀληθής, *vel quid ſimile.*

L. 39. Ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον. *Conveniunt inter ſe, quæ magis conveniunt in modo, quo ad ſuperiora referuntur. Codex Regius,* ἐπὶ τῶν ἀναφερόντων ἀναλογιζόμενος. *Conſentit & Feſchianus. Melius hæc expreſſit Damaſcius,* ἔστι δὲ ἃ καὶ ἐν τῷ διακρίνεσθαί πως ὁρᾶται πρὸς τὰ περὶ ἑαυτῶν καὶ τὰ μεθ' ἑαυτά, κατ' ἀναλογίαν. ὡς ἐν ταῖς Χαλδαϊκαῖς τριάσιν ἡ δύναμις.

L. 43. Δύναιτ' ἄν τις αὐτῶν ἀφορίσασθαι. *Erit utcunque cognitio illa valde obſcura & imperfecta. Ariſtoteles de prima Philoſophia* ψελλιζομένῃ ἔοικεν ἡ πρώτη φιλοσοφία. *Damaſcius quoque in his indagandis magnam* παραφορὰν, παράλλαξιν, *&* μικροπρεπῆ ἡμῶν ἀσθένειαν *libere agnoſcit. Et quemadmodum ad ἔνδειξιν τῶν ὑπερερδέων utimur τοῖς εἰδητικοῖς, ita quoque proprietates arithmeticas, tanquam ſymbola, cogimur adhibere ad ea oſtendenda quæ omni numero carent & diviſione.*

CAP. V.

P. 8. *l.* 3. Ἀγαθὸν τὸ ἐπέκεινα τῆς οὐσίας. *Hoc demonſtrat Proclus libro* 3. *Theologiæ Plat. c.* 1. Διὰ τούτων, τὸ μὲν τἀγαθὸν ἐξῃρημένον ἀποδέδεικται τοῦ τε ὄντος καὶ τῆς οὐσίας. *Libro* 6. *c.* 12. Bonum producit eſſentiam. *Sed pleniſſime libro* 2. *c.* 4. Bonum duplex, alterum quidem eſſentialem perfectionem præbet; alterum Diis ipſis ſuppeditat illud ut boni ſint, quatenus ſunt Dii, &c. Ἀρχὴ πάντων ἐν θεῷ τὸ ὄντος, ἡ τἀγαθὸν ἐπέκεινα πάσης οὐσίας, *Damaſcius.*

Καὶ οὐκ ἀπεστερημένον ταύτης. *Scilicet* τάξεως, *non* οὐσίας.

L. 15. Οὐσία μὲν ἀγαθοῦ. *Bonum eſſentiale non ineſt, ſed participatio quadam modo inſeparabili. Ponit hic præexiſtentiam animarum, more reliquorum Platonicorum; & apud Olympiodorum in Platonis Phædonem, eo argumento colligit animæ immortalitatem. Progreditur autem hoc pacto,* Μαθήσεις ἀναμνήσεις, ἀΐδιος ἄρα ἡ ψυχή. *Plura qui velit tum Veterum fere omnium, tum Iamblichi ipſius de Anima uno intuitu dogmata cognoſcere, adeat Stobæi Eclog. Phyſic. lib.* 1. *ubi integer fere Iamblichi de Anima commentarius (μονόβιβλον ipſe inſcripſit) conſervatur. Expreſſit hæc Iamblichus ex Porphyrii* Sentent. 34. *ubi dicitur,* Ἡ ψυχῆς φύσις οὐκ ἦν ἀγαθόν, ἀλλ' ἀγαθοῦ μετέχειν δυναμένη καὶ ἀγαθοειδής.

L. 22. Ἡ δὲ ἀμετάστατος. *Ponam Michaelis Pſelli verba ex libro Phyſicorum nondum edito,* Πᾶσα ψυχὴ μαθητικὴ τὴν μὲν οὐσίαν αἰώνιον ἔχει, τὴν δὲ ἐνέργειαν κατὰ χρόνον.

L. 32. Ψυχαὶ ἀγαθαὶ ὦσι. *lege* εἰσί.

L. 34. Ζωῆς ὁμοειδοῦς συγγενείᾳ. *Nam Heroas definiunt animas a corpore ſeparatas. V. Plutarchum in Placitis, qui ait communem eſſe Thaletis, Pythagoræ, Platonis & Stoicorum opinionem; ſed de his deinceps agetur. Neſcio autem an non* ὁμοειδῆ *hic legi debeat.*

L. 35. Τὴν δὲ τῶν Θεῶν ἐξηρτημένην. *Dæmonum naturam, diviſionem, officia, fraudes deſcribit Proclus Com. in Alcibiadem priorem, paulo poſt initium, & fere iiſdem verbis, quibus hic Iamblichus. Eadem quoque tractat Porphyrius libro* II. *de Abſtin. Nimirum Plato omnibus in verba præivit.*

P. 9 *l.* 44. Καὶ τὸ νομίμως. *Repone* μονίμως *Sic alibi loquitur, cap 9.*

L. 45. Το ἀκίνητον αἴτιον πάσης κινήσεως. *Deum ponit Ariſtoteles* ἀκίνητον *&* χωριστὸν, *hactenus cum Platone ſentit.* κινεῖ δὲ ὡς ὀρεκτὸν καὶ νοητὸν, οὐ κινούμενον, *non eſt ex Platonis ſententia.*

P. 10. *l.* 4. Πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα. *Lege* ταῦτα δὲ, *vel* δὴ τά.

L 5. Το δὲ εἰς πλῆθος διακρινόμενον. *Quid de hac re ſenſerint Veteres, docet Plutarchus libris de Placitis, Iamblichus apud Stobæum Ecl. Phyſ. l.* I. *Anaſtaſius Sinaita, Philoponus; ſunt enim ex eo excerptæ quæ circumferuntur,* de Anima celebres opiniones. *Michael Pſellus in Phyſicis. Proclus in Alcib.* I. *Porphyrius in Sententiis. Æneas Gaz. in Dialogo.*

L. 10 Κινήσεως δὲ προηγουμένης. *Ariſtotelis & Platonis diſcordantes hac in parte ſententias vide apud Iamblichum, ubi prius; quas tamen conciliare non eſt difficile. Nam cum Ariſtoteles animam vocet* ἀκίνητον, *aliud nihil vult, quam ejus naturam ſive eſſentiam fixam, immutabilem, æternam eſſe; quod etiam Plato, & noſter, & omnes Platonici ponunt. Hoc autem in loco noſter, & Plato ubi* ἀεικίνητον *eſſe animam affirmat, de animæ operationibus, non de eſſentia loquitur. Porro habet* ἐναντιοφάνειαν, *quod hic dicitur; & quod uno ore omnes Platonici affirmant, animam eſſe* αὐτοκίνητον. *Syrianus (teſte Damaſcio) vocabulum ſic intellexit,* αὐτοκίνητος ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀφ' ἑαυτῆς, οὐ μὴν τοι ὑφ' ἑαυτῆς κινεῖται. *Quæ quidem ſubtilius quam verius dicta videntur; certe Proclus Syriani diſcipulus aliter ſcribit, libro* I. *Theol. Plat. c.* 13. ψυχὴ αὐτοκίνητος πρώτως ἑαυτὴν κινεῖ, καὶ ὑφ' ἑαυτῆς κινεῖται, καὶ διὰ τὴν ὑφ' ἑαυτῆς δύναμιν *&c. Dicitur igitur anima* αὐτοκίνητος *reſpectu corporum & rerum ſenſibilium, quæ ſunt plane* ἑτεροκίνητα. *Mens,* ὁ πολυτίμητος νοῦς, *omnis motûs, adeoque animalis, princeps cauſa & fons eſt.*

CAP. VI.

L. 22. Ἐν τῷ ἑνὶ πληθυνόμενον. *Ad hæc intelligenda ponam receptiſſima Platonicorum effata,* Πανδεχὴς ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις, καὶ παντοφυής· πάντα ἀπ' αὐτοῦ ἐκπεπλήρωται. *Erat etiam hæc Lini & Pythagoræ ſententia. Deinde* ἐν ἑκάστῃ ὑποστάσει ἓν καὶ πολλά· ὡς Θεὸς, καὶ πολλοὶ Θεοί. *Porro in omni διακόσμῳ ſive τάξει reperitur* μονὴ, πρόοδος, ἐπιστροφή; *ſive* ἡνωμένον, διακρινόμενον, *&* διακεκριμένον. *Adhuc,* τὸ ἓν ὠδίνει τὴν διάκρισιν. *Item,* Η πρώτη ἀρχὴ ἔχει τι ἐνδείας ἀκρότατον ἴχνος τούτων πρὸς ἃ ἐστιν. *Et,* Ο νοητὸς κόσμος διαποικίλλεται, κρατούσης τῆς ἑνώσεως· ὁ δὲ νοερὸς, τῆς διακρίσεως πλεοναζούσης.

L. 24 Κατὰ τὴν τοῦ βελτίονος ἰδέαν προσειληφός. *Quod enim præſtantiſſimum in ſe habent inferiora, id acceptum referunt ſuperioribus; unde conſervatur τῶν προηγουμένων πρὸς τὰ παρέχοντα ἀλληλουχία.*

L. 30. Ἑνωσὶν φημι καὶ καθαρότητα. *Nam in omni proceſſu unitas apparet. Ita enim* νοητὸς Θεὸς *in inferiora ſe demittit, ut ſuam unitatem ſuper ea, &* βασιλείαν *conſtituat.*

L. 34. Ἑκατέρου τῶν ἡμῶν. *Genera nunc deſignat* παχυμερῶς *loquendo; diſtinguit*

ſtinguit in plura alibi. In diviſione unius in plura auctores habuit, quos ſequeretur ante Platonicos, Chaldæos, Phœnices, & Ægyptios. Hos enim omnes διαιρετικοὺς *fuiſſe obſervat Damaſcius* τῶν καθ' ἕνωσιν ὑφεςώτων, *& Chaldæos quidem conſtituiſſe in ſua Theologia* ἀρχὰς, *primam, mediam, ultimam; Platonem in Parmenide concordem videmus. Dæmones igitur & Heroes ſunt proximi extremis, & componuntur ex proprietatibus eorum. In iſtis quod eſt divinum, magis elucet; in his quod eſt ad animas noſtras affinius. Confer cum c. 1. libri 1. Irenæi.*

L. 35. Τῶν ἄκρων, ὃ μὲν. *Lege* ὃ μὲν τῷ πρωτίςῳ, τοῦδε τῷ.

P. 11. *l.* 4. Τὸ προβαλλόμενον πρώτως. *Valentinianorum vox, ſed & in his Scriptoribus frequens.* Τῶν νοητῶν προβολὴν *commemorat Damaſcius, item* πλήρωμα, σιγὴν, ἀλήθειαν, βύθον, αἰῶνα, *aliaque eo plane ſenſu, quo leguntur apud Irenæum libro* 1. *c.* 1. *& alibi, & mox infra. Patriarchæ Hæreticorum philoſophi.*

L. 10. Ἐν τῷ ὑπάρχειν, ὁμοίως δὲ ἐν τῷ δυνάμει καὶ ἐνεργεῖν. *Hæc principiorum diſtinctio ex Oraculis Chaldaicis petita eſt. Pythagoras eadem deſcribit per* μονάδα, δυάδα, τριάδα· *Plato per* πέρας, ἄπειρον, μικτόν· *Damaſcius per* ἓν, πολλὰ, *&* ἡνωμένον. *Alia Oraculorum editio ſive verſio, pro* ὑπάρξει *ponit* πατέρα, *pro* ἐνεργείᾳ, νοῦν.

L. 19. Βραχυτάτων ἀφορισμόν. *Lege* τὸν ἀφορισμόν.

CAP. VII.

L. 20. Τὸ μὲν ἐστιν ἄκρον καὶ ὑπερέχον. *Deorum idiomata diverſiſſima eſſe probat ab animarum idiomatis, & quidem per actiones. Puto Porphyrium paucis complexum eſſe omnia, quæ noſter* διεξοδικώτερον *ſcripſit; audiamus eum ex* Sententiis. Quæ ſunt per ſe incorporea, eo ipſo quod ſunt omni corpore & loco præſtantiora, ubique ſunt: non diſtenſive, ſed individue, & adſunt quandocunque volunt, habitudine ſeu affectu; ita tamen ut cum corporibus non commiſceantur. *Addi poſſit & illud,* Αἱ ἀσώματοι ὑποστάσεις ὑποβαίνουσαι, καὶ μερίζονται, καὶ πληθύονται, εἰς τὸ κατ' ἄτομον τῇ ὑφέσει τῆς δυνάμεως. *Vide plura* Sentent. 28, 30, 31, 32.

L. 29. Προκατάρχει πάντα. *Lege* πάντων.

L. 32. Τῶν ἐνεργειῶν ὅλων. *Deeſt forte* μετὰ τῶν ἀρχῶν ὅλων.

P. 12. *l.* 6. Νοῦς τοίνυν ἡγεμών. *Porphyrius ſciſcit,* νοῦς ἐν Θεῷ. *Et Chaldæi, ut jam oſtendimus, in prima Triade* νοῦν *conſtituunt. Et* νοῦς *quidem duplex,* ὁ μὲν ἀμέθεκτος, *quem* ἑνιαίδη *vocant:* ὁ δὲ μετεχόμενος, *cujus particeps eſt anima, quem etiam* μερικὸν *appellant.*

L. 27. Μέχρις ὅλων ἐπάρχει. *Lege* ἐπάρχειν. *l.* 33. ἐννοήσεις.

CAP. VIII.

P. 13. *l.* 3. Πρὸς τὰ διαφέροντα σώματα. *Præter Porphyrium Diis corpora ætheria adminiſtranda alii tribuerunt; ſed Hierocles ad Pythag. carmina paululum abit, nam ætheriis præficit Dæmonas. Ariſtoteli Deus eſt* ζῷον χωριστὸν ἐπιβεβηκὸς τῇ σφαίρᾳ τοῦ πρώτου, ἥτις ἐστὶν αἰθέριον σῶμα. *Plutarch. in Placit.*

Jam Dæmonas in aere dominari noſtræ Literæ Sacræ prædicant, & Chaldæorum philoſophi crediderunt; ut colligas ex Pſello de operatione Dæmonum, & ex Phyſicis, cap. περὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων. *Quod anima terreno corpori præficiatur, oſtendit idem Porphyrius in* Sentent. 32. Animæ eſſe in terra, eſt præeſſe corpori in terra agenti. *Idem apud Theodoretum ad Græcos* Serm. 10. *ex Apollinis oraculo, quod ibidem refellit, has Deorum diverſitates oſtendit. Sunt enim Dii inferi, terreſtres, marini, ſupercæ-*

leſtes

leſtes & ætherii. Nec tacuit in libello de Antro, *materiales & marinos.*

L. 8. Σωκράτης εἰς τὴν φυλήν. *Suſceptæ perſonæ videtur oblitus; ſane Ægyptius ſacerdos, cur Socratis meminerit nulla ratio eſt.*

L. 10. Ἀπόλυτα πάντα καὶ ἄφετα. *Omnes Deos* ἀπολύτους *ſimpliciter eſſe non concedet Theologia Chaldaica. Nam* ἀπόλυτοι *tantum ſunt* οἱ ἄζωνοι, *& iis quot quot ſuperiores; nam ſeptem* κοσμοκράτορες *&* ζωδιοκράτορες *&* ἐγκόσμιοι *pro partibus univerſi & ipſi quoque dividuntur, mundoque adſunt gubernando, eique quodammodo inhærent. Nihilominus hæc eſſe vera quæ nunc diſputat Iamblichus, fatebitur Porphyrius in libello* Sentent. Sent. 4. 20. 28. 30.

L. 29. Τῶν σωμάτων ἐμποιοῦσι. *Mallem cum Regio codice* ἐπεισιοῦσι, *& mox* πρὸς τούτοις.

L. 34. Κατ᾽ οὐσίαν ἰδιώματα ἀντίθεσιν. *Nunquam adducar, ut credam hoc Porphyrium eſſe opinatum. Nimia eſt hæc* εὑρεσιλογία. *Interim quærit nonnemo apud Plutarchum de Defect. Orac.* Τίνι τῶν Θεῶν διαφέρουσιν οἱ δαίμονες; εἰ καὶ κατ᾽ οὐσίαν τὸ ἄφθαρτον, καὶ κατ᾽ ἀρετὴν τὸ ἀπαθὲς, καὶ ἀναμάρτητον ἔχουσι.

L. 35. Λήξεις καὶ διανομάς. *Clarius hoc & fuſius infra declarabit. Interim videatur Origenes contra Celſum libro* 7. *Proclus in Alcib.* 1.

P. 14. *l.* 11. Παρέβαλε βίον ἡ ψυχή. *Deſcenſum Animarum ex veteribus varias ob cauſas, ex varietate opinantium, deſcribit Iamblichus apud Stobæum, Ecl. Phyſ. libro* 1. *Inter cætera* ἑκούσιοι τρόποι νοοῦνται τῆς καθόδου, ἢ ἑλομένης αὐτῆς τῆς ψυχῆς τὴν διοίκησιν τὴν περὶ γῆν. *Anima interim univerſalis ſecundum Plotinum adeo non accedit corpori, ut corpus ei accedat; nec eam corpus continet, ſed ab ea continetur. Cæterum Eugubinus lib.* 9. *de Peren. Phil. c.* 27. *hunc locum producens, legit* παρέλαβε βίον, *ſed nihil mutandum. Simplicius in Categ. p.* 95. παραβάλλει τινὰς ζωὰς περὶ ἑαυτὴν ἡ ψυχή; *& totus locus merito perluſtrandus, eſt enim ex Iamblicho. Explicat hanc rem Origenes erudite, ut ſolet, ex antiquis, libro* 1. *contra Celſum. Vid. etiam doctiſſimum & vere magnum virum D. Huetium p.* 96. Origen. Οὐρανίων διαφορὰς εἰς τὰς οὐρανίας. *Hæc tradit ſecundum Timæi hypotheſin, qui animas dividit pro diverſitate receptaculorum. Nam Univerſalis totum mundum nanciſcitur: anima Deorum conſpicuorum, cæleſtes ſphæras; elementaris, ipſa elementa. Inter has omnes eſt quidem nexus, quem &* σειρὰν *vocant. De reditu autem ſive converſione inferiorum ad ſuperiora videatur noſter apud Stobæum, c. de varietate deſcenſus. Sed & infra de hoc agetur, Sect.* 3. *c.* 28. *& Sect.* 8. *c.* 6.

L. 32. Ὡς παραδειγμάτων. *Scholæ Platonicæ effatum,* Ὁ δημιουργικὸς νοῦς πάντα ἐν ἑαυτῷ περιειληφὼς παραδειγματικῶς, παράγει ἀφ᾽ ἑαυτοῦ εἰκονικῶς. *Quod autem de* ἐπιστροφῇ *hic innuit, ſic intelligendum; ſecundum Platonicos* ἐπιστροφὴ *eſt* ἐκστάσεως ἐπανόρθωσις. *Quoniam enim* ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τὰ πάντα, *ideo ad ſuum principium omnia anhelant, & ad illud reverti, quantum poſſunt, contendunt. Sunt autem tres principales* ἐπιστροφαὶ, κατ᾽ οὐσίαν, κατὰ ζωὴν, κατὰ γνῶσιν. *Denique in omni principio (ſive ſuperiori) reperitur* μονὴ, πρόοδος, ἐπιστροφή. *Vide Porphyrii* Sentent. 30. *v. etiam hujus* Sect. *c.* 28.

L. 40. Ἐπιρρεῖται τὰ ἰδ. *Lege* ἐπιρρεῖ. *& lin. ult. pro* κόπει, κόπτει.

P. 15. *l.* 24. Θείων εἰδῶν μετουσία διατείνει διὰ πέρατος τοῦ κόσμου. *Nunquam hoc negaverit Porphyrius. v.* Sentent. 28, 29, 30.

L. 27. Ἱερᾶς ἀγιστείας καὶ τῆς θεουργικῆς κοινωνίας. Sacerdotes antiqui, cum conſiderarent in rebus naturalibus cognationem quandam, compaſſionemque (συμπάθειαν) aliorum ad alia, & manifeſtorum ad vires occultas, & omnia

mnia in omnibus invenirent, ſacram eorum ſcientiam condiderunt. Agnoverunt enim & in infimis ſuprema, & in ſupremis infima: in cœlo quidem terrena ſecundum cauſam, modoque cœleſti; in terra vero cœleſtia, ſed modo terreno. *Proclus de Magia. Infra Sec. 3. c. 15. & porro de his copioſius tractabitur.*

L. 30. Ἀπῴκισαι τῆς περὶ γῆν θέσ. *Epicuri* κυρία δόξα, Quod beatum & immortale eſt, id nec habet nec exhibet cuiquam negotium. *Et apud Plutarchum in Placitis, tollit Epicurus Providentiam, omnia hæc inferiora* φύσει ἀλόγῳ *ſubjicit; cui opinioni affinis fuit & Ariſtoteles. Sed ſecundum Pythagoram (& concordat in plerisque Iamblichus)* Deus eſt animus, per univerſas mundi partes, omnemque naturam commeans.

L. 39. Θεοὶ κρατοῦνται. *Porphyrius* Sentent. S. 28, 29. *Mox lege* περιέχουσι πάντα ἐν ἑαυτοῖς.

L. 44. Πληρώματι τῶν Θεῶν. *Vox hæc venit ex Chaldaicis oraculis, & Valentini officina. Mens eadem & ſignificatio utrobique. Vide ſupra p. 4. l. 23.*

L. 45. Ὁπότεν ἐπιτήδεια πρὸς τὴν θείαν. *Solem meridianum nequeunt omnes intueri, ſed iÿ tantum qui oculis bene valent. Sectione quinta, c. 24. docet materiam eſſe* ἐπιτηδείαν πρὸς Θεῶν ὑποδοχήν. *In hac aptitudine invenienda & procuranda Theurgiam maxime verſari ibidem docet. Proclus in Alcib. priorem, hanc rem multis perſequitur. In omnibus bonorum communicationibus duo hæc requirit,* τελεσιουργὸν διάστατον δύναμιν, καὶ ληψομένην ἄκραν ἐπιτηδειότητα. *Vid. Epiſtolam Abi Jaafar Ebn Tophail, p. 37.*

P. 16. *l.* 7. Ὅλως ἐν αὐτοῖς. *Feſchii cod.* ἐν αὐτῇ, *item è Regiis unus. Alter* ἑαυτῶν. *Forte* αὐτῶν.

L. 16. Ἐναρμόσαμεν τὴν ἐπηρτημένην. *Feſchius* ἀπηρτ.

CAP. IX.

L. 25. Ἐνύδριοι λέγονται ἀέριοι. Μερίζουσι τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, *Epiphanius. Videatur & Alcinous cap. 15. & Salluſtius de Diis. Item Origines, Homil. 23. in Joſuam.*

L. 31. Μερῶν μερίσαι. *Lege* μερισταῖς περιγραφαῖς.

L. 37. Τρόπον τῆς θείας λήξεως. *Ab uno ſummo Deo particulares Deos cuique mundi parti præpoſitos infra docet Sect. 9. c. 9. Vide quæ ad illum locum.*

P. 17. *l.* 7. Ὥσπερ δὴ τὸ φῶς. *Divinam eminentiam & providentiam lucis ſimilitudine plurimi adumbrarunt. Patricius hinc novæ circa Univerſalia philoſophiæ anſam arripuit. Puto Hermetis dictum, Lucem eſſe Dei corpus, veritatem eſſe ei pro anima. Julianus Orat. 4. quæ eſt de Sole, pluribus oſtendit analogiam inter lucem cœleſtium & hanc mundanam. Habet autem pleraque ex Iamblicho; nec tamen ut Petavio videtur ex hoc opere, ſed libro de Diis. Inter cætera Julianus ſecutus Noſtrum, & Phœnicum Theologiam, ait,* Lucem eſſe purum actum, ex actu puro divinæ intelligentiæ per cuncta emanantem. *Illud moneo, Priſcianum Lydum cum ſcriberet in Theophraſtum, ob oculos habuiſſe hunc Iamblichi locum. Omnes autem Platonem & Plotinum ſecuti videntur. Tota de re qui plura deſiderat, legat Ficini libellos de Sole & Lumine; item ejuſdem Theologiam. Ex multis pauca hæc libuit adferre.* 1. Lumen in genere ſenſibili puriſſimum. 2. Facilme, ampliſſime, celerrime dilatatur. 3. Innoxium occurrit omnibus. 4. Calefacit, generat, fovet, movet omnia. 5. Omnibus adeſt & ineſt purum & incontaminatum. *Hæ omnes in Deo reperiuntur proprietates, & quidem modo longe eminentiori.*

L. 17. Τῶν ὄντων ὅλως. *Mallem* ὅλων. *Mox lege* ἀποτιμᾶσθαί τι μ. *Hoc in loco*

multum

multum diſcrepat Scutellii verſio à codd. noſtris.

L. 26. Παντάχοῦ ὅλων. *Forte* ὅλως. *l.* 37. *Poſt* φερόμενα *hæc bene addit Feſchius* συνέχει, μέτροις δὲ τοῖς ἴσοις ἀφορίζει, καὶ τὰ πορρωτάτω διῳκισμένα, καὶ τὰς πλάνας *&c. Eadem legit Scutellius.*

L. 40. Θεῶν ἐμφανὲς ἄγαλμα. *Hæc ex Platone, qui Solem Dei* εἰκόνα *eſſe ait, &* ἄγαλμα *adorandum,* in Epinomide.

P. 18, *l.* 3. Πρὸς δὲ διακοσμῶν τοῦ διακοσμουμένου. *Proclus libro de Dæmone multa in hanc mentem; quod ſuperius eſt, nihil in ſe à deterioribus accipit.*

L. 14. Αντιπερίστασις. *Feſchius l.* ἀντιπεριάστασις, *Scutel.* ἀντιπαρέλθωσι.

L. 18. Τὰ μὲν αἰθερίως, τὰ δὲ ἀερίως. *Breviter Ariſtoteles; quod recipitur, ad modum recipientis recipitur. Verboſius hoc tractat multis in locis libri jam citati Proclus. Deos alios igneos, alios cœleſtes, alios ætherios, alios poſtremò terrenos eſſe agnoſcit, (quod ipſum ſupra docuit Alcinous,) inferiora verò Deos participare, aliter atque aliter, ſuo quælibet ordine, & modulo.*

L. 20. Τῶν ἔργων τέχνη. *Imo* κακοτεχνία. *Habes hic Magiæ primordia. Proclus in libello de Magia.* Veteres contemplati (*ſuperiorum cum inferioribus convenientiam*) divinas virtutes in locum inferiorem, ob quandam ſimilitudinem, deduxerunt. Miſcebant autem plura invicem, quia videbant ſimplicia non habere ſufficientem proprietatem ad numinis advocationem. *Duplicem vulgo faciunt Magiam,* θεουργίαν *&* γοητείαν. *Eſt utraque infamis (licet Academia Salmantica utranque publice docuerit ſuperioribus ſeculis, ut ſcribit G. Voſſius Idol. l.* 1. *c.* 8.) *nam* ſunt utrique (Magi) ritibus fallacibus Dæmonum obſtricti, ſub nominibus Angelorum. *Auguſt. l.* 10. *de civ. c.* 10. *Nec is ſolus hoc prodit. En domeſticum teſtimonium.* Sacerdotes per naturalia, quibus propinquant, Dæmonas in præſentiam convocarunt. Deinde à Dæmonibus, ad Deorum vires proceſſerunt, partim quidem docentibus Dæmonibus addiſcentes &c. Denique poſthabitis naturalibus rebus, ac magna ex parte Dæmonibus —— *verba ſunt Procli. Quem Magiam exercuiſſe innuit quidem in ejus vita Marinus, & plene oſtendiſſet, ſi pars ultima* περὶ θεουργιῶν *jam compareret.*

L. 22. Κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν. *Feſchius* καὶ δὴ καὶ οἰκειότητα *addit; quod ipſum quoque legit Scutellius. Imo plura hic Scutellius in ſuis videtur reperiſſe; quæ tamen à ſuperioribus parum differunt.* Divinæ tamen providentiæ ſubjectis ex rebus nihil affertur, nihil aufertur. Ac dum influunt numina, morem non induunt, habitumque inferiorum rerum, unde nihil admittunt, nihil amittunt. Quicquid verò redolet indignitatem, id totum non ſuperiori naturæ, ſed inferiori cenſeas tribuendum; propterea quod Divinitas tota ſeipſâ excipitur à ſubjectis corporibus. Quorum autem maxime diſtant eſſentiæ, neceſſe eſt & quam longiſſime idiomata diſſidere.

CAP. X.

L. 25. Εμπαθοῦς καὶ ἀπαθοῦς διαφορᾶ. *Porphyrius libello* Sent. S. 19 *&* 22. *de his luculente agit,* τὰ πάθη περὶ τοῦτο πάντα, περὶ ὃ ἐστὶν ἡ φθορά. φθείρεται δὲ οὐδὲν ἀσωμάτων, *& alia ejuſmodi. Plura ad hæc illuſtranda ipſe diſputat, Sectione* 5.

P. 19. *l.* 5. Εσχάτων τῶν θείων. *Animam noſtram ultimum divinitatis* ἀπήχημα *diceret Damaſcius.*

L. 6. Τί δέεται αὕτη τῆς ἐν τῇ ἡδονῇ. *Cur anima velit in vitam hanc deſcendere; & quod alii ex antiquis philoſophis deſcenſum liberum, alii neceſſarium, alii ex oblivione ſui ipſius factum exiſtimarint, ipſe noſter in libro de Anima docet apud Stobæum. Eandem rem Porphyrius in* Sent. *Philoponus quoque & Pſellus diſputarunt; hic*

in Phyſicis, ille in proœmio ad libros Ariſtotelis de Anima. Cæterum video hic Ficinum verba hujus commatis aliter legiſſe, ac ſe in noſtris libris habent: pro γενέσεως *enim legit* κινήσεως. Anima, *inquit*, non tangitur perturbatione voluptatis ejus, quæ eſt reſtitutio in naturam. *Aio autem verba eſſe leviter perturbata; ſed Ficinum non vidiſſe veram lectionem. etiam contra notiſſimam Platonicorum loquendi rationem peccâſſe. Quid multis? Lego* αὕτη τῆς ἐν γενέσει ἡδονῆς. *Sic legit Scutellius*, quæ in voluptate conſiſtit, geneſi. *Porphyrius in Antro*, ἐπὶ ἡδονῆς εἰς γένεσιν καταγωγῆς, pro voluptate, quæ in generationem deducit. *Et Heraclitus dixit* ψυχῶν τέρψιν εἶναι τὴν εἰς γένεσιν πτῶσιν.

L. 8. Ἡ τῆς ἐν αὐτῇ εἰς φύσιν ἀποκαταστάσεως. *Scutellius*, aut eâ quæ eſt ipſius animæ in naturam reſtitutione. *Lapſus eſt in his vertendis. Nam* anima *non intelligitur per* ἐν αὐτῇ, *ſed* γένεσις. *Vide* Sectionem 8. *c.* 7, 8. & Sect. 10. c. 5. *Simplicius l.* 3. *de* Animâ. Ψυχὴ γενέσεως ἀρχὴ προσεχής, *&* ψυχὴ πεσοῦσα εἰς γένεσιν. *In generatione* κύκλον *&* τροχὸν *poſuit Heraclitus, &* ἄνω καὶ κάτω διαπορεύεσθαι τὰς ψυχάς. *Oraculum Chaldaicum* ψυχὴν ἐναρίθμιον *agnoſcit.*

L. 8. Ἀποκαταστάσεως. *Damaſcius laudat Iamblichum* ἐν τῷ περὶ ἀποκαταστάσεως. *Non intelligit librum, ſed eam libri partem de anima, quam conſervavit nobis Stobæus Ecl. Phyſ. p.* 143. *Ex generatione in naturam (univerſi) reſtituitur anima, quam à natura in generationem deſcendere credebant Platonici. Infra vocat* ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν γενομένων, *&* ἀπόλυσιν τῆς ψυχῆς. *Sed & Oraculum Chaldaicum commemorat,* ψυχὴν ἀποκαταστῆσαι.

L. 15. Ἁρμονίαι εἰς τὸ σῶμα. *In anima particulari* σχέσιν εἰς ποῖον σῶμα *Porphyrius agnoſcit in* Sentent. *De hac harmonia agit Socrates in Phædone; & in* ψυχογονίᾳ, *& inde Pſellus.*

L. 26. Ἀλλοίωσίν τι πάθοι. *Porphyrius, ut qui Gratiis Hermaicis rite ſacrificârat, clare hæc omnia & breviter dixit* Sententia 4. *&* 19. *Mox pro* ἔχει, *placet* ἔχοι.

L. 29. Ἀλλ' οὐδ' ὅταν εἰς τὸ σῶμα. *Ait Plotinus non neceſſe eſſe ut anima corporis* πάθη *ſuſcipiat, nam neque faber ſuorum inſtrumentorum vitia in ſe recipit; anima autem corpore tanquam Organo utitur, quæ eſt Platonis & Ariſtotelis ſententia. Porro Anima eſt incorporea; ergo corporis affectus non in ejus ſubſtantiam penetrant, ſed* εἰς τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας. *Eſt hæc Platonicorum receptiſſima opinio. Tractat hæc Pſellus; & Iamblichus veterum opiniones recenſet apud Stob. Ecl. Phyſ. l. 1. p. 3.*

L. 31. Εἴδη γάρ εἰσι. *Plena de his ſcientia petenda eſt à Syriano in Metaphyſica Ariſtotelis, præcipue ex cap. 2. in librum duodecimum. Agit de eis Plato in Phædro, Phædone, in 10. de Repub. & in Timæo,*

L. 35. Τῷ συνθέτῳ τὸ πάσχειν. *Porphyrius* Sentent. 22. Τὸ πάσχειν ἐν τῷ συνθέτῳ. *Servius ad illud Virgilianum Æneidos 6.* Pœnas minime perferunt animæ, ſed illius conjunctionis reliquiæ, quæ fuit inter animam, & corpus. Nam licet iſta duo per ſe pœnas perferre non poſſunt: homo tamen perfert, qui de his duobus eſt tactus.

L. 42. Ἐχόντων τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι. *Sequitur in his Porphyrium, qui in* Sentent. 4. *&* 22. *eadem ſcripſit.*

P. 20. *l.* 12. Αὐτὴν διαλείπουσιν. *R. cod.* ἀπολείπουσιν.

L. 13. Πάθος ἄτακτον. *Confer deſcriptionem* ὕλης, *quam Porphyrius adfert in* Sententiis.

L. 17. Τοῦτο δὴ ὅση. *Lege* ὅσῳ.

L. 26. Ἱερατικῆς μυσταγωγίας. *In hac primas fere Iamblicho deferebant omnes. Porphyrius autem & Plotinus philoſophiam Hieraticæ præponebant. Hinc obſervabat S. Auguſtinus libro* 10. *de Civitate, c.* 9. *eum inter vitium ſacrilegæ curioſitatis & Phi-*

Philoſophiæ profeſſionem fluctuaſſe. Iamblicho faviſſe Syrianum & Proclum notat Olympiodorus in Phædonem. Apud Arabas antiquos hujuſmodi diſtinctionem fuiſſe inter Prophetas, & Philoſophos notat Ecchellenſis in Chronico. Philoſophiam prophetiæ prætuliſſe fertur Abu-Naſri (qui & Alpharabius) Alkindius, & Avicenna. V. Cl. Pocockii Philoſophum Autodidactum.

L. 28. Ἀπόῤῥητόν τινα καὶ κρείττονα λόγου. *Confer Sect. 7. c. 4. ubi* κἂν ἄγνωστος ἡμῖν ὑπάρχῃ *&c.* Κρεῖττον γάρ ἐστιν ἢ ὥστε εἰς γνῶσιν διαιρεῖσθαι. *Et quæ ibi ſequuntur. Plutarchus,* ἐν τελετῇ καὶ μυήσει μηδεμίαν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου, οὐδὲ πίστις. *Et Maimonides More, P. 3. c. 37.* Patebit, quod Magia fuerit opus Chaldæorum; frequentior tamen inter Ægyptios. Opera iſta talia ſunt, quæ neque ratio capere poſſit, neque intellectus credere.

L. 29. Τὰ δὲ ὡς σύμβολα. *Hæc infra* Sectione 7. *c.* 1. *v. Maimonidem l. c. & Proclum in* Polit. *p.* 370. *ubi multa fruſtra funditat verba, ſed quæ Iamblichi ſequacem oſtendunt.*

L. 34. Τιμῆς ἕνεκα προσάγεται. *Sectione 5. c. 6. hoc videtur negare. Confer Porphyrium de Abſtin. l. 2 S. 24. Et Salluſtium de Diis cap. 14.*

L. 35. Ἀφομοιώσεως ἢ οἰκειώσεως στοχάζεται. *Lego* στοχάζε(ται) *De his infra Sectione 5. cap. 10. & 11. Proclus,* διὸ μηιότητος τῶν συμβόλων πρὸς τὰ θεῖα συνάπτοντες, οἱ δὲ ἐνθαστικωτέρας στοχαζόμενοι ἕξεων.

L. 36. Ἡμῖν χρήσιμον παρασκευάζει. *v. Sect. 5. c. 7. & 17, 18. Egregia ſunt quæ apud Plutarchum de Def. Orac. habes p. 417.*

P. 21. *l.* 8. Ἀπὸ τῶν σωμάτων μεταβολῶν. *Sectione 5. c. 2, & 4.*

L. 11. Προσθείηθη ἄν ποτε τῶν ἀνθρώπων. *Sectione 5. c. 11. Adde* εἰς τὴν τοιαύτην θρησκείαν. *Et mox pro* προσλαμβ. *lege* προλαμβάνεται.

L. 23. Καθαρὰ περὶ καθαρῶν. *Adjunge Sectionis 5. cap. 20. vide pulcherrime de hac re agentem Porphyrium l. 2. de Abſtin. S. 34.*

L. 26. Φαλλῶν στάσιν. *Græcorum vanitas iſta, ab Ægyptiis, ut alia fere omnia ſacerrima ſacra, accepta. Orpheus videtur ſuis oſtendiſſe. Apud eum* φάνης *&* ἠρικαπαῖος *reſpondent Ægyptiorum fabulis de nervis Typhonis; in quorum memoriam feſtum Copti agebatur, teſte Plutarcho. Idem docet apud Ægyptios feſtum* Παμυλίων *ſimile fuiſſe* τοῖς Φαλληφορίοις *Græcorum. Sed horum ſacrorum (an ſcelerum) auctorem Græci laudare poſſunt Apollinem ſuum, qui ſciſcitantibus Methymnæis reſpondebat*

—— Μεθύμνης ναέταις πολὺ λώϊον ἔσται,
Φαλληνὸν τιμῶσι Διωνύσοιο κάρηνον.

Conſervavit Oraculum iſtud Theodoretus, 10. *ad Græcos, ex Porphyrio; quo loco idem Porphyrius diſputârat contra hujuſmodi ritus, ut qui maxime officerent animarum puritati. In re turpi non eſt morandum: videat qui velit de his Pignorii Menſam Iſiacam, & Giſb. Cuperi Harpocratem.*

L. 33. Τὰς δ' αἰσχρολογίας. *Heſchius* αἰσχρορημοσύνας. *Plutarchus libro de Defectu Oraculorum, cum deſcripturus eſſet Dæmonum fraudes & pravitatem, ipſa quidem Myſteria (ex quibus id optime planiſſimeque præſtare poſſet) ſolita Græcis ſuperſtitione impeditus, omittit: eſſe in Dæmonibus (ut & in hominibus)* ἄλογον καὶ παθητικὸν *fatetur,* ὧν ἴχνη καὶ σύμβολα πολλαχοῦ θυσίαι καὶ τελεταὶ καὶ μυθολογίαι διασώζουσι; *paucis interjectis addit,* πολλαχοῦ δὲ πάλιν αἰσχρολογίαι πρὸς ἱεροῖς, μανίαι τε ἄλλαι, δαιμόνων φαύλων μειλίγματα καὶ παραμύθια. *Ex Ægyptiorum Magia oſtendit hæc Maimonides, Ductoru p. 3. c. 37. Proclus in Polit. ubi agit περὶ θείων μύθων ad Iamblichi mentem multa dixit. Julianus interim multo rectius inſtituit ſacerdotem, quem ad Deos veneran-*

 dos

dos accedere vult αἰσχρὸν μήτι λέγοντα μήτι ἀκούοντα. *Vide Porphyrium* 2. *de Abſt.* S. 50.

L. 36. Οἷα ἐνδεῖ, τοῦ κοσμηθῆναι ἐφίεται. *Fuit hæc inter Platonicos opinio. Damaſcius* αἱ νύμφαι ἀλλοτρίῳ κόσμῳ κοσμούμεναι χάριν οἰκείων. *Fabulam de Attide & Matre Deorum ad hunc locum conſentanee explicat Salluſtius c.* 4. *ubi poſt alia* περὶ τῆς δυνάμεων γονίμων *concludit,* ἡμεῖς τὸν κόσμον μιμούμενοι, πῶς γὰρ ἂν μᾶλλον κοσμηθείημεν.

L. 39. Μεταδιώκει τῆς εἰδῶν. *Interſere* τὰ τῶν.

L. 40. Εναντίον καθίστησι. *Feſchius legit recte* μεθίστησι.

P. 22. *l.* 7. Αποκαθαιρόμεναι πειθοῖ καὶ οὐ πρὸς βίαν. *Hoc adeo verum eſt, ac ſi dixiſſet, ignem extingues, oleum addendo camino. Verius Porphyrius (& ex eo Michael Pſellus)* Sentent. 24. *ubi docet cupiditates eſſe frangendas fomitis ſubtractione.*

L. 9. Εν τῇ κωμῳδίᾳ καὶ τραγῳδίᾳ. *Ariſtoteles libro* 1. *de Poetica, c.* 3. *ait Tragœdiam* δι' ἐλέου καὶ φόβου τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν *præſtare. Meminit hujus* καθάρσεως *in IX. Polit. c. VII. & de ea ex profeſſo egerat in* 3. *de Poetice libro, qui periit. Sciendum autem Ariſtotelem & Iamblichum in his Platoni adverſari, qui ideo Comœdias & Tragœdias rejecit, quia nimium incenderent in nobis* τὸ παθητικόν, *& nimium à ſimplicitate & morum ſtabilitate abducerent* διὰ τὴν ποικιλίαν. *Platoni favebat Epicurus. Proclus in Polit. p.* 360, *pugnam hanc inter Philoſophorum principes animadvertit, & multis adverſus Peripateticos velitatur. Tantæ litis idoneus judex audiatur Plutarchus in libro de audiendis Poetis. Habet nonnihil, quod huc ſpectet, Ariſtides quoque Quintilianus libro* 2. *de* Muſica: *& Julianus,* ἱερωμένος τις μήτε Αρχίλοχον ἀναγινωσκέτω *&c.* Αποκλινέτω καὶ τῆς παλαιᾶς κωμῳδίας ὅσα τῆς ἰδέας τοιαύτης. *De purgatione agit Plotinus* Ennead. 1. *l.* 2. *cap. V.*

L. 21. Ακεα Ηράκλειτος προσεῖπεν, ὡς ἐξακεσόμενα. *Scripti legunt* ἐξακούμενα. *Heraclitus inter alia ſcripſit de Theologia, ex iſthoc opere hæc videntur petita. Porphyrius,* θυσίαις ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν.

CAP. XII.

L. 27. Αὐτοφανὴς γάρ τι ἐστὶ καὶ αὐτοτελὴς ἡ διὰ τῶν κλήσεων ἔλλαμψις. *Ficinus ſic* παρεκβάλλει. Dii non quia invocantur, moventur ad bonum hominibus adhibendum; ſed ſponte nos ad bonum provocant, nobiſque invocando converſi, occurrunt ultro, oſtenduntque aliquid, atque largiuntur. *Lin.* 32. *poſt* ἱκεσίαν *deeſt vox* παραιρέσεως καὶ κ. *Lin.* 34. *poſt* ὑπάρχει *adde* βουλήσει τε καὶ ζω.

P. 23. *l.* 3. Εθίζοντές τε αὐτοὺς ἔτι ἐν σώματι. *Fuſe in hanc ſententiam multa noſter in II. & XIII. cap.* Protrepticorum. *Confer Sect. V. c. XXVII. Nec non Epiſtolam Ebn Tophail, p.* 5, 6. *&c.*

P. 23. *l.* 9. Μαγεία θαυμαστὰ ἡ ψυχή. *Hanc animam infra* θεοπτικὴν *vocat. Ipſe adeo Porphyrius credidit ſpiritualem animæ partem per conſecrationes theurgicas aptam fieri ad ſuſceptionem ſpirituum & Angelorum, & ad videndum Deum. Sed in his quantumvis convenire inter ſe videantur Porphyrius & Iamblichus, infra oſtendam rem longe aliter ſe habuiſſe. Adi interim Plotinum, Ennead.* 5. *l.* 8. *c.* 9, *&* 10. *& Pſellum Scholiis ad Nazian. Orat. Quo modo autem homines idonei ſint ad hæc recipienda Theamata, oſtendit Proclus in* Pol. *p.*359. *ubi & alia,* περὶ αὐτοφανῶν. *Deorum autem videndorum vias & rationes docebant quoque ſacerdotes Ægyptii. Manetho apud Joſephum contra Apionem* 1. *Amenophen & Orum Reges* Θεοπτείας *operam dediſſe prodit.*

L. 14.

L. 14. Θεῶν ἐνέργειαν ἀντηλλάξατο. *Ideo Oracula Theurgica animam Theurgi collocant*—Ἀγγελικῷ ἐνὶ χώρῳ. *Huc & illa in Oraculis ſpectant,*

Ψυχὴ ἡ μερόπων Θεὸν ἄξει πῶς ἐς ἑαυτήν.
Οὐδὲν θνητὸν ἔχουσα, ὅλη θεόθεν μεμέθυσται.

Aliaque ejuſmodi ſparſim & extra ſuum locum occurrunt. Noſter autem, ut ſolet, hæc eadem reponit Sect. VIII. c. VII. Abu Ali in Epiſtola Ebn Tophail p. 7. hujuſmodi animæ ſtatum deſcribit. Eſt ei, qui in hoc gradu (conjunctionis cum Deo) conſtituitur, reſpectus ad veritatem, & reſpectus ad animam ſuam; ipſeque adhuc huc & illuc agitur, donec tandem ab anima ſua recedat, & reſpiciat tantummodo latus (ſive atrium) ſanctitatis.

L. 24. Ἀλλ' οὐδ' αἱ προσκλήσεις. *Legendum* προσκλίσεις. *Divino influxui animæ noſtræ idoneæ efficiuntur per ſupplicationes, qui tamen influxus liber eſt & ſpontaneus. Arabs Ebn Tophail,* proprietates beatorum, quas donat Deus, ſumme celebrandus, è ſervis ſuis cui velit.

L. 36. Ὀνόματα Θεῶν ἱεροπρεπῆ, καὶ τἄλλα θεῖα συνθήματα. *Horum merito & virtute ait Proclus in Pol. p. 372. Dii* τοῖς καλοῦσιν ἐνίμμοι πείθονται, *&* θεάματα ὁλόκληρα καὶ ἀτρεμῆ καὶ ἁπλᾶ τοῖς μύσταις προξενοῦσι θεωρεῖν. *Plato in Philebo, & Origenes 1. contra Celſum timide & caute de vi & efficacia nominum divinorum philoſophantur.*

CAP. XIII.

P. 24. *l.* 1. Αἱ τοῦ μόνου διαλέξεις. *Quæ dicit, de uno & vero Deo intellecta non carent, ex ſacra pagina, teſtimoniis & probationibus. Nos à Deo noſmet avertimus, & peccata noſtra à Deo nos ſeparant: Porphyrius Sentent.* S. 41. Διὰ τοῦ ὄντος οὐ τόπῳ ἀλλὰ τῇ πρὸς τὸ μὴ ὂν στροφῇ χωριζόμεθα.

L. 6. Αὐτοὶ ἑαυτοῖς. *Mallem* ἑαυτῆς.

L. 20. Αἱ δὲ ἐνδύσεις. *Quod non ſoleant humano generi favere Dæmones, quodque mala ab urbibus & populis (quæ ipſi intulerant) nonprius averruncent, quam fuerint placati, oſtendit Plutarchus l. de Defectu Oraculorum. Vide quæ egregie de his philoſophatur Porphyrius l. 2. de* Abſtin. S. 37. *& porro; nam ei de his optime credi poteſt, ut qui* τὰ ἀρρητότερα τῶν ἀρρήτων *ſcrutatus ſit.*

L. 30. Παθῶν αὐτὰς ἀπείργουσιν. *Reperi tamen in meo* ἀπείργειν. *Per* δημιουργὰς πληγὰς *intelligit* σύμφυτον κακόν: *per* φυσικὰς, τὰς περὶ τῆς τροφῆς ἁμαρτίας *& iſtiuſmodi, in quibus purgandis* διὰ καθαρμῶν *Epimenides aliique celebres erant.*

L. 31. Ἀπόληψιν τῆς προστασίας. *Forte* ἀπόλειψιν *rectius ſubſtituas. Recedente Sole ingruunt tenebræ; recedente Deo, malorum incumbit cohors.*

L. 32. Ἀσώματον βλάβην. *Repoſui* αὐτόματον. *Ita quoque legit Scutellius. Quod autem alia mala nobis à malis ſpiritibus importata leniantur per ſacra, oſtendit Porphyrius 3. de Abſtin.* S. 43.

CAP. XIV.

P. 25. *l.* 1. Λεγόμεναι Θεῶν ἀνάγκαι. *Infra Sect. III. c. XVIII.* ἀνάγκαι τῆς κλήσεως. *Quæ poteſt eſſe in verbis vis talis? Apud Euſebium extat Oraculum, in quo fatetur ſe Apollo reſpondere conſulenti, ſed ingratiis:*

Κλῦθί μευ οὐκ ἐθέλοντος, ἐπεὶ μ' ἐπέδησας ἀνάγκη.

Eſt ibidem & Hecates aliud, par huic Ἐκάτην ἐπέδησας ἀνάγκη. *v. Euſeb. Præp. l. V. c. X. & quæ infra ad* Sect. *IV. c. I. item* Sect. *VI. c. V. Lucanus libro VI.*

Una per ætherios exit vox illa receſſus
Verbaque ad invitum perfert cogentia numen.

Et iterum eodem libro

——cujus commercia pacti

Ob-

Obſtrictos habuere Deos? parere neceſſe eſt,
An juvat?

Vult autem Iamblichus Deos ſua ſponte præſentes eſſe. Neceſſitatem quadruplicem facit Olympiodorus, in Phædonem. Eſt una interna, alia externa; utraque vel bona, vel mala eſt. Exemplum bonæ & internæ eſt ἡ τοῦ Θεοῦ βούλησις. *Boethius in librum de* Interpretatione--Si quis omnia ex neceſſitate fieri dicat, Deo quoque benevolentiam ſubripiat neceſſe eſt; nihil enim ipſius benignitas parit, quandoquidem cuncta neceſſitas adminiſtrat, &c. *Auguſtinus de* Civitate *libro V. c. X. de neceſſitate agit, quæ cadere poſſit in Deum*; Preces, *inquit*, valent ad ea impetranda, quæ ſe precantibus conceſſurum Deus eſſe præſcivit. *Proclus in* Tim. *l. I.* θεία ἀνάγκη συμπεριέχει τῇ θείᾳ βουλήσει. *v. Zachariam in* Dialogo. *Nicephorum in Syneſium.*

L. 2. Τὸ ὅλον τοῦτο. *Al.* τούτων, *&* ἴδιαι εἰσίν. *Scutellius hic hariolatur.*

L. 11. Συνέχεται. *Adde* καὶ ἐμμένει. Αὐτὶ ἀσον *contra Stoicos. Videri poſſint commentatores in dictum Auguſtini librum; item noſter* Sect. *VIII. c. VII. Origenes in Philocalia, Alex. Aphrod. in libello de Providentia.*

L. 17. Ἀποδειξάμενοι. *Ubi ſodes?*

CAP. XV.

L. 30. Νῦν δὲ μετέχεις, ψυχικοὺς ὄντας τοὺς δαίμονας. *Hanc fuiſſe multorum Philoſophorum opinionem oſtendit quoque Plutarchus I. de Placitis; fuit Thaletis, Pythagoræ, Platonis & Stoicorum. Hos tamen ſupra materiam & corpora collocabant, & omnes bonos eſſe exiſtimabant, malos autem* τοὺς περὶ τὴν ὕλην καὶ τὰ σώματα. *In hac fuiſſe ſe ſententia oſtendit Porphyrius in Iſagoge quam ad Ariſtotelem, item in ea, quam ad Dionyſium Thracem præmiſit.*

P. 26. *l.* 4. Τοιαῦτα δοξάσματα. *Lege hunc locum ſic,* ἀπὸ μὲν τῶν δαιμόνων ἀποφερόμενα ἐπὶ τὰς ψυχάς. τοῦ γὰρ *&c. Nam Scutellius legit*, à geniis ſane deferuntur ad animas quæ &c.

L. 15. Ἀκλήτους. *Lego* ἀκηλήτους. *Plene illuſtrat hunc locum Cyrillus contra Julianum l. IV. ubi Platonici negant Deo ſummo precandum eſſe.*

L. 19. Τὸ γὰρ θεῖον ἐν ἡμῖν καὶ νοητὸν καὶ ἕν. *Quandoquidem ſtatim ſequatur* ἢ εἰ νοητόν, *puto priori loco legi oportere* νοερόν. *In II. de Abſtin. Porphyrius docet* Θεοῖς νοητοῖς τὴν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν προσοιστέον. *Hîc dubitat, ibi docet.*

L. 24. Ἀκόει δὲ ἀσώματον καὶ ὡς αἰσθήσεως προσδεήσεται, καὶ δι' ὤτων. *Hæc eſt exemplaris noſtri ſcriptura. Alibi lego* καὶ ὡς αἰσθητοῦ προσδ. *Sed diſtinctio ponenda eſt poſt* ἀσώματον *quæ male poſita fuit poſt* προσδεήσεται. *Qualem cultum* Θεῷ ἐπὶ πᾶσιν *convenire exiſtimet Porphyrius, oſtendit II libro de Abſtin. S. 34.*

L. 30. Ἐν ἑαυτοῖς ὁμοῦ. *Interpone* ἑαυτοῖς τὰ ὑφ' ἑαυτῶν πάντα. Ἐν ἑνὶ γὰρ δή που συνείληφεν ἐν ἑαυτοῖς ὁμοῦ *&c. Damaſcius,* εἰ τῷ ἑνὶ δὲ ἓν γινώσκει ὁ Θεός, δὲ γινώσκον καὶ δὲ γινωσκόμενον ἓν ἔσται.

L. 34. Τὰς ἐνεργείας τῶν λόγων. *Sic lego, nam neceſſarius eſt articulus. v. Julianum Orat* 8. *p.* 460.

L. 35. Οἵτινες διὰ τῆς ἱερᾶς ἀγιστείας. *Intelligit preces, quarum verba & formulam Dii ſacerdotibus commonſtrârint; quaſque adeo valentiores eſſe, & immutabiles conſervandas docet* Sect. *VII. c. V. Vide paulo infra. De precibus autem agebat Mercurius in ſuis X. libris, quos Stolites apud Ægyptios curabat. Vide Cl. Alexandrinum* Strom. *VI.*

L. 40. Ἀνθρώπειαι, ὥς φησι, ἀλλότριαι. *Data opera aliud reſpondet, quam velit Porphyriana dubitatio. Preces noſtræ humanæ, & corporeæ ſunt; Dii immateriales & puri; extrema iſta. quærit Porphyrius, qui convenire poſſint. Precum neceſſitatem &*

& uſum bene, licet importune, docet Iamblichus. Conſtat ex libro IV. Cyrilli contra Julianum, Porphyrium exiſtimaſſe ſolos Deos mundanos colendos eſſe, non autem ſupremum illum; fuit & hæc plurimorum ex ſchola Platonica opinio.

P. 27. *l.* 9. Ἱερατικὰς ἱκετείας ὡς ἀπ' αὐτῶν τῶν Θεῶν. *Vult (ut modo admonui) Deos ipſos oſtendiſſe quibus precibus eſſent exorandi. Preces has aut continebant, aut docebant Oracula Chaldaica. His Oraculis quantum tribueret Porphyrius, non neſciebat Iamblichus; in eo vis hujus argumenti latet. Extat Oraculum Hecates, Porphyrio teſte, iſtud,*

Ἤλυθον εἰσαΐουσα τεῆς πολυφραδμόνος εὐχῆς,
Ἣν θνητῶν φύσις εὗρε, Θεῶν ὑποθημοσύνῃσι.

Et quidem hæc ſi tam vere, quam ſpecioſe dicerentur, eſſet facilis reſponſio ad ea omnia dubia, quæ Lucanus in VI. ſibi de vi magicarum precum proponit. In Myſteriis & initiis ſacris non ſunt expectandæ demonſtrationes.

L. 10. Ἀπ' αὐτῶν τῶν Θεῶν. *Angelos lapſos Magiæ ritus docuiſſe homines colligitur ex fragmentis libri Enoch. v. Syncellum & Theodoti epitomas.*

L. 14. Αὕτη γὰρ αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν. *Vide quæ de hoc argumento colligit G. Spencerus in eruditis ad Origenem Annotationibus, l. I. p.* 17.

L. 19. Ἦθος σπουδαῖον δύναται ῥᾳδίως. *Ante gradum perfectionis, in quo conſiſtunt Dii & Theurgi (qui & Theopatores dicuntur) alii ſunt gradus, per quos debet is aſcendere, qui Deo ſimilis fieri velit. In primo gradu dicetur* σπουδαῖος, *in* 2. δαιμόνιος, *in* 3. Θεῖος, *in* 4. θεοπάτωρ; *qui ideo ſic appellatur, quoniam* Θεοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐργάζεται.

L. 20. Ἀλλὰ τὰ προσαγόμενα φησίν. *Herbas, lapides, characteras, farinam, ſacrificia, animalia intelligit: de quibus infra aget.*

L. 23. Συμπεπλήρωται. *Poſt hanc vocem, aut poſt* προσάγεται *videtur aliquid excidiſſe. Scutellius ſupplet,* forte recte diceres. *Niſi Atticam ellipſin admittas, bonis ſcriptoribus uſitatam.*

L. 25. Ἀσωμάτων εἰδῶν μετέχουσι. *Nihil eſt quod prorſus extra divinam bonitatem ponatur. Deſcendit illa à primis & vere exiſtentibus, ad ipſam materiæ fæcem. Ideo autem divina bonitas cunctis ſui inſeruit appetitum, ut per hunc bona nobis impartire valeret. Infra erit* ὕλη καθαρὰ *&* θεία, *ex Platone;* οὐρανία; *ex Damaſcio, item* ὕλη τις ἐκ Θεῶν. *Et* ἐσχάτην ὕλην ἀπορρυεῖσαν περιέχειν ἡ ἀρχὴ τῇ ἑαυτῆς ἀγαθοφόρῳ περιοχῇ τῆς παντελοῦς ἁπλότητος.

L. 29. Συγγένεια ἡ ὁμοιότης πάρεστιν, ἐξαρκεῖ. *Proclus in* Magia, ſimilitudo ipſa ſufficiens cauſa eſt ad res ſingulas invicem vinciendas. *Idem in* Polit. *c.* περὶ μύθων κατασκευῆς *multa congerit, quæ huc faciunt.*

L. 37. Ὥστε περὶ ταύτης. *Adde* ὥστε καὶ περὶ τ.

CAP. XVI.

P. 28. *l.* 2. Σώματι καὶ ἀσωματίᾳ. *Origenes* περὶ ἀρχῶν *Angelis corpora tribuit. Et libro II. Deum ſolum incorporeum eſſe contendit. Placuit ea ſententia multis ex antiquis Patribus, multis item diſplicuit. Noluit Auguſtinus quicquam in re controverſa determinare: v. cap. X. libri XXI. de* Civitate, *& ibidem Vivem & Coquæum. Hanc quæſtionem ventilat Ger. Voſſius libro de* Idol. *I. c. VI.*

P. 28. *l.* 19. Ἀσώματον εἴπερ, ἢ σῶμα. *Codex Feſchii,* ἢ ὅτι σῶμα, τί *&c. lin.* 23. τοῦτό ἐστι σῶμα.

CAP. XVII.

P. 29. *l.* 4. Ἥλιος καὶ σελήνη. *Deos eſſe ſtatuit Ægyptiaca Theologia: docet hoc Chronicon Alexandrinum, & Malela. Ab*

Ægyptiis ad Græcos eadem manavit perſuaſio. Quando & quare, & quibus in gentibus pro Deo cultus ſit Sol, accurate & fuſe monſtrat Ger. Voſſius de Idol. I, II. c. I, II. &c. Confer. Porphyrium II. de Abſtin. S. 37.

L. 6. Οὐ περιέχονται ὑπὸ τῶν σωμάτων. Scholaſticorum phraſi, cælum animatum eſt, non ratione formæ informantis, ſed aſſiſtentis. Eſt hæc quidem Ariſtotelis opinio in 8. Phyſicorum, & 12. Metaphyſicorum, quanquam alibi aliter ſenſiſſe deprehendatur. Porphyrius loco jam citato de anima mundi dicit δέδεκται τὸ σῶμα εἰς ἑαυτὴν, καὶ περιείληφε, καίπερ ἀσώματος οὖσα καὶ παντὸς πάθους ἀμέτοχος. Ergo de Diis idem tenetur concedere Porphyrius.

L. 8. Ενεργείας παρέχουσι. Lege περιέχουσι. Αὐτουργικῆς δεόμενον ἐπιστασίας. Hoc ex Platone & Timæo expreſſit. Tale eſt οὐ ποτιδέεται θνητῶν ὀργάνων. Confer Porphyrium in Sentent. S. XXVIII. & XXX.

L. 25. Ατρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον. Platoni ἀγήρων καὶ ἄνοσον. Ariſtoteli ἀναυξὲς καὶ ἀναλλοίωτον. Infra l. 26. lego εἰ δὲ καί τις τοῖς ἐν αὐτῷ μονοειδὴς ἦν. Μιμεῖται δ' αὐτῶν καὶ τὴν ταυτότητα. Ex hoc apparet Deos non eſſe, quod eorum motus voluntarius non ſit, ſed neceſſarius. Poſtulat autem vocula τῇ in fine commatis ἀϊδίῳ κινήσει.

L. 35. Ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα συμπέπηγεν εἰς ἕν. Hanc ſententiam ſequitur Aquinas in ſumma Theol. p. 1. Q. LXX. art. 3. aſſerit enim inter animam illam & corpus cæleſte nullam eſſe unionem ſubſtantialem; ſed contactum, quem dicunt, virtutis. Eunapius in vita Iamblichi, Πλάτων τὰ θεῖα σώματα, φησιν, ἀνάπαλιν ἔχειν ἢ τὰ ἐγκείμενα τῆς ψυχῆς.

P. 30. l. 1. Αλλ' ὅμοια πάντη. Philo libro de Somniis. Ζῶα λέγεται καὶ ζῶα νοερά, μᾶλλον δὲ νοῦς αὐτὸς ἕκαστος, ὅλος δι' ὅλων ἀειδὴς, καὶ παντὸς ἀνεπίδεκτος κακοῦ. v. Syrianum in XII. Metaph.

L. 6. Τῆς περιγείου. Feſchius τῆς τῶν κρειττόνων.

L. 15. Εμφανεῖς Θεοί τι εἰσι πάντες, καὶ τρόπον τινὰ ἀσώματοι. Non ſimpliciter, ſed comparative ad noſtra corpora. Interim & corpora ſunt, nam Stoici apud Stobæum ἄστρον εἶναι σῶμα θεῖον affirmant, ex æthere compactum. Hoc autem corpus (ſicuti ſupra ſignificatum) eſt ἀπαθὲς ipſi quoque Ariſtoteli, qui ἀέρα (vel potius αἰθέρα) ἀπαθῆ πέμπτον σῶμα vocat, apud Plutarchum Placit. l. II. c. VII. Auguſtinus l. IV. de Civit. c. XI. Stoici dicunt omnia ſydera partes eſſe Jovis, & omnia vivere, atque rationales animas habere, & ideo ſine controverſia Deos eſſe. Porphyrius II. de Abſtin. S. 37. agnoſcit eſſe Deos Solem & Lunam; tribuitque eis corpus & animam; Τοῖς ἀπλανέσι καὶ πλανωμένοις, ἔκ τε ψυχῆς καὶ σώματος οὖσιν ὁρατοῖς Θεοῖς ἀντιχαριστέον.

CAP. XVIII.

L. 17. Οἱ μέν εἰσιν ἀγαθοποιοὶ οἱ δὲ κακοποιοί. Proclus in Polit. p. 335. ventilat hanc quæſtionem; & ſtatuit οὐδὲν κακὸν οὐδὲ παρὰ φύσιν ἀπὸ τῶν οὐρανίων γίνεσθαι Θεῶν, οὐδὲ χρὴ ταύτῃ διαιρεῖν τοὺς ἐν οὐρανῷ Θεούς. Mala ab iis non inferri, ſed tantum ſignificari contendit. Eſt hæc ipſiſſima determinatio quam attulit Origenes Philocaliæ c. XXIII. Fatetur Porphyrius 2 de Abſtin. S. 37. Dæmonas cultu divino honorari à Græcis tanquam Deos. Inter hos eſſe ἀγαθοὺς, eſſe quoque & κακοποιοὺς ſive κακοεργούς. Non igitur à ſolis mathematicis hæc orta eſt diſtinctio.

L. 19. Γενεθλιολόγων. Quorum ſcripta his plena; eorum adeo ars (ſive potius vaniſſimum ludibrium) in iſtis procurandis & vitandis conſiſtit maxime. Agit autem de his Hermes in Iatromathematicis; Origenes Philocal. c. XXIII.

L. 22. Αγαθὸν ἅπαντι. Lege ἀποβλέποντι. Ita Feſchius, ita cod. R. unus

ita Scutellius de Explicatione vocis Genethliologi, & de tota iſtorum arte, & Horoſcopo &c. Quadam hîc de ſuo adjecit Scutellius, quantum conjicio. Certe in noſtris plura non ſunt quam latine expreſſimus.

P. 31. l. 7. Τῇ οἰκείᾳ μὲν ἐνδιαπνεύσει. *Vas ſuo vitio imbuit liquorem. Plotini effatum,* νῦ μὲν ἀπόρροια γίγνεται πανουργία τῦ δεξαμένυ, κακῶς ὑποδεξαμένυ τὴν ἀπόρροιαν. *Seneca*, à magno artifice formantur multa prava, non quia ceſſat ars, ſed quia id in quo exercetur, inobſequens eſt arti. *Et notum illud Theophraſti* πολύ ἐϛιν τὸ ἐνδεχόμενον ὃ δεῖ.

L. 9. Ἀδιάφορον δέχεται. *Sic reſtitui, nam ſcriptum erat* μάχεται.

L. 10. Παθητικῶς. *Feſchius & unus è Regiis,* παθητῶς. *Ad modum recipientis.*

L. 19. Οἷ τε χρώματα, καὶ σχήματα. *In II. & XII.* Metaphyſicorum *Ariſtoteles premit Pythagoreos & Platonicos hujuſmodi argumento. Quandoquidem omnia à numeris & ideis fiant & profluant; utrum triangulum, & pulcrum, & deforme? Ei reſpondet Syrianus.*

L. 22. Οὐρανίοις σώμασι κακίαν ἀνατιθέντες. *Unde malum, jam olim & à multis quidem quæſitum.* Turpia & imperfecta & mala per receſſum in ultimis naturæ ſubſiſtunt, eo ſcilicet, quòd particularis anima imbecillis ſit, quia non ſuperat ſubjectam infinitatem; *Syrianus, interprete Bagolino. v. quæ ad Salluſtium de Diis annotavi. Simplicius in Categ. hæc Iamblichi adducit:* κακὸν ἐν παρυποστάσει καὶ ἀποτυχίᾳ. *Et Plato quidem (unde intelligendus Iamblichus) ait* παρυφίστασθαι τὸ κακὸν διὰ τὴν τοῦ κόσμου τελεότητα. *Mundus perfectus eſſe non poterat, niſi contineret καὶ τὰ ἄφθαρτα καὶ τὰ φθαρτά. Hæc ſine malo eſſe non poſſunt. Eandem ſententiam plenius exequitur ex Platone idem Iamblichus in Arithmeticis Theologumenis (eſt enim ejus opus, magna ex parte,) cap.* περὶ Πεντάδος. *Adjungi poſſit & Proclus hæc eadem ſuſque deque volvens, in* Polit. *Platonis p. 359. & 381. Eundem de* Subſiſtentiâ mali *extare audio in Bibliotheca quadam Patavina.*

L. 35. Κρόνυ ἀπόρροιά ἐϛι συνεκτική. *Optime hunc locum illuſtrant ea, quæ Ficinus diſputat ad l. 3. En. 2. Plotini. Inter alia, hæc ponit;* Saturnus ſiſtit cogitque non frigida poteſtate (*quæ nulla poteſt eſſe in cæleſtibus*) ſed virtute potius à circumferentia ad centrum omnia redigente. Sicut Mars viciſſim ad circumferentiam à centro protendit. *De Saturno & Marte plura vide in Philoc. Origenis c. XXIII. & Salluſtii de Diis c. IX. & apud Servium ad IV Æneid. v. 63.*

L. 37. Ενύλοις παθητικὴ γεν. *Feſchius & R. unus legunt* παθητῆ; *& pariter in ſequentibus* παθητήν.

P. 32. l. 5. Εἴ τις κάμνοντων. *Feſchius* κάμνων.

L. 7. Ψευδόμενος. *Poſt* παθῶν *pro* εἰπεῖν *Feſchius ponit* ἐπικαλεῖν. *Scutellius multa ad ſententiam concinnandam interſerit non neceſſaria.*

L. 19. Ὀργάνου ὄντος. *Cod. R. unus addit* πρόφανῶς ὄρ. *Cum eo facit Scutellius lin. 25.* ἐν αὐτοῖς. *Alii omnes* ἐν αὐτῷ.

CAP. XIX.

L. 35. Ἐν τῷ νοητῷ. *Sc.* διακόσμῳ. *Confer cap. VIII.*

P. 33. l. 7. Ἰδίαν πραγματεύεσθαι. *Alii* διαπραγματεύεσθαι.

L. 8. Νοητῶν πραγμάτων. *Damaſcius,* Νοῦς πάντα περιέχων πραγματικῶς, ἀφ' ἑαυτοῦ παράγει εἰκονικῶς. *Habet ibidem Theologorum multas ſententias de* νοητῷ διακόσμῳ; *in quibus Valentinianorum rationes videas.*

L. 12. Πάντα δὲ ἐν αὐτοῖς ἵδρυται. *Omnia convertuntur ad fontem ſuum. Et omnia in ſua cauſa radices habent.*

Ff *L. 21.*

L. 21. Μένει καθ' ἑαυτὰ ἐν ἑνί. *Hæc Damaſcius ſic extulit,* Ὁ νοητὸς Θεὸς πάντας ἀφ' ἑαυτοῦ προήγαγεν θείους διακόσμους, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑπερκοσμίῳ περιωπῇ, τοσοῦτον μόνον εἰς αὐτοὺς προελθὼν, ὅσον τὴν ἑαυτοῦ μονάδα βασιλείαν πάντων καταστήσασθαι.

L. 33. Ἡ τι ἀφ' ἑνὸς πρόοδος *&c. Hæc Dionyſio placuere. Hinc* τὰ προκινητὴ φωτοφανείας πρόοδος, *&* ἑνοποιὸς δύναμις, *&* ἐπιστρέφει πρὸς τὴν τοῦ συναγωγοῦ πατρὸς ἑνότητα.

L. 35. Ἐπικράτεια τοῦ ἑνός. *Damaſcius* κρατούσης τῆς ἑνώσεως ὁ νοητὸς διαποικίλλεται κόσμος· ὁ δὲ νοερὸς, τῆς διακρίσεως πλεοναζούσης. *In hac unitatis prærogativa prædicanda plurimus eſt; uti & Simplicius in* Categorias. *Vide Sect. IX. c. IX. Oraculum,* Πάντα γάρ ἐστιν [ὁμοῦ] ἐν κόσμῳ τῷ γε νοητῷ. *Pro* αὐτῶν *l.* τῶν.

P. 34. l. 10. Ἑτερότητα καὶ πλῆθος. *Nam natura unitatis ut eſt* πανδεχής, *ita eſt &* παντοφυής. *Volunt in ea quandam quaſi* ἔμφασιν *&* ἔνδειξιν *multitudinis & ſignificationem diverſitatis reperiri. Damaſcius* τὸ ἓν τὸ κεκυηκὸς τὰ πολλά. *Idem Iamblichum hac de re laudat in hæc verba.* Ἰάμβλιχος ὁ νοητὸν ἐξηγούμενος περὶ τὸ ἕν, αὐτό φησιν ὑποστῆναι καὶ ἀνεκφοίτητον εἶναι τοῦ ἑνός. μετὰ δὲ τὸ ἓν ὄν, τὴν οὐσίαν ἀντιδιίστησι τῷ ἑνὶ, διακρίνας ἄμφω κατὰ τὴν ἀκρότητα τῶν νοερῶν, ὅτι καὶ τὴν θείαν ἑτερότητα συνεξέφηνεν. *Alibi,* ὕπαρξις εἰς ἑτερότητα νεύουσα. *Confer Porphyrium Sentent. S. XI. Hic pro* αὐτῇ *lege* αὕτη.

L. 15. Τό τι πᾶν ἐν αὐτοῖς ἐστιν τὸ ἕν. *Damaſcius,* Θεοὶ, κατὰ τὸ ἓν ὑποστάμενοι, ἢ Χαλδαϊκῶς εἰπεῖν, κατὰ πατρικὸν ἰδίωμα [τὸ ἓν] προβεβλημένοι. *Alios autem Deos agnoſcit* κατὰ τὸ ὂν καὶ πατρικὸν νοῦν ὑφεστῶτας, τοὺς δὲ καθ' ἑτερότητα τὴν κρυφίαν, τὴν δύναμιν. *Hæc petita ſunt ex Iamblichi opere ingenti de Chaldaica Theologia; quod, quoniam intercidit, ideo iſta accuratius ſignificavi.*

L. 21. Καὶ τὰ μὲν δεύτερα μένει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν τῷ ἑνὶ τῶν προόντων, *In Chaldaicis ſuis Iamblichus, poſt primum illud univerſorum principium, ſc. unum, tribuebat ſecundam* ἕνωσιν τῷ νοητῷ. *Hoc circa illud ſubſiſtere, & ab eo inſeparabile eſſe contendebat, omnem* διαίρεσιν ἢ διπλόην ἢ διάστασιν *prorſus reſpuere; addit Damaſcius* καὶ πρὸς τὸν πρεσβύτην πολλὰς τοιαύτας ἀντιρρήσεις ποιούμενος. *Hunc locum in mente habuit; nam ab his Philoſophis, Juliano, Themiſtio, Damaſcio, Iamblicho ſæpe, honoris gratia,* πρεσβύτης Τύριος *appellatur Porphyrius. Poſt* ἕνωσιν *videtur deeſſe* δίδωσι, *vel aliquid tale, reſpondens* largiuntur, *apud Scutellium.*

L. 35. Ἄνωθεν μέχρι τοῦ τέλους. *Hoc ſupra, hoc infra* κηρύττει. *Hoc tota Platonicorum cohors ubique ſonat. Damaſcius* Οἱ νοεροὶ Θεοὶ ἀρχαὶ καὶ τέλη, τοὺς ἄκρους δι' ἑαυτῶν συνάγοντες.

CAP. XX.

P. 35. l. 12. Ἀφανῶν Θεῶν, ἀφανεῖς μὲν συνημμένων. *Sic noſter codex:* ἀφανεῖς μὲν *omittendum cenſeo, ut quod ſententiæ officiat. Et forte adhuc deſit aliud aliquid, nec expedit me Codex Feſchii, qui ſic prorſus legit. Sunt autem Dii inviſibiles, Dii viſibiles, ſunt & Dæmones; horum inter ſe diverſitas quæritur.*

L. 20. Οἱ δὲ πόρρωθεν αὐτῶν. *Dæmones à Diis occultis longe diſtant,* velut à contemplatoribus puris ipſi in agendo propenſius occupati; *ita quidem Ficinus ſequentia vertit, ut manifeſtum ſit aliter hunc locum legiſſe. Eſt autem noſtra lectio retinenda; eam ſequitur Scutellius.*

L. 24. Κατ' αὐτὴν τοῦ. *Adde* αὐτὴν τὴν τοῦ.

L. 26. Αἰσθήσει περίληπτοι. *Opinor ex Porphyrii II. de Abſt. S. 39. ſcribit enim ibi,* Οἱ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, ἀόρατοι, καὶ τελέως ἀναίσθητοι αἰσθήσεσιν ἀνθρωπίναις.

L. 28.

L. 28. Λόγον γνώσεως καὶ νοήσεως περιέχουσι. Reſtitui ὑπερέχουσι.

L. 30. Διαφερόντως ἢ ἐπί. Addunt alii non inepte, ἢ ὡς ἐπί.

L. 31. Τί οὖν τῶν ἐμφανῶν Θεῶν ἀφανῶν. Ait potentiam Deorum horum utrorumque nihil variari ratione occultationis & apparentiæ, quandoquidem eſſentia eadem eſt. Hoc autem ſi penitius introſpicias, uſquequaque verum non eſt. Nam in omni προόδῳ eſt primi principii ὕφεσις & χάλασις, & inferior διακόσμησις producitur non ex plenitudine ſive integritate ſuperioris, ſed τῶν ἀτόμων, in quibus ſingulis minus eſt, quam in toto.

L. 36. Οὐκ οὖν κἂν ἐμφανὴς ᾖ. Fac Deos inconſpicuos aliquando circa terras apparere, nihilominus erunt præſtantiores Dæmonibus aeris; loci mutatio nihil præjudicat divinæ potentiæ, quoniam neque eſſentiam mutat. Locus hic reſtituendus eſt ex codd. Feſchii & Regiis ad hunc modum: —τῶν ἀφανῶν ὡσαύτως ὑπάρχει δαιμόνων· κἂν περὶ γῆν ὑπάρχῃ, τῶν ἀερίων βασιλεύει δαιμόνων. Nonnihil perturbatos fuiſſe Italorum codices ſuſpicor in hoc commate; certe Ficinus, & Scutellius non ſatis perſpicue vertère.

P. 36. l. 8. Οἱ μὲν γὰρ ἐμφανεῖς τε καὶ ἀφανεῖς Θεοὶ τὴν ὅλων. Hæc ex Chaldaica Theologia videntur deſumta. Inde Damaſcius, Μετὰ τοὺς πηγαίους Θεοὺς τοὺς ὅλους, αἱ μερικαὶ πηγαὶ τῶν μερικῶν ὀχετῶν καὶ τῶν μερικῶν ζωῶν ἐξηγοῦνται. Καὶ οἱ μὲν ἄχρι τῶν νόων τὴν οἰκείαν ἔστησαν πρόοδον· οἱ δὲ ψυχῶν προέστησαν ἐπικαταβάντες· οἱ δὲ καὶ σωμάτων ἐπέβησαν.

L. 20. Οὐ τῶν σωμάτων. Adde, οὐ δὲ τῶν σωμ.

L. 23. Καὶ ἀπέστραπται. Lege ἐπέστραπται.

L. 30. Παραδεχόμενον ἅπερ ἂν παραγγέλλωσιν οἱ Θεοί. Hos ἐν προθύροις ſtare & δεῖξαι στήλην hominibus enunciare volunt Platonici. Græco nomine δαίμονας nuncupant; inter mortales cœlicolaſque vectores, hinc precum, illinc donorum. Appuleius de Deo Socratis. Oraculum, quod explicat Proclus,

Πόρθμιοι ἑστῶτες φάναι τοῦ Πατρὸς καὶ ὕλης.

L. 32. Αὐτουργὸν χρώμενοι. Rectius αὐτουργίᾳ χρώμενον.

L. 37. Τοσαῦτα δὲ οὖν περὶ τῶνδε. Legunt alii melius οὖν πᾶσι περὶ τῶνδε.

CAP. XXI.

P. 37. l. 1. Ην δὲ συναινεῖς διαίρεσιν. Dictu difficile quid hic legerit Scutellius, qui vertit, Percunctaris tu quidem, & ceu deligis probaſque partitionem. Feſchii exemplar, ſic; ἣν δὲ σὺ ἀναιρεῖς. Vide cap. XI.

L. 5. Καὶ μὴν διὰ τὸ πάγα. Regii ambo οὐ μήν. unde alia ſententia erit.

L. 7. Διότι ἐλήλεκται. Arguit, Scutellius. ex hiſtoria, Ficinus.

L. 11. Κατὰ θεσμοὺς Θεῶν, νοερῶς τε κατ' ἀρχὰς ὀνομοθετήθη. Oracula Chaldaica intelligit (ut ſupra monui) ſive Theologiam Chaldaicam. Hanc Proclus vocat θεοπαράδοτον μυσταγωγίαν. Plato quidem & Ariſtoteles ea Oracula, magnam partem, pro veris admiſère. Plotinus, Porphyrius, Iamblichus, Syrianus, Proclus, Simplicius & reliqui Platonici, in univerſum approbarunt, & pro divinis reſponſis, ſine omni dubitatione, habuere. Confer Proclum Pol. p. 401. & Pſellum ad Oracula.

L. 15. Ενθήματα. Rectius συνθήματα. Ex Oraculo,

Μνήμην ἐνθέμενοι πατρικοῦ συνθήματος ἁγνοῦ.

Totam hanc περιοχὴν illuſtrat Suidas in ἱερατικά.

L. 19. Συμβόλων ἀπορρήτων ἐκφανεῖται. Mallem ἐκφωνεῖται. Et de ſymbolis ex profeſſo agetur c. I. Sect. VII. Τὰ ἀνείδεα ſunt, quæ ἐν παραδείγματι adhuc ſtant & rationibus puris & univerſalibus. Nam εἰδητικοῖς χρώμεθα εἰς ἔνδειξιν τῶν ὑπερειδίων

δίων, *Damaſcius.* εἰκόνες *ſunt rerum particularium, ſive virtutum divinarum adumbrationes. Idem eſt ordo in Theurgia, qui eſt in Demiurgia, ſed Theurgia deficit in repreſentandi adæquatione; omnia quippe languidiora ſunt & imperfectiora. Sed & hæc quoque ex Oraculis deſumſit; ibi quippe* τὰ ἄῤῥητα συνθήματα *commemorantur.*

L. 21. Ἀποτυπῶσαι. *Oraculum* Ἀπότυπα τυπῶσαι.

L. 22. Διὰ θείας αἰτίας. *Quæ cauſa quoniam obſcura ſemper fuit, obſcura quoque aut nigra fuit Theurgia; aut potius nulla.*

L. 26. Ἐπὶ τὰ πλήθη τοῦ. *Magis arridet vox* πάθη, *eam Feſchius & unus è Regiis ſuggerit; & mox ſequitur.*

L. 27. Λογισμῶν τὴν γνῶσιν. Rationem ceremoniarum divinitus inſtitutarum, *ſic Scutellius. Sed laxius paulo; niſi quid in noſtro deſideretur.*

L. 29. Νομίζοντες δὲ δυνατόν. *Alii* ἀδυνατόν. *Mox* ὅλοι.

L. 30. Οἰκεῖα ἑαυτὰ τῶν. *Lege* ἑαυτῶν τὰ ἄν.

L. 34. Ἀνθρώπινα πάθη αὐτὰ καθέλκουσιν. *Damaſcius,* ἡμεῖς γὰρ ἀνθρωπίνως διαλεγόμεθα περὶ τῶν ὑπερθεοτάτων ἀρχῶν.

P. 38. *l.* 2. Οἷον περικλίσεων. *Repone* περικυλίσεων, *poſtulantibus aliis omnibus codicibus.*

L. 8. Γενέσθαι ἡγεῖσθαι συγκαταφερόντα. Γενέσθαι *redundat.*

L. 11. Διὰ θεάματος ἀτρέπτου, καὶ σεμνῆς καταστάσεως. *Vera religionis fructus. Infra Sect. 2. c. 3.*

SECTIO SECUNDA.

CAP. I.

P. 39. *l.* 1. ΔΕΙ δὲ δὴ καὶ τοῦτο. *Placuit hic Scutellio novum ordiri ſegmentum, forte opportunius inſtituiſſet à capite III.*

L. 4. Δαίμονας μὲν κατὰ τὰς γεννητικὰς *&c. Multas in Diis vires & potentias ponunt hujus ſectæ myſtæ; pro quarum diverſitate varios Dæmonum ordines faciunt. Quanquam autem ſolas vires* δημιουργικὰς *&* γεννητικὰς *Deorum hoc in loco Iamblichus ſpectet; (alibi plures agnoſcit) atque adeo ex iis Dæmonas rerum mundanarum fabros tantum cudat. Proclus tamen ſubtilius & diſtinctius agit de Deorum viribus, & de Dæmonibus inde naſcentibus in libro de Dæmone, (& in Polit. Platonis p. 373., item 384. ubi* ὕθλων ἀναποδείκτων ἄλις) ἅπας Θεὸς ἐγκόσμιος ἡγεῖται τάξεώς τινος δαιμονίας, ᾗ προσεχῶς δίδωσι τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. Ὁ μὲν δημιουργικὸς τὴν δημιουργικὴν, ὁ δὲ ἄτρεπτος τὴν ἄχραντον, ὁ δὲ τελεσιουργὸς τὴν τελεωτικήν. *Si extarent quæ Poſidonius fertur conſignaſſe literis de Dæmonibus & Heroibus, aut quæ* περὶ δαιμόνων *ſcripſit Alexander Aphrodiſ. quem in eo argumento Michael Epheſius (ubi de divinatione agit) nec non Camotius collaudant; certiora de his comperiremus. Digna interim lectu ſunt, quæ de his diſputat Porphyrius l. II. de Abſtin.* SS. 37, 38, 39. 40, *&c.*

L. 11. Μέτρα τῶν ψυχῶν. *Aliquid hic deeſſe ex Scutellio conjicio; addit utique* antequam vires vivificæ deveniant ad poſtremum.

Γενομένης δὲ οὕτως ἀπὸ τῶν. *Scilicet* δαιμόνων καὶ ἡρώων φύσεως. *Nam hæc excidêre ſi Scutellio fides. Si tamen legas* γενομένην, *& deleas* ἀνάγκη, *(quam quidem vocem*

vocem duo MSS. non agnoſcunt) ſtabit ſententia ; nam in fine ſequitur ἀπονέμειν ἄξιον.

L. 21. Δαίμοσι γόνιμον. *Lege* γονίμους, ἐπιστατικοὺς, ζωοποιούς. *Poſt* ἡγεμονικοὺς *pro* Θεῶν *reſtitui* ἀνθρώπων. *Ut videat hinc candidus lector, quantis in ſalebris verſemur per totumhoc opus, qui tam vitioſo utamur exemplari ; in quo tamen plurima emendavimus, & in textum recepimus ; de quibus brevitatis gratia nihil dicere decrevimus.*

CAP. II.

P. 40. *l.* 2. Ἑπομένως δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας. *In hoc commate evanuit aliquid poſt* διηρεσίον. *Supple* καὶ τὰς μὲν τῶν δαιμόνων περικοσμίους μᾶλλον, καὶ διατεινούσας ἐπὶ πλεῖον ἐν τοῖς ἀποτελουμένοις ἀπ' αὐτῶν. *Sic quidem ex conjectura emendâram, antequam Feſchiani codicis lectio ad manus pervenerat, quam ſubnecto.* Καὶ μᾶλλον δὲ περικοσμίους ἀντίον ἐκ τῶν δαιμόνων· καὶ διατείνουσας ἐπὶ πλεῖον ἐν τοῖς. *Regius codex paulo aliter :* Καὶ μᾶλλον μὲν περικοσμίους τε ὄντας, τῶν δὲ καὶ διατείνουσας *&c.*

L. 6. Δινκούσας, περὶ τὴν τῶν ψυχῶν. *Lege* περὶ τὴν τ. ψ.

L. 9. Οὕτως δὴ οὖν διωρισμένων, ἐσχάτην κατειλήφασι. *De anima ſermo eſt, ideo addit Scutellius,* Poſtremum tenet locum & gradum animus &c. *niſi forte ſubintelligenda ſit vox* τάξις. *Cætera per totum hoc caput miſere pervertit Scutellius, nec nobis ſingula perſequi nunc vacat.*

L. 14. Ἄλλοτε ἄλλα εἴδη καὶ λόγους. *Anima ex ſe apta nata eſt omnimodas formas & ſpecies aſſumere, varieque fingitur pro varietate locorum, quibus accedit, & vitarum, quas exequitur. Verboſiſſimum hoc caput ipſe Iamblichus apud Stobæum paucioribus complexus eſt, uti videas Eclog. Phyſ. p.* 113. *cap. de Deſcenſu animarum. Eadem ante noſtrum de hac re fuit Porphyrii ſententia, ut obſcure quidem ſignificatur in libello* Sent. *n.* 32. *& planius apud Stobæum Eclog. Phyſ. p.* 111. *Videntur & reliqui Platonici idem ſenſiſſe. Nam ex iis ſic Pſellus,* " *Aliæ ſunt animæ operationes antequam in mundum deſcendat, alias ei indunt ſphæræ, alias natura :* καθ' ἑκάστην γὰρ λῆξιν τῶν τοῦ παντὸς μοιρῶν ἡ ψυχὴ γινομένη, τὰς ἑκάστῃ λήξει προσηκούσας δυνάμεις ἀλλάττεται. *Addam & illa, quoniam hujus loci videntur veſtigia exprimere.* Ἰάμβλιχος ὁ φιλόσοφος περιττότερος τῶν δεόντων ὢν, κατάγει τὴν λογικὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἄχρι τῆς γῆς, καὶ ἐν ἑκάστῃ μερίδι τοῦ παντὸς ἀλλάττει τὰς δυνάμεις αὐτῆς. *Et paulo infra,* Τοῖς κρείττοσι ἀφομοιοῦται ἡ ψυχή ; *ideo opera ejus ſunt* θεῖα, ἀρχαγγελικά, ἀγγελικά, ψυχικά, ἀνθρώπινα, *& vice verſa. Hæc Pſellus in Phyſ. non quidem ex Platone (nam nulla apud eum Archangelorum mentio) ſed ex Platonicis. Eadem pæne habet Nicetas in Syneſium de inſomniis. v. Iambl. Sect X. c.* 6. *Theodoti Epitomen apud Cl. Alex. p.* 794. *Aquinas in Supplem.* 3ª *P. ſummæ ;* Omnes beati aſſumuntur in Angelorum ordines. *Tale quid etiam affirmat P. Abaelardus Theologiæ lib. I. Dionyſius hinc efformaſſe videtur caput IV. de* Divinis Nominibus.

L. 27. Διὰ δὲ τὴν τῶν Θεῶν βούλησιν ἀγαθὴν, καὶ ἐνδιδομένην φωτὸς ἔλλαμψιν. *Sequitur Damaſcius Iamblichum ; ait enim,* ἀλλοιοῦται ἡ ψυχὴ, *imo* πληροῦται ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς, *& tandem* θεοῦται. *Sed Plato in Phædone non eo provehit animam, & notat in eum librum Olympiodorus, non ſentire cum Platone* εἰς δαίμονα ἢ ἄγγελον, ἢ Θεὸν ἀλλάσσοντας τὰς ψυχάς. *Pſellus quoque quæſtioni,* εἰ μεταβάλλει ψυχὴ εἰς ἄγγελον, *negative reſpondet ; tantum inquit* μιμεῖται ὅσον εἰκὸς τὰς ἐκείνων ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰ ὑπερέχοντα γένη ἀποξενίζεται. *Quinimo quæ ſtatim ſequuntur præcedentibus derogant. Porphyrius* Sent. *n.* 34. *Hominem propter virtutes Theoreticas ait fieri* θεόν. *Dubito an recte le-*

gamus,

gamus, θεός. *Certe Pſellus eum locum ſic legit,* ὁ ἔχων θεωρητικὴν ἀρετὴν, θεῖος ὀνομάζεται, ὁ δὲ τὴν θεουργικὴν, θεοπάτωρ.

L. 37. Κοινοῦσα δὲ ἑαυτὴν τοῖς. *In margine noſtri cod.* κινοῦσα, *quod nihili eſt. Mox pro* συνάπτεται *codex Regius* συμπάττεται. *Confer Iamblichum apud Priſcianum Lydum p.* 289.

P. 41. *l.* 4. Ἐχεῖ φύσις ταῦτα. *Lege* φύσεως.

CAP. III.

L. 11. Ἐπιφανείας αὐτῶν βαδιοῦμαι. *Scutellius in ſynopſi hujus capitis colligit* eſſe novem claſſes numinum. *Has in margine ſic enumerat* 1. *Dii inviſibiles,* 2. *Dii conſpicui,* 3. *Archangeli,* 4. *Angeli,* 5. *Dæmones,* 6. *Principatus,* 7. *Principes,* 8. *Heroes,* 9. *Animæ. Non recte numina vocat animas. Nam animas humanas intelligit Iamblichus, non autem ſtellarum, ut putavit Scutellius. Porro in hoc nonario numero recenſentur Dii, ab Angelis & Archangelis diſtincti. Sequitur igitur hunc locum à recentioribus ſcholaſticis inepte adduci ad ſtabiliendos novem Angelorum ordines.*

L. 14. Ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων. *Archangelorum doctrinam unde Porphyrius acceperit, quærendum. Primo igitur ex libris Judæorum Apocryphis potuit diſcere. Liber Enoch haud dubie ex Hebræo in Græcum converſus eſt; in eo porro mentio* τῶν Δ. μεγάλων Ἀρχαγγέλων. *Item Petri* κήρυγμα *eorum meminerat; Judæos accuſat quod ſervirent* ἀγγέλοις καὶ ἀρχαγγέλοις. *Potuit quoque accipere ex libris Zoroaſtris; in iis enim* ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι *occurrunt. Docet hoc Auctor* Arithmet. Theolog. *capite* περὶ ἑπτάδος. *Potuit denique Porphyrius hæc didiciſſe ab Ammonio, philoſopho Chriſtiano; aut ab Origene, quem Alexandriæ audivit. Gnoſticorum ſcripta &* διδασκαλία ἀνατολική, *(quam puto à Porphyrio, in vita Plotini, appellari* παλαιὰν φιλοσοφίαν*) multa de Archangelis continebant. Fuit & horum mentio in Theologia Chaldaica; nam Damaſcius hunc ordinem* θείων γενῶν *exhibet ſecundum Chaldæos* 1. οἱ νοεροὶ θεοὶ, 2. οἱ ὑπεράρχιοι, 3. οἱ ἀρχικοὶ, 4. οἱ ἀρχαγγελικοὶ, 5. οἱ ἄζωνοι, 6. οἱ ζωναῖοι. *Chaldæorum hanc Theologiam bene cognitam fuiſſe Porphyrio colligimus ex Ænea Sophiſta, qui eum de Chaldæorum Oraculis libro quodam egiſſe teſtatur. Quæri iterum poteſt unde Judæi (& ſcriptorum Apocryphorum auctores,) unde Gnoſtici hauſerint, quæ de Archangelis prodiderunt. Sane non male exiſtimat Hugo Grotius, ad cap.* 18. *S. Matthæi, & in Epiſtolam ad Epheſios, nomina* Poteſtatum, Dominationum, Principatuum *Judæos ex captivitate Babylonica reportaſſe. Confirmarent hoc viri magni judicium Zoroaſtris & Oſtanis loca apud auctorem Arithm. Theologſi de fide iſtorum* ἱερῶν λόγων *nobis conſtaret. Porro cum ſacra ſcriptura Archangeli tantum meminerit, numero quidem ſingulari; quæri poteſt unde fiat ut omnes fere ſcriptores & tractatores ſacri Archangelos, numero plurali, indubitanter pronuncient. Obſervo ita loqui Gregorium magnum Homilia in Evang.* 34. Eſſe namque Angelos & Archangelos, pæne omnes ſacri eloquii paginæ teſtantur. *Porro certum eſt S. Judam habuiſſe ex Enochi Apocryphis, quæ ſcripſit de Archangelo; credibile quoque eſt S. Paulum, qui de Archangelo ſcribit, ex aliquo ſcriptore Apocrypho id ſumſiſſe, ut alia aliquot eum ſumſiſſe certum eſt. v. Hier. ad V. Epiſt. ad Epheſ. & Georgium Syncellum, quem Scaliger producit in Notis ad Græca Euſebii, & Raderus ad Chron. Alexandrinum. Numerum Archangelorum vetus inter Judæos traditio ſeptenarium facit. Idem eſt* τῶν πρωτοκτίστων *&* ἀρχαγγέλων, *in Theodoti Epitomis. Archangelos intelligunt plerique, quos ſeptem oculos Domini vocat Zechariæ prophetia, & Johannis Apocalypſis*

ſeptem

ſeptem Dei ſpiritus. Auctor Arithm. Theologumen. Ἀρχαγγέλους προσαγορεύεσθαι, οἵπερ ἕξ ἀριθμὸν ἑπτὰ εἰσι, *ſecundum Zoroaſtrem.*

Archangelos in octavo gradu novem ordinum Angelorum conſtituit Dionyſius falſo dictus Areopagites. Quos Auctores ſecutus ſit, incertum. Conſtans Judæorum opinio ponit ſeptem Archangelos Deo proximos. Gilb. Gaulminus in notis ad libros de vita & morte Moſis, p. 300. ex Principio ſapientiæ brevi *hæc adfert.* Sunt ſeptem Angeli, qui oculi Dei vocantur. *Tobit 12. v. 15.* Ἐγώ εἰμι Ῥαφαὴλ, εἷς τῶν ἑπτὰ ἁγίων ἀγγέλων, οἳ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ εἰσπορεύονται ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. *S. Johannes in Apocalypſeos c. 8. ſic ſcribit, vidi* τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἑστήκασι. *Hos ideo* ἀγγέλους προσώπου κυρίου *vocat Auctor teſtamentorum 12. Patriarcharum; & infra hos ponit Angelos alios, denique infra iſtos* θρόνους καὶ ἐξουσίας, *quos Dionyſius collocat in diſtinctis claſſibus, prima & ſecunda.*

Theologia Chaldæorum tres quidem triadas facit; ſed ad Dionyſium hoc nihil facit, nam in prima triade non ponuntur Angeli, ſed Πατὴρ, Δύναμις, Νοῦς. *Judæi non pauciores quam quatuor Angelorum ordines crediderunt. Vide Gaulminum cap. 4. l. 11. notarum in vitam Moſis. Porro Origenes (curioſus arcanorum indagator) libro contra Celſum IV. p. 179. numero quaternario contentus fuit. Idem in 1.* περὶ ἀρχῶν *cap. V. fatetur plurium ordinum extare apud S. Paulum, in Epiſt. ad Epheſ. ſignificationem, ſed eos ordines* ab eo non fuiſſe enumeratos, forte nec ab aliquo alio intellectos. *Auguſtinus ad Laurentium, c. 58.* Quid inter ſe diſtent quatuor illa vocabula, quibus univerſam ipſam cœleſtem ſocietatem videtur Apoſtolus eſſe complexus, dicant qui poſſunt, ſi tamen poſſunt probare, quod dicunt; ego me iſta ignorare fateor. *Hæc apud me reputanti Dionyſium poſt Auguſtinum vixiſſe veriſimile videtur. Ante Dionyſium Angelicorum ordinum meminit Baſilius Seleucienſis Oratione XXXIX. Ante Baſilium Ignatius in Epiſt. ad Trallianos, ſed obſcure. Certus numerus ex ſcriptura ſacra colligi non poteſt. Eadem nomina diverſis ordinibus promiſcue videntur tribui. Putat Auguſtinus Archangelos dici virtutes: Negat Irenæus docere poſſe quenquam* diverſitates Dominationum, Principatuum, & Poteſtatum. *Poſt Dionyſium Joan. Damaſcenus, Macarius Chryſocephalus, aliique Græci inferiorum temporum Enneada ordinum* ἀβασανίστως *amplexati ſunt. Philia, apud Theodorum Prodromum,*

Ἐν ταῖς τρισὶ τριάσι ταῖς ἄνω μένω,
Οἷον Χερουβὶμ, καὶ Σεραφὶμ, καὶ Θρόνοις.

Meminit Archangelorum Porphyrius etiam apud Proclum comment. in Timæum li 1. τοὺς μὲν ἱερέας ἀναλογεῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ ἀρχαγγέλοις, παραμυθεῖς πρὸς τοὺς Θεοὺς ὧν εἰσιν ἄγγελοι. *Notat ibidem Proclus dogma hoc ab Iamblicho habitum fuiſſe pro Barbarico; ſane Scriptor teſtamentorum 12. Patriarcharum ideo Levi (cujus tribus erat ſacerdotalis) vocat* ἄγγελον προσώπου Θεοῦ. *Legimus quoque ad hanc mentem in Epitomis Theodoti.* μόνος ὁ ἀρχάγγελος εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν, οὗ κατ' εἰκόνα καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῄει. *Hinc & Dionyſius inſtituit comparationem inter Hierarchiam cœleſtem, & eccleſiaſticam.*

L. 30. Κοσμοκράτορες. *Ex Theologia Chaldaica. Oraculum,*

Ὅπως κόσμος ἔχοι νοερὰς συνοχὰς ἀκαμπεῖς.

Damaſcius notat eſſe ſeptem; deinde geminos eſſe, quoniam ex iis alii ſunt ſuperiores, qui mundum ſuperiorem continent, alii inferiores qui inferiorem; quod ipſum

Iamblichus hic innuit ubi ἄρχοντας *dupli- ces facit. Idem in Arithm. Theol. ſeptem agnoſcit,* Οἱ φυλάσσοντες τὸ πᾶν καὶ ἐν συνοχῇ καὶ αἰωνίῳ μονῇ διακρατοῦντες. *Teſtamentum Solomonis, citante Gaulmino, Dæmonas inducit de ſe loquentes* ἡμεῖς ἐσμὲν τὰ λεγόμενα στοιχεῖα, οἱ κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τούτου. *& S. Paulus c. 6. ad Epheſios* πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. *Plura de his qui velit, Proclum legat l. 5. in Timæum p. 3 8.*

L. 33. Οἱ τῆς ὕλης προεστηκότες. *Oraculum de his extat,*

Ἀλλὰ καὶ ὑλαίοις ὅσα δυλλίει συνοχεῦσι.

Impius Manes, ut alia, ita hoc ex Chaldæorum Magia didicit, Διάβολον *eſſe* ἄρχοντα τῆς ὕλης. *Appellat quoque Dionyſius Dæmonum turbam* πρόσυλον, *libro de* Divinis Nom. *nec alienos eſſe Græcorum Theologos ab iſta locutione conſtat.*

P. 42. l. 1. Τὰ δὲ τῶν ἡρώων. *Nec hos præteriit Theologia Chaldaica; Pſellus in expoſitione dogmatum Aſſyriorum*—Poſt quos Angeli, deinde Dæmones, poſt quos Heroes. *Apr vel* ἄρτα, *Heros, lingua Perſica.*

L. 6. Περὶ τὸν κόσμον ἐνεξουσιάζουσι. *S. Paulus conjunctim ponit in Epiſt. ad Epheſ.* ἀρχὰς, ἐξουσίας, κοσμοκράτορας, *nomina ab hæreticis & philoſophis venditata. Et quidem intelligit poteſtates adverſarias. Videant igitur ne quid errent, qui eadem vocabula ad poteſtates cæleſtes transferunt. Mihi quidem videtur Paulus non tam ponere & affirmare iſtæc, quam oblique & ex hæreticorum ſermonibus accepta inducere. Pletho de his ſcribens, ait* Αζωνοι καλοῦνται οἱ ἀπολύτως ἐν ἐξουσίᾳ ζῶντες, καὶ ἐνεξουσιάζοντες ταῖς ζωναῖς.

P. 42. l. 7. Ενεξουσιάζουσι· βλαβεροὶ δὲ τινές. *Vide cap. VI. infra. Hi ſunt, quos alibi* Θεοὺς περικοσμίους *vocat. Qui porro ii ſint, doceo* S. *V. c. XV. Nimia excellentia & ſplendore videntem opprimunt boni Angeli, hi vero morbis etiam affligunt.*

L. 12. Μορφῇ καὶ σχήματι. *Dii Theurgis apparentes certam formam induebant; aliter non apparuiſſent, nec fuiſſent conſpicui. Hinc illa, licet confuſa, in Oraculis Chaldaicis intelligenda.* Ἀσώματα μὲν ἐστι τὰ θεῖα πάντα· σώματα δὲ ἐν αὐτοῖς ὑμῶν *(vel prout loquebatur ad ſacerdotem Oraculum)* ὑμῶν ἕνεκεν ἐνδέδεται, μὴ δυναμένων μετασχεῖν ἀσωμάτως τῶν σωμάτων. *Ita ex Proclo in* Polit. *legenda ſunt iſta verba. Interim hæc fiunt omnia* κατ᾽ ἔμφασιν *tantum.*

L. 18. Ινδάλλεται ἄλλο τι. *Porphyrius II. de* Abſtin. S. *XXXIX.* Omnes adverſariæ poteſtates ſenſibus humanis imperceptibiles ſunt. Neque enim ſolido corpore veſtiuntur, nec formas omnes gerunt eaſdem, Ἀλλ᾽ ἐν σχήμασι πλείοσιν ἐκτυπουμέναι *(ſic legi debet ea vox)* ἐνίοτε δὲ καὶ μεταβάλλουσι τὰς μορφὰς οἱ χείρους. *Dixit ante eum S. Paulus* Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

L. 30. Απηλλαγμένοις κινήσεως ἤδη. *Cod. v. D. Seb. Feſchii,* ἀπηλλαγμένον, *cod. R.* ἤδη κινήσεως *legit.*

L. 38. Υπεγμένα. *Scripti* ἐπηγμένα.

L. 42. Τὸ μὲν θεῖον. *Variant MSS.* Τὸ μὲν θεῖα *video omnibus placuiſſe. Unus è Regiis,* Τὸ μὲν θείας, *quod omnino rejectitium eſt.*

P. 43. l. 4. Αὐτοπτικὰ πνεύματα. *Quæ διὰ κλήσεως fiunt* αὐτοπτα. *Hinc illud in Oraculis capiendum,* αὐτοπτὰ ἀγάλματα. *Socrates non credidit cuiquam ſe Deos unquam oſtendiſſe δι᾽* ὄψεως; *qui ita dicerent, omnes* ἀλαζόνας *eſſe affirmavit. v. Plutarchum de* Genio Socratis.

CAP. IV.

L. 27. Εν αὐτοῖς καὶ. *Lege* αὐτοῖς

L. 29. Δρασηρίοις ἐνεργ. *Orpheus,*

Σοὶ δὲ θεόρῳ πυρόεντι περεστᾶσι πολύμοχθοι

Ἄγγελοι,—

P. 44 l. 12. Ὡς καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον ἐνίοτε ἀποκρύπτειν. *Ex Oraculo,*

——Ἀθρήσεις πάντα λέοντα.
Οὔτε γὰρ οὐράνιος κυρτὸς τότε φαίνεται ὄγκος.
Ἀστέρες οὐ λάμπουσι, τὸ μήνης φῶς κεκάλυπται.
Χθὼν οὐχ ἕστηκε.

Quorum quidem verſuum inepta admodum eſt Pſelli interpretatio. Lucanus VI. v. 744.

——Paretis? an ille
Compellandus erit, quo nunquam terra vocato
Non concuſſa tremit.

Pletho videtur legiſſe pro λέοντα, λέγοντα. ὄψει, *inquit,* πάντα ταῦτα τὸ λεκτὸν, ἐμὲ δηλαδὴ ὃν καλεῖς. *Sed neque hoc ſatiſfacit. v. notam ad l. 36. p. 46.*

L. 16. Μοῖραί τινες συγκινοῦνται τοῦ κόσμου. *Capite VII. infra. Item cap. III.* Prophetiæ Habacuci.

L. 17. Πρόδρομον φῶς. *Oraculum,*

Ἡ φῶς πλέστιον, ἀμφίγυον, ῥιζαῖον, ἑλιχθέν.

Vide cap. 14. *Sect. III. ubi fere eadem. Sunt qui hic legunt* ῥοιζαῖον.

*L.*20. Τοῦτο δ' ἔλαττόν ἐστι. *Lege* τούτου. *Mox* ἐπὶ δ' αὖ τῶν. *Et l.* 25. μεγαλοφροσύνην.

L. 29. Τύφου καὶ ἀλαζονείας. *Hic in noſtro & Feſchii exemplari multa extra ſuum locum occurrunt. Quæ autem ex alia pagina adferuntur, non ſatis bene cohærent. Sunt autem hujuſmodi,* ἀλαζονείας, ἃ πέρασι δὲ πλείοσι γίνεται. *Meliorum codicum fidem imploro. In latina verſione lege* faſtu plurimo & arrogantia. *Porphyrius II. de* Abſt. S. 42. Τὸ ψεῦδος τούτοις οἰκεῖον, βούλονται γὰρ εἶναι Θεοί. *Plura Proclus libro de* Anima & Dæmone. *Confer Johan. c. VIII. v.* 44. *&* 2. *ad Theſſ. II, IV.*

L. 35. Καὶ ἡ ἀνεξουσιάζουσιν, ἀνά. *Lege* ἐνεξουσ. *&* μετὰ τόν.

L. 38. Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς αὐτοφανοῦς. *Deeſſe hic quoque videntur, quæ latinè ſonant* rationes, ad numina pertinentes.

L. 40. Ἐναργέστερα καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας. *Atqui veritas adeo Diis cognata, ut, in Diis præter veritatem, nihil reperiatur. Poſſunt aliquid quaſi amittere de ſua nativa claritate inter apparendum, aliquid amplius acquirere non poſſunt. Quid quod c. X. contraria his reperiantur:* Ἥτε γὰρ ἀλήθεια συνυπάρχει τοῖς Θεοῖς, ὥσπερ καὶ τῷ ἡλίῳ τὸ φῶς κατ' οὐσίαν συμπέφυκε.

L. 44. Ἀρχαγγέλων. *Deerant hic* ἀληθινὰ καὶ πάλαια θεωρεῖται. Τὰ δὲ τῶν ἀγγέλων διασώζουσι, *vel quid ſimile.*

L. 46. Πλὴν ὑφεῖσί τε. *Lege* τι. *Omnis deſcenſus divinitatis deſcendentem obſcurat.*

P. 45. *l.* 8. Φωτὸς δ' ὑπερφυοῦς ἐστι πλήρη. *Non abludunt Oracula.*

Μὴ φύσεως καλέσῃς τέτυς αὐτοπτον ἄγαλμα.

Simplicius hoc ſenſu verba interpretatus eſt, quem Pſello præfero, qui nec recte legit, nec vere explicuit.

L. 15. Αἱ ψυχαὶ δὲ ἀπό. *Lege Porphyrium in* Sent. S. *XXXII.*

L. 19. Τὸ μὲν τῶν Θεῶν πῦρ ἄτμητον, ἄδεικτον. *Concinit Oraculum,*

Ἡνίκα βλέψῃς μορφῆς ἄτερ εὐΐερον πῦρ
Λαμπόμενον σκιρτηδὸν ὅλου κατὰ βένθεα κόσμου.

Per πῦρ *&* φῶς *Chaldaica & Chriſtiana Theologia ſolenniter Deum ſignificat.*

L. 23. Περὶ ἑαυτὸ περιπομπεῦον. *Alii* περιπεμπόμενον. *Adſtipulantur noſtræ ſacræ literæ.*

L. 40. Τὸ δὲ τῶν ἀρχαγγέλων, μονίμως. *Sic ſcriptum reperi. Nimia properantia quædam hic omiſit ſcriba librarius. Suppleo* ἀρχαγγέλων ἠρεμαίας μετέχει (*vel* μέτοχον) τὸ δὲ τῶν ἀγγέλων μονίμως κινούμενον. *Poſtquam hæc ſcripſeram, accepi lectionem codicis Feſchiani, quæ confirmat emendationem.*

L. 43. Κινήσεσι πολλαῖς. *Primum in divinis immobile, ultimum maxime mobile.*

CAP. V.

P. 46. l. 1. Ἀποκαθαρκτικὸν τῶν ψυχῶν. *Alibi dicit Deos* ἀπηχθῆσθαι τὴν ὕλην, *atque adeo omnes labes inolitas. Porro non ſtatim concedet Porphyrius hoc de omnibus Diis. Ait enim apud S. Auguſtinum l. X. C. D. c. XXIII.* Solis & Lunæ teletas non purgare, ſed principia poſſe purgare.

L. 3. Ἀρχαγγέλοις, ἀναγωγόν. *Pachymeres ad c. IX. Cæleſt. Hierach.* Ἀρχαὶ, ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι, *omnes ad primam unitatem ſemper convertuntur.*

L. 5. Δαίμονες ἐπὶ τὴν φύσιν καθέλκουσι. *Minutius Felix in* Octavio, Dæmones è cœlo deorſum gravant, & à Deo vero ad materias avocant. *Oraculum monet hos non eſſe aſpiciendos, quoniam*

Τὰς ψυχὰς θέλγουσιν ἀεὶ τελετῶν ἀπάγοντες.

Pelliciunt animas, ſacra ne myſteria curent.

L. 6. Ἥρωες δὲ, κατάγουσιν εἰς τὴν ἐπιμελ. *Virgilius 6.* Æneidos,

Quæ gratia currûm,
Armorumve fuit,
—eadem ſequitur tellure repoſtos.

Hercules & Orion apud inferos eadem ſtudia ſequuntur, quibus apud ſuperos dediti erant. v. Homeri Odyſſ. Λ.

L. 15. Ὑπέρλαμπρον αὐτοῦ. *Lege* αὐτῶν.

L. 16. Τὸ δὲ λαμπρὸν ἑστηκός τι ὡς ἐν ἑτέρῳ. *Hoc & ſequens criterium, inane. Quis tam ſubtili acie præditus eſſe poſſit, ut hæc aut videat, aut viſa internoſcat. Illud autem* ὡς ἐν ἑτέρῳ *denotat ordinem ſive gradum ſuperiorem à quo Archangeli deſcendunt, & in quo quoad unitatem ſuam primam adhuc quaſi hærent.*

L. 19. Ἀντίδιαιρε. *In Latino lege,* mobile *pro* immobile.

L. 24. Δαίμοσιν ἀτμοὶ περικέχυνται. *Porphyrius ei prævit in verba.* Οὗτοι οἱ χαίροντες λοιβῇ τε κνίσῃ τε, δι' ὧν αὐτῶν τὸ σῶμα (*ſic lego*) πνευματικὸν πιαίνεται· ζῇ γὰρ τοῦτο ἀτμοῖς καὶ ἀναθυμιάσεσι. Porphyrius de Abſt. l. II. S. 42.

L. 32. Ψυχαὶ δὲ περιουσῶν μολυσμῶν. *Quas ſubeat variationes, & quomodo* πνεῦμα τεθολωμένον *attrahat anima, docet Porphyrius* Sentent. *XXXII. Loquitur autem Iamblichus de anima præcipitante in geneſin, vel exeunte è corpore. Certe cum à Geneſi & natura receſſum meditata fuerit,* αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ, ἄσκιος, καὶ ἀνέφελος, *ut inquit idem Porphyrius ex Heraclito. Servius ad illud Poetæ, VI.* Æneidis,

Quin & ſupremo cum limine vita reliquit,

ſcribit; Quæ diu conjuncta ſunt, invicem ſe tenent, & trahunt reliquias ſordium antiquarum. *Et iterum,* depoſito corpore ſordes ſuperſunt. *Et* animæ poſt corpus habent corporis damna. *Confer Porphyrium II. de* Abſtin. S. 47. *&* 48.

L. 36. Δαπανητικὸν τῆς ὕλης ἀθρόως. *Infra* ὥσπερ κεραυνίῳ πυρί; *& prius. v. S. III. c. XXXII. Valentiniani hanc reddebant rationem, cur ante locum, in quo Deus habitaret, obtendebatur velum,* διὰ τοῦτο καταπέτασμα ἔχει, ἵνα μὴ ἐκ τῆς προσόψεως ἀναλωθῇ τὰ πράγματα. *Teſtamento Levi, Angelus inquit,* Ὅταν ἐπιβλέψῃ κύριος ἐφ' ἡμᾶς, πάντες ἡμεῖς σαλευόμεθα, καὶ οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, καὶ αἱ ἄβυσσοι ἀπὸ προσώπου τῆς μεγαλοσύνης αὐτοῦ σαλεύονται. *v. Prophetiam Abacuci, c. 3. v. 6. ubi,* ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἐπέβλεψε καὶ διετάκη ἔθνη.

P. 47. l. 3. Διακοσμοῦν αὐτῆς ἐπιμελῶς. *Lege* αὐτήν.

CAP. VI.

L. 13. Ἐπιφανειῶν δῶρα. *Alludit ad Oraculum; ait enim Oraculum de Diis & poteſtatibus proximis*

—ἀφ' ὧν ψυχῇ κατιόντων
Ἐμπυρίων δρέπεται καρπῶν ψυχοτρόφον ἄνθος.

Multa

Multa horum ſimilia tradunt Theologiæ myſticæ ſcriptores. Adhuc videtur nos latere aliquis ſcriptor, ex quo Platonici & Dionyſius ea, quæ habent in hoc ſcribendi genere, derivarunt. Alexandrinum Ammonium, aut Numenium fuiſſe non vana eſt ſuſpicio.

L. 6. Δίδωσιν ἡμῖν ὑγείαν σώματος. *Vidit hoc Homerus; ideo apud eum Minerva Diomedi* Δῶκε μένος καὶ θάρσος, *& caliginem oculis detergit, ut clare omnia perſpiciat. Eadem Ulyſſem, inter alia,* πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι. *v. Il.* E. *& Odyſſ.* Θ. *Conferatur mirabilis hiſtoria de Guthlaco & Bertelino, apud Surium; & ex eo, apud La Cerdam de Excell. Cæl. Sp. c. 29.*

L. 15. Καὶ τὸ μὴ ὂν σῶμα. *Proclus in Pol. p. 359. Quomodo vero hoc fiat, multis oſtendit Ficinus in Dion. de* Div. Nom. *c.* 1. *& Origen. contra Celſum l. 1. p.* 35. 36.

L. 25. Ἡ δὲ τῶν δαιμόνων βαρεῖ τὸ σῶμα. *Memorabilem hiſtoriam de Pythia afflicta & morti adacta, narrat Plutarchus libro de* Defectu Oraculorum. *De morbis ab impuris ſpiritibus illatis agunt commentatores ad Evangelia, & medici; ex profeſſo Janus Mathæus Duraſtantes in* Problem. *Minutius Felix in Octavio,* Impuri ſpiritus vitam turbant, omnes (*vel ut Cyprianus,* ſomnos) inquietant, irrepentes etiam corporibus occultè, ut ſpiritus tenues, morbos fingunt, terrent mentes, membra diſtorquent, ut ad cultum ſui cogant. *Adde Porphyrium II. de Abſtin.* SS. 39, 41, & 42. *Pſel. de* Oper. *p.* 47. & 57.

P. 48. *l.* 3. Ἐπὶ τὸ πῦρ ἀναδιδόντες. *Ex Oraculis Chaldaicis,*

Χρὴ σε σπεύδειν πρὸς τὸ φάος, καὶ πρὸς
πατρὸς αὐγάς.

Quod autem ſatagunt Dæmones circa terreſtria homines diſtinere, eadem oracula oſtendunt his verbis, quæ prius poſui:

Τὰς ψυχὰς θέλγοντες ἀεὶ τελετῶν ἀπάγουσι.

Adeoque verſu ſuperiori monent, ne quis eos cernat, antequam ſacris ritè fuerit purgatus, & purificatus.

Οὐ γὰρ χρὴ κείνους σε βλέπειν, πρὶν σῶμα τελεσθῇς.

Plura in hanc rem Proclus in Alcibiadem priorem, & Porphyrius modo citatis locis.

L. 6. Ἡρώων παραπλησία μὲν τά. *Lege* μὲν ἔχει τὰ.

L. 10. Περιλαμπόμενα μὲν ἀγαθὰ τῶν. *Lege* ἡ τῶν, *ut mox.*

L. 14. Ἐν ἀγγέλων τάξει. *Oraculum,* Ἀγγελικῷ ἐνὶ χώρῳ. Ἀμιγῶν τε, *nondum corpori mixtarum. Angelicus ordo conceditur poſt purgationem & liberationem à corpore. Eſt tamen inter Platonicos diſſentio hac de re; negant alii animas in Angelos aut Angelorum ordines poſſe ſubvehi.*

L. 17. Ἐπ' ἐλπίδι ἱερᾷ. *Oraculum,* Ἐλπὶς σε τρεφέτω πυρίοχος. *Hoc eſt ſpes Dei, qui ignis eſt, fruendi, interprete Olympiodoro.*

L. 20. Φθείρει τοὺς τῆς ἐλπίδος καρπούς. *Valentinianorum voces,* Ἐλπὶς, Καρπὸς, & Καρπιστὴς, *ex Theologia Chaldaica, quæ &* ἐμπυρίους καρποὺς *deprædicat. Et ſane D. Paulus* 5. *ad Epheſ. v.* 9. *novit* καρπὸν φωτὸς, *ſi optimorum codicum lectionem retineamus.*

CAP. VII.

L. 23. Καὶ μὴν τὸ γε τάξεως. *Quod Dii Deos circa ſe habeant, docet Plotinus Ennead. V. l. VIII.* Ὁ δὲ [Θεὸς] ἥκει τὸν αὐτοῦ κόσμον φέρων, μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ Θεῶν.

L. 27. Δορυφορίαν. *In ſacra ſcriptura quoties Angelorum multitudo comparet, unus fere præfectus cæteris & dux agnoſcitur.* Δορυφόρους ἀγγέλους *novit Valentinus.* Ἐν τρίτῳ οὐρανῷ αἱ δυνάμεις τῶν παρεμβολῶν, Teſtam. Levi. *v. La-cerdam cap. XXXIV. de* Eccell. Sp. cœleſtium.

L. 29. Τῶν δὲ τιμωρῶν δαιμόνων. *Habuit*

& hoc ex Theologia Chaldæorum. Mali Dæmones κύνες χθόνιοι *appellantur, &* μεζόνων ποιναὶ ἀγκῖειραι. *Alibi Oraculum canit,*

Σὸν γὰρ ἄγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσι.

Ubi Pſellus, Θῆρες χθονὸς, οἱ περὶ τὴν γῆν χαλινδούμενοι δαίμονες *ſunt. Et aliud Oraculum apud Olymp. in* Phædonem *laudat* ἐλατῆρα κυνῶν. *Hos Plato vocat* ἄνδρας ἀγρίους καὶ διαπύρους. *Plotinus & Orpheus hæc confirmant, v. Rhodigini L. A. l. X. c. XII. Salluſtium de Diis cap. XIV.*

L. 37. Αρχόντων δὲ, μοίρας. *Qui Chriſtum tentabat, ab ipſo Chriſto dicitur* ἄρχων κόσμου, *Johan.* 12. *Is* δείκνυσι τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου *Math.* 4. *ver.* 8.

P. 49. *l.* 4. Ἐν οὐδενὶ τῷ τοῦ μέρους εἴδει. *Ideo ejus ignis eſt* ἀνείδεος, *& ab Oraculo* ἀτύπωτος *dicitur. Animam* πῦρ *expreſſe vocat Theurgicum Oraculum.* Ψυχὴ πῦρ δυνάμει πατρός.

L. 8. Τῆς ἀποκεκαθαρμένης. *Locus totus ex Platonis Phædone expreſſus.*

L. 10. Τό τι ἐγκάρδιαῖον αὐτῆς φῶς. *Cabbaliſtæ vocant* lumen centrale. *Codd. MSS. legunt* ἐγκραδιαῖον, vibrans, criſpum. *Ficinus,* lumen micans; *Scutellius,* lux micans.

*L.*15. Ἡ δὲ κάτω νεύουσα, δεσμοῦ. *Hæc Platonici omnes ſuſque deque verſant. Breviſſime Porphyrius deſcenſum hunc animæ deſcribit* Sentent. *XXXII. ubi* βαρὺ πνεῦμα καὶ ἔνυγρον, *&* πνεῦμα παχυνόμενον, *ut ſupra innui, & alia hujuſmodi. Multa collegit huc ſpectantia Eugubinus l. VIII. c. XXVIII. & Livius Gallantes libro XII.* Comparationis. *Videatur & Proclus in Polit. Platonis, p.* 382. *ubi eadem plane cum noſtro Philoſophatur.* Erat Athenis ſpecioſa & capax domus, ſed infamis & peſtilens: per ſilentium noctis ſonus ferri, &, ſi attenderes acrius, ſtrepitus vinculorum longius primo, deinde proxime reddebatur. Mox apparebat idolon, ſenex macie & ſquallore confectus, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq; *Poſt alia ſequitur,* effigies ibat lento gradu, quaſi gravis vinculis. *Deinde,* effoſſo loco inveniuntur oſſa inſerta catenis & implicata: collecta publice ſepeliuntur. *Hæc Plinius in Epiſtola ad Suram l. VII. & eadem fere Lucianus in Philopſeude. Sed ſua hæc Iamblichus expreſſit ex Platonis Phædone.*

L. 16. Βρίθει συςάσει. *Modum explicat Porphyrius* 11. *de* Abſt. S. 39, *&* 43. *item Pſellus de* Operatione Dæmonum, *p.* 47. *&c.*

L. 19. Ἐπιστασίας περιστωμένη. *Interpono ex cod. Feſchiano* ὁρᾶται. *Scutellius,* cernitur.

L. 21. Τάξει ἐπιδείκνυσιν. *Adde ex aliis exemplaribus* ἅμα τι αὐτῷ ἤδη τίνων καὶ τὰς χώρας ἃς εἰλήχασι, καὶ τὰς λήξεις ἐν αἷς ἐνοικοῦσι παραδείκνυσιν· αἴθριον *&c.* Simul etiam inſuper regiones, quas obtinuere; & provincias in quibus agitant, commonſtrant.

L. 25. Τελπλῆς τάξεως. *Lege hic & infra* περιπλῆς.

L. 30. Αγγέλων, ἐκδιδόμενα. *Lege* ὡς ἐκδ.

CAP. VIII.

P. 50. *l.* 14. Ομοίως γε ἀφόρητον. *Confer Pſel. de* Oper. Dæm. *p.* 33.

CAP. IX.

P. 51. *l.* 3. Ἐπὶ μὲν τῆς ἐπιφανείας. *Interſere,* τῶν Θεῶν.

CAP .X.

P. 52. *l.* 35. Ἡ τι γὰρ ἀλήθεια συνυπάρχει τοῖς Θεοῖς. *Deus lucem pro corpore, veritatem pro anima habet. v. c. IV. ſupra. Hæc autem videntur evertere ea, quæ affirmavit p.* 44. *l.* 40.

P. 53. *l.* 5. Ἀπὸ Θεῶν παραλαμβάνουσι τὴν ἀλήθειαν. *Damaſcius,*

Τῆς

Τῆς μιᾶς τῶν ὅλων ἀρχῆς ἀπόῤῥοή τις κοινὴ μέθεξις, ἣν ἀλήθειαν κέκληκεν Πλάτων. *Valentiniani ſuam Alethéan à Chaldæis accepêre.* Τὸν νῦν τοῦτον καὶ μονογενῆ καλοῦσιν καὶ ἀρχὴν πάντων· συμπροβεβλῆσθαι δὲ αὐτῷ ἀλήθειαν. *Irenæus cap.* 1.

L. 7. Τέλειοι ὄντες. *Lege* τέλειοί τι ὄν. *& mox* περὶ αὐτὸ φρ.

L. 12. Αμάρτημά τι συμβαίνει. *Eſt effatum Platonicorum,* πᾶν κατ' οὐσίαν δαιμόνιον, λογικὸν μένον, πάντως ἀληθευτικόν ἐστιν. *Eſt igitur error & deceptio omnis ab iis Dæmonibus, qui dicuntur* κατὰ σχέσιν. *Si autem error obveniat circa Deos vere tales, iſtius erroris cauſa à nobis oritur, propter aliquam in nobis infirmitatem. Quot autem modis hoc contingat, vide Sectionem III. c. XXXII. v. Proclum Pol. p. 359. Notat & Euſebius hoc Præp. Evang. p. 193. v. etiam* S. 4. *c.* 7.

L. 25. Ην δὲ τηροῦντες διελέγχεται καί. *Aliquid excidiſſe ſuſpicio eſt. Sane Scutellius legit plura, ſic enim.* Viſorum, quod niſi animadverterint diligenter, falluntur; ſed ſi ſolerter providerint, facile refellunt atque improbant hujuſmodi ſpirituum fucatam jactantiam, &c. *Lego interim* διελέγχονται καὶ ἀποδοκιμάζουσι, *non* ἀποδοκιμάζειν; *&* πεπλασμένην φέρειν. *Cæterum ex Porphyrii II. de Abſt.* S. 40, *&* 41. *hæc omnia Iamblichus mutuatus eſt.*

L. 35. Θεαγωγίᾳ χαρακτηρίζῃ. *Lege* χαρακτηρίζε.

L 40. Αθλητῶν περὶ τὸ πῦρ. *In Orphei verſu noto dicuntur Angeli* πολύμοχθοι.

L. 45. Τὴν ἀλήθειαν χορηγοῦντα. *Confirmat hoc Proclus per unam ex regulis duabus Theologicis, in Polit. p.* 359.

P. 54. *l.* 4. Θεουργοῖς ἐπιδείκνυσιν. *Lege* ἐπιδεικνῦσιν, *vel* ἐπιδεικνύουσιν. *Quod autem ſequitur* ὁ γὰρ θερμότητος *ex Platone deſumtum fuit; utitur & Porphyrius II. de Abſtin.* S. 41. *Lege mox* ἐπισωτέρων.

L. 15. Οὐκ ἔστι. *Lege* οὐκ ἔστιν δῆπου ἐν τοῖς αὐτοφανέσι.

L. 20. Οὔτε διακενῶς ἕλκει. *Videtur Chryſippi definitionem probaſſe.* Φάντασμά ἐστιν ἐφ' ὃ ἑλκόμεθα κατὰ τὸν φανταστικὸν διάκενον ἑλκυσμόν. *v. Plutarchum Placit. l. IV. cap.* 12. *Ad pleniorem hujus loci lucem conjunge quæ Proclus habet in Polit. p.* 358. *Auguſtinus X. de Civit. c. XXVII.* Theurgi illi, vel potius Dæmones, Deorum ſpecies figuraſque fingentes, inquinant potius quam purgant humanum ſpiritum fallitate phantaſmatum, & deceptoria vanarum ludificatione formarum. *Eadem Pſellus, & forte ex hoc loco,* Αὐτὰ περιαυτολογεῖ, καὶ τύφῳ ἀπάτῃ τε καὶ φαντασίᾳ διάκενῳ, *&c. p.* 90. de Dæm. Operatione

P. 55. *l.* 22. Κεχαρισμένον. *Lege* κεχαρισμένου.

CAP. XI.

L. 25. Αγνοιαν καὶ ἀπάτην. *In libro de* Protrepticis *hæc eadem invenies c. XIV. vide etiam egregium locum ex Zenonis & Stoicorum decretis, hac de re, apud Stobæum* Eclog. Ethic. *p.* 170. *Poſt* ἀπάτην *dele* καί. *L.* 31. Θεοῖς *videtur redundare, niſi forte legi poſſit* Θεῶν.

P. 56. *l.* 6. Θεουργικώτερον εἰπεῖν. *In Theurgia aliquid poſſe præ Porphyrio viſus eſt Iamblichus: adeoque ad hanc fere collimavit in omnibus ſuis ſcriptis. Libros Ariſtotelis de Cœlo, abdito quodam ſenſu interpretatus eſt; &* νοερὰν θεωρίαν, *teſte Simplicio, Porphyrii expoſitioni addidit in Prædicamenta. Julianus Porphyrio eum* ἐποπτικώτερον *agnoſcit.*

L. 10. Ψιλῶς ποιεῖται. *Lege* ποιεῖ.

L. 12. Οὐδὲ γὰρ ἡ ἔννοια συνάπτει τοῖς Θεοῖς. *Animæ unionem cum Diis acquiri per philoſophiam voluit Porphyrius, Plotinus, reliquique proprie dicti philoſophi: per Theurgiam Iamblichus, Syrianus, Proclus, &* ἱερατικοὶ *omnes. Quatenus autem Theurgiam utilem exiſtimavit Porphyrius, ex ipſo oſtendit Auguſtinus X. de*

 Civit.

Civit. c. XXVII. Summa eſt, Theurgos non purgare animam intellectualem, ſed ſpiritualem tantum. Plato utramque videtur voluiſſe conjungere, ubi de Philoſopho Baccho *agit. Damaſcius ſubtiliter, ſi vere,* οὐ γὰρ τῷ ἀπορρήτῳ συναπτόμεθα διὰ γνώσεως, ἀλλὰ τῷ ὄντι· ἐκεῖνο δὲ τῷ ἀπορρήτῳ διὰ τῆς ἑνώσεως συνάπτεται. *Tetigit hanc quæſtionem Pſellus ad Nazianzeni orationem; Olympiodorus ad Phædonem. Vide etiam quæ Beſſarion diſputat adverſus calumniatorem Platonis ex Proclo, l. III. c. IV. Proclus,* Non per ſcientiam aut operationem ullam ingenii exquirere ſummum bonum, aut ad ipſum adſpirare debemus; ſed offerre commendareque nos divinæ luci, & præcluſis ſenſibus, in illa incognita & occulta entium unitate quieſcere. Hoc enim fidei genus omni doctrina antiquius eſt.

L. 24. Καὶ γὰρ μὴ νοούντων ἡμῶν. *Julianus.* ἡ τῶν χαρακτήρων ἄρρητος φύσις ὠφελεῖ καὶ ἀγνοουμένη, καὶ τοὺς Θεῶν παρουσίας. *Sed de ſymbolorum vi ſupra egit, & deinceps aget. v. quæ Grotius ad Matthæi XXVI. v. 26. Vide etiam Origenem contra Celſum l. I. p.* 17, *&* 19. Ed. Cant.

L. 37. Καθαρότητα. *Lege Porphyrium II. de* Abſt. S. 45. *Proclus II. in Tim. monet illum, qui ad Deos accedere cupit,* ἀρετὰς ἀπὸ φύσεως καθαρτικὰς καὶ ἀναγωγοὺς *præmittere; item trinitatem illam,* πίστιν, ἀλήθειαν, καὶ ἔρωτα; *&* ἐλπίδα τῶν ἀγαθῶν.

L. 41. Τὰ τῶν Θεῶν αὐτὰ ὑφ' ἑαυτῶν. *Pſellus ad Orationem XLII. Nazianzeni. Hæc* συνθήματα *ubique prædicat, nuſquam explicat Iamblichus. Alibi plura adfero de iſtis.*

L. 45. Ταῦτα δὲ τοῦ ἕνεκα. *Lege* τοῦδε.

P. 57. *l.* 4. Τὸ ἀληθὲς αὐτῶν ἔργον. *Lege* ἔργων.

L. 12. Ὥσπερ οὐδὲ ἡ τοῦ. *Feſchius omittit* οὐδὲ, *& pro* ὑγιείας *legit* ἀγνοίας; *voluit opinor* ἁγνείας, *quod puto rectiſſimum.*

SECTIO TERTIA.

CAP. I.

P. 58. *l.* 2. Διαμαρτάνουσι. *Rectius* διαμαρτάνωσι. *lin.* 6. *l.* ποιοῦσίν τι τό.

L. 10. Εἰς τὴν τοῦ βίου κατασκευὴν χρήσιμον. *Alludit ad artis definitionem. v. Sextum Empericum. Sed ante* εἰς *deeſt* ὡς. *Mox* ἀνθρωπικὸν *muta in* ἀνθρώπινον.

L. 24. Ἔξωθεν ἐπίκτητον. *Alii* ἐπικτήτου.

L. 27. Ἀπὸ τῶν Θεῶν [μαντικὴ] ἐνδίδοται. *De Divinatione & variis ejus ſpeciebus innumeri ſcripſere. Pythagorei tanquam divinitus conceſſam magnopere coluere. Stoici admiſere, ſed non ut liberam. Epicurus prorſus ſuſtulit. Quæ autem hic pro divinatione adferuntur, non veniunt ex Theologia Chaldaica, ſed potius ex Ægyptiaca. Oracula certe Chaldaica multas divinationis partes damnant, & forte totam damnârunt.*

Ἀστέριον προπήδημα σέθεν χάριν οὐκ ἐλοχεύθη.

Αἰθέριος ὀρνίθων ταρσοῖς πλατὺς οὔποτ' ἀληθής.

Inter vetuſtiores de divinatione ſcripſit Philochorus, teſte Suida; Chryſippus, teſte Cicerone. Videatur de tota re Gaſſendus ad X. Laertii; Pſellus ad Ariſtotelem; Philoſtratus Apol. vita, l. 3. *c.* 13. *Nicolai C. P. carmina, Balſamo in Epiſt. Gr.*

Nyſſeni

Nyſſeni in corpore Canonum Græcorum, Niphus, Laonicus, Molinæus, Peucerus, Volaterranus in Philologia. Sed omnes in medium adferre, infinitum eſſet; & catalogum, puto, contexuit Iſr. Spachius.

L. 29. Ἐπιστημονικὰ θεωρήματα. *Si hoc verum fuiſſet, non neſcivisset Porphyrius. v. Origenem Philocaliæ p. 79. Edit. Cantabr. & J. Philoponum de mundi creatione l. IV. c. XX.*

P. 59. *l.* 4. Εἰ δέ τις ἀφιέμενος τῶν προκατηργμένων αἰτίων. *Ariſtoteles (cujus philoſophiam* θνητὸν λόγον *vocat Greg. Nazianzenus, quod nihil de ſubſtantiis ſeparatis tradiderit) Dæmonia non agnoſcit, ideoque divinationis cauſas in melancholiam rejicit. Plutarchus Oracula imputabat vapori terreſtri; uterque minus recte. Et omnino ad cauſas naturæ ſuperiores, ut hic monet Iamblichus, recurrendum eſt ei, qui de his adferre velit plenam explicationem. Porphyrius II. de Abſtinentia, extiſpicium aut à Diis, aut Dæmonibus, aut anima ſeparata à corpore provenire credit. Porro multa in hac pagina admiſit errata, qui noſtrum exemplar tranſcripſit; quæ hic ſimul emendare viſum eſt. Lin. 6. lege* ἀποφέρει. *l.* 11. ἀπολογιζόμενος. *l.* 15. τῶν τοιούτων μηδ. *&* μαντείαν. *l.* 29. ἀπταίστως, *forte* ἀπτώστως. *l.* 30. μὴ ἔσω ἡμῶν ἔσω.

L. 31. Ἀφ' ἧς ἔστι καὶ τὰ εἴδη πάντα αὐτῆς. *Joſeppus in Hypomneſtico (cujus libri exemplar J. Crojus habuit; aliud habet Bibliotheca publica Cantabrigienſis, & apud me eſt inde apographum) enumerat varias divinationum ſpecies eo capite, cujus titulus eſt,* Ὅσαι εἰσὶ μαντεῖαι παρ' Ἕλλησιν. *Sunt autem* Ἀστρονομική, Γενεθλιακή, Ὀνειροσκοπική, Οἰωνιστική, Συμβουλική, *vel forte* Συμβολική, Αἰθρική,* Ἡ διὰ κλήρων, ἢ δι' ἀστραγάλων, ἢ διὰ πεμπτύρων*, ἢ διὰ λαχμῶν, θυτικὴ ζώων, ὠοσκοπική, ἢ διὰ περάτων, ἢ κατ' ἐνθουσιασμόν, ἢ κατ' εἰσφερομένην τινος ἐπίπνοιας, ἢ διὰ κληδόνων, ἢ διὰ φήμης ἢ διὰ πανικοῦ κινήματος, ἢ διὰ μορφοσκοπίας, ἢ διὰ χειροσκοπίας, ἢ διὰ πιττακίων ὑπὸ σφραγῖδα πιπτόντων, ἢ διὰ κοσκίνου, ἢ διὰ λεκάνης μαγικῆς, ἢ ἐν φιάλῃ, ἢ διὰ κλήσεως αὐτοπτικῆς, ἢ διὰ ψυχοπομπίας, ἢ διὰ τῶν ζωοφορουμένων ἀγαλμάτων. *Deinde ſequuntur, quæ verbatim ex Epiſtola hac Porphyrii deſumſit: ſed & alia, neſcio unde, addit;* τὰ ἐν τοῖς ναοῖς Βαιτύλια, διὰ λίθων ἐν τοῖς στοιχείοις προσερχομένων ἐν Αἰγύπτῳ τὸ Βυνί [τι Βυνί] ὄργανόν τι τρίγωνον ἐναρμόνιον, ᾧ χρῶνται οἱ ἱεροψάλται ἐν ταῖς κώμαις πλεκτριζόμενοι ἐξ ἄκρων* αἱ τῆς Ἑστίας παρθένοι ἱερουργοῦσαι λέγουσι καὶ αὐταὶ τὸ μέλλον ἀσπέτῳ πυρὶ τεκμαιρόμεναι* [ἀσβέστῳ πυρὶ τεκμ.] *Deinde ex Porphyrio iterum eadem quæ in hac Epiſtola habentur; & præter ea,* ἡ δὲ Πυθία ἐπὶ τοῦ τρίποδος ἀγχιμόνως ἐπικαθημένη διὰ τῶν γυναικείων πόρων [μορίων] τὰς μαντικὰς ἀποκρίσεις ὑποδέχεται. Πολλὰ δὲ ἐν πλείοσι ναοῖς καὶ διὰ καμπτιδῶν [καλπίδων] ψήφων [καὶ ψήφων] ἀποκρινόντων συνέστη μαντεῖα, τοῦ νεωκόρου τὴν ψῆφον ἐφορῶντος, καὶ ἀπὸ βιβλίου τὸν χρησμὸν ἀναγινώσκοντος. Καὶ καθὼς Πορφύριος ἐν τῇ πρὸς Ἀνέβοντα φησὶν ἐπιστολῇ, πολλοῖς γὰρ ἀγύρταις καὶ τὸ κεχηνότι τῆς προσδοκίας ἡμῶν ἐπιθέμενος. *Hac ideo appoſui, ut oſtenderem nonnullas* ῥήσεις *Epiſtolæ Porphyrianæ apud Iamblichum non comparere. Item ut divinationum ſpecies uno conſpectu ob oculos ponerem, quas haud ſcio, an alibi plenius enumeratas apud veteres, reperire liceat. De quibus, qui plura ſcire deſiderat, & quæ mihi feſtinanti huc adferre non vacat; ei in manus veniat, qui ex inſtituto de his ſcribit, Bulingerus de* Sortibus, *Langius in* Divinatio. *Jacobus Boiſſardus, Peucerus, Delrio, l. IV.* Diſquiſ. Mag. *Johannes Trithemius in* Antipalo Malef. *l. I. c. I, & II. Wierus, Godelmannus, Pererius.*

CAP. III.

P. 60. *l.* 1. Περὶ δὲ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς

λέγεις ταῦτα. *Ariſtoteles definit hoc modo, Somnium eſt Phantaſma apparens in ſomnis, deceptorium, vel a quo decipimur. Sunt porro ſomnia in triplici differentia, Naturalia, Divina, Diabolica: alii duas ſpecies faciunt. Arguit Ariſtoteles ideo ſomnia non eſſe à Deo, quia non optimis & ſapientiſſimis immittuntur, ſed fere vilibus & plebeiis hominibus. Cum Ariſtotele multi* τῶν ἔξω φιλοσόφων *ſentiebant, inquit Nicephorus in Syneſium. Arguitur Ariſtoteles abunde ex ſacra pagina, ubi hominibus omnis loci & ordinis narrantur ſomnia contigiſſe. Videri de his poſſit Euſtathius ad Odyſſ. de Somnii Portis; & commentatores Virgiliani ad finem VI. Æneid. item Voſſius de Idol. l. III. c. XXXV. Molinæus in Vate. Nomenclator Iſr. Spachii medicus,* de Divinatione ex inſomniis. *Macrobius l. I. c. III. cujus ea pars, quæ agit de quinque ſpeciebus ſomniorum ex Græcis petita, extat in ſcholiis Nicephori Gregoræ in Syneſium; quod non obſervarunt viri docti ad Macrobium. Eadem ferme legis apud auctorem libri de* Spiritu & Anima *inter Auguſtini opera, cap. XXV.* Sed & à Deo ſomnia deducimus. *Tertullianus.*

L. 7. Ταῦτα τοίνυν ἃ λέγεις, συμβαίνειν εἴωθεν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὀνείρων. *Non ignorabat hanc inter ſomnia differentiam Porphyrius. Certe apud Macrobium libro I. c. III.* de Scipionis Somnio *egregius locus extat ex ejuſdem in Homerum commentariis, in quo vera & minus vera ſomnia commemorat, & ediſſerit quo modo eveniant.* Si quis forte quærere velit cur porta ex ebore falſis, & è cornu veris ſit deputata; inſtruetur auctore Porphyrio, qui in commentariis ſuis hæc in eundem locum dicit ab Homero ſub eadem diviſione deſcriptum: Latet, inquit, omne verum. Hoc tamen anima, cum ab officiis corporis ſomnio ejus paululum libera eſt, interdum aſpicit; nonnunquam tendit aciem, nec tamen pervenit: &, cum aſpicit, tamen non libero, & directo lumine videt, ſed interjecto velamine; quod nexus naturæ caligantis obducit. Et hoc in natura eſſe idem Virgilius aſſerit dicens,

Adſpice; namque omnem quæ nunc obducta tuenti
Mortales hebetat viſus tibi, & humida circum
Caligat, nubem eripiam.——

Hoc velamen cum in quiete ad verum uſque aciem animæ introſpicientis admittit, de cornu creditur, cujus iſta natura eſt, ut tenuatum viſui pervium ſit. Cum autem à vero hebetat ac repellit obtutum, ebur putatur: cujus corpus ita natura denſatum eſt, ut ad quamvis extremitatem tenuitatis eraſum, nullo viſu ad ulteriora tendente penetretur.

L. 10. Λόγῳ ἀνακεκινημένων. *Lege* λόγων.

L. 11. Ἡ τινων καθημερινῶν φροντίδων. *Non nemo vocat* ἀπηχήματα τῶν καθ. φροντ. *Claudianus,*

Omnia quæ ſenſu volvuntur vota diurno
Tempore nocturno reddit amica quies.

L. 15. Θεόπεμπτοι καλούμενοι ὄνειροι. *Hos &* διοπέμπτους *&* θεοπνεύστους *vocant. Homerus agnovit* οὐρανίους *&* χθονίους. *Videatur Pſellus in Ariſtotelem, & in Phyſicis; item Syneſius cum Nicephoro.*

L. 17. Τοῦ ὕπνου ἀπολαύοντος. *Poſt concoctionem perfectam ſpecies ordinatiores & clariores, vaporibus ſopitis, fiunt. Ariſtoteles l. de Somniis illuſtrat hæc, ſimilitudine ab aquis quieſcentibus & agitatis petita.* Certiora & colatiora ſomniari affirmant ſub extimis noctibus, quaſi jam emergente animarum vigore, producto ſopore. *Tertullianus.*

L. 19. Σιωπῶμεν, τὸ τῶν. *Lege* περὶ τῶν.

L. 20.

L. 20. Ἡ μεταξὺ τοῦ ἐγρηγορέναι καὶ καθεύδειν ὄντων. *Macrobius, ſecutus Græcos, eo in ſtatu fieri phantaſmata ait, quæ tamen ad futura noſcenda opem adferre negat.* Phantaſma eſt, cum inter vigiliam & adultam quietem, in quadam, ut aiunt, prima ſomni nebula adhuc ſe vigilare æſtimans, qui dormire vix cœpit, aſpicere videtur irruentes in ſe, vel paſſim vagantes formas, à natura, ſeu magnitudine, ſeu ſpecie diſcrepantes, variaſque tempeſtates rerum vel lætas, vel turbulentas. *Græca ſunt* ἢ θόρυβον, ἢ χαρὰν ἐπαγόντας. *Confer primum & II. Artemidori caput. Benedictus Pererius in II.* adverſ. fallaces Artes, *c. VIII. hunc Iamblichi locum fruſtra & temere exagitat; imo iis contradicit, quæ ipſe ſupra tradiderat c. IV.*

L. 22. Φωναὶ ἀκούονται. Καί ποτε μὲν ἀναφὲς καὶ ἀσώματον πνεῦμα. *Hæc confirmari videntur ex Jobi c. IV. vv. 13, 14, 15, & 16.* In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines; Pavor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt: & cum ſpiritus coram me tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Stetit quidam cujus non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audivi. *Confer ejuſdem libri c. XXXIII. vv. 14, 15, 16. Danielis c. X. vv. 7, 8, 9. Gregorius l. 4. Dialog. c. 48. ait,* Sancti viri inter illuſiones atque revelationes, ipſas viſionum voces & imagines quodam intimo ſapore diſcernunt. *Conſulatur Marcellinus lib. XXI. ubi de Juliani ſomnio, non procul ab initio.*

L. 36. Πῶς εἰς τὸ φῶς οἱ Θεοὶ ἐκφαίνονται. *Quinam ſunt ii ſenſus, qui Deos in lucem prodeuntes percipiunt, poſtquam clauſi fuerint oculi? Loquitur ſane de ſenſibus externis. Aliter per* φανταστικὴν ὄψιν *fieri hæc, ſatis conſtat. Plotinus VI. Ennead. l. VII. c. XXXV.* Θεὸς οὐ κατ᾽ ὄψιν φανείς, ἀλλὰ ψυχὴν ἐμπλήσας. *Auctor divinæ ſapient. ſec. Ægypt. l. 4. c.* Horum contemplatio non perficitur oculo corporeo, ſed oculo mentis; *de ſpiritibus loquitur. Ideo prius dixi nullum eſſe ſenſum tam acutum, qui poſſit internoſcere differentias in apparitione Archangelorum & Angelorum.*

L. 39. Ἡνίκα ἂν ἡ ὄψις βλέπῃ, καὶ ὁ νοῦς ἐρρωμένος ἐπακολουθῇ. *Talis fere fuit Bilaami viſio, quæ narratur Numerorum c. XXIV. v. 4, & 16.* Ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν, ἀκούων λόγια Θεοῦ, ἐπιστάμενος ἐπιστήμην ὑψίστου, καὶ ὅρασιν Θεοῦ ἰδὼν ἐν ὕπνῳ· ἀποκεκαλυμμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. *Catena in* Canticum Cantic. *ad illa verba,* Φάγετε οἱ πλησίον καὶ πίετε *&c.* Ὁ μόνον τὸν Θεὸν βλέπων, πάντα ὅσα τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτει παρορᾷ. Καὶ τότε οἱονεὶ καθεύδουσι τὰ τοῦ σώματος αἰσθητήρια, γυμνὴ δὲ καὶ καθαρὰ ἡ διάνοια διὰ τῆς θείας ἐγρηγόρσεως δέχεται τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιφάνειαν *&c. v. Auguſt. Civit. D. l. IX. c. XVI.*

P. 61. *l.* 9. Πρὸς ὑποδοχὴν Θεῶν ἐπιτήδεια. *Prædiſponunt; atque adeo ipſa hæc omnia divinitus immitti vult. Proclus in Tim. II. hæc exſcripſit, ubi* ὑποδοχὴν ἄγρευτον *requirit.*

L. 11. Μέρος δέ τι. *Lege* μέρος τι, *&* καὶ τὰ τοιαῦτα, *lin.* 21. ἐμποιεῖν. *l.* 23. τῶν ὄντως.

L. 27. Ἐντεῦθεν εἰκότως ἀποροῦσι πῶς συνέχουσιν οἱ ὄνειροι τὸ ἀληθές. *Hunc errorem Ariſtoteles erravit,* quod ſomnia quæ pro divinis jactabant Gentiles, fere hominum eſſent vulgarium, *inquit Ger. Voſſius.* Quis tam extraneus humanitatis, *inquit Tertullianus,* ut non aliquam viſionem fidelem ſenſerit. *Et Epicurum, qui vana in totum ſomnia judicavit, redarguit idem Tertullianus. Videatur de hoc argumento Benedictus Pererius* adverſus fallaces artes, *l. 2. Q. I. & III. Delrius l. IV. c. III. Quæſt. VI.*

CAP. III.

P. 62. l. 1. Ψυχῆς διττὴν ἐχούσης ζωήν. *Receptiſſima diviſio. v. Simplicium ad Categ. p. 95. Gr. Stobæi Ecl. Phyſ. p. 109, & 110. Auctor de Sapient. divin. ſec. Ægypt. l. I. c. I. Et noſtrum* S. *VIII. c. VI.*

L. 6. Πλὴν εἴ που. *De Plotino, & ſeipſo Porphyrius; de Iamblicho Eunapius hoc tradit in ejuſdem vita. Vide etiam l. 12. de Divin. Sap. ſec. Ægypt. c. 21.*

L. 10. Τῇ κεχωρισμένῃ τῆς γνώσεως. *Scutellius legit* σώματος, *mallem cum Ficino* γενέσεως.

L. 12. Τὸ δὲ δὴ ὅλως εἴ τι νοερόν. *Male poſitæ interpunctiones in his vertendis Scutellium à vero abduxêre. Lege igitur ſequentia ita,* εἴ τι θεῖον, τοῦτον ὑπάρχον, εἴ τι καὶ ἐν ἰδίᾳ ἐχώριζεν, καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐστι τ. ζ. εἰ. ἀν. Quando quodammodo dormientibus animus à corpore ſolvitur, tunc illa vitæ ſpecies ſecundum ſeipſam permanens ſeparabilis ſeparataque ſive intellectualis ſive etiam ſit divina, protinus expergiſcitur in nobis, agitque quemadmodum ſua fert natura. *Ficinus.* Ἐγρηγορέναι μὲν τῷ Ἰσιδώρῳ οὐ περιῆν ἡ ἄρρητος αὐτοψία &c. διττὸς τῶν θείων αὐτοψιῶν τρόπος· ὁ μὲν αἰσθητικός, τῶν ἐγρηγορότων· φανταστιώδης δέ, τῶν καθευδόντων. *v. locum integrum, apud Photium p.* 1030.

L. 17. Λόγους δὲ ἡ ψυχὴ τῶν γιγνομένων περιέχει. *Longe petita ratio. Quod animam univerſi quaſi ſymbolam ex variis ſphæris & mundi partibus collectam nonnulli Platonicorum exiſtimârunt, in prioribus explicatum fuit, ex Stobæi Ecl. Phyſ. l. I. Dicit igitur quoties anima explicet univerſam rationum cognitionumque formam, ſecundum quam vixit in vita priori, reportabit præſagia pertinentia magis ad univerſalem mundanarum rerum cognitionem, ſub qua etiam particularia facile contuebitur. Hæc à Porphyrio in Sentent. XVII. tacta ſunt, item ab Auctore Divinæ ſap. ſec. Ægypt. l. 14. c. 6. v. Proclum Theolog. Platon. lib. I. c. III.*

L. 27. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁπότ' ἂν γε, καὶ τοῖς Θεοῖς. *Si rurſum per iſtam, quam diximus univerſalem formam, anima ipſis Deorum mentibus copuletur, videbit amplius ea, quæ ad mundum ſuperiorem ſpectant, & quæ ad hunc; item per illa, tanquam per præcipuas cauſas, intelliget abſolutius. Videtur Ficinus legiſſe,* καὶ τῶν ἐντεῦθεν: *Scutellius, ut noſter, omnia vidit. Neſcio an rectius ſtatuamus hæc verba veniſſe in textum ex margine,* τῶν θείων ὀνείρων ἐντεῦθεν τὰς γνησιωτάτας ἀρχὰς καταβάλλεσθαι. *Stoicorum dogma dicit animum habere futurorum notitiam, quod Deorum cognatione teneatur.* Διὸ δὲ ἐν τοῖς εἶναι τῆς φύσεως τῆς θείας. *v. Ciceronem de* Div. *Stobæum Ecl. Eth. p. 170. Julium Sirenium de* Fato *l. IX. c. XXVI.*

P. 63. l. 5. Ἐὰν δὲ τοὺς λόγους τῶν γιγνομένων. *Sunt in anima rationes generabilium. Mox lege* προσλαμβάνει. *Placuit hæc ratio & aliis Platonicorum. v. Sirenium l. de* Fato *IX. c. XXVI.*

L. 10. Θεωρία τι παντός. *Lege* θεωρεῖν τι.

L. 13. Καὶ τὰ μὲν κεκμηκότα σώματα θεραπεύει. *Plurimorum remediorum inventionem ſe ſomniis debere agnoſcunt medici. Hoc loco facile eſſet multa congerere, ſufficiet deſignaſſe aliquot, qui his teſtimonium præbent. v. igitur Euſeb. Præp. l. IIII. c. II. Tertullianum l.* de Anima *c. XLVI. Ciceronem* de Divin. *l. I. Chifletium in* Abrax. *c. XII. Diodorum l. I. Ariſtidem in* Sacris Sermon. *Antoninum Imp. l. I, & IX. Libanium in Juliano, Kircherum Ægypt. Oedip. To. II. p. 447. Zenophontem in* Sympoſio. *Nicephorum in* Syneſ. *p. 412. Curtium l. IX. de Somnio quodam Alexandri, Plutarchum in Pericle de templo* ὑγείας Ἀθηνᾶς. *Paulum Zacchiam Q. Medico-legalium l. IV. To. I. Q. 5.*

To. I. *Q.* 5. *ſed fraudes harum ſanationum detexit Euſebius* Præpar. *l. V. c. I. & ante eum Plutarchus libro de* Defectu Oraculorum.

L. 19. Οὕτως ἐν Ἀσκληπιοῦ. *Ariſtides hæc docet in* Sacris ſermonibus, *Ariſtophanes in Pluto*

—κατακλινεῖν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ
Κράτιστον ἦν.—

Cicero II. de Divinatione, An Æſculapius poteſt præſcribere per ſomnium curationem valetudinis, &c. *Vide tabellam marmoream apud Gruterum p.* 71. *Notat Hieron. ad ſua tempora duraſſe morem captandorum ſomniorum in templo Æſculapii; nec defecerat ætate Prudentii. Nec ſola in Æſculapii, ſed idem obtinuit in Serapidis, & Amphiarai æde. Pauſanias, & Epigramma Græcum de* Homicida dormiente. *Salmaſius ad* Spartiani Adrianum. *Syneſius de Inſomniis*, ὕπνος ἰατρός.

L. 23. Ἀλεξάνδρου στρατόπεδον. *Unde hoc hauſerit, neſcio. Exercitus Alexandri fame & peſte laborabat, quo tempore per Gadroſorum regionem tendebat. Idem Bacchum imitatus eſt triumpho per Carmaniam agitato. Auctores ſunt Plutarchus & Arrianus; nec tamen id inſtinctu Bacchi feciſſe putat Curtius. Lege mox* μέλλον *pro* μᾶλλον.

L. 27. Ἀφυτις δὲ, ὑπὸ Λυσάνδρου. *Narrat Plutarchus in* Lyſandro: *quanquam vulgo ea dictio apud eum inemendate ſcribatur. Narrat & Pauſanias in Laconicis. De Oraculo Ammonis Stephanus Ethnicographus meminit*

Ἔστι δὲ ἡ πόλις Ἀφυτις μαντεῖον Ἄμμωνος.

CAP. IV.

P. 64. *l.* 1. Δι' ἐνθουσιασμοῦ καὶ θεοφορίας. *Ad hæc quæ ſequuntur intelligenda, præmitti debet diviſio ecſtaſios in ſupernaturalem & naturalem. A ſomnio differt naturalis, quod vigilanti accidat. Eſt autem imaginatio fixa & pertinax, qua in aliqua re hæremus, ab aliis prorſus abalienati. Definit Scaliger* Exercit. *XXXII. Gyraldus Cambrenſis (ſive Barrius) in deſcriptione Cambriæ, de reliquiis antiquorum Bardorum ait eſſe* nonnullos quos Avem nithion dicunt, quaſi mente ductos. Hi ſuper aliquo ambiguo conſulti, ſtatim frementes ſpiritu, extra ſe rapiuntur. Nec ſtatim quod deſideratur, ediſſerunt, ſed per multas ambages & vanos ſermones, ornatos tamen. In aliquo demum verbi diverticulo, reſponſum qui petit, accipiet enucleatum, ſi ſolerter obſervet. Denique ab hac extaſi tanquam à ſomno gravi ab aliis excitantur, & quidem non ſine violentia quadam ad ſe reverti compelluntur; & in ſe reverſi nihil horum omnium quæ à ſe interim prolata ſunt, ad memoriam revocabant. Sic ſtante adhuc Britonum regno, gentis excidium, & tam Saxonum quam Normannorum adventum uterque Merlinus, tam Caledonius quam Ambroſius, vaticinando declaravit.

L. 6. Βέλτιστα δὴ δὲ ἐν τούτοις διὰ τεκμήρια. *Pone pro* διὰ τά. *Neque enim nunc recte ſe habet locus.*

L. 8. Ἡ γὰρ πῶς. *Codex optimi Feſchii legit* εἰ; *non bene.*

L. 10. Ὡς ὄχημα ἢ ὄργανον τοῖς ἐπιπνέουσι Θεοῖς. Manifeſte ex multis indiciis monſtratur, quod humana anima, dum in hoc corpore eſt, recipere poteſt diverſas energias, i. e. operationes ſpirituum diverſorum, bonorum & malorum. Et malorum quidem dupliciter, 1. cum penitus ex integro eorum poſſederint mentem, ita ut nihil omnino eos, quos obſederint, intelligere permittant, vel ſentire quales ſunt Energumeni. *Origenes* περὶ ἀρχῶν, *l. III. c. III. Longum eſt percenſere diſcrimina, quæ multi videntur inveniſſe inter divinam & diabolicam exſtaſin. Videas, ſi libet, Delrium Diſq. Mag. & Paulum Zacchiam Qu. Medico-leg. l. IV. To. I. Q.* 5. *Irenæus l. II. c. LX.*

c. LX. Prophetæ [*veri*] cum eſſent in terra, quæcunque ſpiritaliter ſecundum viſiones cœleſtium vident vel audiunt, ipſi quoque meminerunt in hominem converſi, & reliquis annunciant. *Confer Pſellum de* Oper. Dæmon.

L. 22 Πολλοὶ πυρὸς περιφερόμενοι οὐ χαίονται. *In forti extaſi omnino ceſſant externi ſenſus & tanquam mortui ſunt; Zacchias. Scimus hoc vere eveniſſe in* tribus pueris, *quibus nihil nocuit fornax Babylonica Scribit quoque Strabo, l. V. Geogr. De Dea Feronia;* Qui hujus numine afflantur, nudis pedibus prunas impune obambulant. *Sed & Virgilius, XI.*

Summe Deûm, ſancti cuſtos Soractis Apollo,
Quem primi colimus; cui pineus ardor acervo
Paſcitur, & medium freti pietate per ignem
Cultores multa premimus veſtigia pruna.

Merentur adjungi Servii verba. Varro ubique expugnator religionis, ait, ut ſolent Hirpini [*iidem ſunt Sorani*] qui ambulaturi per ignem, medicamento plantas tingunt. *Simili medicamento uti eos credibile eſt, qui hiſce temporibus ignes combibunt; per ardentes ſtrues incedunt; candentes laminas nudis manibus ontrectant.*

L. 29. Οἱ τοῖς ξιφιδίοις τὰς ὠλένας κατατέμνοντες ὑπὸ δαιμόνων κατεχόμενοι. *Sacerrimos Baalis Sacerdotes hoc factitaſſe docet S. Scriptura. Statius pariter de Gallo Matris deûm ſcribit,*

Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, contemptaque brachia ferro
Scire vetat.—
Sanguineoſque rotat crines, ac vulnera curſu
Exanimat. Pavet omnis ager, reſperſaque cultris
Arbor.

Exiſtimo autem hunc Iamblichi locum ob oculos habuiſſe Joan. Philoponum in reſponſione ad VI. Procli argumentum pro mundi æternitate; ait enim, Nonnulli apud Græcos eorum, qui à Deo ducuntur & afflantur (ut ego autem dicerem, qui pravis tenentur Dæmonibus) gladiis propria ſecantes corpora, ac ignem pertranſeuntes, nihil mali patiuntur.

L. 35. Ὥσπερ αἱ ἐν Καςαβάλοις ἱέρειαι. *Sic locum reſtituo ex Strabonis 12. libro, unde hæc noſter hauſiſſe videtur. In noſtro aliiſque legebatur* καταβάλλοις. *Seguinus in* Select Numiſmatis *ſcribit,* Caſtabalis Ciliciæ oppido, Perſicæ Dianæ templum fuit, tantæ religionis, ut in eo dicatæ virgines continuo miraculo, ſeu ut melius dicam, præſtigio, ſuper prunas nudis pedibus deambularent innoxie. *Primo non erat Dianæ Perſicæ, ſed* Περασίας *templum. Hanc tamen Seguino fraudem Gyraldus innexuit. Deinde proprius eſt Seguini lapſus, quod putet Gyraldum hæc prodidiſſe ex Plinio & aliis. Nam Plinius nihil hujuſmodi commemorat: & certum eſt ad aliam rem Plinii teſtimonium adduci.*

CAP. V.

P. 65. *l.* 1. Ἐςὶ δὲ οὖν πολλὰ τῆς θείας κατακωχῆς. *Deerat vox* εἴδη — *& mox pro* ἀνακινεῖται *poſui* ἀνακινεῖται; permovetur, *Scutellius. v. Phædrum Platonis, horum fontem.*

L. 4. Πολλὰ γὰρ σημεῖα αὐτῆς ἐςὶ διαφέροντα. *Abeſt* καὶ *poſt* ἐςὶ. *Linea ſexta in Feſchiano omittitur* τοῦτο, *quod fieri non debuit.*

L. 9. Ἢ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἔχει, ἢ ἡμεῖς ὅλοι. *Modos perſequitur. Dubito autem, contra Ficinum & Scutellium, an non legi oporteat* καὶ ἡμεῖς ὅλοι, *pro* ἢ ἡμεῖς. *Puto*

enim

enim bimembrem eſſe diviſionem. Nam quod addat Ficinus, aut nos ei nos addicimus, *id vero ferri non poteſt; neque enim noſtræ eſt optionis aut voluntatis Enthuſiaſmus. Quid quod, capite ſuperiori diviſio per duo membra procedat, ubi ait* ζωὴν ὑποτιθέασιν ὅλην, *&c. Ibi autem ſigna ſive propria accidentia, hic ſpecies inveſtigat.*

L. 14. Καὶ ποτὲ μὲν, μέθεξις φιλή. *Scutellius legit ita; Ficinus* παρουσία, *quod probo.* Παρουσία τοῦ Θεοῦ γίνεται, *Porphyrius apud Euſeb. Præp. l. IV. c. XXIII. Sane* κοινωνία *opponitur τῇ* παρουσίᾳ, *non τῇ* μεθέξει. *Qui enim eſt* κοινωνὸς, *idem & μέτοχος. Adde quod infra dicat* παρουσία. *Aliter* προσέγγισις Θεοῦ *hoc ipſum dicitur.*

L. 16. Η μόνη ἡ ψυχὴ ἀπολαύει. *Sic muto* ἀπολαβεῖν, *quod erat in noſtro.*

L. 17. Η καὶ τῷ σώματι προσέχει. *Magna eſt diſcrepantia verſionis hujus loci. Ficinus;* vel etiam corpus ſubinde fit quodam modo particeps. Μετέχει *vidit, non* προσέχει. *Scutellius*, vel etiam id habet commune cum corpore, aut etiam totum animali. *Hæc non capio. Suſpicor Iamblichum ſcripſiſſe*, ἢ τὸ σῶμά τι συμμετέχει, ἢ καί τι τὸ κοινὸν ζῶον. Vel ſola anima de afflatu participat, vel etiam corpus, vel denique ex utroque conſtans animal.

L. 18. Σημεῖα τῶν ἐπιπνεομένων πολλαπλᾶ. *Erit operæ pretium conferre cum iſtis quæ ſequuntur, Paulum Zacchiam in* Quæſt. Med. Leg. *Quamquam qui de his ſcribunt fere ſua hinc mutuati ſunt. Proxime* κίνησις *legit cod. Regius, & Scutellius.*

L. 20. Παντελῶς τι αὐτοῦ ἠρεμήσῃ. *Lege* ἠρεμίᾳ.

L. 21. Τάξεις ἐναρμόνιοι. *Exempla vide apud Harphium in Theolog. Myſt. l. II. P. 3. c. 41. Et Ruſbrochium de Nupt. Spirit. l. II. c. 20, 21, 22. Plura quoque Johannes de Cruce in* Aſcenſione Montis Carm. *&* Nocte obſcura.

L. 22. Η τἀναντία τούτων. *Et tamen iidem ſunt Dii; contrarios effectus agnoſcunt quoque Harphius & Ruſbrochius. In re lubrica videant, ne deceptorii ſpiritus imponant. Certe iſtis ſpiritibus poſterioris generis effectus tribuit Porphyrius, cujus in hac re non vulgaris auctoritas. Apud Euſebium Præpar. l. IV. c. XXIII. hæc habet;* omnis vehementior cupiditatis motus non aliunde, quam à malorum Dæmonum præſentia, οἱ καὶ εἰς ἀσήμους φθόγγους καὶ φύσεις ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐμπίπτειν.

L. 23. Καὶ εἶναι τὸ σῶμα ἐπαιρόμενον ὁρᾶται. *Narrat hoc Iamblicho ipſi accidiſſe Eunapius. Zacchias quoque de his multa collegit, & bene diſputavit. Item Aquinas 2. 2. Q. 75. art. 1.*

L. 24. Η διογκούμενον. *Porphyrius* l. c. *Virgilius VI. Æneid.*

——Majorque videri,
Nec mortale ſonans.——

L. 25. Η τἀναντία τούτων. *Quoties corpus iners jacet & intermortuum. Non procul à Londino, è regione Weſtmonaſterii in ripa Tamiſina vicus eſt non obſcurus, cui nomen Lambetha. In illo vico habitat vir probus & famæ integræ Franciſcus Culhamus. Fuit is, ante biennium, miro quodam intemperiei genere de recto mentis ſtatu deturbatus per menſes quinque ſupra annos quatuor. Rem ordine narrabo. Cœpit primo caput gravedine attentari; invaluit per triduum torpor, lecto ſe tradit. Menſe primo cibi vix quicquam aut potûs admiſit. Secundo per dies decem inediam toleravit, & porro ſubinde per dies quinque, aut ſeptem omnem victum renuebat. Cum ſumeret cibum, avidiſſime crudas carnes, æque libenter ac toſtas devorabat. In lecto nunquam ſe commovebat; Annum primum vigil tranſegit, certe oculos ſemper apertos habuit, & in laqueare immobiliter intentos. Verbum unum toto quadriennio non eſt locutus; ſonos tantum inconditos & belluinos edidit;*

nec uxorem, aut liberos agnovit. Multa interim Medici, & Chirurgi conabantur, pæne ad tormenta progreſſi; iſta paſſus eſt ſine ulla doloris confeſſione. Ab omnibus derelictus præter ſpem ſubito convaluit. Die Veneris, qui erat feſtum Pentecoſtes, anno CIƆ DC *LXXV. viſus eſt ſibi ex profundo ſomno expergeſieri; cor & inteſtina paulatim laxantur & caleſcunt, (ipſa hominis verba pono,) levatur onere, quo prius laborabat, pectus; vocem denique exaudit, quæ ad preces hortaretur; ita demum eum recte habiturum. Allatæ tabellæ manu tremula hæc verba inſcripſit,* Preces fieri pro me peto. *Accedunt de improviſo Sacerdotes duo; multis habitis ſermonibus, poſtquam conſtabat nihil ſubeſſe fraudis, convertunt ſe ad preces; quas pro infirmis Liturgia Anglicana præſcribit: cum perventum fuit ad* Gloria Patri *&c. ipſe æger magna voce, & lacrymis largiter effuſis, eripuit in hæc verba,* Gloria Deo in excelſis, *aliaque plurima laudationibus & gratiarum actione plena. Bidui ſpatio manus, pedes, cæteraque partes hactenus inutiles, ad officia redierunt. Nihil omnium, quæ ſibi acciderant toto quadrennio intellexit; invitus admodum accedebat ad diſſerendum de hoc ſuo deliquio, verebatur utique (ita ſolebat commemorare) ne leonem dormientem excitaret. Hæc ita geſta fuiſſe mea fide, Lector, ſanctiſſime recipio.*

L. 26. Φωνῆς τι ὁμαλότης. *Porphyrius Oraculum conſervavit, ex quo docemur ſpiritum deſcendentem in corpus humanum hæc omnia perficere. Nam*

Αὐλῷ δ᾽ ἐκ βροτέοιο φίλην ἐπικνώσσαιτο
φωνήν.

Hoc eſt, ipſo interprete, Διὰ τοῦ σώματος ὡς δι᾽ ὀργάνου φωνὴν ἀποδιδόασιν. *Nec deſunt hujus rei exempla apud Bodinum, Boiſſardum, Delrio, Zacchiam, & Scriptores Theol. Myſticæ.*

CAP. VI

P. 66. *l.* 1. Θεαγωγοῦντι. *Alibi res iſta* θεαγωγία *dicitur. Porphyrio* πρακτικὴ θεοσοφία, *nim. Theurgia & Magia.*

L. 2. Τὸ κατιὸν πνεῦμα. *Verba ſunt Porphyrii ex libro de Oraculis, apud Euſeb. l. V. c. VIII. Solenne eſt Iamblicho contra Porphyrium ex Porphyrio diſputare.*

L. 3. Ὅσον τι ἐστὶ καὶ ὁποῖον. *Non continuo aſſentientes ſibi habet hac in re veteres. Maro,*

—Magnum ſi pectore poſſet
Excuſſiſſe Deum.

Ibi notat Servius, omnem Deum videri ſuo cultori magnum, tametſi ſolus Jupiter revera magnus ſit. *Eandem notam repetit ad XI lib. ubi de Apolline,* Summe Deûm, *dicitur. Amplius,* Ὅταν ὁ Θεὸς εἰσκριθῇ, πολυπλασιάζεται τὸ πνεῦμα. *Spiritus in homine tunc fit auctior. Ergo in tanta trepidatione, quod poſſit eſſe ſincerum judicium? Quinimo omnes impuri ſpiritus &* ἀντίθεοι *arrogantiores ſunt, & fingunt ſe auguſtiores quam re ipſa ſunt Pſellus p. 93. de* Energ. Dæm. θεοπτίαι οὐδὲν ἔχουσι ἀληθὲς ἢ ἑστηκὸς ἢ βέβαιον.

L. 3. Μυστικῶς τι πάθεται. *Imo vi adigitur. Virg.* rabie fera corda domat.

L. 4. Καὶ τὸ τοῦ πυρὸς εἶδος. *Recurrit ad Chaldaica Oracula; ibi*

Πῦρ ἴκελον σκιρτηδὸν ἐπ᾽ ἠέρος οἶδμα
τιταῖνον.

Et ibidem——Μορφῆς ἄτερ δ᾽ἴδεῃ πυρί

Et de ſe Hecate apud Euſebium l. IV. c. XXIII.

Αἰθέρι μὲν πυρόεσσιν ἐειδομένην εἰδώλοις.

Sed & culpat Magum qui ſpiritus, ſine divino igne, inſinuaret;

Νόσφι πυρὸς θείοιο, πανομφέας ἄσπερ
ὀνείρους,
Εἰσκρίνεις μερόπεσσι.

Huc quoque facit, quod de ſe ipſa prædicat Hecate, ubi ait ſua Oracula ſemper eſſe veracia, & nihil ſe unquam ἀχρέαντον *prædixiſſe,*

Ἀλλ᾽

Ἀλλ' ἀπὸ παγκρατέος [παγκάρποιο] νόου πατρόθεν κατιόντα

Αἰὼν ἀληθείης σελαγίζεται.

Innuitur hoc idem in Oraculo Serapidis,

Φαιδρὴ μὲν κατὰ δῶμα Θεοῦ καταλάμπεται αὐγή.

Ἦλθε γὰρ, ἐμπεβόληκε μέγας Θεός.

L. 5. Γίνεται, εἴτε. *Lege* ἤτοι. *Lin.* 23. *lege* πληρῶσί τι *& poſt* ἐπικρατεῖ *deeſſe videtur* τε, *lin.* 34. *poſt* τοιαῦτα *adde* δή. *Adjunge Corderii Iſag. ad Myſt. Theol. c. VII.*

CAP. VII.

P. 67. *l.* 1. Ἐξαρκεῖ τε. *Lege* γε.

L. 5. Φορὰ μὲν οὖν τῆς διανοίας. *Hæc erat definitio Porphyriana, quæ pæne eadem eſt cum ea, quam Plato tradidit in Phædro.*

L. 8. Εἴγε οὕτως. *Lege* ὄντως, *ut & lin.* 10. *Inter Veteres ſcripſit Theophraſtus* περὶ ἐνθουσιασμοῦ. *Videtur poſuiſſe inter morbos. Scripſit & Ælianus* περὶ θείων ἐνεργειῶν, *teſte Suida, in* Καλλιγόλας. *Vult autem Iamblichus enthuſiaſmum, de quo acturus eſt, plane ſupernaturalem eſſe. Alii de eo agunt, qui à cauſis naturalibus profluere poſſit.*

L. 8. Οὔτε δαιμόνων. *Si qua phantaſmata Dæmon intellectui noſtro de rebus cæleſtibus objiciat, ita ut ſpeciem ecſtaſis ſupernaturalis ſimulet; ea falſa ſunt, & naturali modo intellectui offeruntur. v. Zacchiam l. IV. T. I. Q. 6.*

L. 10. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀναγωγή. *Zacchias, l. IV. Tit.* 1. *Q.* 6. Ecſtaſis ſupernaturalis ſumma ſapientia dici poteſt, cum per eam anima ſecundum intelligentiam perficiatur, & ſapientior evadat.

L. 18. Ψυχῆς μὲν οὖν *&c. Phædrum Platonis in animo habuit, cum hæc ſcriberet.*

L. 23. Εἰκότως οὖν. *Lege* ἄν.

L. 23. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινον. *Cardanus contra ſtatuit. v. Majol.* dier. Canic. *Coll.* 3. *p.* 2. Nec requirit ullam corporis diſpoſitionem aut temperaturam Melancholicam, capitis diſtemperantiam aut debilitatem. *Zacchias* l. c. *Dixit Jamblichus* σωματικῆς ἀσθενείας.

L. 26. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως ὑπόκειται. *Intellectus noſter, ut cauſa inſtrumentaria, concurrit. Feſchii codex ſic legit,* ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα ἄλλως ὑπόκειται.

L. 32. Ἀφειδῶς γίνονται. *Lege* ἀφειδῆ.

L. 34. Ἐπειδὰν δ' ἡ ψυχὴ προκατάρχῃ. *Sic legit Ficinus. Sed Scutellius diſtinctius,* Quod ſi anima antequam incipiat afflatio, aut in principio afflationis, aut inter afflandum, moveatur. *In ora codicis noſtri video* προκαταπαραχθῇ *quod ſit, aut* προκαταταραχθῇ, *aut* προπαραχθῇ. *Dicit Olympiodorus ad Platonis Phædonem,* Enthuſiaſmo officere phantaſiam. *Vacuus debet eſſe animus ab omnibus phantaſmatis. Certe rerum cæleſtium, quæ in enthuſiaſmo offeruntur, imagines nullæ præexiſtere poſſunt, quoniam immediate à Deo, aut ab Angelis bonis per ſe oſtenduntur: cum autem infra dicat Porphyrius,* ἄλλοι κατὰ τὸ φανταστικὸν θειάζουσι, *intelligit Iamblichus more ſuo. Poſſe etiam viſum* θειάζειν *&* ἐνθουσιᾶν *Olympiodorus docet exemplo petito ab Apollonio, quem ait vidiſſe quæ alibi gentium gerebantur.*

L. 35. Ἢ τῷ σώματι περιεμπίπτει. *Hoc ſupra. Neſcio quid legerit Scutellius,* vel ſi corpus aliquid de ſuo interponens. *Longius receſſit Ficinus. Ego ſine codd. nihil muto. Obſerves licet apud Virgilium in VI. non ante vaticinari Sibyllam, quam ceſſerat mira illa luctatio, & corporis rotatio,*

Ut primum ceſſit furor & rabida ora
quierunt.

L. 36. Ἐπιταράττῃ. *Lege* ἐπιταράττει.

L. 37. Ψευδῆ τὰ μαντεῖα. *Variis hoc contingere modis late docet Proclus in* Polit. *p.* 359. *Oenomaus Philoſophus ſæpe deceptus Oraculorum falſitate, eorum vanitatem domeſticis teſtimoniis diligenter & accurate coarguebat, editis ſcriptis. v. Euſebium Præp. l. V. c. X.*

L. 38. Οὐδὲ γνήσιος. *Bene Feſchius*, γνησίως θεῖος.

CAP. VIII.

P. 68. *l.* 1. Εἰ μὲν οὖν ἀπόλυσις τοῦ θείου ὑπὸ τῆς ἄλλης ψυχῆς. *Lego* ἀπὸ τῆς. *Hæc adeo inepte vertit Scutellius, ut nihil ſupra*; ſi afflatio igitur, eſſet abſolutio numinis ab alia anima. *Meminiſſet quod legerat cap. III.* ἐὰν μὲν τὸ νοερὸν ἑαυτῆς καὶ τὸ θεῖον ἡ ψυχή. &c. *Animæ noſtræ ſuprema pars eſt* τὸ θεῖον.

L. 2. Ἡ τις ἐπίταξις. *Leviter corrupta vox* ἐπίδειξις *eſt. De hac apud Euſebium Porphyrius l. IV. Præp. c. XXIII.*

L. 5. Ἡ τὸ διαθερμαίνεσθαι τὸν νοῦν. *Plutarchus l. de* Defectu Oraculorum, Ἐξίσταται δὲ κράσει καὶ διαθέσει τοῦ σώματος, ἐν μεταβολῇ γινόμενον, ὃν ἐνθουσιασμὸν καλοῦμεν. *Et* ἐνθέρμους ἡ ψυχὴ γινομένη καὶ πυρώδης. *v. c.* 16. *lin.* 25

L. 8. Εὐλόγως ὑποτίθοιτο. *Regius cod.* ὑπετίθετο. *Al.* ὑπόθοιτο, *nihil muto.*

L. 16. Παρατροπῆς τὸ πάθος. *Plutarchus de* Pythiæ Oraculis. Ἐνθουσιασμὸς ἔοικε μίξις εἶναι κινήσεων δυοῖν, *quarum altera eſt in anima paſſio, altera autem ſecundum animæ naturam. v. cap. XIX. S. III.*

L. 24. Θείας παραλλάξεως. *Plato in Timæo ait, nemo ſit verax vates, niſi* καθ' ὕπνον, ἢ νόσον, ἢ διὰ ἐνθουσιασμὸν παραλλάξας.

L. 29. Ἀπὸ τῶν θεῶν φῶτα. *Hinc* φωτὸς ἀγωγὴ *&* φωταγωγία. *Oraculum Chaldaicum,*

Ἡ φῶς πλεῖστον, ἀμφιγυὲς, ῥοιζαῖον,
ἑλιχθέν.

L. 29. Καὶ τὰ ἐνδιδόμενα πνεύματα. *Conjungit Democritus,* μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱεροῦ πνεύματος. *Deſcenſum hujuſmodi ſpirituum deſcribit Apollo ſuo Oraculo apud Euſeb. l. V. c. VIII.*

Ρεῦμα τὸ Φοιβείης ἀπονεύμενον ὑψόθεν
αἴγλης.

Et quæ ſequuntur. Exiſtimet autem quiſpiam pro Ρεῦμα *non inepte poni poſſe* πνεῦμα. *De his infra c. XVI.*

L. 34. Λόγους οὐ μετὰ διανοίας. *Proclus Theolog. l. 1. diſtinguit,* Οἱ μὲν κατὰ διάνοιαν, οἱ δὲ κατὰ ἐπίπνοιαν *loquuntur. Pſellus ait eſſe Dæmonium quoddam* τὸ κινοῦν καὶ ἄγον, λέγον τι ἅπερ ὁ ληφθεὶς οὐκ οἶδε.

L. 35. Μαινομένῳ φασὶ στόματι. *Heracliti verba ſunt, ab aliis uſurpata. v. Plutarch. de Oraculis Pythiæ, & Proclum in Polit. Theophylacto in Epiſtola* νῆφον στόμα *è contrario dicitur. Ipſum Heraclitum & Heracliteos eleganter perſtringit Plato ob* μανίαν στόματος, *in Theateto.*

CAP. IX.

P. 69. *l.* 2. Ἀκούοντες αὐλῶν ἢ κυμβάλων ἢ τυμπάνων ἢ τινος μέλους. *Hæc quidem exſcripſit Joſeppus in Hypomneſtico, ſed admodum corrupte. Ovidius Faſtorum IV. tibiarum inſtinctum notat,*

Exululant comites: furioſaque tibia
flatur,
Et feriunt molles taurea terga manus.

In Latinis lege, audiant vel tibias, vel cymbala.

Κορυβαντιζόμενοι. *Joſeppus,* οἵ τε τοῦ Διονυσίου διὰ Κορυβαντιῶν κορυβαντιζόμενοι. *De Corybantibus alibi multa dixi. Videantur Salmaſius ad Plinium, Dio Pruſæus, Strabo, Scaliger ad Catullum, & Hieron. Mercurialis, Proclus Theol. Plat. l. VI. c. XIII.*

L. 5. Οἱ τῶν Σαβαζίων. *Notum duos eſſe Sabazios; & legit hoc loco Joſeppus* Σαβαζίων. *Nihilominus Iamblichum ſcripſiſſe* Σαβαζίῳ *vult Scutellius;* Sabaxio *vertit. Meminit* Σαβαζίων μυστηρίων *ex Clemente Euſebius Præp. l. II. c. III. quorum ſymbolum erat ſerpens in ſinum demiſſus. Meminit & Strabo l. X. omnino de his conſulendus. Nec ſine fructu leges collectanea Gyraldi. Syntagmate de Diis VII. Multi Sabaſium eundem cum Dionyſio faciunt; diſtinguit Damaſcius. Adi Proclum Theol. Platonica. Alii Jovem*

vocant

vocant, Firmicus de errore Pr. R. Sabazium colentes Jovem. *Inſcriptio apud Gruterum p. 21. JOVI EIAZIO; puto, SABAZIO; ut p. 22. legitur apud eundem Gruterum.*

L. 6. Οἱ Μητρίζοντες. *Joſeppus male legit* μυρίζοντες. *Scutellius* Metrizantes. *De hac re qui poſt Strabonem & Lilium Giraldum agere velit, is velit actum agere.*

L. 8. Ἐπιτετελεσμένα. *Cod. Regius* ἐπιτελούμενα.

L. 9. Κινητικὸν καὶ παθητικὸν εἶναι τὴν Μουσικήν. *Plato Polit. III.* μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὅ, τε ῥυθμὸς καὶ ἁρμονία, καὶ ἐρρωμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς. *Cæterum compluribus in locis multa hujuſmodi diſputat Plato, quæ etiam deſignare longum eſſet. Ariſtoteles Polit. Θ. nonnihil à magiſtro diſſidet, ſed ad rem noſtram multa facientia ſcribit. Pleniſſime autem Ariſtides Quintilianus l. II. & Capella. Videri poſſit & Noſter in vita Pythagoræ, & ex eo, forte Boethius: Denique egregius vir & amicus ſummus, Iſaacus Voſſius, in aureo libello de* Poematum cantu & viribus Rythmi. *Nota eſt hiſtoria de Alexandro & Timotheo muſico; item ea quam Scaliger pater narrat de quodam duce, qui militem ſevere mulctaverat. Similia narrat Crantzius l. 5. Daniæ, c. 3. & Saxo Grammaticus de quodam Daniæ rege. De Saule & Davide res certiſſima eſt.*

L. 14. Ἄλλοις μὲν μέλεσιν ἀναβακχεύεσθαι. *Plato in* Iöne, ἐκ δὲ τούτων τῶν πρώτων ποιητῶν ἄλλοι ἐξ ἄλλου ἐξηρτημένοι εἰσὶ, καὶ ἐνθουσιάζουσιν. *Iamblichus* Vitæ Pythag. *cap. XXV. ſcribit Phrygiam harmoniam Taurominitanum adoleſcentem ad furorem adegiſſe; Spondaicam [h. e. Doricam] eundem ad ſanam mentem revocaſſe.*

L. 17. Διαθέσεις. *Adde* προσαρμόττουσι, καὶ ὅτι τὸ ἄσεπτον καὶ ἀκατάστατον μέλος πρὸς τὰς ἐκστάσεις οἰκεῖον· οἷα δή.

L. 17. Οἷα δὲ ἐστι τὰ Ὀλύμπου. Qualia ſunt Olympica. *Scutellius non aſſecutus eſt mentem loci. Proxime ſequitur apud Platonem in* Iöne, Οἱ μὲν ἐξ Ὀρφέως, οἱ δὲ ἐκ Μουσαίου, οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ Ὁμήρου κατέχονται. *Paulo ſupra meminerat Olympi, & quidem de hac re agens. Nec tacuit hunc Ariſtoteles in Politicis. Non omitterem egregium locum Ptolemæi ex III. Harmonicorum, c. VII, & VIII. niſi quod paulo prolixior: inter alia ait,* ταῖς ἐνεργείαις τῆς μελῳδίας συμπάσχειν ἡμῶν ἀντικρυς τὰς ψυχάς, τὴν συγγένειαν ὥσπερ ἐπιγινωσκούσας --- &, ποτὲ μὲν εἰς ἡσυχίαν καὶ καταστολὴν τρέπεσθαι, ποτὲ δὲ εἰς οἶστρον καὶ ἐνθουσιασμόν. *Proclus in Polit. p. 365.* τὰ τοῦ Ὀλύμπου μέλη ἐκστατικά, ex Plat Minoe.

L. 24. Ἦχοι καὶ μέλη κατέχονται τοῖς Θεοῖς. *Quæ in* Iöne *à Socrate, more ſuo, hoc eſt ironice ſermocinantur, ea hic, vero vultu dicuntur.* Οἱ Κορυβαντιῶντες ἐκείνου μόνου αἰσθάνονται τοῦ μέλους ὀξέως, ὃ ἂν ᾖ τοῦ Θεοῦ, ἐξ ὅτου ἂν κατέχωνται.

L. 29. Κινήσεων ῥοιζουμένας. *Confer caput* 15. *libri de* Vita Pyth. *Nicomach. in Harm. & Arithmet.*

P. 70. l. 5. Ἀλλήλοις ἐστί. *Lego* ἐστὶ συμπαθῆ, καὶ. corp. & anima in ſe invicem ſint, & compatiantur concentibus.

L. 12. Ἐνάργεια ἃ πέρασι δὲ πλείοσι. *Ita noſter, ita Feſchianus cod. Sed in omnibus immanis hic facta eſt lacuna, & tranſpoſitio. Ficinus alia habet, & alio ordine. Poſt* ἐνάργειαν *addit,* Quæ ad viſum veniunt, nimis imaginaria ſunt, & intelligibilia potius referunt. Quæ ad ſenſum (aliquem) infra auditum, materiales nimis. Quæ ad auditum, media, & animæ congruunt, ſpiritu- ique inſinuata cum motu, affectu, ſignificatione vehementer. animam quidem hinc, & inde corpus afficiunt; unde totus homo ſecundum proprietates melodiarum, evadit ſuſceptaculum hujus aut illius numinis: & qui afflati ſunt, aliter aliterque ſe habent in motu & quiete, aliiſque habitibus, pro diverſitate numinum, quibus afflantur principalius, quam pro diffe-

rentia Muſicæ. Ceſſavit enim jam hic affectus ſoni, quando Deus agit. Anima in mundo intelligibili audivit harmoniam divinam *&c. hæc reſpondent lin.* 21, *&* 22. reminiſcens vero ad eam vehementer afficitur; ſi eſt è numero animarum, quæ ipſam harmoniæ ideam contemplatæ ſunt in patria. Ejuſmodi vero affectu facta familiaris Deo, jam afflatur ſingulari quadam præſentia Dei, unde mirabilia facit. Hujus ergo afflationis, miraculique cauſa eſt, non paſſio ex ſonis illata; non animæ natura ex harmonia compoſita; *hæc reſpondent lin.* 18, *&* 19. ſed ſimilitudo ad Deum, Deique præſentia. Multo quoque minus dicendum eſt, afflationem in eo conſiſtere, quod per muſicam & afflationem ipſam ſuperflua quædam in anima corporeque concreta purgentur. *Hæc reſpondent lin.* 11, *&* 12. *ubi* ἃ πέρασι *mutavi in* ἀφαίρεσιν. *Atque iſta licet* παραφραστικῶς, *ut ſolet, Ficinus reddiderit, non male concinnâſſe videtur.*

L. 14. Κατὰ νόσημά τι. *Plato in Timæo aliter videtur ſenſiſſe. Et Theophraſtus enthuſiaſmum inter morbos recenſebat. v. Thyræum Dæmoniac. Parte III. c.* 48. *Pro* μέταβολὴ *lege* κάταβολή.

L. 19. Ἐξ ἁρμονίας. *Olympiodorus in Phædonem, Pythagoreos animam ex harmonia ait compoſuiſſe. Simmias, & Ariſtoxenus ex ea ſecta, in ea fuiſſe ſententia, ex Cicerone deprehenduntur. Contra harmoniam Plato in Phædone pugnat; & Ariſtoteles teſte Simplicio in l. II. de Anima; item Cicero. Variantes veterum de Anima ſententias collegêre Plutarchus in* Placitis, *Philoponus in* Proœmio ad Ariſt. de Anim. *Stobæus in* Eccl. Phyſ. *Macrobius in* Somnio Scipionis. *Ficinus* Theol. libro VI. c. I. *Nemeſius libro de* Homine *Potuit interim Iamblichus contra Porphyrium attuliſſe, quæ ex Porphyrio Nemeſius producit, libro IV. c.* 3. *de* Virib. Anim.

L. 24. Θείας ἁρμονίας κατήκουεν. *Hoc voluit Pythagoras de ſe ſuis diſcipulis perſuaſiſſe. v. Iambl. libro de ejus vita c. XV. Heraclitus in Epiſtola ad Amphidamantem,* τάχα ἡ ψυχὴ ἀναμιμνήσκεται τῆς πάτρια χωρία. *In tractatu de* Communi Mathematica, *inter cæteros Mathematum uſus hunc ponit noſter Iamblichus, quod conferant Mathematicæ diſciplinæ ad intelligendum* Univerſi ordinem, & cœleſtem harmoniam. *Porro quod nunc non audiamus illam harmoniam, Porphyrius in harmonica Ptolemæi hanc reddit rationem:* τὸ μέγεθος τοῦ ψόφου ὑπερβάλλει ἡμῶν τὴν ἀκοήν.

L. 26. Οἷα μάλιστα διασώζει τὸ θεῖον ἦχος. *Quæris Socrates apud Zenophontem,* Memorabilium *l. II. unde animam arripuerimus; & ego unde numeros, rythmos & cantus. v. Ciceronem II. Tuſcul. Quæſtionum, Ariſtidem Quintil. l. II.* de Muſica.

CAP. X.

L. 33. Τὰς δὲ ἰδίας περὶ αὐτῆς ἀπολογισμὰς περισσάγωμεν. *Male in meo reperi ſcriptum* περισσαγομένων, *&* λογισμούς.

L. 37. Οὐδ᾽ ὅτι ἢ τοῦ ἀέρος. *Multa contra diſputat Plutarchus libro de* Defectu Oraculorum, & cur Pythia non reddat Orac.

P. 71. *l.* 8. Τῶν μὲν Κορυβάντων τὸ φρουρητικὸν πώς ἐστιν ἡ δύναμις. *Ex Theologia Orphica. Proclus explicabit l. V. c. XXXV. & l. VI. c. XIII.* Theolog. Platonicæ: Ἡ τῶν Κορυβάντων τάξις περιβαίνουσα τῇ Κόρῃ, καὶ φρουροῦσα πανταχόθεν αὐτήν. *Meminit horum Plato in* Euthydemo, *& in* Legibus.

L. 10. Ἐπιτελεστικά. *Quoniam* ἐν τελεταῖς *Dii iſti maxime celebrabantur, ac ſi* τὸν τὸ ἄτακτον καὶ θορυβῶδες κίνημα *compeſcerent* τῇ καταδυλώσει. *Huc pertinet Ara apud Gruterum p.* 28. *ubi IN ÆTERNUM RENATUS. Heſychius* Κορυβαντιᾷ, ἐνθεάζει. *Et* Κορυβαντισμὸς, καθαρισμὸς

καθαρισμῶν.

L. 10. Τῷ Σαβαζίῳ ἢ εἰς Βακχείας. *Æſchylus in* Edonis, *de Baccho, & Bacchi comitibus loquens,*

Ὁ μὲν ἐν χερσὶ βόμβηκας ἔχων τόρνου κάματον δακτυλόδικτον

Πίμπλησι μέλος, μανίας ἐπαγωγὸν ὁμοκλάν.

Hi manibus tenebant bombos manibus elaboratos,

Implebantque melos quod furorem alliceret.

Furor iſte præcipue efficiebatur tympanis; quorum vim ad hoc cruditiſſimus Voſſius in libro de Viribus Rythmi *bene declarat. Sed non ſunt omittendi verſus ſane mirifici, quos Æſchylus dramate jam laudato hac de re conſcripſit.*

Ψαλμὸς δ' ἀλαλάζει

Ταυρόφθογγοι δ' ὑπομυκῶνται ποθὲν

Ἐξ ἀφανοῦς φοβεροὶ μῖμοι, τυμπάνων δ' ἠχώ,

Ὡσθ' ὑπογαίου βροντῆς φέρεται βαρυταρβής.

Pſalmus autem reſonat,

Boumque mugitus æmulæ voces reboant aliunde

Ex operto, terribiliter: tympanique eccho

Tanquam ſubterranei tonitrus fertur turbulenta

Et Lucretius l. II. de Gallis canit,

Tympana tenta tonant palmis, & cymbala circum

Concava, raucisonoque minantur Cornua cantu,

Et Phrygio ſtimulat cantu cava tibia mentes.

L. 11. Ἀποκαθάρσεις ψυχῶν. *Servius ad* Myſtica vannus Jacchi, Liberi patris ſacra ad purgationem animarum pertinebant. *Et alibi; animæ* aere ventilantur; quod erat in ſacris Liberi, purgationis genus. *Euripides in* Bacchis.

—Εὐδαίμων τελετὰς θεῶν

Εἰδὼς, βιοτὰν ἁγιστεύει,

Καὶ θιασεύεται ψυχάν. &c.

L. 12. Λύσεις παλαιῶν μηνιμάτων. *Ex* Phædro Platonis.

L. 13. Διὰ ταῦτα καὶ ἐπίπνοιαι διεστήκασι. *Atenim Plato* Nomωn Z. *ſub initio, pro eodem habet* κορυβαντιασμὸν *&* Βακχείαν. *v. quæ ad caput XXV. adfero; & Proclum* Theol. Platon. *l. V c. XXXV.*

L. 17. Μητρίζοντας. *Infra etiam* Μητρίζουσαι. *Pollux,* Μητρῳάζοντες.

L. 19. Γυναῖκες γάρ εἰσι αἱ πλείους. *Præter Gallos, qui & ipſi parum viri. Virgilius,*

O vere Phrygiæ (neque enim Phryges) ite per alta

Dindyma, ubi aſſuetis biforem dat tibia cantum:

Tympana vos buxuſque vocat Berecynthia matris

Idææ. Sinite arma viris.—

Sane in pleriſque conveniebant Bacchica & Phrygia ſacra. At in iſtis etiam mulieres; Euripides in Bacchis.

Θίασος ἐμὸς γυναῖκες.

O Thiaſus meus Mulieres.

Oraculum Apollinis Matri Deorum ait cordi eſſe

Αὐλὸς καὶ τύμπανα καὶ θήλυν ὅμιλον.

L. 20. Ὅσοι ὤσιν ἁπαλώτεροι. *Ergo craſis corporis in his inſpirationibus nonnibil facit; quod paulo ante negárat. Apud Gruterum major pars inſcriptionum huic Deæ ponuntur à mulieribus. Delrio Diſqui. l* 4. *c.* 1. *S.* 3. Sexûs ratio eſt habenda. Sexus iſte imbecillior, naturales vel dæmoniacas ſuggeſtiones plurimum habet pro divinis. Mulieres citius imaginantur. In ſacris literis paucæ Prophetides; apud exteros innumeræ. *v. Procl. in Pol. p.* 422.

L. 22. Ζωογόνον καὶ ἀποπληρωματικήν. *Hæc ex* Cratylo Platonis *decerpta fuere. Plato ab Orpheo ſumſit. Explicat utrunque Proclus* Theologiæ *l. V. c. XI. ubi* ἡ ζωογόνος Ῥέα δεύτερα προελθεῖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς. *Et* πληρουμένη ἀπὸ τῶν περὶ αὐτοῦ πατρὸς, τῆς νοητῆς καὶ γονίμου δυνάμεως, πληροῖ τὸν δὲ ἐπ' αὐτῆς ὑποστάντα δημιουργὸν, καὶ

καὶ πατέρα τῆς ζωογονικῆς προνοίας. *Videatur Cornutus cap. de Rhea.*

L. 24. Ἄλλως μυρίας πάσης διενήνοχεν. *Quod mirum; quandoquidem, ut modo ſignificavi, eadem fuere organa muſica apud Bacchicos, & Metroacos. Euripides Dramate jam laudato,*

Βυρσότονον κύκλωμα τόδε
Μοι Κορύβαντες εὗρον.
Ἀνὰ δὲ Βακχεία συντόνῳ
Κέρασαν ἡδυβόα Φρυγίων
Αὐλῶν πνεύματι, Ματρός τε Ῥέας εἰς
Χέρα θῆκαν καλλίκτυπον εὔασμα
Βακχᾶν.

Globum hunc contentum pellibus
Corybantes mihi invenerunt.
Bacchicumque intento
Temperantes Phrygiarum
Tibiarum flamine, matris Rheæ in
Manum poſuere pulcre ſtrepens Euaſma Baccharum.

Et Strabo, τά τε Διονυσιακὰ καὶ τὰ Φρύγια εἰς ἓν συμφέρουσι. Res Bacchi & Deæ Phrygiæ in unum confundunt. *Sed ſolet in his περιττότερος aliis omnibus eſſe Myſtes noſter.*

L. 25. Ἰόντες, τὸ ἑξῆς. *Lege* τὴν ἑξῆς.

L. 26. Τὰς τῶν νυμφῶν. *Hi ſunt* νυμφόληπτοι. *Plato in* Phædro. *Narrat Pauſanias in* Meſſeniacis *civitatum ruinas prædictas fuiſſe à quibuſdam Nympharum numine afflatis.*

L. 27. Πανὸς ἐπιπνοίας. *Panicum timorem deſcribit Polyænus, Scriptor elegans, libro I. c. 4. Sed & Apollo Branchicus ſimiliter apud Euſebium* Præpar. *l. V. de Pane & ejus terrore ſic canit*

Ὀξὺ δὲ συρίξας μέλος ἀνέρας ἐπτοίησεν
Ὑλοτόμους παύσας.

Nymphas, Bacchum, Panem, conjungit Mythologia, uti & Theologia. Περὶ Πανικοῦ *ſcripſit olim Clearchus Solenſis.*

L. 29. Διακρινόντες διαπίπτομεν. *Videtur potius legendum* διαπίπτομεν *&* ἐξηγησόμεθα. *Neque enim amplius in hoc libro de his aget. Sed innuit rationem, ſecundum quam explicari iſta poſſint.*

L. 30. Δι᾽ ἃ ἐκπηδῶσι, καὶ ἐν ὄρεσι διατρίβουσι. *Hæc quidem fieri poſſe, ex Hiſtoria Evangelica diſcimus. Sed bonis Geniis Iamblichus tribuit. Quod mireris, Julianus hic maluit Galilæis credere, quam divino ſuo Iamblico. Certe in fragmento quodam ſic ſcribit. A malis Dæmonibus agitati, quidam τὰς ἐρημίας ἀντὶ τῶν πόλεων διώκουσι, Δαίμοσιν ἐκδιδόμενοι πονηροῖς. ἤδη δὲ καὶ δεσμὰ καὶ κλοιοὺς ἐξεῦρον οἱ πολλοὶ τούτων. De Heraclito melancholico Laertius in IX.* Μισανθρωπήσας καὶ ἐκπατήσας, ἐν τοῖς ὄρεσι διῃτᾶτο, πόας σιτούμενος καὶ βοτάνας. *Hoc morbo videtur Meleager laboraſſe; ita eum Homerus inducit.*

L. 38. Ὁρῶν προσιόντας. *Apud Plutarchum de* Defectu Oraculorum *neſcio quis* εἰς μαντικὴν ἐνεπνεῖτο μίαν ἡμέραν ἔτους ἑκάστου.

L. 40. Ιατρείαν τινὰ ἀφαιρεῖν. *Regius cod. cum Feſchiano* φέρειν, *recte.*

CAP. XI.

P. 72. *l.* 9. Ἕτερον δὲ τῶν χρηστηρίων. *Scutellius oblitus eorum quæ præceſſerunt, hæc ineptiſſime pervertit,* ἕτερον *refertur ad* εἶδος, *v. c. V.*

L. 10. Διαβόητον καὶ ἐναργέστατον. *Joſephus (ſive Joſeppus) in Hypomneſtico hæc vidit.* Τὰ θαυμαστὰ καὶ πάλαι βοώμενα χρηστήρια διαλελοίπασιν. *Euſebius Præp. V. cap. I.*

L. 13. Ἐν Κολοφῶνι ἱερέως τοῦ Βλαρίου. *Scutellius* Sacerdos Blarii. *Fidum interpretem! Potuit vitioſo codici omnes Hiſtoricos & Geographos oppoſuiſſe. Joſephus* ἐν δὲ Κολοφωνίῳ (*ſic ille*) ἱερέως τοῦ Κλαρίου ὕδωρ πίνων. *De hoc Oraculo vide quæ collegit Scholiaſtes Apollonii ad I. librum. Tacitus II. Annal.* Non fœmina illic, ut apud Delphos &c.

L. 14. Οἱ δὲ στομίοις παρακαθήμενοι.

Scutellius

Scutellius vertit ad ora antri conſidentes. *Deeſt ergo vox in noſtro. Joſephus* -- ἐν τοῖς ςομίοις τοῦ ὕδατος. *Iamblichus ſcripſerat* τοῦ ἀδύτου, *ut infra. Cl. Alex. Protrept.* Ἄδυτα τοίνυν ἄθεα μὴ πολυπραγμονεῖτε, μηδὲ βαράθρων ςόματα τερατείας ἔμπλεα. *Strabo libro IX. Oraculum hoc deſcribit, & Pauſanias in* Phocicis; *item Diodorus Siculus; Plutarchus tribus libris. Præter Pythiam, alii quoque in antrorum aditu vaticinabantur; ideo dixit Porphyrius* παρακαθήμενοι. *Suidas de Trophonii Oraculo & antro,* Οἱ τῷ Θεῷ χρώμενοι ἐκάθιζον ἐπὶ τὸ ςόμιον. Ariſtoteles, qui Theologumena ſcripſit, apud Ligyreos in Thracia eſſe ait adytum Libero conſecratum, ex quo redduntur Oracula; ſed in hoc adyto vaticinari plurimo mero ſumto, uti apud Clarium, aqua pota, effantur Oracula. *Macrobius l. I. Saturn. Fæminam huic & Dodonæo præfectam ait Noſter in vita Pythagoræ, cap. XI. Nec inutile erit his adjungere, quæ Nicephorus Gregoras ſcribit ad* Syneſium.

L. 16. Καθάπερ αἱ ἐν Βραγχίδαις. *Emendandus hinc Joſephus, qui ſic,* ἐν Βραγχίδαις πάλιν. *Meminit hujus Oraculi Herodotus l. I. Strabo l. XIV.* ἔςι δὲ μαντεῖον τοῦ Διδυμέως Ἀπόλλωνος τὸ ἐν Βραγχίδαις. *Xerxes hoc & reliqua omnia templa deſtruxit, præter Epheſinum. v. Ammianum Marcellinum lib. XXIX. Origenem contra Celſum l. VII. ſub initio. Iamblichum hunc apud Stobæum, ſermone LXXIX*

L. 18. Ἐμνημονεύσατε οὐχ ὅτι μόνα ἦν ταῦτα. *Sic reſtituo. Nam* ἐμνημονεύσαμεν *&* μόνα ἐνταῦθα *reperi in meo. v. Origen. contra Cel. l.* 7.

L. 24. Ηρκέσθην. *Lege* ἠρκέσθης. *Mox* ἀπ' αὐτοῦ.

L. 35. Εἶναι μαντικὸν ὕδωρ. *Lucianus,* οὔτε τρίπους παρέςι, οὔτε μαντικῶν πηγῶν, οὔτε θυμιαμάτων. ὑδρομάντεις, *elicatores, Gloſſarium.*

P. 73. *l.* 6. Ἐπιλάμπτον τὴν πηγήν. *Plutarchus de* Defectu Oraculorum.

L. 11. Ἀποκάθαρσιν τοῦ ἐν ἡμῖν αὐγοειδοῦς πνεύματος. *Plutarchus ubi ſupra,* Λεπτύνει δὲ πνεῦμα καὶ ποιεῖ αἰθερῶδες καὶ καθαρόν. *Damaſc.* Τὸ ἐν ἡμῖν πρεσβύτερον, θνητόν· τὸ δὲ αὐγοειδὲς, ἀθάνατον. Αὐγοειδὲς χιτὼν, *Olympiodorus;* σῶμα, *Origenes l. 2. contra Celſum. ubi vide quæ accuratiſſimus annotator G. Spencerus.* ὄχημα, *Orac. Damaſc. Hierocles.*

L. 16. Ἐχόντων διὰ τὴν. *Videtur legendum* τὴν διὰ τῆς οἰκειότητος πρὸς αὐτήν.

L. 18. Χρῆται ὡς ὀργάνῳ. *Plutarchus ibid. Vide autem cap. XIX. infra; & Pſellum de* Energ. Dæmon. *ſupra adductum.*

L. 19. Ἐν ἱεροῖς τισιν ἀβάτοις. *Vide quæ Suidas de Trophonii antro; & Plutarchus de eodem, in l. de* Socratis Genio. *Nota etiam fallaciæ & fraudis integumentum.*

L. 25. Ἀρχόμενος ἐνθυσιῶν. *Haud dubie* ἐνθυσιᾷν. *Mox* αὐτῇ παρέχει.

L. 35. Πνεύματος λεπτοῦ καὶ πυρώδους. *Incertus quam cauſam aſſignet. Plutarchus* Θερμότητα *&* ἀναθυμίασιν *ut minus principalem allegat. Auctor libelli de mundo (ſive is ſit Nicolaus Damaſcenus, ſive quis recentior) ſic ſcribit,* Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν πνευμάτων πολλὰ πολλαχοῦ γῆς ςόμια ἀνέῳκται· καὶ τὰ μὲν ἐνθυσιᾷν ποιεῖ τοὺς ἐμπελάζοντας, τὰ δὲ χρησμῳδεῖν, ὥσπερ τὰ ἐν Δέλφοις. *Quæ fere apud Plutarchum occurrunt. Niſi quod de Lebadia dixit, nec apud iſtum, nec alium quempiam inveniatur, quod ſciam. Geopon. l. XI. c. II. Laurus eſt* πυρὸς πλῆρες φυτὸν, καὶ Ἀπόλλων πῦρ· ἥλιος γάρ ἐςιν. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μαντείαις καίοντες αὐτὸ, παρέχουσιν προφητείας δοκοῦσιν εὑρηκέναι.

L. 38. Ἐπὶ δίφρου χαλκοῦ. *Marcellinus,* Conſtruximus ad Cortinæ ſimilitudinem Delphicæ, diris auſpiciis, de laureis virgulis hanc menſulam; *intelligit tripodem. Superimponebatur tripodi* κύκλος *vel* ὅλμος, *Pollux. Docet Suidas in* τρίπους, *per tripodem ſignificari*

 triplicem

triplicem temporis differentiam. Tripodes menſæ fuerant in templo Apollinis Delphici, quibus ſuperpoſitæ Phœbades vaticinabantur. *Servius. Cernitur tripos in gemma apud Chiſletium XLIII.*

L. 39. Ἐπὶ τοῦ τετράποδος δίφρου. *Rarior hujus mentio. Niſi forte menſam ſignificet, quæ in templo hoc erat, & cujus Joſephus Hiſt. l. 3. c. 7. Antiq. & Plinius meminere. Sed hæreo. V. D. qui ſcripſit* Delphos Phœnicizantes, *confundit cum tripode.*

L. 40. Ἱερὸς τοῦ Θεοῦ τρίποδος παρ' αὐτῷ, ὅπω. *Puto factam hic trajectionem. Lego* τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, παντάχῃ δίδωσιν.

L. 41. Θείου πυρὸς ἀκτῖνος. *Quid fieret in receſſu pauci poterant ſcire. De igne hoc vix inveniet teſtes Iamblichus. Plutarchus in fine l. de* Defectu Orac. *ubi erat locus, de hoc nihil commemorat. Ardere ſe crebro dicebant Sibyllæ; ſed is erat à melancholia ardor internus.*

L. 46. Εἰς ἕδραν Θεοῦ.] τετράποδα δίφρον. *Huc à tripode quaſi in ſanctiorem ſedem, & Deo viciniorem venit. Origenes Hom. in* Numeros *XIII. de divinaculis agit.*

P. 74. *l.* 3. Ἕτερος ὢν καὶ τοῦ πυρός. *Hoc pacto & Plutarchus concludit l. de* Orac. Defect. Non facimus divinationem expertem Dei aut rationis, dum ei pro ſubjecto animum humanum, ſpiritum autem ſeu vaporem Enthuſiaſmos cientem inſtrumenti plectrive loco tribuimus, &c.

L. 7. Ῥάβδον ἔχουσα. *Solenne geſtamen vaticinantium, virga. v. Gaulm. ad v. Moſis. Sceptrum Tireſias habuit; & Engaſtrimuthi, ſi fides Maimonidæ, virgam Myrteam: Abaris ſagittam. Nicander Theriacis,*

> Καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πανακαρπέα θάμνον
>
> Μάντιν ἐνὶ ζωοῖσι γεράσμιον.

Notat Enarrator *Magos, Scythas, Ægyptios, multos ex Europæis* ῥάβδοις μαντεύεσθαι. *Notat Euſtathius ad Odyſſ. p.* 1657. *eſſe in* ῥάβδοις θείοις τινὰ μαγείαν.

L. 12. Ἐν τῷ ὕδατι. *Fontem exaruiſſe poſt Xerxis tempora memorat Strabo; nec lego poſtea convaluiſſe. Ipſe Apollo ad Oribaſium,*

> Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην
>
> Οὐ παγὰν λαλέουσαν· ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.

L. 17. Τὸ τῶν θυσιῶν πλῆθος. *Totum hoc choragium paucis complectitur Plutarchus, ubi notat Prophetiſſam debere* ἁγνὴν *eſſe &* καθαρεύουσαν κατὰ βίον. *v. Niceph. ad Syneſ. p.* 399.

L. 22. Τῷ φωτὶ, καὶ περιπομένης. *Analogiam lucis ad Oculum, & inſpirationis ad animam, eandem facit Plutarchus. Pro* καὶ ἐχομένης *lege* κατεχομένης.

L. 27. Συνήθη ἀφιχ. *Leg* τόπον. *Lin.* 30. *pro* γῆς *lege* πηγῆς.

CAP. XII.

L. 34. Ἀχώριστος γὰρ ἐστι. *Imo minime libera, ſed locis certis addicta videtur per Oracula divinatio. Syneſius & Nicephorus;* ὡρισμένοι τόποι καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ τὰ μαντεῖα ἔχοντες, καὶ ἐν ὡρισμένοις καιροῖς παρέχουσι τὰς μαντείας. *Euſebius l. VI. c. IV. ex Porphyrio oſtendit Apollinem aliquando confeſſum ſe non poſſe verum prævidere, & falſa reſponſurum,* in iſtiuſmodi cœlorum & aeris conſtitutione.

P. 75. *l.* 5. Χρόνων. *Hic adde* ἅτε δὴ κρείττων ὢν τῶν γινομένων κατὰ χρόνον, ἐκ τῶν.

L. 7. Πάντα ἅμα. *Lege* πάντοτε ἅμα.

CAP. XIII.

L. 28. Ἰδιωτικὸν καὶ οὐ δημόσιον μαντεῖας. *Recte; nam Oracula omnia publica jam turpiter obticuerant, ex adventu veri* Λόγου.

Porphyrius

Porphyrius ingratiis fatetur apud Euſebium Præpar. V. Ἰησοῦ τιμωμένου, οὐδεμιᾶς τις Θεῶν ὠφελείας ᾔσθετο. *Poſt hæc tempora*; Larvæ garriunt in angulis. *Tertullianus de Idol.* Poſt Evangelium nuſquam invenies aut Sophiſtas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Conjectores, aut Magos, niſi plane punitos. *Hos fruſtra conatus eſt Apoſtata Julianus è tenebris revocare in lucem.*

L. 30. Οἱ δὲ ἐπὶ χαρακτήρων στάντες. *Characteras non alios intelligo, quam quos Ammianus Marcellinus deſcribit, l. XXIX. ubi agitur de iis, qui per artes illicitas quærebant, quis Valenti in imperio ſuccederet; locum apponam, quoniam huc apprime facit.* Conſtruximus, *inquit Hilarius*, ad Cortinæ ſimilitudinem Delphicæ, diris auſpiciis, de laureis virgulis infauſtam hanc menſulam, quam videtis: & imprecationibus carminum ſecretorum, choragiiſque multis ac diuturnis ritualiter conſecratam movimus tandem: movendi autem, quoties ſuper rebus arcanis conſulebatur, erat inſtitutio talis. Conlocabatur in medio domus emaculatæ odoribus Arabicis undique, lance rotunda pure ſuperpoſita, ex diverſis metallicis materiis fabrefacta: cujus in ambitu rotunditatis extremo elementorum viginti quatuor ſcriptiles formæ inciſæ perite, disjungebantur ſpatiis examinatæ dimenſis. Hac linteis quidam indumentis amictus, calceatuſque itidem linteis ſoccis, torulo capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans, litato conceptis carminibus numine præſcitionum auctore, cæremoniali ſcientia ſuperſiſtit. Cortinalis penſilem annulum librans arctum ex carpathio filo perquam levi, myſticis diſciplinis initiatum: qui per intervalla diſtincta retinentibus ſingulis literis incidens ſaltuatim, heroos efficit verſus interrogationibus conſonos, ad numeros & modos plene concluſos: quales leguntur Pythici, vel ex Oraculis editi Branchidarum. Ibi tum quærentibus nobis, qui præſenti ſuccedet imperio, quoniam omni parte expolitus fore memorabatur, & adſiliens annulus duas perſtrinxerat ſyllabas ΘΕ cum adjectione literæ poſtrema, exclamavit præſentium quidam, Theodorum præſcribente fatali neceſſitate portendi. Nec ultra ſuper negotio eſt exploratum: ſatis enim apud nos conſtabat, hunc eſſe qui poſcebatur. *Iſtos porro characteras invenio varie à Porphyrio deſcribi apud Euſebium libro V. Præp. Dicuntur enim in Oraculo, quod habes c. IX.* γραμμαὶ, *quas Porphyrius ſic explicat*, τὰς γραμμὰς παρακελεύεται ἀπαλείφειν, ἵνα ἀπέλθῃ, ταύτας γὰρ κρατεῖν. *Ita capite XV. ad Porphyrii mentem Euſebius*---ὁρᾷς ὡς κρατεῖν αὐτοὺς ἔν ποι γῆς χωρίοις τοὺς κατὰ μαγείαν φασὶ τύπους τε καὶ τοὺς τοιούσδε χαρακτῆρας. *Supra* σύμβολα χαρακτήρων *dixerat. Nec prætereundum quod de his ſcribit Michael Pſellus commentarii in Nazianzeni orationem XLII.* Ad divinas viſiones percipiendas parabant ſe Ægyptii, ut ferunt, vel farro, ſic enim vocant, oculos oblinentes, vel thuris liquore, vel bdellio. Aſſyrii vero teſſaris quibuſdam infandiſque (ἀῤῥήτοις) nominibus, myſticiſque literis in ſacerdotalibus bracteis ſeipſos ſanctificantes. Hæc Porphyrius & Iamblichus. *De characteribus ex Pſello forte agit Nicephorus Gregoras ad Syneſ.* Hecaticus circulus erat ſphæra aurea, quæ ſapphirum lapidem in medio ſui incluſum habet, δι' ὅλης δὲ τῆς ἐπιφανείας χαρακτῆρας καὶ σχήματα διάφορα. Ταύτην δὴ στρέφοντες, ἐποιοῦντο τὰς ἐπικλήσεις, ἃς δὴ καὶ Ιυγγας ἔλεγον. *Magicos hos characteras Judæi & Arabes magni fecere. Teſtantur libri his pleni; liber Razielis, cujus initium,* Dixit Solomon. *Alius cujus initium,* Adam exulavit è Paradiſo. *Item alius, qui incipit,* Flos florum, & experimentum omnium; *de quibus aliiſque pluribus nequitia vaniſſima plenis fuſe ſcribit Joan. Trithemius in* Antipalo

Nn 2 Maleſ.

Maleſ. *l. I. c. III. & Delrio de* δακτυλιομαντεία*, quæ fuit hujus divinationis præcipua pars; nam ad* στοιχειομαντείαν *etiam referri hæc poſſe non eſt obſcurum. v. eum l. IV. c. II. Q. VI. Sect. IV. & alibi.*

L. 33. Πρέρχεσθαι καὶ κακῶς ἐπιπολάζον. *Plutarchus libro de* Pythiæ Oraculis, *hos homines deſcribit,* τὸ ἀγυρτικὸν καὶ ἀγοραῖον, καὶ περὶ τὰ Μητρῷα καὶ Σεράπεια βωμολόχον καὶ πλανώμενον γένος, οἱ μὲν αὐτόθεν, οἱ δὲ κατὰ κλῆρον ἔκ τινων γραμματείων χρησμοὺς περαίνοντες. *Quod autem Plutarchus dicit* κατὰ κλῆρον, *intelligit qui Euſtathium ad* ιλ. Γ. *legit, & Euripidis enarratorem quem ibi citat.*

P. 76. l. 6. Η δ᾽ ὄντως τῶν Θεῶν τυγχάνουσα. *Suſpicor deeſſe* παρουσία, *nam Scutellius,* Præſentia ſincera. *Vel forte* μαντεία. *Poſt* εἰλικρινὴς *tollo* καὶ, *& poſt* ἄτρεπτος *pono.*

L. 9. Εναντίων πνευμάτων. *Modo dixerat* φαῦλα πνεύματα. *Diſtinctionem hanc omnes admittunt ſcholæ Platonicæ ſequaces. Videatur Porphyrius de* Abſtin. *l. 2. S. 39. Noſter infra ſæpius. Pleniſſime Proclus, tum contrarietatem ipſam, tum cauſam explicat in* Polit. *ubi* περὶ θεομαχιῶν *antiquorum Theologorum diſſerit.*

L. 13. Εν μέσῳ. *Lege* ἐκ μέσου. *Poſt* ὀξίστατ *pone* οὕτως. *Lux umbris inimica.*

L. 20. Παρενοχλοῦσιν αὐτοῖς δυνάμενοι. *Levi ſpiritus à Diis colendis homines quantum poſſunt abſtrahunt. Proclus in Alcibiadem integro capite hoc confirmat, & quidem ex interiori Magia; ſi ipſi fides. Ponam brevitate, qua poſſim, ejus mentem.* Compertum habemus in expiationibus & ſacris aliis deteriora induere meliorum ſpeciem & ſchema, ut animas nondum perfectas ad ſe alliciant, & Diis ſuperioribus avertant. Atque adeo antequam Deus ipſe adventet, ſolent Dæmones quidam terreni occurrere, deturbantes eos qui expiantur, & à ſinceris bonis ad materiam detrahentes. Jubent igitur Dii in Oraculo Chaldaico, ne prius quis eos aſpexerit, quam corpus expiaverit, & ſacris purgaverit. *v. Græca infra p.* 130. *v. & Theol. Plat. p. 3. Oraculum,*

Οὐ γὰρ χρὴ κείνους σε βλέπειν, πρὶν σῶμα τελεσθῇς
Τὰς ψυχὰς θέλγοντες ἀεὶ τελετῶν ἀπάγουσι.

Euſebius Præpar. l. VII. c. XVI. in eandem plane ſententiam & verbis fere iiſdem egregie de his contrariis poteſtatibus & deceptoriis ſpiritibus ſcribit. Cyprianus (qui de his optime judicare potuit) in l. de Idolorum Van. Nequiſſimi ſpiritus; quorum ſtudium eſt à Deo homines avocare, & ad ſuperſtitionem ſui ab intellectu veræ religionis avertere. *v. Minut. Felicem.*

L. 31. Περί τε τοῦ καλοῦντος καὶ περὶ τοῦ ἐπόπτου. *Deorum apud hos evocatio triplex eſt. Si quis animæ intelligentia & claritudine ſpirituum, ut eſt in ſe, per ſe videat, is & evocator & ſpectator,* αὐτόπτης *dicitur. Qui vero animæ imaginario vehiculo tantum res divinas perſpiciat, alio aliquo ſacerdote Deum invocante, is* ἐπόπτης *eſt. Denique qui nec mente, nec vi Phantaſiæ, ſed corporeis oculis res divinas per aerem delatas ſpeculatur,* ἐνθεαστὴς *audit.*

L. 34. Θεσμοῖς τε καὶ εὐταξίας. *Hæc eſt omnium codd. lectio.* εὐταξία *ex margine irrepſit.*

CAP. XIV.

P. 77. l. 2. Αλλοι παρακολουθοῦντες *&c. Hunc locum ex Porphyrio conſervavit is, quem ſæpe citavimus, Joſephus.*

L. 3. Κατὰ τὸ φανταστικὸν θειάζουσι. *Syneſius per totum de Somniis librum in hoc laborat, ut* φανταστικοῦ μέρους *excellentiam, & ad divinandum aptitudinem oſtendat.*

L. 4. Σκότος συνεργὸν λαβόντες. *Mallem* συνεργόν. *Nimirum, tenebrionibus conve-*

conveniunt tenebræ. Anonymus chronographus penes me MS. de Juliano Apoſtata, ἀπῆλθε, *inquit,* εἰς τόπους σκοτεινοὺς, καὶ ἐποίησε θυσίας δαιμόνων, *&c. Ariſtot. de* Inſomn. Ἐνίοις τῶν νεωτέρων καὶ πάμπαν διαβλέπουσιν, ἐὰν σκότος ᾖ, φαίνεται εἴδωλα πολλὰ κινούμενα *&c. Ficinus hæc omnia intelligit præſtari à Mago vel ſacerdote erga hominem divinandum, ut ille loquitur, quem Græci ἐπόπτην vocant. Nihil enim inquit, in tenebris obſiſtit lumini venturo. v. fabulam Timarchi apud Plutar. de Genio Socr.*

L. 5. Καταπόσεσι. *Hoc proprie ad* φαρμακοὺς *pertinet, qui &* ἐπῳδοὶ *dicuntur, &* ἐπαοιδοί. Admovent quædam cognata Diis inſinuandis, & exhibent divinaturo potiones. *Ficinus. v. Delrio Diſq. l. V. c. XVI. p.* 781. *Porphyr. II. de Abſt. S.* 48.

L. 6. Συστάσεσι. *Imagines, ex metallo, cera, aliiſque ſpeciebus compoſitas, & convenientes ad præparandum ſuſceptaculum. Statuas hujuſmodi deſcribit Mercurius in Aſclepio. Quoniam autem ex Plutarcho aliiſque conſtet antiquiſſimos Ægyptios non in ſtatuis ſed animalibus ſuos repræſentare Deos ſolitos fuiſſe, cum ob hanc, tum ob alias rationes fictus mihi videtur iſte liber, aliter forte ſentientibus Apuleio, Lactantio, & S. Auguſtino.*

L. 6. Οἱ μὲν διὰ ὕδατος φανταζόμενοι. *Propter ejus diaphanon. Photius in* Damaſcio, Γυνὴ ἱερὰ θεόμοιρον ἔχουσα φύσιν παραλογωτάτην. ὕδωρ γὰρ ἐγχέασα ἀκραιφνὲς ποτηρίῳ τινὶ τῶν ὑαλίνων, ἑώρα κατὰ τοῦ ὕδατος εἴσω τοῦ ποτηρίου τὰ φάσματα τῶν ἐσομένων πραγμάτων, καὶ προὔλεγεν ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτὰ ἅπερ ἔμελλεν ἔσεσθαι πάντως, ἡ δὲ πεῖρα τοῦ πράγματος οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς. Mulier erat ſacra, cui miro modo inerat particula divinæ auræ. Aquam puram cum infudiſſet in vitreo poculo, videbat in aqua contenta poculo rerum futurarum ſpecies, & illa prædicebat ex viſione, quæ omnino futura eſſent, hujus experimentum nos quoque cepimus, *inquit Damaſcius. Hydromantiam hanc exagitat S. Auguſt. C. D. l. VII c. XXXV.*

L. 7. Οἱ δὲ ἐν τοίχῳ. *Sacris characteribus præparato; ſolidus cum ſit, quod divinitus accepit, diutius retinebit. Exemplum dabit Damaſcius apud Photium p.* 1049.

L. 8. Οἱ δὲ ἐν ὑπαίθρῳ ἀέρι. *Aliquando tenent hominem in lumine, quando eum præparant, ut major ſit ad lumen divinum ſimilitudo.* Ficinus.

L. 12. Φωτὸς ἀγωγὴν ἐπονομάσειεν. *Imo* σκότους ἀγωγήν. *Scitum eſt ſpecioſis nominibus artes nefarias palliare.* Corporeum lumen divinis rebus ſubſtratum eſſe affirmant Platonici, quod quidem arripiunt alii nullo negotio; ea ſc. naturæ bonitate præditi, qua & Socrates & Plotinus fuerunt; alii ad certas periodos, ad lumen Lunæ mentis emotionem ſentientes. *Pſellus ad Nazianzenum. Sed Proclus, II. in Timæum, ait* φωταγωγίας *poſſe efficere* θείας τινὰς μορφάς, *eaſque oſtendere iis, qui ad videndum præparati ſunt; tandem has eſſe* δαιμόνων ἐνεργείας. *Magni faciendum eſt hoc teſtimonium, quippe quod à perito rerum magicarum homine proficiſcitur, qui alibi malos Dæmonas ſeſe ingerere fatetur in ſacra Theurgica.*

L. 21. Παρόντων τῇ ψυχῇ τῶν Θεῶν. *Immediate* ἀφὴν, σύγκρασιν, συναφὴν δι- δαίμονα *dicunt.*

L. 22. Πρόδρομον φῶς. *Exempla apud Euſebium, ex Oraculis, quæ collegit Porphyrius.*

L. 26. Περιαγωγὴ καὶ διάνοια τῆς ψυχῆς παρακολουθεῖ. *Hoc nunquam ita ſe habere in divinationibus, à malis ſpiritibus immiſſis, eſt Theologorum recepta opinio. v. Adriani Iſagogen ad S. Scripturas. Maimonides Duct. p. II. c. XXXVIII. contendit influentiam, per quam vera ſit prophetia, progredi ab intellectu ad phantaſiam,*

am, non autem contra.

L. 28. Ἐπιθειάζει τὸ φανταστικόν. *Huc refero, quæ Maimonides affirmat c. XLVI. p. II.* Duct. *Opera quæ prophetæ dicunt ſe feciſſe, facta fuerunt tantum in viſione prophetiæ: conſentit Hieronymus comment. in* Habbacucum, *& in Epiſtola ad Pammachium, & quidem, ut ipſe ait, Hebræos ſequens magiſtros.*

L. 33. Συγγενὲς καὶ οἰκεῖον. *Verboſus Proclus in* Polit. *rationem redditurus, cur multa Socrates ἐνθουσιαστικῶς loquutus fuerit, ait* ἡ πρὸς δαιμόνιον γένος οἰκειότης, ἡ προσλαμπρύνουσα τὴν τοῦ θείου φωτὸς παρουσίαν, ἀνακινεῖ τὴν φαντασίαν εἰς τὴν συμβολικὴν ἀπαγγελίαν.

P. 78. *l.* 4. Ὑπαίθριον αὐτήν. *Lege* αὐγήν.

L. 10. Εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὑποδοχῆς. *Credo me facturum operæ pretium, ſi ineptiis his ineptiſſimis opponam Chriſtianorum ſanam ſapientiam, & quidem ex Euſebio, Præp. l. V. c. XVI.* Ὁρᾷς γοῦν ὡς κρατεῖσθαι αὐτοὺς [δαίμονας] ἔν τισι γῆς χωρίοις τοὺς κατὰ μαγείαν φασὶ τύπους, καὶ τοὺς δὲ τοιούσδε χαρακτῆρας. Δέον, εἴπερ ἄρα θεῖόν τι ἦν ἀληθῶς, μηδ᾽ ἀλλαχῇ που ἐπιβαίνειν, ἢ ἐν μόνῃ ψυχῆς διανοίᾳ, καὶ ταύτῃ παντὸς ῥύπου καὶ πάσης κηλῖδος κεκαθαρμένῃ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κεκοσμημένῃ, Τούτου γὰρ ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ, ὡς ἀληθῶς ἱερῷ χωρίῳ, προϋποκειμένου, εἰκότως ἂν ἐπέλθοι θείου πνεύματος παρουσία, καὶ οὐκέτι χρεία τῆς κακοτέχνου γοητείας, ταῖς εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου, κατὰ τὴν ἐνάρετον καὶ φιλόθεον πρᾶξιν, προηυτρεπισμέναις ψυχαῖς. Vides igitur, uti eos [*Dæmonas ſive Deos*] quibuſdam in terræ locis, magicarum figurarum, atque id genus characterum vinculis detineri fateantur: cum, ſi vere divini quicquam haberent, nuſquam ipſos alibi, quam in mente non tantum ab omnibus ſordibus, omnique labe purgata, ſed etiam temperantiæ, æquitatis, cæterarumque virtutum ornamentis inſtructa, ſedem utique ac domicilium deligere oporteret. Ubi enim illæ ſemel hominis animum tanquam aliquod ſacrarium occuparint, eodem ſeſe merito divinus ille ſpiritus inſinuabit: nec mentibus iis, quæ jam ad honeſtam ſeſe ac religioſam vitæ, morumque rationem confirmarint, præſtigiarum maleficiis ad excipiendum numen opus præterea fuerit. *Hic* ὑποδοχὴ *eſt id quod in Oraculo apud Euſebium* ἀμώμητος δοχεύς. *Apuleius has teletas expertus eſt & deſcribit. Simplicius in I. Phyſ.* Ψυχὴ ἐλλάμπεται ὑπὸ Θεοῦ, ἀλλ᾽ οὐκ ἐναντία ὑπ᾽ ἐναντίου; *ideo per ſacra conciliabatur Deo.*

L. 20. Πλείονες τρόποι τῆς φωτὸς ἀγωγῆς. *v. Delrio.*

L. 28. Ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ. *Lege* ἀπό. *Et mox* οὐρανίας.

L. 31. Τοιοῦτος τρίτος. *Lege* τοιοῦτος ὢν τρίτος.

CAP. XV.

L. 34. Τρίτον μετερχόμενος, ὅσις. *Poſtulat ſententia* μετερχόμεθα, tranſeamus; *vel* μετέλθωμεν.

P. 79. *l.* 1. Τέχνην συνεστήσατο. *Sextus contra* Gram. *c. X.* Nomine tenus ſunt artes, non revera; ut Chaldaica & Aruſpicina. *Syneſius de Inſomn. paulo poſt initium, p.* 134. *idem docet.*

L. 9. Κατὰ τὴν συγγένειαν τῶν πραγμάτων. *Fuſe hoc oſtendit Proclus in libro de* Magia. *Nolo hic (in tantis anguſtiis) in vaſtum pelagus procurrere, nec eos vel nomine tenus producere, qui de Magia naturali commentati ſunt. Joan. Picus erit inſtar omnium, qui in* Apologia *ſic ſcribit.* Ex junioribus, qui Magiam illam vere naturalem olfecerint, tres reperio, Alchindum Arabem, Rogerium Baconem, Anglum illum percelebrem, & Guliel. Pariſienſem. *Videtur intelligere Alchindi librum de Radiis, qui nondum quod ſciam editus eſt; agit autem de ſpeciebus rerum omnium, tanquam radiis à Sole, emanantibus ab uno fonte, & de conſpiratione*

ſpiratione partium omnium Univerſi inter ſe: is liber in nonnullis apud nos bibliothecis conſervatur. Magiam illam infamem multi temere exiſtimant Baconem excoluiſſe. Certe Joan. Trithemius aſſerit male feriatos homines ſuis ſceleratis ſcriptis viri maximi, non ſine fraude ſumma, nomen indidiſſe. Inſcitia quorundam hominum Baconis ſcripta tenebris damnavit; inde factum, ut tam diu ejus exiſtimatio obſcurata fuerit. Joan. Deius maculam ei abſtergere, ſcripta Apologia, meditabatur. Ivit quoque eum defenſum Joan. Seldenus, in notulis quibuſdam præmiſſis Arthuri Hoptoni libello de Annorum Concordantia. *Multa quoque in ejus laudem ſcripſit Joan. Lelandus in libris de* Scriptoribus *noſtræ gentis, brevi à me edendis; aliique multi. Enimvero pro ſe loquatur homo innocentiſſimus, nec damnetur cauſa inaudita. Is igitur in Parte IV. operis majoris, cap.* Manifeſtato quomodo Mathematica *&c. ſic procedit contra Aſtrologos fatidicos & Magos;* Matematica (*hanc diſtinguit à mathematica*) eſt ſecunda pars artis Magicæ. Hæc ſibi uſurpat conſiderationem cœleſtium, characteribus, carminibus, conjurationibus, ſacrificiis ſuperſtitioſis, & fraudibus variis deformatam. Et ponit per virtutem conſtellationum omnia de neceſſitate contingere. *Et paulo poſt.* Hæc expreſſe aſſeruntur in libris magicis —— *& rurſus*; iſta matematica damnata eſt non ſolum à ſanctis, ſed à Philoſophis, *infra*; nec ſolum damnantur quantum ad principale, ſc. propter errorem quem habent de cœleſtibus, ſed quia Matematici iſti Dæmonas advocant in adjutorium cœleſtium diſpoſitionum, per conjurationes & ſacrificia; quod eſt omnino nefandum: atque nihilominus maculant ſuas conſiderationes in cœleſtibus, per circulos & figuras & characteres vaniſſimos, & carmina ſtultiſſima, & orationes irrationabiles, in quibus confidunt. Præterea fraudes operum adjungunt, ſcilicet per conſenſum, per tenebras, per inſtrumenta ſophiſtica, per ſubtilitatem motionis manualis; in quibus ſciunt illuſionem eſſe. *Alibi hanc artem* maledictam, inſanam, diabolicam calliditatem vocat. *Infinita ſunt apud eum loca fide & pietate Chriſtiana pleniſſima, quæ eum ab omni nefariæ artis ſuſpicione apud animos æquos purgare poterint: unum pono, ex Epiſtola ad Clementem IV. PP.* Nos credimus quod omnis ſapientia inutilis eſt, niſi reguletur per fidem Chriſti. *Eſt penes me ejus operum nondum editorum grande volumen. Proclus de* Magiâ *ex hoc Jamblichi loco ſua mutuatus eſt omnia.*

L. 10. Συμβάλλει πῶς. *Certi nihil habent. Vide quæ de fallibilitate Aſtrologiæ adferimus. Alii legunt* τὴν μαντείαν.

L. 14. Διαλλάσσει αὐτῆς. *Lege* αὐτοῖς.

L. 19. Διὰ τῶν μεσουργῶν δαιμόνων. *Quos in adjutorium artis incertæ advocant, ut ſupra docuit R. Bacon.*

L. 21. Γνώμην τοῦ Θεοῦ. *Adde ex cod. R.* ἐμφαίνουσι, καὶ τὴν τοῦ μελλ.

L. 22. Καθ᾽ Ἡράκλειτον. *Hæc ipſa ex eo adducit Plutarchus l. de* Defectu Oraculorum. *v. Origenem in Philocal. p.* 76. Ἀνέγνων ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ ὅσα συμβήσεται. *v. & Gaſſarellum in Curioſit. de hujuſmodi lectione.*

L. 24. Ἐπειδὴ τῆς δημιουργίας ὁ τρόπος. *Divinatio eſt* ἀντίστροφος *rerum opificio. Hoc per* παραδείγματα, *illa per* εἰκόνας *abſolvitur. Hic voce* εἰκόνων *laxius uſus eſt. v. finem capitis ſequentis. Vides hic fontem doctrinæ Stœcheiomaticæ, de qua Gaffarellus.*

L. 26. Πάντα, ἃ σημαίνουσιν. *Lege* προσημ.

L. 28. Ἴσως δὲ καὶ τὴν ἡμετέραν σύνθεσιν. Noſtram compoſitionem, *vertit Scutellius; unde apparet eandem maculam ejus libros inſediſſe, quæ hic cernitur. Lege* σύνεσιν, acumen. *Confer Proclum in* Polit. *p.* 372.

CAP. XVI.

L. 32. Τὰ μὲν σπλάγχνα. *Peucerus de* Divinatione extiſpicum; affici victimas, notiſque monitricibus eventorum ſubito ſeu conſignari ab iis numinibus, quæ adeſſent coram vocata & ritus ſpectarent, perſuaſiſſimum (*Romani*) habebant. *Herodianus l.* 8. μάλιστα τῇ σκέψει ταύτῃ πιστεύουσιν Ἰταλιῶται. *Eadem tradit Strabo libro XVII. Plura de his qui velit, legat Alexand. ab Alex. & Dempſterum ad Roſinum.*

L. 37. Ἐυρίσκεσθαι αὐτὰ ἀκάρδια. Peſtifera *auſpicia* dicebant eſſe, cum cor in extis, aut caput in jecinore non fuit. *Paulus. Tales fuere hoſtiæ, quas Cæſar mactabat, quo die ipſe mactatus fuit. Ejus rei teſtes locupletes Cicero II. de* Divin. *Suetonius, Plutarchus. Idem Caio Mario accidit Uticæ ſacra facienti. Sed & Pertinacis victimæ tum cor, tum hepar aberat; unde & ei mortem, quæ brevi ſequuta eſt, portendi creditum fuit.*

L. 38. Ἡ ἄλλως ἄμοιρα τῶν κυριωτάτων μερῶν. *Pars principalis in exſtiſpicio jecur erat. Philoſtratus l. 8. de* Vita Apollonii --- Τὸ δὲ ἧπαρ ἕδρα τῆς αὐτῶν μαντικῆς τρίποδά φασι οἱ ταῦτα δεινοί. *Cor, lienem, & renes etiam conſiderabant, ſed* ἡπατοσκοπία *totius artis nomen.* Julio Cæſari immolanti jecur ſine capite repertum eſt. *Cicero Divin. l.* 1. *Marcellum idem vidiſſe in iis hoſtiis quas fecit, ante prælium cum Pœnis infauſtum, ſcribit Plutarchus in ejuſdem* Vita, *& Livius, atteſtantibus Plinio l. II. c. 37. & Val. Maximo.*

P. 80. *l.* 3. Ὀρνιθας κινεῖ. Spiritus inſinceri & vagi extorum fibras animant, avium volatus gubernant, ſortes regunt, Oracula efficiunt, falſa veris ſemper involvunt. *Cyprianus de* Idol. *Ammianus Marcellinus lib. XXI.* Auguria & auſpicia non volucrum arbitrio futura neſcientium colliguntur, (nec enim hoc vel inſipiens quiſquam dicet) ſed volatus avium dirigit Deus. *Hoc & prius divinandi genus laudat, ſaltem non improbat Sibylla apud Phlegontem. Dii vero in Chaldæorum Oraculis utrumque improbant; adeo bene his inter ſe convenit.*

Αἰθέρος ὀρνίθων ταρσοὶ πλατὺς οὔποτ᾽ ἀληθεῖς.
Οὐ θυσιῶν, σπλάγχνων τ᾽ ὄντομαι· τάδ᾽ ἀθύρματα πάντα,
Ἐμπορικῆς ἀπάτης στηρίγματα. ——

L. 11. Τὸ ἀπορρήσσειν τοὺς ὄρνιθας. *Hujuſmodi aves* volgras *augures vocabant; ſeſe vellentes malum omen indicabant. Locum hunc Euſtathius in* Odyſſ. *allegat. Plura de his Origenes contra Celſum libro IV. vide & hiſtoriam memorabilem, ex Hecatæo, de Moſollamo Judæo apud Joſephum contra* Apionem *l. I.*

L. 16. Αἱ γὰρ τῶν ἄστρων φοραί. *Ammianus Marcellinus libro XXI.* Elementorum omnium ſpiritus, utpote perennium corporum, præſentiendi motu ſemper & ubique vigens, ex his quæ per varias artes affectamus, participat nobiſcum munera divinandi.

L. 22. Ἐχρῆν ἐξάπτεσθαι εἰς. *Al.* ἐξάπτεται. *v. Ariſtot. de Cælo l. 2. c. 7.*

L. 25. Δρωμένων ἐν τῇ θείᾳ τέχνῃ. *Hinc lux Oraculo Apollinis apud Euſeb. Præp. l. V. c. VIII.*

Ῥεῦμα δὲ Φοιβείης ἀπορνύμενον ὑψόθεν αἴγλης,
Πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ κεκαλυμμένον ἠέρος ἁγνοῦ,
Κάππεσεν ἀμφὶ χόρηνον ἀμοιμήτοιο δοχῆος.

Porphyrius ibidem ſic explicat, ῥεῦμα δὲ καπνὸν, καὶ ἀπόρροια ἐκ τῆς ἐπουρανίου δυνάμεως. *Marcellinus,* Sol, ut aiunt Phyſici, mens mundi noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffunditans, cum eas incenderit, vehementius futuri conſcias reddit.

L. 27. Ἕνωσις δὲ καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ παντός. *Syneſius de* Inſomniis, δεῖ τὸ πᾶν συμπαθὲς καὶ σύμπνουν· τὰ μέρη προσήκει ἀλλήλοις, ἅτε ἑνὸς ὅλου μέρη τυγχάνοντα; *alia-*

que

que multa adfert ad hæc illuſtranda, quæ à Syneſio Philoſopho ethnico, non Chriſtiano, dicta exiſtimes. Hinc totus pendet Alchindus.

L. 30. Ἀνθρώποις. *Adde,* καταπέμπεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μὲν πρώτως, ἔπειτα διὰ τοῦ ἀέρος ἐμφαινομένην τοῖς ἀνθρώποις, *ex aliis MSS.*

L. 36. Δαιμόνων ὑπηρεσίαι. *Lege* ὑπηρεσίαις.

L. 37. Τῆς φύσεως ὅλης ἡγούμενοι. *Pſellus;* Lycio Philoſopho, & eo antiquiori Chalcedonio Iamblicho Pythagorico, natura Dei ars quædam eſt. Triplicem porro ille in univerſum artem habet. Prima ipſi inſita eſt, nempe qua omnia efficit, ac fabricatur, quam ideam Plato nominavit; nos mentem à nulla cauſa ortam, nec ulla oratione explicabilem vocamus. Altera, tameſi illinc oriatur, non tamen ei ſemper adnexa, ſed eo tempore, quo ad eum revertitur. Tertia autem & poſtrema Dei ars ea eſt, quæ inferiori quidem loco numeratur, quam anima; cæterum corporibus dominatur, eaque & gignit, & alit, & auget, & movet, & perficit, ac denique quietem iis affert. Atque ea materiales rationes habens eorum quæ facit, eaſque modo quodam intelligens, nequaquam ad ſe refert, nec ad propriam eſſentiam convertit, ſed corporibus inſeparabiliter adhæret, in ea penetrans, nec revertens. Ars hæc igitur apud Philoſophos eos, quos commemoravimus, natura nominata eſt. *Cæterum apud Theologos Hecate aut natura eſt, aut naturæ imperatrix; Oraculum,*

Νώτοις ἀμφὶ θεᾶς φύσις ἄπλετος ἠώρηται.

Et apud Euſebium aliud, in quo Hecate de ſe,

Τερσοίχου φύσιως συνθήματα τελεστὰ φέρουσα.

Atque hinc eſt, quod Magi, qui volunt videri omnia præſtare per vires naturæ, Hecaten ſolenniter invocant, uti ex Lucano, Statio, Seneca Tragœdo, aliiſque conſtat. Sed fieri iſta omnia per malos Dæmonas non temere ſuſpicemur, quoniam eandem Hecaten iis præfici docet Porphyrius apud Euſebium Præp. IV. c. XXIII.

L. 43. Συντάξεως, τοῖς. *Lege* τῆς.

CAP. XVII.

P. 81. *l.* 11. Διὰ Θεῶν ἢ Δαιμόνων φασὶ τοῦ μέλλοντος τυγχάνειν. *Tria ſunt; Prophetia, Divinatio, & naturalis conjectatio; & quidem diverſa. Prophetia & Divinatio conveniunt in genere, ſed habent differentiam ſpecificam. Illa eſt à Deo, hæc ex pacto cum Dæmone. Conjectatio ex diutina obſervatione naturæ, & arte humana proficiſcitur. Ut intelligatur quam late pateat Divinatio, ſciendum eſt quam late pateat Dæmonum cognitio. Quæ pendent à libero arbitrio ſive Dei ſive hominis; item quæ pure ſunt de futuro contingentia, h. e. quæ nondum à cauſa certa pendent, certo Dæmones prædicere nequeunt. Molinæus in* Vate, *& Delrio l. IV. Q. II. conſulantur. Dæmonas Iamblichus appellat, quos Angelos Theologia noſtra. Jam, bonis Angelis noſtri animi ſenſa interna, & in actu primo non patent: Solus Deus* καρδιογνώστης. *Multo minus malis Angelis innoteſcunt; qui lapſu ſuo & degeneri apoſtaſia primævam ſuam cognitionem haud parum excæcarunt: eſt enim veriſſimum illud Ariſtotelis effatum,* φθαρτικὴ τῶν ἀρχῶν ἡ κακία. *Sed nec mentes cæleſtes quicquam vident, præter id quod à prima mente hauriunt; hoc etiam Platonicorum conſtat ex doctrina apud Proclum in Timæum; & ex Oraculis Chaldaicis, ubi ad* Θεοὺς νοεροὺς *ſermo eſt hujuſmodi,*

Οἱ γὰρ ὑπέρκοσμον πατρικὸν βυθὸν ἴστε νοοῦντες.

Et alibi, Τὸν δὲ νοεῖ πᾶς νοῦς Θεόν.— *Et præclare Damaſcius,* φῶς ἀληθείας προπέμπεται ἀπὸ τοῦ ἑνός. *Quod autem mentes*

 malæ

malæ, h. e. impuri Dæmones, nihil certe poſſint ex ſe prædicere, ex iiſdem Oraculis clare colligitur, (ut omittam interim Proclum)

——Ἐκ δὲ ἄρα κόλπων
Γαίης θρώσκουσι χθόνιοι κύνες, οὔποτ' ἀληθές
Σῆμα βροτῷ ἀνδρὶ δεικνύντες.

Hæc Pſellus ſic explicat, Δαίμονες ἔνυλοι πόῤῥω τῆς θείας πεπηγμένοι ζωῆς, καὶ τῆς νοερᾶς θεωρίας ἀπολιμπανόμενοι, προσημαίνειν τὸ μέλλον οὐ δύνανται. *Unde Dæmonas male* τῶν ἐσομένων κυρίους *dici liquet, ſive bonos ſive malos quis intelligi velit. Apud Proclum in Alcibiadem multa diſputat Iamblichus, & ejus aſſecla Syrianus in hanc mentem,* Quod Dii & Dæmones futurorum contingentium certam habeant & infallibilem cognitionem.

L. 14. Ἡ μόνον. *Cod. R.* ἢ μόνους τοὺς τῶν.

L. 17. Ἀλφιτομάντεις εἰσί. *Errant qui diſtinguunt* κριθομαντείαν, ἀλευρομαντείαν, *&* ἀλφιτομαντείαν: *etiam qui ad ſacrificia ſolum referre videntur; inter hos eſt Peucerus.* Ἀλφιτομαντείαν *Suidas non diſtinguit à* κριθομαντείᾳ *in* voce ὀλοθυτεῖν. *Scriptor Anonymus & ineditus* περὶ ἠθῶν κρειττόνων, *inter cætera queritur, quod* φυλακτήρια τοῖς τραχήλοις ἐξαρτῶμεν, καὶ μαντευόμεθα ταῖς κριθαῖς. *Damnat quoque Nicolaus CP. in carminibus ad Monachum quendam, & pleniſſime Balſamon cum alibi tum ad Canon. LXI. Concilii ſexti in Trullo. Porro, non tantum in ſacrificiis erat* ἀλφιτομαντεία: *Nam Horatius l. I. Ep. ad Fuſcum ſic ſcribit,*

Utque ſacerdotis fugitivus liba recuſo:

& vetus quidam Scholiaſtes annotat, cum in ſervis ſuſpicio furti habetur, ad ſacerdotem ducuntur, qui cruſtam panis carmine infectam dat ſingulis: quæ cum gutturi hæſerit, manifeſti furti reum aſſerit. *Canon IV. Antiſſiodorenſis concilii damnat eos,* qui ſortes de ligno aut pane faciunt. *v. Ant. Delrio Diſ. l. IV. c. II. Addi his poteſt Servius, qui ad Æneidos V. v.* 80.

Farre pio & plena ſupplex venerabor acerra,

ſcribit Farre pio, vel quia exinde ſacrificabant; vel quia mos fuit apud majores, ut divinum ignem farre ſervarent: qui ſi duraſſet in alterum diem, eum aptum rebus agendis ſignificabat. Ἀλφιτομάντεις *Heſychius eoſdem facit cum* ἀλφιτοσκόποις: *eidem Apollinis Epitheton* ἀλευρόμαντις. *Non multum ab his abit* ἀλεκτρυομαντεία. *Zonaras hâc uſum fuiſſe, ut Valentis ſucceſſorem præſciret, ſcribit hunc Iamblichum. Quod quam vere ſcripſerit, alibi examinabo.*

P. 82. *l.* 20. Καπρηγάζεται. *Lege* ἀτραγάζεται. *Lin.* 25. *pro* πάξει *lege* τὰ σημεῖα.

L. 28. Οἷον ψηφιδίων. *Joſephus in* Hypomneſtico *ſic deſcribit. In multis, inquit, templis Oracula erant* τοῦ νεωκόρου τὸ ψῆφον ἐφορῶντος, καὶ ἀπὸ βιβλίου τοῦ χρησμὸν ἀναγινώσκοντος. *Delrio putat hanc divinationem factam fuiſſe per tres lapillos in aquam ſtativam conjectos, & ex obſervatione circulorum quos undulatio faceret: ſed Scholiaſtes in Euripidis Phœniſſas cum Joſepho facit.*

L. 29. Ῥάβδων. *Antiqua admodum divinandi ratio iſta fuiſſe videtur; nec alia fuit quæ* ξύλων *vocabulo comprehenditur. Delrio in hac deſcribenda, ejuſque origine inveſtiganda, alias copioſus, jejunum ſe oſtendit: ſed abunde ei ſuccurret in hac parte Scholiaſtes in Nicandri Theriaca (locum ſupra attigi) ad iſta verba,*

Καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πανακαρπέα θάμνον,
Μάντιν ἐνὶ ζωοῖσι γεράσμιον.——

Ubi inter alia hæc annotat, Μάγοι καὶ Σκύθαι μυρικίνῳ μαντεύονται ξύλῳ. καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τόποις ῥάβδοις μαντεύονται. Δίνων [Δίνων] δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῆς τρίτης συντάξεως, καὶ τοὺς μάντεις φησὶ τοὺς Μήδους ῥάβδοις μαντεύεσθαι. *Addit Metrodori teſtimonium ex libro* περὶ συνηθείας, *qui prodidit*

didit

didit ἀρχαιότατον εἶναι φυτὸν τὴν μυρίκην καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἐν τῇ τοῦ Διὸς πομπῇ ἐστεφανῶσθαι μυρίκῃ, καὶ παρὰ Μήδοις τοὺς Μάγους. Item Apollinem ſanxiſſe vates ταύτῃ μαντεύεσθαι, ipſum in Leſbo ex ea coronam gerere, eoque ornatu ſæpe fuiſſe conſpectum, & inde dici quoque Μυρικαῖον à Lesbiis. Denique Herodotus in IV. & alibi hæc confirmat. Tangit quoque Strabo l. XV. Qualis eſſet hæc divinatio per virgas non eſt dictu facile, quoniam apud varias gentes variam fuiſſe compertum eſt. v. Rhodiginum l. 7. c. 29. Huc pertinent, quæ ubique occurrunt περὶ Δαφνομαντείας. Nam ſi lauri folia igni tradita ſtrepitum ederent, felix omen habuit ea res; ſi muta & tacita jacerent, infelix. Adde his quæ Proclus in libro de Magia, & Trithemius Malef. l. I. in Acremonomantia.

L. 29. Ἡ λίθων. Qualis fuerit in iſta divinatione ritus, non ſatis conſtat. Huc ſpectant quæ Joſephus ſupra dictus habet, ubi inter Oracula numerat τὰ ἐν τοῖς ναοῖς Βαιτύλια διὰ λίθων ἐν τοῖς στοιχείοις περιστρεφομένων. Huc refero, quæ ſcriptor Anonymus περὶ ἤθων κρειττόνων habet. Κινοῦντες ἀτάκτως τὰς ἁγίας εἰκόνας, τὰ μέλλοντα δῆθεν διὰ τῶν κινημάτων αὐτῶν τεκμαιρόμεθα. Servius ad VI. Æn. Simulacra portabantur in lecticis, & mota infundebant vaticinationem: quod fuit apud Ægyptios & Carthaginenſes. De lapidibus Solari & Lunari Proclus in Magia, & poſt eum Damaſcius apud Photium, ubi & de Bætulio agit. Quoniam autem divinatio quædam perficiebatur per Dæmonas incluſos certis lapidibus, poſſis forte etiam huc referre, quæ Nicephorus in Syneſium ſcribit, Δαίμονες δὲ ἀέρος καὶ γῆς θέλγονται τοῖσδε τοῖς λίθοις, ἢ τοῖσδε τῶν βοτανῶν. Huc trahunt multi (faventibus Rabbinis) λίθον σκοπὸν, Levit. 26. v. 1. Addi poſſit Salluſtius de Diis, cap. XV. vide Euſeb. Præp. l. 4. c. 1.

T. 29. Γυρῶν. Refero huc Artocreomantiam, & Sitomantiam, de quibus ſcribunt Trithemius, & Delrio.

L. 40. Μετὰ σοφίας λόγου. Tranſpone, σοφίας μετὰ λόγου.

L. 46. Καὶ ὅτι κρείττων. Alii κρείττονα. Ferri poteſt noſtra lectio.

P. 83. l. 3. Τὰ μὴ γινώσκοντα, γινώσκοντα. Camotius in Metaph. hæc videtur legiſſe; alias certe Iamblichum citat.

L. 4. Ἐντιθέασιν φρόνησιν. Salluſtius de Diis, cap. III.

L. 7. Τὸν τρόπον τῆς μαντικῆς. Modum hunc non ægre quis admittet, ut qui in creando mundo, & gubernando, haud dubie cerni poſſit. Sed & ad majeſtatem Dei multum facit, ut credatur poſſe omnia, ſine ulla ſui immutatione: quod ipſum omnis omnium ſcholarum Theologia de eo docet. v. Proclum in Alcib. cap. Quod providentia percurrit omnia, nullis interim rebus addicta.

L. 9. Οἷς ἐφορᾷς. Lege ὑφορᾷς.

L. 24. Μαντικῆς, διὰ τῶν. Lege τούτων. Coronidis loco in totum hoc de vaticiniis negotium, addantur ea quæ ſcribit Geor. Cedrenus Hiſt. comp. p. 29. ed. Xylandriana.

CAP. XVIII.

P. 83. l. 25. Δέχεται ἡμᾶς ἀγὼν ἐξ ἀγῶνος. Cogor hic contra præſcriptas mihi leges à me ipſo, Scutellii verſionem notare. Hæc igitur ſic reddit. Sed ecce agone uno jam confecto, nos alter aggreditur non minor. Sicut proverbio dicitur, uno relinquente fluctu, excipit alter gravior; fluctus ex fluctu, labor ex labore abs te inducitur, ſubito de cauſis vaticinii venationem inſtituens, an Deus, an Angelus, an Genius quiſquis adeſt apparitionibus, &c. Equidem ſuſpicor plura aliquando in ſuis exemplaribus Scutellium reperiſſe, quam in meo video: ſed ut hæc, quæ de Proverbio miſcet, invenerit, non poſſum adduci ut credam.

L. 33. Οὐχ οἷόν τέ τι τῶν θείων ἔργων δρᾶν ἱεροφορεῖται. *Horatius,* Huc omne principium, huc refer exitum. *v. cap. XIII.*

P. 84. *l.* 5. Πάνταχῃ. *Opinor* πάντῃ, *vel* πάντως.

L. 11. Τὸ γὰρ ἀνθρώπειον φῦλον. *Hierocles de* Providentia *oſtendit imbecillitatem noſtram,* τὸ μήτε ἀεὶ νοεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ νοεῖν μεμερισμένως νοεῖν, ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς ὡς ἴδιον ἀποδίδοται, &c. *Xenocrates ingenioſe comparavit naturam divinam cum iſopleuro, humanam cum Scaleno. Plutarchus.*

L. 31. Σύμφυτόν τι οὐδὲν κέκτηται. *Mallem* οὐδένα δή, *vel* σύμφυτόν τι δ' οὐδέν.

L. 26. Ἀνάγκαις τῆς κλήσεως. *Vide quæ ſupra attulimus ad cap.* 14. *S.* 1. *Pythagoras Rhodius, ſubtiliter in hoc negotio verſatus, obſervârat Dæmonas invocationibus non admodum libenter obtemperare; quinimo invitos & coactos apparuiſſe. Hujus ſententiam ex ipſis Oraculis Porphyrius multipliciter confirmat apud Euſebium l. V. c. VIII. ubi etiam explicat, qualis fuerit illa* ἀνάγκη, πάντως δι' ἀνάγκην φασὶν ἀφῖχθαι, οὐχ ἁπλῶς δὲ, ἀλλ' ὡς τὴν παράνάγκην. *Atque hæc tam manifeſta ſunt, & tot ſtabilita experientiis, ut Iamblicho illud Galeni occinendum putem meritiſſime,* Sophiſtas manifeſtæ contradicere experientiæ ſolere. *Verſus Empedoclis apud Simplicium in VIII. Phyſ. huc ſpectare videntur,*

> Ἐστὶν ἀνάγκης χρῆμα Θεῶν σφράγισμα παλαιόν,
> Ἀΐδιον πλατέεσσι κατεσφραγισμένον ὅρκοις.

Addit Simplicius, Διὰ γὰρ τὴν ἀνάγκην τοὺς ὅρκους τούτους ἑκάτερον παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν.

L. 27. Κρείττων γὰρ ἀνάγκης ἐστὶ ὁ Θεός. *Neque enim animam ſub neceſſitate ponunt, niſi quatenus ſe ipſa in generationem ſubmiſerit, & motui univerſi ſe ſubjecerit. Vide Iamblichi epiſtolæ fragm. ad Macedonium, apud Stobæum.*

L. 36. Τῇ ἐξομοιώσει. *Salluſtius de Diis cap. XIV, & XV. Proclus de* Magia, *multum ponit in* ſimilitudine.

L. 39. Οὐ πάνυ ὡς οὐ γενόμενος παθόντος. *Locum hunc nonnihil vitiatum fuiſſe exiſtimo. Vult autem tum ſacerdotem, tum numina, quæ eum inſpirant, ab omni paſſione vacua eſſe, dum vaticinium perficitur. Certe purgabant vaticinantis phantaſiam certis quibuſdam ceremoniis, ut ad Deum ſuſcipiendum eſſet magis idonea. Vide Plutarchum de* Orac. Defectu, *ſub finem; ubi docet Pythiam non præbere ſe Deo, quando* ἐμπαθὴς *ſit, &* ἀκατάστατος, *ſed cum ſit* ὄργανον ἐξηρτυμένον *&* εὐηχές. *Idem in l. de* Socratis Genio, οἱ τῶν δαιμόνων λόγοι μόνοις ἐνηχοῦσι τοῖς ἀθόρυβον ἦθος καὶ νήνεμον ἔχουσι τὴν ψυχήν. *v. c. VIII. Habent Rabbini ſimilem de ſpiritu Prophetiæ obſervationem.*

CAP. XIX.

P. 95. *l.* 1. Ἀλλ' οὐδ' ὡς ὄργανον. Neque dicendum eſt fatidicum animum eſſe inſtrumentum medium & efficax divinorum; ſacerdotem vero invocantem eſſe velut cauſam efficacem operum divinorum. *Sic Ficinus: unde conjicio aliquid amplius hic eum legiſſe, quam nunc legitur. Nec tamen prorſus mihi placet hæc ejus paraphraſis. Simplicius ſic expono,* ſed neque media aliqua cauſa eſt & tanquam inſtrumentalis; nec eo modo invocanti ſubſervit vaticinans ſacerdos. *Utcunque, vehementer ab Iamblicho diſſentit Plutarchus, aliique, qui non niſi per Pythiam rite & ſolenniter, & multis religioſis ſanctimoniis inſtitutam, Delphis reſponſa reddi ſolita docent. Imo à ſeipſo diſſentit Iamblichus, vide enim cap. XI. & IV.*

L. 7. Μόνος σπουδῆς ἄξιος λέγω. *Puto* ἀξιολόγου. *Si hæc autem vera, ut ſunt quidem veriſſima, quorſum, O Iamblicbe, ingens illud circa Dæmonas alioſque ſpiritus*

tus ſtudium, & labor; ais enim, ὁ Θεὸς μὲν πάντα ἐστὶ, καὶ πάντα δύναται &c. *ais quoque apud Stobæum* Ecl. Eth. *l. II.* Ηνίκα τὰ κρείττονα αἰτίας τῆς* φωνῆς, Θεὸς ἐστιν αὐτῆς ἔφορος· ὁπόταν δὲ τὰ ἐν τῇ φύσει, Δαίμονες. *Nihil igitur quod vires naturæ tranſcendat, ad Dæmonas refers. Sane in hac diſputatione multa affirmat, non quod ipſe vera credat, ſed quod τῇ ὑποθέσει δουλεύει. v. Origenis Hom. XVI.* in Num.

L. 11. Αὐτόματος πάντα ὁ Θεὸς πάρεστιν. *Vide Timarchi fabulam, quam narrat Plutarchus l. de* Genio Socratis. *Et quæ Plato X. Politiæ, prope finem, de Ere Armenio; unde ſua Plutarchus, aut Timarchus hauſit.*

L. 12. Διὰ γενέσεως περιόδων. *Ut Herculi & Sibyllis.* Lumen divinum alii facile arripiunt; alii ad certas circuitiones. *Pſellus in Nazian. Orat.* 42.

L. 13. Οὐ γὰρ ἔτ' ἔσται ἀγέννητ. *Sic lego. Mox* αὐτὸ, & περὶ *non* παρά.

L. 19. Εν τῇ θεουργίᾳ γιγνομένων. *Proclus in* Alcib. Εν ταῖς κλήσεσι καὶ ἐν ταῖς αὐτοψίαις προϊέναι πῶς ἡμῖν φαίνεται τὸ θεῖον, ἡμῶν ἐπανατεινομένων ἐπ' αὐτό. Ad nos videtur accedere divinitas, nobis potius ad eam accedentibus. *Colligas ex his, omnia aliter re ipſa geri, ac videntur; adeoque facilem eſſe hallucinationem, ubi omnia* ἐναντία τὰ πράγματα *feruntur, ut loquitur Plutarchus.*

L. 22. Περὶ τῆς προνοίας τοῦ παντός. *Salluſtius cap. IX.*

L. 36. Οποίας οἱ Θεοὶ μόνοι γινώσκουσιν. *Ergo quod ab initio promiſit, non præſtat; neque enim hæc eſt* ἀπορημάτων λύσις. *Sane nec ipſe Porphyrius valuit exponere rationem, qua incorporeæ res deſcendunt in noſtra corpora; & ſatis habuit in* Sentent. *XXIX dixiſſe, quod* δι' ἐκστάσεως ἀρρήτου ἡ εἰς σῶμα σύνερξις. *Confer cum his, quæ Irenæus l. II. cap. II. de Creationis poteſtate ſcribit. Æquiorem oportuit fuiſſe Porphyrium erga Chriſtianæ fidei myſtas, qui in religione ſua quædam* ἄρρητα *eſſe confeſſi ſunt.*

CAP. XX.

P. 86. *l.* 6. Ταύτης πάλιν ἐκ μικρῶν αἰσθημάτων ἐγκείμενα. *In hac fuiſſe ſententia quendam videas apud Plutarchum de* Oraculorum Defectu; *ait enim* ἡ ψυχὴ τὴν μαντικὴν ἔχει καὶ νῦν, ἀλλὰ τυφλοῦται διὰ τὴν πρὸς τὸ θνητὸν ἀνάμιξιν αὐτῆς καὶ σύγχυσιν. *Sunt & alia multa ibidem his conſona. Pſellus ad Ariſtotelem de* Divinatione per ſomn. *vocat* μικρὰς κινήσεις καὶ τύπους. *Recenſet Iamblichus opinionem nonnullorum de anima apud (Stobæum Ecl. Phyſ.* 108.) *qui omnia, etiam* τὰ πρεσβύτερα γένη, τὸν νοητὸν κόσμον, Θεοὺς, δαίμονας *in ea* ἐνιδρύουσι. *In hac fuiſſe opinione, licet minus firmum, aſſerit Porphyrium. Adde his Scholion Ficini ad c. VIII. l. III. Ennead. V. Plotini, ubi formæ intellectuales dicuntur habitus, & quidem naturales.*

L. 18. Ανθρωπίνη ψυχὴ καταδέχεται ὑφ' ἑνὸς εἴδους. *Opinor* κατέχεται, *quod in textum admiſi. Vide quæ ipſe apud Stobæum in Eclog. Phyſ. p.* 108, 109. & 111. *ex veteribus hac de re collegit. Pro* αὐτοῦ *repone* αὐτῇ.

L. 20. Υπὸ τοῦ σώματος πανταχόθεν ἐπισκοτεῖται. *Hanc ſententiam multis exequitur in* Protrept. *capp.* 13, 15, & 17. *Porphyrius* Sentent. *XXXII. Servius ad VI. Æneidos. ubi explicat illa verba*

—Lethæi ad fluminis undam;

item illa

Principio cœlum ac terras——

Habes & apud Plutarchum de Def. Orac. ψυχὴ ἐκτυφλοῦται διὰ τὴν πρὸς τὸ γεῶδες ἀνάκρασιν τοῦ σώματος. *Idem canit Auctor* Sap. Solom. *capite IX. v.* 15.

L. 21. Αμέλητα ποταμόν. *Plato commemorat X. Polit.*

L. 21. Εἴη Λήθης ὕδωρ. *Porphyrius,* Ζῶσι μὲν οὖν τοῦτον τὸν βίον αἱ ψυχαὶ μετ' ἀνάγκης· διὰ λήθης αὐτὸν διεξάγουσι. *Contra hæc diſputat Irenæus l. II. c. LX.*

L. 22. Αγνοιαν καὶ παραφροσύνην. *Gnoſtici animam corpori includunt διὰ παρά-*

 νοιαν

νοιαν & παρέκβασιν. Porphyrius ait ſequi ejus in corpus delapſum ἄγνοιαν, σκότωσιν, νηπιότητα. Servius; Anima cum cœperit in corpus deſcendere, potat ſtultitiam & oblivionem. *Irenæus libro II. c. LIX.* Introeuntes animæ in hanc vitam, ab eo qui eſt ſupra introitum Dæmone, priuſquam in corpora intrent, potantur oblivione. Hoc ipſum unde ſcis, O Plato, cum ſit nunc in corpore anima tua? Si enim Dæmonem, & poculum & introitum reminiſceris, & reliqua oportet cognoſcas. *Reſpondebunt Platonici hæc omnia cognoviſſe Platonem ex narratione, quæ circumferebatur de Ere Armenio; qui Lethes aquam non biberat. Plura pro Platone adfert Olympiodorus in Phædonem capp.* 25, 31, 32. *ubi de reminiſcentia Platonica in utramque partem diſputat. Et forte Proclus, qui de Ere ſcripſit, ſed ad nos non pervenit illud opus.*

L. 22. Παθῶν δεσμόν. *Porphyrius*, ψυχὴ καταδεῖται πρὸς τὸ σῶμα, τῇ ἐπιστροφῇ τῇ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἀπ' αὐτοῦ. *Et* ψυχὴ ἔδησεν ἑαυτὴν ἐν τῷ σώματι. *Macrobius libro I. in Som. Scip. c. XI.* corpus δέμας, hoc eſt vinculum, & σῶμα quaſi quoddam σῆμα, *i. e.* animæ ſepulcrum. *Et Cicero*; qui è corporum vinculis tanquam è carcere evolaverunt. *Philolaus Pythagoréus apud Cl. Alex. innuit hanc fuiſſe antiquitus receptam opinionem; ait enim veteres Theologos & vates perhibuiſſe, ὡς διά τινας τιμωρίας ἁ ψυχὰ τῷ σώματι συνέζευκται, καὶ καθάπερ ἐν σώματι τούτῳ τέθαπται.*

L. 23. Εἴτε ζωῆς ὑστέρησιν. *Scutellius recte legit* στέρησιν. *Porphyrius vocat* ὕφεσιν *δυνάμεως, &* κένωσιν. *Alii* ἀσθένειαν. *Plutarchus de* Defect. Orac. Ἐνίαις [ψυχαῖς] συμβαίνει μὴ κρατεῖν ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑφιεμέναις καὶ ἀναλυομέναις πάλιν σώμασι θνητοῖς, ἄλαμπῆ καὶ ἀμυδρὰν ζωὴν, ὥσπερ ἀναθυμίασιν, ἴσχειν.

L. 26. Ὑπὸ παντὸς εἱρμοῦ. *Scutellius videtur expreſſiſſe* εἱργμοῦ. *Iamblichus iſta dictione utitur, hac de re, in* Protrepticis.

L. 31. Τούτῳ μόνῳ καί. *Oportet aliter legi iſta. Hoc ſolo potentes efficimur, in quantùm participando & radios divinos hauriendo, divina operatione fruimur. Sic igitur*; ποιεῖν τὸ, *vel* τῷ.

L. 37. Οἰκεῖαν πληρότητα. *Legunt alii recte* ἰσχὺν τελ. νῦν.

P. 87. *l,* 1. Ἀλλὰ ἄρα ἡ θεουργὸς ἐνέργεια ἐστί. *Johannes Scotus Heruligena (ita vere appellatur; fuit enim gente Herulus, non Hibernus) in libro III.* περὶ φύσεων μερισμοῦ, *cap. I. de Apparitionibus cauſarum primordialium, i. e. naturarum ſeparatarum, ſic loquitur.* Modo quodam incognito, ultraque naturam reperto, in Theophaniis ſuis, mentibus contemplantium conformantur. *Et alibi idem*, Multipliciter & infinite, divino radio illuminante, in Theophaniis ſuis ſolent apparere.

L. 5. Τούτῳ τῷ λόγῳ. *Lege* τούτῳ γε τῷ. *Lin.* 9. *aliquid deeſt.*

CAP. XXI.

L. 13. Μικτόν τι εἶδος ὑποστάσεως. *Certam quandam & peculiarem, nec uſitatam, nec veri nominis hypoſtaſin intelligit. Illuſtrabit hæc Ficinus in Plotini Ennead. V. l. VI. c. I.*

L. 18. Εἰ γάρ που τι ἐκ δυοῖν ἓν ἀποτελοῖτο, ὁμογενὲς τοῦτο καὶ ὁμοφυὲς, καὶ ὁμοούσιον. *Non recte procedit in his Iamblichus; & errat ex ignoratione elenchi. Porphyrius de Hypoſtaſi loquitur, Noſter de Phyſi accipit. Verum eſt, quoties natura ſit compoſita, partes concurrentes habere iſtas, quas poſuit, conditiones. Confirmabo hæc S. Maximi verbis ex cap.* περὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως. *Ait igitur*, Ἡνίκα συνθετὸς γίνηται φύσις, δι' ὁμόχρονα τὰ μέρη ἐστί. *Exemplum addit*, ὡς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀποτελεῖται σῶμα: *Ex anima & corpore homo; neque enim præexiſtit anima.*

Porro non negabit Iamblichus hominem eſſe ἕν τι; *Nec dicet tamen corpus & animam ejuſdem eſſe naturæ, ſive eſſentiæ; hoc eſt* ὁμοούσια; *imo nec* ὁμόφυλα, *ſi* προϋπάρξιν, *ut ſolet, tueatur.*

L. 24. Οὐ μέντοι τὸ παντελῶς ἐξῃρημένον. *Contra hanc aſſertionem repono; hominem compoſitum eſſe ex anima & corpore; hoc tamen longe illa inferius eſſe & deterius. Sed unio hypoſtatica, (quam hic intelligit Porphyrius, & non vult Iamblichus intelligere) hoc quoque fieri poſſe oſtendit.* Ὑποστατικὴ ἕνωσίς ἐστιν ἡ τὰς διαφόρους οὐσίας ἢ φύσεις εἰς μίαν ὑπόστασιν συνάγουσα. *Ita Pſellus in* Capitibus de fide; *& S. Maximus,* ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις μίαν ὑπόστασιν τῶν ἑνωμένων ποιεῖ σύνθετον, σώζουσα τὰς συνελθούσας πρὸς ἕνωσιν φύσεις, καὶ τὴν τούτων διαφοράν. *Et hac quidem ratione Platonici, qui animam praexiſtere volunt, commode ejus cum corpore unionem explicare poſſint; haud aliter intelligibilem, ex eorum principiis. Aiunt enim corpus ineſſe animæ, & animam ineſſe Deo. Quod quidem, ſi S. Maximo fides, propriiſſime dicitur* ἐνυπόστατον.

L. 25. Ἕν τι εἶδος. *Lege* ποιεῖ ἕν τι.

L. 26. Εἰ γὰρ ἀμικτόν ἐστι τὸ θεῖον. *Vocabulum* μικτὸν, *quo ſupra uſus eſt Porphyrius, præter Porphyrii mentem, adarctius ſignificatum reſtringit. Cæterum Divinitatem poſſe cum humanitate coaleſcere non debet negare is, qui in vita Pythagoræ ſcripſit Pythagoram fuiſſe* ὄντως τὸν Ἀπόλλω. *Sed nec ii, qui Æſculapium ſub forma humana Deum fuiſſe crediderunt; inter quos Julianus Apoſtata, Iamblichi diſcipulus. Porphyrius l.* 2. *Symmictωn ſcripſit,* Οὐκ ἀπογνωστέον δὲ ἐνδέχεσθαί τινα οὐσίαν παραληφθῆναι εἰς συμπλήρωσιν ἑτέρας οὐσίας, καὶ εἶναι μέρος οὐσίας, μένουσαν μετὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν μετὰ τοῦ συμπληροῦν ἄλλην οὐσίαν, ἕν τι σὺν ἄλλῳ γινομένην, καὶ τὸ καθ' ἑαυτὴν ἓν διασώζουσαν· καὶ τὸ μεῖζον, αὐτὴν μὲν μὴ τρεπομένην, τρέπουσαν δὲ ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἂν γένηται, εἰς τὴν ἑαυτῆς ἐνέργειαν τῇ παρουσίᾳ. *v. Nemeſ. de Homine.*

L. 29. Τῆς συγκράσεως. *Plutarchus de* Def. Orac. δοκεῖ μάλιστα τοιαύτην πρὸς τὸ μαντικὸν πνεῦμα λαμβάνειν σύγκρασιν καὶ σύμπηξιν ἡ ψυχὴ, οἵαν πρὸς τὸ φῶς ἡ ὄψις ὁμοιοπαθὴς γενομένη. *Nam oculus videnti facultate prœditus, ea non utitur, niſi lux cooperetur, & animi vis divinatrix opus habet divino radio, quo acuatur & incendatur. Vim ergo habent animæ innatam, ſed* ἀμυδρὸν *&* δυσφάντασον, *quæ tamen ſæpe efflorescat in inſomniis, & alias, quoties* οἰκείαν κρᾶσιν πρὸς τοῦτο ἡ ψυχὴ λαμβάνοι. *Plotinus Enneade V. l. III. c. XVII.* ψυχὴ ἀφώτιστος, ἄθεος. *Finis animo verus eſt lumen à Deo accipere, & ipſum ipſo perſpicere. Lucem Iamblichus, apud Priſcianum Lydum, facit* ἀσώματον. *Ergo qualis eſt lucis & oculi, talis eſt divinæ illuminationis & animæ unio.*

P. 88. *l.* 1. Δῆλον ὅτι ἰσάξιος γένους. *Ariſtoteles affirmat ſupremum æthera circumferri motu cœleſtium corporum, nec ſuum habere motum, nec tamen ejuſdem eſſe formæ cum cœleſti. Neque enim ſi alteri quid inſit ſupra ejus naturam, id ſtatim evehitur in naturam ejus, quod ei ineſt.*

L. 5. Αὐτὴ ὁρμᾶσθαι. ὃ δὲ δυνάτωτατον ὧν λέγουσί τινες, ὅτι. *Diverſam ſententiam in his parit incerta diſtinctio. Sane Ficinus ſic legit,* Ὁρμᾶσθαι· ὃ δὲ δ. *Vertit utique*--A Deo ſuſcipere: quod eſt abſurdum, præſertim quia hinc admittitur, quod Dii elementorum inſtar coibunt in effectibus ſuis *&c. Scutellius autem,* ſuſcipiet. Quod autem graviſſimum eſt. *Nibil novi argumenti deprehendo, & puto Ficinum verum vidiſſe. Poteſt interim alicui videri ſic legendum,* καὶ αὐτὴ ἀπ' ἐκείνης ὁρ.

L. 10. Συμμίξεως, ὅσπερ ἔχει. *Lege* ὃ περιέχει. *Melius Porphyrius in* Sent. *S. XXXV.* Οὐ γὰρ σωμάτων σύνοδον σκεπτέμεθα, ἀλλὰ πραγμάτων παντελῶς ἐκβεβηκότων ἀπ' ἀλλήλων κατ' ἰδιότητα ὑποστάσεως· διὸ καὶ ἡ σύνοδος ἐκβεβηκυῖα τῶν θεωρουμένων εἰωθότων ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων. οὔτε οὖν κρᾶσις,

 ἢ μίξις,

ἡ μίξις, ἡ σύνοδος, ἡ παράθεσις, ἀλλ' ἕτερος τρόπος.

L. 13. Ἓν ἔσται ἐκ δυοῖν. *Proclus* Inſtit. c. 24. Πᾶν μετέχον οὐχ ἕν, ἅμα καὶ ἕν.

L. 15. Εἰ δὲ ὡς ἕτερον ἀμφοῖν. *Sed nec hoc ſequitur. S. Maximus, ubi Hypoſtaticam unionem declarat; Hæc, inquit, cernuntur in corpore & anima. Una ex utroque conſit hypoſtaſis compoſita: Servat autem in ſe naturam perfectam utriuſque ſc. corporis & animæ,* καὶ τὴν τούτων διαφορὰν ἀσύμφυρτον, καὶ τὰ ἰδιώματα ἀσύμφυρτα καὶ ἀσύγχυτα. *Quæſtionem autem hanc ſolvit Philoponus in reſponſione ad VI. argumentum Procli de mundo: poſt nonnullas rei illuſtrationes, addit*--ſed neque animas, quæ numine afflatæ ſunt, & ultra naturam ſuam futura cognoſcant, eo quod à Deo ipſis veniat potentia, à reliquis animabus differre dicimus.

Quæro autem quid velit Iamblichus per ἀμφοῖν? *Opinor,* ψυχὴν *&* τὴν ἔξωθεν θείαν ἐπίπνοιαν. *Non facile evincet* ἐπίπνοιαν *eſſe* ἀΐδιόν τι, *utpote quæ ſit tranſiens Dei actio. Deinde ipſe Iamblichus in libris de* Theologia Chaldaica, *teſte Damaſcio, affirmabat, ne ipſos quidem Angelos eſſe* αὐτοτελεῖς ὑποστάσεις, *ſed meras* ἐλλάμψεις; *id de* ἐπιπνοίᾳ *multo tutius dici poſſe videtur. Hæc ſi admittat, nihil erit aut veri in his,* διαλυθήσεται ἐξ ἀϊδίων ὑφεστηκός; *aut periculi, ſi diſſolvatur tale compoſitum. Suſpicor interim Iamblichum per hæc jamdudum oblique notaſſe* ἐνσάρκωσιν Θεανθρώπου; *cujus tamen veritatem hoc loco ſi defendere vellem, viderer forte id importune & minus neceſſario facere. Illud tantum dixerim contra Iamblichum, (quod erit argumentum ad hominem,)* Divina opera non fieri ſecundum modulos & rationes humanas, ἀλλὰ διὰ τοιαύτας, ὁποίας (*ut ejus verbis loquar*) οἱ Θεοὶ μόνοι γινώσκουσι. *Plotinus Ennead. VI. l. VII. c. XXXV. de viſione divina & anima vidente, verba ea facit, quibus hæc admodum illuſtrari poſſint.* Ἔρχεται δ' ἡ θεὰ εἰς ψυχήν, καὶ τὰ δύο ἓν γίγνεται. *Deinde* μήτε ἐν τόπῳ εἶναι, μήτε ἐν τῷ ἄλλῳ, ἐν οἷς πέφυκεν ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι. διὸ οὐδὲ κινεῖται ἡ ψυχὴ τότε, οὐδὲ ψυχὴ τοίνυν, *&c. Si quæras ab eo quomodo hoc fiat, reſpondet alibi,* ἄφελε πάντα. *v. etiam cap. XXX. ejuſdem Enn. & libri. Duas* φύσεις τελείας, *aut duas* ὑποστάσεις τελείας *negant Græci Theologi poſſe in unam naturam, aut in unam hypoſtaſin coire. In hac hypoſtaſi, de qua Porphyrius loquitur, divina inſpiratio (ſive viſio) nec perfecta dici poteſt natura, nec hypoſtaſis. Ut igitur nulla talis hypoſtaſis detur, qualem in hoc negotio ſupponit Porphyrius, tamen non fuerit impoſſibilis, quod contendit Iamblichus. Plura qui velit de tota vi dictionis* ὑποστάσεως, *legat Nazianzeni orationem XLI. & in eam ſcholia Nicetæ, & Eliæ Cretenſis; item S. Baſilium (ſive Gregorium Nyſſenum, nam utrique idem opus tribuitur) de differentia* οὐσίας *&* ὑποστάσεως; *& Maximum Monachum, ſive, qui eum deſcripſit, Michaelem Pſellum in capitibus 1, 2, 3. & 4. de Fide. Vide etiam S. I. c. XIX. p. 33. l. 35. &c.*

L. 20. Νοήσομεν. *Si cum Feſchio legas* νοήσωμεν, conſideremus amplius; *ad caput proximum hæc referentur.*

CAP. XXII.

L. 25. Ἡ ψυχὴ γεννᾷ δύναμιν φανταστικὴν τοῦ μέλλοντος. *Locus ſane impeditus eſt; ex eo tamen Ficinus ſenſum commodum confecit, & nos eum ſecuti. Quod autem Scutellius vertit* per potentias Genii, *non ſatis video, cur mutaret numerum, nam* Δαίμονας *hic retineri poſſe, etiam oſtendit capitis XXXI. comma,* Τί οὖν αἱ ἐνοῦσαι ἐν ταῖς ὕλαις δυνάμεις στοιχείων τῶν διαιρουμένων εἰσί. *Videtur autem* ἀνακόλουθον *quod adjungitur,* καὶ μάλιστα ἡ ἀπὸ τῶν ζώων εἰλημμένη.

L. 27. Κινημάτων. *Quæ ſupra* αἰνίγματα *dixit. Ad hæc evertenda quæ*

nunc

nunc diſputat Iamblichus diligenter recognoſce, quæ conceſſit cap. 3. de vita animæ ſeparatæ, & quæ de phantaſia tradit apud Priſcianum Lydum, ipſo initio, de Phantaſia ex Theophraſto. *Ait enim,* πάσαις ταῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς παραπέφυκεν ἡ φαντασία, καὶ πάσας ἀποτυποῦται, καὶ ἐκμάττεται τὰς τῶν εἰδῶν ὁμοιότητας. *Et rurſus,* ἀποτυπουμένη τὰς πάσας τῆς ψυχῆς ἐνεργείας. *Et mox* τὰς ἄλλας ἀποτυποῦται ζωάς, κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον, καὶ αὐτὰς τὰς λογικάς τε καὶ νοερὰς ἐνεργείας. *Si igitur divinare poteſt anima per vitam & operationes ſeparatas (quod conceſſum eſt cap. 3.) divinabit etiam per phantaſiam, ut quæ iſtis omnibus connata ſit, eaſque tanquam ſpeculum fidele repræſentet.*

L. 34. Εἰ γεννητοὶ καὶ φθαρτοὶ οἱ δαίμονες. *Plutarchus libro de* Defect. Orac. Ὁ δὲ Ἡσίοδος οἴεται καὶ περιόδοις τισὶ χρόνων γίνεσθαι τοῖς δαίμοσι τὰς τελευτάς. *De morte autem geniorum, & Panis quidem nominatim, longam inibi fabulam narrat Æmilianus. Ariſtoteles 2. Metaph. c. 4. negat nutriri; aliter, quommodo* ἀΐδιοι*? Porphyrius II. de Abſt. S. XLII. ait eorum* σῶμα πνευματικὸν *nutriri nidoribus. Cur in ſacris Cereris fletus & luctus,* παθῶν *indices habebantur? aut his oblectabatur, aut non? utrunque paſſionem inducit. De Nymphis neſcio quis poetarum non eleganter cecinit,*

Νύμφαι μὲν κλαίουσιν ὅτε δρυσὶν οὐκ ἔνι φύλλα,
Νύμφαι δ᾽ αὖ χαίρουσιν, ὅτε δρύας ὄμβρος ἀέξει.

P. 89. *l.* 1. Δεινότερον· εἰ ἀπὸ τῶν ὑστέρων. *Sane nunquam hoc voluit Porphyrius. Alios oportet intelligat Dæmonas. Unde quæ ſequuntur fere omnia, in hoc capite, ſunt* ἐξαγώνια. *Cæterum qui univerſam Platonicorum de Dæmonibus doctrinam ſcire velit, adeat Proclum in* Alcibiadem *priorem, & Olympiodorum in* Phædonem.

L. 25. Ἐχόντων, οὐσία. *Lege* οὐσίαν, οὐσία.

L. 32. Μεταλαμβάνοντος. *Feſchij cod.* μεταλαμβάνοντος ἢ ἀπογεν. *Quod, quale ſit, neſcio.*

L. 36. Εἰ μὴ ἄρα τις λέγει τῇ ἀπὸ τῶν ζώων ὕλῃ τοὺς δαίμονας ἐπιβεβηκέναι. *Platonicæ ſcholæ ſectatores* δαιμονίαν ἐπιστασίαν *ſuper omnia ſublunaria conſtituunt; quibuſdam autem animalibus Dæmonas magis gaudere credunt. Origenes IV. contra Celſum,* Moſes, quod admiratione dignum exiſtimo, conſiderans quid cognationis cum quibus Dæmonibus habeant ſingula animalia, in Conſtitutionibus de Animalibus (*ſic enim verto* ἐν τῇ περὶ ζώων διατάξει, *non autem,* perveſtigatis eorum ordinibus) omnia pronuntiavit impura, è quibus præſagia ſumunt Ægyptii, cæterique homines. *Eſſe quoque quorundam animalium certas partes, quæ, ſi comedantur, ad divinationem plurimum faciant. In his cor Galli, Aſpalacem, Accipitrem, Epopem numerant. Vide Porphyrium II. de Abſtin. S. XLVIII. Sed & plantas & lapides nonnullos laudant, Cricbiſon, Laurum, Raccinum, Cepam, Squillam, Corallum, Adamanta, Jaſpidem, Mnizurim. v. Proclum de* Magia. *His addit Syneſius* Κρῆσσαν βοτάνην, πέτρον Αἰγύπτιον, ὀστοῦν ἰβηρικόν.

L. 45. Εἴσονταί τι περί. *Dæmonas* περισύλους, ἐνύλους, περιγείους, *quoniam longiſſime abſunt à veritatis fonte, nihil veri ſcire confirmatur ex Oraculo prius laudato.*

P. 90. *l.* 3. Προγιγνώσκειν. *Lege* προγιγνώσκειν μέν. *l.* 4. ἀπὸ *pro* ἐπὶ τ.

CAP. XXIII.

L. 7. Αἱ δ᾽ ἐπὶ τῇδε ἐπιστάσεις ἀνάγονται. *Non poſuit Porphyrii verba; oblique tantum tangit. Videtur autem Porphyrius affirmaſſe ſomnia divinatoria partim à nobis, partim aliunde oriri; quorum primum non concedit Iamblichus. Vide autem an non hæc extra ſuum locum hic ponantur.*

L. 15. Ἐπιβαλλόμενοι. *Scutellius addit* quæ tamen magno negotio elaborantes ſæpe non valemus aſſequi. *Feſchius*, καὶ πραγματευόμενοι πολλάκις οὐκ ἐπιβαλλόμενοι.

L. 16. Συνεπόμενον ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. *Videtur hîc aliquid excidiſſe, quod evenit propter repetitionem vocis* ἔξωθεν.

L. 24. Τὸ πλῆθος ἐφ' ἡμῶν. *Lege* ἐφ' ἡμῶν.

CAP. XXIV.

P. 91. *l.* 3. Εἰ γὰρ πάθος ψυχῆς. *Vide S. hujus cap. II. l.* 4.

L. 26. Καταλαμβάνεσθαι τὰς αἰσθήσεις. *P.* 61. *l.* 5.

L. 28. Γνώρισμα. *Iamblichus apud Priſcianum*; *Phantaſia* οὐ κατὰ παραδοχὴν ἔξωθεν ὡς ἡ κηρὸς διαπλαττομένη, ἀλλ' ἔνδοθεν ἐγειρομένη *poteſt* ἀπὸ τῶν τῆς αἰσθήσεως κινεῖσθαι. *Teſtatur experientia.*

L. 30. Περιστρεφθέντες ἀτμοί. *Videntur ſuffumigationes inſtituiſſe, eo quod numine preſente vel loquente ſuaviſſimus odor omnia replere ſolitus ſit. Hinc Orphicorum Thymiamata. Teſtimonia præbet Plutarchus l. de* Defectu Orac. Odores quoque compoſitos colligebant in unum, divina ſymbola; *Proclus* de Sacrif. & Magia. *Hinc capiendus Virgilius in Ecloga Pharmaceutriæ*,

Verbenaſque adole pingues, & maſcula Thura.

Odores adhibitos memorat Pauſanias in templo Cereris, quod erat Patris Achaiæ, quoties Oraculum ſciſcitabant. Vide quæ Kircherus collegit Oedipi Tom. II. p. altera, claſſe XII.

L. 33. Αἱ ἐπικλήσεις. *Lege* αἵ τ' ἐπικλήσεις.

P. 92. *l.* 1. Οὐκ ἀληθῶς. *Legunt alii* οὐ καλῶς τοπάζει.

CAP. XXV.

L. 15. Δεῖ δὲ ἀρχῆς διελέσθαι διχῇ τὰ εἴδη τῆς ἐκστάσεως. *Diviſionem hanc non ægre admittimus. Poſterius membrum cum ſuis* ἰδιώμασι, *veris & ſanctiſſimis ſacræ paginæ Prophetis convenit. Exterorum vatum vix quiſquam ex admiratoribus meminit, qui non iiſdem furorem & mentis abalienationem, & merum, ut ſic dicam, Oreſteiſmum attribuat. Scio autem Plotinum Ennead. V. l. VII. c. XXX. à vocabulorum inopia cauſam arceſſere, quod ſacram ecſtaſin per μέθυσιν, & ἡδονὴν, & alia ſimilia exprimere cogatur. Enimvero Plato in Ione, ubi hanc ipſam diviſionem ponit, eiſdem dictionibus ſine ulla medela, utitur. Ariſtoteles Sect XXX. Probl. I. agnoſcit* νοσήματα μανικὰ ἢ ἐνθουσιαστικά. *Sibyllas & Bacides, & omnes entheos fieri exiſtimat, aut ex morbo, aut ex naturali temperie. Cicero* Furoris divinationem *Sibyllinis verſibus contineri creditam ait*; *Et* terræ vis Pythiam incitabat, naturæ Sibyllam.

L. 18. Τὰ δὲ τοῖς ἀνθρώποις συμφερόμενα. *Hi qui divinitus afflantur, atque rapiuntur, animadvertunt quidem ſe grandius aliquid in ſe habere, quamvis quid illud ſit, minime noverint. Ficinus, ſive Plotinus l. III. c. XIV. Ennead. V.*

L. 25. Υπερέχουσι πᾶσι. *Lege* πάσης.

L. 36. Μελαγχολίαις, ἢ ταῖς μέθαις. *v. quæ ex Ariſtotelis Theologumenis adduxi, cap. XI.*

P. 93. *l.* 1. Τοιαύτη παραγωγή. *Scutellius*, dejectio.

L. 8. Ἡ δὲ τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐνεργοῦσα. *Non conſtat hæc ſententia, nam præterquam, quod aliquid hic deſideretur, etiam χαλεπῶς & θορυβωδῶς legerem, ſi vel unus è ſcriptis faveret.*

L. 20. Πάντων δὲ ἡ κατὰ. *Forte* ἥκιστα.

L. 26. Ωρισμένας κατὰ μίαν ἐνέργειαν. *At magna eſt & multiplex in divinis inſpirationibus varietas, quod ipſum ſupra faſſus eſt Iamblichus, capite nono & decimo*; *ubi ait ſecundum diverſos Deorum ordines & vires aliter atque aliter ſe habere*

bere inſpiratos homines. Porro omnia Oracula non æque clare reddebant reſponſa. Sane à Dodona ſæpe currebatur ad Oraculum Delphicum, ut quod ibi ænigmatice, hic dilucide caneretur: nec addam (quod tamen compertiſſimum eſt ex certiſſima hiſtoriarum fide, & rerum eventibus) non raro ab omni veritate alieniſſima effata fuiſſe. Apollo Clarius de ſuis Oraculis veriſſime,

Ἐν δ' ἀπάτη παύρη συνέσις, καὶ νῦς ἀλαπαδνός.

L. 35. Πάντα δὲ τὰ τοιαυτ. *Lege* πάντα δὴ οὕτω τά.

L. 37. Ἐναντία φερόμενα. *Cod. R.* μεταφερόμενα.

Ὡς ἐριστικῶς περιπλανωμένοις. *Porphyrio reponit, quæ Porphyrius Boetho objecit, in libris de Anima.* Τὰ μὲν τῶν ἐννοιῶν, καὶ τὰ τῆς ἱστορίας ἀναμφιλέκτως συνίστησι τὴν ψυχὴν εἶναι ἀθάνατον. Οἱ δὲ εἰς ἀπόδειξιν παρὰ τῶν φιλοσόφων κομισθέντες λόγοι δοκοῦσιν εἶναι εὐμετάτρεπτοι, διὰ τὴν ἐν πᾶσιν εὑρεσιλογίαν τῶν ἐριστικῶν. Animæ immortalitas extra dubium ponitur, ſi attendamus ad communes notiones & hiſtorias; probationes autem, quas Philoſophi de ea adferunt, facile evertunt contentioſi & arguti ſophiſtæ.

CAP. XXVI.

P. 94. *l.* 5. Εἰ τῆς ὅλης ὑποθέσεως φαινομένης μόνον. *Sic Feſchius. Initium hujus capitis plane* ἰλιγγιᾷ. *Ficinus diſſimulavit, breviter pauca (ut licuit) excerpens; Scutellius alio ordine, & textu legit. Interim dum melior lux ex codice emendatiore affulſerit, conjecturis agam.* Εἰ τῆς ὅλης, *lego* εἴ τις, *vel* εἴ τις τῆς: ὑποθέσεως *non legit Scutellius, ſed* συνθέσεως; *nam vertit,* farrago, *& recte Poſt* ὑδαμῶς *ſubnectenda videntur iſta,* τολμᾷ λέγειν, ὡς ἔνεστι *ad* τυγχάνειν. *Deinde reliqua ad hunc modum conſtituenda.* Ποία γὰρ ἀρχὴ τῶν ἀληθῶν παρὰ τοῖς ἐκ πάθους ἢ νοσήματος ὁρμωμένοις, καὶ ἁπαπλῶς πάντη διακειμένοις. ἢ τις ἀφορμὴ &c. τῇ ἀπὸ τῶν ἀνοήτων ἐπιβολῇ. *Vel* τῆς ἐπὶ τῶν ἀνοήτων ἐπιβολῆς, *Scutellius*---in adeo inſanientium comprehenſione. *Pro* ἐνυπάρξει *bene cod. Feſchianus* ἐνυπάρξεις.

L. 14. Εἰκῆ φερομένοις συμπίπτει γράφεσθαι. *Scutellius* συμπίπτειν γράφεται, *vidit vetus mendum. Idem plura hic interponit; in tantis tenebris præſtat premere veſtigia, quam cum periculo progredi. In hunc totum locum Ficinus ſic ſcribit.* Non eſt putandum divinum vatem incidere in veritatem caſu, ſicut inſani ſolent aliquando: nec etiam paſſione quadam naturali, ſicut & animalia ſolent pati ſæpe à partibus quibuſdam mundi futurum aliquid inchoantibus, & jam in aere quodam modo facientibus, prius quam in terra.

L. 29. Ἐμπέφυκε πρόσλ. *Lege* πρόληψις. *lin.* 32. ὀξύτητα, *&* τινα. *l.* 34. οὐδέπω δέ.

P. l. 7. Οὐκ ἀεὶ δέ. *Scutellius legit* οὐκ ἀεί ἐστι. *Favet cod. Regius. Deinde lin. proxima* ἀληθὲς ἐροῦσι, vera pronunciant,

L. 10. Ἐν κυβερνητικῇ τε καὶ ἰατρικῇ. *Origenes (l. IV. contra Celſum) Gubernatores & Medicos* ἔκ τινος πείρας καὶ τηρήσεως *multa prædicere concedit,* οὐ δή που παρὰ τοῦτο θείους τις αὐτοὺς εἶναι φήσει. *Similia tradit Anonymus in Tetrabl. Ptolemæi, p.* 6, *&* 9.

L. 19. Συμπεπληρωμένη τε. *Lege* συμπεπληρωμένη τε τ. *Ita Regius, cum Feſchiano.*

L. 21. Τῶν ὅλων ὥσπερ παρόντων. *J. Fr. Picus Mirandula, l. I. c. VI. de Prænotione;* Ideo prophetæ præteritum (*addo, & præſens*) pro futuro ponunt ſæpe ob indubiam, & certitudinem maximam. *In Epitomis Theodoti adfertur tanquam Pantani obſervatio, quod Prophetia utatur* τῷ ἐνεστῶτι ἀντὶ τοῦ μέλλοντος, *imo &* τῷ ἐνεστῶτι ἀντὶ τοῦ παρωχηκότος. *In Sibyllinis Oraculis ſublata erat*

hominum & temporum deſinitio. Quæ poterat in iſtis eſſe certitudo, ſublatis omnibus circumſtantiis, quibus res determinantur.

CAP. XXVII.

L. 24. Συμπάθεια τῶν ὡς ἐν ἑνὶ ζώῳ. *Hæc ſupra cap. XVI. ex Syneſio illuſtravi. Addo Clementem Alex. apud quem hanc fuiſſe Chaldæorum perſuaſionem reperias Strom. VI.* Ὑπὸ πλανητῶν καὶ συμπάθειαν οἱ Χαλδαῖοι πάντα γίνεσθαι νομίζουσι τὰ περὶ τὸν θνητὸν βίον. *Confer S. X. cap. III.*

P. 96. *l.* 9. Ὡσαύτως ἄλλοτε. *Lege* ὡσαύτως καὶ τὴν ἄλλοτε. *Feſchius.*

L. 43. Τῆς μηνύσεως ἐν στερεοῖς πέρασι. *v. quæ ad cap. XXV. in contrarium diſputavi.*

P. 97. *l.* 1. Ἐὰν δὲ ἐξ ἡμῶν εἶναι λέγει τὴν μαντικήν. *S. Auguſtinus l. X. de* Civit. *cap. XI. quoniam integram legit Porphyrii epiſtolam, cujus* τε μέρη *nobis apponit Iamblichus, hæc optime intellexiſſe credendus eſt. Ait igitur,* Quærit Porphyrius veluti dubitans, utrum in divinantibus & quædam mira facientibus, animæ ſint potentiores: an aliqui ſpiritus extrinſecus veniant, per quos hæc valeant; eo quod lapidibus & herbis adhibitis, & alligent quoſdam, & aperiant clauſa oſtia. *Videtur quoque hunc loci iſtius ſenſum odoratus Ficinus.* Conjectabat Porphyrius affectionem quandam noſtræ naturæ vel corporalem, vel animalem, ad vaticinium conferre; præcipue ex eo, quod qui advocabant in hominem vaticinium, geſtabant lapillos &c. *Sane abſque S. Auguſtino fuiſſet, obſcura hæc remanſiſſent. De lapidum viribus videatur Pſellus; de herbis Plinius N. H. l. XXIV. c. XVII. De ligationibus fragmentum libri Enoch apud Scaligerum in Euſebium; Heſychius in* ἐφέσια γράμματα, *& Apoſtolius. Huc competunt Petronii, & Virgilii,* licia, *&* terni colores, *&* Veneris vincula; *item Apulei in Apologia* tæniæ, *de quibus etiam Cl. Alexandrino ſit mentio. Habent & locum ſuum hic, quæ Euſebius de Hecate ſcribit l. V. Præp. c. XIV. & Origenes libro 6. contra Celſum, p. 301. Sed multa ad hæc illuſtranda collegit Mart. Delrio l. I. c. III. Q. IV. & l. III. Qu. III. Diſq. Magic. & aliis in locis, quæ mallem apud eum legi. Scriptura hujus loci in Feſchii mei codice nonnihil diſcrepat; legit enim* λέγῃ, *non male,* φέρει *uterque ſcriptorum habet.*

L. 6. Περιαιρέσεις μεταβάλλειν. *Delrio l. c. contra diſputat. Joan. Sariſburienſis;* Vultricoli ſunt, qui ad effectus [*affectus*] hominum immutandos, in meliori materia, cera, vel forte limo, eorum quos pervertere volunt, effigies exprimunt. *Quibus artibus & auctoribus hæc fiant oſtendit Porphyrius l. II. de Abſt. XLII.*

L. 12. Θείως ἀρχομένη. *Lege* θεία. *Confirmant calamo ſcripti.*

L. 16. Ἐπιβάλλοντες. *R. cod.* ἐπιβαλόντες.

CAP. XXVIII.

L. 20. Ἀναγεννητικοὺς εἶναι τῶν δραστικῶν εἰδώλων. *Ficinus.* Porphyrius ait, non contemnendam artem, quæ ex certis vaporibus ad ignem ſub opportunis ſtellarum influxibus facit Deorum in aere idola protinus apparentia ſimilia quodammodo Diis, & habentia ſimilem aliquam efficaciam. *Hæc igitur divinatio eſt eadem cum* καπνομαντείᾳ; *niſi quod hæc propter captationem influxuum paulo operoſior videatur.* Καπνομάντεις *fuiſſe Judæos, multa ſunt quæ evincunt; & obſervavit Theophylactus in Oſeæ cap. 4.* Λιβανομαντεία *h. e. ex thure incenſo vaticinatio non abſimilis priori fuit. Ejus frequens mentio apud ſcriptores. Philoſtratus l. I. de v. Apollonii c. XX. oſtendit ea uſum fuiſſe Apollonium; agnovit & Statius*

Thurea

Thurea nec ſupra volitante altaria fumo.

Dion Caſſius H. R. l. XLI. ubi de Nymphæo agit, rem hanc latius deſcribit, ex eo Delrio, & Peucerus. Aiunt Pythagoram plurimum tribuiſſe huic divinationi, & forte, ut alia, hanc à Judæis accepit. Videtur id affirmare Porphyrius in ejus vita. Harum duarum genus quoddam pono πυρομαντείαν. *De hac inſignis locus exſtat apud Senecam in Oedipo. Orta apud Perſas, ad alias defluxit gentes. Græci certe poſteriores tranſilire ignem ſolebant, ut notat auctor ſupra productus* περὶ κρειττόνων ἠθῶν, *& Synod. 6. in Trullo, Can. 64. id ipſum Germanos & alios factitare ſunt qui prodidere ſcriptis. Potes & his adjungere* τεφρομαντείαν *(ſeu* σποδομαντείαν*) & in lucernis* μυκητῶν *obſervationes. Rambam ait has divinationes in uſu fuiſſe apud Zabios & Chaldæos: videat, cui otium, caput XXXVII. partis III. More Nevochim.*

L. 27. Σκιαγραφίαν καὶ τὰ. *Alii* πότε. *Lego* ὅτε. *Confer Orig. contra Celſum p. 53.*

P. 98. l. 5. Τί οὖν ἀγαθὸν γένοιτ᾽ ἐξ ὕλης βλαστάνον. *Apud hos infamis eſt* ὕλη. *Dicitur enim à Pythagora* τὸ ἄλλο, *à Damaſcio* ὑποδοχὴ, ὑποσταθμὴ, ἐσχάτη ἀμοργὴ, τρύξ. *Noſter utcunque alibi non expertem divinitatis eſſe contendit:* καθαρὰν & θείαν *ſecundum Platonis Timæum, eſt ubi vocet. Porphyrius in* Sentent. *S. 21.* ὕλη πᾶν ὃ ἀπαγγέλλεται, ψεύδεται. τὰ ἐν αὐτῇ εἴδωλά ἐστιν ἐν εἰδώλῳ κείμενα.

L. 11. Τυτὶ εἴδωλον. *Lege* τυτὶ τὸ εἴδ.

L. 12. Ως τῇ δημιουργικῇ. *Qua Deus cætera omnia, quæ mundus complectitur, & ipſum adeo mundum fecit, & Deos antemundanos.*

L. 18. Οὐ γὰρ διὰ τῶν ὑλικῶν φυσικῶν κινήσεων. *Cicero,* non vectibus & ferramentis. *Triſmegiſtus,* οὐ χερσὶν ἀλλὰ λόγῳ.

L. 21. Ταῖς δὲ ἐννοίαις. *Porph.* περὶ ἀγαλμάτων; Ζεὺς δὲ καθὸ νοῦς, ἀφ᾽ οὗ προφέρει τὰ πάντα, ὅτι δημιουργεῖ τοῖς νοήμασι.

L. 22. Διὰ τῆς ἀϊδίου τε καὶ ὑπερκοσμίου ψυχῆς. *Animam mundi, ſive primam intellige. Ficinus ad II. cap. l. IX. Enneados II. Colligit Plotinus tria rerum principia; ipſum ſc.* bonum, *& ejus filium* intellectum *ex paterna luce, luminis more, manantem: atque inſuper* mundi animam *ex intellectu divino, velut ſpiritum, per omnia profluentem. Idem Ficinus ex Porphyrio alibi oſtendit mundum ab anima quadam divina, & in divinis perſeverante (non in deteriora declinante, ut voluere Gnoſtici) fuiſſe conſtructum. Illud monendum, vocem unam & aliam hic deſiderari; Feſchius ſupplet,* καὶ ἐγκοσμίου. *Reperi quoque eadem poſtea in Regio cod. vidit & Scutellius, cujus iſta ſunt,* ſupramundanam, mundanamque animam. *Plotinus Ennead. V. l. VIII. c. VII. Item Ennead. II. l. III. c. XVIII. plenius hæc ediſſerit.*

L. 26. Περιπολούντων ἀστέρων ταῦτα ἀπεργάζεται. *Quanta ſit eorum vanitas, qui ſive hæc idola, ſive alia ad conſtellationes conformari poſſe putent, à multis oſtenſum eſt, qui contra figuras Taliſmanicas diſputarunt. Videndus Delrio l. I. c. IV. Q. I. Diſq. Magicarum; & Gregorius noſtras in Poſthumis, & Hottingerus Hiſt. Orient. l. I. c. VIII. Cæterum declamat in his Iamblichus contra idola; conſtat autem eum pro idolis pugnaſſe in opere* περὶ ἀγαλμάτων, *cui reſpondit Joan. Philoponus, uti legimus in Photii Bibliotheca cod. CCXV.* τούτων ἀπάντων ἔργα τε ὑπερφυῆ καὶ δόξης ἀνθρωπίνης κρείττονα *eſſe contendebat. Dices, idola iſta fuiſſe ſtatuas. Non eſt à vero alienum, hæc quoque in eo opere fuiſſe laudata, quanquam de his taceat Photius. Sed & iſtis idolis ſpiritus inſinuari ad certas cælorum poſitiones, & includi ſtatuis credebantur; id vero fieri poſſe nunc negat Iamblichus. Vide p. 107. l. 22.*

L. 28. Ἐπὶ τοὺς οὐρανίους. *Feſchius* περὶ·

L. 37. Οἷς πᾶσι. *Scutellius*, ex his duobus generibus (cum prius lateat in ſinu naturæ, nec veniat ſub aſpectum) poſtremum &c.

L. 44. Γυμναστικὴ καὶ πᾶσαι. *Ideo Hippocrates medicos Aſtronomiæ peritos eſſe voluit. Baconus in Epiſt. ad Clementem P.* Opera quæ fiunt hic inferius, variantur ſecundum diverſitatem Cœleſtium conſtellationum, ut opera Medicinæ & Alkimiæ. *v. Porphyr. II. Abſtin. Sect. XXXVIII. & Proœmium Ptolemæi in Tetrabl.*

P. 99. *l.* 7. Ταῖς δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῶν ἐργάταις. *Ariſtoteles in VII. Phyſicorum ſcribit, agens naturale alterat, & alteratur in eo quod ſenſibile eſt. Ex his argumentetur aliquis pro Iamblicho. Agens naturale alterando generat ſpeciem: Species natura convenit cum agente, eſt ergo & ipſa tantum quid naturale. Adhuc agens naturale alteratur: Atqui nihil divinum alterari poteſt. Quare in his influxibus nihil divini reperitur.*

L. 17. Συνθέσεις. *Lege* οὐ μόνον *pro* οὐχ ὅπως.

L. 22. Λείπεται τὴν τεχνικὴν εἶναι δὴ σύμμιξιν. *Baconus in Epiſtola ad Clementem aſſerit ſe oſtendiſſe hanc artem* in Tractatu de ſpeciebus & virtutibus agentium. *Addit* multiplicationes ſpecierum (præter lucis & caloris ſpecies) non eſſe notam vulgo ſtudentium, nec alicui niſi tribus vel quatuor Latinis: ideo mirabiles actiones naturæ non percipimus, ſed æſtimamus fieri per ſpecialem operationem divinam, vel per Angelos, vel per Dæmonas, vel caſu & fortuna; & non eſt ita.

L. 24. Οὐράνιον. *Adde* καὶ τῶν. *Pſellus de Chaldæorum Magia ſic ſcribit,* τοὺς δὲ περὶ μαγικῶν λόγους συνιστᾶσιν ἀπό τε τῶν ἀκροτάτων δυνάμεων, ἀπό τε τῶν περιγείων ὑλῶν· συμπαθῆ γὰρ τὰ ἄνω τοῖς κάτω φασὶ καὶ μάλιστα τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην.

CAP. XXIX.

L. 27. Εἰδωλοποιὸς ἀνὴρ ἑαυτὸν ἀφίησι. *In hunc non inepte dicantur iſti verſus apud Irenæum l. I. c. XII.*

Εἰδωλοποιὲ, Μάρκε, καὶ τερατοσκόπε

Ἀστρολογικῆς ἔμπειρε καὶ μαγικῆς τέχνης, *&c.*

Marci idola non erant ſtatuæ, ſed ludicra magica ad oculos decipiendos conficta; de eo Epiphanius multa, Hæreſi XXXIV. & Irenæus libro I.

L. 29. Τοῖς ἀψύχοις εἰδώλοις. *Origenes,* ὡς ζῶα κινοῦντων, οὐκ ἀληθῶς ζῶα ὄντα, ἀλλὰ μέχρι φαντασίας φαινόμενα τοιαῦτα. *L. I. contra Celſum.*

L. 33. Πότερον δὲ γνήσιον καὶ ἀληθὲς ἐν αὐτοῖς. *Reſpondebit cum noſtro Baconus,* difficile eſt in his certitudinem cœleſtium percipere, ideo in his multus eſt error apud multos; & pauci ſciunt aliquid utiliter & veraciter ordinare. *Idem paſſim conqueritur de difficultate habendi inſtrumenta & tabulas verificatas, præcipue in quibus ſit motus planetarum æquatus; & uſum tabularum admodum eſſe difficilem, & uſum inſtrumentorum adhuc difficiliorem. Aliam ergo viam dicit ſe aperuiſſe ad inveſtiganda ſecreta naturæ in cognitione futurorum, & operibus admirandis. Hanc vocat* Artem experimentalem. *Eam magnifice prædicat, ſed & celat. Ait enim* in talibus animus aptius cogitat, quam calamus ſcribat: ideo ſuperſedeo ad tempus.

P. 100. *l.* 12. Ἐπιδοξάζονται. *Lege* ἀποδοξάζειν. *l.* 16. αὐτό. *l.* 21. καὶ εἰ μέν.

L. 25. Ἀφομοιωθῆναι τοῖς εἰδώλοις, ἐν οἷς τὴν πίστιν ἐν αὐτοῖς ἵδρυσαν. *Videntur hæc ex Pſalmo CXIII. expreſſa & leviter detorta.* Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν *ſanctus Pſaltes primo pluribus deridet, deinde addit,* ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. *Eſt credibile Iamblichum ſacras noſtras literas legiſſe. Certe Porphyrius, Julianus, Themiſtius*

miſtius aliique iſtorum temporum viderunt. Potuit etiam ex Gnoſticorum libris hæc accepiſſe; nam multa ex Pſalmis Davidicis in ſua ſcripta iſti comportarunt, ut ex Arabibus oſtendit celeberrimus Ed. Pocockius in notis ad Abul-Farajium. Codex Regius pro ἐν αὐτοῖς *legit* ἑαυτοῖς, *h. e.* ἑαυτῷ. *Priori lectioni favet comma* 37. *cap.* 32. *Deuter.* Ἐν οἷς πεποίθησαν ἐπ' αὐτοῖς.

L. 27. Εἰ δὲ καὶ ὡς Θεοῖς προσέχει. *Euſebius* Evan. Præp. *l. IV. cap. I.* Ὅτι μὲν οὖν οἱ Θεοὶ τὰ ἄψυχα ξόανα, προσφανεῖς τε αὐτοῖς. *Multo minus hæc idola.*

CAP. XXX.

P. 101. *l.* 2. Τὴν τῶν οὐρανίων φορὰν. *Prætermiſſis iis omnibus, quæ contra Aſtrologiam judiciariam à viris doctis & præcipue Pico ſcripta ſunt, & huc pertinent; quoniam inde hæc idolifica ars ſua principia mutuatur, & fundamenta ponit in certa fide cæleſtium obſervationum, ponam tantum ex Martino Delrio Articulum Theologorum Pariſienſium viceſimum primum.* Quod imagines ex metallo, vel cera, vel alia materia, ad certas conſtellationes fabricatæ, vel cereo charactere, aut figura efformatæ, aut etiam baptiſatæ, exorciſatæ, aut conſecratæ, aut potius execratæ, ſecundum prædictas artes, & ſub certis diebus, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris hujuſmodi recitantur: error eſt in fide, & in Philoſophia naturali, & Aſtronomia vera.

L. 9. Κινεῖται ταῖς οὐρανίοις δρόμοις. *Argumento hoc uſus eſt ſupra; & deſumitur ab immutabilitate rerum vere divinarum, quam non negaturus eſt Porphyrius. Quanquam Ptolemæus in Centiloquio pro imaginibus inde arguit.* Τὰ ἐν τῇ γενέσει καὶ φθορᾷ εἴδη πάσχει ὑπὸ τῶν οὐρανίων εἰδῶν. Διὰ τοῦτο χρῶνται τούτοις οἱ στοιχειωματικοί, τὰς ἐπεμβάσεις τῶν ἀστέρων σημαίνοντες ἐπ' αὐτά.

L. 12. Τούτων ἀπὸδ. *Feſchius* ὅπῃ.

L. 19. Τί οὖν αἱ ἑνώσεις ἐν ταῖς ὕλαις. *Multæ in hoc opere deprehenſæ ſunt tranſpoſitiones. Videndum, an non hæc ad caput XXII. pertineant.*

L. 23. Ταῦτα γίνεταί τε καὶ φρουρεῖται. *Leo in Epiſtola nonageſima tertia, quæ eſt ad Turibium Auſtrienſem Epiſcopum,* octavum Priſcillianiſtarum errorem ponit, quod plaſmationem humanorum corporum diaboli dicerent eſſe figmentum. Quod immundiſſimum virus, de Manicheæ impietatis ſpecialiter fonte procedens, olim fides catholica deprehendit atque damnavit. *Erat hoc inter Zoroaſtris dogmata, cujus libros Priſcillianiſtæ plurimi fecere. Erat quoque inter Platonicorum dogmata. v. Auguſtinum C. D. l.* 12. *c.* 26.

P. 102. *l.* 4. Παρὰ τὸν μέγαν ἡγεμόνα τῶν δαιμόνων. *Primum in ordine Dæmonum intellige. Hunc propter vicinitatem ad Deos, Deum aliquando vocant. Proclus in Alcib.* Τῶν δαιμόνων οἱ ἀκρότατοι πρώτιστοι θεῖοι δαίμονές εἰσι, καὶ Θεοὶ φαινόμενοι πολλάκις διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς Θεούς: & ἑνοειδεῖς εἰσι καὶ θεῖοι. *Zabii quoque Deum Dæmoniorum peculiari cultu honorarunt. Auctoritates adducit Hottingerus l. I. c. VIII.* Hiſtor. Orient.

L. 5. Τοῦτο συγχωρεῖς. *Feſchius, & Reg. cod.* τοσοῦτο.

L. 9. Θεοῦ καὶ παντός. *Lege* δημιουργός.

L. 9. Εἰδέναι μὲν γὰρ καὶ ταύτην. *Ejuſdem ſcientiæ & artis eſt, contraria conſiderare. Moſen habuiſſe ſcientiam Magicæ, non uſum obſervat Irenæus. Pro* ἔχειν *lege* ἔχει. *Et poſt* πιστεύειν *adde* αὐτῷ. *In ſcriptis legitur* αὐτοῦ.

CAP. XXXI.

L. 19. Ἐγὼ δή σοί τε πρὸς ταῦτα λέγω. *Nota Ægyptium ſacerdotem reſpondere non ex ſua, ſed Chaldæorum Theologia. Videtur Claudianus in ea fuiſſe ſententia, ut*

crederet Ægyptios Chaldæis ſacra tradidiſſe. Id enim vult ubi canit,

Quique Magos docuit myſteria vana
Necepſis.

L. 20. Χαλδαίων. *Commercium cum Chaldæis Theurgis habuiſſe ſe agnoſcit Porphyrius apud S. Auguſt. de C. D. l. X. c. IX. Ideo ex his ei reſpondit Iamblichus. Prophetæ autem Chaldæorum dicti, qui Oracula Theurgica edebant. v. Julianum Orat. V. p.* 304.

L. 21. Οσοι Θεοὶ τῆς ἀληθείας. *Opinor fuiſſe ſcriptum* ταῖς ἀληθείαις. *Sed ad loci hujus elucidationem vide omnino quæ profert Origenes I. adverſus Celſum ex interiori Magorum diſciplina, p. 46. Edit. Cantabrigienſis. Quæ autem* τελεταῖς *hic adſcribuntur, in Theodoti Epitomis & doctrina Anatolica, ritibus Chriſtianis & baptiſmo adſcribuntur.*

L. 24. Διὰ τῆς ἱερατικῆς ἀποκεκαθαρμένοις συγγίνονται. *Qui ſacris & ritibus & myſteriis hominem ad beatitatem perducebant, dicebantur* ἱερατικοί. *Inter hos memorabiles extiterunt Iamblichus, Syrianus, Proclus.* Τελεταὶ *erant duplices; in hac vita præparationes quædam, circa* χιτῶνα ὀστρεϊνὸν; *in altera, circa* πνευματικὸν *&* αὐγοειδῆ. *Tres ergo juxta Græcos in* ἀνόδῳ τελεστικῇ βαθμοί; *nam in ſacris Chaldæorum Mithriacis plures erant, ut legimus in Hieronymo & Tertulliano. Porro cum diverſi eſſent Deorum ordines, credebantur cum iis Diis vivere initiati & purgati, quorum ſacra ſuſcepiſſent. Adhuc, erant qui animas perpetuo cum ſuis Diis agitare dicerent, nec unquam in generationem rurſus deſcendere. Ita ſtatuiſſe Chaldæos ex Oraculis conſtat.*

Ἔσσεται ἀθάνατος Θεὸς ἄμβροτος, οὐδ' ἔτι θνητός.

Ita quoque ſacerdotes Cybeles, uti confirmat inſcriptio Gruteriana, in qua legas inter alia--PERCEPTO TAURI BOLIO IN ÆTERNUM RENATUS. Erant autem qui ipſas Theurgorum animas, nedum alias, iterum atque iterum in geneſin reducerent. Exiſtimo autem Iamblichum ideo diutius immorari in laudanda hac Chaldæorum Teleſtica, quod probe ſciret Porphyrium aliam viam purgationis, quæ erat per Philoſophiam, huic prætuliſſe. Scripſit περὶ τελετῶν *Arignote, teſte Harpocratione.*

L. 25. Πᾶσαν κακίαν καὶ πᾶν πάθος. *In his nulla pugna; nam Porphyrius eadem hæc, ſed aliquanto melius ediſſerit apud Euſeb. Præp. IV. c. XI, & XIV.* Balaam acceptis divinaculis, cum ſolerent ad eum Dæmones venire, fugatos quidem Dæmonas videt, ſed adeſſe Deum. *Orig. Hom. in Num. XIII. Vide Servium ad illud Virg.*

—Sævus equis oriens afflavit anhelis,

Æneid. V. & Euſeb. contra Hier.

L. 29. Παρενοχλεῖ τοῖς θεουργοῖς. *Confer Porphyrii II. de Abſt. S. XLIII. v. pag. 76. Origenem contra Celſum l. I. p. 46.*

P. 103. *l.* 7. Τοῖς κακοῖς πνεύμασι συναπτόμενοι. *Porphyrius l. d.* Τῆς τῶν παθῶν ἐξαιρέσεως ἀμελοῦντες τῆς ψυχῆς, τῇ πονηρᾷ δυνάμει συναπτόμεθα. *Vide & Sectionem XLV.*

L. 10. Ἡδονῶν μὲν ἀκροαζόμενοι. *Porphyrius l. II. de Abſt. S. XL. Opus illud egregium ſcripſerat ante hanc epiſtolam. Quod ideo dixi, ut intelligamus inde multa Iamblichum derivaſſe in ſua rura. Hæc confirmat Pſellus libello de Dæm. oper. ſed & res ipſa loquitur.*

L. 17. Ὑπ' αὐτῶν ἐγείρονται. *Elegantius Porphyrius; mali Dæmones, inquit,* προσεπιμειρακιζόμενοι τὸ πλῆθος, διὰ δὲ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαίειν. *Confer etiam Sect. XLVI. Rem totam commode explicat Origenes* περὶ ἀρχῶν *l. III. c. III. Rebellionem veneficis artibus ſacra pagina comparat; una eſt utriuſque cauſa & auctor.*

L. 26. Θεὸν ἄλλον ἀνθ' ἑτέρου ποιοῦντας ἐπικωμάζειν. *Erat Ægyptiorum, & quidem Dioſpolitanorum, propria dictio* κωμασία, *Deorum pompa ſolennis. Et* κω-

μαστικὰ

μαςικῇ τάξει, ſive κωμαςαὶ portabant κωμαςήρια, i. e. arcas, thecas, κιβώτια, ναΐδια, παςάδας, in quibus erant Deorum quorundam ſimulacra; neque enim omnes omnium Deorum imagines producebant in populum; ſed eas ſolummodo, quæ erant ſubdiales (quarum in S. Scriptura mentio habetur) non illas, quæ in adytis occultabantur. Porro qui has Deorum imagines portabant, non erant de ordine ſanctiſſimo illo Prophetarum, Hieroſtoliſtarum, aut Scribarum ſacrorum; ſed erant ſacerdotes inferiores, & miniſtri; qui quidem puritati ſtudebant, non ita tamen exactæ & diligenti. Hinc fieri potuit, ut Deum alium pro alio celebrarent, utpote rerum ſacrarum minus callentes. Error autem eo proclivior erat, quoniam omnes Dii ejuſdem ordinis ſive catenæ iiſdem nominibus invocabantur, ut docet Proclus in Alcib. & in Polit. ex Magorum Placitis. Item Plutarch. l. de Defectu Oracul. verba faciente Cleombroto.

L. 26. Δαίμονας πονηροὺς ἀντὶ Θεῶν. *Rem hanc explicat ex ipſis initiis Proclus in* Alcib. Ἐν ταῖς ἁγιωτάταις τῶν τελετῶν πρὸ τῆς τοῦ Θεοῦ παρουσίας δαιμόνων χθονίων τινῶν ἐκβολαὶ προφαίνονται, καὶ ὄψεις ἐκταράττουσαι τοὺς πλημμελεῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀχράντων ἀγαθῶν εἰς τὴν ὕλην προκαλούμεναι. *Et paucis interpoſitis,* τὸ θεῖον ἐκφαίνεται μετὰ τὴν ἀποκάθαρσιν τοῦ τοιούτου δαιμονίου. *Erat autem & hic quoque lapſus facilis; quoniam mali Dæmones Deorum formas induebant, & tranſmutabant ſe in Angelos bonos. Id ipſum teſtatur Porphyrius locis allatis; nec non Proclus in* Polit. *ubi diſputat de Contentionibsu, quæ inter Deos eſſe commemorantur; atque hoc receptiſſimæ eſſe veritatis oſtendit, tam inter Græcos quam inter Barbaros.* Καὶ γὰρ τοὺς ἐξῃρημένους τῶν Θεῶν ἀγγέλους ταῖς αὐτῶν ἐπωνυμίαις χαίρειν διαφερόντως, καὶ περιβάλλεσθαι τὰ σχήματα τῶν ἡγεμόνων τῆς σειρᾶς, καὶ τοῖς θεουργοῖς ἀντ' ἐκείνων προφαίνειν ἑαυτούς. *Arnobius l.* 4. Magi haruſpicum fratres ſuis in accitionibus memorant Antitheos ſæpius obrepere pro accitis; eſſe autem hos quoſdam ex materiis craſſioribus ſpiritus, qui Deos ſe fingant, neſcioſque mendaciis & ſimulationibus ludant. *Et mox,* Ægyptios, Perſas, Indos, Chaldæos, Armenios interrogetis, omneſque alios, qui in interioribus viderunt, & cognoverunt hæc artibus; jam profecto diſcetis, quiſnam ſit Deus unus, vel ſub eo, qui plurimi, qui Deos ſe fingant, & humani generis imprudentiam ludant. *Exemplum prodidit memoriæ Plutarchus l. d. Brevitatis gratia, Latina ponam.* Quid ergo Pythiadi uſu venit? Deſcendit in opertum Oraculi, velut invita, ut aiunt, & animo minime alacri. Statim autem in primis reſponſionibus apparuit ex aſperitate vocis eam, inſtar navis vento impulſæ, non ſuſtinere vim ſpiritûs, adeoque repletam fuiſſe ἀλάλου καὶ κακοῦ πνεύματος. *Antithei vocantur ex Zoroaſtris Theologia, qui duo contraria principia, alterum boni, mali alterum conſtituit. Quanquam autem re ipſa adverſentur hi ſpiritus vero Deo, non tamen id aperte faciunt (neque enim pares viribus ſunt) ſed tecte & doloſe. Ea vis eſt voculæ* ἀντὶ *hic, quam habet in dictione* ἀντίθεοις. *Quinimo* Ἀντίχριστος *ſpecie veri Chriſti fallet. v. Origenem contra Celſum l.* 6. *ubi exponit S. Pauli verba ex* 2 *ad Theſſal. c.* 2. *v.* 7, 8. *Marcus apud Irenæum Ægyptius Magus in ſenariis, quorum aliquot in anterioribus produxi, dicitur* πρόδρομος ἀντιθέου πανουργίας, *h. e. Antichriſti. Hac voce frequenter uſi ſunt in hac notione PP. Greg. Nazianzenus, Chryſoſtomus, & alii.*

L. 26. Ταῦτα μηδ'. *Lege* ταῦτα δὲ μηδ'.
L. 34. ἀπατῶσι.

L. 36. Θεουργὸς ὕπαρ. *Lege* θεουργὸς αὐτός.

L. 36. Τούτοις γὰρ πᾶν μὲν πνεῦμα πονηρὸν ἐξίσταται. *Adhuc videtur Porphyrio ex Porphyrianis reſpondere. Vide enim II.*

de Abſtin. Sect. 45, 46. *ubi eadem fere occurrunt. Monent Chaldaica Oracula, ut Theurgi diligenter ſe muniant ſacris ritibus contra hos impuros Dæmonas; nec tutos nos eſſe poſſe,* ἐὰν μὴ ταῖς ἀπὸ τῶν τελετῶν φραττώμεθα δυνάμεσι, *ut ait Proclus.*

L. 41. Ἀπὸ τοῦ πυρὸς πληροῦνται ἀληθείας. *Ex Chaldaicis Oraculis.*

P. 104. *l.* 15. Κατὰ τούτων. *Lege* μετὰ τ.

L. 16. Πρὸς δὲ νοητὸν πῦρ. *Oraculum,* πῦρ ἐπέκεινα τὸ πρῶτον. *Quod quidem Oraculum citat Dionyſius Areop. cap. I. Myſt. Theol. nec tamen id à quoquam hactenus, quod ſciam, obſervatum fuit.* Ταῖς ψυχαῖς ἡ τελεία ἀρετή. *Deo ſimiles evadimus per virtutes politicas, per purgativas, per theoreticas, per Theurgicas, inquit ex Porphyrio Pſellus. Eſt autem ultima* τελειοτάτη ὁμοίωσις. *Virtutem perfectam hoc in loco vult, quam in hac vita poſſumus adipiſci. Et quidem ex mente Porphyrii hæc aſſerit Noſter: nam Porphyrius in* Sentent. *ait,* ἐπιμελητέον μάλιστα τῶν καθαρτικῶν ἡμῖν σκεψαμένοις ὅτι τούτων μὲν ἡ τεῦξις ἐν τῷ βίῳ τούτῳ. διὰ τούτων δὲ, καὶ ἡ εἰς τὰς τιμιωτέρας ἄνοδος.

L. 19. Τὴν ἀπὸ τοῦ. *Lege* τὴν ἀπὸ τῶν ἀθέων δόξαν ὡς ἄρα τὴν πᾶσαν μαντείαν ἀπὸ τούτων. *Deeſſe poteſt prior* ἀπό.

L. 25. Παραγίγνονται. *Lege* παραγίνονται. *Sic Regius cod. Sic Feſchianus.*

SECTIO QUARTA.

CAP. I.

P. 105. *l.* 20. Π Ανυ με παράττει. *Non dubito quin hic leve irrepſerit mendum.* Θράττει *Porphyrius ſcripſit. Locum hunc integrum Euſebius conſervavit. v. Præp. Scripti quoque cum Euſebio legunt* θράττει.

L. 26. Οἱ κρείττονες. *Quæ ſequuntur uſque ad* μετ᾽ εὐμενείας, *deſiderantur in exemplari Regio. Idem male* χωρίζονται *poſuit pro* χαρίζονται.

L. 32. Τὰ δὲ μέσα. *Quanquam Deos hic vocet Iamblichus, quos primo ordine collocat, eos tamen Dæmonas eſſe non dubito. Procli locus eſt in Alcib. primum huic plane geminus, ubi tres Dæmonum ordines facit, quorum primi ſunt* νοερώτεροι, *ſecundi* λογοειδέστεροι, *tertii* ποικίλοι, ἀλογώτεροι, ἐνυλότεροι. *Ex ſecundo ordine Socrates & Plotinus ſuos habuere Genios. De his multa Proclus deinceps in Alcibiadem diſputat, quæ Ficinus latine vertit cap.* Tria de Dæmone Socratis. De Deo Socratis, *Apuleius, & quidem rectius. De officiis porro quæ hîc enumerantur vide La-cerdam de* Eccell. Cœl. Sp. *c.* 10.

L. 35. Διακαλύψει δὲ τὰ ἄδηλα. *v. Syneſium de Inſomn. & Niceph. p.* 412. *& Ficinum ad Plotini Enn. IV. l. IV. c. XLII. Porphyr. de Olympio, in v. Plotini.*

L. 41. Ἀλόγιστον καὶ ἄκριτον. *Modo ex Proclo quæ attuli, vide. Cæterum, quoniam ſequens diſputatio in hac voce, tanquam cardine, vertitur; non pigebit eam plenius paulo ex abditis his literis eruere. Pſellus igitur ab homine harum rerum perito edoctus, de his Dæmonibus ſic ſcribit.* Τοῦτο δὲ γένος, ὡς ἐν δαίμοσιν ἔσχατον ὄν, γεωδέστερόν ἐστι: *& poſt alia,* ἀλόγιστον δὲ ὄν, καὶ πάσης νοερᾶς θεωρίας ἀπολειπόμενον, ἀλόγῳ τε διοικούμενον φαντασίᾳ *&c. Sed huc maxime facit Procli ῥῆσις in IV. commentariorum in Timæum,* Εἰσὶ γάρ εἰσιν ἄλογοι δαίμονες, ὡς οἱ θεουργοὶ λέγουσι. *Deinde aſſerit non prorſus eſſe vacuos intellectu, ſed habere* ἴχνος τι ἔσχατον τῆς νοερᾶς ἰδιότητος, *quia ſunt* εὐφάνταστοι. *v. Plotinum Enn. IV. l. IV. & Ficini ſcholia*

ibidem

ibidem, præcipue ad cap. XLIII. & Iamblichum S. V. c. V.

P. 106. *l.* 3. Ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἔργων. *Confer Proclum in Tim. l. 1. p. 46, & 47.*

L. 10. Χαρώνεια. *Sunt ſpiracula tetrum odorem exhalantia. Strabo l. 12. agnoſcit circa Meandrum. Plinius ejuſmodi loca ponit in Italia, in tractu Puteolano. Cicero lib. I. de* Divin. Quid enim? Non videmus, quam ſint varia terrarum genera? Ex quibus & mortifera quædam pars eſt, ut & Amſancti in Hirpinis, & in Aſia Plutonia. *Pſellus de* Operat. Τὰ δὲ ἄλλα δαιμόνων γένη, σοφὸν μὲν οὐδὲν οὐδέν. χαλεπὰ μέν τοι καὶ δεινῶς εἰδέχθη, καὶ τῷ χαρωνείῳ πνεύματι τόπον βλάπτοντα.

CAP. II.

L. 25. Φύσιν γὰρ ἔχουσι λογίζεσθαι ἡμῶν ἢ διάνοιαν. *Quibus imperat, iiſdem ſupplicat. Non eſt dubitandum eſſe iſtiuſmodi brutos ſpiritus; ſed poſſe eoſdem opitulari, imo audire invocationes, id vero maxime dubitandum videtur. Quod ergo obtemperent jubentibus, id fit, quoniam ſuperiores aliqui ſpiritus, à quibus dependent, & quibus ſerviunt, obtemperare faciant, è proximo quaſi admonentes. Palpum iidem interim Magis & maleficis obtrudunt, qui imperium videntur directum habere in ſpiritus iſtos, quod tamen habent nullum.*

L. 31. Διότι ἀπὸ τοῦ περιέχοντος. *Si quid video, hoc ait: Altitudo loci, quo ſupra nos collocantur, dat iis, unde nobis præſtantiores ſint. Quaſi vero vitæ & rationis, & puritatis momenta in mente noſtra non præponderent? Auguſtinus l. de C. D. 8. c. 15. oſtendit,* quod neque propter ſuperiora habitacula, nec propter aëria corpora Dæmones hominibus antecellunt.

L. 36. Καθαρότητα. *Nihil eſt quod debeat à ſpiritibus quiſquam petere aut expectare, præter ea quæ ad mentis καθαρὸν pertineant; cætera non digna, ob quæ ſuperiores ſpiritus ſolicitemus. At quid poſſit ab iſtis ſperare puritatis mens noſtra, ſi ipſa iſtis ſit καθαρωτέρα? Merito dubitat S. Auguſt. l. 8. c. 17. de C. D.* An dignum ſit eos ſpiritus ab homine coli, à quorum vitiis etiam oporteat liberari. *Plura huc facientia idem S. Pater acute diſputat l. X. c. X. Poſſit & illa dubitatio inſolubilis quidem, juxta Platonicorum placita, adferri contra Iamblichum. Dæmones hi producuntur aut à Diis junioribus, atque ita non erunt immortales; aut à Demiurgo ipſo, atque ita non erunt ἄλογοι; quoniam Demiurgus nihil operatur aut producit abſque mente & ratione. Quod nihil immortale progenerent Dii juniores, admittunt, puto, omnes tractatores Platonici.*

P. 107. *L.* 6. Ἀπολαύετε αὐτῶν. *Lege* αὐτοῦ.

L. 8. Θεουργίας διττόν ἐστι σχῆμα. *Sacerdotes analogi ſunt Angelis, ut vult Iamblichus, ſive Archangelis, ut vult Porphyrius. Preces hominum hinc ad Deos ſubvectant, Deorum dona inde ad homines tranſmittunt. Unde ſequitur, ſacerdotes, ſi dignitatem ſuam tueantur, non niſi Diis ipſis vota facere; nequaquam Dæmonibus, qui ſunt infra Angelos, & infra ſe quoque, quatenus ſacerdotes ſunt in loco & ſcheſi Angelorum. Nullo igitur pacto conſiſtere poteſt, quod ait Iamblichus, invocari nempe inferiores iſtas potentias ſive Dæmonas ἀλόγους. Electio, conſecratio, ſacra ſynthemata, ſive ſymbola, in ſacerdote huc pertinebant, ut is eſſet apud homines venerabilior, tanquam Deorum interpres, divinis characteribus munitus. Ovidius,*

Vaticinor, moneoque, locum date
ſacra ferenti:
Non mihi, ſed magno poſcitur iſte
Deo.

Atque per hæc omnia Diis & Angelis ita commendatur ut apud utroſque plurimum

Poſſe crederetur, ſupplicando & precando; nihil autem imperii in alterutros exercendo. Idem per exorciſmos malis ſpiritibus imperat, quoniam ut Stoici docuere, ſacerdos eſt ἐντὸς τῆς θείας φύσεως. Imperat igitur non ut homo, ſed ut vir Dei ſive ſacerdos. Adeo, ſacerdos nec imperat iis, quibus alias ſupplicat; nec ſupplicat iis, quibus imperat. In his Porphyrius vulnus inflixit Theurgicis artibus plane καίριον, nec mederi poteſt Iamblichus.

L. 19. Ὁ καλῶν ἄνθρωπος. *Non hoc ſincere dicitur: qui invocat non eſt homo, quatenus invocat; ſed homo θεουργὸς, ſacerdos, interpres Deorum. Neque enim alios Dii exaudiunt, quod ſupra docuit Iamblichus S. III. c. XIII. Nam malus ſpiritus exorciſtis reſpondet, Actorum* 19. Jeſum novi, & Paulum novi, ſed vos qui tandem; *ſequitur ibidem*, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν. *v. Zachariam Vice comitem, in* Complem. Artis Exorc. P. 1. doctrina octava.

L. 22. Διὰ τῶν ἀποῤῥήτων συμβόλων. *Horum auctoritas magna, quoniam à Diis: efficacia mira, quoniam, ut iſti volunt, in Deos. Apud varias gentes varia fuere, & quod mireris, eadem ſymbola pluribus Diis (quanquam omnia interim divinitus inſtituta volunt credi) non placuere. Una & ſimpliciſſima Dei voluntas nunquam probaverit pugnantes inter ſe, & plane contrarios, nedum impuros ritus.* Περὶ ἀγαλμάτων *ſcripſit Iamblichus; ſub quo nomine etiam* εἴδωλα *omnis generis, atque adeo ſymbola hæc comprehendiſſe ex Photii Bibliotheca diſcimus;* ταῦτα ὑπερφυοῦς τι φύσεως εἶναι, κἀκεῖθεν ἐπὶ γῆς πεσεῖν, καὶ θείας μετουσίας ἀνάπλεα *prædicavit. Scripſit & Porphyrius, quem haud dubie ſecutus eſt, (ut alias dixit) Iamblichus in hoc opere,* περὶ ἀγαλμάτων, *ubi docere voluit Deum Deique poteſtates imaginibus ſenſibilibus, & inviſibiles res viſibilibus ſimulacris expreſſas fuiſſe. Ex his videtur occaſionem ſumſiſſe Dionyſius ad ſcribendam* Theologiam myſticam, *quæ quanquam intercidit, qualis fuerit, poſſumus colligere ex libro de* Divinis nominibus, Myſtica Theologia, & Epiſtola IX.

CAP. III.

P. 107. *l.* 29. Ἡ φιλίας ὁμονοητικῆς. *Quam Iamblichus hic ἱερατικὴν vocat ἀπραγασίαν, Plotinus γοητείαν appellat, ſed honeſtam, Enneade IV. c.* 40. *l. IV.* ἡ ἀληθινὴ μαγεία, ἡ ἐν τῷ παντὶ φιλία, καὶ τὸ νεῖκος αὖ. *Multa ille de precum vi & efficacia Magiæ diſputat, quæ in animo habuit Iamblichus, cum hæc chartis mandaret. Euchitarum ſecta hoc tempore, in quo Iamblichus floruit, orta eſt, teſte Cedreno; iis non diſſimilia Epiphanius tribuit, ac hic leguntur.*

P. 108. *l.* 5. Ὡς ἕτερον ἐξ ἑτέρου. *Plotinus l.* 4. *Ennead.* 4. *c. XLII.* Univerſum ad partes, tum ex ſeipſo, munera ſua ſponte diffundit; tum alio attrahente, ὡς μηδενὸς ἀλλοτρίου τοῦ αἰτοῦντος ὄντος.

L. 7. Αντιπέρροντος. *Lego* ἀντιπέρροντος.

L. 12. Εναντιώσεως. *At quidem Ficinus in* ἀληθινῇ μαγείᾳ *agnoſcit* νεῖκος. *Auguſtinus l. de Civit. D. X. c. IX.* Conquiritur, *inquit Porphyrius,* vir in Chaldæa bonus, purgandæ animæ molimine magno, fruſtratos ſibi eſſe ſucceſſus; cum vir ad eadem potens, tactus invidia, adjuratas ſacris precibus potentias alligaſſet, ne poſtulata concederent. *Hoc indicio apparet Theurgiam eſſe diſciplinam, tam boni conficiendi, quam mali. Canidia de Varo apud Horatium,*

Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.

L. 18. Τὴν τῶν γένεσ. *Tranſponit hæc Feſchii codex, non neceſſario.*

L. 21. Ἐὰν δὲ πάντων τούτων. *Lege* πάντων τούτων.

CAP.

CAP. IV.

L. 32. Ἄδικα κολαζόμενοι δρᾷν ἀποφαίνουσι. *Eadem hæc tractat Plotinus Ennead. IV. c. XXX. l. IV.*

L. 36. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲ ἀπ. *Lege* ἀλλ' ἡμεῖς μέν.

P. 109. *l.* 4. Ἡμῶν ὅλην τὴν ψυχήν. *Lege* ὅλην τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς. *Vide Hieroclem de Provid. p.* 20. Edit. Lond. *& p.* 24. βίων κλῆροι, καὶ παλαιῶν ἁμαρτημάτων ἀμοιβαί.

L. 7. Παρακλήσεως τῶν καλούντων. *Hoc alia ratione fieri docet Plotinus c.* 29. *l.* 4. *Enn.* 4. *Incongruum videtur, ut divina juſtitia tum præcipue ad pœnas progrediatur, cum maxime humana vel invidia vel malefica ars efflagitet.*

L. 9. Ἁμαρτημάτων τῆς ψυχῆς. *Plotinus Ennead. III. l. II. c. XIII.* de Providentia. Οὐδ' ἐκεῖνον ἀποβλητέον τὸν λόγον, ὅς οὐ πρὸς τὸ παρὸν ἑκάστοτέ φησι βλέπειν, ἀλλὰ πρός τε τὰς προσθεν περιόδους, καὶ αὖ τὸ μέλλον ὥστε ἐκεῖθεν πάττειν τὴν ἀξίαν. *Peccaſſe autem animam in vitis prioribus cenſuit Empedocles, quæ huc deſcenderit, & ideo deſcendiſſe; ante eum eandem ſententiam Pythagoras, ſed obſcure, propagavit. Iamblichus de Anima apud Stobæum in Phyſ. p.* 112. *Æneas Gaz. in Theophraſto p.* 9. *Scholia Heſiodi Theog. p.* 153. *Ed. Gr. Origenes libro II.* περὶ ἀρχῶν, *& plenius III. quædam huc ſpectantia habet. Quinimo & illud dictum, quod habetur Johannis* 9. *v.* 2. *putant nonnulli ex hac apud Judæos recepta opinione fluxiſſe,* τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; *Cum his confer* Sapient. Solom. *c.* 8. *v.* 19, *&* 20. *v. Hieronymum ad Avitum de Origenis libris* περὶ ἀρχῶν, *ubi de Eſau ſcripſit Adamantius,* propter antiqua peccata eum in deteriori vita eſſe damnatum.

CAP. V.

L. 13. Περὶ τὴν προνοιαν. *Infinitus eſſem, ſi recenſere velim, eos, qui cauſam hanc tractarunt. Sufficiet nunc Plotinum produxiſſe, qui Ennead. III. l.* 2. *c. I. N.* 7, 8. *&c. item Ennead. IV. l. IV. c. XXX. videtur Iamblicho hæc in mentem indidiſſe.*

L. 26. Αὐτοπραγίαν. *Plotinus Enn. I. l.* 2. *c. N.* 6. Δικαιοσύνη, οἰκειοπραγία. *Porphyrius in* Sent. Ἐν ἰδιοπραγίᾳ ὀρθῶς εἴρηται διεξοικεῖσθαι τὸ δίκαιον· ἐν τῇ ἀπονεμήσει τοῦ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν συζώντων εἰκόνα κεῖσθαι καὶ εἴδωλον τῆς ἀληθινῆς δικαιοσύνης. *Eodem ipſe Iamblichus modo juſtitiam, quæ eſt inter homines deſcripſit in epiſtola ad Anatolium, cujus partem conſervavit Stobæus.*

L. 30. Τὴν συντέλειαν. *Fui in ea ſententia, ut crederem hic legi debere* συγγένειαν, cognationem. *Calamo ſcripti non adſtipulantur; nec ego pertendo. Ficinus* rationem, qua animæ Diis conducant. *Scutellius,* jus animarum municipale cum Diis.

L. 37. Τί δὲ κοινωνίας καθ' ἕκαστον. *Plotinus Ennead. IV. l. IV. c. XXXI. & XXXII, & XLV.* Ὡς ποιοῦντες καὶ ἡμεῖς τι ἐν τῷ παντὶ, οὐ μόνον ὅσα σῶμα πρὸς σῶμα καὶ πάσχον αὖ τὰ τοιαῦτα ἔτι, *&c.* καὶ δὴ καὶ ψυχαῖς ἡμῶν καὶ διαθέσεσι συναφεῖς γενόμενοι *&c.*

P. 110. *l.* 10. Τὰς ἀπὸ μιᾶς. *Lege* προπεπραγμένων ἀδ. ἀπ. τὴν ἀπὸ μιᾶς.

L. 14. Ἡ ὡς παρ' ἡμῶν ἐστιν διέγνωσται. *Lege* παρ' ἡμῖν διέγνωσται. *Omnino redundat* ἐστιν.

L. 15. Κανόνες ἐξαρκοῦσιν. *Cod. F.* ἐξαρκοῦσιν.

L. 19. Τῆς ἐν ταῖς δίκαις. *Similia Plotinus Ennead. IV. l. IV. cap. XXX.*

CAP. VI.

L. 27. Αἴτιοι. *Recte addunt ſcripti,* κακοῦ δὲ παντὸς ἀναίτιοι, καὶ οἱ θ. Nullius mali cauſæ ſive auctores.

L. 35. Τὴν ἀρτίαν. *Omnino legerem* ἀνοίαν. *Plotinus* ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, τήν γε

πρό-

προγνοιαν ἐπὶ τόποις ἐμπεμπτόν. Non neſcivit Porphyrius iſta unde ſumſerat Iamblichus.

CAP. VII.

P. 111. *l.* 1. Τὰ αἴτια τῶν κακῶν. Cui non dictus Hylas? *Quis Theologorum & Philoſophorum πόθεν τὰ κακὰ non inquiſiverit? Vide quæ ex Platone adfert Theodoretus* ſermone *V. Vide Chryſoſtomum de* Fato & Providentia. *Origenem contra Celſum IV. in Philocal. c. XXIV. Ficinum in librum VIII. Ennead. I. Plotini. Hieroclem, ad* Carmina aurea *p. p.* 265, 285. *Salluſtium, & quos ibi adduximus. Philoponum l. VII. de* Mundi Creat. *c. X. Quod omiſeram obſervare, Scripti hic legunt τὰς αἰτίας.*

L. 6. Περὶ τῶν εἰδώλων. *Supra Sect. 3. c. 29, 30, 31. Hic etiam leges l. 8.* Θεῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. *l.* 12. θεραπεύοντα.

L. 12. Ὑποκρίνεται. *Porphyrius 2. de Abſt. S. 42.* Βούλονται γὰρ εἶναι θεοί, καὶ ἡ προεστῶσα αὐτῶν δύναμις δοκεῖν θεὸς εἶναι ὁ μέγιστος. *Illa autem poteſtas* Ὀφίων *dicitur Scholiaſtæ in Iliad. Θ.* ὁ δοκῶν πάντων [γεγόνατων] ὑπερέχειν, *& quidem conſentanee ad S. Scripturas.*

L 17. Καθάπερ δὴ οὖν ἐν ταῖς μαντείαις. *Recurre ad p. 53. l. 12.*

L. 24. Οἱ φύσει πονηροὶ δαίμονες. *Dæmonas omnes in univerſum malos noſtra ſancta fides exiſtimat. Græci diſtinguunt in ſuperiores & inferiores; iſtos αἰθερίους ἐμπυρίους, ἀερίους, ἑνοειδεῖς, νοερούς, ψυχικοὺς appellant, & bonos eſſe volunt; hos circa materiam & corpora verſari aiunt, & malos eſſe, non quidem electione, ſed ita in prima rerum diviſione factos; ut animas delinquentes torquerent. Dionyſius de* Divinis Nomin. *c. IV.* Sed neque Dæmones natura ſua mali ſunt: nam ſi natura mali forent, neque ex bono eſſent, neque in rerum natura exiſterent, neque ex bonis mutati, ſi natura ſemperque mali. *Et mox,* Οὐ φύσει κακοί, ἀλλ' ἐνδείᾳ τῶν ἀγγελικῶν ἀγαθῶν. *Vide Origenem l. 7. contra Celſum ſub finem. Eugubinus igitur in* Peren. Phil. *c. XXVI. l. VIII. non ſatis caute ſcripſit, ubi ait,* Veri Dæmones oſtenduntur eſſe aerii, natura malefici. *Inter inſana Maſſilianorum dogmata erat & hoc,* Ὅτι φύσει τὰ κακά. *Eos perſtringit Pſellus l. de* Dæm. *& confutat,* εἰ δύο διεστῶτες ἦσαν τῶν ὄντων δημιουργοί, οὐκ ἂν ἦν μία τὰ πάντα συνδέουσα τάξις ἢ ἕνωσις. *Quo quidem argumento utitur Grotius quoque, ubi de mali cauſa & origine quærit, in libris de* Verit. Chr. Rel. *Adde Auguſtinum l. XII. de* Civit. *c. III.*

CAP. VIII.

P. 112. *l.* 1. Ἀπ' ἄλλης. *Melius ſcripti,* ἀπ' ἄλλης πάλιν αὖθις ὁρμ.

L. 2. Δυνάμεως ἀμοιρα. *Plotinus* Enn. *IV. l. IV. c. XXXVI.* ἐν τῷ παντὶ ἀδιήγητον καὶ θαυμαστὴν εἶναι ποικιλίαν δυνάμεων, καὶ δὴ ἐν τοῖς κατ' οὐρανὸν φερομένοις. *Ibidem plura, quæ Iamblichus ideo contra Porphyrium allegat, quoniam Plotinum nemo pluris fecit, quam Porphyrius.*

L. 4. Περιέχει. *Feſchius ſcribit* Διαφέρει.

L. 10. Ἀσφαλίζεσθαι. *Plotinus En. IV. l. IV. c. XXXVII.*

L. 11. Συμπαθὴς καθ' ὁμοιότητα. *Ex cap. XXXVIII. Enn. IV. l. IV. Plotini.*

L. 14. Σωματικαῖς ἀνάγκαις. *Ibidem apud Plotinum capp. 38, & 39. hæc fere totidem verbis occurrunt.*

CAP. IX.

L. 25. Συμφωνία τῶν ὁμοίων. *Eſt paraphraſis capitis 38. Plotini, quod habetur Ennead. IV. l. IV.*

L. 29. Ἄλλο μέν, ὡς ἁπλῶς. *Plotinus cap. 41. libri dicti.*

L. 32. Φιλία τοῦ παντός. *Confer Plotinum*

num. cap 40. loco citato.

P. 113. *l.* 8. Διστάζει. *Alii* διαστασιάζει.

L. 10. Μεθ' ὕλης αὐτοῦ. *Lege* αὐτῆς, *&* ἔνια δὲ καὶ φθ.

L. 11. Φθείρεται τῶν μερῶν. *Fuſe Plotinus c.* 32. *ubi prius.*

L. 12. Τὰ ὅλα κατὰ φ. *Codex Regius,* ὅλα τὰ κατὰ φ.

CAP. X.

L. 17. Συλλογισώμεθα. *Addunt alii* δὴ οὖν.

L. 18. Φυσικαῖς δυνάμεσι. *Summa eſt capitum apud Plotinum, XL, XLI, XLII.* Εἰ δὲ κακὸς ὁ αἰτῶν, θαυμάζειν οὐ δεῖ· καὶ γὰρ ἐκ ποταμῶν ἀρύονται οἱ κακοί. καὶ τὸ διδὸν αὐτὸ, οὐκ οἶδεν ὃ δίδωσιν, ἀλλὰ δίδωσι μόνον. Motus quidem omnis venit ſalutaris ex alto, dummodo qualis venit, talis capiatur, *Ficinus.*

L. 29. Εἰ δέ τις τοῦτο καταμαθών. *Ex cap.* 40. *&* 30. *Plotini.* Φασὶ γὰρ οὐρανὸν σύμπαντα γοητεύεσθαι, ὑπὸ οὐρανὸν [*l.* ὑπ' ἀνθρώπων] τόλμης καὶ τέχνης. *Confer Porphyrium II. de Abſtin. S.* 58.

P. 114. *l.* 4. Παραδεχόμενοι, *Uterque ſcriptus, Reg. & Feſch.* κατεχόμενοι: *mox etiam* μεταπλάττουσι, *non* μεταλλάττουσι.

CAP. XI.

L. 11. Μὴ καθαρῷ. *Vide Porphyrium IV. de* Abſtin. *S.* 20. *Apud eundem mira habetur quorundam verborum corruptio, quam tollendam ex opere iſto præclaro cenſeo. Sectione* 16. *libri* 4. *legis* καὶ ἐπίσης μεμίανται * οὐ [* τὸ] σελέχους ἅψασθαι ὡς τῶν θνησιδίων. *Amicus noſter qui iſtum librum noviſſimus vertit, in caudicem omnino ceſpitavit, cum verteret,* & æque polluebat eorum caudices attingere, quam cadavera. *Primo lege* μεμίανται τὸ λεχοῦς ἅψ. *deinde,* non minus polluebantur tangendo puerperam, quam cadavera. *Pythagoras apud Laertium purum ſe ſervabat* ἀπὸ κήδους καὶ λεχοῦς, καὶ βρωτῶν θνησιδίων. *Vides Hebraizantem Pythagoram. Confer Leviticum Moſis cap.* 12. *v.* 2. *& epiſtolam Jeremiæ v.* 29.

L. 13. Αὐτοὶ δὲ ἄγονται εἰς παράνοια. *Plotinus vocat* μεγίστην καὶ πολυθρύλλητον τῶν δυσχεραινόντων ἀπορίαν, *c.* 30. *Vide & Porphyrium* 2 *de* Abſtin. *S.* 42. *Auguſtinus l. VIII. capp. XIII, & XIV. de* Civit. *eſſe malos Dæmonas, qui iſtas delicias & libidines ſequuntur, contra Apuleium & Platonicos omnes clare demonſtrat.*

L. 15. Εμπαρόθεν. *v. cap. IV. Lege autem lin. prox.* ἐκ τῶν μέν.

L. 17. Κατ' ἄλλων δὲ κρείττονα. *Merum* κροτοφύγετον. *Cælum ſceleribus infamas Iambliche. Modeſtius Plotinus, nefas eſt dictu, ſuperos machinari ut homines ſint* ἀνδρόδροι, θέλεις τὰ ἔργα καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰ αἰσχρὰ δρῶντας.

L. 20. Συμπαθῆ κρᾶσιν. *Lege* κρᾶσιν ἀσυμπαθῆ. *Ita poſtulat oppoſitio.*

CAP. XII.

P. 114. *l.* 28. Εν ζῶόν ἐστι τὸ πᾶν. *Properanti mihi ſatis videtur indicare Iamblichum eodem plane modo philoſophari de his, quo ante eum Plotinus; addam eiſdem verbis. Ne plura tranſcribam,* Ennead. *IV. l. IV. c. XXXII. Plotinus ait* πᾶν τοῦτο τὸ ἕν, καὶ ὡς ζῶον ἓν ζώου τι ὄντος, καὶ οἷς ἂν τελῶνται, οὐδὲν οὕτω πόρρω τόπῳ ὡς μὴ ἐγγὺς εἶναι τῇ τοῦ ἑνὸς ζώου πρὸς τὸ συμπαθεῖν, φύσει. *Hinc naſcitur naturalis quædam & minime artificioſa magia; nam* μηδενὸς μηχανωμένου ἄλλου πολλὰ, *inquit Plotinus,* ἕλκεται καὶ γοητεύεται.

P. 115. *l.* 5. Δυνάται δὲ καὶ ἀπό. *Naturæ magiam* κατανοήσαντες ἄνθρωποι ἐπ' ἀλλήλοις χρῶνται τοῖς φαρμάκοις, καὶ τοῖς γοητεύμασι, *inquit idem Plotinus, capite* 40.

L. 7. Καθ' ἑαυτὸ, διατεῖνον. *Lege* καὶ τὸ διατεῖνον.

L. 13. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσι. *Bene illuſtrat Iamblichus, quæ contractius ſcripſit Plotinus capite XXXVIII.*

L. 17. Ἀφ' οὗ δὴ ἐπιθυμία. *Hæc ſunt apud Plotinum capite XXXII.*

L. 20. Τέχνη, πολυειδὴς καὶ αὐτή. *Plane gemina ſunt iis, quæ Plotinus ediſſerit libri ſæpius laudati capite XLII. Cæterum ars hæc non alia eſt, quam magica. Eam deſcribit Pſellus in excerptis, quæ Ficinus edidit latine (nam Græca non comparent) ex libello Pſelli de Dæmonibus.* Hæc facultas (*Magiam intelligit*) perſcrutatur uniuſcujuſque rei ſub Luna genitæ naturam, potentiam, qualitatem elementorum inquam, eorumque partium, animalium, omnium plantarum, ſeminum & pomorum, item lapidum, & herbarum, & ſummatim, quæ inter ſe differunt & quæ conveniunt. *Plura Proclus in hanc mentem, libro de* Magia.

L. 25. Σύμμετρον, ἀσχ. *Lege* ἀσυμμετρίαι καὶ ἀσχημ. *Et* πλήρωμα τὸ κοινὸν τοῦ πάθους ἐκεῖ. *Feſchius confirmat.*

L. 30. Ἤ τις πρόσφορος. *Verti* ἀπρόσφορος; *nam Plotini verba mihi favent capite XXXVIII. ubi rationem reddit vitioſitatis, quæ obvenit rebus, & ait,* εἴ τι δὲ ἐλλεῖπον πρὸς τὸ βέλτιον τῶν γινομένων μὴ εἰδοποιηθὲν εἰς τέλος, μὴ κρατηθείσης τῆς ὕλης· διὰ ἐλλεῖπον τῆς γενναίας, ὃ στερηθὲν πίπτει εἰς αἰσχρότητα. *Ubi à fine ſuo excidit cauſa efficiens, & prævalet materia ſupra formam, ibi naſcitur aliquid ſequius. In ſcriptis tamen habetur* πρόσφορος.

L. 40. Ἀπό τινος δημιουργίας. *Dixerat Porphyrius ſupra* αὐτοὶ δὲ ἄγειν εἰς παράνομα ἀφροδίσια οὐκ ὀκνοῦσι, *n. quoties Magi velint jubeantque. Quare minus recte Iamblichus excuſat omnes Dæmonas ab hac Magorum coactione & neceſſitate. Certe Plotinus fatetur* Πᾶν τὸ ἄλογον γοητεύεσθαι· *fatetur & Dæmonas eſſe* ἐμπαθεῖς *&* ἀλόγους, καὶ θέλγεσθαι φυσικαῖς ἀγομένους. *Porphyrius II. de* Abſtinentia, *ait diſertis verbis,* δαίμονας κακοεργοὺς τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαίειν ἔρωσι καὶ πάθεσι. *Addit,* διὰ μὲν τῶν ἐναντίων καὶ ἡ πᾶσα γοητεία ἐκτελεῖται. τούτους γὰρ μάλιστα καὶ τὸν προεστῶτα αὐτῶν ἐκτιμῶσιν, οἱ τὰ κακὰ διὰ τῆς γοητείας διαπραττόμενοι. *Pſellus de* Oper. Dæm. *p.* 50. *pluribus hæc oſtendit; ſed pleniſſime. Delrio* Diſ. Mag. *l. III. p. I. Qu. III. S. II. ratione, exemplis, SS. PP. auctoritate, & SS. teſtimoniis. Hieronymus in vita Hilarionis memorabilem hiſtoriam de adoleſcente & virgine Gazenſi, magicis artibus ad amorem inflammatâ, concludit iſtis verbis,* ululante ſtatim & confitente Dæmone, vim ſuſtinui, invitus abductus ſum. *&c. Si quis quærat an voluntati humanæ ab impuris ſpiritibus, aut Angelis bonis inferri poſſit neceſſitas (ſæpe enim qui magicis artibus à ſana mente exciderunt, de vi & neceſſitate queri ſoliti ſunt) reſpondendum eſt, non electionem nec rationem, ſed partem animæ irrationalem faſcinari.* Θέλγεται ἡ ἄλογος ψυχή, *inquit Plotinus. Nec, qui ſibi videntur cogi, ſatis norunt diſtinguere inter voluntatis, & Phantaſiæ operationes; & revera nolendo volunt, & ab inferioribus animæ facultatibus accenſis ad ſuperiores per ſympathiam, & voluntatis remiſſum imperium trajicitur incendium. Tota hæc periodus abeſt codici Regio.*

CAP. XIII.

P. 116. *l.* 2. Λίθος ἢ βοτάνη. *Ficinus* λίθων φύσεις καὶ βοτανῶν ἐνέργειαι θαυμαστὰ πολλὰ παρέχονται. *Scripſit Pſellus* περὶ λίθων δυνάμεων, *& edidit Mauſſacus, aut edere voluit. Videri poſſit & Delrio Diſ. Mag. L. II. Q. VI, & IX. & quæ ſupra ex Proclo de Magia attuli; item Ger. Voſſius de Phyſiologia Chriſtiana l. V. c. XXXVII.*

L. 4. Πάλιν συναγωγήν. *Lege* συναγωγόν.

L. 7. Φύσεων. *Codex Regis Gal. ſcribit*

bit φύσεως. *Sed prior lectio placuit Scutellio.*

L. 9. Ἐπὶ τὰ κρείττονα ἔργα τῶν. *Lege* τὰ τῶν.

L. 13. Πονηρῶν δαιμόνων. *Non opus erat hoc reſpondiſſe Porphyrio, de Dæmonibus malis; quid ipſe ſenſerit vidimus modo ex II.* de Abſtin. *Sed nodus adhuc ſolvendus reſtat, cur ii, quibus preces fiebant, Dæmones ad opera non probanda adjutores veniant. Sane boni Dæmones non ſunt, qui talia procurant. Unde colligitur cultum etiam malis Dæmonibus præſtitiſſe eos, qui Theurgiæ operam dabant. Confer Auguſtinum de C. D. l. X. c. XXVI. Sero diſtinguunt in Deos bonos & Dæmonas malos, quos univerſos colunt, tanquam Deos.*

L. 16. Πᾶς ἀνὴρ διακρῖναι. *Quanta hic feneſtra pateſit ad fraudes Dæmonum. Certe Porphyrius apud S. Auguſtinum ipſam illam admirabilem Theurgiam cavendam monet, tanquam artem fallacem, & in ipſa actione periculoſam, & legibus prohibitam. Vide omnino Ficinum ad* Ennead. Plotin. *IV. l. IV. c. XLIII. ubi arcana ſceleſtæ artis, ſi auſus eſſet, aperuiſſet, ipſe* περὶ ταύτην ἀγυρτίαν ἐσπουδακώς.

L. 17. Τί ποτ' ἐστὶ τὸ σπουδαῖον αὐτῷ. *Potius* αὐτοῦ.

L. 22. Κρείττονα γένη τῆς φύσεως. *Eſt quidem ſuperſtitioſi animi minimis quibuſque rebus, & iis, quas natura ſuis viribus præſtat, Deos interſerere; quoniam autem fines bonorum & malorum Dæmonum non facile diſcernuntur, pium eſt ab omni hujuſmodi curioſitate abſtinere, ut ea ratione præcidatur omnis malorum Dæmonum* κιβδεία *& fraudes. Si homines non eſſent* περιεργοί, *Dæmones eſſent minus* κακοεργοί.

L. 23. Ψυχῶν τῆς μαγικῆς. *Ficinus de Magis,* Nempe ex eo quod pleraque ſe mutuo naturaliter amant, interuntque amorem rebus inter ſe reciprocum, nata eſt efficacia amatoriæ artis, philtris quibuſdam faſcinationibuſque utentis: dum tangendas adhibent naturas aliis alias conciliantes, inſitumque habentes amorem: animamque alteram alteri ita copulant, quemadmodum qui diſtantes inter ſe plantas una conjungunt. *Confer Porphyrium II. de Abſtin. S.* 48. *Delrio l. III. p. I. Q. I I. pag.* 371. *Martialis,*

Quæ ſciat hos illos vendere læna toros.

L. 25. Τῆς ἐν σώματι κατοχωμένης. *Miror in aliis ambobus reperiri* τοῖς κατοχωμένοις.

L. 26. Καὶ ὅσα μὲν ὀστρεώδεις. *Sunt Porphyrii ex* Sentent. *S. XXXII. & ex II.* de Abſt. *S.* 47. *Lege & Heliodorum in* III. *ubi anus filii animam evocat. Adde Platonis Phædonem Necromantiam deſcribit; invidiam nominis vitat.*

L. 30. Τὸ θεῖον καὶ ὅσον ἐστὶν ἀγαθόν. *Si mali ſunt Dæmones, qui hæc gerunt, cur iis preces nuncupantur? Tertullianus Apologetici c. XXIII. omnibus his fallaciis fauces oblidet.* Si altera parte Dii ſunt, cur ſe Dæmonia mentiuntur *&c.* Si altera parte Dæmones ſunt, vel Angeli, cur ſe alibi pro Diis agere reſpondent? Nam ſicut illi, qui Dii habentur, Dæmones ſe dicere noluiſſent, ſi vere Dii eſſent, ſcilicet ne ſe de majeſtate deponerent; ita & iſti, quos directò Dæmonas noſtis, non auderent alibi pro Diis agere, ſi aliqui omnino Dii eſſent, quorum nominibus abutuntur; adeo nulla eſt divinitas iſta, quam tenetis: quia ſi eſſet, neque à Dæmoniis affectaretur, neque à Diis negaretur.

SECTIO QUINTA.

CAP. I.

P. 117. l. 13. **A**Τμοῖς μάλιστα ἡδυνάζεσθαι. *Tatianus, Tertullianus, Lactantius, Euſebius aſſerunt. Aſſerit & Porphyrius II. de* Abſt. *S. 42. Vide & Cyrillum contra Julianum, & Theodor. contra Gr. l. X.*

CAP. II.

L. 20. Λέγω τὴν μὲν ὅλην. *Ipſe Iamblichus apud Stobæum Eclog. Phyſ. p. 114. hæc enarrabit,* Οὐχ ἡ αὐτὴ ἐστι πασῶν ψυχῶν κοινωνία πρὸς τὰ σώματα· ἀλλ᾽ ἡ μὲν ὅλη, ὥσπερ Πλωτίνῳ δοκεῖ, παρεστιὸν ἑαυτῇ τὸ σῶμα ἔχει ἐν ἑαυτῇ, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτὴ προσέασι τῷ σώματι, οὐδὲ περιέχεται ὑπ᾽ αὐτοῦ· αἱ δὲ μεριστὰι προσέρχονται τοῖς σώμασι, καὶ τῶν σωμάτων γίγνονται· *Adi Porphyrium in* Sent. XXX. *Præſtat interim locum hunc cum cod. Regio ſic legere,* τῇ μὲν ὅλῃ ψυχῇ *&c. deinde* καὶ τοῖς οὐρανίοις Θεοῖς.

L. 23. Βλαβερὸν ἐστιν εἰς παραδοχήν. *Lege* εἰς παθῶν παραδ. *ita libb. alii. Infra linea 25. Feſchius legit* πρὸς μέρη ἀμφοτ. *quod tamen non eſt neceſſe.*

P. 118. l. 3. Ἐπέστραπται· *Addit cod. Reg.* καὶ ἡ δύναμις τῶν Θεῶν ὡσαύτως ἐπέστραπται πρὸς τὴν γένεσιν. *Verto,* ita quoque & Deorum vis ad naturam inclinatur. *Eadem eſt codicis Feſchiani lectio, uti poſtquam hæc ſcripſeram intellexi.*

CAP. III.

L. 11. Βαρύτητα· *Androcydes ex mente Pythagoricorum,* Οἶνος καὶ σαρκῶν ἐμφορήσεις, σῶμα μὲν ῥωμαλέον ἀπεργάζονται, ψυχὴν δὲ νωθεστέραν. *Et Sextus quidem Pythagoricus dixit,* Animantium omnium in cibis eius eſt indifferens; abſtinere vero rationabilius eſt; *quo etiam reſpexiſſe videtur Cl. Alexandrinus Strom. 7.* Εἴ τις οὐκ ἐπιφορτίζει τῇ τῶν κρεῶν βρώσει τὴν ψυχὴν, λόγῳ τινὶ εὐλόγῳ χρῆται. *Confer Porphyr. de* Abſt. *lib. I. S. XLVI. Linea proxima* τῶν τῆς ψυχῆς *volunt alia exemplaria.*

L. 17. Ἀναγομένην. *Sententia clarior erit, ſi poſt* ἀναθυμίασις *ponatur nota parentheſis, & eadem poſt* Θεῶν *collocetur.*

L. 23. Ἀλλ᾽ οὐχὶ κατάσχει *Codex Regius* κατέχει.

CAP. IV.

L. 25. Ὅπερ σε ἐξίστησιν. *Codex Regius* εἴσιασιν. *Scutellius* invadit, *forte igitur* εἰσιασιν· *Feſchianæ lectiones, ut poſtea comperi, ita quoque ſe habent.*

L. 26. Περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς. *Intelligit IV. libros, quos de* Abſtinentia ab eſu animalium *magno ingenio, & eleganti eruditione elaboravit Porphyrius. Opus aureum circumfertur mendoſe admodum tum Græce tum Latine editum. Multum repurgari poſſit ex verſione Bernardini Feliciani, quam rejecta nupera verſione Jacobi Valentini, ſimul cum Græcis edam, ſi contigerit otium.*

P. 119. l. 1. Ἀτμοῖς χαίρονται· *Porphyrius in libris de* Abſtin. *non dixit Deos contaminari, ſed homines.* Θεοὶ *paſſim* ἄχραντοι *audiunt. Lux nequit pollui.*

L. 10. Τὸ σῶμα τὸ οὐράνιον. *Patricius in* Diſcuſſ. Perip. *l. VI. Tomo II. oſtendit hanc fuiſſe Ægyptiorum, Timæi, Platonis, Ariſtotelis & priſcorum omnium ſententiam.*

L. 16.

L. 16. Ἀπῤῥεῖ. *Legit* καταῤῥεῖ *Regius codex; ſed nihil neceſſe eſt ita vocem refringere. Videtur Iamblichus hæc quæ nunc congerit, accepiſſe ex* Ennead. *II. l. I. cap.* 7, *&* 8. *Plotini.*

L. 23 Μεταβάλλειν. *Ariſtoteles pronunciavit cælum* ἀναυξὲς καὶ ἀναλλοίωτον. *Cælum multi carere materia exiſtimarunt; ſi ſuam abſorbet, nunquam admittet alienam. v. Ficin. in l. I. Enn. II. c. III.*

L. 35. Εἰς αὐτὴν πιεῖ. *Lege* εἰς ἑαυτά. *Sic Regius codex.*

L. 40. Ἀποκρύπτειν. *Si Dii materiam naturaliter diſperdunt, quomodo corpora primitus produxerunt? v. Proclum in fine V. in Timæum Commentarii.*

P. 120. *l.* 6. Μολυσμοὶ οὕτω ἀπὸ τῶν ἐνύλων. *Definit Porphyrius IV. de* Abſtin. μολυσμὸς περὶ τὸν ἄτοπον μίξις, *vel,* μίξις ἀπευκταίου περὶ ἄπειρον. *Plura addit ad hæc illuſtranda.*

L. 8. Καὶ ἀπὸ τούτων. *Lege* καὶ τὸ ἀπὸ τούτων.

L. 28. Εναντιώσεως συνδρομῆς γεγενημένης ὑπόθεσις. *Deeſt* ἡ.

L. 37. Εἰσδέξαιτ' ἄν. *Feſchius* εἰσδέξεται.

CAP. V.

P. 121. *l.* 9. Τιμᾶς μόνης ἕνεκα. *Hæc ipſa Porphyrius diſputat, & refutat libro de* Abſtin. *II. S.* 24. *Videas licet & Salluſtium c.* 14. *& ſequentibus; Lilium Gyraldum Syntagm.* 17. *Quædam hic omittit codex Regius.*

L. 18. Θεῶν ὑπερέχον. *Lege* παντελῶς ὑπερέχον. *Scripti habent* ὑπερέχειν.

CAP. VI.

L. 21. Τὸ δραστήριον τῶν θυσιῶν. *Porphyrius de* Abſtin. *II. S.* 40. *ea ſcripſit de fraude malorum Dæmonum, quæ plurimis ejus contra noſtram religionem maledictis præponderare propemodum videantur.* Αὐτοὶ αἴτιοι γιγνόμενοι τῶν περὶ γῆν παθημάτων, οἷον λοιμῶν, ἀφοριῶν, σεισμῶν, αὐχμῶν, καὶ τῶν ὁμοίων, ἀναπείθουσιν ἡμᾶς, ὡς ἄρα τούτων αἴτιοί εἰσιν, οἵπερ καὶ τῶν ἐναντίων, τουτέστι τῶν εὐφοριῶν· τρέπουσί τε ἡμᾶς μετὰ τοῦτο ἐπὶ λιτανείας καὶ θυσίας τῶν ἀγαθοεργῶν Θεῶν. *Et poſtea,* ὅτι οἱ χαίροντες λοιβῇ τε κνίσῃ τε. *Hos merito ridet Scurra Lucianus libro de* Sacrificiis. *Hi ſunt qui volunt, videri benefacere, cum deſinunt malefacere, & ut Cyprianus eleganter,* valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, ut ad cultum ſui cogant, ut nidore altarium, & rogis pecudum ſaginati, remiſſis quæ conſtrinxerant, curaſſe videantur: hæc eſt de illis medela, cum illorum ceſſat injuria. *Plura hujuſmodi acute, ut ſolet, adfert Tertullianus, Cypriani magiſter, Apologetici capite XXII.*

L. 24. Λιμῶν. *Aliter* λιμῶν.

L. 25. Ομβρων αἰτήσεις.

Virgo cœleſtis pluviarum pollicitatrix.

Tertullianus. Hæc autem omnia quæ ſacrificiorum viribus tribuit Iamblichus, aperte Goetiæ adſcribit Laertius. Gorgias Leontinus ait ſe adfuiſſe Empedocli γοητεύοντι, ſtatim ſubjungit Diogenes ex Empedocle,

Φάρμακα δ' ὅσσα γεγᾶσι κακῶν, καὶ γήραος ἄλκαρ,
Πεύσῃ· ἐπεὶ μούνῳ σοὶ ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα.
Παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵτ' ἐπὶ γαῖαν
Ορνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας.
Καὶ πάλιν ἢν κ' ἐθέλῃσθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις,
Θήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
Ανθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
Ρεύματα δενδρεόθρεπτα, τά τ' ἐν θέρει ἀήσονται.

Ἄξεις δ' ἐξ Ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.

Porro ubi erat τὸ τῶν θυσιῶν δραστήριον poſt Jeſu Chriſti epiphaniam, & ſacrificium illud unicum, quod ipſe obtulit; per annos multos ſæviebat Romæ peſtilentia, quam nullis ſacrificiis mitigari potuiſſe fatetur Porphyrius apud Theodoretum, Serm. XII. contra Græcos. Νυνὶ δὲ θαυμάζουσιν εἰ τοσούτων ἐτῶν κατείληφε νόσος τὴν πόλιν, Ἀσκληπιοῦ μὲν ἐπιδημίας, καὶ τῶν ἄλλων Θεῶν οὐκ ἔτι οὔσης· Ἰησοῦ γὰρ τιμωμένου, οὐδεμιᾶς δημοσίας τις Θεῶν ὠφελείας ᾔσθετο. Recte colligit Theodoretus, οὐκ ἔτι φαινακίζει τοὺς ἀνθρώπους ὁ Ἀσκληπιὸς, οὐδὲ ἄλλος τις τῶν καλουμένων Θεῶν.

L. 26. Εἰς ψυχῆς κάθαρσιν. Magi & Theurgi ſacrificia corporea excogitarunt; iſtis animam purgari poſſe non eſt rationi conſentaneum. Partem animæ inferiorem, quam ſpiritalem volunt, concedit Porphyrius, apud S. Auguſtinum l. X. c. IX. de C. D. poſſe aliquatenus purgari, non tamen eatenus, ut ad immortalitatem æternitatemque perveniat. Quod autem taurorum & hircorum ſanguis mundare & perficere nequeat hominum conſcientias, docet Apoſtolus X. cap. ad Hebræos. Merito igitur in commemorandis ſacrificiorum rationibus ea Porphyrius ſacrificiis non tribuit, quæ ſuperant ſacrificiorum conditionem. Purgationem hanc poſſe acquiri per virtutes Philoſophicas nihilominus oſtendit in Sentent. S. XXXIV. &c. Supra monui quædam huc ſpectantia ex Olympiodoro in Platonis Phædonem. v. S. Auguſt. de C. D. l. X. c. XXIX. ubi Porphyrius, Teletæ non poſt mortem elevant animam, ut jam, nam ὀστρεϊνὸν χιτῶνα animæ mundant, nec ſpiritali proſunt poſt hujus vitæ finem, hoc eſt πνευματικὸν non purgant, multo minus αὐγοειδῆ χιτῶνα. Lucas Holſtenius cap. 8. de v. Porphyrii hæc non recte intellexit.

L. 27. Τελείωσιν. Porphyrius multo minus ex ſacrificiis ſperari poſſe hanc concedet. τελείωσις conſiſtit in unione animæ cum Deo patre, quod docet Proclus in Theol. Platon. l. 4. c. XVI. ſed Porphyrius affirmat apud S. Auguſtinum, purgatos Theurgica arte non redire ad patrem, ſed ſuper aereas plagas inter Deos æthereos habitare. Teletæ iſtæ, per quas τελείωσις ſperabatur, ab Ægyptiis per Orphea ad Græcos tranſiere, Diodorus. Noti ſunt Orpheoteleſtæ, & Orphici; ab his Pythagoras multa accepit. Iambl. & Olympidorus. v. ſchol. Ariſtoph. in Ranas.

L. 28. Ἀπαλλαγήν. Neque hanc per ſacrificia præſtari poſſe credidit Porphyrius. Apud S. Auguſtinum quæritur nullam adhuc univerſalem animæ liberandæ viam receptam eſſe. Hanc nec oſtendere Philoſophiam, nec Indorum mores, nec Chaldæorum inductionem. Videntur tamen ſibi ἱερατικοὶ viam iſtam inveniſſe. v. Proclum loco ſuperius adducto, & cap. XXVI. Et Hieroclem ad extremam partem Carminum Pythagoræ, ubi περὶ καθαρμῶν & λύσεως ψυχῆς agitur. Variantes de hac ἀπαλλαγῇ antiquorum ſententias collegit Iamblichus apud Stobæum Eclog. Phyſ. l. I. p. 143, 144. Ordinem hic non ſervavit Iamblichus. Nam κάθαρσις præcedebat, deinde ἀπαλλαγὴ ſive λύσις; ſequebatur tandem τελείωσις. Nec rectius Scholiaſtes Ariſtophanis in Ranis, qui παραλύσεις (opinor λύσεις) τελετὰς, καθαρμοὺς Muſæi commemorat.

CAP. VII.

P. 122. l. 13. Κοινωνία. Hanc rationem aſſignat Hierocles ad aurea Carmina. lin. 16. lege ὅμοια καὶ ἐπιτήδεια.

CAP. VIII.

P. 123. l. 2. Καὶ εἴ τινας. Lego τινες.

L. 3. Κροκόδειλον λαμβάνουσι τὴν ἑξηκοντάδα. Cl. Alexandrinus l. V. Strom. Ægyptiorum aliqui ἐπὶ κροκοδείλου τὸν ἥλιον

δεικνύ-

δηλοῦσι. *Notat & Euſebius pingi ab Ægyptiis Solem in navi, quam navem Crocodilus ſuſtinet. Crocodili ſculpturâ Orientem & Occidentem, circi ſolaris metas, ex Horapolline ſignificatos docet Pignorius* ad Menſam Iſiacam. *Sed & tempus, Solis partum, per Crocodilum deſignatum ab Ægyptiis obſervat Cl. Alex. l. c. Et teſtatur Ariſtoteles V. de* Hiſt. Anim. Ὅτι βιοῖ πολλὺν χρόνον *Crocodilus. Eſt autem numerus ſexagenarius evidens tum in Sole, tum in animale; nam Ariſtotele teſte,* Ὁ μὲν ποτάμιος κροκόδειλος τίκτει ὠὰ περὶ ἑξήκοντα, λευκὰ τὴν χροίαν, καὶ ἐπικάθηται ἡμέρας ἑξήκοντα. *Achilles Tatius in fine l. IV. Crocodilum graphice deſcribit, inter alia,* ὀδόντες δὲ πολλοί· φασὶ δὲ ὅτι τοσοῦτον ἀριθμὸν τυγχάνουσιν, ὅσας ὁ Θεὸς εἰς ὅλον ἔτος ἀναλάμπει τὰς ἡμέρας. *Quod ſi verum fuiſſet, non fugiſſet Ariſtotelis obſervationem.*

L. 6. Κυνός. *Iſis Luna eſt. Iſidi diligenter quærenti maritum canis adfuit. Luna autem perpetuo Solem quærit, & inveſtigat, ideo ei convenit canis ſagax animal. In pompis Iſidis canes præibant. Cl. Alexandrinus idem notat, ſed paulo aliter interpretatur l. V. Strom. p. 567.*

L. 6. Κυνοκεφάλῳ. *Horapollo l. I.* Lunam volentes (Ægyptii) ſignificare, Cynocephalum pingunt, quoniam hoc animal varie afficitur ad curſum Lunæ. Quando enim Luna Soli juncta non apparet, tunc mas Cynocephalus neque videt, neque comedit; triſtis eſt autem, oculos in terram dejectus tanquam Lunæ raptum lamentaretur. Fæmina vero, præterquam quod non videt, & eodem modo afficitur quo mas, fluxum ſanguinis emittit ex naturalibus, unde & in ſacris in hæc uſque tempora nutriunt Cynocephalos, ut per eos pateat Solis & Lunæ conjunctio. *De Cynocephalis plura qui velit adeat Pignorium ad* Menſam Iſiacam, *Voſſium* Idol. *l. III. cap. LXXIV. Pierium in* Hieroglyphicis, *Petavium in* Uranol. *Firmicum in* Apotel. *l. VIII.*

L. 6. Μυγαλῆ. *Rationes Plutarchus aſſignat IV. Sympoſ. Q. V.* τίκτεσθαι αὐτὴν ἐκ μυῶν πέμπτῃ ἡμέρᾳ νουμηνίας ἔστι. ἔτι δὲ μειοῦσθαι τὸ ἧπαρ ἐν ταῖς ἀφανισμοῖς τῆς σελήνης. *Cæterum varie ſcribitur hæc vox* μυγάλη, μυγαλὴ *&* μυγαλῆ. *Vertitur etiam varie,* rattus, mus araneus. *Coluère Mygalen Athribitæ,* Strabo.

L. 8. Ἱερῶν ζώων. *Bene addunt ſcripti,* ζώων θεωρεῖται κατὰ τὰς χροίας καὶ τὰς τοῦ σώματος μορφάς. *Atque hæc præcipue Apin deſignant. Ejus notas & colorem Herodotus l. 7. Lucianus in* Deor. Concil. *Ælianus, Plinius, Marcellinus, Mela, aliique multi; ſed cum nonnulla diſcrepantia deſcribunt, de eo Ovidius,*

——Variiſque coloribus Apis.

Erant autem Ægyptiis alia multa animalia ſacra; hircus, aries, felis, equus fluviatilis, lupus, draco, accipiter, Ibis. De quibus omnibus vide I. Ger. Voſſium l. 3. Idol. *c. 74. Si libet credere Plutarcho, l.* de Iſide, *utcunque monſtroſa exteris videri poſſit Ægyptiorum religio & abſurda, nihil ei* ἄλογον μυθῶδες, οὐδὲ ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἐγκατεστοιχειῶτο. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἠθικὰς ἔχοντα καὶ χρειώδεις αἰτίας, τὰ δὲ οὐκ ἄμοιρα κομψότητος ἱστορικῆς ἢ φυσικῆς ἐστιν. *Certe ab initio hæc animalia erant tantum ſymbolica, at vulgus ea directo cultu, ut ſolet eſſe ſuperſtitioſum, poſtea cœpit colere. Eſt autem hæc idololatria non ſerior Moſis ætate. Is enim ideo hæc animalia impura eſſe pronunciavit, quoniam ab Ægyptiis divina cenſebantur. v. cap. XXIV.*

L. 11. Καρδίας ἀλεκτρυόνος. *Soli (hoc eſt Apollini) ſacer erat gallus, ideo ejus cor in ſacrificio valere credebatur ad vaticinia. Addit Iamblichus* ἢ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα, *quoniam Porphyrius II. de* Abſt. *S. 48. idem affirmat de corde corvi, talpæ, accipitris. Gallum in ſacrificiis frequenter adhibuerunt veteres Sabii, item alii de quibus Pierius in* Hieroglyphicis. *Proclus gallum eſſe ait animal ſolare, deque*

eo multa affirmat mira in Magicis ritibus, lib. de Magia. *Olympiodorus chemicus ex Hermete ait gallum* αἰνίττεσθαι ὑσίαν ἡλίυ ϗ σελήνης; *utrique ſacrum facit Iamblichus. v. notas clariſſ. doctiſſimique viri D. Huetii in Origenem p.* 110.

L. 13. Θεωρημάτων· *Lege* θεωρημένων.

L. 14. Αὐφρασίαι. *Ex ſacris animalibus pauca vel forte nulla in ſacrificiis offerrebantur; efficacia ſacrificiorum ex iis male colligitur. Si qua urbs, vel populus ea mactaret, quæ alibi ſacra animalia habebantur, id non efficit his quæ dixi.*

L. 17. Ταῖς θυσίαις. *Legit codex Regius* ὑσίαις; *legit ita Scutellius, nam vertit* eſſentiis. *Sed error eſt apertus; eundem corrige apud Suidam in v.* Κύρβεις: *ubi* ἀπὸ κύρβιος τῦ τὰς ὑσίας ὁρίζοντος, *& ibidem rurſus,* αἱ δὲ κύρβεις ὑσίας εἶχον. *Certe κύρβεις erant* κορυβαντικῶν ἱερῶν ἀντίγραφα, *ut ſcribit Porphyrius, & ipſe Suidas,* κύρβεις πίνακες, ἐν οἷς οἱ περὶ ἱερῶν νόμοι. *Omnino legere oportet* θυσίας, *mendum idem in Etymologico M. cernitur. Et cap. XV. infra.*

P. 124. *l.* 1. Φιλίαν ϗ οἰκείωσιν. *Totus Procli de* Magia *libellus hinc pendet. Obvius eſt, nec libet plura deſcribere.*

L. 8. Τῦ πεποιηκότος. *Dæmonis, ſecundum Iamblichum. Vide lin.* 12. *Proclus in* Alcib. τὰ θνητὰ μετέχει θείων ἀπορροιῶν. ὕτω δὴ ζῷα ϗ φυτὰ δημιυργεῖται, θεῶν ἄλλων ἄλλα εἰκόνας φέροντα.

L. 11. Τῶν μὲν προσεχῶς συμπληρυμένων. *Gradus hic generales tres facit. Alias ſubtilius & particularius diſtinguit. Ordinem hunc Proclus in fine de* Magia *ſequitur.*

L. 15. Πρεσβυτέρας μιᾶς αἰτίας. *Sumit pro conceſſo, Deum ſummum his ſacrificiis, atque adeo magicis teletis commoveri. Negant hoc multi Platonicorum, omnes Peripatetici, Stoici item, & Epicurei quot quot Deum eſſe ponunt. Lactantius ſive Luctatius ad IV. Thebaidos,* Infiniti autem Philoſophorum, Magorum, Perſæ item confirmant revera eſſe præter hos Deos cognitos, qui coluntur in templis, alium principem & maxime Deum, cæterorum numinum ordinatorem &c. Sed dire ſentiunt, qui eum intereſſe nefandis artibus, actibuſque Magicis arbitrantur. *Arnobius IV.* Ægyptios, Perſas, Indos, Chaldæos, Armenios interroget, omneſque illos, qui hæc in interioribus artibus viderunt & cognoverunt; jam profecto diſcet is, quiſnam ſit Deus unus, vel ſub eo qui plurimi, qui ſe Deos fingant, & humani generis imprudentiam ludant.. *Eadem fere habet Lactantius, Arnobii diſcipulus, l. II. de* Erroris Orig. *c. XV. Hic eſt Demiurgus Platonis. Saturnilus apud Epiphanium* Hæreſi 23. *vocat* patrem τῶν ὅλων unum patrem ignotum, qui Principatus, Virtutes & Poteſtates creavit. *Huc omnino faciunt quæ Epiphanius de Simone Mago ſcribit* Hær. 21. Negat ſalutem ullum hominem aliter conſequi poſſe, quam ſi ejuſmodi myſteria didicerit, & Univerſitatis parenti ea ſacrificia per Principatus & Poteſtates obtulerit. *Vides hic tres gradus. Cæterum Lactantii illum locum, à multis tentatum, libet hic in melius, ut ſpero, reſtituere.* Dicit [*Statius*] Deum Demogorgona ſummum. *Quis ſit iſte Demogorgon, vel, ut alii ſcribunt inepte Dæmogorgon? Wierus de* Præſt. Dæmonum *inter Magos infames commemorat,* Dæmogorgona (aliis Damigeronta. Scholiaſtes MS.) *Adnotat ad Lucani VI. neſcio quis Scholiaſtes* ipſe Dæmogorgon omni Gorgone quam cæteri timent ſuperior. *Atqui nomen hoc nuſquam alibi extat, præterquam in hoc Lactantii loco corrupto. Lego igitur Demiurgum.* Cujus nomen, *inquit Lactantius* ſciri non poteſt. *Enimvero ſi nomen ſit Dæmogorgon, jam illud ſcimus. Porro paucis infra Lactantius docet, ſe tradere ea, quæ ſcribit de Deo iſto, ex Pythagora, Platone, & Tagete. Jam Demiurgus apud Platonem in Timæo* ἀκατονόμαςος.

Quid

quod

quod ipſam dictionem explicet Lactantius ubi ait, de hoc Deo, illum eſſe principem & maxime dominum, cæterorum numinum *ordinatorem. Adhuc ſequitur*, ſi ergo ſcire [*Dei nomen*] nefas eſt, diſci à vate non potuit; licet magis frigidas habeant quas putent Dei nomine continere. *Lego* licet Magi præſtigias habent, q. p. d. nomina cont. *Vide Origenem contra Celſum l. 6. p.* 302.

L. 28. Διατείνοντες ἐκ εἰδότες. *Scutellius addit*; in ſacris autem ſanctum eſt colligere, & unire; non diſſipare, non diſpergere: in toto, non in parte verſari.

CAP. X.

P. 125. *l.* 3. Συμπάθειαν συγκινέμενα. *Addit cod. R.* ἢ ἀντιπάθειαν.

L. 18. Κατὰ πόλεις. *Maimonides* Duct. Dubit. Parte *III. c. XXXVII.* Perſuadebant [*Magi*] hominibus & ipſimet credebant, quod illa arte (magica) admiranda in rerum natura, tum in certis perſonis, tum in integris provinciis faciant opera.

L. 22. Ἀφθόνῳ βουλήσει. οὐδεὶς οὐδενὶ Θεῶν περὶ οὐδενὸς φθόνος. *Plato. Non poteſt in Deum cadere invidia.*

L. 33. Εἰ γάρ τί που καὶ προσήκεται τοῖς δαίμοσι σῶμα. *Non video cur tam heſitanter de corpore Dæmonibus aſſignando loquatur, quod alibi facit ſine cunctatione. Sed & Plato, & Plotinus, & Porphyrius iis tribuit corpus; libro de* Abſt. *II. S.* 42. Δι᾽ ὧν αὐτῶν [δαιμόνων] τὸ * πνευματικὸν φαίνεται. *Falicianus vertit* corpus ſpiritale; *lego igitur aut* σῶμα πνευματικὸν, *aut* τὸ σωματικὸν καὶ πνευματικὸν φαίνεται. *Quid quod ex SS. P. bene multi idem hac in re ſenſerint. Auguſtinum intelligo, Baſilium, Bernardum, Gregorium magnum, Tertullianum, Gennadium, Macarium*, Homil. *IV. Idem ſtatuerunt & Hæretici aliquot in Epitomis Theodoti, p.* 79. *Et recentiores Philoſophi, inter quos Niphus. Adi L. Coquæum ad c. XV. l. VIII. S.* Auguſtini *de C. D. &c. X. l. XXI. Et Maimonidem p. III. Ductoris cap. XLVI. v. quæ ad Sect. I.*

L. 36. Ἀπόρρευν. *Jam in ſuperioribus indicavi hæc eſſe Plotini verba. v. Ficinum ad c. V. l. V. Ennead. III. Novit & Plato in* Timæo σῶμα ἐπίρρυτον καὶ ἀπόρρυτον.

P. 126. *l.* 4. Χρεία αὐτοῖς εἴη θυσιῶν. *Imo quidem, nam ſacrificia Dæmonibus multo ſunt gratiora, quam aliæ ex rebus aliis exhalationes, quoniam in nidoribus ſacrificiorum ſunt animæ veſtigia vividiora, atque adeo cognatio major. Hanc ob cauſam in evocandis manibus & Dæmonibus fere adhibebant ſanguinem calentem, & anima plenum. Ficinus ad l. V. Enn. III. hunc ipſum locum adducit, & pluribus illuſtrat.*

L. 11. Ὁμοιότητα. *Lege* ὁμαλότητα.

L. 17. Καὶ παρ᾽ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. *Atqui Deus hoc nunquam voluit, nuſquam juſſit. Sed Dæmones abuſi hominum religione ſacrificia ad ſe tranſtulerunt; & cum longe ab origene & dignitate ſua degenerarint, etiam nidores captant, & pinguedines venantur. Alias per ſe, & in* ἀρχῇ *perſeverantes, nutritorio ſubſidio non indiguiſſent.*

L. 23. Ἀταξίας μεθέξει. *Empedocles apud Ariſtotelem in II. Metaphyſ. c. 4. facit* Θεοὺς δολιχαίωνας. *Plutarchus Dæmonas mortales, recipereque* πάθη θνητὰ, καὶ μεταβολὰς ἀναγκαίας. *Plato in Timæo Deos novitios creat, ex elementorum congerie compingit, & diſſolubiles eſſe pronunciat. Adhuc ipſe Iamblichus (ut & Ariſtoteles Metaphyſ 4.) Dæmonas eſſe animalia concedit, & quidem, ut modo dixit nutriri aere; Nimirum igitur poſſunt deficere, & communem animalium conditionem ſubire Dæmones: &, ut Ariſtoteles loquitur, non erunt* ἀΐδιοι, *quoniam* τροφῆς δέονται. *Proclus in V. ſuper* Timæum *p.* 305. *longam contexit diſceptationem in qua ſtatuit* ἐσχάτως Θεοὺς ἀπαύστως ἀλύτους

ἅμα καὶ λυτὸς eſſe ſecundum Platonem.

CAP. XI.

P. 127. l. 5. Ἀφομοιωτικὴ περὶ. *Lege* ἀφομοιωτική τι..

L. 9. Εἰ μὲν γὰρ ὕλης ἀτμῶν. *Lege* ὕλης ἦν γλυκυθυμία τις ἡ διὰ τῶν ἀπὸ τῆς ὕλης ἀτμῶν. Si enim vapores à materia effluentes ita oblectarent, & voluptate ineſcarent.

L. 13. Εμπυμπρᾶται. *Capite ſexto, linea tertia* λοιμῶν παῦλαν *tribuit miræ ſacrificiorum efficaciæ. Iſta ſacrificia erant* ἄπυρα, *eorumque materia integra, ea tamen ad conciliandos placandoſque Deos valebant. Horum efficacia igni tribui non poteſt.* Maſſilienſes cum peſte laborarent, unus ſe ex pauperibus offerebat alendum anno integro publicis & purioribus cibis; poſtea verbenis veſtibuſque ſacris ornatus circumducebatur per urbem, cum execrationibus, ut in eum inciderent mala civitatis, & ſic projiciebatur. *Petronius & Servius. Fuit & antiquiſſima Deli ara in qua Apollini offerrebantur* πυροὶ, κριθαὶ, πόπανα ἄνευ πυρὸς, *ut teſtatur Laertius in vita Pythagoræ, & Varro apud Servium in III. Æneidos; item Beſſarion l. 3. c. V.* contra Calamn.

L. 21. Τὸ πῦρ ἀφομοιοῖ. *Ficinus in l. I. Ennead. II.* Ignis apud nos accenſus cœlo ſimilior eſt, quam reliqua; idcirco luminis, quod incorporeum quiddam eſt, factus eſt particeps, & omnium potentiſſimus, &, quaſi ſit vivens, motu perpetuus, dividens omnia, non diviſus, omnia in ſe prorſus aſſumens, alienam fugiens mixtionem: & ſubito cum expeditur, in cœleſtem refugiens ignem ubique latentem.

CAP. XII.

L. 32. Ὀχήματα. *Dæmones pro diverſitate ordinum diverſa habent vehicula: & verum eſt cæleſtes & ætherios Dæmonas non habere vehicula ex elementis rebuſque noſtratibus compoſita; habent tamen aquei & terreni. Ad hos autem ſacrificia diriguntur. Porro, eſt* ὄχημα συμφυὲς, *eſt &* προσφυὲς. *Illud prius, vel primum forte, non paſcitur vaporibus: hoc ſecundum & tertium forte, & capax eſt incrementi extrinſecus. Hæc pluribus explicat Proclus V. in* Timæum. *Quandoquidem vero vehiculum Dæmonum nec ex elementis nec ex corporibus nobis notis conſtet, magnam apud nos iniiſſet gratiam Iamblichus, ſi docuiſſet unde illud conſtet. Nôrat eſſe arduum hoc explicatu. Sane Plato in* Timæo *res omnes ab uno principio derivat, & præter ipſam ἀρχὴν eſt nihil* ἄναρχον. *Sui tamen aut oblitus, aut rei difficultate impeditus, facit Demiurgum producere* ὀχήματα *non ex rebus jam productis, ſed ita, ut omne vehiculum ſit* αὐτοσύστατον, *minime vero aliunde collectum, aut à Diis junioribus ſuppeditatum.*

P. 128. l. 17. Καὶ ἡμᾶς διὰ τῶν αὐτῶν τρόπων. *Indiget Delio natatore hoc effatum. Neque enim ſatis video, quo modo ignis ſacrificio applicitus ſacrificantis animum expurget. Purgatio per ignem non niſi apud inferos fieri credebatur. Hujus purgationis erat tantum ſymbolum ſulphur, & tæda, & ignis ſacrificiorum. Virgilius VI.* divini operis,

—Aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus: aut exuritur igni.
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem purumque reliquit
Æthereum ſenſum, atque aurai ſimplicis ignem.

Puto autem hæc magnifice in medium projeciſſe Iamblichum, ad innuendam magnam purgationum teleſticarum vim. His ipſe, ut ſæpius monui, plurimum tribuit, Porphyrius parum, aut nihil. Iſtæ purgationes

igne

igne fiebant; *Proclus in V.* ſuper Timæum *ſcribit*, ἡ τελεστικὴ διὰ τοῦ θείου πυρὸς ἀφανίζει τὰς ἐκ τῆς γενέσεως ἁπάσας κηλῖδας, ὡς τὰ λόγια διδάσκει. *Sed iſte locus nunc in Oraculis non habetur*; *alius tamen eſt qui hæc omnia confirmat*, τῷ πυρὶ γὰρ βροτὸς ἐμπελάσας θεόθεν φάος ἕξει. *Factabant porro Teleſtæ* ὅτι ὃς ἂν ἀμύητος ἢ ἀτέλεστος εἰς ᾅδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται· ὁ δὲ κεκαθαρμένος καὶ τετελεσμένος ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκήσει. *Iambl. in* Protrep. *c. XIII. Utcunque præter ignem alia multa tum ſymbola, tum ſynthemata, nec non vigiliæ, jejunia, luſtrationes & imprimis preces requirebantur; quarum vim in his purgationibus vel præcipuam fuiſſe in ſequentibus oſtendetur. Exemplum hujus purgationis teleſticæ Herculem eſſe volunt*; Ἡρακλῆς διὰ τελεστικῆς καθηράμενος, καὶ τῶν ἀχράντων καρπῶν μεταλαβών, τελείας ἔτυχε εἰς τοὺς θεοὺς ἀποκαταστάσεως· *Proclus in* Polit. *p.* 382. *Vide & p.* 392. *Confer Origenem* contra Celſum *l.* 5. *p.* 249.

CAP. XIII.

L. 25. Ὅτι ἄλλης ἐστὶ πραγματείας. *An alias de ſacrificiis ſcripſerit Iamblichus, neſcio*; *ſunt qui putant eum peculiari opere de iis egiſſe. Favet iis hic locus.*

CAP. XIV.

P. 129. *l.* 2. Τῶν θεῶν τάξεως. *Proclus in* Timæum 2. *p.* 65. *de Precibus*; οὐ γὰρ ἂν οἰκείως προσέλθοι, μὴ τὰς ἰδιότητας τῶν θείων τάξεων ἐγνωκώς. *Hinc Etruſcorum & Romanorum libri rituales & indigitamenta.*

L. 5. Ὑλαίους. *v. cap.* 20, *&* 21. *S. I. Proclus in Alcib. diviſionem hanc ſic extulit* Θεοὶ ἀπόλυτοι, Θεοὶ ἐγκόσμιοι. *Oracula vocant* ὑλαίους συνοχεῖς. *Hi ſunt alio nomine* ἄζωνοι, *quam vocem non recte intellexit Servius ad XII. Æneidos. Sunt* *ii Deorum ſupramundanorum ultimi, mundanis proximi, à mundo liberi. Hæc Damaſcius, & Proclus l. VI. Theol. Pl. c. II. p.* 341. *Item comment. in* Timæum *l. V. p.* 301. *confer cap. XIX.*

L. 11. Ἀνάβασις. *Proclus in fine libelli de* Magia *deſcribit.*

L. 20. Θεραπείαν ἐνύλοις· *Lege hic* ταύτῃ. *Nota autem hinc ſequi omnes Græcorum Deos fuiſſe* ὑλαίους, *nam materialibus omnes colebantur ſacrificiis, atque adeo, aut incongruus fuerit totus Græcorum cultus, aut nulla erit ipſius Jovis ſuper Faunum prærogativa. Nec mirum; Jupiter, Juno, Saturnus & reliqui Dii majorum gentium re vera homines fuerunt; eum cultum præter meritum nacti ſunt v. c. 5. l. VIII. S. Aug. de Civ. D. Hi ſunt, quos Iamblichus, Proclus, Damaſcius* δώδεκα ἡγεμόνας *vocant. Vide Herodotum, II. c.* 4.

L. 26. Φόνος τι τῶν ζώων. *Negat Plutarchus de* Orac. Def. *hæc Diis convenire, ſed multo magis malis Dæmonibus. Theodoretus* Serm. *X. ex Theophraſto & Porphyrio oſtendit* ὡς θεοῖς οὐχ ἁρμόζουσιν ἀλλὰ δαίμοσιν αἱ διὰ ζώων θυσίαι. *Quo quidem in loco videtur quædam citare ex libro II. Porphyrii* περὶ ἀποχῆς, *quæ ibi non reperiuntur, & pertinebant ad libros ejuſdem Porphyrii de* Philoſophia ex Oraculis. *Suſpicor autem Theodoretum ex Euſebio ſua hauſiſſe, non viſis Porphyrii ſcriptis. Cæterum quoniam Porphyrius affirmando Deos non eſſe, qui ſacrificiis animantium gauderent, videbatur Judæorum legem impugnare. Diodorus Epiſcopus Tarſenſis ſcripſit contra Porphyrium* περὶ ζώων καὶ θυσιῶν. *Docuit hoc Lucas Holſtenius ex Suida. Vide Theodoretum* Sermone *VII. de* Sacrificiis.

L. 29. Τοῖς θεοῖς προσήκει· *Diis offeruntur vel ea, quæ grata ſunt, ut inferis nigræ pecudes; vel ingrata, ut ſus Cereri. Materia non poteſt cenſeri Diis materialibus ingrata, quoniam eam ornant, guber-*

nant, adminiſtrant; qui igitur iis faciet rem acceptam, non debet meditari καταπάλλωσιν, μεταβολὴν, φθορὰν, & προσπίπτουσαν τῆ ὕλης. v. Herod. in fine I. & Servium ad III. Æneid. ad meritos honores.

L. 30. Ἀλλὰ διὰ τῆ ὕλης. *Quaſi vero, quod eſt in homine deterius, id in Diis ad cultum conſequendum valere debeat. Interim cum nulla ſacrificia his Diis fiant tanquam ſolutis & liberis à materia, ſequitur id quod eſt in iis excellentius, nempe mentem, negligi & inhonoratum præteriri. Religio in animo ſita eſt, non in corpore, nec ad corpus tendit, ſed ad id ſemper, quod eſt corpore melius. Plato* libro octavo de Legibus *agit de Sacrificiis, ſed ea brevitate, ut improbanti propior videatur; idem in* Epinomide *patriæ morem in ſacrificii negotio ſervandum monet; unde iſta eum inceſſit verborum parcimonia? Nullas potuit ille, altas* ὀλιγολόγος, *excogitare rationes, ſaltem quales hic Iamblichus, cur offerrentur victimæ? Imo niſi Socratis cicutam timuiſſet, libero ore civium inſaniam hac in parte damnaſſet. Qui tandem ſunt hi Dij quibus rogi pecudum & ſanguinis rivi impenduntur? Si voce clara S. Scriptura clamet, non* Deo, ſed Dæmonibus ſacrificia ſua offerre Gentes, *non audiet Iamblichus. Audiat igitur magiſtrum ſuum, audiat ipſos Magos, l. II. de Abſtin. S.* 58. Ὅτι δὲ οὐδὲ τοῖς θεοῖς ἀλλὰ δαίμοσι τὰς θυσίας, τὰς διὰ τῶν αἱμάτων προσῆγαγον οἱ τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις καταμαθόντες, καὶ τοῦτο πεπίστευται παρ' αὐτῶν τῶν θεολόγων. *Eadem agnoſcit Celſus ex veteribus ſapientibus viris, ut ipſe fatetur, edoctus, apud Origenem l.* 8. *p.* 417.

P. 130, *l.* 5. Τοῖς δὲ ἐνύλοις οἰκειότατον. *Omne corpus fugiendum eſſe, magna teſtatur voce Porphyrius apud S. Auguſtinum. Plotinus, & Plato eam fugam poſitam eſſe contendunt, in ſimilitudine noſtri ad Deum; Deo non aſſimilabimur per corporeum cultum, ſed per mentis puritatem. S. Auguſtinus l. IX de* Civit. *D. c. XVIII.* Va ad Deum corporalis falſiſſima eſt & plena erroris. Hanc Dæmonum amici per elementorum gradus ordinant. Per ſpiritualem, hoc eſt, incorporalem ſimilitudinem ad Deum debemus adſcendere. *Fac autem congruere materialibus Dæmonibus (ſive Diis) ſacrificia materialia: quæritur, unde fas ſit homini cultum ſummum (i. e. ſacrificium) ſummi Dei ad iſtos transferre. Iſti hujus moris auctores, iſti ſuaſores, iſti ſoli, ut rem ſuam agerent, à vero Deo colendo miſeros mortales alieno & inferiori cultu occupatos averterunt. Sane boni Angeli non permiſère ſibi ſervitium impendi ab hominibus, ut qui norunt homines non poſſe beatos fieri niſi eum ſolum colendo, in quo ipſi colendo, beatitatem habent. S. Auguſtinus l. IX. de Civ. D. c. IV.* Quæcunque immortalis poteſtas quantalibet virtute prædita, ſi nos diligit ſicut ſeipſam, ei vult eſſe ſubditos, ut beati ſimus, cui & ipſa ſubdita beata eſt. Si ergo non colit Deum, miſera eſt, quia Deo privatur: ſi autem colit deum, non vult ſe coli pro deo. *Pulcra ſunt quæ Origenes l.* 8. *p.* 384, *&* 476. *Celſo opponit de cultu Dæmonum & Heroum. Miror autem apud Magos non pluris eſſe Magi Hoſtanis auctoritatem. Is* verum Deum merita majeſtate proſequitur; & Angelos *i. e.* miniſtros & nuntios Dei, ſed veri, ejuſque venerationi novit aſſiſtere. Idem etiam Dæmonas prodidit terrenos (προσγείους ἐνύλους) vagos, humanitatis oſores. *Vide quam non fingit plures Deos; ut uni Deo ſuum cultum aſſerat atque Angelis nullum, nedum terrenis Dæmonibus, adſcribat. Adi Minutium F. in* Octavio.

CAP. XV.

P. 130. *l.* 10. Μετέωροί τι τῶν μαθ'. *Lego* τῷ νῷ.

L. 14. Διπλῶς τρόπος. *Hac ratione ſacrificiorum modi multiplicari ultra poterint, n. pro numero facultatum, quæ ſunt in anima. Sed cum omnis ſacrificiorum*

virtus pendeat à convenientia, quam habeant cum Deo, non autem quam habeant cum anima & corpore noſtro, fruſtra excogitatur materiale ſacrificium, cum in Deo nullum ſit materiæ veſtigium.

L. 15. Ἀχράντοις ψυχαῖς. *Quaſdam animas huc deſcendere ad Deos declarandos, ad ſalutem, purificationem, perfectionem τῆς τῇδε eas deſcenſum ἄχραντον, & vitam puram inſtituere, nec mala quæ ſunt in geneſi ſubire docet Iamblichus, apud* Stobæum : *docet & Proclus in* Timæum *p.* 324

L. 23. Ἐφ' ἑνός ἄν ποτε. *Syneſius de* Inſomn. Καὶ τοῦτο μὲν ἑνὶ καὶ δευτέρῳ δῶρον ἂν γένοιτο τελεστῇ καὶ Θεῷ. *Talis eſt unus è Coryphæis, quem Plato in* Theæteto *deſcribit* ὑπὲρ ἀστρονομοῦντα.

L. 27. Κατεχομένοις ὑπὸ τοῦ σώματος. *Qui ſunt in corpore, corporeis maculis infecti, merito timere debent malorum geniorum, quibus familiares fiunt per vitia, incurſus. Ad hos ſacrificia* ἀποτρόπαια *facienda ab iſtis, ſi velint malis liberari, ex veteribus Theologis docet Porphyrius, alias nulla admittit ſacrificia materialia. Nec iſtoc pacto bona vera acquiri concedit, ſed mala præcipue caveri. Hi quoniam communicant cum corpore, ſunt in geneſi, atque adeo ſub fato. Confer Proclum l.* citato. *Huc pertinent* Θεοὶ μοιρηγέται, *de quibus infra.*

L. 28. Πόλεσι τοίνυν καὶ δήμοις. *Civitates opus habent placare malos Genios, quoniam* πλοῦτοι τε τὰ ἐκτός, καὶ τὰ σωματικὰ, ἀγαθὰ εἶναι νενόμισται, καὶ τὰ ἐναντία κακά. ὀλίγιστον δ' ἐν αὐτοῖς τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιμελούμενον. *Porphyrius II. de Abſt. Vide quæ Celſus, his topicis uſus, adferat pro cultu Dæmonum, vide autem & accuratas Origenis reſponſiones. l. 8 p.* 414.

P. 131. *l.* 1. Ποιεῖται τῆς οὐσίας. *Ita legit Ficinus, ita Scutellius; non dubito tamen quin* θυσίας *rectius ſit; quod ex ſequenti lineâ conſtat. Idem hoc mendum in ſuperioribus ſuſtuli. v. cap. VIII. Errat cum aliis (quod non miror) Kircherus, qui Tom. II.* Oedip. parte altera, claſſ. *XII. hæc omnia ex Ficino tranſcripſit, ipſumque in multis corrupit, quod minime opus fuit.*

L. 4. Περὶ τῆς συμπλοκῆς. *Eſt ſecundum hos philoſophos converſio* ἐπιστροφὴ, *& unio* συναφὴ, *ad Deos duplex:* ἡ πρὸς τοὺς Θεοὺς ἁπλῶς, *&* ἡ πρὸς τούς δε τοὺς Θεούς. *Imo alia atque alia, pro diverſitate porprietatum & qualitatum quæ eminent in unoquoque Deo. Aliæ ſunt teletæ Solis, aliæ Lunæ, aliæ Deorum ſupra hos inviſibilium; aliæ Apollinis quatenus vates, aliæ denique quatenus Medicus. In hoc poſita erat tota ſacerdotum cura & religio, ut ſui quiſque Dei probe teneret ceremonias, & ritus,* ἀγαλμάτων ἱδρύσεις, ὀργιασμοὺς, τελετὰς, καθάρσεις *& ſimilia Porphyr. II. de* Abſt. *S. XLIX.* Θεραπεία, *inquit Proclus in* Polit. *p.* 370. ἐπιβάλλουσα *Diis & Deorum comitibus,* τοὺς μὲν ἁγιωτάταις τελεταῖς, καὶ τοῖς μυστικοῖς συμβόλοις, περιστοιχεῖται τούτοις τοῖς φαινομένοις παθήμασι (*l.* συνθήμασι) προσκαλεῖται τὰς δόσεις, διά δή τινος ἀπορρήτου συμπαθείας. Deorum religio continetur ſacratiſſimis ceremoniis, & myſticis ſymbolis, & mediante quadam ineffabili ſympathia, promeretur per viſibilia ſigna à Diis dotes.

CAP. XVI.

L. 18. Δαίμονας ἀγαθούς. *Latenter à Diis ad Dæmonas tranſit, addendo* ἀγαθοὺς, *ut mox delabatur ad Dæmonas omnes colendos. Eadem fraude uſus eſt Celſus apud Origenem l. VIII. cum enim ad Oracula Deorum nos ablegaſſet, ut quæ oſtenderunt, quo modo urbes evadunt morbis & peſtilentiis liberæ p.* 407. *demum p.* 417. *tanquam parum memor fatetur pleroſque eſſe circumterraneos Dæmonas, qui geneſin amant, qui ſanguini inhiant, qui nidori, canticis & hujuſmodi aliis addicuntur, qui nihil amplius poſſunt, quam ſanare corpora, qui futura urbibus*

& hominibus poſſunt prædicere, & quicquid ad res mortales pertinet, id callere & poſſe. Eſt autem hic ingens poſtulatum: quis concedet (quod tamen hæc Theologia ſupponit) Dæmonibus malis noſtri corporis & fortunarum imperium permitti. Quanto ſimplicior atque adeo probabilior eſt Chriſtiana ſententia, quæ unum Deum plena fide colit, quæ Deum ſic honoratum ſufficere credit, & paratum eſſe ad ea omnia nobis præſtanda, ſive corporis bonam valetudinem, ſive alias res externas, quas in noſtrum commodum ceſſuras cognovit; Dæmonum interim inimicitiam & amicitiam juxta habet, & δῶρα ἄδωρα *prolixe ſpernit. Et profecto inepta eſt Celſi apud Origenem ratio. Mala homines quam diu ſunt in corporis vinculis patientur,* ἀποδοτέον οὖν τὰς προσηκούσας τοῖς τοῦτ' ἐπιτεταγμένοις τιμάς. *Quæro, utrum boni Dæmones mala ingerunt? Nunquam facient, neque enim* τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτε, *nec ignis frigoris cauſa eſſe poteſt. Si mali ſunt, quod reſtat; nec vere poſſunt coli (metus eſt, non cultus) nec ſi poſſent mererentur. Quod autem ſequitur apud eundem Celſum,* μὴ καὶ ἄχρηστοι πρὸς τάδε εἶναι δοκῶσι, *eſt aliter legendum atque vertendum, quam nunc exſtat;* μὴ καὶ ἀχάριστοι, niſi ingrati erga hos videri velint. *v. cap. XX.*

L. 36. Παρὰ τῶν κρειττόνων ἱερουργίαις χρώμενοι. *Lege* χρώμεθα, *& mox* ἐπιμελόμενα. *Æſculapius præcipuus in Græcorum rationibus ſemper habitus eſt medicus. Atqui is novitius Deus eſt; quis igitur quæro à Græcis, morbos Græcorum curavit ante natum Æſculapium? Quanto cautiores Ægyptii hac in parte, qui curam corporis noſtri pluribus medicis commendant, & quidem non inferioris ſeculi, ſed ipſi rerum origini coævis, nam Soli & Lunæ & cæteris Planetis, ut mundi genituram, ſic & hominis, commiſerunt, Celſus apud Origenem ſic ſcribit; Ægyptii dicunt humanum corpus in 36. partes diſtribui, unicuique parti ſive Dæmonas, ſive Deos quoſdam æthereos præfici; ſecundum autem alios, eſſe etiam multo plures; hos denique invocatos, ſanare morbos partium, quas adminiſtrant. Quare hos non nominavit Iamblichus, qui perſonam Ægyptii ſacerdotis nunc ſuſtinet? Videt ex iis, quæ hactenus diſputavit, ſequi unicuique horum cultum ſuum & proprium eſſe præſtandum; cultum autem corporeum tam multiplicem reperiri non poſſe, cum revera duntaxat unus & ſimplex ſemper eſſet, hoc eſt, corporeus. Certe non ignoravit hæc quæ Celſus commemorat; nam S. VIII. c III. aperte tangit. Illud jamdudum agit Iamblichus, ut Magiæ patrocinetur, ejuſque neceſſitatem inſinuet, amoremque inſtillet commemoratis iſtiuſmodi utilitatibus, quibus maxima hominum pars ineſcatur. Merito laudandus eſt Porphyrius, qui II. de* Abſt. *S. XL. has fraudes liberrime aſpernatus eſt. Præivit ei Origenes l. VIII. p. 419.*

CAP. XVII.

P. 132. l. 4. Ἀλλό τι τοῦ β. *Lege* τὸ τοῦ β.

L. 5. Οὐδὲν οὐδαμοῦ. *Ratio* ἀπὸ τοῦ ἀΰλου *petita non ſatis hoc evincit. Iamblichus apud Priſcianum Lydum multis argumentis contendit lucem eſſe incorpoream, non tamen negabit infinita bona per lucem, imo à luce rebus corporeis infundi. Concedamus tamen Deum (ſive ut iſte loquitur, Deos) immaterialem nihil in inferiora hæc immediate agere, non tamen colligere licebit, eum mediantibus malis Dæmonibus (nam malos eſſe valetudinum, & ſterilitatum (ut plurimum) auctores, Theologi veteres, Celſus, Porphyrius aliique fatentur) mundum hunc & genituram attingere. Origenes VIII. contra Celſum,* ſcimus non Dæmonas, ſed Angelos præeſſe frugum proventibus & fœturis animalium; & prædicamus eos beatos, quibus utique à Deo commiſſæ ſunt hominum utilitates: non tamen honorem ſoli Deo debitum

debitum, his reddimus ; nam nec Deus hoc vult, ſed nec ipſi, quibus hæc commiſſa ſunt, & ex æquo nos amant non ſacrificantes, ac ſi ſacrificaremus. *Boni Angeli cultum non expectant ; mali expectant, & expectent.*

L. 11. Λέγοι τινὰ ἂν ὕπω κατηπῦσθαι. *Non eſt laborandum in explicando modo influxûs divini, (quæ ſemper fuit philoſophorum* περιεργία*) quando de re ipſa conſtet.* Τὸ πῶς μὴ πολυπραγμόνει, *monet Nazianzenus : ſed & Theophraſtus de luce diſputans,* μὴ δεῖν, *inquit,* ζητεῖν τὰ ὀνόματα, ἀλλ' εἰ τὴν φύσιν αὐτοῦ νοοῦμεν, ἱκανὸν εἶναι. *Quid quod Sectionis hujus capite II. Iamblichus admittat eam eſſe cauſarum meliorum prærogativam, ut poſſint* ἄνδι ἐπιστροφῆς *cum corporibus & genitura tranſigere. Nimia hæc ſolicitudo de valetudine bona, & corporis commodis, parum decet philoſophos* ἐξαγωγὴν *perpetuo meditantes ; nimio conſtabit exterior felicitas, ſi redimenda ſit divini cultûs abalienatione i. e. ſacrilegio teterrimo. Nos ad Deum ſine ambitu accedere poſſumus ; præſto eſt, & præſens numen: ille ad nos, haud minus ; ſi dignos judicet.*

L. 18. Καὶ οὐ δύναται. *Ad* σώματα *ſi reſpiciat hæc vox, ſententia erit ; corpora inepta ſunt, ob ſuam imbecillitatem, immediate ſuſcipere Deorum immaterialium dona ; quemadmodum oculi infirmi Solem non ſuſtinent. Si ad* προστασίαν *referatur, negat Iamblichus dari tranſitum à ſuperioribus Diis ad inferiores ; alibi* τοῦ ἑνὸς ἐπικράτειαν *inter Deos deprædicat. Si corpora nullo pacto poſſint participare influxus divinos, quomodo materia erit* θεία, *quod alibi Iamblichus fatetur? De Deorum & Dæmonum copula & concatenatione, vide plura apud Proclum in* Alcib. *cap.* Cum igitur. *Et* Qui diligentiores. *Ubi ipſe Iamblichus deſignatur.*

L. 28. Εὐπραγίαις. *Feſtinans ſcriba hic cæcutivit. Addenda ſunt,* εἰς τὸν βίον δυνατοὺς εἶναι ἀποτρέπειν καὶ τὰς ἐξαγγελομένας δυσπραγίας· συμμετρ. *Contra has* δυσπραγίας *munire nos non debemus ſacrificiis injuſſis, & (ut Theophraſtus & Porphyrius luculenter docent) injuſtis ; ſed contemptis omnibus quæ in rebus humanis vel mala putantur eſſe, vel proſpera, naturali virtute animus noſter roborandus eſt, & ad auctorem ſuum applicandus, ut ſemper in utramque partem paratus ſit ; nec mala perhorreſcat, nec felicitatis capiatur illecebris. Qui Deum habet propitium, pietate & precibus placatum, non opus habet per curioſitatem, &* ἐθελοθρησκείαν, *decurrere ad Angelorum Dæmonumque patrocinia. Per hoc oſtium omnes Paganorum errores ſubingreſſuros veriſſime prævidit Leo magnus in Epiſtola ad* Ariſtoricenſem Epiſcopum. *Pro hoc igitur cultu, tanquam ipſa Ethniciſmi arce, pugnat Iamblichus ; parum interim ſibi conſtans, ut qui longe alia ſcripſerit in* Epiſtola ad Macedonium, *cujus partem conſervavit Stobæus* Eclog. Eth. *l.* II. *Nec videt interim meram eſſe* δεισιδαιμονίαν, *ſi Deos quoſlibet, ne obſint, placemus. At quam tuto Vejoves, Averrunci, Robigi, cæteraque læva numina, quæ veteres placabant, uti mala à ſe vel frugibus natis amoverent, poſſint contemni, longa ſatis oſtendit experientia. Notandum illud Servii ex veteri religione ;* Numina minora nocere non poſſunt, niſi impetraverint. *Idem de malis Dæmonibus vere dicitur.*

CAP. XVIII.

P. 133. *l.* 2. Ὑποτάττεται ὑπὸ τὴν φύσιν. *Illuſtrabo hunc locum ex ipſius hujus Iamblichi Epiſtola, ad Macedonium ſcripta. Anima natura ſua materiæ, corporis, ortus, interitus expers eſt ; ipſa vitæ, & motus in ſe principium habet. Quanquam autem talis ſit, cum ſe ad naturam applicat, & legibus univerſi ſe ſubmittit, tum demum fato parere incipit & naturæ neceſſitati ſervit. Nunc ſub* εἱμαρμένης σκήπτροις,

ὑπὸ τὸ ϑρόνον τῆς ἀνάγκης agit ζωὴν μοιραίαν, Θεὸς μοιρηγέτας, δαίμονας μοιραίους ſubinde implorans. Hic incipit δεῦτερος, ut Procli verbis utar, ἐκ τοῦ παντὸς καὶ τὸ ϑνητὸν εἶδος τῆς ζωῆς, ὅτε τὸ σῶμα τοῦτο, καὶ σχέσιν πρὸς ταῦτα φυσικήν. Plura Noſter infra de hac re.

L. 14. Ὀλίγοι δέ τινες ὑπερφυεῖ. Iamblichus ad Macedonium, Καθ' ὅσον δὲ αὐτὴ νοερὰν ἑαυτῆς καὶ ἄφετον τῷ ὄντι ἀπὸ πάντων, καὶ ἀυϑαίρετον ἐνέργειαν ἐνεργεῖ, κατὰ τοσοῦτον τὰ ἑαυτῆς ἑκουσίως πράττει, καὶ τοῦ ϑείου, καὶ ἀγαϑοῦ καὶ νοητοῦ μετ' ἀληϑείας ἐφάπτεται. Proclus, ἀλλ' αἱ μὲν ζητοῦσαι [ψυχαὶ] δύνανται καὶ ἐνταῦϑα καϑαρεύειν τῆς ἀπὸ τῆς εἱμαρμένης ἐπαγομένης, καθ' ὅσον μὴ πολλὴ ἀνάγκη διὰ τὸ σῶμα κοινωνεῖν αὐτοῖς. Confer Philonem de Cong. Quær. Erud. Gr. *p.* 343. Et Hieroclem ad Carmina *p.* 281. edit. Lond. Iamblichum in Protrep. c. XIII. Porphyrius apud S. Auguſt. l. X. de Civ. D. Ad Deum per virtutem intelligentiæ pervenire paucis, ait, eſſe conceſſum. Hoc reſpexit Iamblichus, & Tzetzes Chil. VII. Hiſt. 143.

L. 30. Θρησκείαν ἐπιτηδεύουσι τῇ φύσει προσφορον. Ex veteribus quidam φύσιν fecere deam, alii δαίμονα, alii νοῦν. Atqui eſt hominis ſua ſorte contenti, nec meliorem meditantis, ſacrificare naturæ & fato; à qua tamen, ut liberari poſſit, omnibus Hecatombis impetrare oporteret. Cultum porro intelligit Iamblichus qualem civitates ſuis ſacris præſtabant, animalia mactando, epulando, feriando, februando. Porphyrius in II. de Abſt. hunc cultum ut minus perfectum, & Philoſopho inferiorem, concedit plebeis ingeniis, & populi faci.

L. 41. Νοερὸν τε ἀσώματον. Adi Porphyrium II. de Abſt. S. XXXIV. Θεῷ τῷ ἐπὶ πᾶσιν, ὥς τις ἀνὴρ σοφὸς ἔφη, μηδὲν τῶν αἰσϑητῶν, μήτε ϑυμιῶντες μήτε ὀνομάζοντες &c.

L. 43. Μεταξὺ ξυμμεσότητος. Lege μεσότητος, & διαφόρους.

CAP. XIX.

P. 134. *l.* 8. Τῶν ϑείων ὑσιῶν. Perplexum locum ſic explico; ſunt Dii ἐγκόσμιοι, ὑπερκόσμιοι, νοεροί. Sed & alii ſunt, ut mox videbimus. Quædam hic omiſit cod. Regius.

L. 9. Αἱ μὲν ἔχουσι. Intelligit Deos ἐγκοσμίους, quos cap. XIV. vocavit ὑλαίους.

L. 11. Αἱ δὲ πάντη. Intelligit νοερὺς, de quibus prius nihil dixit.

L. 13. Φύσεως ἀλλά. Ficinus, non inquam, ab anima tantum mundana prorſus atque genitali, verum etiam ab anima divina ejuſque natura, & hæc eſt vera loci ſententia, licet verba diſcrepent. Pro autem, in noſtra verſione, pone tantum.

L. 13. Τινὲς δὲ καὶ μέσαι. Intelligit ὑπερκοσμίους, vel ἀπολύτους. Vide Proclum in VI. libro Theol. Plat. cap. 2. ſub finem. Similis eſt illa Chaldæorum, apud Damaſcium, Deorum ſeries; αἱ πηγαί, οἱ νοεροί, οἱ μέσοι, οἱ ὑπερκόσμιοι, οἱ ἐγκόσμιοι. Eſt & alia ſeries apud Damaſcium; ὑπερκόσμιοι, ἄζωνοι, (qui & ἀπόλυτοι) & ἐγκόσμιοι, quæ eſt hujus loci, ſi Proclum ſequamur. Quod ſit unus ſummus Deus, & ſummis quidem honoribus colendus, apud omnes pro certo habetur. Cæteri Dii, quot aut quales ſint, imo aut ſint omnino, ſemper in incerto fuit; eſt igitur importuna audacia, & impietas ſumma, quæ cultum Dei certi ad incertos transfert. Adi p. 130. n. 5. in fine Omnis noſter cultus æquo minor eſt; & plures rite colent, qui unum nullo modo ſatis digne venerari poſſunt.

L. 23. Φύσεως. Addunt bene ſcripti καϑηγεῖσϑαι αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ἀπόβλητον· ὅλα γὰρ τὰ τῆς φύσεως ἔργα &c.

CAP. XX.

P. 135. *l.* 14. Οὐ δεῖ δὴ διὰ ταῦτα. Ne ſcilicet ingrati ſimus. Hoc eſt Celſi argumentum apud Origenem l. VIII. Supponit

ponit hic Dæmonas corpus noſtrum compoſuiſſe ex quatuor elementis; videtur quoque innuere mundum hunc pro Deo habendum, quo modo Platonici, & Philoſophi alii aliquando loquuntur. vide cap. XVI. n. 18. & Proclum in Timæum l. II. p. 93.

L. 15. Δώρημα. *Poteſt & θεώρημα legi.*

L. 31. Τέλει ἱερατικῷ. *Verti, ſecutus Ficinum,* ſacerdotii; *mallem nunc,* religionis.

P. 136. *l.* 7. Περικαίνονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις. *Vide S. II. c. VII. Lege autem cum Feſchio* ὑπόκεινται *pro eo, quod mox ſequitur* προϋπόκεινται.

L. 7. Ὅσαι αὐτοῖς προϋπόκεινται. *Ait Proclus in Alcibiadem,* circa unumquemque Deum eſt innumerabilis Dæmonum multitudo, eademque cum ducibus cognomenta reportant: gratulantur ſane quando Apollines, aut Joves nominantur; quippe cum propriorum Deorum proprietatem in ſeipſis exprimant. *Hoſtanes, Magorum eloquio & negotio primus, ait* Angelos Dei veri venerationi aſſiſtere, ut & nutu ipſo & vultu domini territi contremiſcant. *Nullus igitur ad hos referendus erit cultus, quoniam ſi Dei veri & ſummi miniſtri ſint, neque volunt, ut ſæpe diximus, à nobis coli. Quanquam non obſcurum eſt ex Procli verbis, non eſſe bonos Dæmonas (ſive Angelos,) ut qui falſis titulis gaudeant, & Deorum perſonas induant ad eludendos ſuos cultores. Fatetur idem Proclus,* πανταχοῦ ἐν ταῖς τελεταῖς δὲ πλειότερον ὑποδύεται ὑπὸ τῶν ἀτελεστέρων, ἃ περισπᾷ τὰς μὴ κατωρθωμένας ψυχὰς εἰς ἑαυτὸ, καὶ τῶν βελτιόνων ἀφίστησι. *Paulo infra,* ἐν ταῖς ἁγιωτάταις τῶν τελετῶν, πρὸ τῆς Θεοῦ παρουσίας δαιμόνων χθονίων τινῶν ἐκβολαὶ προφαίνονται, καὶ ἀπὸ τῶν ἀχράντων ἀγαθῶν εἰς τὴν ὕλην προκαλούμεναι· *eadem inculcat cap. III. Theologiæ Pl. l. I. Eadem Porphyrius II. de Abſt. S. XL.* ὑποδύντες τῶν ἄλλων Θεῶν πρόσωπα, τῆς ἡμετέρας ἀβουλίας ἀπολαύουσι. *Hos igitur ut à bonis Angelis diſtinguere in apparitionibus admodum eſt arduum, ita omnino colere illicitum. Recte apud S. Auguſtinum de C. D. Porphyrius* monet cavendam eſſe Theurgiam, tanquam in ſe fallacem, & in ipſa actione periculoſam, & legibus vetitam. *Idem B. Pater totum caput XXVI. l. X. impendit contra Porphyrium non audentem Theurgos offendere, cum tamen* alios dixiſſet eſſe Angelos, qui Dei voluntatem hominibus declararent, alios autem, qui deorſum deſcendentes, hominibus Theurgicis divina pronuntiarent.

L. 13. Ὁ δὲ πάντα. *Feſchius* πάντα τι.

L. 17. Ὑποδοχὴν τοῦ θείου χοροῦ. *Hoc quomodo fieret, oſtendet Proclus libro I. Theol. c. III. & in libello de* Magia, *& Noſter capite XXIII.*

L. 33. Παραλειπόμενα. *Tullus Hoſtilius eodem quo Numa ſacrificio Jovem cœlo devocare conatus, quoniam parum rite feciſſet, fulminabatur. Plinius l. 28. c. 2.*

L. 35. Ἡ ὅλη ἀνάρμοστος. *Simplicius in Epictetum;* Ὥσπερ γὰρ ἐὰν στοιχεῖα τοῦ λόγου ἀφέλῃς, ἢ ὑπαλλάξῃς, οὐκ ἐπιγίνεται τὸ τοῦ λόγου εἶδος, οὕτω καὶ τῶν θείων ἔργων ἢ λόγων εἰ ἐλλείπει τι, ἢ ὑπήλλακται, ἢ συγκέχυται, οὐκ ἐπιγίνεται ἡ τοῦ θείου ἔλλαμψις, ἀλλὰ καὶ ἐξυβρίζει τὴν τῶν γινομένων δύναμιν ἡ τοῦ ποιοῦντος ῥᾳθυμία. *Celſus,* τὸ θεοσεβὲς διὰ πάντων διεξιὸν, πλειότερον γίνεται. *Hæc præclare dicta ſunt, & anſa dextera accepta, locum habere poſſunt in religione vera.*

P. 137. *l.* 2. Φανερῶν θείων καθόδων. Ad ſenſum palam deſcendunt, *Ficinus. Extra machinas Theurgicas, quæ in operto fiebant. Ad illud Virgilii Servius,*

Diiq; deæq; omnes,-- *ſcribit,* more pontificum, per quos ritu veteri in omnibus ſacris poſt ſpeciales Deos, quos ad ipſum ſacrum, quod fiebat neceſſe erat invocari, generaliter omnia numina invocabantur. *Idem ad VII. Æneidos.* Oeneus rex de primitiis omnibus numinibus ſacrificavit, excepta Diana quæ irata aprum immiſit.

CAP. XXII.

L. 18. Εἰ ἐν δυσμῇ. *Cod. R.* εἰ καὶ ἐν δυσμαῖς ὑπάρξειεν. *Conſentit Feſchii liber.*

L. 21. Τοῖς θεσμίοις θυμῷ. Θεσμῷ, inſtitutione. *v. Syrianum p.* 225.

L. 24. Συνταξιν. *Legit Feſchius σύνταξιν.*

L. 29. Δεῖ τοίνυν καὶ τὴν ἱερουργίαν μεμιμῆσθαι αὐτοῦ τὸ παντοδαπόν. *Ad hoc præſtandum nulla certior, aut expeditior ratio iniri poteſt, quam ut homo ſe hoſtiam Deo offerat, ut qui totius majoris mundi ſumma ſit, & μικρόκοσμος. Julius Firmicus Præfatione ad l. III.* Scire oportet quod ad imaginem ſpeciemque mundi, formam hominis ac ſtatum, totamque ſubſtantiam, Deus ille fabricator hominis, natura monſtrante, perfecerit. Corpus hominis, ut mundi, ex quatuor elementis compoſuit, ut omnium iſtorum conjunctio temperata, animal ad formam divinæ imitationis formaret, ut divino illi ſpiritui qui ad ſuſtentationem mortalis corporis ex cœleſti mente deſcendit, licet fragile, ſimile tamen mundo pararet hoſpitium. *Et mox,* Petoſiris & Necepſo oſtenderunt hominem, ad mundi ſimilitudinem formatum, iiſdem principiis, quibus ipſe mundus regitur & continetur, ſuſtentari. *Porphyr. II. de Abſt. S.* 34. Δεῖ ἄρα συναφθέντας καὶ ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τὴν αὐτῶν ἀναγωγὴν θυσίαν ἱερὰν προσαγαγεῖν τῷ Θεῷ. *Et infra,* μόνος μόνῳ διὰ ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ προσιέναι σπουδάζων. *Hæc, O Iambliche, te præceptoris tui oportuit perpendiſſe. Sed videris non exiſtimaſſe digna animadverſione, quoniam ex noſtris libris ea deſumſit Porphyrius. Religio eſt, imitari quem colis.*

L. 34. Τῶν ἐν αὐταῖς. *Lege* αὐτοῖς.

CAP. XXIII.

P. 138. *l.* Ποικίλος τρόπος τῆς ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἁγιστείας. *Quæ prius tractavit ſummatim repetit. v. cap. XI, XII, & XVI. ſacrificia ἀποκαθαρτικὰ fiebant ἐπὶ ἀποτροπαῖς morborum, & aliorum omnium impuritatum; atque adeo comprehendere videntur etiam illud membrum,* τὰ δὲ εἰς συμμετρίαν καὶ τάξιν καθίστησι.

L. 3. Τελειοῖ. *Intelligit ſacra ζωογόνα ὑπὲρ τῆς τῶν καρπῶν γενέσεως fieri ſolita; quæ etiam* τελεσιουργὰ *dicebantur.*

L. 5. Ἀπολύει. *Vide caput XVI. Ægyptii verſabantur circa hæc tria: conjungebant enim & ſimul diſcebant* ἀστρολογικά, ἰατρικά, τελεστικά. *Comment. Anonym. in* Ptolemæi Tetrab. *Duo priora tractat liber qui inſcribitur* Ἑρμοῦ ἰατρομαθηματικά.

L. 13. Περαθῆναι. *Lege* περαθῆναι.

L. 19. Πάρεστιν αὔλως. *Proclus hinc ſumſit primam partem libri de* Magia. *Multa quoque huc facientia diſputat Scotus Heruligena, l. III.* περὶ φύσεων μερισμοῦ, *ſed* περικεκινδυνευμένα, *ſaltem, ſi membra adferre velim, non integrum locum.*

L. 21. Ὕλην τινὰ καθαράν. *Hoc ideo, quoniam Oracula Chaldaica materiam omnem damnare videntur, iſtis verbis:*

Τῆς δὲ κακῆς ὕλης βλαστήματα.

Eſt & Lini dictum,

Ὕλην αἰσχρὰν δεύτεραν ἁπάντων.

Multis contra hæc diſputat Dionyſius de Divin. Nom. *c. IV. & Scotus Heruligena II. de Diviſ. Nat. c. XVII.* Materies de qua legitur mundum feciſſe, ab ipſo, [*Deo*] & in ipſo eſt, & ipſe in ea eſt, quantum intelligitur ea eſſe.

L. 22. Ἀπὸ γὰρ πατρὸς τῶν ὅλων. *Tangit vexatiſſimam inter Platonicos quæſtionem. Si materia ſit* ἀγέννητος, *erunt duo prima principia; ſi genita à Deo, unde turpis & mala? Quæ porro fuerit Platonis ſententia de materia, ſane in Timæo non ſatis liquet; videtur quippe materiam Demiurgo opponere, & contra-diſtinguere ab eo: in Philebo vero diſertim dicit Deum* τὸ μὲν πέρας δεῖξαι τῶν ὄντων, τὸ δὲ ἄπειρον. *Conſtat per* ἀπειρίαν *intelligi*

materiam

materiam. Sed is Deus Platoni non eſt demiurgus, ſed ſuperioris ordinis. Damaſcius multis in locis cum Iamblicho facit. Eſt inquit ὕλη τις ἐκ Θεῶν, *&* ἡ ὕλη ἀπὸ τῆς αὐτῆς τάξεως, ὅθεν τὸ εἶδος. *Accedit & Julianus Orat. V.* δὲ ἀΐδιν συμπροελθέσης τῆς ὕλης τοῖς Θεοῖς. *Qui vero cupit longe pulcherrima de materia legere, adeat Simplicium in finem* primi Phyſ. *ubi veterum theſauros aperit. Videatur & Porphyr.* Sent. *XXI. ubi videtur epitomen dediſſe nobis VI. librorum* περὶ ὕλης, *quos eum ſcripſiſſe conſtat.*

L. 25. Οὐδὲν ἐῶν διείργῃ τὰ κρ. *Lege* διείργῃ. *Infra mox,* ὅτι, *&* ἀγαθοειδὴς ὑπάρχει. *Vide quomodo Iamblichus hæc illuſtrat apud Proclum in* Timæum, *l.* 2 *p.* 64, *&* 129.

L. 29. Καθαρὰ καὶ ἀγαθοειδὴς ὑπάρχει. *Non oſtendit quomodo materia ſit aut eſſe poſſit* καθαρά. *Sane Ægyptii primam vitam ænigmatice vocarunt* ὕδωρ, *& materiam, hujus fæcem & lutum.* Ὑποστάθμη, τρύξ, ἰλὺς ἔτι ἀμορφὴ *audit Damaſcio, Simplicio, Camotio, qui veteres ſequuntur. Plura de his infra.*

L. 35. Καπνοῦται ἡ θεουργικὴ τέχνη. *Proclus hunc locum deſcripſit libro de* Magia. *Forte & Nicephorus in Syneſ. p.* 360. *ubi commemorant vim lapidum, herbarum, vocum, characterum, ad eliciendos Dæmonas ex aere vel terra, addit* ταῦτα παρὰ Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων ἀρχῆθεν εὑρῆσθαι, ἑκαστὸν ἑκάστῳ δαίμονι γνωριστικὸν σύμβολον.

P. 139 *l.* 2. Συμπλέκει λίθοις. *In his curioſitatem exercuère Ægyptii & Perſarum Magi. Plutarchus de* Iſide *p.* 369, *&* 372. *Videatur Pſellus ad Oraculum,* Θύε λίθον μνίζουρον. *Plinius multa profert ex Magorum ſcriptis portentoſa & vanitatis plena. de herbis & lapidibus. v. Olaum Borrichium contra Conringium c.* 7. *Sed egregius eſt locus Galeni l.* 6. *de* Simpl. Med. *& alibi, ubi Pamphilum medicum taxat, quod* incantationes, transformationes, decanorum XXXVI. & Dæmonum ſacras herbas *venditaret. Lego quoque apud Joſephum in* Hypomn. *capite ultimo, quod eſt de virtutibus lapidum in pectorali Pontificis,* Σμάραγδος, δαιμόνων ἀπελαστική. *Plura de his ſuggereret liber ille, ſi extaret, quem Phil. Labbe deſcribit* Supplemento *VII. MSS. N. MCXII.*

L. 20. Ἀνεγείρει τοὺς Θεούς. *Propria in hac re dictio. Porphyrius II. de* Abſt. τῇ πατρίᾳ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ ἐγείρει τὸν Θεόν; *item Plutarchus in Iſide p.* 365. *& Græci Interp. Pſal.* 7. *v.* 7. ἐξεγέρθητι κύριε ὁ Θεός μου. *Habac.* 2. ἔκνηψον, ἐγέρθητι, οὐαὶ ὁ λέγων τῷ ξύλῳ.

L. 11. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλως. *Hoc non uſquequaque verum eſſe, oſtendit Deorum occurſus, qui nec opinantibus hominibus obveniunt, item ſomnia divina, & vaticinia etiam impiis aliquando conceſſa. Confer c. XVII. S. III.*

L. 14. Καταβολὴ πρώτη. *Hoc eſt* ἕδρα, βάσις.

L. 16. Ἀπορρήτοις λόγοις. *Putat hoc argumentum irrefragabile, & ad hominem. Porphyrius philoſophiam* ἐκ λογίων *voluit colligere; ea de re libros aliquot ſcripſit* εἰς ἀπόδειξιν τῆς τῶν θεολογουμένων ἀρετῆς, *ut notat Euſebius; eo in opere produxit Hecates quoddam Oraculum, in quo ipſa docet, quæ potiſſimum materia ad ſimulacrum ſibi conficiendum conveniat. Extat autem Oraculum apud Euſebium, & Nicephorum, quod hujuſmodi eſt,*

Ἀλλὰ τέλει ξόανον κεκαθαρμένον, ὥς σε διδάξω,
Πηγάνου ἐξ ἀγρείοιο δέμας ποίει, ἠδ' ἐπικόσμει
Ζώοισιν λεπτοῖσι κατοικιδίοις ἀσκαλαβώταις.
Σμύρνης καὶ στύρακος, λιβάνοιό τε μίγματα τρίψας,
Σὺν κείνοις ζώοισι, &c.

Syneſius hoc modo locutus eſt, libro de Inſomn. οὐ γὰρ ἀπιστεῖν ἐγνωσμένων πλειόνων.

CAP. XXIV.

L. 25. Ἀπὸ τῆς κατὰ τόπους διανομῆς. *Supponit non tantum cuique genti communem aliquem Dæmonem ſive genium præfici, ſed etiam rei unicuique particulari. De his commodius agetur infra S. 9. c. Vide quæ ad c. XXIV.*

L. 37. Εἶτα οὖν ζῶα. *Pugnat hoc cum Ægyptiorum moribus, ii quippe nunquam mactabant animalia Deo alicui ſacra, ei Deo cui erant ſacra, niſi admodum raro & occulte, quoties gravioribus malis conflictarentur. Docet hoc Plutarchus libro de* Iſide *p.* 380. *& rationem addit p.* 363, δύσμενον γὰρ οὐ φίλον εἶναι τοῖς Θεοῖς, ἀλλὰ τοὐναντίον. *Quin & Charemon apud Porphyrium IV. de* Abſt. *teſtatur Ægyptios ideo peparciſſe multis animalibus, quoniam eſſent* τιμωμένοις ἐμφερῆ, ἢ ὅντινοῦν δὴ ἀπεικασμὸν δεξαίη, *non* δέξειη, *ut in editis. Sed & Porphyrius colligit* ὡς ἀνθρώπων ἀφικτέον οὕτω καὶ τῶν ἄλλων, *non tantum Diis ſacrorum animalium. Ægyptii Scarabæum coluère* ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον, *in ſacris obtuliſſe nuſquam conſtat. Ideo quoque Moſes ſeceſſum petebat in deſertum, ne ſi bovem, ſacrum animal, ſacrificaret, lapidibus obrueretur ab Ægyptiis. Vide quæ ad cap. XIV. Cæterum ſi Ægyptii, totius hujus ſapientiæ patres, nihil viderunt, cur animalia, quæ Deorum vel maxime ſimilitudinem referrent, Diis mactarent, non eſt temere credendum, alibi gentium, eam ſimilitudinem & affinitatem, ſi qua fuerit, animalium mactandorum extitiſſe cauſam; aut eſſe debuiſſe, ſi Ægyptii audiantur.*

P. 140. *l.* 9. Ἱερὸς ἄνθρωπος. *In villa Anabi ſacra homini faciebant Ægyptii, & in altare victimas offerebant, tanquam Deo vel Dei imagini,* ἃ δὲ *(inquit Porphyrius l. 4. de Abſt.)* μετ᾽ ὀλίγον φάγοιεν, τὰ δὴ καὶ αὐτοῦ ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκεύαζον. *Hunc locum Felicianus, alias interpres accuratus, pervertit, eſt autem ſententia,* Sacrificant tanquam Deo; mox autem ſuum ei cibum, tanquam homini, ne inedia pereat, diligenter apponunt. *Theodoretus porro* Serm *III* contra *Græcos, hunc locum ex hac Epiſtola Porphyrii citat; videtur ex Euſebio, quæ adfert, hauſiſſe, nec caute ſatis obſervaſſe unde ſua acceperit Euſebius. Alibi tamen, in ipſa Heliopoli, Junoni tres homines, die certo, mactabant uſque ad Amoſis tempora, teſte Porphyrio; & in Idithya urbe diebus canicularibus, quod apud Plutarchum Manetho ſcribit, homines comburebant vivos, quos Typhonios vocabant. Dirum hunc morem utcunque non niſi in graviſſimis calamitatibus videntur obſervaſſe Ægyptii; ſicuti & alias gentes feciſſe, & Phœnicas præcipue, ex Porphyrio & Plutarcho videor colligere. Joſephus Antiq. Judaicarum l. IX. c. I. ex ſacra pagina hiſtoriam enarrans de Rege Moabitarum, qui filium regni hæredem holocautoma Deo obtulit, inſpectante hoſtium exercitu, à quo obſidione arctiſſima premebatur, ait fuiſſe* ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης.

CAP. XXV.

L. 22. Θεός ἐστιν αὐτῶν ἡγεμών. *Sacrificia offerri, ex lege naturæ docet Aquinas 2. 2. q.* 85. *a. 1. Nullum de ſacrificiis Cainis & Abelis extat præceptum. Mitto Athanaſii & Chryſoſtomi loca adducere, ſunt enim nota. Theophraſtus apud Porphyrium II. de* Abſt. *cum ex profeſſo inveſtigaret originem ſacrificiorum, aliam invenit nullam præter inſitam homini à natura erga Deos religionem. Simplicius tamen, qui libenter Iamblichum fere ſequitur, ſcribit in Arrianum hujuſmodi,* ὧν [τιμῶν] τὰς νομίμους καὶ ἐνθέσμους ὁ Θεὸς πάντως τοῖς ἀνθρώποις ἐξέφηνεν, ὡς αἱ ἱστορίαι δηλοῦσι. *Nec hoc opinor dubium: illud quæritur, verumne Deus ſacrificia primitus præceperit? item, an ea ſit ſacrificiorum efficacia, quam in ſermone iſto prædicat Iamblichus? Idem Simplicius paulo in-*

fra

ſra, præter ipſorum Deorum teſtatam voluntatem, ad ſacrificia inſtituenda etiam humana ingenia laudat, Ἕκαςοι δὲ ὧν ὁ Θεός τι ἐξέφηνε, καὶ αὐτοὶ διὰ τὰ πέρας συνήδοντο &c. τὸ θεῖον ἐξευμενίζονται. *Perinde ac ſi dixiſſet, Magorum artes neceſſarias eſſe ad id aperiendum & oſtendendum, quod Deus aut non potuit, aut noluit ad ſalutem hominum revelare. Porro quid veteres hiſtoriæ de toto ſacrificiorum negotio tradiderint, plene intelligeremus, ſi extarent Andron, Androtion (ſi modo alius ſit) Melanthes, Perimander, Pherecrates, Philochorus, Muſæus, Ammonius, Dicæarchus, Gorgus, Mercurii libri, quorum Cl. Alexandrinus meminit; item Soſibius, Theognis, Epimenides, Diodorus Epiſcopus Tarſenſis, quos omnes in hoc argumento laudatos videmus. Porphyrius & Lucianus tantam jacturam aliquatenus levabunt. His adde opus eruditum D. Outrami, qui nuperrime in hoc argumento apud nos cum laude verſatus eſt.*

L. 24. Περὶ αὐτοὺς παμπληθεῖς. *Quibus tamen ideo nullus debetur religioſus cultus. Vide quæ ad XXI. Nemo præſente rege Satrapas adorat; imo nec, abſente eo, cultum eundem iis impendit. Peccat qui Angelis tribuit, quæ ſummo Deo ſunt propria: Grotius in Decalogum. Idem docet Origenes VIII. contra Celſum; Theodoretus* Serm. *III.*

L. 25. Διακεκλήρωται. *Non dubito, quin reſpexerit Iamblichus, cum hæc ſcriberet, Platonis Critiam,* Θεοὶ, *inquit,* ἅπασαν γῆν ποτε κατὰ τοὺς τόπους διελάγχανον. *Infra,* ἔνθα μὲν μείζους μίξεις, [*l.* λήξεις,] ἔνθα δὲ καὶ ἐλάττους, ἱερὰ θυσίας τε αὑτοῖς κατασκευάζοντες. *Illud quoque minime dubium, quin ab Ægyptiis hanc opinionem hauſerint Græci, ut alia fere omnia. Duo ſunt apud Platonem loci, qui hoc evincunt; alter in Critia, alter in Timæo, in quem videndus Proclus I. l. com. p. 24. Altius aſcendamus, videamuſque quid Ægyptii hac de re ſenſerint. Origenes, facile inter noſtros ſcriptores doctiſſimus, libro V. contra Celſum tum Græcorum, tum Ægyptiorum de hac re tangit traditionem.* Ἡ βαρβαρικὴ δὲ ἱςορία, καὶ μάλιςα ἡ Αἰγυπτίων, τοιαῦτά τινα ἐμφαίνει περὶ τοῦ μερισμοῦ τῶν τῆς Αἰγύπτου καλουμένων νομῶν, λέγουσα· ὅτι ἡ λαχοῦσα τὴν Σάιν Ἀθηνᾶ, ἡ αὐτὴ ἔχει καὶ Ἀττικήν. *Illud amplius adjiciendum, Ægyptii non tantum ſuam gentem, ſed & univerſum terrarum orbem exiſtimarunt diviſum fuiſſe in quaſdam præfecturas. Horus Apollo l. I. c.* 14. ἑβδομήκοντα δύο χώρας τὰς ἀρχαίας φασὶ τῆς οἰκουμένης εἶναι. *Ex hac diviſionem ſuæ gentis videntur excogitaſſe Ægyptii. Antiquitatem hujus diviſionis inde colligas, quod Moſes Deuter.* 32. *eam non obſcure innuat; occaſionem & modum deſcribat Geneſeos c.* 11. *v.* 7, 8. *Illud autem hac in re obiter noto, inſignem eſſe diſcrepantiam verſionis ſeptuaginta-viralis à textu Hebræo qui legitur in Deuteronomio. Nam diviſionem gentium factam fuiſſe* juxta numerum filiorum Iſrael *dicit ſermo Hebræus*; juxta numerum Angelorum Dei *aiunt interpretes. Hanc lectionem ſecuti ſunt ex Græcis Origenes, Baſilius, Chryſoſtomus; ex Latinis, Hieronymus, Gregorius P. Novatianus de Trinit. Habeo & verſionem Bibliorum latinam, quæ iſtam agnoſcit. Interpretes alii Græci & tractatores plerique priorem amplectuntur. Quum autem diviſio hæc gentium in varias præfecturas, alia non fuerit, quam ea qua filii Adam, ſive Noachi, ad turrem Babelis in varias terrarum orbis oras diſſipati erant, quid impulerit* 70. *Interpretes, ut ponerent* Angelos Dei *pro* filiis Iſrael? *Credo eos aliquid dediſſe auribus Ægyptiorum, quorum opinionem de diviſione antiqua confirmare viderentur. Simul & invidiam declinabant, docendo iſtam diviſionem factam, non* juxta numerum filiorum Iſrael, *quod Ægyptii haud commode admiſiſſent; ſed* juxta numerum Angelorum, *quod multo honeſtius ſonaret. Qui* numerum filiorum

B b b 2 Iſrael

Iſrael *intelligunt de iis, qui in Ægyptum deſcenderunt è familia Jacobi, Gen.* 46. 27. *ii anſam præbent ad capiendam* 70. *Interpretum ſententiam, ut qui dicant*, ſeptuaginta animæ ſignificant ſeptuaginta Angelos, qui circumſtant Thronum gloriæ, & conſtituti ſunt ſuper gentes. *Vide Targum Jonath. ad v. VIII. c. XXXII.* Deut. *Plura qui velit adeat Origenem Homil. XI. in* Numeros, *Bochartum Geogr. l. I. c. XV. Olympiodorum in Phædonem, quo loco* περὶ λήξεων *diſputat, Kircherum Templi Iſiaci Syntagm. c. II, & III. Flamininm in Schol. ad* 32. Deuter. *H. Grotium ad cap. XVIII. Math. v. X. La-cerdam de* Excell. ſpirituum *cap. XXXI. & quæ nos infra S. IX. cap. IX.*

L. 36. Ἀγιστείαι. *Videtur* ὅσιαι *hic redundare. Mox* ἑαυτῆς *legit c. Regius.*

P. 141. *l.* 5. Στοχάζεσθαι πάντως. *Magis placet* πάντων.

L. 11. Ἐφεστηκότων αὐτῇ. *Lege* αὐτῆς.

CAP. XXVI.

L. 14. Οὐ τὸ σμικρότατον. *Proclus Iamblichi verbis, in II.* Com. *in* Timæum, οὐκ ἄρα σμικρόν τι μέρος ἐστὶν ἡ εὐχὴ τῆς ὅλης ἀνόδου τῶν ψυχῶν. *Plinius l.* 28. *N. H. c.* 2. victimas cædi ſine precatione non videtur referre, nec Deos rite conſuli. *v. Alex. ab Alex. c.* 17. 4. *Sacrificium erat quaſi corpus precum, preces anima ſacrificii.*

L. 24. Πρώτην τῆς εὐχῆς εἶδος. *Multa de precibus egregia ſcripſit Iamblichus in* Com. in Timæum. *Epitomen dedit Proclus l.* 2. *Ibi inter cætera has tres ſpecies enumerat, quas* συναφήν, ἐμπέλασιν, ἕνωσιν *vocat. Recte autem notat duas conditiones præcedere debere omnem veri nominis precationem;* 1. γνῶσιν τῶν θείων τάξεων, αἷς προσίασιν ὁ εὐχόμενος. 2. οἰκείωσιν *omnium quæ in nobis ſunt ad ſimilitudinem divinam, per quam* τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀποκατακλινόμεθα τοῖς Θεοῖς. *Proclus in* Pol. Αὔλως καὶ ἀναφῶς ἀποστρεφόμεθα πρὸς τὴν ἔλλαμψιν.

L. 27. Ὁμονοητικῆς συνδετικήν. *Hoc voluit Oraculum Chaldaicum*,

Τῷ πυρὶ γὰρ βροτὸς ἐμπελάσας θεόφεν φάος ἕξει.

Ἐμπέλασις *hæc, inquit ibidem Iamblichus*, μείζω τὴν κοινωνίαν ἡμῖν παρέχεται, καὶ τρανεστέραν τὴν μέθεξιν, τοῦ τῶν Θεῶν φωτός. *Proclus in Pol. p.* 399. προσκαλουμένη πρὸς τὴν μετάδοσιν τοῦ φωτός. *Et Oraculum aliud hoc ſignificavit in iſtis*,

Μιγνυμένων ὀχετῶν πυρὸς ἄφθιτα ἔργα τελοῦσα.

L. 31. Ἄρρητος ἕνωσις. *Ipſe ſui interpres*, αὐτὴ τῷ ἑνὶ τῶν Θεῶν, τὸ ἐν τῇ ψυχῇ ἐνιδρύουσα, καὶ μίαν ἐνέργειαν ἡμῶν τε ποιοῦσα καὶ τῶν θείων. καθ' ἣν οὐδὲ ἑαυτῶν ἐσμέν, ἀλλὰ τῶν Θεῶν, ἐν τῷ θείῳ φωτὶ μένοντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ κύκλῳ περιεχόμενοι. *Proclus vocat* σύγκρασιν ἑνοποιόν, *quæ* ὅλον τὸ καταδεέστερον ἱδράζει ἐν τῷ κρείττονι.

P. 142. *l.* 1. Τὸ μὲν εἰς ἐπίλαμψιν. *Hæc ad cauſas precum finales refert Proclus, vocatque* τὰ ἄρρητα ἀγαθὰ τῶν ψυχῶν, ἃ δὴ καρποῦνται ἐνιδρυνθεῖσαι τοῖς Θεοῖς.

L. 6. Ἄλλοτε αὐτὸ πλῆθος. *Rectius* αὖ τὸ τ.

L. 9. Ἐγχρονίζουσα διατριβῇ. In Sole deambulante coloramur. &

Sponte ſua ſandix paſcentes veſtiet agnos.

L. 12. Ποιεῖ ὁμοτέραν. *Proclus* συμμετρίαις ἀποπληροῖ τὴν ἐνθεάζουσαν ψυχήν.

L. 14. Συνήθειαν. *Iamblichus apud Proclum*, κατὰ μικρὸν συνεθίζουσα τὴν ψυχὴν, πρὸς τὸ θεῖον φῶς.

L. 15. Καταβεβλημένη πλείω. *Paucis hæc apud Proclum*, Δι' εὐχῆς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀρετῆς ἐπιτελεῖται ἡ περὶ Θεοὺς ὁσιότης.

L. 28. Ὁμιλητὰς τῶν Θεῶν. *Nemo cum Deo verſari poteſt, niſi pulcherrimam illam triada ſecum comitem adferat, fidem, veritatem, amorem. Hanc aut generat, aut perficit precatio. His debet addere etiam* ἐλπίδα ἀγαθῶν, *inquit apud Proclum Noſter.*

L. 30. Δρᾷ τε ἐν ἡμῖν. *Hæc etiam apud Proclum,* ἐνέργεια [εὐχῆς] δραςήριος τῶν ἀγαθῶν ἀποπληρωτική, καὶ κοινὰ ποιοῦσα τὰ ἡμέτερα τοῖς Θεοῖς.

L. 35. Συναφῆς τε καὶ αὐτοῦ δημιουργικῆς. *Quæ conjungit nos cum (ut his placet) Diis Demiurgis, qui bonorum omnium nobis auctores & pararii. Cæterum non conſtat quicquam poſſe ſacrificia abſque precibus, ut hæc conjunctio non recte ſacrificiis tribui videatur; valent autem preces ſine iſtis; quare precibus adſcribas non injuria, quicquid illud ſit quod acquiritur; quod certe maximum eſſe norunt ii, qui Dei conſortio fruuntur.*

L. 42. Εὔλογον γίνεται. *Codex Feſchii, v. optimi & doctiſſimi, legit* ἔκδηλον, *quæ eſt lectio* διλογωτέρα. *Eandem habet & MS. Regius.*

P. 143. Ημίση μέρη. *Non recte dicitur cultus imperfectus, qui finem ſuum aſſequitur. Sæpe in ſacris Gentilibus per meras preces obſervo id, quod à Diis quærebatur, fuiſſe impetratum. Servius ad illa verba VI.* Æneid.

—Ceſſas in vota preceſque.

notat Matris Deûm templum non manu, ſed precibus aperiebatur. *Damaſcius in vita Iſidori*, Venerunt ad Severum Brachmani; dixerunt ii de Brachmanis montanis, quæcunque de iis ſcriptores divulgant; imbres & ſiccitates precibus conficere, famem, peſtem, aliaq; eoſdem precibus avertere. *Et qui res Brachmanorum memoriæ prodidere, Porphyrium intelligo & Palladium, ſæpe docent multum apud eos precum uſum, ſacrificiorum nullum. Illud quoque clare oſtendit nullam eſſe à natura inter preces & ſacrificia neceſſitudinem, quod harum facultatem omnibus hominibus ubique Deus conceſſerit, ſacrificiorum non item. Et recte apud Proclum ſcripſit Theodorus Aſinæus,* πάντα εὔχεται, πλὴν τοῦ πρώτου: *ſed omnia, opinor, non ſacrificant. Naturæ ſuperiores homine, ſecundum Platonicos, hymnis & precibus Deum venerantur; eorumque cultus ideo purior, quoniam immaterialis. Sed & preces ſacrificiis priores, atque adeo ab iis diſtinctas, arguit illud Orphei, qui mundi hujus architectum inducit precantem, & patrem ſuum implorantem ut velit ei adeſſe. Proclus in Tim. II.*

Ὄρθου δ' ἡμετέρην γενεὴν ἀριδείκετε
Δαῖμον·

καὶ δὴ πάντων τῶν ἐχομένων τὴν τοῦ πατρὸς εὐμένειαν παρακαλούμενος. *Extat & apud Palæphatum hiſtoria de Vulcani myſtica precatione, nulla ſacrificii facta mentione, qui enim poterat? Sed dicet Iamblichus, alia res eſt, ubi de hominibus in hoc corpore conſtitutis loquimur. Cui illud Perſii accinuiſſe ſatis erit*—

Compoſitum jus faſque animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto,
Hæc cedò admoveam templis & farre litabo.

Libet autem aliquam ulteriorem moram facere in explicanda precum doctrina ſecundum hos Philoſophos. Porphyrius igitur apud Proclum II. in Timæum *notat triplex eſſe hominum genus, qui preces negligunt. Qui Deos eſſe negant; qui providentiam tollunt; qui fatum ponunt. Deinde, ſolas proborum hominum preces efficaces eſſe. Precandum eſſe ſuper reditu noſtro ad patrem, à quo jam divellimur. Indorum Brachmanos, Perſarum Magos, Græcorum Theologos, Chaldæos, & apud omnes gentes ſapientia quoſque maxime claros, plurimum ſemper precibus vacaſſe, ut qui per eas tum animi bona, tum corporis omnia ſe poſſe obtinere confidebant. Sed & illa ſive Procli, ſive Iamblichi apud Proclum, non ſunt contemnenda, ubi precum cauſas efficientes ſtatuit eſſe poteſtates Deorum* δραςηρίους, *quæ ſurſum homines vocant, & ad ipſos Deos convertunt; cauſas finales, bona & fructus quos animæ Diis conciliatæ percipiunt; exemplares, rerum aliarum omnium*

um è Diis promanantium, & inenarrabili quadam unione in Diis perſiſtentium; formales ponit in aſſimilatione animarum ad Deos, & perfectione, quæ in omnes earum vitas derivatur. Materiales denique cauſas vult ſynthemata quædam, & inſitas ſive potius innatas notiones ipſi animæ eſſentiæ, quibus agnoſcit creatorem ſui & rerum aliarum omnium eſſe Deum. Diſtinguit idem Proclus preces in genera, ut ſit precatio demiurgica, quæ fiat ad Deos dęmiurgos, qui imbres & ventos ſecundos mittunt; de quibus Lucretius l. V.

—Divûm pacem votis adit, ac prece quæſit,
Ventorum pavidus paces, animaſq; ſecundas.

Habuère & Athenienſes ἀδηλίων ἀνέμων *ἐυχας, i. e. Varrone interprete,* ob ventos ſudi flaminis *preces. Item docet fuiſſe preces* καθαρκτικάς, *contra famem, peſtem, & malas tabes. Has quoq; in templis fuiſſe publice deſcriptas. Tandem addit* ζωοποιὸς, *quas concipiebant ad fructus agrorum, pecorumque fœturas augendas maturandaſque. Inſtituebant quoque preces alias atque alias juxta anni tempeſtates & Solis motum, ſed hæc apud eum melius forte legi poſſint. Illud nullo pacto præterire debeo conſummatiſſimam eſſe Chriſtianorum pietatem, quæ precum neceſſitatem latiſſima prædicatione inculcat, & ſacrificium, ſed unum, ſed incruentum, & ſupra aliorum omnium ſortem, purum perfectumque, cum omni caſtitate corporis, mentis ſanctitate, vitæ morumque probitate, celebrare docet.*

SECTIO SEXTA.

CAP. I.

P. 144. l. 4. Αθιγῆ. *Alii* ἀληθῆ θεῶν ἐστί. *Quæſtionem hanc proponit in fine l. I. de* Abſt. *Porphyrius, ei reſpondet in ſequentibus. Vide quoque Julianum apud Cyrillum.*

L. 11 Τῶν αὐτῶν νεκρῶν. *Porphyrius naturam, Iamblichus legem in his conſiderat. Ille omnia cadavera polluere exiſtimat, ut multis docet l. IV. de* Abſtin. *S. XVI, & XX. Hic huic legi derogari poſſe putat per Deos. Huc refero illud antiqui alicujus dictum apud Schol. Ariſtophanis in* Avib. Οὐκ ἔςαι κανάβειον ὅπου θύσῃ.

L. 15. Απλεῖται. *Lege* ἀπλεῶς.

L. 17. Ανθρωπείων σωμάτων. *Dixit modo, non eſſe illicitum ea corpora tangere quæ in ſacris mactantur, ex mandato Deorum. Non ergo polluet humanum corpus (quod tamen hic excipitur) ſi Deo alicui recte ſacrificetur. Sacerdotes Helιopolitani (uti diximus) uſque ad Amoſis tempora mactabant homines; ratio, quam ſubnectit Iamblichus, eſt immutabilis, ex ipſius quidem mente; unde etiam ſequetur impuratos fuiſſe, quot quot tetigerunt iſta cadavera. Et oſtendat, qui poteſt, Deum fuiſſe, non autem malos Dæmonas, qui humano ſanguine coli ſe voluerunt; item, doceat, quo jure poterant legem naturæ reſcindere, & homicidium in religionem vertere. Euripides* Iphigen. in Tauris,

Τὰ τῆς Θεῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα,
Ητις, βροτῶν μὲν εἴ τις ἅψηται φόνου,
Ηδὲ λοχείας ἢ νεκρῦ θίγῃ χεροῖν,
Βωμῶν ἀπείργει, μυσαρὸν ὡς ἡγουμένη.
Αὐτὴ δὲ θυσίαις ἥδεται βροτοκτόνοις.

Dεæ

Deæ vero damno vaſramenta,
Quæ, ſi quis quidem mortalium patrârit cædem,
Aut etiam partum, aut cadavera attegerit manu;
Eum arcet ab ara, ut impurum exiſtimans.
Ipſa vero delectatur humanis hoſtiis.

L. 18. Ἐξεστι θιγγάνειν. *Codex Regius pro* ἔξεστι *legit* ὄφειν; *utrumque retineas. Scutellius*, etiam viſu attingere piaculum eſt. Pontificibus nefas erat videre cadaver. *Et* funeſtatus erat Æneas quoniam Palinuri funus agnoverat. *Servius*.

L. 18. Τῆς γὰρ θείας ζωῆς. *An ergo vilius, abjectiuſque eſt hominis morticinium, quod incolam habuerit animam? Si magis pollueret, quam aliud aliquod cadaver, minus mereetur in funere honoris; omnes autem gentes civiliores, juſta & exequias ſolemnes decreverunt, in animæ honorem. Pollutio omnis (Porphyrio μίανσις & μολυσμὸς) oriri credebatur ab admixtione contrarii; quoniam autem mortuus homo homini vivo magis erat contrarius, quam aliquod aliud cadaver, ideo major cautio de eo, quam de hoc erat. Sed Origenes* Hom. in Num. *III. hæc evertit.* Quid ſi Heliſæi oſſa contingat aliquis, quæ & mortuum ſuſcitant? immundus erit ille qui contigerit? *Et quærit aliquis ab Iamblicho Ægyptiorum patrono, an & Iſis caſtiſſima ſanctiſſimaque, ſive femina ſive Dea, cum inventa Oſiridis fruſta colligeret ſinu, pollutionem contraheret? Deinde qualis erit, & quam mundus Harpocrates, quem ex Oſiride poſt mortem ſuſcepit Iſis? Horum teſtis Plutarchus.*

L. 21. Τῶν δὲ ἄλλων ζώων. *An extra ſacra, an inter ſacrificandum? An ſacerdotibus illicitum, vulgo licitum? Feſtus*; mortuæ pecudis corio calceos, aut ſoleas fieri Flaminicis nefas habetur; ſed aut occiſæ alioqui, aut immolatæ, quoniam ſua morte exſtincta omnia funeſta ſunt. *Varro VI. de L. L.* Inde aliquot ſacris ac ſacellis ſcriptum habemus, ne quid ſcorteum adhibeatur, ideo, ne morticinium quid adſit. *Ex inteſtinis fides cithararum ideo non faciebant, qui Deorum hymnos canebant, ſed ex lino. v. Sch. Hom. ad Σ Il. v.* 570.

L. 23. Οὐ κεκρατηκότα τὴν θεοπρεπῆ ζωῆς. *Ægyptiorum advocatus receptiſſimam Ægyptiorum doctrinam ſubvertit. Porphyrius libro IV. de* Abſt. *S. IX. Ægyptii ſtatuerunt animam non ſoli homini ineſſe,* ἀλλὰ σχεδὸν ἡ αὐτὴ διὰ πάντων διήκειν τῶν ζώων. *Et S. X.* omnium animalium animas corpore ſolutas deprehenderunt rationales eſſe, & futuri præſcias. *Ipſe p.* 146. *agnoſcit in animabus animalium* τὸ ὁμογενές. *Sed extra præceptum, & nondum lata, aut jam ſublata lege, non eſt* ἀνόσιον *morticinia tangere; nam ut S. Auguſtinus contra* Fauſtum Manich. *arguit, ſi immundities iſta eſſet ex natura, (ſenſum non verba adfero) utique neſcientem contaminaret.*

L. 24. Πρὸς ἄλλους. *Non conſtat aut Græcos, aut Ægyptios coluiſſe tales Deos, quoniam omnes ſuos Deos cultu materiali per ſacrificia pecudum coluere; fuere igitur Dii eorum aut omnes inferiores & materiales, aut ineptus fuit eorum omnis cultus. At verus Deus, Deus Hebræorum victimas admiſit? Id quare & quatenus factum docet Theodoretus*, Serm. de Sacrificiis.

CAP. II.

P. 145. Διότι τὸ μὴ ζῶον. *Codex Regius hoc ordine,* τῷ μὴ ζῶντι ζῶον. *Cæterum hæc cum Porphyrio faciunt. Si enim cadavera apta ſint homini vivo maculam inurere, quî poteſt ſacerdos in altare victimam ponere, quin labem contrahat? Quærit Lucianus libro de* Sacrificiis, *quam recte ſacerdotes victimarii alios, qui accedunt, puros eſſe jubeant, cum ipſi manus tam fœdas habeant. Jam ſupra oſtendi*

di Porphyrium in fine IV. de Abſt. *μονωσμοῦ rationem explicuiſſe. Ei ſua fere hic reponit Iamblichus.*

L. 7. Τῷ μὴ ἔχοντι. *Dele illud* μὴ; *neque enim Ficinus, aut Scutellius agnovere; habent tamen ſcripti codices.*

CAP. III.

L. 19. Μαντικὴν δύναμιν. *Per Theagogiam perficiebatur vaticinium, divinitatis argumentum, ſi modo verum canat. Ad hoc comparandum Magi quorundam animalium partes quaſdam præcipuas deguſtabant. Docet Porphyrius l. II. de Abſt. S. 48.* τὰ κυριώτατα μόρια καταπιόντες, οἷον καρδίας κοράκων, ἢ ἀσπαλάκων, ἢ ἱεράκων, ἔχουσιν παροῦσαν τὴν ψυχὴν καὶ χρηματίζουσαν ὡς Θεὸν, καὶ εἰσιοῦσαν εἰς ἑαυτοὺς ἅμα τῇ ἐνθέσει τῇ τοῦ σώματος. *Quod autem accipiter vim habeat divinatricem, illud in his literis argumento eſt, quoniam ſacer erat Apollini, & ſolis ſymbolum, & quoniam ſub ejus forma, notante Horo, Sol pingebatur. Scribit Origenes Moſem omnia Ægyptiorum animalia* μαντικὰ *pro impuris habuiſſe, talia erant, Lupus, Vulpes, Draco,* Accipiter, *Aquila. Porphyrius IV. de* Abſt. *S. IX. de Accipitre ait Ægyptios tradidiſſe* μετὰ τὸ βίον ἰσχὺν ἔχειν μαντικήν, καὶ εἶναι λογικώτατον ἀπολυθέντα τοῦ σώματος καὶ προγνωστικώτατον, πλεῖν τε ἀγάλματα καὶ ναοὺς κινεῖν. *Tangit hoc Ælianus l. 10. c. 24.* H. An. *ubi ait avem iſtam apud Ægyptios, tanquam divinam, poſt mortem habuiſſe ſuos tripodas. Habuit certe & viva ſuos curatores, ut animalia alia ſacra, de quibus Diodorus l. I, p. 2. c. 4. Plura Kircherus* Oedip. Ægypt. Syntagm. Men. Iſiacæ.

L. 25. Δαίμοσι δὲ καὶ τούτοις σφόδρα διηρμοσμένοις. *Potuit addidiſſe* ἐνύλοις. *Hic aperuit omnis apud gentes vaticinii fontem & in Dæmonas auctores nec opinatus retulit. Noluère ſcriptoribus noſtris hoc idem affirmantibus credere; ſuis oportuit crediſſe. v quæ prius S. III. cap. XVI. & XVII.*

P. 146. l. 4. Οὐδεμία γὰρ ἐστὶ κοινωνία. *Alludit ad celebre Platonis effatum* μὴ καθαρῷ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι, οὐ θεμιτόν. *Citat Plutarchus de* Iſide. *Porphyr. de* Abſt. *Proclus, ſive Iamblichus, II. in Timæum.*

L. 5. Διὰ δὲ τῆς ψυχῆς. *Porphyrius Ægyptium ſibi quendam (is forte fuit, de quo meminit in vita Plotini) hujus rei rationem & modum explicuiſſe, ſcribit II. de Abſt. S. XLVII. Summa eſt: Animæ è corporibus vi expulſæ, hærent circa corpora; his Magi abutuntur ad ſua miniſteria; ſimul cum animabus Dæmonas quoque eis præſidentes ad ſe trahunt.*

CAP. IV.

L. 26. Διεστηκὼς τοῦ θείου καὶ ἀληθινοῦ. *Adferam S. Auguſtini verba contra Porphyrium, ex l. X. de C. D. c. XXVI.* Jam dixiſti Angelos, qui patris voluntatem annunciant, ab eis Angelis eſſe diverſos, qui ad Theurgos homines, neſcio qua deducti arte, deſcendunt. Quid adhuc eos honoras, ut dicas pronunciare divina? Quæ tandem divina pronunciant, qui non voluntatem patris nunciant? Adhuc dubitas hæc maligna eſſe dæmonia, vel te fingis fortaſſe neſcire, dum non vis Theurgos offendere, à quibus curioſitate deceptus, iſta pernitioſa & inſana pro magno beneficio didiciſti. *Modus certe divinandi, omnino à vero modo diverſus, inter divinos modos numerari non debuit. Ecce, iterum Ægyptiorum Iamblichus patronus clientes deſerit.*

L. 30. Γένεσιν ἐμφέρεται. *Cod R.* συμφέρεται *convolvitur,* Scutellius.

L. 31. Αὐτὰ παραδέχεσθαι. *Legit* αὐτοὺς, *&* δέχεσθαι *Codex Regius.*

P. 147. l. 14. Βιαστικὰς ἀπειλάς. *Porphyrius ex Chæremone,* τὰ τοιαῦτα εἶναι βιαστικώτατα. *Locum hunc Porphyrii conſervavit Euſebius, & ex eo Theodoretus. De minis his Lucanus VI. & frigidus ejus imitator Statius l. IV.*

L. 16.

L. 16. Τὸν οὐρανὸν περιαράξειν. In quo ſunt Iſis ſive Luna, Oſiris i. e. Sol.

L. 17. Τὰ κρυπτὰ τῆς Ἴσιδος. Multiplex & varia admodum eſt de Iſide doctrina; compendium volenti videatur Pignorius in Menſam Iſiacam, *ubi omnium fere ſcriptorum de ea adducuntur ſententiæ. Apud Herodotum Iſis exponitur Ceres; apud Diodorum eſt Ceres, Luna, Juno; Servio eſt Terra, vel natura rerum; Plutarcho itidem; Apuleio μυριώνυμος. Hujus myſtis ſilentium juge imponebatur, quoniam ſacra intus peracta aut ridicula eſſent, vel turpia, vel crudelia. Græcorum Eleuſinia Iſiacorum fuere imitamina, Horatio dicta* Cereris ſacra arcana. *Ea vulgavit Numenius, ſcriptis editis, ut teſtatur Macrobius. Vide quæ Plutarchus commemorat p. 354. de Iſidis Peplo: & Stobæus ex Hermete de Oſiridis arcanis, Eclogæ Phyſ. l. I. p. 117.*

L. 18. Τὸ ἐν ἀβύσσῳ ἀπόῤῥητον. Ficinus & Scutellius ita cum libris ſcriptis legunt. Apud Theodoretum ἐν ἀδύτῳ, apud Euſebium Ἀβύδῳ. Quemadmodum legis capite VII. Iſis colebatur in Abydo; eſt autem Abydos & Nomus & urbs Ægyptiaca. Abydi etiam verum extare Oſiridis ſepulcrum credebatur. Poteſt forte alicui videri inſulam Ἄβατον hic intelligi, propter ea quæ Plutarchus de Iſide *p. 359. & Servius ex Seneca,* de ritu & ſacris Ægyptiorum, *adducit ad VI. Æneidos, in hæc verba,*

——loca invia vivis.

Vide p. 149. l. 14.

L. 19. Στήσειν τὴν Βάριν. Dictio eſt Ægyptiaca; docent hoc Herodotus II. Diodorus I. Plutarchus in Iſide. *Heſychius, Βαρπύργος, emendante Petavio, Βάρις vel Βαρὶς πύργος, πορθμεῖον, περιάμφοδον. Et mox Βαρις, πλοῖον. Ita quoque Ammonius, & Propertius,*

Baridos & contis roſtra Liburna ſequi.

Theophraſtus & Plinius ſcribunt, Ægyptios ex papyro texere navigia; Baridas papyraceas commemorat Plutarchus, eaſque à Crocodilis nunquam violari teſtatur. Libro IV. Achilles Tatius earum uſum & levitatem deſcribit; tales non erant aut onerariæ, de quibus Herodotus; aut bellicæ, de quibus loquitur Propertius; qui enim durare poterat papyrus? Πλέγμα βύβλινον in quo Moſes exponebatur, eſt in verſione Perſica navis juncea; *Septuaginta interpretibus eſt θῖβιν: Heſychio πλεκτὴν τι κιβωτοειδές. Hebræorum* עברה *II Sam. XIX. v. XVIII. nec ſenſu, nec ſono multum abit à dictione Ægyptiaca. Scholiaſtes ad Æſchyli Perſas derivat ab urbe cognomine; an recte, videant alij. Quæro autem quam Βάριν intelligat? An Iſidis navem, quam ei quotannis dedicabant ſacerdotes, cujus ſolennitatis dies Martii initio notatur in veteri Kalendario; an eam potius navem quam per alveum Nili quotannis deducebant, in qua erat ſtatua Agathodæmonis; cujus moris hæc erat ratio, ut oſtenderent, populi & urbium ſalutem pendere ab accurata regni politici gubernatione: an Iſidis Barin vult, qua disjecta Oſiridis fruſta inveſtigans per totam Ægyptum navigaſſe credebatur, ſi forte hæc alia fuerit à ſuperiori? An Oſiridis navem ſignificat? Nam & ei navem tribui teſtis eſt Plutarchus. An denique, quod verum eſſe puto, navem illam intelligit, in qua Solem vehentem pingebant Ægyptii, cujus curſus ſi ſiſteretur, tota naturæ ſalus impediretur. v. quæ ad cap. II. S. VII. Poteſt & hæc eſſe Oſiridis.*

L. 20. Τὰ μέλη διασκεδάζειν. Diodorus & Plutarchus, p. 372.

L. 28. Ἐν τῷ κόσμῳ μεριστῷ. Reſtitue μεριστῶν. De his egit S. IV. I. Et minis quidem agere ſacerdotes docet Plutarchus in Iſide *p. 380. fieri autem id, cum gravis aliqua calamitas, puta peſtis, aut fames terræ incubuerit. Abducunt inquit aliquot ex ſacris, quæ colunt, animalibus in tenebras & loca cæca; terrent ea primo minis; ſi malum duret, immolant, ὡς δὴ κο-*

λασμὸν τοῦ δαίμονος, ἢ καθαρμόν. *Sed neque hoc eſt iſtud brutum genus Dæmonum, de quibus loquitur Iamblichus, nec hæ mactationes animalium palam fiebant, nec vulgo erant cognitæ; loquitur Porphyrius de circumforaneis agyrtis; Iamblichus nullo idoneo teſte probat Ægyptios hujuſmodi genios agnoviſſe.*

CAP. V.

P. 148. *l.* 2. Δυνάμεις ἀποῤῥήτων συνθημάτων. *Supra eadem attulit Sect. IV. c. II.* Θεῶν σχῆμα, ἱερατικὸν Θεῶν πρόσχημα, θεῖα, ἀπόῤῥητα σύμβολα· θεῖα καὶ ἀπόῤῥητα σύμβολα *paſſim in hac re inculcat, non explicat. Erant autem ſymbola hæc verba, characteres, carmina, herbæ, animalia, veſtes pictæ; quibus ſacerdotes inſtructi longo uſu deprehenderent Dæmonum commercia bonorum, malorum fugam poſſe procurari.*

L. 15. Οἱ φυλάττοντες τὰ μέρη. *Ægyptiorum doctrinæ conſonat iſtud, nam unicuique parti tum minoris tum majoris mundi genium aliquem præſidere credebant. Græci Corybantes hos vocant, Orpheo præeunte. De iſtis multa Proclus in* Theol. *Et nos alibi.* Φοίνικες καὶ Αἰγύπτιοι ταύτῃ τάξει τὸ φρουρητικὸν ἐξαιρετικὸν ἀγαλματίζουσι. *Damaſcius. v. Proclum Pol p.* 374.

L. 17. Μὴ δέχεσθαι. *Rectius,* ἀνέχεσθαι. *Ita Regius, & Feſchii codex.*

L. 8. Τὴν δημιουργικὴν δὲ ἀΐδιον τοῦ ε.τ.κ. διαφυλάττειν. *Auctor* Arithm. Theologum. (*quem Iamblichum, magna ex parte, eſſe ſuſpicor*) Οἱ φυλάσσοντες τὸ πᾶν, καὶ ἐν συνοχῇ καὶ αἰωνίῳ μονῇ διακρατοῦντες τοσοῦτοι [ἑπτὰ] εἰσὶν ἀστέρες. *Hinc ſequitur Solem eſſe & Lunam, in quos minas vibrant ſacerdotes, uti affirmat Porphyrius. Imo capite proximo ipſe Iamblichus fatetur.*

CAP. VII.

P. 149. *l.* 1. Ἀγαθοποιὸς τοῦ Ὀσίριδος. *Plutarchus p.* 368. *de* Iſide, Ὁ γὰρ Ὄσιρις ἀγαθοποιὸς, καὶ τοὔνομα, πολλὰ φράζει οὐχ ἥκιστα δὲ κράτος ἐνεργοῦν καὶ ἀγαθοποιόν. *Huc pertinet quod Alexandro in* Problem. *XLVI. ſcribitur,* κινοῦσι δὲ χαλκὸν καὶ σίδηρον [ἐν ταῖς ἐκλείψεσι] ἄνθρωποι πάντες, ὡς τοὺς δαίμονας ἀπελαύνοντες· διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωστῆρες οὐκ ἐπιπέμπουσι τῇ γῇ ἀποῤῥοίας ἀγαθοποιοὺς, κωλυτικὰς τῶν φαύλων δαιμόνων. *v. Synesii* Ægyptiacum ſermonem.

L. 8. Ἀπόκρυφα ζωογόνα τῶν λόγων. *Iſis eſt natura. Sunt in natura* λόγοι σπερματικοὶ, καὶ ἀφανεῖς; *Sunt etiam* ἐμφανῆ εἴδη, *quæ ad ſenſum rationes exprimunt ſecretas & latentes: hæc ita conſervari & manere, prout natura fert, intereſt ſalutis univerſi mundi.*

L. 10. Ἀκίνητα δὲ διατελεῖ. *Oraculum Chaldaicum hinc intelligitur,*

Ἔργα νοήσας γὰρ πατρικὸς νόος αὐτογένεθλος,
Πᾶσιν ἐνέσπειρεν δεσμὸν πυριβριθῆ ἔρωτος,
Ὄφρα τὰ πάντα μένῃ, χρόνον εἰς ἀπέραντον ἐρῶντα.

Vel ut habet alia verſio (nam duæ ſimul permiſtæ ſunt)

Ὡς ἐν ἔρωτι μένῃ κόσμου στοιχεῖα μένοντα.

Verſio hæc eſt ex Juliani Chaldæi ὑφηγητικοῖς, *de quibus Proclus in Timæum.*

L. 14. Ἀβύσσῳ ἀπόῤῥητα. *Codices ſcripti hanc lectionem confirmant. Ficinus & Scutellius legunt* ἀβύσσῳ, *ut ſupra. Non diſplicet tamen* ἐν ἀδύτῳ. *Certe ea eſt apud Euſebium & Theodoretum ſcriptura. Quid quod Damaſcius explicans quoddam Oraculum ſic commentetur,* ἀλλ' ἔσμεν ἐν τῷ πατρικῷ βυθῷ, καὶ ἐν τῷ ἀδύτῳ —Κατὰ τὴν θεοθρέμμονα σιγήν.

L. 16. Ἀφθεγκτον τῶν Θεῶν οὐσίαν. *Julianus oratione VII. hæc inſpexit.* Φιλεῖ γὰρ ἡ φύσις κρύπτεσθαι· καὶ τὸ ἀποκεκρυμμένον τῆς τῶν Θεῶν οὐσίας οὐκ ἀνέχεται γυμνοῖς εἰς ἀκαθάρτους ἀκοὰς ῥιπτεῖσθαι ῥήμασι. Natura gaudet abſcondi, & occulta Deorum eſſentia nudis verbis, propalari auribus impurorum

impurorum non ſuſtinet. *Pro* καλαλαμβάνειν *ſcripti melius ponunt* μεταλαμβάνειν.

L. 24. Θεοῖς δὲ οὐδεὶς ἀπειλεῖ. *Quanquam enim nominatim Deorum quemlibet compellaret, qui minatur; non tamen in Deum ferri & terminari minas vult Iamblichus, ſed in Dæmonas, qui eum Deum in eadem catena ſequuntur, quique adeo Dei ducis ſui nomine citari ſolent.* Gratulantur, *inquit Proclus*, quando Apollines, Mercurii, Joves appellantur; *eadem Plutarchus affirmat, de* Defect. Orac. *p.* 421.

L. 25. Τοιοῦτος τρόπος εὐχῆς. *Non eſt* εὐχὴ *proprie; ſed rem ita ſe habere, præter Chæremonis teſtimonium, Oracula quoque teſtantur apud Euſebium l. V.* Præp. *quæ* κλήσεως ἀνάγκην *fatentur.*

L. 26. Παρὰ Χαλδαίοις. *Non diſtinguit, uti oportuit, inter Magos & Chaldæos, quorum profeſſio diverſa fuit. Magi vacabant religioni, ſacrificiis, precibus: Chaldæi Aſtronomi erant. Magorum vetuſtiſſimus Hoſtanes apud Minucium, loco prius adducto, de Deo o. m. de Angelis miniſtrantibus, de Dæmonibus vagis, ita loquitur, ut qui veriſſime. Ariſtoteles, Laertio teſte, antiquiſſimos Magos à magiâ præſtigiatrice, quam ne noſſe quidem aſſerit, purgat. Ut erat ſimplicior Magorum religio, ita & antiquior Ægyptiaca cenſenda eſt. Sed contra hæc quæ pro Chaldæis ſpecioſe adfert Iamblichus: adferam ea quæ Porphyrius apud Auguſtinum de C. D. capp. IX, & X. l. X. ſe à quodam Chaldæo ſacerdote didiciſſe fatetur; Deos ſacris precibus adjurari & terreri poſſe, & terreri quidem ab invido ſacerdote, qui malum imperabat; nec liberari potuiſſe, aut ſolvi ab eo timore, per eum ſacerdotem, qui animam purgare cupiebat. Deos igitur non Dæmonas terrebat Chaldæus Theurgus.*

L. 29. Αὐτὰ καθ' ... *Lege* μετὰ τῶν θ. *Non quæſivit Porphyrius, quid Chaldæi ſtatuerint hac de re, ſed Ægyptiorum mentem ab Ægyptio ſciſcitatus eſt, cui ita pro Ægyptio hic reſpondit Iamblichus, ut cauſam prodat, ſi prodi dicatur ea quæ defendi non poſſit.*

SECTIO SEPTIMA.

CAP. I.

P. 150. *l.* 3. Ἀπορήματα. *Ex Epiſtola præmiſſa conſtat tangi dubitationes, quæ de precibus proponit Porphyrius. Idem conſtat ex fine capitis III.*

L. 4. Αἰγυπτίων τρόπον τῆς θεολογίας. Theologia, *inquit Voſſius* Idol. *l. IX. eſt quadripartita*; veri numinis in ſe, aut in ſigno; item falſi numinis in ſe, aut in ſigno. *Poſterius membrum complectitur ſymbolicum cultum. Eum apud Ægyptios excogitavit Taautus Mercurius, teſte, apud Euſebium* Præp. *Sancuniathone. Putabant Ægyptii ſe Deos commodius ſub animalibus, herbis, plantis colere; Græci ſe ſub ſtatuis rectius venerari exiſtimabant, ut contendit Maximus Tyrius; ſed ſymbolicus cultus utriſque, ſaltem plebi, vertit in idololatriam. De Theologia hac ſymbolica ſe ſcripſiſſe ait Dionyſius. Nimirum voluit per omnia Porphyrium, Iamblichum, alioſque Platonicos imitari. Negat Pachymeres id opus ſuis temporibus extitiſſe. In opere* περὶ ἀγαλμάτων *hoc argumentum tractavit Porphyrius: diſcimus hoc ex III. Euſebii de* Præp. *c. VII. qui ait inde cognoſci poſſe* τὰ ἀπόρρητα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Αἰγυπτιακῆς

θεολογίας. *Non puto Iamblichum* Præceptoris veſtigia hac etiam in parte preſſiſſe, *cum ipſe ſcriberet* περὶ ἀγαλμάτων. *Nihil certe tale ex Photio datur intelligere, qui opus id accurate recenſet. Credo ſtrictius egiſſe* περὶ ἀγαλμάτων, *quam Porphyrius egerat, ut Græcanicam religionem tueretur, quæ Deos in ſtatuis fabrifactis coluit. Vide Suidam in* Ἡραΐσκος. *Dionyſius epiſtola nona de Neceſſitate Theologiæ ſymbolicæ, & ejus explicandæ ratione ſcribit. S. Maximus in eandem epiſtolam notat Theologiam aliam eſſe* ἀπόῤῥητον καὶ μυστικήν, ἥτις ἐστὶ καὶ συμβολικὴ, καὶ τελεστικὴ καὶ δραστική· *aliam eſſe* ἐμφανῆ καὶ γνώριμον, ἥτις ἐστὶ φιλόσοφος, καὶ ἀποδεικτικὴ καὶ πιστική.

L. 5. Τὴν φύσιν τοῦ παντός. *Vide caput XI. S. I. Confer etiam (nam tædit omnia tranſportare) Proclum in* Polit. *Platonis p. 370. unde videbis quantum Platonicis debeat Dionyſius loco jam adducto.*

L. 16. Ἀγαθῶν πληρῶν. *Proclus* παραφράζει *p. 372. in* Polit.

L. 18. Γερόφορον αὐτοῖς. *Regius & Feſchianus habent* αὐτῆς. *Non multum intererit ad loci ſenſum mutaſſe noſtram lectionem.*

CAP. II.

L. 24. Εἴδωλον αὐτῶν τῶν συμβολικῶν. *Lege* συμβόλων. *Locum hunc ita vertit Scutellius, ut aut alia legiſſe, aut hæc non intellexiſſe credas. Dionyſius de Myſtica Theologia ſcripturus, hæc mihi videtur plane imitatus. Dixerat paulo ante Iamblichus* τὸ αὐτῆς θεοσόφου μύστης *&c. Dionyſius exorditur* Τριὰς ὑπερούσιε —— τῆς χριστιανῶν ἔφορε θεοσοφίας. *Noſter* ἀφεὶς δὲ ἀπὸ τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἀκοῆς εἴδωλον, ἐπὶ τὴν νοερὰν ἀλήθειαν --- *Dionyſius* τὰς αἰσθήσεις ἀπόλειπε καὶ τὰς νοερὰς ἐνεργείας *&c. Idem Epiſtola IX.* πᾶσαν φαντασίαν ἐπὶ τῶν ἱερῶν συμβόλων ἀποσκεδαζόμενοι --- πρὸς ἁπλῆν καὶ ὑπερφυῆ, καὶ ὑπερεκδραμοῦσαν τῶν συμβόλων ἀλήθειαν διαβαίνειν. *Vide infra S. X. c. II.*

L. 26. Ἰλὺν μὲν ἴζειν. *Porphyrius dixerat Ægyptios in precibus Solem invocare ex luto emergentem.* Ἰλὺς *in Ægyptiorum Theologia plane idem valet quod* ὕλη *Græcorum. Simplicius Phyſic. I.* Αἰγύπτιοι τὴν τῆς πρώτης ζωῆς, ἣν ὕδωρ συμβολικῶς ἐκάλουν, ὑποστάθμην τὴν ὕλην ἔλεγον, οἷον ἰλύν τινα οὖσαν· καὶ ἔστιν οἷον χώρα αὕτη τῶν γεννητῶν καὶ αἰσθητῶν *&c. Aſclepiades & Heraiſcus qui Ægyptiorum Theologiam, apud Damaſcium, tradunt, videntur idem dicere cum prima mundi geniti principia faciunt* ὕδωρ καὶ ψάμμον. *Orpheus quoque qui ſecundum Ægyptios* θεολογεῖ, *apud Athenagoram ſcribit* ἐκ τοῦ ὕδατος ἰλὺς κατέστη. *Phœnicum traditio, teſte Sançuniathone apud Euſeb. l. I. Præp. c. X. docet prima principia fuiſſe ſpiritum aeris tenebroſi, & chaos turbidum; ex horum mixtione* ἐγένετο Μὼτ, τοῦτό τινές φασιν ἰλύν. *Porro apud Euſebium habetur,* καὶ ἐξέλαμψε Μὼτ, ἥλιός τε καὶ σελήνη, ἀστέρες τε καὶ ἄστρα μεγάλα. *Ex his ſequitur lutum primo fuiſſe illuminatum, deinde Solem apparuiſſe. Ait quidem Sanchuniathon in limo fuiſſe ſydera, quod convenit cum Porphyrio, qui, ut jam dixi, ſcribit Ægyptios adorare Solem* ἐξ ἰλύος ἀναφανέντα. *Iamblichus Solem pro Deo creatore ſymbolice accipit.*

P. 151. Ἐπὶ λωτοῦ καθίζεσθαι. *Inter Solem & Lotum ſympatheiam obſervarunt Theophraſtus, Plinius, & ante eos, Ægyptii. Sole Oriente ſe attollit, caput erigit, folia explicat, papavera ad calorem convertit; veſpera mœret, ſub aquis latet, caput obnubit, mira induſtria, ut vix manu demiſſa poſſit inveniri. Sunt & aliæ herbæ ſoliſequæ, Cicoreum, Malva, Calendula, Heliotropium, Helioſcopium, Tithymallus. Hujus ſymboli expoſitionem adfert (ſed ex hoc loco) Pierius in* Hieroglyphicis; *tangit & Chifletius in* Abraxa. *Plutarchus* Iſide, οὐδὲ τὸν ἥλιον [Αἰγύπτιοι] ἐκ λωτοῦ νομίζουσι βρέφος ἀνίσχειν νεογιλὸν, ἀλλ' οὕτως ἀνατολὴν ἡλίου γράφουσι, τὴν ἐξ ὑγρῶν

ἡλίου

ἥλιῳ γενομένην ἄναψιν αἰνιττόμενοι. *Et alibi pæne eadem.*

L. 21. Ὑπερεχκλιᾷ τε καὶ τὴν ἰχὺν. *Sed codices ſcripti melius* ὑπὲρ. ὑπὲρ τὴν ἰλυὺ αἰνιτ.

L. 24. Κυκλοτερῆ. *Plinius*, Lotus herba in Ægypto, caulis in paluſtrium genere fabæ ſimilis, caule foliiſque denſa congerie ſtipatis, brevioribus tantum graciliorib uſque: fructus in capite papaveri ſimilis, intus grana ſeu milium. *Theophraſtus lib.* 4. *c.* 10. *de* Plantis *ſimilem ejus florem eſſe ait* τῇ στενότητι τῶν φύλλων ἴσον τῶν κρίνων. *Et ſane recte Iamblichus non dixit* τὰ φύλλα κυκλοτερῆ, (*neque enim uſque adeo rotunda eſſe innuit Theophraſtus, cap.* 4.) *ſed* τὰ εἴδη ἐν τοῖς φύλλοις. *Utcunque folia ipſa in rotundam formam convolvuntur.*

L. 27. Κινήσῃ τῇ κατὰ κύκλου. *Lege* κύκλον. *Plinius ex Theophraſto florem Loti mergi uſque ad mediam noctem; verti deinde, paulatimque ſubrigi, & ad exortum Solis emergere, ac pateſieri. Philolaus Pythagoricus apud Damaſcium,* τὸ μὲν Θεῷ τὸ κύκλον ἀνιέρουν οἱ Πυθαγόρειοι· *& mox,* καὶ μήποτε ὡς καθόλου εἰπεῖν, ὃ μὲν περιφερὲς κοινὸν σχῆμα ἐστὶ πάντων τῶν νοερῶν Θεῶν ἢ νοερόν. *Circulo Deum comparavit Triſmegiſtus; & Empedocles, ſi recte ejus mentem capio, idem ſignificavit, illo verſu,*

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μονίῃ περιγηθέϊ αἴων.

(*Lego* γαίων, *vel* ναίων.) *Deos per ſphæras populo oſtendere ſolebant ſacerdotes Ægyptii: auctor eſt Syneſius in* Calvitio. *Proclus ex Porphyrio de Ægyptiis in Tim. p.* 216. ἐσήμαινον διὰ κύκλου τὴν μονοειδῆ ζωὴν, καὶ νοερὰν ἐπιστροφήν.

L. 33. Ὡσπερ δὲ τῷ καθίζεσθαι. *Potius* ὅπερ. *Cæterum ſedere Deum, vel quieſcere Mercurius apud Euſebium in* Præp. *docet, per alas demiſſas; eundem movere & volare, per alas expanſas. Dionyſius Epiſtola nona bene hunc locum illuſtrat, in explicatione* Crateris.

L. 34. Επὶ πλοίου ναυτιλλόμενος. *Martianus Capella l. II.* Ibi quandam navim, totius naturæ curſus diverſa cupiditate moderantem, cunctâque flammarum congeſtione pleniſſimam, & beatis circumactam mercibus conſpicatur. Cui nautæ ſeptem, germani tamen, ſuique ſimiles præſidebant in prora. *Lego* ſimiles. Præſidebat in prora Felis forma depicta, Leonis in arbore, Crocodili in extimo. *Hæc animalia Soli peculiariter ſacra fuere.* In eadem vero rate fons quidem lucis ætheréæ, arcaniſque fluoribus manans, in totius mundi lumina fundebatur. *Euſebius de Ægyptiis,* ἥλιον σημαίνουσί ποτε μὲν δι' ἀνθρώπου ἐπιβεβηκότος πλοῖον, τοῦ πλοίου ἐπὶ κροκοδείλου κειμένου. *Vide Porphyrium in* Antro, *ubi docet Ægyptios Solem & omnes Dæmonas conſtituere, non in ſolido, ſed ſuper navigium.*

CAP. III.

P. 152. *l.* 1. Πᾶν μέρος οὐρανοῦ. *Vide ſi libet Julianum de* Sole, *qui hæc diffundit in plura. Bene & plene veteres Phyſici nominarunt Solem cæli, & mundi cor. Videatur Ficini liber de* Sole.

L. 9. Σχηματίζεσθαι. *Porphyrius* μεταχ. *Hunc locum male digeſtum ſic ordina,* μορφὰς ἀμείβειν καθ' ὥραν τοῖς ῥ. διασημαίνων ἐνδεικνύμενος. ὃ *&c. Macrobius Saturn. l.* 1. *c. XVIII.* Hæ ætatum diverſitates ad Solem referuntur, ut parvulus videatur hiemali ſolſtitio, qualem Ægyptii proferunt ex adyto, certa die; quod tunc breviſſimo die veluti parvus & infans videatur. Exinde autem procedentibus augmentis, æquinoctio vernali ſimiliter atque adoleſcentis adipiſcitur vires, figuraque juvenis ornatur. Poſtea ſtatuitur ejus ætas pleniſſima effigie barbæ, ſolſtitio æſtivo; quo tempore ſummum conſequitur augmentum. Exinde veluti ſeneſcenti per deminutiones dierum quarta forma Deus figuratur. *Reſpexit Ægyptiorum hanc Theologiam, Orpheus, ubi de Sole,*

Ἀλλαχθεὶς δ' ὄνομ' ἔχε, πρωσωνυμίαι πρὸς ἕκαςον
Παντοδαπὰς κατὰ καιρὸν, ἀμειβομένοιο χρόνοιο.

L. 20. Διαδοχὴ διὰ τοῦ. *Omnes quidem ſic legunt codd. ſcripti; verti ad ſententiam. Capite proximo ſic etiam ſcribebatur, licet διδαχῆς neſcio quomodo irrepſerit. Poſſit & διαγωγὴ hic locum habere.*

L. 29. Πολλὰς ἑαυτοῦ ὑποδοχάς. *Rectius αὐτοῦ. Proclus in Pol.* τὰς Θεῶν προόδους τὰς εἰς τὸ πᾶν, καὶ τὰς μεταδόσεις ἐν τοῖς μετέχουσι διαιρεῖσθαι καὶ μεριστὰς γίγνεσθαι.

L. 30. Τοιαύταις εὐχαῖς Αἰγύπτιοι. Supplicationibus Dei nominum varietate refertis utuntur, *Scutellius;* πολυωνύμοις, *aut aliquid tale legit.*

L. 31. Αὐτοψίαις. *Quando Deorum aliquem eliciebant.*

L. 32. Αἴτινες ἔχουσαι. *Lege ἔχουσι; & mox ἔχοι.*

CAP. IV.

P. 153. *l.* 5. Ἄσημα ὀνόματα. *Talia ſunt apud* Alexandrum *Trallianum lib. II.* Μεῦ, Θρεῦ, Μὸρ Φὸρ, Τεῦξ, Ζὰ, Ζὼν, Θὲ, Λὺ, Χρὶ, Γὲ, Ζὲ, Ὢν. ὡς ςερεοῦται ὁ ἥλιος ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις &c. *Iterum* ἰδοὺ λέγω τὸ μέγα ὄνομα, Ἰάξ, Ἀζὺφ, Ζύων, Θρὶξ, Βαὶν. Χωώχ. *Hujuſmodi erant* ἐφέσια γράμματα, *de quibus Heſychius. Sunt & apud Latinos, Catonem, Varronem, & Marcellum de Medicamentis Empiricis horum exempla. Efficaciam & vim teſtantur hiſtoriæ; operandi rationem non ita facile eſt explicare. Mihi in magnis conſtituto temporis anguſtiis ſufficiat raptim curioſo lectori indicare ſcriptores aliquot obvios, qui hunc nodum ſolvere conati ſunt. Videatur igitur Origenes contra Celſum l. I. p.* 17, *&* 19 *item l. V. p* 261. *nec non notæ Guliel. Spenceri. v. Cl. collegæ quondam noſtri, in locos citatos. Euſeb. Præp. l. IV. c. I. Maimonidem adde in Duct. cap. XXXVII. p. III. Videatur Delrio* Diſq. *l. I. c. IV. Q. I. ex ſacerrimo libro Arbaghthel. Franciſcus Valleſius S. Phil. c. III. Liber Coſri parte IV. p.* 303, 304 *Rittangelius in* Jetzirah *p.* 14. *Nicephorus in Syneſium, Plinius N. Hiſt. l.* 28 *c.* 2. *Irenæus l.* 1. *c. XVIII. Conringius, qui hunc locum citat de* Hermet. Med. *c.* 28.

L. 8. Περὶ ὧν παρεδ. τὰς ἀναλ. περὶ Θεῶν. *Codices ſcripti* περὶ Θεῶν, *& Scutellius,* de Diis, à Diis accipimus. *Videtur legiſſe* ὧν παρειλήφ. περὶ Θεῶν περὶ Θεῶν. *Socrates in* Cratylo *hæc illuſtrat nominibus* Διὸς *&* Ζηνός. *Proclus quoque in eundem locum commentans ait* ἀπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν ἔλαχε φύσιν, καὶ τάξιν ἐν τοῖς Θεοῖς, δηλοῦσθαι. *Vide eundem in Theol. Pl. l. I. c. XXIX. & l. V. c. XXIII.*

L. 13. Νοερῶς κατὰ τὸ θεῖον ἀνθρώπων νοῦν. *Per quem intelligimus uno & ſimplici intuitu prima principia.*

16. Κατὰ νοῦν τοῖς Θεοῖς συνηνωμένον. *Ita ut in iis tanquam in ſpeculo, clariſſime & exactiſſime entia omnia videamus. Hæc eſt Græcis ὁρατὴ θεοφάνεια. Aquinas p. I. Q.* 12. *Art.* 3. *ad* 2. Ex perſpicuitate intellectus & refulgentia divinæ claritatis in corporibus glorificatis, divina præſentia ſtatim cognoſcitur.

L. 21. Ὥσπερ δὲ ἐςὶν ὁ νοερός. *Mallem ὥσπερ δὲ ἐςὶ νοερός. Confer cap. II. Dionyſii de Myſt. Theol.*

L. 26. Κἂν ἄγνωςος. *Dionyſius* Myſt. Theol. *c. I.* τῇ ἀγνώςῳ τῆς πάσης γνώσεως ἀνενεργησίᾳ, κατὰ τὸ κρεῖττον ἑνούμενος, καὶ τῷ μηδὲν γινώσκειν, ὑπὲρ νοῦν γινώσκων. *v. cap II. S.* I *& Epiſt. I, & IX.*

L. 28. Ἐπὶ τούτων τῆς θείας φύσεως &c. *Ita quidem Plato in Cratylo de Jove philoſophatur. Sed communis eſt noſtrorum Theologorum ſententia, nominibus divinis divinam eſſentiam ſignificari ὅτι ἐςί, non autem διότι. Vide J. Cypariſſioti decadem IV.* ὄνομα τῷ ἀῤῥήτῳ Θεῷ οὐδεὶς αὐτοῦ ἔχει.

Juſtinus

Juſtinus Apol. II. cujus quidem dicti rationem reddit Cohort. ad Græcos, *p* 19. *Nazianzenus de Deo,*

—Πανώνυμε, πῶς σε καλέσω

Τὸν μόνον ἀκλήϊςον—

Pachymeres in Dionyſium de Divinis Nom. ἴσεον, ὅτι καθολικῶς καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ ὀνόματα ἐ συμφέρουσιν ἐσίας, καὶ ὅ τι ἂν ᾖ, τοῦτο γὰρ τῆς ὁρισμοῦ ἐστι. *Proclus III. in Tim.* Οὐκ ἀπὸ ἐκφωνήσεων ἡ τῶν ὄντων ἀλήθεια γινώσκεται, καθάπερ οἴονταί τινες. *De Theurgis idem ſcribit apud eos eſſe* ὀνόματα κόσμικα ἄρρητα, *n. quæ propter* ἀπαγόρευσιν *noluit de mundo proferre. De Demiurgo idem obſervat; idem de Deo omnium ſummo adhuc colligendum. De divinis Nominibus ſcripſit Mercurius, teſte Plutarcho Iſide; Amelius, teſte Proclo, in* Timæum; *Porphyrius, quod docet Suidas; Theodorus Aſinæus, ſi recte Proclum capio in* Theol. Plat. *Idem Dionyſius, Scotus;* Ineffabilis natura, nullo verbo, nulla nomine, ſeu aliquo ſenſibili ſono, nulla re ſignificata proprie poteſt ſignificari. *Hinc ſequitur, utramque Theologiam* καταφατικὴν *&* ἀποφατικὴν *veram eſſe, ſibique invicem non contradicere. Vide Mercurii* Aſclepium, *c. VIII.*

L. 25. Κρᾶττον γάρ ἐστιν, ἢ ὥστε διαιρεῖσθαι εἰς γνῶσιν. *Dionyſius cap. V. de* Divinis Nom. Ὑπερέστιος ἐσία, ἢ ὑπερέστιος, ἄρρητος, ἄγνωστος, ἀνέκφαντος, καὶ αὐτὴν ὑπεραίρουσα τὴν ἕνωσιν, *Interpres;* ipſam copulationem mentis ſuperat. *Corderius in* Annot. *Nota, cum ait de Deo,* quod ipſam copulationem mentis ſuperat, *i. e. inquit S. Thomas,* excedit ipſam copulationem intellectus beatorum, qui eſſentiam Dei vident per copulationem ſui intellectus cum ipſa eſſentia Dei. *Semper ego exiſtimavi Theologiæ Scholaſticæ patres non ſatis firmo uti fundamento, dum ſua dogmata ſolis Dionyſii effatis ſuperædificant. Locum hunc aliter legi oportere: & ex ipſo Dionyſio, & Iamblicho, pro* ἕνωσιν *reſtitui debere* γνῶσιν, *non egit probatione. Proclus in Tim. II.* Ἄλλαι αἱ θεῶν γνώσεις, ἄλλαι τῶν μερικῶν ψυχῶν, οὕτω καὶ ὀνόματα. *v. p.* 23. *l.* 36.

L. 33. Ἀναξιώτατον. *Dionyſius capitis I, Theol. Myſt. Sectionem primam hinc deformavit.*

L. 35. Διατί τῶν σημαντικῶν τὰ βάρβαρα πρὸ τῶν ἑκάστῳ οἰκείων προτιμώμενα. *Iſta eſt trium cod. ſcriptorum lectio. Euſebius tamen legit* τῶν ἀσήμων, *minus vere. Certe hæc adfert Porphyrius pro alia objectione, &, à priori, diverſa; ſi Euſebium ſequamur, nulla erit diverſitas, ſed mera repetitio. Barbara autem nomina ſive vocabula ſunt quæ ex linguis exteris præcipue Ægyptiaca, Phænicia, Aſſyria, vel Hebræa petita fuerunt. Sub Aſſyria lingua, Chaldæa & Hebræa aliquando intelligitur. Themiſtius, horum temporum & hominum, in Orat. ad* Valentem, *Solomonis proverbia appellat* Ἀσσύρια γράμματα; *nec non Phænicia eadem dicitur, Chærilus de Solymis ad lacum Aſphaltiten habitantibus,*

Γλῶσσαν μὲν φοίνισσαν ἀπὸ στομάτων ἀφιέντες.

Et Lucianus, φωνὰς ἀσήμους φθεγγόμενος, οἷα γένοιτ᾽ ἂν Ἑβραίων ἢ Φοινίκων. *Quæ quidem verba favent lectioni hujus loci, quam retinet, Euſebius. Novit Plato Syrias & Phænicias fabulas* (μύθους) *Putant docti eum ab invidioſo apud omnes gentes nomine de induſtria abſtinuiſſe.*

L. 37. Διότι γὰρ ἱερῶν ἐθνῶν. *Reſpicit Oraculum bene notum,*

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ᾽ ἄρ᾽ Ἑβραῖοι.

Origenes I. contra Celſum *ſcribit præter Ægyptios & Perſas etiam Indorum Brachmanas hujuſmodi efficacia nomina habuiſſe. Ægyptii & Babylonii, gentes antiquiſſimæ, primæ Deorum cultum accepère; & ſanctitatis opinione claruerunt. Ægyptus totius mundi templum dicta eſt; ſub decanorum, (i. e. Angelorum) tutela poſita credebatur, quemadmodum & Judæa quoque, ipſis te-*

ſtantibus Ægyptiis apud Origenem. Hos Angelos linguæ cujuſque gentis auctores extitiſſe idem Origenes opinatur; inde fieri, quod iſtarum linguarum vocibus primævis invocati libenter pareant. Hoc eſſe illud arcanum, puto, quod Adamantius ſe celaturum dicit. Sed recte dixit Iamblichus p. 140. ἱερὸς ἄνθρωπος πανταχοῦ ὑπάρχει, *& in omni gente, qui Deum colit, à Deo, quacunque utatur lingua, exauditur.*

*P.*154.*l.*3. Συγγενῆ πρὸς τοὺς Θεοὺς λέξιν. *Judæi lingua Hebræa hanc affinitatem cum Deo eſſe contendunt. Liber Coſri p. IV.* Lingua divinitus creata (*Hebræa*) quam Deus docuit Adamum *&c.* omnium proculdubio perfectiſſima, & rebus ipſis convenientiſſima. Angeli majorem ejus rationem habent, quam aliarum; figuræ literarum illius non ſunt ex accidente, ſed propter rationem aliquam cum unaquaque litera convenientem. *Eadem pene & Philo libro de* Cherubim. *Porphyrius autem* περὶ ἀποχ. *II. S.* 34. *nullo omnino ſermone Deum ſatis digne coli poſſe exiſtimat, quoniam omnis* λόγος ἔνυλος *eſt, qui voce profertur; etiam* ὁ ἔνδον, ὅταν πάθει ψυχῆς ᾖ μεμολυσμένος.

L. 6. Πρῶτα ὀνόματα. *Socrates in* Cratylo, Ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ Θεοὶ ἔθεσαν---ὅτι παρὰ βαρβάρων τινῶν αὐτὰ παρειλήφαμεν.

CAP. V.

L. 18. Εἰ μὲν γὰρ ἦν κατὰ συνθήκην. *Docet Plato in* Cratylo *quædam nomina eſſe* κατὰ φύσιν; *ait Ariſtoteles* ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων οὐδέν. *In his, ut in aliis multis, Ariſtoteles Platoni videtur contradicere, non autem re ipſa contradicit. Quo modo autem res hæc ſe habeat, Magentinus & Pſellus ex Ammonio, docent ad librum* περὶ Ἑρμηνείας. *Non eſt interim dubium, quin Ariſtoteli Origenes adverſetur, qui libro V. contra Celſum affirmat, nominum naturam non eſſe ad hominum placitum, id quod viſum eſt Ariſtoteli. Rationem ſubnectit,* οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν ἀπὸ ἀνθρώπων αἱ ἐν ἀνθρώποις διάλεκτοι. *Credo & hac ſententia locutum hic Iamblichum; quoniam Plato in* Cratylo *originem nominum rectorum ad Deum referat, veramque nominum* ὀρθότητος *regulam e barbaris linguis petendam moneat. Voluère & Stoici nomina eſſe* φύσει, μιμουμένων τῶν πρώτων φωνῶν τὰ πράγματα. *Sed nec iſti Ariſtoteli refragantur, qui multa talia vocabula proxima ad rerum naturam excogitavit; tale eſt* ἐντελέχεια, ὄρθος, ψεκάς, *&c. de quibus Ammonius. Origenis opinio eadem eſſe videtur, quæ fuit Cratyli, & Heracliti,* ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς φύσεως ἀφωρίσθαι τι λεγόντων οἰκεῖον ὄνομα. *Atque adeo nomina ἐοικέναι ταῖς φυσικαῖς,* ἀλλ᾽ οὐ ταῖς τεχνηταῖς εἰκόσι τῶν ὁρατῶν, οἷον ταῖς σκιαῖς, καὶ ταῖς ἐν ὕδασιν, ἢ ταῖς κατόπτροις ἐμφαινομέναις εἰωθόσι. *Vide & Simplicium de Archyta p.* 9. *in* Categorias.

L.21. Εἰ δὲ τῇ φύσει συνήρτηται. *Lege quæ* Platonis Cratylo *præmiſit Serranus. Tria nominum divinorum genera ponit Proclus: maxime divina vult in ipſis Diis fundari; ſecunda pertinere ad Dæmonas, hoc eſt, eorum eſſe inventa; tertia à prudentibus hominibus appoſite ad res excogitari. Sequetur, ex his priora eſſe maxime* ἐνεργὰ καὶ δυνατά, *ut loquitur Origenes.*

*L.*25. Οὐδὲ γὰρ τὴν αὐτὴν διασώζει διάνοιαν. *Hæc fere habes in Aſclepii definitionibus ad Ammonem. Opinor à noſtro tranſumta fuiſſe. Jeſus F. Sirac in* Prologo, οὐ γὰρ ἰσοδυναμεῖ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστὶ λεγόμενα, καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν. *Vide & Hieronymum in Prophetam Eſaiam l. II. & Chryſoſtomum de* Obſcurit. Proph.

L. 31. Ἀλλὰ τὴν γὰρ δύναμιν οὐκέτι φυλάττει. *Origenes libro I & V. incantatorum experientia hoc confirmat.* Nomen hoc Sabaoth, ſi lingua Hebræa profe-

ratur,

ratur, in incantationibus valebit, ſi mutes in dominum exercituum, nihil ages. *Nicephorus in Syneſ.* εἰσὶν ὀνόματα παρ' ἑκάστοις θεόσδοτα, δύναμιν ἐν τελεταῖς ἄῤῥητον ἔχοντα, ὥσπερ τὸ Σαβαώθ, τὸ Ἀδωναὶ τὸ Χερουβίμ, τὸ Σεραφίμ, τὸ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, ἃ ἐὰν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθῇς διάλεκτον, ἀφανίζεις τὴν αὐτῶν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν. *Eadem Pſellus ad Oraculum,* Ὀνόματα βάρβαρα μήποτ' ἀλλάξῃς, *Ficinus ad* Cratylum, In quibuſdam nominibus Hebræis mira latet virtus. *Celſus apud* Origenem *l. VIII.* ἐὰν βαρβάρως αὐτοὺς ὀνομάζῃ τις, δύναμιν ἕξουσιν· ἐὰν δὲ Ἑλληνικῶς ἢ Ῥωμαϊκῶς, οὐκ ἔτι. *Putabat Syneſius non omnes quidem Dæmonas Ægyptiacos lingua Ægyptiaca evocari potuiſſe; Origenes credidit ſolos Ægyptiacos reſpondere vocibus Ægyptiacis; omnes autem obtemperare quoties nominibus Dei Hebraorum adjurarentur, quoniam is eſſet univerſi Deus & Dominus. Libro octavo ſic ſcribit:* Non eſt Deus maximus unus eorum qui certam aliquam linguam ſortiti ſunt, ſive Græcam, ſive Barbaram, cæterarum ignari, nec ſoliciti de alienæ linguæ hominibus.

P 155. *l.* 1. Ἀμφιβολίας πλείστου μετέχουσα. *Non facile hoc perſuadebit. Vocabula quâvis in lingua quo ſunt pauciora, eo πολυσημότερα. Lingua ætatem poſtulant; non ſimul naſcuntur & perficiuntur. Hebræa ſemper anguſta fuit. Arabica varia & multiplex; teſtis vox* Gazuron. *De Phœnicia, quæ alias multas complectebatur, Philo in explicatione Theologiæ iſtius gentis, fatetur apud Euſebium eſſe ἀμφίβολον. Ecce verba,* Οὐ γὰρ ματαίως αὐτὸ πολλαχῶς διεστειλάμεθα, ἀλλὰ πρὸς αὐτῆς παρεκδοχὰς τῶν ἐν πράγμασιν ὀνομάτων, ἅσπερ οἱ Ἕλληνες ἀγνοήσαντες τῇ ἀμφιβολίᾳ τῆς μεταφράσεως πλανηθέντες, ἄλλως ἐξεδέξαντο. *In Ægyptiaca lingua non minorem fuiſſe ambiguitatem arguit magna diſcrepantia illa, quæ apud Plutarchum in Iſide apparet in Deorum nominum interpretationibus; item apud Herodotum, & Eratoſthenem, ubi in Regum nominibus explicandis multa inter interpretes diſſentio, dum alius Sirium vertit υἱὸν κόῤῥης, alius longe abiens, ἀβάσκαντον: Saophis aliis eſt κομήτης, comatus; aliis χρηματιστής, negotiator.*

L. 10. Ὡς Αἰγυπτίων πρώτων τὴν μετουσίαν τῶν Θεῶν διακεκληρωμένων. *Ubi primi homines, ibi haud dubie primus Deorum cultus. Scythæ apud Juſtinum l. II. probant Ægyptum diutiſſime aquis inundatam fuiſſe, adeoque ad animalium vitam multis ſeculis inhabilem. Contentionem de antiquitate alii inter Phrygas & Ægyptios fuiſſe ſcribunt. Scythæ ad Caucaſum habitantes dicti fuere Phryges. Ægyptiis palmam tribuunt magno conſenſu hiſtorici bene multi, quos Grammatici ad verſum 268. libri IV. Apollonij Rhodij teſtantur. Herodotus l. II. ſcribit Ægyptios aras, ſimulacra, & delubra Diis primos poſuiſſe. Lucianus in l. de Syria Dea,* Αἰγύπτιοι πρῶτοι ἀνθρώπων λέγονται Θεῶν τε ἔννοιαν λαβεῖν καὶ ἱερὰ εἴσασθαι --- πρῶτοι δὲ καὶ ὀνόματα ἱερὰ ἔγνωσαν.

P. 155. *l.* 17. Τὰς ἴσας δυνάμεις. *Origenes l. I. contra Celſum p.* 17, 19, 20, 261, 262.

L. 18. Πλάσματα. *Hæc Origeni ita viſa ſunt vera, ut dixerit Magiam non eſſe rem ἀσύστατον, prout Epicuro & Ariſtoteli viſa eſt; ſed certam & rationibus niti, licet perpauci eas caperent. Euſebius* Præp. *l. IV. c. I. fraudes non dubitat eſſe, quoniam* μετά τινος ἀσήμου καὶ βαρβαρικῆς ἐπιῤῥήσεως *omnia adminiſtrantur. Nec tamen vocibus ſolum barbaris iſta geri quis exiſtimet: fiunt* ἐπῳδαὶ *omnibus linguis. Hiſpanorum vulgus quaſdam recitationes contra morbos habent, dictas* Enſalmos. *Africanus apud Hippiatricos penes me nondum editus, ad Coxæ dolorem Pſalmi cujuſdam verſum cani jubet. Sunt & alia iſtiuſmodi ſub Chryſoſtomi & Theophylacti nomine à Græculis recentioribus ficta carmina in eodem cod. MS°, quæ nunc prætereo.*

Tota

Tota res indiget altiori diſquiſitione. Mihi quidem ſic videtur, nomina eſſe κτ̀ συνθήκην*, ut voluit Ariſtoteles; quod autem quædam in carminibus uſurpata effectus adeo miros ſortiantur, id quoque eſſe* κτ̀ συνθήκην*, pactum intelligo cum malis Dæmonibus initum.*

L. 19. Οὐδὲ προκαλύμματα. *Ficinus*, ſed neque prætegmina, involucraque ejuſmodi per noſtras paſſiones efficiuntur, ex fama divino tributas. *Scutellius*, ſed neque hæc involucra & tegumenta nominum humanis ex affectibus oriuntur, quæ divinis ſunt conſecrata. *Vigerus*, quædam earum quas ipſi patimur, quæque tamen ab iis Deo tribuuntur, mutationum involucra. *Legit is* γενομένων *pro* γίνεται. *Hanc eſſe loci mentem puto; vocabula* ἄσημα*, vel ſunt incantatorum fraudes, vel nos ipſi fallimus, noſtros affectus Deo tribuentes, dum in precibus miſericordiam, bonitatem, juſtitiam, ſapientiam ejus prædicamus; quæ Dionyſius ideo Dei metaphorica nomina vocavit, quoniam (ut eum explicat J. Scotus) à creatura ad creatorem transferuntur. Corderius in* Obſerv. gen. ad Dionyſium *VIII, IX, & X. hæc eadem docet. Perfectiones (quas in Deo nominamus) ſunt prius in Deo & de Deo dicuntur, quam in creaturis; nam à Deo in creaturas manant: quantum autem ad impoſitionem nominis, prius à nobis imponi creaturis, quas prius cognoſcimus; unde & modum ſignificandi habent, qui competit creaturis. Hinc dicitur, nominum divinorum cauſam efficientem eſſe mentem humanam; materialem illa effecta, unde mens nomina colligit: de quibus late Cypariſſiota* Dec. *IV. Hæc igitur verba nihil aliud ſonant, quam ea ejuſdem Porphyrii paulo prius in hac Epiſtola poſita,* ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ ἴδιον πάθος τῆς αὐτῶν φαντασίας ἐκείνῳ προσάπτουσιν.

L. 24. Τὰς προσφόρους λέξεις. *Ideo Dionyſius nullum Deo nomen tribuendum cenſet, quod non contineatur in ſacra ſcriptura. Damnabatur Adelbertus Romæ ſub Zacharia P. quod plures Angelos in precibus nominaret, quam tres illos, quorum meminit divina pagina.*

25. Ἐναντίας ποιούμεθα περὶ τοῦ θείου ἐννοίας. *Notiones quæ de Deo erant apud homines primæ, erant veræ; nec ratio reddi poteſt cur primi mortales alias de Deo traderent notiones, quam quas acceperant. Tertullianus,* id verum, quod primum. *Et Manethos in libri cujuſdam ſui titulo bene conjunxit* Ἀρχαϊσμὸν καὶ Εὐσέβειαν. *Ab adverſariis tamen poteſtatibus falſæ de Deo opiniones hominum mentibus infunduntur. Porphyr.* Ἀποχ. *l. II. S. XL. Sponte etiam noſtra haud dubie, ex mentis infirmitate, plurima Deo parum affingimus. Horum medicina vera & vetuſtiſſima religio.*

L. 28. Οἱ πρῶτοι καταστησάμενοι τοὺς νόμους. *Oſirin & Mercurium intelligit. De hoc conſtaret, ſi ſupereſſet Sanchoniathonis labor de Theologia Ægyptiaca. Laudat Suidas.*

L. 29. Ἐμμενόμεν. *Porphyrius IV. de* Abſt. *hanc ſtatam orationem pro omni mortuo ab Ægyptio libitinario haberi ſcribit,* O Domine Sol, & vos Dii reliqui, qui vitam hominibus largimini, me accipite, & Diis immortalibus familiarem commendate; ego quidem Deos, quos parentes mihi colendos commonſtrarunt, pie ſemper colui, quamdiu in hoc ſeculo vixi. *In codice Seb. Feſchii rubrica hic in margine ſignatur,* Ὅτι τὰ πάτρια ἀκίνητα δεῖν μάλιστα μένειν.

L. 32. Παλαιῶν εὐχῶν. *Socrates in* Cratylo, *Secunda recta appellationis regula eſt, quemadmodum in* Precationibus lex jubet, ὥσπερ ἐν ταῖς εὐχαῖς νόμος ἐστὶν ἡμῖν, εὔχεσθαι οἵτινές τε καὶ ὁπόθεν χαίρουσιν ὀνομαζόμενοι, ταῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καλεῖν ὡς ἄλλο μηδὲν εἰδότας. καλῶς γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ νενομίσθαι. *Vide quæ collegit Cardinalis Bona* Rer. Liturg. *l. I. c. V. Ex Proclo, II. in Timæum diſco Athenienſes habuiſſe preces ſtatas, & immutabili ſcriptura*

ptura in templorum parietibus, vel fixis tabulis conſignatas. Immutabiles quoque hymni erant; talis erat ille mulierum in Elide,

Ελθεῖν Ηρω Διόνυσε
Αλιον εἰς ναὸν ἁγνὸν
Σὺν χαρίτεσσιν εἰς ναὸν,
Τῷ βοέῳ ποδὶ θύων,
Αξιε ταῦρε, ἄξιε ταῦρε.

L. 34. Αφαιροῦντες. *Taxat hoc Socrates, in* Cratylo *p.* 414.

L. 36. Εξίτηλα. *Aſclepius*, Ελλήνων ὑπερήφανος φράσις ἐξίτηλος ποιήσει τὸ σεμνὸν καὶ στιβαρὸν, καὶ ἐνεργητικὴν τῶν ὀνομάτων [Αἰγυπτίων] φράσιν.

L. 40. Φύσει γὰρ Ελληνες νεωτεροποιοί. *Ingeniorum Græcorum levitatem pluribus Cicero perſtringit, præcipue* Oratione pro L. Flacco, *Theologiam ab Orpheo acceperunt; hujus tam diverſas & plane diſcrepantes extitiſſe traditiones oſtendêre Eudemus & Hieronymus, ut nihil in toto corpore immutatum permanſiſſe videatur. Magna fuit Græcorum in publicis monumentis cuſtodiendis negligentia; unde ſemper ad fingendum impune & tuto data eſt iis, qui arripere vellent, facultas. Fuit ſemper quoque apud Græcos gloriæ quam veritatis antiquior amor.* Ελλησιν ἀταλαίπωρος τῆς ἀληθείας ἡ ζήτησις, *vetus querela: Sed & Hecatæus dixit,* οἱ γὰρ Ελλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται. *Fatetur Porphyrius apud Euſebium Græcos corrupiſſe omnem quam ad Deos cognoſcendos acceperant à majoribus inſtitutionem. Civilis ſapientiæ magiſtri rerumpublicarum everſionem apud Græcos attribuunt eorum in concionibus loquacitati.* Prodiere Oratores novi, ſtulti, adoleſcentuli.

SECTIO OCTAVA.

CAP. I.

P. 157. *l.* 20. Ερμῆς ἐν δισμυρίαις βίβλοις. *Numerus merito multis videtur incredibilis. Si figuris olim deſignabatur, facilis error fuit; qualis in omnibus fere ſcriptoribus reperitur. Bochartus putat verſus intelligi, non libros. Hornius* Philoſ. Hiſt. *l. II. c. VII. quædam ex Iamblicho quæ non ſunt in Iamblicho citans, volumina hoc in loco eſſe ait papyri folia. Eadem fuit Genebrardi ſententia Chronol. l. II. & Eugubini in* Per. Philoſ. *Urſinus in* Triſmegiſto *numerum ipſe auget, & affirmat Iamblichi eſſe trabale mendacium. Quod temere ſatis dictum, cum Iamblichus non ex ſuâ, ſed Seleuci fide id ſcripſerit. Ad tollendam mendacii ſuſpicionem, oportet meminiſſe jam inde ab initio hujus ſcriptionis monuiſſe Iamblichum ſub Mercurii nomine ſapientes Ægyptiorum ſua edidiſſe omnia commentaria, quæ quidem tanto nomine digna judicabantur. Monet quoque capite IV. proxime ſequenti multa circumferri ſcripta ὡς Ερμοῦ, quæ ab eo minime prodierunt; ejus tamen nomine inſignita fuiſſe, quoniam ejus opiniones ediſſerebant. Porro quæ ſunt Iamblicho* βίβλοι, *re vera* λόγοι *erant; eo certe titulo Mercurii commentarij à veteribus laudantur. Jam* λόγοι *non ſolent eſſe ita prolixi; & breves ſunt, qui hodie eum auctorem profitentur, & imitantur.*

L. 22. Σέλευκος. *Iſto nomine plures veniunt. Sacerdos hic fuiſſe videtur ex hoc loco. Et Porphyrius II. de* Abſt. *Seleucum Theologum commemorat; Suidas ait Seleucum Alexandrinum ſcripſiſſe* περὶ Θεῶν βιβλία ρ'. *Credo Mercuriales in Epitomen redegiſſe.*

L. 24. Μανεθῶς ἱστορεῖ. *Ita apud Euſebium ſcribitur. Apud Porphyrium* περὶ ἀποτ. *& in Feſchiano Regiiſque codd. item apud Scutellium & Ficinum*, Μενεθῶς; *Plutarcho idem eſt* Μαρέθων. *Is de ſeipſo apud Euſebium ſcribit in Epiſtola ad Philadelphum*, Manethos flamen ſacrorum & ſcriba adytorum Ægypti, genere Sebenita, Heliopolites, domino meo Ptolemæo ſalutem. *Narrat præterea ſe, quæ de Diis prodiderat, deſumſiſſe* ex columnis in Seriadica terra poſitis; quibus ſacra, ut ait, dialecto ſacræ erant notæ inſculptæ à Thout, primo Mercurio. Eæ vero poſt diluvium ex ſacra lingua in Græcam notis itidem ſacris verſæ fuere, & libris commendatæ, in adytis Ægyptiis reponebantur ab Agathodæmone, altero Mercurio, patre Tat. *Hos veros & genuinos fuiſſe Mercurii libros eſt veriſimile, de quibus Clemens Alexandrinus accurate diſſeruit; nam ingens numerus, quem commemorat hoc in loco Iamblichus, vix videtur columnis inſcribi potuiſſe. Summa horum librorum eadem eſt cum ſumma annorum, quos XXX. dynaſtiis Ægyptiacis tribuit Manetho & vetus Chronicon apud Syncellum; uterque Mercurii libros ſequebatur. Nullo tamen modo adduci poſſim ut credam*, non libros hic intelligi, ſed orbium cœleſtium revolutiones, *quam quidem opinionem viro magno miror placuiſſe.* Βίβλοι *ſunt, non* περίοδοι, volumina. Ἀρχαὶ ὑποχὴ, *non* δυναστεῖαι *in populos numerantur. Mercurius non poterat rationem annorum inire, adhuc, cum viveret, non cognitorum: poſt ejus tempora (de Agathodæmone Mercurio loquor) ad eos annos complendos ſupererant dynaſtiæ XXVII. Porro diligentius hæc mihi perpendenti, hi libri de quibus nunc ſermo eſt, non videntur alii eſſe, quam Hermetis* γενικὰ, *quorum meminit Euſebius in chronico, & Stobæus aliquoties. Argumentum utrorumque idem. In Genicis agebat Hermes de principiis rerum generalibus; Deo, Intelligibili, Mente, mundi Anima, Natura, Mundo, Animali, Homine. Hæc colligo ex eo ſermone qui* Clavis *inſcribitur, qui epitome fuit τῶν γενικῶν. Hæc* γενικὰ *Hermetis Iamblichus* περὶ ὅλων ἀρχῶν βίβλους *vocat, quo titulo Origenes, Porphyrius, Damaſcius, aliique uſi ſunt in ſcriptis ejuſdem argumenti. Ut erat argumentum generale, ita & modus tractandi communis. Multa proponebat magis, quam explicabat. Inde eſt quod ipſe, vel Pſeudo-Mercurius, in aliis ſcriptis nonnulla ex Genicis repetit & particularius tractat. In* Clave, Οὐκ ἤκουσας ἐν τοῖς Γενικοῖς, ὅτι ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς τῆς τοῦ παντὸς πᾶσαι αἱ ψυχαί εἰσι; τούτων τοίνυν ψυχῶν πολλαὶ μεταβολαί. *In fragmento quodam apud me inedito (quod accepi à ſummo v. Iſ. Voſſio)* Ἐπεί μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν Γενικοῖς λόγοις ὑπέσχου δηλῶσαι περὶ τῶν τριάκοντα ἓξ Δεκανῶν. *Ex his conſtat id, quod ſupra dixi, hos fuiſſe* λόγους *potius quam* βίβλους, *& ex iis, quæ ſequuntur in eodem fragmento, patet Triſmegiſtum cum Tat hos habuiſſe* γενικοὺς λόγους. *Dicta igitur ſunt* Γενικὰ *ad diſtinctionem ab iis quæ dicuntur* Μερικὰ, *(de quibus proxime Iamblichus agit) non autem reſpectu habito ad τὰς γενεὰς, quod voluit magnus Scaliger in Euſebium. Hoc plane ſenſu Ptolemæus in Tetrabiblo* περὶ τῶν καθόλου, *&* περὶ τῶν κατὰ μέρος *agit.*

L. 26. Ἄλλοι ἄλλας διαβάλλοντες. *Lege* διαλαβόντες, *facilis divinatio. Scripti omnes, male; & Scutellius*, invicem diviſi calumniando. *Philoſophi conati ſunt particularia rerum principia deducere, & explicare, ad exemplum Hermetis. Ita conjunctim poſuit Olympiodorus Alex. in Comment. ad Zoſimum,* ὅσα ὑπὸ Ἑρμοῦ καὶ φιλοσόφων ἤδη εἰρημένα. *Hinc ingens ſcriptorum Hermeticorum, in omni philoſophia parte, profluxit numerus. Plato libros XV. Hermaicorum dogmatum vidit.*

CAP. II.

L. 1. Περὶ τῶν ὄντως ὄντων. *Ex hoc ſenſu res omnes corporeæ & materiales excludentur; comprehenduntur autem* τὰ ἀσώματα, τὰ νοητὰ, τὰ ἄϋλα, *&* ἀΐδια. *Alia ſunt rerum imagines.*

L. 2. Θεὸς εἷς, πρῶτος καὶ τοῦ πρώτου. *Duos primos Deos videtur ponere. Ita & Plato, & Oracula Chaldaica. Plato non exiſtimavit primum per ſe principium creaviſſe res conditas, ſed qui ſecundo poſt eum conſtitutus eſt. Numenius quoque apud Euſeb. Præp. l. XI. c. XVIII. Platoni hæc verba tribuit,* O homines, quem vos arbitramini primum Deum, mundi opificem, non eſt primus, ſed eſt adhuc eo ſuperior. *Hinc apparet cur ſecundus Deus dici ſoleat etiam primus. Oraculum,*

Πάντα γὰρ ἐξετέλεσσε πατὴρ καὶ νῷ παρέδωκε

Δευτέρῳ, ὃν πρῶτον κληΐζετ' ἅπαν γένος ἀνδρῶν·

Pſellus videtur primo confirmare hanc lectionem (neque enim placet κληΐζεται πᾶν*) deinde explicat: Mentem ſecundam homines vocant* Θεὸν πρῶτον, *neſcientes patrem ſupremum. Plotinus l. V. En. V. c. III. de ſecunda mente ait,* καὶ Θεὸς αὕτη ἡ φύσις καὶ Θεὸς δεύτερος προφαίνων ἑαυτὸν, πρὶν ὁρᾷν ἐκεῖνον, *antequam ad ſuperiorem illum homines contemplando perveniant. Adferri meretur totum illud caput diviniſſime ſcriptum.*

L. 3. Βασιλεύς. *Demiurgo ille titulus ab aliis quoque tribuitur. Plotinus de Deo primo & ſecundo, ubi prius,* βασιλεὺς βασιλέως καὶ βασιλέων. *Judæorum Deum Celſus & Julianus Demiurgum eſſe voluerunt; eo alium ſuperiorem dari, qui eſſet pater dicendus: fuere quoque in hac ſententia aliqui ex hæreticis primævis: hunc autem Deum regis nomine ſignanter indigitat Oraculum de Hebræis prolatum,*

Αὐτογένεθλον ἄνακτα σεβαζόμενοι Θεὸν ἁγνῶς.

Eſt autem αὐτογένεθλος *idem qui mox* αὐτόγονος *dicitur. Si qui volunt per* βασιλέως *adhuc tertium principium intelligi, nempe Solem, habent ſententiæ ſuæ firmamentum ex Porphyrii verbis paulo prius adductis, tum ex iis quæ ſequuntur capite proximo. Et erunt forte hæc tria tres Platonis & Amelii reges, de quibus Proclus in* Tim.

L. 3. Ακίνητος. *S. Cyrillus contra Julianum conſervavit nobis ea Porphyrii verba, ex IV. de Hiſtor. Phil. quæ nullus dubito, quin reſpexerit Iamblichus. Porphyrius igitur de Deo ſummo ſermonem inſtituens ſcribit,* Ἀπὸ δὲ τούτου, τρόπον τινὰ ἀνθρώποις ἀνεπινόητον, νοῦν γενέσθαι, τὸ ὅλον, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑφεστῶτα. *Poſt pauca,* προῆλθε δὲ προαιώνιος ἀπ' αἰτίου τοῦ Θεοῦ ὡρμημένος, αὐτογέννητος ὢν, καὶ αὐτοπάτωρ. οὐ γὰρ ἐκείνου κινουμένου πρὸς γένεσιν τὴν τούτου, ἡ πρόοδος γέγονεν, ἀλλὰ τούτου προελθόντος αὐτογόνως ἐκ Θεοῦ --- *deinde* μόνος αἰώνιος ὁ νοῦς, ὥσπερ ἦν ὁ Θεὸς ὁ πρῶτος. *Hæc ſane egregia, & quæ Theologum Chriſtianum decere poterant, ſed unde illa Porphyrius? Audi. Mirum fore ait in Timæum Proclus, ſi Porphyrius quicquam adferat, quod non à Numenio acceperit; apud Euſebium Numenius ita de his,* δῆλον δὲ ὅτι ὁ μὲν πρῶτος Θεὸς ἔσται ἑστηκὼς, ὁ δὲ δεύτερος ἔμπαλιν ἐστὶ κινούμενος. *Primo huic principio reſpondet Saturnus apud Orphicos, ſecundo Jupiter. Memorabilis eſt apud Proclum in Timæum locus, ubi ait in Porphyrij commentariis Perſarum opinionem hanc fuiſſe,* δύο νόας περὶ ψυχῆς εἶναι, τὸν μὲν τὰς τῶν ὅλων ἰδέας ἔχοντα, τὸν δὲ τῶν μερικῶν.

L. 4. Ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων. *Philo de mundi opificio, ex Philolao Pythagorico hæc adfert.* Ἐστιν ἡγεμὼν καὶ ἄρχων ἁπάντων Θεὸς, εἷς ἀεὶ ὢν, μόνιμος, ἀκίνητος, αὐτὸς αὑτῷ ὅμοιος, ἕτερος τῶν ἄλλων. *Et hæc quidem pluribus confirmare*

in promtu eſt ex Platonicis & Damaſcio περὶ ἀρχῶν præcipue, ſed audire videor qui poſtulent potius ex Mercurii ſcriptis teſtimonia. Suidas & Cedrenus (uterque opinor ex aliquo antiquiori hiſtorico, non ex ipſo Mercurio) non ignobilem ῥῆσιν Triſmegiſti huc facientem conſervarunt. Ponam ex Cedreno, ut qui plenius omnia habeat. Ἦν φῶς νοερὸν πρὸ φωτὸς νοεροῦ καὶ ἀεὶ νοῦς νοῦ αἴτιον (hæc in Cyrillo & Suida corrupta ſunt) καὶ οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ τούτου ἑνότης, ἀεὶ ἐν ἑαυτῷ ὤν, ἀεὶ τῷ ἑαυτοῦ νοῒ καὶ φωτὶ καὶ πνεύματι πάντα περιέχει· (hinc iterum Suidas emendandus) ἐκτὸς τούτου οὐ Θεός, οὐκ Ἄγγελος, οὐ Δαίμων, οὐκ οὐσία τις ἄλλη· πάντων γὰρ κύριος, καὶ Θεός, καὶ πατήρ, καὶ πάντα ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ὁ γὰρ λόγος αὐτοῦ προελθὼν παντέλειος, καὶ γόνιμος, καὶ δημιουργός, ἐν γονίμῳ φύσει πεσὼν [Suidas πῆς ὢν] ἐν γονίμῳ ὕδατι, ἔγκυον ἐποίησε τὸ ὕδωρ. B. Cyrillus contra Julianum ait in his Triſmegiſtum agnoviſſe trinitatem. Imperite autem Cedrenus ait Mercurium tradidiſſe τρεῖς εἶναι μεγίστας δυνάμεις τοῦ δημιουργοῦ, cum δημιουργὸς ex tribus una i. e. ſecunda ſit poteſtas. Quæri etiam poteſt, an quis veterum ad tertiam deſignandam poteſtatem πνεύματος vocabulo uſus ſit, præter Mercurium hoc in loco, & in ſermone, qui ejus nomen præfert, tertio, & alibi; in quibus tamen animam mundi intellexiſſe, non ſuperiorem poteſtatem, ſatis mihi conſtat.

L. 5. Οὔτε γὰρ νοητὸν αὐτὸ ἐπιπλέκεται. Recte Plotinus, πᾶν τὸ ὕστερον οὐχ ἁπλοῦν· Nec minus verum, πᾶν πρῶτον ἁπλοῦν. Idem Plotinus alibi, ὁ Θεός, ὁ μὲν πρῶτος ἐν ἑαυτῷ ὤν, ἔστιν ἁπλοῦς. Si recte dictum fuit à Mercurio de primo Deo, quod ſit φῶς νοερὸν, non recte dicitur ab Iamblicho quod νοητὸν οὐκ ἐπιπλέκεται αὐτῷ; nam νοερὸν præſupponit τὸ νοητὸν, ut viſus viſibile: & illud ſuperius, hoc eſt inferius. Equidem parum tribuo omnibus iſtis ſcriptis, quæ ſub Hermetis nomine extant. Credo nihil eſſe aliud, quam adumbrationes quorundam locorum ex ſacra pagina & antiquioribus philoſophis excerptorum. De primo abſolute principio nihil dixerunt Ægyptii, ſed tanquam σκότος ἄγνωστον ἀνυμνήκασιν, inquit Damaſcius, πρώτην ἀρχὴν σκότος ὑπὲρ πᾶσαν νόησιν, σκότος ἄγνωστον, τρὶς τοῦτο ἐπιφημίζοντες. Notum eſt Ægyptios ſecutum eſſe Orphea; is igitur,

> Αὐτὸν δ' οὐχ ὁρόω, περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται.

Nec aliter Orphei Theologiam tradiderunt Hieronymus & Hellanicus; aiunt enim primum principium ab eo fuiſſe ſilentio prætermiſſum, uti teſtatur Damaſcius. Poſt hoc primum principium duo alia Ægyptii collocabant τὰς δύο ἀρχὰς ὕδωρ καὶ ψάμμον, ὡς Ἡραΐσκος ἱστορεῖ· ὡς δὲ πρεσβύτερος αὐτοῦ ὁ Ἀσκληπιάδης, ψάμμον καὶ ὕδωρ· ἐξ ὧν καὶ μεθ' ἃς γεννηθῆναι τὸν πρῶτον Κνῆφιν, εἶτα τὸν δεύτερον ἀπὸ τούτου, εἶτα καὶ ἀπὸ τούτου τὸν τρίτον, οὓς συμπληροῦν τὸν ὅλον νοητὸν διάκοσμον. Hæc quid ſibi velint infra diſpiciemus; conſtat interim, id quod dixit Iamblichus τὸ νοητὸν ſecundum Ægyptios longe infra Deum ſummum ſubſtitiſſe. Poteſt objici, Iamblichum τὸ νοητὸν ἐν τῷ ἑνὶ collocare; id eum plurimis in locis aſſeruiſſe docet Damaſcius. Non diffiteor; nam in Theologia Chaldaica Deus pater (qui ſimpliciter τὸ ἓν etiam vocatur) νοῦς πρῶτος & πρῶτον νοητὸν appellatur; nunc autem de Ægyptiaca hypotheſi Iamblichus diſputat. Valentiniani ſciverunt primo principio συνυπάρχειν τὴν ἔννοιαν. Et plane in hoc capite cernas veſtigia eorum deliriorum, & fontes fabularum, quas latius deducebant Gnoſtici & eorum Sectatores. Hic vides Monoteta, Henoteta, Monada & Hen, de quibus τερατεία apud Irenæum Epiphanes. Cerinthus, Saturnilus, Baſilides Gnoſtici & Valentiniani Deum patrem à Demiurgo alium faciebant, quod Mercurius ante omnes voluit.

L. 5. Παράδειγμα γὰρ ἵδρυται. Mens ſecunda omnino pendet à prima eſtque ejus imago; ab ea recipit ideas rerum omnium.

Hinc

Hinc illuſtrari videatur illud S. Pauli, ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως. *Huc quoque referas illud Chaldæorum effatum,* ὁ πρῶτος Θεὸς ἀρχέτυπον τῷ ἐλάττονι. *Vide Plotinum de* Provid. *Plurima quoque hinc Oracula lucem capiunt. illud,*

—πολὺ γὰρ μόνος ἐκ πατρὸς ἀλκῆς
Δρεψάμενος νόου ἄνθος ἔχει, τὸ νοεῖν πατρικὸν νοῦν.

Valentinianorum eadem ſunt dogmata apud Iren. l. I. c. I. ubi νοῦς ὅμοιός τε καὶ ἴσος τῷ προβαλόντι. *Idem* μόνος χωρεῖ τὸ μέγεθος τοῦ πατρός, *idem* μονογενὴς, πατὴρ δὲ ἀρχὴ πάντων *dicitur.*

L. 7. Μείζων γὰρ καὶ πρῶτον. *Quia, ut modo dictum, mens à patre omnia accipit, ut apud Orphea à Saturno Jupiter.*

L. 7. Πηγὴ τῶν πάντων. *Neſcio an Idearum meminerit Theologia Ægyptiaca; hæc certe habet Chaldaica, ex Ægyptiaca ut vult Camotius.*

Νοῦς πατρὸς ἐῤῥοίζησε, νοήσας ἀκμάδι βουλῇ
Παμμόρφους ἰδέας. πηγῆς δὲ μιᾶς ἀποπτᾶσαι
Ἐξέθορον. πατρόθεν γὰρ ἔην βουλή τε τέλος τε.

Poſt pauca ſequitur ——κόσμος ἐφάνθη
Παντοίαις ἰδέαις κεχαρισμένος, ὧν μία πηγή.

Ab Orphicis Jupiter celebratur
Ζεῦ χρόνιε——
Παντογένεθλ', ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτή.

L. 8. Καὶ πυθμὴν τῶν νοουμένων. *Quoniam Oraculum de prima mente,*

Καὶ πηγὴ πηγῶν, καὶ πηγῶν [πέρας] ἁπασῶν.

Eſt autem hæc Platonis plane ſententia de Ideis; vult enim ille fluere ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τὰς ἰδέας, ἤτοι τὰ νοητὰ εἴδη, τῇ νοήσει μόνῃ γνωστάς. *Doctrinam hanc de Ideis multi veterum Philoſophorum, ſub aliis atque aliis nominibus, tractarunt. Orpheus, Pythagoras, (& forte ab Ægyptiis) Parmenides, Plato, Theurgi Chaldæi, Iamblichus, Syrianus, Proclus, Olympiodorus, Damaſcius, aliique amplexati ſunt. Ex iis Syrianus in Metaphyſicis, & Damaſcius in parte quadam eorum, quæ in Parmenidem ſcripſit, contra Ariſtotelem, ex profeſſo diſputant, & oſtendunt eum vel imperite vel maligne interpretatum eſſe ſui præceptoris dogma, ut qui nuſquam dixerit, quod fingit Ariſtoteles, ideas ſeperatas exiſtere à divina mente, ſed tantum ſeperatas eſſe à ſubſtantia, quæ eis inferior eſſet. Proclus primo in Parmenidem commentario, poſtquam adduxerat pro ideis teſtimonia ex Orpheo & Oraculis, concludit longam diſputationem contra Ariſtotelicos his verbis* σμικρὰ φροντιστέον τῶν σοφιστικῶν λόγων αὐτῶν ὑφ' ἑαυτῶν ἐλεγχομένων, οὐδὲν ἐπιστημονικὸν, οὐδ' ὑγιὲς λεγόντων. σαφῶς γὰρ οἱ Θεοὶ εἰρήκασι, ὡς ἔννοιαι τοῦ πατρός εἰσι, μένουσι γὰρ ἐν ταῖς νοήσεσι τοῦ πατρός, καὶ οὕτως προέρχονται ἀπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς τὴν τοῦ κόσμου δημιουργίαν. *Conſtat autem Ariſtotelem, qui Ideas rejicit, Chaldaica hæc Oracula aut non legiſſe, aut, quod Simplicio viſum eſt, plane contemſiſſe.*

L. 10. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἑνὸς τούτου ὁ αὐτάρκης. *Ficinus legit* αὐτάρχης, *quoniam ſtatim ſequitur,* ἀρχὴ γάρ.

L. 11. Ἑαυτὸν ἐξέλαμψεν. *Cyrillus ex Platone,* ὁ γοῦν Πλάτων Θεὸν μὲν εἶναι ἀνωτάτω φησὶ τὸ ἀγαθὸν, ἐξ αὐτοῦ γε μὴν ἀναλάμψαι νοῦν, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν προσεχῆ τοῦ κόσμου δημιουργόν. *Hoc eſt, Plato affirmat Deum ſupremum eſſe ipſum ſummum bonum. Ex eo autem emicuiſſe Mentem, quæ eſt immediata mundi opifex.*

L. 12. Αὐτοπάτωρ. *Is eſt quem ſupra linea 7. dixit* μονοπάτορα *&c. Et hæc potuit Iamblichus ſumere à Porphyrio, prout liquet ex iis quæ adduxi ad lin. hujus capitis tertiam; potuit quoque ex Oraculo quodam, quod apud Joan. Malelam, & Cedrenum extat corruptiſſimum. Illud conor reſtituere, in hunc modum, brevitatis cauſa, mendis non repetitis,*

Εςι κατ' ὐρανίοιο Θεῦ μεγάλοιο βεβηκὸς
Φέγγος ὑπερβάλλον, καὶ ἀέναον, ἀθάνατον πῦρ.
Ο τρομέει πᾶν, γαῖα καὶ ὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Ταρτάρειοί τε βυθοὶ, καὶ δαίμονες ἐῤῥίγησι.
Αὐτοπάτωρ, ἀπάτωρ τε, πατὴρ, ὑιὸς αὐτὸς ἑαυτῦ,
Αὐτοφυὴς, ἀδίδακτος, ἀμήτωρ, ἀςυφάλικτος,
Οὔνομα μηδὲ λόγῳ χωρέμενον, ἐν πυρὶ ναίων
Τυτὶ Θεὸς, μικρὸν δὲ Θεῦ μέρος Αγγελοι ἡμεῖς.

Λοιπὸν ἄπιθι σιγῶν, ἐκ βωμῶν ἡμετερείων. *Huc faciant quæ Lactantius diſputat l. I. c. VII. de falſa Rel.* Quid, quod Mercurius ille ter maximus, non modo ἀμήτορα, ut Apollo, ſed ἀπάτορα quoque appellat Deum. *Non præteribo Julium Firmicum, qui in Præfat. ad l. V. in quo recipit ſe patefacturum Ægyptiorum adyta, ita Deum invocat.* Tu omnium pater pariter ac mater, tu tibi pater ac filius. *Cæterum ut conſtat ex hoc Oraculo hanc fuiſſe Ægyptiorum de his Theologiam, ita non conſtat ubi traditum fuerat Oraculum; nam Cedrenus ait extare ſculptum in Memphito templo; Lactantius ait Apollinem hæc ceciniſſe Colophone. Suidas verſum ultimum Auguſto Cæſari à Pythia, cum aliis diverſis ab his, editum fuiſſe ſcribit.*

L. 13. Μονὰς ἐκ τῦ ἑνός. *Nihil* τοῦ ἑνὸς *ſimplicius mens noſtra cogitare poteſt. Veteres in divina natura indaganda ſemper* ἐν τῷ ἑνὶ *ſubſtiterunt. Plato in Sophiſta eo aſcendit, nec ultra. Eſt porro* τὸ ἓν *multorum ſummitas; Monas reſpicit rerum diverſarum unitatem. Alia eſt* ἕνωσις, *quæ eſt in* τῷ ἑνὶ; *alia autem ea, quæ eſt* ἐν τῇ μονάδι.

L. 13. Περιέπων. *Eſt enim* ὐσία *omnis, ſecundum Platonicos. quid compoſitum vel* καθ' ἕνωσιν, *vel* κατὰ κρᾶσιν, *vel aliquo alio modo; at quod eſt principium, idem & ſimplex ſit oportet. Longus locus eſt apud Damaſcium ex Iamblichi librû de Theologia Chaldaica petitus, ubi ſubtiliſſime diſputat* περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ὐσίας. *Appoſuiſſem integrum niſi jamdudum harum citationum pertæſum eſſet. Supra* ὐσίαν *aſcendentibus prima occurrunt* ἑνάδες *quædam* ὑπερέσιοι; *quæ quidem* ὐσίαν *producant. Ita Damaſcius, ita Proclus, ita Iamblichus, & Iamblicho antiquiores Platonici.*

L. 14. Απ' αὐτῦ γὰρ ἡ ὐσιότης. *Scilicet à Demiurgo. Quommodo autem, pluribus explicat Proclus II. Commentariorum in Platonis Timæum. Breviter,* Νῦς *quatenus eſt* τὸ ὂν *præbet* τὸ εἶναι. *Et Damaſcius,* νῦς ἐςιν ἑνὰς ὐσιοποιός. *Mercurius Triſmegiſtus in ſermone* περὶ νῦ κοινῦ, *alio in ſenſu utitur hac voce* ὐσιότης, *Deo enim ſummo tribuit* ὐσίαν. ὁ νῦς, *inquit,* ὐκ ἐςιν ἀποτετμημένος τῆς ὐσιότητος Θεῦ, *eadem voce & alibi utitur. Unde eum ſcriptorem non eſſe adeo antiquum conjecit Iſ. Caſaubonus.*

L. 15. Διὸ καὶ νοητάρχης. *Codex Regius bene præſtat noſtri vitium. Legit utique* διὸ καὶ ὐσιοπάτωρ καλεῖται· αὐτὸς γὰρ πρὸ ὄντος ὂν, τῶν νοητῶν ἐςιν ἀρχή. διὸ καὶ νοητάρχης προσαγορεύεται. Et propterea pater eſſentiæ appellatur, eſt enim ens ipſe ante ens, & rerum intelligibilium origo; propterea & noetarches nuncupatur. *Hic interim Scutellius legit,* monarcha intelligibilium. *Vide Hermetem apud Stobæum Eclog. Phyſ. l. I. p.* 120. *Feſchii liber ſic,* αὐτὸς γάρ τι προόντως ἐςὶ τῶν νοητῶν ἀρχή, *ita quoque Ficinus videtur in ſuis reperiſſe.*

L. 17. Ας Ερμῆς περὶ τῶν αἰθερίων. *Sit igitur hic Deus, idem, quem Proclus vocat intellectum opificem. proximum Ducem mundanorum opificum, qui ſunt Dii cæleſtes, empyrei, & ætherij. Vide l. X. S. Auguſtini de C. D. c. XXVII.*

L. 19. Εκατὸν περὶ τῆς ἱςορίας. *Non credo hos libros extitiſſe Iamblichi temporibus. Certe diligentiſſimus Cl. Alexandrinus inter Mercurij libros non recenſuit. Ex Ægyptiorum traditione, quæ omnia*

ſua

ſua augebat, hæc hauſit ſcriptor noſter.

CAP. III.

L. 25. Κατ' ἄλλην δὲ τάξιν προστάττει. Repone προτάττει.

L. 26. Θεὸν ἠμὴφ vel ἠμῆφ. Hæc eſt omnium codicum lectio; ita Ficinus, ita Scutellius legerunt. Nihilominus puto Porphyrium ſcripſiſſe Κνὴφ, quemadmodum apud Euſebium libro III. Præp. c. XI. idem loquitur. Τὸν δημιουργὸν, inquit, Κνὴφ οἱ Αἰγύπτιοι προσαγορεύουσι· deinde---ὅτι ζωοποιός, καὶ ὅτι βασιλεὺς, καὶ νοερῶς κινεῖται. Mox, ἐξ οὗ γεννᾶται Θεὸς, ὃν αὐτοὶ προσαγορεύουσι Φθᾶ, οἱ δὲ Ἕλληνες Ἥφαιστον. Hunc Stobæus ex Hermete appellat Καμήφην vel Καμῆφιν. Aſclepiades Κμῆφιν, eo nomine tres eſſe Deos innuens apud Ægyptios. Heraiſcus Καμῆφιν nuncupabat; & horum tertium eſſe Solem voluit, αὐτὸν δήπου τὸν νοητὸν κόσμον. Hæc Damaſcius. Legas apud Plutarchum quoque Κνὴφ ἀγέννητον à Thebanis Ægyptiis eximio cultu fuiſſe celebratum; & tamen multos eſſe video qui hîc legerint Eneth; mendoſe, extra dubium. Sancuniathon apud Euſebium prodit Ægyptiorum Κνὴφ eſſe Phœnicum Ἀγαθοδαίμονα, vel ſecundum Mochum Χέτωρα. Eſſe & Orphicorum Χρόνον non eſt arduum oſtendere, ex ovo, quod utrique tribuitur. Saturno Taautus alas aptavit; & capiti quidem ejus affixit duas, quarum altera mentis principatum, altera ſenſus vim in eo indicaret. Serpens alatus, & dictio כנף hæc non obſcure ſignificant.

L. 27. Τὸ ἓν ἀμερές. Hoc principium abſolute & per ſe concipiendum eſt, ſine relatione ad alia. De eo prædicata aut nulla ſunt, aut perpauca; neque enim id eſſe dicas aut cauſam omnium, nec primum, nec finem, nec principium, nec bonum, nec menſuram: hæc utique omnia implicant reſpectum ad alia; illud autem nec cum relatione nec ſine relatione conſiderandum eſt. Ἑκάστῳ τῷ ἐπὶ οὐδεὶς προσήκει διορισμὸς, οὐδὲ ἀδιορισμός.

L. 28. Πρῶτον μάγδυμα. Primum exemplar; Scutellius, præeunte Ficino. Lego κύημα, partum.

L. 28. Εἰκτὼν ἐπονομάζει. Ex hoc loco multa de hoc Deo procudit Athanaſius Kircherus. Mihi iſtud nomen adhuc incompertæ eſſe ſignificationis non pudet fateri.

P. 159. l. 1. Ἐν ᾧ δὴ τὸ πρῶτόν ἐστι νοῦν. Ægyptii dividebant in plura, quæ re ipſa non dividuntur. Quare & τὸ νοητὸν diſtribuerunt in plurium Deorum proprietates. Hæc Damaſcius. Chaldæi quoque, teſte eodem, tres ordines τῶν νοητῶν tradidere, quos vocarunt τριάδας νοητάς. Harum triadum prima ἑνὰς (quæ hic ab Iamblicho prætermittitur) fuerit νοῦς πατρικὸς, mens paterna, juxta Oracula: ſecunda erit νοῦς, ὃς ἐκ νόου ἔκθορε πρῶτος. Quæ eſt hujus loci: & de qua eadem Oracula aiunt, --Οὐ γὰρ ἄνευ νόος ἐστὶ νοητόν. Tertia unitas eſt, quam modo Iamblichus appellavit ἠμὴφ, de quo præter ea, quæ jam dixi, hæc ex Damaſcio de Chaldæorum ſententia adfero, νοῦς παρὰ Χαλδαίοις τρίτη ἀρχὴ πρῶτος· γὰρ ὁ νοῦς ἀπέστη τοῦ αἰτίου, καὶ ἐπεστράφη πρὸς αὐτό. Alibi, ὁ νοῦς νοεῖν λέγεται καὶ ἐπιστρέφεσθαι πρὸς τὸ νοητὸν, καὶ βασιλεύειν τῶν νοερῶν. Multis in locis apud eundem νόες dicuntur Θεοί.

L. 3. Διὰ σιγῆς μόνης θεραπεύεται. Loquitur de ſecunda unitate. Oracula Chaldaica tradunt, πατρικὸν νοῦν, ſive νοῦν δεύτερον in patre ſive prima mente manere: μηδὲ προελθεῖν, ἀλλ' ἔμενεν ἐν τῷ πατρικῷ βυθῷ, καὶ ἐν τῷ ἀδύτῳ, ut inquit Damaſcius, (hæc enim ejus verba ſunt, non vero Oraculi, ut Patricio aliiſque viſum eſt) manſit autem--κατὰ τὴν θεοθρέμμονα σιγήν. Hæc lucem dant, & accipiunt ab iis, quæ Irenæus ex Gnoſticorum & Valentinianorum ſcitis promit. Ii primum principium προπάτορα καὶ βυθὸν ponebant, & una cum eo ἔννοιαν, quam charin & σιγὴν appellabant. Huic igitur Deo cultus per ſilentium exhibitus convenire putabatur. Porphyrius II.

de Abſt. *ait debere nos Deum ſummum* διὰ σιγῆς καθαρᾶς θρησκεύειν. *Ego autem iſtoc in loco non lego* Σιγῆς *ſed* ψυχῆς; *neque video quid ſit* σιγὴ καθαρά; *& Felicianus vertit*, animâ. *Nec huc traho, quæ vulgo congeruntur de Harpocrate, quem Auſonius Sigalionem vocat. Illud addo Valentinianorum Æonas*, νοῦν, βυθὸν, Σιγὴν, *non fuiſſe incognitos Chaldæorum Theologis; hi quippe* ἐν δευτέρᾳ τάξει τῶν νοητῶν τοὺς αἰῶνας *collocabant; quod ex Proclo in Parmenidem, & ex Damaſcio conſtat. Sed de Sige & Bytho Valentinianorum qui accuratiſſima quæque, & pulcherrima ſcire velit, is adeat partem poſteriorem* Vindiciarum, *quas pro S. Ignatio ſcripſit vir eruditionis incomparabilis, mihique multis nominibus ſemper honorandus Joannes Pearſon, Epiſcopus Ceſtrenſis.*

L. 5. Ὁ γὰρ δημιουργικὸς νοῦς, καὶ τῆς ἀληθείας προστάτης. *Ficinus*, qui & veritatis eſt Dominus, *ac ſi legiſſet* ὁ καὶ ἀληθείας. *Fuit Alethéa inter Æonas Valentini. Norant & Theurgi Chaldæi.*

L. 6. Καὶ σοφίας. *Ficinus*, atque ſapientia. *Scutellius*, accinɛta ſapientiæ vi. *Codex Regius habet* σοφία. *Unde conjicio Iamblichum ſcripſiſſe* καὶ σοφίας, μετὰ σοφίας ἐρχόμενος *&c. nam in ſequenti membro, ex oppoſitione recte ponitur* μετ᾽ ἀληθείας. *Niſi forte quis exiſtimet ſcripſiſſe*, μετὰ σοφίᾳ. *Fuit & Sophia inter Æonas.*

L. 9. Ἀμοῦν. *Rectius codex R.* ἀμοῦν, *vel* Ἀμοῦν, *ut apud Plutarchum l. de* Iſide, *qui ait ex Manethone Sebennita* τὸ κεκρυμμένον *ea voce ſignificari; ex Hecatæo Abderitâ Ægyptios ita vocare ſummum Deum, obſcurum alioqui & abſconditum, ut ſe velit manifeſtare, & conſpiciendum præbere.*

L. 11. Μετ᾽ ἀληθείας, Φθᾶ. *Suidas* Φθᾶς, Ἥφαιστος παρὰ Μεμφίταις. καὶ παροιμία ὁ Φθᾶς σοι λελάληκεν. *Quæ idem Suidas affert in* Ἀφθᾶς, *minus recta ſunt. Apparet hæc dictio in nomine cujuſdam Regis Thebani, qui ab Ægyptiis dicebatur, Eratoſthene teſte & interprete*, Χωμαφθᾶ φιλήφαιστος. *Eſt alius regis nomen, in quo eadem latet; nam* Σιφοάς, *eſt filius Vulcani i. e.* Σιφθᾶς. *Latet quoque eadem dictio in III. de* Natura Deorum *apud Ciceronem, ubi Vulcanus corrupte dicitur Opas. Euſebii locum jam adduxi, in quo hoc idem nomen ex Porphyrio interpretatur Vulcanum. Apud Pſellum in Phyſicis* ὁ καλούμενος Φθᾶς, *male ſcribitur pro* Νάφθας *Naptha.*

L. 14. Ἀγαθῶν δὲ ποιητικὸς ὤν. *Plutarchus* Iſide. Ὁ γὰρ Ὄσιρις ἀγαθοποιός, καὶ τοὔνομα πολλὰ φράζει· οὐχ ἥκιστα δὲ κράτος ἐνεργοῦν [*l.* εὐεργοῦν] καὶ ἀγαθοποιόν. *Vide Euſeb.* Præp. Evang. *l. I. c. IX.*

L. 15. Ἐπωνυμίας ἔχει. *Hauſerunt hoc ab Ægyptiis Græci. Jupiter propter diverſas operationes variis nominibus appellatur;* Γενέτωρ, Φράτριος, Ὁμόγνιος, Ἑταιρεῖος, Φίλιος, Ἱκέσιος, Ξένιος, Ἀγοραῖος, Βουλαῖος, Βροντᾶος, καὶ τὰ ὅμοια, *uti paſſim in Pauſania dicitur; vide & Leontium in* Aratéam Sphæram.

L. 15. Παρ᾽ αὐτοῖς. *Dixiſſet* παρ᾽ ἡμῖν, *nam Ægyptiis loqui fingitur. Porro qualitates elementorum maſculæ, ſunt calor, frigus, levitas, gravitas; fœminina, ſiccitas, humor, rarum, denſum.*

L. 22. Περὶ τὴν γένεσιν ἀρχῆς. *Scripti*, ἀρχή. *Locum iſtum illuſtrabit Euſebius* Præp. Evang. *l. I. c. VI. Pleniſſime Plutarchus in* Iſide.

L. 23. Διδίασι. κατὰ μέρη τε. *Scripti, Regius & Eeſchianus aliter paulo*--- καὶ τὰ μὲν κατὰ μ.

L. 24. Εἰς δύο μοίρας. *Hemiſpheria intelligit, Auſtrale & Boreale. Hoc modo & terram antiquitus diviſam fuiſſe docet Scholiaſtes Ptolemæi in* Quadrip. *p. LVIII. Quod autem addit*, ἢ τέτταρας, *docet quatuor Zodiaci portiones. Porro partes* Δώδεκα *ſunt ejuſdem Zodiaci ſigna. Denique XXXVI. partes, ſunt duodecim domus Planetarum in III. alias portiones diviſæ, quas Decanos vocant. Hæc recenſet, ſed non probat. Norat Ptolemæum totam*

hanc Ægyptiorum doctrinam in Quadripartito *evertiſſe, & ſolidis rationibus vanitatis & ambitionis coarguiſſe. Videntur & Chaldæi cum Ægyptiis ſenſiſſe; certe Damaſcius commemorat in eorum placitis Hemiſphæria & Tetartemoria.*

L. 25. Διπλασίας τούτων. *Adde ex aliis,* ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν αὐτὰς διαιροῦντες, ἡγεμονίας καὶ τούτων προΐστησι. Vel aliter quomodocunque, principatus his quoque præficiunt aut pauciores aut plures.

L. 26. Πᾶσι δὲ αὐτόν. *Potes cum aliis legere* πάλιν δέ.

L. 30. Ἀφ' ἑνὸς ἄρχεται. *Poſt* πανταχοῦ *deſunt* τὰ δ. *Quæ ſunt hujus loci, reperio præclare à Iamblicho explicata fuiſſe, apud Simplicium in Ariſtotelis Categorias; item ab Archyta Tarentino apud Iamblichum in* Protrepticis *c. IV. Nec non à Simplicio in Categorias p. XVIII. Verba adferrem, ſi non feſtinarem. Audi Damaſcium;* ἡ ἕνωσις ἐπικρατοῦσα, καὶ οὐκ ἐῶσα ἔξω τὸ πλῆθος προελθεῖν.

L. 35. Ὕλην δὲ παρήγαγεν ὁ Θεός. *Vide quæ ad paginam* 138. *attuli. Verba hæc adducit & explicat Beſſarion contra* Calumn. *l. II. c. V. Sed & Proclus in Timæum l. II.* θεῖος Ἰάμβλιχος ἱστόρησεν ὅτι Ἑρμῆς ἐκ τῆς οὐσιότητος τὴν ὑλότητα παράγεσθαι βούλεται. *Conſentaneè Damaſcius,* τὸ μετὰ τὴν οὐσίαν, ὕλη.

L. 37. Ἣν παραλαβὼν ὁ δημιουργὸς ζωτικὴν οὖσαν. *Secundum horum doctrinam* οὐσία *continet in ſe* ζωὴν, *hæc* νοῦν, *mens animam, hæc corpus. Simplicius in I.* Phyſicorum, Αἰγύπτιοι τὴν τῆς πρώτης ζωῆς, ἣν ὕδωρ συμβολικῶς ἐκάλουν, ὑποστάθμην τὴν ὕλην ἔλεγον. *Idem Simplicius Moſaicam Coſmogoniam habet pro fabula Ægyptiaca. Legerat in Ægyptiaca philoſophia quædam rationibus Moſaicis affinia. Quod Moſes per Spiritum, qui aquas fovebat (ea opinor eſt vocis Hebraicæ ſignificatio) expreſſit, Ægyptii per* Ζωὴν *deſignabant. Epitomæ Theodoti ad illa verba* πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν ὑδάτων *notant,* τὸ εἰλικρινὲς ἐπιφέρεσθαι εἶπεν, τὸ δὲ ἐμβριθὲς καὶ ὑλικὸν ὑποφέρεσθαι. *Ex his quoque Ficinus hauſit, quæ ſcribit ad I. lib. II.* Ennead. Plotini: Spiritus Dei fovet materias per ſe frigidas, quæ ipſo vitaliter, quamvis occulte, calent.

L. 39. Τὸ δὲ ἔσχατον αὐτῆς. *Hermes in* Pœmandro, *ſuperiorem partem vocat* τὸ καθαρὸν τῆς φύσεως δημιούργημα, *&* κατελείφθη τὰ ἄλογα τῶν κατωφερῆ τῆς φύσεως στοιχεῖα, ὥστε εἶναι ὕλην μόνην. *Eadem occurrunt in Anatolica doctrina.*

CAP. IV.

P. 160. *l.* 4. Τὰ μὲν φερόμενα. *De Mercurii ſcriptis, prius. Videatur etiam Poſſevinus in Bibl. ſelecta. Philoſophos intelligit Græcos, Hermæum, Didymum, Arium Megalopolitanum, Evandrum, cujus Theo meminit, & quem Euanthum Porphyrius (ſi recte conjecto) appellat.*

L. 9. Χαιρήμων. *Reperi in meo* Χαιρήμων. *Sic & alii ſcripti exhibebant. Ita Scutellius legit;* Gauderem *enim reddit. Quod ei facile condono; miror magis Ficinum, qui* optarem. *Neuter Euſebium inſpexit, qui hæc omnia ξηραῖς λέξεσιν ex Porphyrii hac epiſtola in III.* Præp. *c. IV. tranſvexit. De Chæremone poſt Voſſium, nonnulla addam. Diverſiſſima ſunt de eo duorum doctiſſimorum virorum judicia. Porphyrius IV. de* Abſt. *appellat veritatis amantem, diligentem, & in philoſophia Stoica verſatiſſimum: Strabo prodit eum fuiſſe arrogantem, imperitum earum rerum quas profitebatur, & ridiculum plane caput. Duo igitur forte fuerint Chæremones iſti? Nec id ſatis conſtat. Meminit Chæremonis hujus Suidas in* Ὠριγένης, *& in* Διονύσιος Ἀλεξανδρεύς. *Scribit etiam Martialis libro XI.* Epigrammatum, *ad quendam Stoicum Chæremonem.*

L. 12. Ὅσοι τε τοὺς πλανήτας. Quique de planetis. *Hæc etiam ad Chæremonem*

puto referri debere. Ejus in re Aſtronomica fuit aliquod nomen. Quantum Zodiaco in his tribuerunt Ægyptii, docet Porphyrius apud Stobæum in Phyſicis; idem in libro de Antro, quid de Zodiaco proprium tradiderunt Ægyptii.

L. 12. Δεκανοὺς καὶ Ὡροσκόπους. De Decanis egit Scaliger ad Manilium, Athanaſius Kircherus II. parte Oedipi; accuratius adhuc Salmaſius, de Annis climactericis libello. Ex Mercurio Stobæus adduxit, quæ hîc, ex Schedis Voſſianis, nunc primum edo. Φαμὲν ὦ τέκνον, περιεκτικὸν τῶν ἁπάντων εἶναι τὸ σῶμα. ἐννόησον οὖν αὐτὸ ὥσπερ κυκλοειδὲς σχῆμα---ὑπὸ δὲ τὸν κύκλον τοῦ σώματος. τούτου τετάχθαι τοὺς λϛ΄ δεκανοὺς, μέσους τοῦ παντὸς κύκλου καὶ τοῦ ζωδιακοῦ.---Νοήσωμεν ὡσπερεὶ φύλακας αὐτοὺς περιΐστασθαι τῶν ἐν κόσμῳ ἁπάντων, πάντα συνέχοντας---- καὶ τηροῦντας τὴν τῶν πάντων εὐταξίαν.---Ἔτι δὲ νόησον ὦ Τάτ, ὅτι ἀπαθεῖς εἰσιν ὧν οἱ ἄλλοι ἀστέρες πάσχουσιν. οὔτε γὰρ ἐπεχόμενοι τὸν δρόμον στηρίζουσιν, οὔτε κωλυόμενοι ἀναποδίζουσιν, ἀλλ᾽ οὐδὲ μὴν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου σκέπονται, ἅπερ πάσχουσιν οἱ ἄλλοι ἀστέρες. Ἐλεύθεροι δὲ ὄντες ὑπεράνω πάντων, ὥσπερ φύλακες καὶ ἐπίσκοποι ἀκριβεῖς τοῦ παντὸς, περιέρχονται τῷ νυχθημέρῳ τὸ πᾶν.---ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς τὴν μεγίστην δύναμιν. Nomen inquit Salmaſius eſt à Chaldaico דוק, quod eſt proſpicere & ſpeculari. Et Decan, eſt ἐπίσκοπος. Omitto hîc quæ de Decanis tradit Paulus Alexandrinus; item Heliodorus in Aſtronomica didaſcalia. Antiochus plenius & clarius περὶ τῶν λϛ΄ δεκανῶν, καὶ τῶν παρανατελλόντων αὐτοῖς, ſcribit iſta, quæ ſub Porphyrii nomine jamjam exſtant in Introd. in Ptolem. Apotel. Ex Antiocho corruptiſſima in editis multa emendare liceret; ſed nunc non id agimus. Teucrum Babylonium de his laudat Antiochus; Joan. Camaterus Lasbam Babylonium, & librum Selech de iiſdem teſtatur.

L. 14. Κραταιοὺς καὶ ἡγεμόνας παραδιδόασι. Euſebius & Ficinus omittunt voculam καὶ, retinent omnes ſcripti, & Scutellius. Locum hunc adduxit Salmaſius, utinam explicuiſſet. Diodorus Siculus l. II. Bibl. ait apud Chaldæos poſt δεκανοὺς Θεοὺς eſſe τῶν Θεῶν κυρίους δώδεκα τὸν ἀριθμόν. Ibi interpres inepte, Deos principes, pro Deorum principes vertit. Addit Diodorus horum principum ἑκάστῳ μῆνα ἕνα, καὶ τῶν δώδεκα ζωδίων ἓν ἀπονέμουσι. Hæc omnia deſcripta habes in Kalendario Farneſiano apud Gruterum Inſcriptionum p. CXXXVII. ibi enim duodecim ſigna cum ſuis tutelis comparent. Recte autem Porphyrius iſta conjunctim poſuit, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς Ἀλμενιχιακοῖς φέρεται, & minus recte in reſponſione disjunxit Iamblichus. Fallitur quoque Salmaſius, qui putat Porphyrium dixiſſe nomina Deorum fuiſſe deſcripta in Almenichiacis. Cum certum ſit eum de Diis duodecim loqui, quos Ennius hoc diſtico concluſit,

Juno, Veſta, Ceres, Deiana, Minerva, Venus, Mars,
Neptunus, Jovis, Mercurius, Volcanus, Apollo.

Et hos quidem ipſos in Ægyptiorum Theologia obtinuiſſe ait Diodorus. Hos ſub Ægyptiacis nominibus producit Kircherus in Ægyptiaco Zodiaco, Oedipi T. II. p. II. pag. 160. Hos Latini vocarunt Deos magnos & potentes, de quibus Servius & Cerda ad verſum XI. l. III. Æneidos. Ipſum ſe Porphyrius interpretatur; Philoponus libro IV. c. XX. de Mundi Creatione hæc philoſophi verba ponit, πᾶν κατὰ τὸν εἰς τὴν γῆν, ὅτι κατέχουσιν, ὑποπίπτει τῶν κρατούντων Θεῶν, τουτέστι τῇ κινήσει τῶν ἄστρων.

L. 16. Τά τε ἐν τοῖς Ἀλμενιχιακοῖς. Aliter paulo apud Euſebium. Manu exarati omnes legunt Σαλμενιχιακοῖς, quibus Ficinus & Scutellius accedunt; habent utique Salaminiacis. Diodorus Siculus l. I. p. 46. videtur Ægyptiorum Almanach deſcribere, ubi de inſtrumento nobili, in Oſimanduæ ſepulcro, loquitur. Vocis hujus originem eruit Salmaſius ex lingua Perſica. Vide locum in Annis Clim. p. 605. Eam vocem

vocem Perſicam, inquit, Arabes corruperunt in Almanach, quod nihil in Arabico ſignificat, & pro Kalendario ab his ponitur. *Sunt qui à vocabulo Arabico, quod* munus *ſignificat, volunt derivari. Sed Diodori verba Chaldæis tribuunt rem, i. e. Kalendarium, cujus oportuit & nomen aliquod fuiſſe. Euſebij lectio haud dubie à ſcriba eſt, cui notior erat* Almanach, *quam illa Perſarum dictio, Salmiſchinan. Hephæſtion quoque Thebanus, teſte Salmaſio, retinuit* Σαλμεσχινιακά. *Poſt Joſephum Scaligerum, qui in etymo hujus dictionis erravit, erraverunt plurimi. Conringius in* Herm. Med. *ait Caſaubonum ſuſpicatum fuiſſe* libros Salaminiacos dici *hic*, quod in Salamine loco Athenis vicino contra Eleuſina, fuerint conſcripti. *Alii adhuc aliter decepti circa hanc vocem, cuderunt mira figmenta. Quæ ſequuntur in Epiſtola Porphyrii,* παθῶν θεραπείας, καὶ ἀνατολαὶ, καὶ δύσεις, καὶ μελλόντων σημειώσεις *omnino oſtendunt agi de Almanichiis (ut cum vulgo loquar) eademque ſunt quæ Diodorus ſcribit veteres Ægyptios & Chaldæos præſtitiſſe. Sacrificia in Kalendario Farn. ſunt* παθῶν θεραπεῖαι.

L. 18. Ἑρμαϊκῶν διατάξεων. *Diodorus ex Ægyptiorum traditione didicit Mercurium fuiſſe* περὶ τὰς τῶν ἄστρων τάξεως παρατηρητήν. *Quatuor libros ea de re ſcripſit, quos in pompis ſolennibus Horoſcopus (ut Clementi Alexandro dicitur, vel ut Porphyrio, ex Chæremone, Horologus) portabat. Horum argumentum idem hic ponitur, ac apud Clementem. Hermaicas has Diataxes Salmaſius putat partem fuiſſe* τῶν γενικῶν *Hermetis; fortaſſe: nam fragmentum quod ex Stobæo protuli, docet Hermetem de Decanis egiſſe in* Γενικοῖς, *quanquam Jamblichus hic Hermetis* διατάξεις *poſuit eo ſenſu, quo* Τιμαίῳ διάταξιν, *apud Stobæum Phyſ. l. I. p. 113. Idem Salmaſius ait in hac Epiſtola Jamblichi ad Porphyrium Hermetis* Γενικὰ *laudari; qua in re eum fefellit memoria.*

L. 20. Ἐν τοῖς ἐσχάτοις. *Explicantur per cauſas ultimas, & inferiores, & mere naturales, quas infra* φύσεις ἐσχάτας *vocat. Non credo aliquos Hermetis libros vidiſſe Jamblichum, quos non viderit* πολυμαθέστατος *Porphyrius. Oportuit hic productis tabulis, & allato Hermetis teſtimonio refutaſſe Porphyrium. Non continebant Kalendaria omnes Hermetis Diataxes; eſto: quænam autem fuere Hermetis Diataxes, in quibus alia extaret de his traditio?*

L. 22. Φυσικὰ οὖν λέγουσιν πάντα Αἰγύπτιοι. *Euſebius produxit totam hanc ex Porphyrio* περιοχὴν, *l. III. Præp. c. IV. affirmatque omnem Ægyptiorum* θεολογίαν *fuiſſe meram* φυσιολογίαν: *quæ Deum, Deoſve, aut naturam incorpoream hujuſce mundi effectricem ne quidem ſomniaret,* δημιουργὸν τῶν ὅλων εἰσῆγεν ὑπναῶν ἀσώματον.

L. 26. Νοῦν τε καὶ λόγον προστησάμενοι. *Negat Euſebius. Nec potuiſſet apud Anebonem ita egiſſe Porphyrius, ſi ea quæ Jamblichus aſſerit, fuiſſent certa & comperta. Eudemus & Aſclepiades apud Damaſcium ſic de principiis Ægyptiorum ſententiam exponunt, ut poſt* σκότος ἄγνωστον *collocent* ὕδωρ καὶ ψάμμον. *Thales eandem opinionem ex Ægypto Miletum attulit. Nam quod ibidem dicitur de* νοητοῦ διακόσμου, *eſt explicatio addita à Damaſcio, qualis eſt illa quoque Heraiſci, qui* Καμηφὶν *vel* Κνηφὶν τὸν ἥλιον εἶναι φησὶν αὐτὸν δήπου τὸν νοῦν τὸν νοητόν. *Non eſt tamen diſſimulandum Ægyptios Thebaidos incolas ſanius multo de Deo ſenſiſſe. Plutarchus in* Iſide *tradit* θνητὸν Θεὸν οὐδένα νομίζειν, ἀλλὰ ὃν καλοῦσιν αὐτοὶ Κνὴφ ἀγέννητον *(ſic ſcribo)* ὄντα καὶ ἀθάνατον. *Quanquam & hæc forte non pugnent cum iis quæ Porphyrius attulit. Alia fuit apud Ægyptios pleroſque receptiſſima opinio.*

L. 28. Περιπίπτωσέ τι τῶν ἐν γενέσει. *Pater enim Sol eſt. Platonici Demiurgum deprædicant; ergo & Ægyptios eundem agnoſcere affirmant. Mercurius apud Stobæum de Deo ait,* ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς, σο-

φώταλος. νῦς καὶ ἀΐδιος.

L. 29. Ζωτικὴν δύναμιν. *Simplicius quoque in ſcriptis Ægyptiorum, vel traditionibus, hoc videtur reperiſſe; ut ſupra paulo docui.*

L. 30. Καθαρὸν νοῦν. *Hæc petuntur ex libris Mercurii; quorum de auctoritate nihil conſtat. Eos non vidit, aut contemſit Porphyrius. Quanquam credibile ſit Ægyptios agnoviſſe* ἀρχὰς ἀσωμάτους; *quoniam Orpheus & Pythagoras inde accipientes prodiderunt Græcis tales cauſas.*

P. 161. *l.* 1. Ολως ψιλῷ λόγῳ. *Deeſt* λόγῳ *codici Regis Chriſtianiſſimi, & Feſchij. Mallem* ὅλως *abfuiſſet, ſane redundat.*

L. 7. Καιροῦ παρατήρησις. *Ficinus in his vertendis longe abit à hac recepta lectione, ſimul & à loci mente. Temporis obſervatio in operibus Theurgicis, (quorum modo meminit) valde neceſſaria. Arnobius l. I.* Poteſtis aliquem ex Magis monſtrare, qui ſine ulla aliqua obſervatione ſolicita temporum, *&c. Maimonides* Duct. Dub. Operum magicorum ſecunda ſpecies conſiſtit in determinatione & circumſcriptione temporis quo ſit operandum. *Exſtat apud Stobæum Pythagoræ* παράγγελμα *de opportunitate obſervanda in colendo Deo; quod etiam puto Syrianum reſpexiſſe, in iis quæ ad XIII. Metaphyſ. ſcribit, ubi ait opportunitati in Diis invocandis plurimum quidem tribuendum, nec tamen debere nos* μόνῳ τῷ καιρῷ θαρρεῖν. *Proclus in Alcib. I. notat primam cauſam à Pythagoricis dici* opportunitatem.

L. 8. Ταύτην τὴν ὁδὸν. *Religionem; ſic loquitur & ſacra Pagina. Vide quæ Cl. V. J. Marſhamus Eq. Aur. & Bar. colligit ad Sect. IX. p.* 149. *Vide & Euſebium apud Stobæum, Eth. II.*

L. 9. Ἑρμῆς. *Eſt* Αναγωγοῦ τριάδος χορηγὸς Ἑρμῆς. *Proclus* Theol. *l. VI. c. XXII. De Mercurio ſecundo hæc intelligi vult v. m. & eruditus Chronologus Joan. Marſhamus in Canone Chron. ad Sect. X.*

L. 9. Βίτυι. *Aliter* Βίτις. *Johannes Malela vatem Sotitem (forte Soitem) ait expoſuiſſe planetarum nomina, Manethone teſte, is an noſter ſit Bitys, videndum. Bitis & Bito idem nomen eſt.*

L. 10. Αμμῶνι βασιλεῖ. *Fuit is rex nonus in dynaſteia XXVI. regum Saitarum. Varie apud varias gentes profertur vocabulum. Ægyptiis* Αμῶν, *Septuaginta Interpretibus in* Exemplari Alexandrino, *Regum IV. c. XXI. verſu VIII.* Αμῶν. *Aliis* Αμῶς, *&* Αμωσος, *&* Αμωσις. *Latinis Amaſis. De eo Herodotus, & ex Manethone Porphyrius IV. de* Abſt.

L. 12. Κατὰ Σάϊν. *Euſebius in* locis *Hebr.* Σάϊς *&c.* ἀφ' ἧς κώμη Σαΐτης, *forte* νομὸς Σαΐτης. *Sayn Ficino, aliis* Σωῒν, *quæ poterit eſſe Zohan Hieronymi ex Hebræo; Straboni* Ξόϊς *eſt Ægypti inſula, & urbs. Lilius Gyraldus Sain deam eſſe juſſit. Saitæ, inquit Hero Alexandrinus, colebant Minervam; Lactantius ait Mercurium coluiſſe.*

L. 13. Θεοῦ ὄνομα παρέδωκε τὸ διῆκον. *Proclus in Alcibiadem ex Oraculis Chaldaicis,*

—Πόρθμιον ὄνομα τὸ δι' ὂν ἀπείροις
Κόσμοις ἐνθρώσκον.

Et addit, τὰ γὰρ ἄρρητα ὀνόματα τῶν Θεῶν ὅλον πεπλήρωκε τὸν κόσμον, ὥσπερ οἱ θεουργοὶ λέγουσι. *Rabbini fabulantur hoc potens Dei nomen expoſitum & inſcriptum habuiſſe in ſuo baculo Moſen. Galatinus ex Gale Rezia multa de his ſcribit.* Mercurius Triſmegiſtus ſcripſit libros & quidem multos, ad cognitionem divinarum rerum pertinentes, in quibus majeſtatem ſummi ac ſingularis Dei aſſerit, iiſdemq; nominibus appellat, quibus nos Deum & patrem, ac ne quis nomen ejus requireret ἀνώνυμον eſſe dixit, ipſius hæc ſunt verba: ὁ Θεὸς εἷς, ὀνόματος οὐ προσδέεται. ἔστι γὰρ ὁ ὢν ἀνώνυμος. *Lactantius l. I. c.* 6. *Alius Lactantius ad Statium:* Dei vocabulum à nullo homi-

hominum ſciri poteſt.—Magi cum vellent, virtutis ejus ut putabant, ſeſe comprehendere ſingulas appellationes, has per naturarum poteſtates abuſivo modo deſignarunt, & quaſi plurimorum nominum nobilitate Deum appellare conati ſunt. &c. *Videatur Proclus in Tim. l. II. p.* 84. *l.* 1, 2.

L. 14. Περὶ αὐτῶν. *Codex Regius* περὶ τῶν αὐτῶν.

L. 19: Ἱερατικῆς. *Hæc via contraria procedit, ac Philoſophia. Vide quæ Suidas in* ἱερατική, *ex Heraiſco, opinor, vel Aſclepiade.*

L. 30. Τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων ἀνῆφθαι κινήσεως. *Euſebius* Præp. Evang. *l. III. c. IV. Porphyrio adſtipulatur, affirmatque opinionem hanc apud Ægyptios eo, quo ipſe ſcribebat, tempore valuiſſe. Hanc quoque fuiſſe Ægyptiorum doctrinam oſtendit Nemeſius de N. H. cap. XXXVI. Plenior horum explicatio colligi poteſt ex Porphyrio apud Stobæum in* Eclogis Ethic. *p.* 203. *ubi ex Ægyptiorum placitis oſtendit vitas neceſſario ſequi figurarum certam conſtitutionem eam, quæ eſt in cælis, & conformari ad Zodiacum, Horoſcopum & ſydera coorientia, ubi inter alia addit* διὰ ζωδίων δώδεκα ἡ ὁδὸς τῆς ψυχῆς πεπίστευται τοῖς Αἰγυπτίοις λέγεσθαι. *His concinit Mercurius in Stobæi fragmentis ineditis,* φύσις ἁρμόζει τὴν τοῦ σώματος σύστασιν κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα ἄστρα τῆς συγκράσεως τῶν ἀστέρων· παραλαβοῦσα δὲ ἡ ψυχή, καθὼς εἴργασται, τούτῳ [σώματι] περιέχει ζωὴν τῷ τῆς φύσεως ἔργῳ. ἡ φύσις τοίνυν ὁμοιοῖ τὴν ἁρμονίαν τῇ τῶν ἀστέρων συγκράσει, καὶ ἑνοῖ τὰ πολυμιγῆ πρὸς τὴν τῶν ἄστρων ἁρμονίαν. ὥστε ἔχειν πρὸς ἄλληλα συμπάθειαν· τέλος γὰρ τῆς τῶν ἀστέρων ἁρμονίας, τὸ γεννᾶν συμπάθειαν καθ' εἱμαρμένην αὐτῶν. ψυχὴ τοίνυν ἐστίν, ὦ Ἄμμων, οὐσία αὐτοτελὴς ἐν ἀρχῇ ἑλομένη βίον τὸν καθ' εἱμαρμένην. *Anima priuſquam corpori ſe committat, eſt ſupra fatum; ubi ſe corpori inſinuaverit, &* πλησιάζει τῇ σωματικῇ φύσει, δουλεύει τῇ εἱμαρμένῃ, *inquit idem Mercurius apud Stobæum, p.* 199. *Eadem ſcribit Iamblichus Epiſtola ad Macedonium lectu digniſſima, apud Stob. p.* 204. *Extitit olim Porphyrii liber* περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν.

P. 162. *l.* 3. Η μὲν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πρώτου νοητοῦ. *Iamblichus apud Stobæum p.* 108. *hanc inter antiquiores de anima Philoſophorum opiniones recenſet, cum hac* ἐπικρίσει, *quod anima noſtra ex hac ſententia menti & Deo & melioribus eſſentiis omnino erit* ὁμοούσιος. *Quam etiam* μεγαλοῤῥημοσύνην *damnat Proclus in Platonis* Tim. *p.* 314. *Idem p.* 321. *docet* Δημιουργὸν ὑποδέχεσθαι τὰς ψυχὰς στελλομένας ἀπὸ τοῦ νοητοῦ εἰς τὸν κόσμον. *Plura Ficinus ad Plotinum* Ennead. *III. l. IV.*

L. 4. Τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνάμεως μετέχουσα. *Ex ſcriptis Mercurii, quæ circumferuntur, hæc non colliguntur; imo aliud docent. Certe Aſclepius* Δημιουργὸν *vocat* τὸν Ἥλιον. *Sunt autem hæc apud Platonicos recepta dogmata, uti videre eſt in Proclo ad* Tim. *p.* 322. *ubi ait* ὁ δὲ δημιουργὸς τὰς ψυχὰς πληροῖ δυνάμεων θείων, καὶ νοήσεων δημιουργικῶν. *Vide Ficinum ad* Plotinum, *l. III.* Ennead. *II. p.* 127.

L. 6. Εἰς ἣν ἐπεισέρπει ἡ θεοπτικὴ ψυχή. *Beſſarion libro II.* contra Calumn. *locum hunc vertit. Sed erravit dupliciter. Primo enim putavit Iamblichum hic* in tuendo libero arbitrio reſiſtere Ægyptiis. *Deinde*, altera [*anima*] à divina cœli revolutione corporibus impertitur ad uſum corporeorum inſtrumentorum accommodata. *Hæc enim nullo modo Græcis verbis reſpondent. Ipſe quoque, ut libere fatear, in his vertendis erravi, impulſus ad aliam ſententiam quærendam partim tanti viri ceſſitatione; partim quod legerim* ἐπιστρέφει. θεοπτικὴ ψυχὴ *eſt illa prior, quæ inſinuatur in hanc inferiorem, & in ea quaſi nidulatur. Divina plane ſunt verba Critonis Pythagorici apud* Stobæum, *Deus inquit hominem fecit* νοατικὸν, καὶ ὄψιν αὐτῷ ἐνέφυσε τοιαύταν, τὸν προσαγορευόμενον

νόον

νόον, ᾧ τὸν Θεὸν ὄψηται· ὅτι γὰρ αὐτὸ Θεοῦ τὸ ἄριστον καὶ τὸ κάλλιστον ἐστὶν εὑρεῖν, ὅτι αὐτὸ νοῦ Θεὸν ἰδεῖν. ἐπειδὴ τὴν τοῦ θνητὸν φύσιν ἔχει μετ' ἀφροσύνης συγγενοὺς ῥιζοῦσθαι. ὧν ταῦτα οὐχ ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ δημιουργός, ἀλλὰ τῆς γενέσεως οὐσία καὶ τῆς αὐτῆς ψυχῆς αἱ προαιρέσεις. *v. c. 5. S. X. infra.*

L. 9. Ταῖς περιόδοις συνανακλωθεῖ. *Servius ad VI. Æneid.* Fingunt Mathematici quod ſingulorum numinum poteſtatibus (*planetas intelligit*) corpus & anima noſtra connexa ſint.

L. 10. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ νῦ νοητῶς. *Origenes in* Philocalia *hanc ipſam diſtinctionem adducit, & affirmat,* διαφορὰν νῦ πνεύματος ὑποκειμένου γενέσει καὶ εἱμαρμένῃ, καὶ ἑτέρου ἀπὸ τούτων ἐλευθέρου *eſſe plane futilem; utcunque Plato & Platonici eam magni faciunt. Plato in Timæo,* αἱ δὲ ψυχαί, κατ' οὐσίαν μὲν ὑπερφυεῖς καὶ ὑπερκόσμιοι, καὶ εἱμαρμένης ἐπέκεινα. *Huc trahunt Oraculum,*

ψυχαὶ νοήσασαι πατρὸς ἔργα
Μοίρης εἱμαρμένης τὸ πτερὸν φεύγουσιν ἀναιδές.

Sed Porphyrius aliique Philoſophi putant animam, per νοῦν *&* λόγον *hinc evectum, poſſe Fatum tranſcendere.*

L. 11. Κινήσεως ἀπέχει. *Codex Regius* ἀναλύσεως, *at Feſchii liber melius* κυκλώσεως; *hanc lectionem Scutellius probavit; habet enim* rotam. *Proclus alicubi vocat* γενεσιουργὸν κύκλον.

L. 12. Λύσις τῆς εἱμαρμένης. *Animæ ſolutionem præcedebat* κάθαρσις. *Hierocles ad* Carmen Pythagoræ *ſcribit* περὶ καθαρμῶν καὶ λύσεως ψυχῆς. *Solutio erat duplex, violenta,* αὐτοχειρία; *& rationis ſive ſuaſûs, de qua multa Porphyrius in l. I.* περὶ ἀποχῆς. *Erat* κάθαρσις *varia, pro varietate Deorum, quorum in tutela purganda anima eſſe credebatur. Solis, Lunæ, Mithræ, Dionyſi teletas prædicant. Duplex quoque eſt anima, quæ purgationem admittit. Plotinus & Platonicorum plerique purgari affirmant animam illam in nobis ſuperiorem, alij animam rationis expertem: nam divinam illam animam non opus habere purgatione, ut quæ ſemper ſupra mundum fuerit, nec à Diis abſceſſerit, quibuſcum eſſentialiter connectitur; nec re vera contaminari potuerit. Ex quibus diligenter conſideratis facile intelligimus quid ſibi velit Porphyrius apud D. Auguſtinum* Civ. *X. l. c. IX. ubi ait artem Theurgicam purgare quidem animam, ſc. inferiorem, non autem reverſionem ad Deum præſtare cuiquam; neque enim ad ſuperiorem animam purgatio pertingit, quæ nec ea opus habet. Et aliud eſt reverti ad Deum, quod ſoli rationali animæ competere vult Porphyrius; aliud videre Deum, quod ſolum per Theurgiam conſequi poteſt anima inferior, ut credidit Porphyrius; à quo proximis verbis diſſentit Iamblichus, & Hieratici omnes, qui Theurgos putant poſſe animam rationis expertem ſublimare, ex materia educere, paſſionibus liberare, & ita* θεοποιεῖν ἄνθρωπον, *Pſelli verbis utor,* ὥστε δυνάμεις καὶ αὐτὸν θεουργεῖν ἔπειτα.

L. 13. Ἄνοδος. *Scripſit Porphyrius* περὶ ἀνόδου τῆς ψυχῆς, *quo in opere nullam animæ liberandæ viam univerſalem receptam fuiſſe docuit. Supra oſtendi viam teleſticam ei non placuiſſe, uti nec viam philoſophicam aliis, quam ipſe prætulit. Multa S. Auguſtinus lib. X. ex eo ſcripto produxit. De re tota videatur Proclus in Tim. p. 328. Iamblichus apud Stobæum Ecl. Phyſ. l. I. p. 113 & porro. Item Damaſcius qui multa ex Iamblicho, aliàs deperdita, conſervavit* περὶ μετανασάσεως *&* ἀποκαταστάσεως ψυχῆς, *quæ videntur deſumpta fuiſſe ex ejuſdem de* Anima *libro, quem toties laudat Stobæus.*

L. 14. Θεουργία τι ἐστι. *Putat Iamblichus ad utramque animam, ſive animæ partem aut vitam pertingere Theurgicas operationes. Aliter exiſtimat Porphyrius. Pſellus* θεουργικὴ ἀρετὴ τὸ θεόπτικον ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἀνεγείρει, καὶ ἑνίζει τῷ Θεῷ καὶ τὴν θείαν ἐνεργεῖ μανίαν. *Quæ fuerit Porphyrii mens ex S. Auguſtino colligas, l. X. de.*

C. D.

C. D. Negat ibi Solis & Lunæ teletas purgare animam, n. ſuperiorem. Alias teſtatur Servius in lunari & ſolari circulo animas eſſe pro modo purgationis. Perfectiorem purgationem requirebat Porphyrius, quæ altius animam promoveret.

L. 16. Οὐκέτι δὴ ἐῶν· *Caput hoc & ſequens aliquot ab hinc annis edidit V. D. Samuel Tennulius in fine Iamblichi in A*rith. Nicomachi. *Beſſarion aliquam partem vertit. Ex hoc fragmento conjectarunt aliqui ex profeſſo ſcripſiſſe Iamblichum de* Fato; *quod non eſt verum.*

L. 22. Οὐδ' αὐτοῖς Θεοῖς· *Imo Diis ipſis fatum imperitat. Oſtendit hoc Porphyrius apud Euſebium l. VI. c. I, II, III, IV.* Præp. *ex ipſis Oraculis. Vide etiam Diodorum Tarſenſem apud Photium* Bibl. *p.* 698. *Nemeſium de* Homine, *cap. XXXV. Fatetur Iamblichus apud Damaſcium* τὰ κρείττω γένη πάντα κάθοδον ϗ ἄνοδον ποιεῖσθαι· *deſcendunt enim Dii omnes in ſua templa, ſtatuas, Oracula. Quicquid autem deſcendit, quando deſcendit,* ὑποπίπτει τῇ φορᾷ τῶν κρατούντων Θεῶν, τουτέστι τῇ κινήσει τῶν ἄστρων, ὥστε αὐτοὺς τοὺς Θεοὺς κατιόντας ὑπὸ τῆς μοίρας εἶναι. *Hæc ſunt Porphyrii verba apud Joan. Philoponum de* Mundi Creatione *l. IV. c. XX. Vide & Proclum in* Tim. *p* 323. *ubi,* πλὴν εἰς εἱμαρμένην ϗ Θεῶν τάξις τῶν καλουμένων μοιρηγετῶν, ϗ τὰ κρείττονα γένη. *Horum Deorum rara mentio habetur. Ex ſequenti capite iidem eſſe videntur cum duodecim Diis. Hi ſunt qui hominum, qui civitatum qui rerum omnium naturalium Mœrageneſeis adminiſtrant.*

L. 25. Ἀλλ' οἱ μὲν Θεοὶ λύουσι τὴν εἱμαρμένην. *Non libet hujus effugij vanitatem per ſe manifeſtam traducere. Dij iſti plures, Dæmones ſunt. Porphyrius Dæmonas omnes omnino ſub fato relinquit; unum ſummum Deum eximit. Nec aliter de Dæmonibus ſentit Iamblichus, ubi argumento non ſerviat, magis quam veritati.*

L. 27. Φύσεις συμπλεκόμεναι. *Uno verbo potuit dixiſſe* ὀχήματα. *Deorum enim vehicula* περιάγονται πρὸς τὴν εἱμαρμένην *inquit Proclus in* Timæum *p.* 323.

L. 29. Εἰκότως ἄρα τοῖς Θεοῖς. *At Porphyrius dixit* αὐτοῖς τοῖς Θεοῖς. *Contra Ægyptiorum hanc ſententiam diſputat Nemeſius loco ſupra adducto. Oraculum apud Porphyrium, quod producit Euſebius, docet Deos, fati vinculis innexos, ſolvi poſſe arte Magica. Atqui Magia nihil poteſt efficere in ea, quæ ſunt omnino ſupra naturam (ut dudum ex Plotino oſtendi) erunt ergo iſti Dii inferiores aliqui Dæmones, quos* περιγείους *&* ἐνύλους *dicunt. Nam Deus verus & ſupremus nullo modo aut Parcarum filis conſtringitur, aut Magicis ritibus attingitur. Vide Euſebium Præp. p.* 240. Fati tota vis in natura conſiſtit, *inquit Iamblichus,* Epiſtola ad Sopatrum; *Dii igitur iſti, quibus Fatum imputatur, nihil aliud eſſe poſſunt, quam naturæ partes quædam.*

L. 32. Ἀποκείμενα κακά. *Hæc eleganter deſcribit Proclus in* Tim. *p.* 331. *Apud Orpheum Dionyſi & Ceres ſacris initiati precantur* Κύκλου τ' αὖ λῆξαι ϗ ἀναπνεῦσαι κακότητος. *Hujuſmodi Deos liberatores* Σωτῆρας *appellarunt* τῆς περὶ τὴν γένεσιν πλάνης. *Euſtathius ad Iliad. Z. p. 626. putat Iamblichum hic ex Homero Philoſophari.*

L. 33. Ἀλλ' οὐδὲ πάντα δέχεται. *Verti ad verbum. Alii aliter legerunt,* οὐδὲ πᾶν δέχεται. *Ficinus & Scutellius* ἐνδέδεται *vel* δέδεται. *Hic,* devincta ſunt; *ille reddit,* ligatum eſt. *Eſt hæc vera lectio; atque adeo vertes,* neque omnia in natura fati ligata ſunt.

L. 35. Καθ' ἣν ϗ Θεοῖς ἑνοῦσι. *Extat Iamblichi Epiſtola ad* Macedonium, *in qua totum hoc caput fuſius declaratur. Vide Stobæum* Eclog. Eth. *p.* 204, *&* 205.

P. 163. *l.* 19. Ἐμφανῶν Θεῶν. *Animarum deſcenſus ex ſententia Ægyptiorum*

ſit per Zodaicum, in quo Deorum ſuo quiſque ſigno dominatur. Vide præter ea, quæ de Kalendario dixi, Porphyrium de Antro. Timæus Locrus Ægyptios ſecutus eſt.

L. 22. Δύο γένη Θεῶν. De his prius. Vide Proclum in Tim. p. 301. Ficinum ad Plotinum, p. 126.

L. 26. Ἐν τοῖς περὶ Θεῶν Hoc ſuum opus citat Iamblichus in explicatione ſymbolorum Pythagoricorum. Citat & Damaſcius, & Olympiodorus in Platonem; & Apoſtata ait in Oratione IV. ſe inde multa accepiſſe. Meminit & Proclus l. I. Theol. Plat. c. XI. Interim oblitus eſt Noſter ſuſceptæ perſonæ; ſeque hujus reſponſionis auctorem manifeſto declarat, dum ad hoc ſuum opus nos mittit.

L. 27. Ἀναγωγαί. Iamblichi opus periit. Jacturam Proclus in Theologia Platonica reſarciet. Multa etiam de hoc argumento, ex alio tamen opere Iamblichi, adfert Proclus in Timæum, p. 290.

L. 31. Νοερὰ πλεονεκτεῖ ἐνέργεια. In Deo νόησις eſt ποίησις. Et omnis mens τῷ νοεῖν ὑφίστησι τὰ μετ' αὐτόν. Et ſingula convenienter ad ſuum ordinem τὰ μὲν κατὰ τὴν νοερὰν ἰδιότητα, τὰ δὲ κατὰ τὴν ψυχικὴν μεσότητα, τὰ δὲ κατὰ τὴν φυσικὴν κίνησιν. Menti igitur omnia obtemperant. Alibi, νοῦς πάντων βασιλεύς. Latet forte & altior horum verborum ſententia. ἐπῳδαῖς καὶ θυσίαις παρατρέπειν τὴν φύσιν & γένεσιν Theurgi ſpondebant.

L. 24. Οἷόν ἐστι φθέγγεσθαι. Hunc locum intellexit Euſtathius, ubi ſcribit ad Odyſſ. Γ. p. 1461. Iamblichum non admittere Deos eſſe tam faciles. Hierocles apud Stobæum in Phyſ. p. 10. Homerum ob hoc dictum reprehendit.

P. 164 *l.* 9. Ἀπὸ τῆς πρώτης καθόδου. Etſi magna fuerit opinionum varietas de fine deſcenſus animæ; nemo tamen dixit in æternum exilium fuiſſe miſſam. Vide Stobæum Ecl. Phyſ. p. 113, 114. Oracula aiunt in omni anima latere συνθήματα πατρικὰ i. e. teſſeras quaſdam, per quas ad revertendum ſubinde anima movetur. Apud Platonem Demiurgus ubi animas demittit, ibi quoque ad ſeipſum revocat. Animæ vitam Ægyptii ſignificabant per X circulo circumſcriptum. τὸ ζωτικὸν τῆς ψυχῆς νοερόν ἐστι καὶ ἀποκαταστατικόν. v. Proclum in Timæum, p. 216.

P. 165. *l.* 7. Τῆς μὲν θεουργικῆς. Hæc oſtentationis cauſa interjecta ſunt, & τερατείαι. De Theurgia vide Procl. Theol. Plat. l. I. c. XXVI. Ægyptius Magus cum vellet Plotino ſuum ipſius Dæmonem oſtendere, in Iſéum ſeceſſit, quod is locus ſolus Romæ purus videbatur; adhibuit & aves, opinor, ne ſine munere dimitteretur hoſpes. Ecce, pro Dæmone adeſt Deus. In hac quidem operatione nihil Genethlialogiæ cernitur; imo nuda erat invocatio; & tamen Deus, major quovis Dæmone, apparuit. Docet Origenes contra Celſum lib. I. potuiſſe Ægyptios agyrtas hujuſmodi miracula quovis loco, & tempore, ſine anxia cælorum conſideratione, præſtare. Ficinus non male conjectat, eos qui colunt Dæmonas, hæc ab iis impetrare potuiſſe. Genethliologia & Theurgia obtenduntur. Negotium perficitur vi pacti.

L. 14. Ἀτόπως σὺ δοκεῖς. Alii, ἀτόπως μοι σύ.

L. 22. Λειτουργῶν. Alias dicuntur παραστάτοντες. De quibus, Porphyrius in Epiſtola præmiſſa; in Ptolemæum idem, & Scholiaſtes, Diodorus Tarſenſis apud Photium, Antiochus ineditus, & Salmaſius de Annis Clim. p. 552. Poſt λειτουργῶν pone diſtinctionem. Scaliger in Manil. mutavit hanc vocem in aliam; non recte.

L. 24. Ἀρκτων. Ægyptii ſaltem Magi hoc non poterant; quippe quod ἄρκτοι non erant in ſphæra Ægyptiaca. Sed locum forte intelligit, non nomen. At meminit Hermes in Pœmandro, id arguit ea non eſſe Hermetis genuina ſcripta. Sunt & alia in iſtis, quæ non conſentiunt cum antiquioribus, & magis indubitatis Mercurij opinionibus.

L. 27. Οἰκοδεσπότου μόριον. *Cum de Oraculis ſupra diſputaret Porphyrius, præcipua tantum nominavit. Idem hic facit. Non ergo alia neſcivit (quid enim neſcivit ille, quod potuit ſcire Iamblichus) ſed prætermiſit.*

L. 29. Καὶ τὸ διερευνήσασθαι. *Videtur Scutellius legiſſe* καὶ τὸ ὅλον δ. *Locus non eſt uſquequaque integer.*

P. 166. *l.* 2. Κατὰ τίνα δὲ ἢ ποίαν. *Nihil video, quo minus hæc lectio admittatur; Regius tamen codex & Feſchianus legunt* κατὰ τίνα δι' αἰτίαν. *Opinor* ἀτόπως.

L. 2. Ἀπόῤῥοιαν. *Definitur perobſcure à Porphyrio in Ptolemæum. Hephæſtion Thebanus c.* 17. ἀπόῤῥοια λέγεται ὅταν μετὰ τὴν συναφὴν ἀποσχισθῇ ὁ ταχύτερος ἀστὴρ τοῦ βραδέως κινουμένου ὡς πρὸς τὰ ἐπιμερῆ μοίρας τρεῖς, ἢ καὶ πέντε, ἢ καὶ ἑπτά.

L. 5. Καὶ περὶ αἱρέσεως. *v. Porphyr. in Ptolem. p.* 191, 192.

L. 9. Καὶ τὴν αἰτίαν. *Hæc deſunt aliis libris.*

L. 14. Τῷ παντὶ, ὅμοιοι. *Aliquid deeſſe videtur.*

L. 15. Κοινῶς μὲν οὕτω. *Lege* κοινῶς μὲν οὖν οὕτως.

L. 11. Ὑφέστηκεν. *Merito dubitat Porphyrius an ſit. Res naturales, à quibus arguit Iamblichus, ſenſui patent. Ait in cap. VI. eſſe eum à toto mundo decerptam portionem. Vide quæ Proclus contra hujuſmodi explicationem diſputat, l. V. in* Timæum, *p.* 321. *Quicquid conſtituitur per alterius mutilationem, id quidem minuit totum, & lædit.*

L. 19. Φῂς γὰρ δὴ ὡς. *Ficinus in* Plotinum. *p. III.*

L. 21. Εἱμαρμένα ἐκλύσαιτο. *Regius* ἐκλύσαιτο, *Feſchii codex,* ἐκλύσαιτο γνοὺς τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα. *Et l.* 29. *uterque legit* ἐκλυόμεθα οὕτως.

L. 32. Μάχεται οὖν. *Rectius* μάχεται μὲν οὖν.

L. 35. Ἀλλ' ἰδὼν αὐτοῦ. *Lege* ἰδών τις αὐτοῦ. *Verba hæc,* ἰδὼν εἰς αὐτοῖς μέτειμι, *reddes* quam deinceps explicamus. *Ad hunc locum Ficinus in Plotinum ſic ſcribit;* Iamblichus ex mente Platonis probat ſortem ducemque vitæ Dæmonem animæ tribui etiam ante conceptionem ab univerſali totius mundi diſpoſitione. *Hoc non ignoravit Porphyrius, nam diſputat de hac Platonis apinione apud Stobæum* Ecl. Eth. *p.* 203. *Sed Ægyptiorum doctrina voluit poſt conceptionem Dæmonem aſſignari; & recte quærit rationem hujus ſententiæ ab homine Ægyptio. Tranſiit ergo hic, ut ſæpe alias, Iamblichus ex Ægypto in Græciam; quæ vera eſt* μετάβασις εἰς ἄλλο γένος.

P. 167. *l.* 11. Τῶν κανόνων διαφωνήσεως. *Canonum multitudo, & repugnantia totam artem obſcuram reddit. Apollinarius Ptolemæo, uterque Petoſiridi contradixit. Ægyptii multas regulas, Chaldæi paucas de iiſdem rebus tradebant. Nec concordabant de motu planetarum. Lege Proclum in* Timæum *p.* 277. *Ipſe Petoſiris fatetur artem eſſe* πολυσχιδῆ *&* δυσκατάληπτον.

L. 11. Τῆς ἐπιστήμης γενεθλιαλογικῆς. *Contra hanc innumeri decertarunt, præcipue Jo. Picus Mirand. in* Aſtr. *l.* 9. *Vide quos ad Photium in Diodoro Tarſenſi adduxit A. Schottus. Item fragmentum longum Porphyrii apud Jo. Philoponum l. IV. c. XX. de* Mundi Creatione. *Proclum in* Timæum *l. IV. p.* 277. *Ptolemæum in* Quadr. *Plotinus magno & peracri vir ingenio Genethliacæ diligentem operam dedit; cum autem* ἀνεξέλεγκτον *in prædictionibus deprehenderet, eandem multis in libris confutavit. Vide ejus vitam, & quæ ad eum Ficinus, En. II. l. III.*

L. 18. Δύναται δὲ ἡ θεία μαντική. *Ficinus ad Plotinum p.* 123. divinam inſpirationem *vertit. Hæc Iamblichi reſponſio incertiores nos ex incertis dimittit. Heliodorus tamen ait de ſapientia ſacerdotum & prophetarum Ægyptiorum,* ἄστρων κινήσεις ἐρευνῶσα καὶ μελλόντων πρόγνωσιν κερδαίνουσα.

L. 26. Χαιρήμων. *Recte apud ſacerdotem Ægyptium agit. Fuit enim Chæremon Ægyptius, ſacerdos, & Hierogrammateus. Non ſatis meminit Jamblichus ſe jam ſuſtinere perſonam Abammonis. Et, cum de Eriſticis mox loquatur, merito quæras ab eo, quis ſacerdotum Ægyptiorum contra Eriſticos aut ſcripſit, aut diſputavit.*

P. 168. l. 7. Ανακεκρυμμέναι. *Lege* ἀνακεραννύμεναι, *& mox,* ἀπεργάζεται.

L. 8. Ενεστι μέν τι. *Ex Ptolemai proœmio in* Quadrip. *hæc devenerunt.*

L. 13. Παραβολὰς περιματώνει. *In hac arte* ἐμβολὰς *&* ἐκβολὰς ἡλίου ἐν τοῖς ζωδίοις *legas.*

L. 16. Οὐ μὴν ἀλλὰ καί. *Calliſthenes Babylone Ariſtoteli petenti Chaldæorum obſervationes ab antiquiſſimis temporibus compoſitas, in Græciam miſit. Simplicius ex Porphyrio adducit ad II. de* Cœlo, *Com. XLVI. Ipſe noſter de his plenius egit* Com. *in* Timæum, *ex Hipparcho, teſte Proclo in Tim. p. 33, & 277. Videatur quoque Lilius Gyraldus l. de* Annis.

L. 17. Καὶ παρ' ἡμῶν. *Jam redit ad perſonam, quam ſuſcepit. Quanta fuerit antiquitas obſervationum apud Ægyptios, vide Suidam in* Ηραΐσκος*: quam vera, viderint Chronologi.*

L. 27. Οἰκοδεσπότου τῆς γενέσεως λῆψις, ἢ οἰκοδεσποτούντων. *Sæpe junctim ponuntur, inquit Salmaſius,* οἰκοδεσπότης τῆς γενέσεως, *&* οἰκοδεσπότης τῆς ἀφέσεως, *habentque eandem pæne vim in vitæ momentis. Hoc & illud facit: idem ſignum ſi ſit alterius ſtellæ domus, alterius autem altitudo, iſtæ duæ dicuntur* συνδεσπόζειν *&* συνοικοδεσπόζειν. *Imo aliqui volunt etiam triangulorum dominos dici* συνοικοδεσπότας. *Porphyrius in* Ptolemæum. *Vide Ficinum ad l. III. Enn. II. ubi ex Albumaſare & Ptolemæo incertitudinem hanc oſtendit.*

L. 22. Καὶ πῶς ὁμολογεῖται ὑπὸ παρ' αὐτοῖς. *Qui peritiores, minus dogmatici; vetaſtiſſimi Aſtrologi, etiam modeſtiſſimi. Ptolemæus putat univerſalia aliquando ex hac arte ſciri; ſingularia non item.* Veteres, *inquit Albumaſar,* dixerunt impoſſibile fore etiam ſapientibus Aſtronomis quicquam de judiciorum ſcientia invenire.

L. 25. Οἱ μὲν πέντε. *De hoc loco diſputat Ficinus ad Plotinum p. 123. Ponam verba Hephæſtionis, ſed latine. Dicimus ſtellam eſſe œcodeſpoten, quæ habeat quinque conditiones œcodeſpotæ in quolibet themate. V. G. Si iſta ſtella accipiat luminaria in proprios fines, in propriam domum, in propriam altitudinem, & in proprium triangulum. Addit quoque, ſi præterea habeat contactum,* συναφὴν; *& defluxionem,* ἀπόρροιαν, *& configurationem. Adi Porphyrium in* Ptolemæum *p. 191.*

P. 169. l. 12. Ολως δὲ, οὐδὲ τοῦ οἰκοδεσπότου. *Nam à Demiurgo aſſignari volunt Platonici; quos tamen Porphyrius nunc non conſulit, ſed Ægyptios.*

L. 13. Αρχαὶ καθολικώτεραι. *Quoad eſſentiam, non quoad ejus conjunctionem cum anima noſtra. Secundum Ægyptios in natali hora Dæmon ſuus cuique adjungitur. Nec altius ad eum cognoſcendum aſcendebant. Horoſcopum unice conſiderabant. Porphyrius apud Stobæum p. 201. Eth. Hermes in* Revolut. *cap. IV.*

L. 24. Αφ' ὅλου δέ. *Non tamen in his originem ſupra mundum dat Dæmoni Jamblichus. Imo hi Dæmones, qui ſunt duces animarum in hac vita, ſemper ſunt de ordine Dæmonum inferiorum & mundanorum, niſi in admodum paucis, (Socrate puta & Plotino,) qui Dæmonem divinum pro duce credebantur habuiſſe. Ex quibus ſequitur cognitionem natalis horæ, ſi certo haberi poſſet, plurimum facere ad proprij Dæmonis inventionem. Illud autem diligenter animadvertendum, Dæmonem eum, qui hic dicitur præextitiſſe in paradigmate, non recte dici proprium Dæmonem, ſed eum vere eſſe proprium Dæmonem, qui vitam nuper editam comitatur, & qui hic dicitur*

ἀπο-

ἀποπληρωτὴς τῶν βίων τῆς ψυχῆς. *De hoc Porphyrius quærit; de hoc debuit Iamblichus reſpondiſſe.*

L. 27. Ἀπομερίζεται. *Hæc non ſatis clare ponuntur; an data opera, an ſcribarum incuria? Quæ de compoſitione vehiculi* Noſter *diſputat apud Proclum in* Timæum *p.* 321. *his aliquatenus lucem dabunt. Servius ad 6. Æneid. v.* 73. *hanc Mathematicorum opinionem commemorat. Vide etiam Plotinum p.* 123.

L. 31. Ὃν ἐπειδὰν ἕληται. *Platonicum characterem in iſtis non ſervat Iamblichus, Plato ait eundem Dæmonem, quem anima elegerit, dari ei ducem & cuſtodem vitæ, &* ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων: *Iamblichus facit animam ſuperiorem Dæmonem eligere, inferiorem vero ei quaſi ſua ſponte ſupervenire. Cætera quæ ſequuntur poſſis illuſtrare ex noſtrorum ſcriptorum ſententia de Angelo cuſtode; v. Tertullianum l. de* Bapt. *Origenem Hom. in Geneſin VIII. item Grotium ad S. Matthæi c.* 18. *v.* 10.

P. 170. *l.* 21. Ἕνα δαίμονα. *Olympiodorus in* Phædonem *concludit* ὅτι οὐδὲ πλείους δαίμονες τῆς μιᾶς ψυχῆς ἐπιστατοῦσι, *&, quod numerus Dæmonum major ſit numero animarum. Plura in hunc locum adfert. Si quæras an idem ſit* δαίμων δικαστικός, *qui animam ad judicium trahit, cum hoc qui reliquam ejus vitam gubernavit; reſpondet Olympiodorus, non eſſe; neque enim iſtum eligit anima, ſed ei apponitur invitæ. Hierocles contraria ſentit, l. de* Providentia.

L. 31. Τῶν μὲν, ὡς ἀγαθῶν. *Dæmon ſi deſcendat per Zodiacum, ut volunt Ægyptii, participat de qualitatibus ſigni. Signa ſunt alia benigna, alia maligna. Ægyptii ſtatuebant primas ſigni partes eſſe ambiguas; ultimas omnino malas*

L. 32. Οὐδαμῶς τῶν κακῶν ἡγεμονικήν. *Olympiodorus* οὐδεὶς κακὸς ἐπιμελεῖσθαι πέφυκε. *Malus Genius non quidem aget curam hominis ſibi commiſſi: poteſt tamen homini præfici, eumque regere; aliud nihil vult Porphyrius.*

L. 34. Ἀντιδιῃρημένων. *Vide Proclum in Politeiam p.* 373. *Laertium in Proœmio, ubi* δύο ἀρχαί, δαίμων ἀγαθὸς *&* κακός. *Apud Ægyptios notiſſimi erant* Τυφώνιοι δαίμονες.

P., 171. *l.* 2. Φιλόσοφον ἐπιλυθώσεις δόξαν. *Hæc quæ proponit Porphyrius, à Plotino & Timæo accepta ſunt; ideo vocat Iamblichus* φιλόσοφον δόξαν. *Plotinum vide* Enn. 3. *l.* 3. *& Ficinum in* Comment. *I. Cæterum alia eſt Iamblichi ſententia de his, imo plane contraria, in libro Protreptico: ait enim,* Θεὸς δέδωκεν κυριώτατον τῆς ψυχῆς εἶδος ἑκάστῳ δαίμονα. *Ea quidem erat Pythagoricorum doctrina; (Timæus & Hierocles ad Aurea carmina teſtantur) & ſic oportuit philoſophari in Pythagoricis Iamblichum. Procli ſunt verba,* dicere Dæmonas eſſe partes animæ hominum, eſt humanam vitam nimium admirantium.

L. 5. Οὗτός ἐστιν εὐδαίμων. *Tale eſt Ariſtotelis dictum 2. Top. c.* 3. εὐδαίμονα εἶναι τὸν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστῳ εἶναι δαίμονα.

L. 6. Ὅστις νῦν. *Alii,* ὁ γὰρ νῦν ἔχων ἔμφρονα· οὐκ ἔτι ἐστὶν ἕτερα.

L. 11. Καὶ ταῦτα οὐ συμφυοῦς. *Alii rectius,* καὶ ταῦτα ἐμφυοῦς, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐξῃρημένα, κατὰ [*f.* καὶ κατὰ] φύσιν ὑπάρχοντα, *&c. negans particula* οὐχ, *ſi abſit, ſententiam evertit.*

L. 15. Τὸν μὲν ὡς πρὸς δύο. *Opinor hæc ſunt apud Plotinum c. III. l. IV.* Ennead. *III. Olympiodorus quoque ſcribit in* Phædonem *iſta; Tot ſunt Dæmones noſtri, quot facit gradus anima* κατὰ βάθος *deſcendendo. Vitæ diverſæ (diverſas Iamblichus animæ tribuit) diverſos poſtulant Dæmonas rectores.*

L. 20. Ἡ δὲ μερίζουσα αὐτὸν εἰς τὸ σῶμα. *Hanc opinionem qui tueantur, nondum mihi conſtat.*

L. 28. Κοινὸν δὲ γὰρ αὐτόν. *Lege* κοινὸν δὲ, ἢ γάρ.

P. 172. *l.* 6. Ὅτι καθ' ἕνα τὸν κύριον Θε-

ὧν. *Proclus l. de* Dæm. omnis mundanus Deus ordini alicui Dæmonum imperat---&, circa unumquemque Deum innumerabilis eſt Dæmonum multitudo. *Et alibi*, unuſquiſque Deus ducit primo Dæmonas, deinde vero particulares animas. Hi Dæmones ſecundum eſſentiam ſortiti ſunt animas propriiſque eas ducibus copulant.

P. 172. *l.* 11. Αἰεὶ γὰρ ἐν τῇ θεουργικῇ. *Proclus in l. de* Dæmone, *& Plutarchus de* Iſide *p.* 421.

L. 13. Εἷς κοινὸς ἡγεμὼν τῶν. *Hunc ſuis coloribus bene depingit Porphyrius l.* 2. *de* Abſt. *S.* 42. ἡ προεστῶσα αὐτῶν [δαιμόνων] δύναμις βούλεται δοκεῖν Θεὸς εἶναι μέγιστος.

L. 15. Ἐπειδὰν μέν τοι παραγίνηται. *Confer Proclum in* Timæum *p.* 290. Αἱ μερικαὶ ψυχαί, τοὺς ἑαυτῶν προεστῶτας καὶ ἡγεμόνας ἐπιγνοῦσαι Θεοὺς, τοῖς ἐκείνων ὀνόμασι ἑαυτὰς προσεῖπον· ἢ πόθεν ἡμῖν Ἀσκλήπιοι, Διόσκουροι, Διονύσιοι;

L. 18. Ἐμφαίνει. *Aliter* ἐκφαίνει.

L. 18. Τρόπον δὲ τῆς ἰδίας κλήσεως. *Euſebius* Præp. *l. V. c. XI. ex Porphyrio & Oraculis. Qui per gentes teletas conſtituerunt, finxerunt ſe edoctos à Diis.*

L. 20. Καὶ αὕτη τάξις. *Ficinus hæc aliter diſtinguit & interpretatur. Puto intelligi poſſe ex fine capitis præcedentis.*

L. 40. Καὶ ἀποκρινούμεθα. *Deleatur* καί.

SECTIO DECIMA.

CAP. I.

P. 173. *l.* 1. Περὶ εὐδαιμονίας. *Petebat edoceri, quæ eſſet ad felicitatem via ex ſententia Ægyptiorum. De ordine verborum in fine Epiſtolæ vix quicquam, ex Euſebio, certò ſtatui poteſt.*

L. 7. Μήποτε ἄλλη τις. *Qui animæ reditum ad Deos credidit, nullam aliam felicitatem animæ, quam Dei fruitionem credidit. Libro I. de* Abſt. *S.* 29. *clare ſuam de beatitudine hominis ſententiam exponit: vult eſſe* τὸ ζῆν κατὰ νοῦν, *&* ἀναδραμεῖν *fieri non ad Deum, nedum in Deum, ſed* εἰς τὸν ὄντως ἑαυτὸν, αὐτὸς δὲ ὁ ὄντως νοῦς. *Atque hæc poterit eſſe* ὁδὸς ἀποστάσεως τῶν Θεῶν, *quoniam in Diis non ponit hominis* τέλος, *ſed potius in ipſo homine.*

L. 13. Πρώτη δύναμις αὐτῶν καὶ ἀρχαία. *Lege* ἀρχὴ, παρὰ μ. *Male poſita diſtinctio tenebras verſioni offudit. Dicit igitur*, Si in Diis ſint omnes omnium bonorum theſauri reconditi, merito nos ſacerdotes, & noſtri ſimles, omnem Diis cultum impendimus. *Inventionem viæ ad felicitatem ducentis Oraculum quidem apud Porphyrium Ægyptiis tribuit. Ideo fidentius contra Porphyrium hic diſputat Iamblichus. Idem Oraculum Hebræos eam inveniſſe ait; quibus tamen neuter horum philoſophorum quicquam credit. Vide quid faciat invidia.*

L. 19. Νοερᾶς ἐπιστήμης. *Scutellius addit* perfectio, *ac ſi legiſſet* πλειότης, *non male.*

L. 20. Ἡ γνῶσις ἑαυτοῦ. *Porphyrius ſcripſit tractatum de ſententia celebri*, Γνῶθι σαυτόν. *Id operis aut huic noſtro Iamblicho inſcripſit, aut alicui ejuſdem nominis. Affirmabat in eo ſcripto, felicitatem hominis collocari* ἐν τῇ κατὰ σοφίαν διαθέσει, *& in contemplatione boni conjuncta cum poſſeſſione ſapientiæ, ſimul &* τῶν ὄντως ὄντων γνώσει. *Ad hæc reſpexit Iamblichus. Vide Stobæum* Serm. *XXI. Hieroclem ad* Pythagoræ carmen, *& ipſum Iamblichum* Protreptici *capite III.*

L. 23. Περὶ δόξας ἀνθρωπίνας. *Plutarchus de* Pyth. Orac. *p.* 408. *ſcribit*, τελετὰς *multi meras* ἀλαζονίας *eſſe credebant.*

bant. v. Vitam Pythagoræ *cap. XXIX.*

*P.*174.*l.*2. Ἐκ τοῦ τυχόντος. *In quamplurimis nos fallit phantaſia. In rebus incorporeis fraus facilior. Dominante phantaſia non poteſt mens certò in rerum ſeparatarum cognitionem penetrare*; ἀορίστως περὶ αὐτά, οὐχ ὅτι καὶ αὐτόθεν ἐπιβάλλει, ἕως ἂν ὑπὸ φαντασίας κρατῆται. *Non negat hoc Iamblichus: animam ſive mentem in divina ſpeculatione defixam avocari poſſe negat. Sed Proclus facit contra Iamblichum; ait in* Alcib. *myſteria ſacratiſſima exhiberi per* καταπλήξεις τινάς, *verbis & factis, ſpectatoribus incuſſas.*

L. 10. Ἐνιδρυμένην. *Lege* ἐνιδρυμένη.

L. 13. Οἱ ἀγύρται. *Hierocles ad* Carmen aureum, *tales fuiſſe multos indicat.*

L. 14. Συμπεριπλ. *Lego* σὺ περιπ.

L. 16. Θεολογίαι. *Cætera ad* ὥσπερ *in aliis codd. deſiderantur.*

L. 29. Ἐπιτηδειότης εἰς σημασίαν. *Aliter* τῷ εἰς σ. *Videtur S. Auguſtinus hæc legiſſe. v. eum l. X. C. D. c. XXXII. Vide quæ ad Sect. III. c. XXVI.*

P. 175. *l.* 1. Τεχνικὴν παρατήρησιν. *De vita* Pythagoræ *c. XXIX. vocat divinationem illam admirabilem* τέχνην θείαν.

L. 18. Θεία μαντική. *Hanc ſupra laudat S. III. c. XXXI. in fine. His non abſimile illud in libro* Coſri *p.* 24. Nulla ratione homo Deo propinquior fit, quam per gradum prophetiæ. *Quod de vera prophetia vere dictum fuit.*

L. 22. Ἡμᾶς θείους ὡς ἀληθῶς. *Hæc falſa eſſe probat Bilaami hiſtoria.*

P. 176. *l.* 12. Παρ' ὑμῶν. Ex ſententia veſtra. *Forte* περὶ ὑμῶν.

L. 14. Τότε δ' ἀληθεῖς. *Lege* τότε ἀληθ.

L. 16. Θεωτὸς νοούμενος ἄνθρωπος. *Opinor* θεωτικός. *Proclus vocat* νοητόν, *Porphyrius*, καὶ αὐτὸς ἀθάνατον ἄνθρωπον, *apud Stobæum p.*186. *Vide & Porphyrium* Sent. *XLI. & Iamblichum* Protreptici *pag.* 11.

L. 18. Ἐπεισῆλθεν ἑτέρα ψυχή. *Idem hoc argumentum verſat in* Epiſtola ad Macedonium, *& in* Protrept. *Porphyrius II. de* Abſt. *Proclus in* Timæum *p.* 324, *&* 330. *Hierocles ad* Carmen Λύσιν δὲ κακῶν—

L. 28. Ἡ δὲ χείρων μοῖρα. *Hanc diviſionem elaborate illuſtrat Iamblichus, libri* Protreptici *c. XIII.*

L. 29. Θνητῶν οὐσίαι. *Lege* νοητῶν. *quanquam ſcripti non adſtipulentur. Platonicorum opiniones* περὶ ψυχῆς ἐπιχειρήματα *collegit Iamblichus apud Stobæum* Phyſ. 145. *ubi his gemina reperies, uti & apud Proclum in* Timæum *p.* 330.

L, 33. Γνῶσις τοῦ πατρός. *Duo principia agnovit Porphyrius in lib. de* Regreſſu animæ, πατέρα *&* πατρικὸν νοῦν.

L. 35. Γερουσία. *Regius* φρουρᾷ. *Ita & Ficinus cum Scutellio; præfero noſtram lectionem. Vide enim c. II. S. VIII.*

P. 177. *l.* 2. Γεναρχοῦντα. *Orpheus dixit* γενάρχην, *paulo aliter. Iſta autem* οὐδέποτε μένοντος *&c. ab Heraclito ſumpſit.*

L. 20. Ἀϊδίῳ λόγῳ. *Origenes in Joan. p.* 304. ἑνωμένων τῷ ἐν ἀρχῇ παρὰ Θεὸν λόγῳ. *Manilius l. I. hoc voluit,*

Inque Deum Deus ipſe tulit—

Sextius in Enchiridio; animæ Aſcenſus ad Deum, per verbum Dei eſt. *Ruffinus interpres de ſuo addidit* Dei. *Sextius dixit per* λόγον. *Nec aliud hic Iamblichus voluit, cum ſcriberet* ἀϊδίῳ λόγῳ, *quam quod voluit apud Stobæum Phyſicorum p.* 143.

L. 25. Ἀλήθειαν αὐτὴν νοητὴν ἀναγωγῇ. *Reſtitue* ἀλήθειαν τὴν νοητὴν ἀναγωγῷ, *vel* ἀναγωγικῇ. *Iamblichus apud Stobæum p.* 136. *hæc fuſius pertractat, ſed philoſophice & ad mentem Porphyrij.*

L. 29. Δημιουργικῆς τελέως. *Videtur excidiſſe* δυνάμεσι, *niſi* ἀπὸ κοινοῦ *repetere velis.*

L. 31. Ἐν ὅλῳ δημιουργικῷ Θεῷ. *Chaldæorum Theologia ſeptem proceſſiones huic Deo tribuit. Is enim* ἑπταγλώχιν *&*

ἐπιζήκτης Θεὸς ideo dicitur in Oraculis. Damaſcius & Julianus in Oratione de Sole confirmant quæ dico. Plures ei προσόδους hic aſſignat Iamblichus.

P. 178. l. 1. Αὐτὸ δὲ τἀγαθὸν. Supra de hoc quæſierat Porphyrius.

L. 5. Γαρᾶται τὸν δὲ μάγος. Theodoretus male, ἀεὶ παρεῖται, (nam apud Euſebium legere potuit ἀπαρᾶται) pejus adhuc Theodoreti interpres verba hæc apud Euſebium, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ λεγόμενος πλάνος, de Porphyrio accipit; atque ita graviſſimum Porphyrii de Dæmone ſeductore obſcuravit dictum.

L. 7. Οὐδὲ περὶ σμικρῶν. Non ſatis conſtat, quantum ſtudii circa majora poſuerint Theurgi; imo an aliquid circa vere magna, i. e. divina potuerint, incertum eſt. Soli Iamblicho id affirmanti non tuto credas. Illud ſatis liquet, magna ex parte prædictiones verſatas eſſe in rebus minoris negotii. Προγνωστικὸν βιωφελὲς καὶ δεδοκιμασμένον ἀντιγραφὲν ἐξ Αἰγυπτιακῆς παλαιᾶς βίβλου· Πετόσιρις Νεχεψῷ τιμιωτάτῳ βασιλεῖ χαίρειν. Quid dignum tanto hiatu fert? ὄργανον inquit κλιμακτικὸν miſi, per quod poſſis infallibiliter judicare περὶ νίκης μονομάχων, καὶ πραγμάτων, καὶ ἀποδιδρασκόντων. Plutarchus Moral. p. 408. Ἐπὶ πράγμασι σμικροῖς τε δημοτικοῖς· εἰ γαμητέον, εἰ πλευστέον. Et p. 407. eſt, inquit, περὶ τὰ Σεράπεια βωμολόχον καὶ πλανώμενον γένος· οἱ μὲν αὐτόθεν, οἱ δὲ κατὰ κλῆρον ἔκ τινων γραμματείων χρησμοὺς περαίνοντες οἰκέταις καὶ γυναίοις. Utroſque vates apud Ægyptios agnoſcit Heliodorus Æthiop. p. 152, 153. Vide quæ de veris veri Dei prophetis ſcribit Auguſtinus l. X. C. D. c. XXXII.

P. 178. l. 8. Δι' αἰωνίων. Forte τῶν αἰωνίων. Verba Porphyrii in II. de Abſt. S. 43. hic adferri mirentur. Demus, inquit, operam Θεῷ μὲν καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὁμοιοῦσθαι· ὃ γίνεται δι' ἀπαθείας, καὶ τῆς περὶ τῶν ὄντως ὄντων διηρθρωμένης διαλήψεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ ταῦτα ζωῆς.

L. 10. Ἐν αἷς δή τι. Lege δὲ καί τι. Iamblichus Epiſtola ad Macedonium, ἐν νοερᾷ ζωῇ ἐνυπάρχει ἡμῖν τὸ μακάριον.

L. 12. Φιλίας. Quia Porphyrius ſic exorſus eſt, ἄρξομαι δὲ τῆς πρός σε φιλίας ἀπὸ Θεῶν. Cæterum Iamblichi precationem, minime quidam contemnendam, libet aliâ concludere; ipſam conſideres, velim; non eum, qui precatur.

Ἱκετεύω σε, Δέσποτα, ὁ πατὴρ καὶ ἡγεμὼν τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου, ὑπομνησθῆναι μὲν ἡμᾶς τῆς ἑαυτῶν εὐγενείας, ἧς ἠξιώθημεν παρά σου· συμπρᾶξαι δὲ ὡς αὐτοκινήτοις ἡμῖν πρός τε κάθαρσιν τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τῶν ἀλόγων παθῶν, καὶ πρὸς τὸ ὑπερέχειν καὶ ἄρχειν αὐτῶν, καὶ ὡς ὀργάνοις κεχρῆσθαι κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον· καὶ πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου, καὶ ἕνωσιν αὐτοῦ πρὸς τὰ ὄντως ὄντα διὰ τοῦ τῆς ἀληθείας φωτός. Καὶ τὸ τρίτον, τὸν Σωτῆρα ἱκετεύω, ἀφελεῖν τελέως τὴν ἀχλὺν τῶν ψυχικῶν ἡμῶν ὀμμάτων, ὄφρα γινώσκομεν εὖ (κατὰ τὸν Ὅμηρον) ἠμὲν θεὸν, ἠδὲ καὶ ἄνδρα.

Tibi, Domine, pater & auctor humanæ mentis, ſupplico, uti nos memores facias ejus nobilitatis, qua noſtrum genus dignatus es: utiq; faveas nobis, pro conditione libertatis noſtræ, dum à corpore nos ipſi liberare, & affectibus brutis repurgare conamur; ut iis ſuperiores evadamus, ipſis imperemus, eorumq; miniſterio utamur, prout fert natura. Porro, uti adſis nobis in emendatione diligenti rationis noſtræ, ut eam cum principiis veris & æternis, præeunte veritatis luce, valeamus conjungere. Denique Servatorem comprecor, ut penitus abſtergere velit omnem caliginem ab oculis animarum noſtrarum, ita ut clare & Deum & hominem cognoſcamus.

Notarum in Iamblichum de Myſteriis Ægyptiorum

FINIS.

INDEX
Auctorum, Rerum & Verborum, in hoc Volumine Memorabilium.

A

ABammon 181
Abi-Jaafar 192
Abydos Ægypt. 285
Accipiter in divinatione 284
Ἀγαθοποιοὶ *Dæmones* 200
Ἀγάλματα 288
Ægypti diviſio 279
Ægyptiacæ linguæ ambiguitas 293
Ægyptii animalia ſacra quando mactant 278
Ægyptiorum antiquitas 293
Ægyptiorum Theologia 301
Æſchylus 227
Αἰθύγματα 88
Afflatio ſive inſpiratio divina 64
Affricanus Hippiatr. 293
Alchindus 234, 237
Alethéa 301
Alexand. Aphrod. de Dæmonibus 204
Alexander Magnus 219
Almeniſchiaca ſive Almenichia 304
Ἀλφιτομάντεις 82
Ameles fluvius 241
Amon, Amun, Ammon, Amaſis, Amoſis, Amoſos idem eſt 181, 302, 306
Anabis vicus Ægypt. 278
Ἀνάγκη Θεῶν 197
Ἀνάγκη τῆς κλήσεως 240
Anagogica via 161
Anebo Propheta idem & ſacerdos 182
Ἀνεγείρω *Verbum in ſacris notum* 277
Angeli linguarum auctores 292
Anima an Deo ὁμοούσιος. 307
Anima cur deſcendit 271
De Anima variæ veterum ſententiæ 226
Anima quando veniat ſub fatum 274
Animæ τὸ θεῖον 68, 224

A

Animæ poſſunt fieri Angelis æquales 40
Animæ ſeparatæ ſunt impaſſibiles 18
Animæ vita duplex 62
Animarum proprietates 10
Animalia ſacra Ægypt. 265
Anonymus chronogr. MS. 233
Anonymus MS. περὶ ἠθῶν 238
Ἄνοδος ψυχῆς 308
Ἀντίθεοι 102, 222, 255
Antiochus Aſtronom. MS. 304
Antiſſiod. concilii canon 238
Aphutis urbs 219
Apollo Clarius 72
Ἀπόῤῥοια *Aſtronomorum, quid* 311
Apparitiones 41, 43
Arbaghthel liber 290
Ἄρκτοι *non ſunt in ſphæra Ægypt.* 310
Ἀρχαὶ ἀσώματοι *an Ægyptiis agnitæ* 306
Archangeli 181, 206
Arithmetica Theologumena quis ſcripſit 201
Aſclepiades 305
Aſclepius Mercurii liber fictus 233
Aſſyrii, qui & Chaldæi 184
Ἀστρολογικὰ 176, 276
Αὐγοειδὴς χιτών. 229
Auguria 79
Auſpicia peſtifera 236

B

Baconus, Rogerius 239
Baris Ægypt. navis 285
Batulia 239
Bened. Pererius 217
Bilaami prophetia 217
Bitis, Bitys, Bito, & Biton, idem 306
Beſſarion Card. 214
Bolus, vulgo Dolus, Democriteus 183

Bonitas Deorum proprietas 6
Bonum duplex 178
Brachmani 281
Branchidarum Oraculum 224

C

Cadaver polluit 282
Cæremoniæ ſacræ 20
Camotius Metaph. 239
Κάθοδος ψυχῆς 308
Κακοποιοὶ *Dæmones* 200
Caſaubonus, Iſ. notatus 305
Catena in cantica Solomonis, MS. 217
Cauſa prima ſecundum Ægyptios 157
Cedrenus emend. 298
Celſi apud Origenem fraus 271
Ceres quæ & Iſis 284
Chæremon ſacer ſcriba 303, 312
Chaldæi 184, 286
Chaldæorum obſervationes 312
Chaldæorum Theologia, κατ᾽ βάθ. 188
Characteres Magici 230
Charonéæ ſcrobes 255
Cicero emendatus 302
Civitates in Mærageneſi 271, 274
Clarius Apollo 72
Cl. Alexandrini locus 305
Chnebiſon 245
Κνὴφ *ſerpens* 301
Cœlum Diis cognitum 29
Cognitio Diis nos non unit 55
Colophonium Oraculum 228
Columella emendatus 183
Comœdia & Tragœdia 146
Κωμασία *apud Ægyptios pompa* 253
Κομματικὸν *ſcribendi genus* 181
Κῶμοι *Ægyptiorum* 215
Conſtantini M. edictum 181
Copti 195
Cornutus, vulgo Phurnutus 228
Corporis humani diviſio ſecundum Ægypt. 272
Corybantizomeni 224, 226
Coſri liber 290
Crito Pythagoreus 307
Crocodilus 264
Culhami, Fr. quadriennium mirum 221
Cultus ſacri ratio 270
Cynocephalus 265
S. Cyrillus emendatus 298
Χύζωρ 301

D

Damaſcius περὶ ἀρχῶν *paſſim laudatur.*
Dæmon proprius 311, 312
Dæmon ſeductor 103, 178
Dæmones an moriuntur 345, 267
Dæmones κοσμοκράτορες 20
Dæmones κατ᾽ σχέσιν 213
Dæmonum corpus 267
  officia 8
  proprietates 10
Dæmonum princeps 251, 254
Decani 302, 304
Dei idéa in nobis 4
Dei nomen, quod omnia pervadit 161
Deli ara 268
Delrio refellitur 238
Demiurgia 204
Demiurgus 291, 297
  ineffabilis 266
Democritus 224
Deorum proprietates 190
  ira 24
Deorum ordo 274
Deſcenſus incorporeorum in corpora 241
Deus primus 158
Dij ad corpora quomodo ſe habent 6, 190, 199
Dij ætherij 158
  viſibiles & inviſibiles 32
Dij ἀπόλυτοι, ἄζυγοι *&c.* 191
Dii nec paſſibiles nec impaſſibiles 37
Dij materiam abſumunt 118, 127
Diis religio unit 55
Diodori Siculi Interpres emendatus 304
Diodorus Tarſenſis 269
Dionyſius Areop. 202, 207, 288
  emendatus 291
  citat Oraculum Chaldaicum 254
Divina quomodo cognoſci à nobis poſſunt 186

Divina quomodo non cognoſcuntur 37, 172
Divinatio 74, 78, 214, 237, 238
quinam de ea ſcripſerunt 215
Divinorum proprietates 5

E

Eclipſis 168
Ecſtaſis 220
Edwardus Pocockius 184
Elementorum qualitates maſculæ & fæmininæ 302
Εἰκτών. 301
Elias Cretenſis MS. 186
Elicatores 229
Ελπὶς ἱερά. 211
Ημήφ. 301
Empedocles γῆς 263
ejus verſus emend. 240, 289
Enthuſiaſmus unde 219, 223
Ενὸς περί. 189, 300
Επιστροφή. 191
Επῳδή. 293
Eriſtici 247, 312
Etymologicum M. emend. 266
Evandrus, ſive Evanthus 303
Euchitæ 255
Εὐδαίμων *quis* 313, 314
Eudemus Perip. 295, 305
Eugubinus, Steuch. emendatus 191
Euſebius emendatus 291, 305
Evocatio Deorum 232
Extiſpicium 79

F

Farina in divinatione 81
Fatum 308, 309
Felicianus Porphyrii interpres notatus 278
Ficinus emendatus 194
Fran. Patricius 301
Feronia dea 220

G

Galenus 182
Galli cor in divinatione 265
Gallantes, Livius 212
Genethlialogia 310
Genethlialogiæ incertitudo 311
Georgius Syncellus 182
Geoponica 229
Gnoſtici 251
Græcorum aliquot in Ægyptum profectiones 183
Gruteri inſcriptio emendata 225
Gymnaſtica 97
Gyraldus Barrius, vulgo Cambrenſis 219
Gyraldus, Lilius notatus 220, 306

H

Habacucus Prof. illuſtratus 277
Harmoniam anima in priori vita novit 69
Hecatæus Hiſt. 295
Hecaticus circulus 231
Hieratice 194, 213, 307
Heliodorus Æthiop. ſcriptor 261
Heliodorus Aſtron. MS. 304
Hellanicus 248
Hemiſphæria 302
Hephæſtion Thebanus Aſtron. MS. 311
Heraclitus 196, 214
Heroes 8, 10, 189
Hieronymus 295
Hirpini 220
Homerus 211
Homo animal ubique ſacrum 140
Hominis lapſus à Dei viſione 176
Reſtitutio 176
Hornius in hiſtor. Philoſ. reprehenditur 182
Horoſcopus 312
Hoſtanes Magnus 270
Huetius D. 191
Humanæ hoſtiæ 278
Hypoſtaſis 242, 244
Hypoſtatica unio 243

I

Iamblichus Porphyrii imitator 182
ejus ſtylus 181
Janus M. Duraſtantes med. 211
Ιατρικά. 276
Idea Dei nobis innata 4
Ideæ 299
Idola 249

Ιερογραμματεῖς 183
Impaſſibile non eſt in Diis 37
Intelligentia pura 25
Interpretum 70. ars 279
Invocandorum Deorum ratio 295
S. Joannes illuſtratus 212
Joan. Camaterus Aſtron. MS. 304
Joan Deius Mathem. Angl. 235
Joan. Malela Hiſt. MS. 199
emendatus 300
Joan. Sarisburienſis 248
S. Jobus illuſtratus 217
Joſephus ſcriptor chriſtianus, Hypomneſtici auctor MS. emendatus 215
Irenæus 190
Iſaacus Voſſius de Poem. cantu 225
Iſis 284
Julianus Apoſtata 181, 228
Julius Firm. Maternus emendatus 182
Juſtitiæ divinæ alia ratio, ac humanæ 108

K

Kalendarium Farneſianum 304
Καπνομάντεις *Judæi* 248

L

Lactantius Gramm. emendatus 266
Lasbas ſcriptor 304
Lelandus, Joan. 275
Leonis Epiſt. ad Auſtrienſem Epiſc. 251, 273
Levitici locus illuſtr. 239
Liberum arbitrium 307
Libri Mercuriales 295, 300
Lilius Gyraldus, v. Gyraldus
Λόγοι 295
Λόγος ἀΐδιος 177
Lotus, ſymbolum 288
Lucanus illuſtratus 197
Lucas Evangeliſta 182
Lucas Holſtenius 264
Lumen centrale 212
Lutum, ſymbolum 151
Lux 192
an corpus 272
Luna & Sol Dii 29
Lyſander 219

M

Macrobius illuſtratus 216
Magi 184, 287
eorum doctrina 185
Libri 231
Magica vincula 248
Malum unde 258
Manethos 296
Manilius 182
Marinus in vita Procli 193
Martis vires & influentia 30
Martianus Capella emend. 289
S. Mathæus illuſtr. 212
Materia à Deo 138
Materiæ creatio 159, 181
Mathematici 30
S. Maximus 243
Mercurius 182
ejus ſtella & poteſtates ibid.
Metrizontes ſive Metroaci 225
Miamun rex Ægypt. 181
Mich. Pſellus in Phyſicis MS. emend. 302
in Pſycogonia 194 *v.* Pſellus
Minæ ſacerdotum 147, 284
Mochus Theologus 301
Mœrageneſis 308
Μοιρηγέται *Dii* 274
Morticinia 145
Moſes illuſtr. in l. Deutr. 279
in l. Numer. 217
Moſollamus Judæus 236
Motus anagogicus 67
Μὼτ *Phœnicibus, quid* 288
Mundus intelligibilis 32
Muſicæ vis 225
Myricæ in divinatione 238
Mygale 265

N

Natura, Dei miniſtra 78
Naves Ægyp. ſacræ 285
Nicandri Schol. emend. 238
Nicetæ ſchol. in Nazian. 244
Nicolaus C.P. MS. 214
Nicolaus Damaſcenus 229
Nicomachus 184

INDEX.

Nomina barbara 290
Nomina 291
  eorum efficacia 293
Nomina unde 292
Numenius 297
Νοῦς 190

O

Odores in ſacris quare 246
Oſiris 286

P

Paſſibile aut impaſſibile non eſt in Diis 37
Potiones in divinatione 77
Præexiſtentia animarum 257
Preces 141, 155, 280
  ſtatæ 196, 282, 294
Preces flectunt Deos 22
Priapus 20
Pſellus Mich. in Phyſicis MS. 188, 205
  in Pſychogonia 194
  in capitibus de Fide MS. 243
Principiorum nomina 190
Priſcianus Lydus 206
Proclus in Alcib. Platonis MS. 189
Prognoſtica 94
Prophetæ non addunt temporis differentias 247
Prophetarum operationes 234
Providentia Dei illimitata 16
Pſalmi illuſtrati 113, 250, 277
Ptolemæi Harmon. MS. 225
Purgatio ubi, & quatenus 268, 308
Πῦρ & φῶς 204, 209, 224
Φωταγωγία. 233

R

Ραβδομαντεία 230
Regulæ Theologicæ 213
Religio ſola ad felicitatem via 173
Religionis fructus 37
Renatus in æternum 252
Ruffinus Sextii interpres notatus 315

S

Sabazius, qui & Dionyſus 224
Sabazii 224
Sacerdotum Ægyptiorum ordines varii 253
Sacerdotes veri 174
Sacerdotis dignitas 117, 121, 130, 225
Sacra non ſunt hominum inventa 140
Sacrificia 263, 264
Sacrificiorum ratio 269
De ſacrificiis quinam ſcripſere 279
Sadducæorum opinio de Angelis 187
Sais urbs 306
Salmaſii lapſus 304
Sanguis calens in ſacris Magicis 267
Saturni vires 30
Scaliger, Joſ. 296
Scholiaſtes Ariſtoph. emendatus 264
Scholaſticorum quorundam error 206
Scientiæ incertæ 167
Scotus Heruligena 242
Seguinus in Numiſm. 220
Selech liber 304
Seleucus 295
Servius notatus 269
Σιγή. 301
Simplicius MS. 182
Smaragdus 277
Sol an Deus 29
Somnia 216
Sophia 301
Spencerus, Guliel. 199
Spiritus 4, 66, 105, 147
Stobæi fragmenta MSS. 307
Subſtantiæ incorporeæ 13.
Suidas emendatus 266, 298, 302
Σωαφὴ Aſtron. quid 312
Sydera animata 200
Symmachus Interp. in Pſalm. MS. illuſtratus 187
Symbola 37, 255, 256, 278
Symbolici cultûs periculum 287
Symbolica Ægyptiorum Theologia 150
Syncellus, Georg. emendatus in voce Σιφόαι 302
Syrianus MS. 194, 306
Σωτῆρες Θεοὶ quinam proprie 309

T

Tauribolium quid 252

Τεβυνὶ inſtrumentum muſicum Ægypt. quale 215
Teletæ 252, 308, 309
Teletæ Solis & Lunæ 271
Teleſtica 276
Temporis differentias Prophetæ non addunt 274
Teſtamenta 12 Patriarcharum MSS. 210, 270
Theodoreti lapſus 269
Theodorus Aſinæus 281
Theologia 287, 288, 291
Θεοπτικὴ anima 196
Theologicæ regulæ 213
Theophylus ad Autolycum emendatus 155
Θεοφορία 220
Theurgia 191, 193, 195, 204, 308, 310
periculoſa 261, 275
Tripos, quid 230
Typho 147

U

Ὕλη & Ὕδωρ, & Ιλὺς in Ægyptiorum coſmogonia 288, 303

Valentiniani 298, 301
Valentinianorum vocabula & locutiones unde 192, 201, 213
Veritas Deorum proprietas 62
Vettius Valens Aſtron. MS. 182
Via anagogica 161
Vincula Magica 248
Virga vaticinantium geſtamen 230
Vita hominis triplex 133
Virgilius Maro illuſtratus 210
Unio noſtrî cum Deo, quo modo procuretur 213, 214
Volgræ aves in diſciplina Augurum 236
Urſinus in Triſmegiſto notatus 295
Vultricoli in diſciplina volatica quinam 248

Z

Zabratus & Zaradas &c. 184
Zaclas Ægyptius propheta & ſacerdos 182
Zonaras Annal. ſcriptor notatur 238
Zoroaſtres 184
ejus libri 206

FINIS.

ERRATA.

P.7 l. 4. Subſiſtunt. 8. 32. conjunctum. 9. 8. in bono. 11. 14. extrem. 13. 26. quoq; 14. 13. actum. 17. 35. omnium. 19. 23. eademque. 30. 10. in. 43. 12. καὶ ὑποκλαστόν. 44. 29. plurimâ arrogantiâ. 45. 13. dele ex. 45. 33. ex var. 46. 16. mobile. 53. 12. aliquod. 56. 16. cerem. 58. 14. demitt. 59. 26. ut. 60. 21. corpulen. 60. 39. ἐξίωμ. 63. 17. diverſitates. 64. 6. poſſit, l. 25. temporis. 73. 34. erumpentem. 76. 34. ἐντυχίας. 88. 10. temporar. 89. 29. nihil. 92. 7. ecſtaſi. 95. 7. firmitudine. 105. 41. inconſ. 107. 2. adde ſymbolorum. 108. 23. contemnamus. 114. 20. κρᾶσιν. 132. 11. in. 136. 17. excipiendum. 137. 22. inſtitutione. 154. 32. brevitatem. 161. 23. horum. 168. 29. certo. 183. 8. Pythagorei. 183. 11. quod olim. 201. 2. Genethlial. 221. Not. 18. pretium. 222. 6. poſt feſt. &, erupit. &, quadrien. 231. colum. b. commentariis. 243. col. b. l. 6. videndi. 256. 6. dixi. 267. col. b. Not. 17. origine. 278. 17. peper. 281. col. b. l. 20. cedo ut. 294. col. b. l. 17. parum digna. 297. l. 1. cenſu. 300. 21. Memphico. 302. col. b. l. 25. Ægyptius. *Alia nobis Editor, Editori lector, ut abſenti condonabit.*